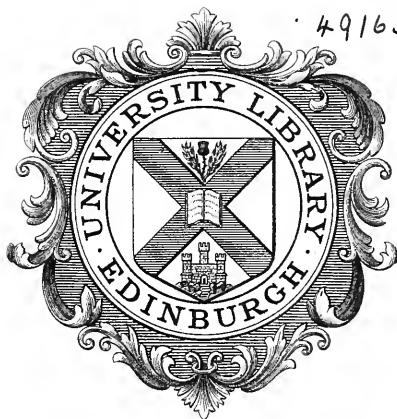

2852(41)05

49163

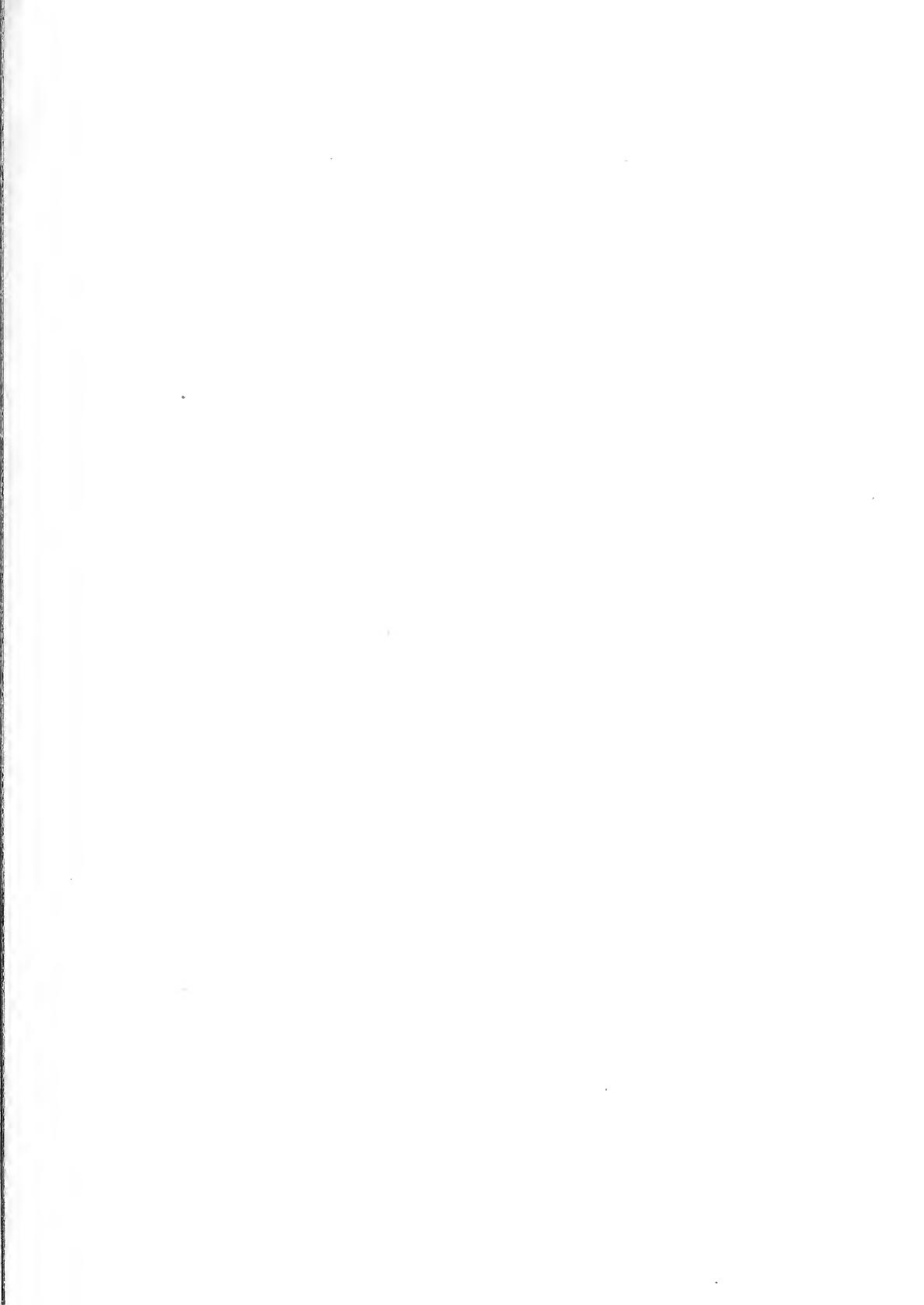

Presented by

Dr. D. Lamont, 1955.

28.7.31.

~~28.7.31.~~

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
internet archive

<http://www.archive.org/details/lifework1948195000chur>

Neach a b'aithne do'n Tighearna, aghaidh ri aghaidh

Tha m'òglach Maois marbh—Ioshua i. 2.

Air dha bhi marbh, tha e fathast a' labhairt—Eabh xi. 4.

CIOD air bith an t-slat-thomhais leis an toimhsear e tha Maois a' seasamh a mach am measg dhaoine eile mar aon de Mhaitean an t-saoghal, Urra Mór-Mór ma bha e riamh ann. Ged tha e marbh na miltean bliadhna tha làmh aige an diugh fhathast ann an nith-ean a tha a' dol air aghaidh air thalamh cho cinnteach 's a bha aige a' bhliadhna a chaochail e ann am fearann Mhoibh gun dol a steach do thàr a' gheallaidh.

Tha iomadh ainn agus tiotal a bhiodh freagarrach a thort dha ; Gaisgeach, Diadhair, Saighdear, Ard-riaghlaир, Fear-lagha, Com-anndair, ach faodar a chliù agus a bhuadhan fhàgail mar dh' fhàg a shluagh fhéin e, " *Cha d'éirich faidh o sin ann an Israel cosmuil ri Maois, neach a b'aithne do'n Tighearna, aghaidh ri aghaidh.*" —Deut. xxiv. 10.

Ann an leabharichean an t-Seann Tiomnайдh anns a bheil eachdraidh Mhaois, agus mar a choisinn e saorsa d'a shluagh, air innseadh, tha na daoine naomh a sgriobh i, agus gun dad air an aire ach an fhìrinn a rannsachadh a mach gu cùramach, a' toirt dhuinn beul-aithris nan ginealan a thaobh Mhaois agus aithrichean eile agus eachdraidh Israeil fada fada an déidh do Mhaois agus do na h-aithrichean sin a bhi marbh. Cò a theireadh gu bheil té as an deich de na naidheachdan a tha air an innseadh mu Mhaighstir Lachlann, Loch Carrann, flor anns an litir luim, no cò a theireadh gu bheil aon as a' cheud de na naidheachdan a tha Adamnan ag innseadh mu Chalum-cille fior gu *litireil*, ach air a shon sin tha iad uile fior anns an t-seagh cheart oir b'e sud an dòigh a bha aig luchd-eachdraidh an t-seann t-saoghal air innseadh dhuinn ciod an seòrsa dhaoine a bha anns na h-Urracha Móra air a bheil iad a' deanamh ionraidi; a' cuartachadh am breith agus an leanabachd, am beatha agus an obair agus am bàs le mìorbhuilean is iongħnaidhean. Cha bhiodh na naidheachdan sin air an innseadh umptu idir mur biodh e fior gu'm bu daoine mór-mór iad, a bha air an sònruachadh gu obair mhòr a dheanamh anns an t-saoghal.

Cha ruig mi a leas, ma ta, dad a ràdh mu leanabachd Mhaois, mar bha e air fholach le mhàthair ann am bascaid chuilce aig bruach na h-aibhne, mar a fhuaire nighean Pharaoh e, mar bha e air altrum le mhàthair —sin uile a' nochdadh gu robh freasdal an Tighearna gu mìorbhuiileach 'ga chaomhnadh los a ruíntean a choimhlionadh.

Sliabh Horeb

Ged tha e air a ràdh ann an aon àite gu robh Maois 'na dhuine ro chiùin, thar nan uile dhaoine air aghaidh na talmhainn, chan e sin idir am beachd a tha cuid eile de'n eachdraidh a' toirt dhuinn uime, ach gu robh a nàdur cas agus fhuil teth agus gu robh e deas gu dol 's an eadarginn an uair a chitheadh e ana-ceartas no eucoir air an deanamh. Sin a chuir as an Eiphit e gu Midian, far an do thòisich cor a bhràithrean anns an Eiphit air burbanachadh 'n an inntinn gus mu dheireadh an robh glaodh an gearain 'n a chluais a là agus a dh'oidhche, agus an robh e air ullachadh air son na h-oibre gus an robh Dia 'g a ghairm.

Thainig a' ghairm thuige air sliabh Horeb far an d'fhoillsicheadh dha aingeal an Tighearna á meadhon pris. " Is mise Dia t'athar, Dia Abrahaim, Dia Isaac, agus Dia Iacoib, chunnáic mi àmhghar mo shluaign a tha 's an Eiphit agus an doilgeas, agus a nis euiridh mi thu a dh'ionnsuidh Pharaoh, a chum agus gu'n toir mi a mach mo-shluagh as an Eiphit."

Cha b'ionghnadh gu'n do mheataich eridhe Mhaois an uair a chuimhnich e air neart agus cumhachd Pharaoh agus air laigse agus cor truagh nan daoine a bha esan ri liubhaint as a làmh. Ach ma tha Dia leinn, cò dh' fhaodas a bhi 'n ar n-aghaidh ; chiùinich Dia an t-eagal a bha ann an eridhe Mhaois, ag ràdh ris, " Sinidh mise a mach mo làmh, agus bualaidh mi an Eiphit le m' iongantasan agus an déidh sin leigidh e dhuibh im eachd."

Cha d'fhuair duine riamh air an t-saoghal obair i mheanamh a bu sgitheile agus a bu

deuchainnich 'n an obair a bha Maois air a ceann. An diugh chan 'eil anns an Eiphit dhuinne ach "Tir na daorsa," agus tha sinn daonnan a' smuaineachadh air Clann Israel mar "phobull taghta Dhe" aig an robh eòlas spioradail a bha glan agus dealrach. Ach anns na làithean ud cha robh ann an Clann Israel ach meall mór thràillean, daoine gun smear gun smuas gun smachd, briste 'n am bodhaig le obair ghoirt, agus briste 'n an spiorad le fòireigin Pharaoh, daoine gun dùthaich gun dòchas gun sgòinn. Sin an sluagh a bha aig Maois ri theagasc agus ri smachdachadh agus ri threòdrachadh gus am biodh aonachd 'n am measg mar aon nàisinn, agus creideamh aca gu robh fearann agus oighreachd a' feitheamh orra a gheall Dia d'an aithriclean. Sluagh ceannairceach agus clann rag-mhuinealach, ach fad dà fhichead bliadhna anns an fhàsach ghiùlайн Maois le'n leanabalachd agus le'n eas-ùmhachd agus le'n neo-thaingealachd gu glic agus gu faidhidneach, a' cumail roimhe daonnan gu 'm b'e an obair a thug Dia dha ri dheanamh nàisinn làidir a dheanamh de'n mheall sgaoilte agus luaineach ud, creideamh agus gaol-dùthcha agus aonachd a dhùsgadh 'n an cridhe, agus fearann is dachaидh a thoirt dhaibh mar chinneach saor.

Ceannard uasal

Bha an obair trom agus an t-slighe fada, agus glé thric cha b'e an duais a b'fheàrr a thug iad dha air son a shaothrach agus a dhilseachd, ach cha do lùghdaich sin an gaol a bha aige air a dhaoine fhéin, agus cha mhò a dh'fhàs e sgìth dhiubh. An d'thug thu an aire, a leughadair, cho tric 's a tha am facal so a' tachairt ort ann an eachdraidh Mhaois, "Agus dh'éigh Maois ris an Tighearna." An uair a bhiodh e ann an cás no ann an iom-chomhairle, dheanadh e ùrnuigh, agus chan 'eil nì air an t-saoghal as cinniche na gu'n toir Dia solus agus stiùireadh do dhaoine tréibhddhireach a bhios ag ùrnuigh.

Ach ciod tuilleadh a their mi mu'n Cheannard uasal so a bha a' seasamh a mach ann an dorchadas an t-seann t-saoghail mar Thigh-soluis, oir ghabhdadh e là as déidh là

agus oidhche as déidh oidhche a dh'innseadh nan nithean eile a rinn e, am foillseachadh ùr a rinn e air Dia do Israel, na cleachd-aidhean aoraidh a chur e air chois, na smuaintean naomha agus na faireachd-uinnean diadhaidh a chuir e 'n an cridhe le samhlaidhean agus deas-ghnàthan, àirc a' chùmhñanta, pàilliun a' choimhthionail, cathair na tròcair, eifeachd fala, agus ro-naomhachd an ionaid ro-naoimh. Ann an aoradh Israel, b'e a' chrioch àraidh a bha aig gach dealbh no samhladh, no ball-earnais, no eideadh nan sagartan, gu'm fòghluimeadh an sluagh gu bheil Dia naomh. "Naomh, naomh, naomh, an Dia uile-chumhachdach, tha an talamh uile làn d'a ghàlbòr." Chuir Maois Creideamh ùr air chois anns an t-saoghal mar rinn Criosd agus Mohammed, agus is ann a mach as an stoc a shuidhich esan a thàinig an dithis eile.

Chan e mhàin gu'n do thog e Eaglais agus Creideamh air bunait nuadh ach chuir e beatha mhoralta an t-saoghail air bunaitean cho seasmhach 's nach d'fhàilnich iad fhathast. Tha na deich àitheantan cho airidh air ùmhachd a thoirt dhaibh an diugh 's a bha iad o chionn dà mhile bliadhna, agus seasaidh iad gu bràth. An uair a leughas tu laghannan agus reachdan Mhaois, na riaghailtean a rinn e mu chuideachadh nam bochd, banntraighean agus dilleachdain, na riaghailtean a rinn e mu bhiadh agus mu ghloine, mu cheartas eadar duine agus duine, mu fhiachan agus mu riadh, agus mu cheud rud eile a tha an diugh an làmhan seachd no ochd de Mhinstearan a' Chrùin, their thu riut fhéin, Ciòd a' ghnè dhuine so, gu'n giùlaineadh e cùram agus obair an t-sluagh uile air a ghuaillean?

* * * * *

M' an do shiubhail e bheannaich e an sluagh, agus ghuil clann Israel air a shon deich làithean ar fhichead. Bha e sia fichead an uair a shiubhail e, agus tha e air a ràdh nach d'fhàilnich a shùil agus nach mò. a thréig a neart e. Làidir 'n a bhodhaig agus 'n a inntinn agus 'n a spiorad gus an là mu dheireadh.

Anns a' Chathair

AN uair a leughas tu anns na paipearan-naidheachd gu robh suas ri leth-cheud mìle càraid phòsda air an dealachadh o chéile ann am Breatunn an uiridh a chionn gu'n do bhàsaich an gaol a bha aca air a chéile (oir is e sin as aobhar gu bheil uiread phòsaidhean gun sonas), tha mi cinnteach

nach misd leat an naidheachd bheag so a chluinntinn mu chàraid ghaolach ann an aon de na h-Eileanan an Iar, iasgair-ghiomach agus a bhean nach do leig le teine an ceud-ghràidh dol as 'n an cridhe riamh.

Cha robh a bheag de'n t-saoghal aca, ach bha tigh beag grinn aca ri taobh a' chladaich,

biadh agus aodach, sìth agus sonas, agus ciod an eòrr a dh' iarradh duine no bean ach a mhàin gu'n tugadh Dia dhaibh sliochd. Thug Dia sin dhaibh, triùir chaileagan agus aona mhae, ach ged a shiubhail na caileagan m'an do ràinig gin dhiubh dusan bliadhna cha do rinn am bròn agus an call a thàinig orra ach eridheachan na càraid ud a cheangal na bu dlùithe ri chéile na bha iad riann.

Bhiodh an dithis eile a bha ag iasgach còmhla ri Lachlainn Mac Phàidein ag ràdh gur gann a dh'fhanadh e ris na giomaich a chunntas, an uair a bhiodh iad a' ceangal an spòga móra agus 'g an eur anns na bocsaichean aig an Staca, an Loch Sgibinnis, leis a' chabhaig a bhiodh air a dh'fhaotainn dhachaidh gu Ceit agus fhios aige cho trom 's a bhiodh a eridhe fad an latha leatha fhéin, ag ionndrainn nan caileagan. Bha Ceit mar sin uime-san cuideachd; cha b'ann oirre fhéin no air a cor fhéin a bhiodh i a' smuaineachadh ach air Lachlainn, agus a h-uile feasgar, an uair a chitheadh i a' gheòla a' tighinn gu tir, rachadh i 'n a chòmhaghail agus aoibh air a h-aodann, a' deanamh gach rud a b'urrainn i a dheanamh a thogail 'inntinn o'n dubhachas a laigh oirre le bàs na cloinne.

Droch bhalach

Tha iomadh rud as miosa na'm bàs ; chuir am briseadh-dhìil agus an goirteas-eridhe a thug an aona mhae dhaibh bàs nan caileagan as an cuimhne. Cha robh ann ach fior dhroch bhalach o'ige, agus mu'n d'fhàg e a bhliadhna-deug as a dhéidh bha e dà uair ann am priosan an Obain ; uair air son bicycle a ghoid, agus an uair eile air son eòig gallain phetrol a ghoid o'n Cheidhe. Reic e am petrol ri fear-Galldar anns a' Mhòintich aig an robh seana mhotor-car, agus an oidhche sin fhéin dh'òl e na fhuair e air a' phetrol ann an shebeen am Baile-Mhàrtainn. Cha robh athair no màth-air riabhach na bu ghaolaiche air am mac na bha Lachlainn agus Ceit, ach cha bu mhotha leis an gaol agus an salchar a bha air a bhrògan. Am bitheantas tha rudeigin grinn eadhon ann an daoine amaideach, ach cha robh dad grinn no laghach anns an òganach ud ; bha an t-ole anns an smior-cailllich aige ; bha e cho eu-coltach ri phàrantan 's nach b'urrainn daoine a thuigsinn co bhuaith a thug e na ruidhleachan a bha ann agus oleas a nàduri.

Uair a bha mi fhéin agus boirionnach glic anns a' choimhearsnachd a' bruidhinn uime thuirt i gu robh fhios aice-se glé mhaith

co bhuaith a thug e a dhroch stilean ; gu'n d'thug e iad o shin-seanair Ceit, "Cha b'e cheannach a rinn e," ars ise, "chan 'eil ann ach na ceart ruidhleachan a bha na shin-shin-seanair." An uair a thuirt mi rithe gu robh an dùthchas sin gu maith fada mach, is e a thubhairt i, Ruigidh an dùthchas gus an fhicheadamh glùn.

Bhiodh e a' maoideadh air a phàrantan gun sgur gu robh e a' dol 'g am fàgail ; gu'n bu mhaith leis an saoghal fhaicinn agus dol a dh'Astralia. Chaidh móran d'a sheòrsa a dh'Astralia an aghaidh, an toile, ach ged nach b'fheàrr esan na iad sin, is ann le thoil fhéin a bha e air son dol ann. Cha robh Lachlainn no Ceit air son a leigeil air falbh, ach mu dheireadh, air chomhairle dà no trì de dhaoine grunnailis ris an do bhruidhinn iad uime, dh'aontaich iad an cead agus am beannachd a thoirt dha agus airgiod-aiseig a bheireadh do Sydney e.

Eaglais an Naoimh Aindreas

Is ann ris a' mhiniesteir, Maighstir Uilleam, duine glic agus duine pongail, a dh'earb iad gach ni a bha ri dheanamh m'an rachadh e air bòrd a' bhàta anns an do sheòl e á Glaschu. Ach rinn am ministear tuilleadh is sin ; sgriobh e gu céithir no còig a b'aithne dha ann an Sydney, ag iarraidh orra a bhi coibhneil ri Calum Mac Phàidein, Albannach òg air aineòl, agus gheall a sheana chompanach ann an Oïlthigh Ghláschu, ministear Eaglais an Naoimh Aindreas, an Sydney, gu'n cuireadh e fios an dràsd 's a ris gu Maighstir Uilleam ciamaid a bha a charaid òg a' faotainn air aghaidh.

An uair a dh'fhalbh Calum chaill Lachlainn agus Ceit an sunnd, agus cha mhòr nach do chaill iad an cainnt, oir bha an eridhe an ceangal ris. Bha iad mar dhaoine ann an ceò, gun chaitiun gun chombaist aca anns an dorchadas ach am macantas diadhaidh a bha annnta gu nàdurra agus an gaol a bha aca air a chéile.

Ach an uair a thòisich litrichean air tighinn á Astralia agus naidheachd mhaith annnta mu Chaluim ; gu'n d'fhuair e obair agus gu'n robh e a' toirt an aire dha fhéin, a' seachnadh tighean-òil is droch chompanach thog Lachlainn agus Ceit orra agus thàinig iad beò as ùr, mar gu'm biodh fichead bliadhna d'an aois air a thogail dhiubh. "Mar uisgeacha fuar do'n anam thartmhòr, mar sin tha deagh sgeul á tir chein."

Ach an ceann tri bliadhna thàinig litir á Astralia a dh'ionnsuidh a' mhiniesteir, ag iarraidh air innseadh do phàrantan Chaluim

Mhic Phàidein gu robh am mac air a mharbh-adh le Eadailteach a chuir an sgian ann, an déidh dhaibh a bhi air an eur a' mach á tigh-òil agus an dithis aca air an daoraich.

Càs cruaidh

Cha robh e furasda do Mhaighstir Uilleam naidheachd cho searbh agus cho brònach innseadh do phàrantan gaolach, ach eadar a' chaomhalachd nàdurra a bha ann fhéin agus an truas a bha aige ris a' chàraig uasal agus mheasaill ud, chuir e an dreach a b'fheàrr a b'urrainn dha air an fhìrinn luim. Bhruiddinn e ri Lachlainn an toiseach leis fhéin, m'an innseadh iad le chéile an sgeul-bhròin do Cheit, ach an uair a thàinig Lachlainn thuige fhéin, an déidh dha a bhi balbh còig mionaidean le goirteas na buille a fhuair e agus gun dùil rithe, is e a' cheud fhacal a thubhairt e, "A mhinisteir, am biodh e ceàrr dhuinn so a chumail o Cheit. Chan 'eil i gu maith o chionn dà mhìos agus air uairean bidh eagal orm nach bi i fada agam, ach tha i cho sona mu Chalum agus mar bha dol dha ann an Sydney's gu'n cuireadh e crioch oirre na'n innseamaid dhi gu bheil e marbh."

'S ann mar sin a rinn iad; cha robh fhios aig a' mhinisteir eia dhiuibh a bha e ceart no ceàrr dha bàs a mic a cleith air a mhàthair, ach ged is e "breug gheal" no "sgolmag gun chron" a bhios aig daoine air an t-seòrsa bhréige so, cha b'fhada gus an d'fhuair e a mach gu'm feum aon bhreug breug eile a chumail taic rithe, agus gu'm feumadh esan dùbailteachd a chleachdadhdh nach robh idir nàdúrra dha. B'fheudar dha litrichean a sgríobhadh mu Chalum agus 'g a mholadh, mar gu'm biodh iad air an sgríobhadh le cuideigin de na h-eòlach a bha aige ann an Astralia.

Bhiodh Lachlainn air son an seòmar fhàgail an uair a thòisicheadh am ministear air té de na litrichean ud a leughadh ach cha leigeadh Ceit leis, oir cha bu mhaith leatha gu'n cailleadh e aon fhacal de'n mholadh a bha daoine cliùteach ann an Sydney a' deanamh air am mac.

Neul a' bhàis

An sin dh'fhas Ceit na bu mhiosa, gun fois a là no dh'oidhche o'n chasdhaich a bha a' sgàineadh a cléibh. Am feasgar a chunnaic Lachlainn na cearcail dhubha a bha m'a sùilean, agus sgàilean a' bhàis a' deanamh a h-aodainn glas agus tana, chuir e fios air a' mhinisteir. Rinn am ministear ùrnuigh ri taobh a leapa, agus anns an t-sàmhchair a thuit air an triùir aca thàinig

an smuainn 'n a intinn gu'm biodh e 'n a lorg dhi a' dol sìos do'n ghleann dhorecha na'n innseadh e dhi gu robh Calum air a rathad dhachaidh á Astralia; nach cumadh rud air an t-saoghal bho athair agus bho mhàthair e an uair a chual e gu robh a mhàthair tinn.

Ach cha do leig Maighstir Uilleam a leas an smuain sin a chur an gniomh; ann an guth iosal dh'iarr i air Lachlainn i fhéin agus am ministear fhàgail leò fhéin greis bheag. An uair a chaidh esan a mach as an t-seòmar, sheall i air a' mhinisteir gu dùs is thuirt i ris, "An toir Dia maitheanas do bhoirionnach bochd peacach a' fàgail an t-saoghal agus breug 'n a sùilean agus 'n a gniomh agus air a h-aodann ged nach 'eil i air a bilean ?

Dh'han am ministear 'n a thosd, agus gun fhios aige ciod a bha i a' ciallachadh, ach chaidh i air a h-aghaidh is thuirt i ris ann an guth a bu làidire, "Tha mi fada 'n ur comain," ars ise, "air son 'ur coibhneis; gu'n do chum sibh o Lachlainn naidheachd-bàis ar mic. Fad na h-ùine bha fhios agam-sa gu maith gur ann a mhealladh Lachlainn a bhiodh sibh a' leughadh nan litrichean feàll agus fuadain ud, ach bha mi cho toilichte 'n am chridhe air son an rud a rinn sibh air sgàth Lachlainn's gu bheil mi a' toirt dhuibh maitheanas agus mo mhile beannachd, co dhiuibh a gheibh mi fhein maitheanas o Dhia no nach faigh."

Chaidh am ministear 'n a cheò agus 'n a bhreislich, ach an ceann greis dh'fhoighnich e ciamar a fhuair i fios mu Chalum. "O, ghràidhean," ars ise, "Ciod nach 'eil fhios aig eridhe màthar air mu mhac a cuim, ach gun a bhi a' tighinn thairis idir air na tha Dia a' toirt d'a shluagh 'n an cadal, a bheil sibh an dùil gu robh mise gun charaid a bhi agam an Astralia, caraid a bhiodh a sgríobhadh gu caraid eile an taobh so. Cha b'ann thugam-sa a bhiodh na litrichean a' tighinn, air eagal gu'n cluinneadh Lachlainn e, na'm biodh Calum a' deanamh dad ceàrr.

Dh'fhas a h-anail goirid, agus chunnaic am ministear gu robh i sgith leis a' bhruiddinn a rinn i. Dh'éirich e is ghairm e Lachlainn agus dh'fhas e iad leò fhéin. An oidhche sin fhéin shiubhail i.

* * * * *

Tha an naidheachd so a' togail ceist no dhà air am faod an fheadhainn a leughas i enuasachadh, agus a threagairt air an son fhéin mu fhìrinn agus mu fhìreantachd, mu bhreugan agus mu mhealtareachd, mu ghaol agus nithean a bheir gaol air daoine a dheanamh.

Cia dhiubh as miosa dhuit breug innseadh le d'bheul no le d'shùil ?

A bheil a leithid de ni ann agus breug lom, no an fhìrinn lom, gun an dath a bhi an urrais na *daoine* a tha 'g an labhairt agus 'g an eluinntinn ?

Ach ciod air bith binn a bhios *daoine* a'

toirt air càch a chéile tha so fior, agus bidh e fior gu bràth,

Air nèamh is talamh, feedh gach cian, sìor riogaichidh caomh sheirc ; Tràth sguireas teangadh 's fiosachd Fàidh, buan-mhairidh Gràdh gun cheisd.

Fo Chraoibh Sheudair

GED tha còrr agus bliadhna o nach do shearmonaich mi ann an cùbaid, leis a' cleachdadhbh bithidh mi fhathast a' dol thairis 'n am inntinn fhéin a h-uile seachduin air cinn-theagaig air am bu mhaith leam bruidhinn air an t-Sàbaid. Na'n robh mi ri bhi a' searmonachadh air a' cheud Shàbaid de'n Bhliadh'n Uir tha mi an dùil gu'm bu mhaith leam na briathran ud a labhair Pòl ris an eaglais ann an Philipi a chur an cuimhne a' choimhthionail, chan ann gu bhi 'g am mìneachadh no a' leudachadh orra ach mar dheagh chomhairle a tha feumail dhuinn uile bho thoiseach gu deireadh na bliadhna—

"*Fa dheòidh, a bhàrraithrean, ge b'e nithean tha fior, ge b'e nithean tha urramach, ge b'e nithean tha ceart, ge b'e nithean tha fior-ghlan, ge b'e nithean tha ion-ghràdhach, ge b'e nithean tha ion-mholta ; ma tha deagh-bheus air bith ann, ma tha moladh air bith ann, smuainichibh air na nithean sin.*"—Philip iv. 8.

Ged nach 'eil briathran Phòil air an cur an Gàidhlig cho snasmhor 's a dh' fhaodadh iad a bhith tha e furasda gu leòir a thuiginn ciod a tha e a' ciallachadh ; tha e ag iarrайдh air muinntir na h-eaglais ud nithean salach agus suarach a leigeil as an aire, agus an eridhe a shocruachadh air na nithean a tha urramach agus beusach.

Litreachsen uasal

An àm a' chogaidh chuir cuideigin leabhar thugam mar thiodhlac-Nollaige anns an robh smuain shòrnruithe air a cur sios mu choinneamh gach là o thoiseach gu deireadh na bliadhna, rann bàrdachd no falal brìogh-mhor as na sgriobhaidhean aig daoine ainmeil ; Plato, Tomas a Kempis, Winston Churchill, an t-Ollamh Mac Iain, Pascal, an Deadhan Inge. Bha an leabhar air a chur ri chéile a chumail misneach agus eridhe an t-sluaign làidir le bhi a' cur firinnean móra seasmhach 'n an cuimhne am measg thachartasan làitheil a dh'fhaodadh a bhi dol 'n an aghaidh.

Ann an strì ar beatha agus ann an saothair an là tha cobhair agus solus a' tighinn thugainn á iomadh àird, o shuas agus o shòis

o Dia agus o dhaoine, ach am measg gach rud eile a bu chòir dhuinn Dia a mholadh air a shon bu chòir dhuinn a mholadh air son litreachas uasal ar dùthcha fhéin (Beurla agus Gàidhlig) anns a' bheil dealbhan agus smuaintean agus faireachduin a bheireadh dhuinn togail-eridhe agus misneach agus creideamh agus dòchas an uair a bhiodh feum againn orra, na'n robh sinn cho glie agus gu'n d'ionsaich sinn cui'd mhaith de'n litreachas sin 'n ar n-dìge. Ma tha inntinn duine *falamh* ciòd is urrainn Dia féin a dheanamh ris ? oir is ann air na nithean a tha cheana anns an inntinn a *dh'oibriceas* an Spiorad Naomh ann an gnothuch air bith a tha aige ri anam an duine. Is e aon de na h-aobhair nach 'eil a' bheatha dhiadhaidh cho làidir 's a bu mhiann leinn anns an eaglais an diugh, nach 'eil Falal an Tighearna ann an inntinn dhaoine, oir is e am Biobull an gual as am fadaidh an Spiorad Naomh an teine beò.

An uair a bha mi anns an sgoil agus anns a' Cholaisd dh'ionsaich mi iomadh rud nach robh gu móran feuma dhomh an déidh làimhe (ach a mhàin gu'm faod gu'n do rinn lùth-chleasan na sgoilearachd m'inntinn rud beag na bu shubailte) ach cha d'ionsaich mi ri amháin litreachas uasal air mo theangaidh, gu sòrnraichte bàrdachd, nach robh 'n a shòlas agus 'n a chùl-taic agus 'n a mheadhon-gràis dhomh uile làithean mo bheatha. A mach o'n chobhair agus o'n neart a thig o mhiniestrealachd dhìomhair an Spiorad Naoinh, no o ghaol agus o chompanas dhaoine a tha a' fuireach còmhla ruinn, chan 'eil rud air an t-saoghal as eimhíte a chumas daoine air an casan na litreachas uasal anns a bheil nithean urramach agus maiseach agus beusach air an àrdachadh, agus air an cur fa chomhair na h-inntinn ann an dòigh a tha 'g an deanamh ion-mhaonnaichte.

Nach bu mhaith an gnothuch na'n robh a' chuid as fheàrr de na Saimh, agus Laoidean a' Bhiobuill uile, air meamhair gach balaich agus caileig anns a' Ghàidhealtachd gu gléidheteach m'am fàgadh iad an sgoil ; Na'n robh, bhiodh saoibhreas mór aca,

companach 'n an cois daonnan a dheanadh an t-slige cho goirid agus an ceum cho làdir 's gu'm fàsadh Gleann Bhàca, no eadhon Mòinteach Mhór Bharabhais, mar Elim no mar Iotpat, fearann gorm anns an robh sruthain agus tobraichean uisce. Is maith an companach Daibhidh air oidhche dhorch.

Ann an obair ar beatha, cia dhiuibh a tha ann ar cuisean saoghalta no ar beatha dhiadhairdh, tha am fear a tha buan-leanailteach daonnan a' dol air thoiseach air an fhearr a sgithicheas, oir is e esan a bhuanicheas chum na crìche a bhios air a chrùinadh. Mar sin chan fhaod sinn ar crìoch àraidih a leigil as an t-sealladh uair ar bith, oir ma bhios sinn gun Dia bidh sinn gun dòchas mar an ceudna, no ma dh'fhàsas sinn mi-chùramach m'ar tréibh dhireas, no m'ar facial, no m'ar n-onoir agus ar clù, cha bhi an t-sith no an neart againn 'n ar coguis a tha aig an duine mhaith daonnan.

Guidheachan maithe

Aig an àm so de'n bhliadhna bidh sinn a' guidhe nithean maithe do chàch a chéile, ach tha fhios againn nach urrainn dhuinn na nithean as *fheàrr* a thoirt dhaibh ach ann an tomhas beag, oir is e na nithean as *fheàrr* neart agus misneach agus faidhidinn agus coguis bheò, nithean nach urrainn dhuit a thoirt eadhon do na daoine as docha leat air cho mó'r 's 'g am bheil feum aca orra. Ach is urrainn dhuinn a bhi coibhneil agus faireachail riu, a' leigil fhaicinn dhaibh gu bheil gaol agus meas againn orra, oir mar is trice chan 'eil rud air an t-saoghal as luate a chuireas misneach ann an duine na fhios a bhi aige gu bheil meas aig daoine eile air agus gu bheil earbsa aca ann.

An là roimh bhi mi a' leughadh an leabhair a sgrìobh am boirionnach banail, Annie S. Swan, m'a beatha agus m'a h-obair fhéin, anns a bheil i ag innseadh mu'n mhisнич a fhuaire i o dhaoine sònruichte gu dol air a h-aghaidh a' sgrìobhadh, le facial coibhneil no moltach a thuirt iad rithe mu fhearr air choreigin d'a leabhraichean. Nach tric a dh'fhaodamaid facial de'n t-seòrsa sin a ràdh ri cuid d'ar luchd-eòlais a bhiodh toilichte fhios a bhi aca gu robh uidh againn 'n an obair! Ach dh'fhan sinn sàmhach is chaidh an cothrom seachad. Bha uiread eagail oirnn gu'n saoileadh iad gu robh sinn brosgulach 's gu'm b'fhearr leinn gun dad a ràdh. Ach mar is sine tha mi a' fàs is ann is cinntiche tha mi nach gabh

daoine milleadh le moladh, agus misneach a thoirt dhaibh. Faodaidh tu daoine diùid a mheatachadh le facial fuar, no cas, no magail, ach tha ni-eigin ann an nàdur mhic an duine cho glan agus cho fallain 's nach gabh e milleadh le coibhneas agus moladh.

Anns na làithean anns an robh cuisean a' dol 'n ar n-aghaidh anns a' chogadh b'e aon de na smuaintean a bha air an cur sios anns an leabhar ud mar chuibhrionn freagarach air son an ama am facial so à fear de na leabhraichean eachdraidh a sgrìobh Seumas Anthony Froude, "Aon ni tha eachdraidh an t-saoghail ag innseadh agus ag ath-innseadh gun sgur gu bheil bunaitean an t-saoghail air an suidheachadh air prionnspalan moralta a tha buan-mhaireannach air chor agus mar tha am Biobull ag ràdh, gur maith a dh'éreas do'n ionracan air a' cheann mu dheireadh, ach cha mhaith a dh'éreas do'n aingidh." Chan 'eil crìoch aig innleachdan agus cuilbheartan an duine ach tha am facial mu dheireadh aig Dia.

An intinn fhalamh

Ann an aon de chosmhalachdan Chriosd tha e ag innseadh mu thigh as an robh spiorad neò-ghlan air a chur a mach, agus an tigh air a sguabadh, ach a chionn gu robh e air fhàgail falamh thàinig an droch spiorad air ais agus seachd eile a bu mhiosa na e fhéin còmhla ris. Tha an intinn fhalamh luaineach, agus b'fheàrr do dhuine fiabhrus ping-pong fhéin a ghabhail na bhi gun dad aige a thàirgeas 'aire agus 'uidh. Tha buaraidhean am bitheantas a' tighinn thugainn an uair a tha a' bhodhaig diomhain agus an intinn falamh, ach is e an armachd as *fheàrr* 'n an aghaidh, obair agus gaol air nithean urramach agus uasal.

Chan 'eil e glic dhuinn a bhi a' smuaineachadh tuilleadh 's a chòir mu bhuaireadh no mu pheacadh eadhon ann an ùrnugh; b'fheàrr dhuinn ar n-aire a tharruing air falbh uapa uile gu léir, agus ar smuaintean, a shocrachadh air Criosd, oir cho luath 's a chiumhnicheas sin airsan tha a dhealbh ag éirigh fa chomhair ar n-intinn, neach naomh agus uasal a chuireas ainm agus a dhealbh ruaig air smuaintean faoine, salach, peacach. Ann a bhi a' smuaineachadh air Criosd tha sinn a' cuimhneachadh air Dia, agus a' smuaineachadh air na nithean a tha maith agus urramach agus ion-mhiannaichte. Companas Chriosd, sin an t-slige gu Dia agus beatha an anma.

Aig an Uinneig

Na Dòmhnullaich

ANNS an leabhar ghasda, *Hail! Caledonia* a bha air a chur a mach o chionn beagan bhliadhnachan leis a' mhnaoi-uasail, Mairi Dhòmhnullach, bean an Ollaimh Colla Dòmhnullach, tha i ag innseadh gu bheil seachd fichead 's à naoi ainn air Carragh-chuijmhe a' chogaidh (1914-1918) ann an Uidhist a' Chinn-a-Tuath, agus gu'm bu Dòmhnullaich aon deug is dà fhichead dhiubh.

Bha na Dòmhnullaich daonnaan ri aghaidh a' chatha, agus cha robh cinneadh eile anns na h-Eileanan a bha air an cuntas cho uasal riu. Bha e 'na phasan aig na fineachan Gàidhealach a bhi a' deanamh seòrsa de mhagadh laghach àbhacach air càch a cheile, gun chron gun ghamhlás ann; "Cam-shronaich bhoga an ime," "foill nan Cuimneanach," "gaol nan Granndach air lite," "spagadagliog nan Dòmhnullach is leòm nan Leathanach." Ach cha robh spagadagliog nan Dòmhnullach air a chunntas riamh 'n a choire an sùilean nam fineachan eile, a bha 'ga fhaicinn freagarrach gu leòr gu'm biodh cinneadh cho sean agus cho uasal agus cho làidir ris na Dòmhnullaich 'g an giùlan fhéin le mòrchuis agus spagadagliog. Bha iomadh meur agus meanglan de Dhòmhnullaich ann, ach cha robh gin dhiubh a b'uaise no a bu teotha fuil na teaghlaich Mhic Mhic Ailein. Is e Uidhisteach de'n teaghlaich agus de'n tuath so a bhiodh ag innseadh, an uair a thill e dhachaidh as an Tigh-eiridinn an Glaschu, gu'n deachaidh am *permometer* 'n a spealgan a' cheud uair a chuir iad 'n a bheul e leis cho teth 's a bha fhuil, agus 'n a dhéidh sin, gur ann fo achlais a bhiodh iad 'g a chur.

Anns a' phaipear-naidheachd, Tùm an Obain, bha iomradh am bliadhna air Cluich agus Lùth-chleasan am Barraidh, aig an robh ochd deug de na Duaisean air an cosnadh le Dòmhnullaich á Uidhist, Dòmhnullaich òga làidir a tha maith air ruith is leum, agus air tilgeadh cloiche, is tìrd, is cabair. Anns a' cheart phaipear bha iomradh air *Cattle Show* Uidhist a' Chinn-a-tuath, aig an robh còig is dà fhichead de na Duaisean air an cosnadh le Dòmhnullaich, rud a tha a' dearbhadh nach 'eil na Dòmhnullaich a' call an àite no an seasamh an Uidhist. B' olc an airidh gu'm fasadh an seann stoc so agus an cinnadh uasal so gann 'n an dùthaich fhéin, no gu'n cailleadh iad anns na làithean odhar so an neart agus an fhuil theth agus an t-aigne nàdurra a thug air an coimhlearsnach spagadagliog a chur as an lèth.

Tha ainmean ùra (agus air uairean ainmean coimheach agus neònach) ri 'm faicinn ann an rinntealan an fhearainn anns a' Ghàidhealtachd an diugh. B' e Achd nan Croitearan lagh a b'fheàrr a rinn Pàrlamaid Bhreatuinn riamh air son na Gàidhealtachd, ach fo'n Achd sin tha nithean a' tachairt ris nach robh dùil againn, daoine a' sealbhachadh chroitean nach 'eil iad ag oibreachadh, agus air nach 'eil iad a' fuireach, feurach na croite air a shuidheachadh air mhàl dùbailte air coimhlearsnach air choreigin le marsanta ann am Manchester d'an ajnm Wilkins Hanratty, a tha a' faotainn *subsidy* o'n Riaghaltas air son a' chruidh a tha ag itheadh an fheòir air a' chroit, ach nach biodh iad ag itheadh idir na'n robh an lagh no a' chóir air an cumail.

An dùthchas.

Anns a' Cheannmhòr ann an August bha uinneag riomhach air a coisrigeadh mar chuijmheachan air an àrd-sgoilear, an t-Urramach Iain Mac Neachdain, LL.D., a chuir seachad a' chuid mhòr d'a bheatha a' teagasc Gréigis an Canada. Tha an uinneag mar chuijmheachan air a mhac cuideachd, a bha air a mharbhadh ann am Flannraig an cogadh 1914-1918.

Tha ealain aig ministear na Ceannmhòr air slointearachd; is aithne dha cò na teaghlaichean a bha fuireach air dà thaobh Loch Tatha o chionn dà cheud bliadhna, maith is dona, mar a b'aithne do'n fhear a sgriobh leabhar Ghènesis sinnsearachd nan aithrìchean Iudhach, agus anns an t-seirbhis a bha e air a ceann an là ud dh'innis e do'n choimhthionaill mu'n mheur de Chloinn Mhic Neachdain o'n d'thàinig am fear a bha an uinneag air a cur suas mar chuijmheachan air, tuathanach a dh'fhàg sliochd de dhaoin làidir deanadach as a dhéidh, oir thàinig a mach as a leasraidh seachd ministearan, deich dotairean, naoi Professors, deich marsantan, seachd tuathanach, deich aig an robh mulinean dhaibh fhéin, dà engineer, fear-lagha, agus Inspector sgoilean.

So an seòrsa pòir as fhiach a chumail air an dùthaich, agus gu fortanach chan 'eil a' choslas air gu bheil e a' dol air ais, oir bha deich duine fichead de shliochd an t-seann tuathanach ud aig an t-seirbhis. B' aithne dhomh fhéin feedhainn de'n teaghlaich so, daoine làidir aig an robh eanchainnean agus bodhaigean maith.

Tha seotaichean am measg nan daoine mar tha iad am measg nan caorach. Le feur maith a thoirt dhaibh theagamh gu'n

tig beagan cinneis orra, ach cha bhi iad gu bràth cho maith ris na caoraich-stuic. Tha móran dhaoine an dùil gu'n téid aca air sàr-dhuine a dheanamh de sheota le sgoil. Chan 'eil teagamh nach dean sgoil beagan atharrachaidh air inntinnean dhaoine, ach cha toir i dhaibh an rud nach d'thug Nàdur no Dia dhaibh. Sin an t-aobhar gu bheil uiread sheotachan am measg nan uachdaran 's a tha am measg nan iochdaran, agus gu bheil daoine aig a bheil fòghlum gle bhith-eanta gun tùr. Cha chuir thu tür ann an duine anns nach 'eil tür gu nàdurra ged lìonadh tu a cheann le Algebra agus Eabhra. Is treasa dùthchas na oilean.

An turus sgith

An uair a chluinneadh an t-Albannach uasal, Professor Blackie, an dara Laoïdh air a seinn, anns a bheil "weary pilgrimage" (turus sgith), bhiodh e 'g an atharrachadh agus a' seinn 'n an àite "turus àigh," no facail air choireigin eile a leigeadh leis fhiannuis a thogail nach e toil Dhe gu'm biadh an saoghal so 'n a gheannan deur d'a chloinn, ach gu'm biadh iad sunndach sona, a' tarruing sòlais gach latha as na nithean maith agus maiseach leis an do chuardaich Dia iad air thalamh. Ged chuir e seachad a bheatha ann am baile cho cràbhach agus cho fuar 's a tha an Albainn dh' fhairtlich air cràbhadh no gaoth 'n ear Dhùn-éideann Blackie atharrachadh seach mar rinn an Cruithear e, agus 'n a sheann aois dh' fhaodadh tu fhaicinn air Sràid a' Phrionnsa le chiabhan fada geal, ad bhog leathann, agus a bhreacan air a ghualainn, a' mèarsadh cho aotrum sunndach 's ged bhiodh fichead piobaire a' falbh leis agus e a' dol gu banais.

Ged bha a dhòighean fhéin aige, dòighean a bhiodh a' toirt oilbheim do dhaoine do nach b'aithne e, agus a bhiodh a' gabhair uamhais an uair a chluinneadh iad gu'n seinneadh e òrain Bhurns cho deas ri sailm Dhaibhidh air là na Sàbaid, bha e 'n a dhuine maith,

agus 'n a dhuine diadhaidh, duine uasal nach abradh agus nach deanadh rud leibideach no gamhl拉斯ach.

"Duine 'n robh smear agus sgoinn,
duine nach robh foill 'n a bheachd ;
nach buaileadh a' bhuille-chùil
's nach gleidheadh mi-rùn do neach."

Bha Professor Blackie a' creidsinn le uile chridhe gur fhèarr a bhi subhach na bhi dubhach, rud a tha na ginealan òga a' creidsinn cuideachd oir is e am facal as trice air am bilean, "Cheerio."

Tha iomadh seòrsa de dhaoine maith anns an t-saoghal, oir chan 'eil Dia a' deanamh dà dhuine air bith ans an aon mhollair. Tha cuid de dhaoine nach d'thug an aire riamh gu bheil an saoghal maiseach ach tha cuid eile d' am bheil maise an t-saoghal mar anail am beatha. Eirigh agus laighe na gréine, sàmhchair na camhanaich agus na glòmanaich—cuiridh na nithean sin Dia 'n an cuimhne le creideamh agus aoibhneas mar gu'm biodh E 'n a sheasamh ri 'n taobh agus a' bruidhinn riu. Ach ged is eu-coltach am fiosrachadh sin no am mothachadh sin ris an rud ris an abair sinn "iompachadh," chan 'eil iad idir cho fada o chéile 's a shaoileadh tu, oir is e cridhe na cùise gu bheil Dia 'g a fhoillseachadh féin dhaibh air atharrachadh dòigh, a réir an nàduir a thug e dhaibh air tùs, agus an dachaidh agus an eaglais anns an robh iad air an togail.

Ach ged is maith an companach inntinn shunndach agus cridhe aotrum tha ni-eigin ann am beatha mhic an duine nach eil facal eile as freagarrachair air a shon na "turus sgith." Bha fàidhean agus salmadairean Israel a' deanamh luaidh air maitheas an Tighearna gun sgur, ach bha tuilleadh is aon teud air an clàrsach-san, agus is e aon dhiubh a sheinn mar so :

Oir bheathaich thu do shluagh gu léir
le aran deur is bròin ;
Is tomhas saoibhir thug thu dhaibh
de dheuraibh goirt r' an òl.

Gleidh an Stiùir

Losa Shlànuighear, gléidh an stiùir
'N tràth thig onfhadhòi òirnn gu cas,
Saor sinn bho gach cunnart báis
Sgeirean, tanalach, sruth bras,
Ar cairt-iùil tre fhairg is chuan—
Losa Shlànuighear, gléidh an stiùir.

'N tràth fadheòidh a thig mi dlùth
Do'n chladach thall is ataireachd aird,
Labhair thusa briathran ciùn
Is tog mo shùil gu tìr an àigh,
Gu caladh ait na dachaidh bhuan—
Losa Shlànuighear, gléidh an stiùir.

Mar a stòldas màthair chaomh
Leanamh beag a' gul gu goirt
Air d' fhacal-sa bidh tuinn 'n an tàmh
Air cho àrd 's gu'm bi an toirt,
Le ùighdarris thar fairg is cuan—
Iosa Shlànuighear, gléidh an stiùir.

*Ruairidh Dòmhnullach,
Steòrnabhagh.*

Ionad diomhair an Ti as àirde

AIG deireadh na bliadhna chuir duin-eigin nach d'thug dhomh 'ainm leabhar chugam a bha air a sgriobhadh leis an Ollamh Artur I. Gossip, a bha 'n a Ard Fhearr-teagaisg an Colaisd na Trianaid, an Glaschu, fo'n tiotal so, "Ann an ionad-diomhair an Ti as àirde."

Tha an leabhar air a choisrigeadh do dhithis de na h-aithriclean o'n d' fhuaire e seòladh is solus anns a' bheatha dhiadhaidh 'n a òige, an t-Ollamh Alasdair Mac 'Ille Bhàin agus an t-Ollamh Marcus Dods, le chéile lòchrain lasarach agus dealrach.

Tha feum agaínn uile air leithid an leabhair so an diugh, oir is ann mu ùrnigh a tha e, agus chan 'eil rud air an t-saoghal as cinnicthe na gur ann aig daoine a bhios ag ùrnigh a tha an iuchair a dh'fhosglas dhaibh Seòmar an Righ. Chan 'eil ann ach amайдas agus dòchas feàll do dhaoine a bhi an dùil gu 'm faod eòlas a bhi aca air Dia gun ùrnigh. 'S e cleachdadadh na h-ùrnigh an dearbhadh as cinnicthe as urrainn a bhi agad gu bheil thu a' creidsinn ann an Dia, chan ann le eisdeachd na cluaise no le fasan an t-saoghal ach le faireachduin agus comhairle do chridhe fhéin. Tha miltean agus miltean de dhaoine anns an eaglais an dùil gu bheil iad a' creidsinn ann an Dia, ged nach 'eil iad a' creidsinn ann idir, ach a mhàin mar tha iad a' creidsinn ann an sìthichean. Ciod a tha ann an ùrnigh ach ionndrainn an anma air Dia, agus gaol an anma air Dia, agus iarrtus an anma air fiuireach 'n a làthair?

Tha euid de dhaoine *diadhaidh* gu nàdurra, agus an uair a tha an scòrsa sin air an togail gu diadhaidh is ann 'n am measg a gheibheart mar is trice fior *naoimh* na h-eaglais, daoine anns a bheil urram agus eagal diadhaidh agus earbsa ann an Dia a' neartachadh an ionracais agus a' choibhneis-gràidh a tha anna gu nàdurra, air chor agus gu bheil e cho furasda dhaibh bruidhinn ri Dia agus co-chomunn a-bhi aca ri Dia 's a tha e an anail a tharruing. Is sona an coimhthionail agus an sgùr anns a bheil triúir no ceathrar dhiubh, oir gun fhios dhaibh fhéin tha iad a' cumail ann an cuimhne dhaoine eile nan nithean nach 'eil dullich dhaibh a dhichuimh-neachadh, Dia agus an soisgeul agus crìoch

àraidh am beatha. Mur bheil sinn 'g a chuimhneachadh sin chø dòth dhuinn solus fhaicinn a bhios dbuinn 'n a sholus-iùil. Tha mi a' creidsinn le m'uile chridhe nach 'eil a bheag de'n eagal agus de'n amharus spioradail agus de'n diobhail-misnich agus de'n an-fhois a tha a' milleadh ar sonais agus ar n-earbsa ann an Dia nach biodh air an aotramachadh no air an dubhadt as na'n rachamaid leò gu Dia. An uair a théid duine air a ghlùinean, ag rádh, m' Athair ri Dia, tha e ann an saoghal eile seach mar bha e air a chasan, a' feòraich de'n chruthachadh uile no de Phrofessor Joad, "Ciod an tairbhe a tha aig duine 'n a uile shaothair a ni e fo'n ghréin?"

Ach chan 'eil sion uile *diadhaidh* gu nàdurra, no air ar breith iriosal agus ionraic agus mothachail air ar fiachan do Dhia; fada, fada, bhuaith. Chan e mhàin gu bheil a' chuid mhór agaínn saoghalta agus peacach agus neo-choltach ri Criodach ach tha sinn vidh ar n-uidh a' fàs dall, air chor agus nach 'eil sinn a' faicinn Criodach idir ged tha e 'n ar measg agus a' tachairt oirnn air an t-slighe a h-uile latha. Eadhon an uair a tha sinn a' dol a mach air a thurusan, a' toirt bidh do'n acrach agus tighean ùra dhaibhsan aig nach 'eil dachaideadh, tha ar sùilean air an cuimail air chor's nach aithnich sinn e. Chan 'eil daoine na's miosa an diugh na bha iad roimh so a thaobh an giùlain no an caitheamh-beatha, ach tha an sùilean air an tionndadh air falbh o Dhia agus tha iad a' fàs dall gu spioradail, bochdaiann as miosa na bochdaiann shaoghalta. Sin an seòrsa bochdaiann ris am bu-mhotta a bha truas aig Criodach, daoine a bhi aineolach air Dia, neo-mhothachail air a fhearsdal, air a ghràdh, air na tiadhla a móra agus liomhor a dh'ullaich e dhaibh. Cia meud duine a b'urrainn an laoidh so a sheinn le iolach agus gairdeachas, no cia meud a thuigeadh an fhuaim acibhneach, na'n cluinneadh iad i.

Air t'uile thròcraig, O mo Dhia,
tràth dhearcas mi gu dlùth,
A' mosgladh suas tha m'anam blàth
le h-ionghnadh, gràdh, is clù.

Sin an staid intinn agus am fiosrachadh spioradail as a bheil aoradh agus moladh

na h-eaglais ag éirigh, ach tha an inntinn agus am fiosrachadh sin an diugh ann an tomathas mór air chall a chionn nach 'eil sinn a' faireachduin-gur peacach sinn am fianuis Dhe, no gu bheil sinn fo fhiachan dha. Ach is ann mar *pheacaich* a labhair Dia ri cloinn daoine o thus, agus gus an éisd iad ris *mar pheacaich* cha chluinn iad gu bràth a ghuth.

Daoine a tha gun mhothachadh air Dia agus gun mhothachadh air peacadh, ciod eile as urrainnear a ràdh umpa ach gu bheil iad dall, cho dall's nach léir dhaibh nithean a tha cho soilleir do dhaoine eile ri solus na gréine. Anns a' bheatha dhiadhaidh chan urrainnear a ràdh le eint gu bheil aon iocshaint ann a leighseas an doille spioradail so daonnan (ged is e Dia a tha toirt am fradhaire do na doill) ach tha aon mheadhon-gràis leis am faod sinn uile cothrom a thoirt do Dhia. E fhiéin a dheanamh aithníchte dhuinn, 's e sin, a bhi ag ùrnuigh. "A Thighearna, teagaisg dhuinn ùrnuigh a dheanamh." Nach maith an ùrnuigh sin fhéin!

Chan 'eil ach aon dòigh air cleachdadh na h-ùrnuigh ionnsachadh, ùrnuigh a dheanamh, agus cha mhò a gheibh thu dearbhadh gu bràth gu bheil feum ann ad ùrnuigh ach an dearbhachd a gheibh thu 'n ad chridhe fhéin.

An uair a bha mi òg tha cuimhne agam air an fharmad a bhiodh 'n am chridhe an uair

a bhithinn a' leughadh mu chuid de na Piùritanaich agus naoimh na h-eaglais Choicht-chionn a bhiodh a' cur seachad tri no ceithir no còig uairean a h-uile latha ag ùrnuigh, ach an àite nan nithean sin a bhi 'n an eisioimplair agus 'n am brosnuchadh do dhaoine òga anns a' bheatha dhiadhaidh is ann a tha iad 'n an cnap-starra dhaibh agus 'g an cur air seachran. Ged is maith a bhi ag ùrnuigh gu tric, is maith cuideachd ùrnuighean goirid. Chan ann leis an uair-eadaidh a thoimhseas Dia ar co-chomunn, no gràdh agus ùmhachd a chloinne ach leis an tréibh dhireas leis an abair iad ris, *Athair*; ùrnuigh do naomh no do pheacach ann an aon fhacal. Coma leat, ma ta, na dòighean a bhiodh aig Boston, no Uilleam Law, no Santa Teresa, no Samuel Rutherford; gabh do dhòigh fhéin, agus mur leòr an riaghaitl sin lean ort mar bhiodh an Salmandair a' deanamh, "a moladh an Tighearna." "Mar is sine tha mi a' fàs," arsa seana dia-dhair, "is ann is mò tha mi a' giorrachadh m'ùrnuighean los gu'm biodh tuilleadh iùine agam a sheinn molaidh do Dhia." Is e taingealachd do Dhia agus iarraidh air Dia a mholadh, a' cheud cheum anns an sgoil-ùrnuigh, agus os cionn àrd-dorus na scioile, biodh am facial so sgrìobhte ann an litrichean teine—

*"Ma bheir mi spéis do euceart a' m' chridhe
Chan éisd an Tighearna rium."*

Mac is màthair

Leis an Ollamh Colla Dòmhnullach.

IS duine dona am mac nach seinn cliù a mhàthar, gu seachd sònruichte ma chuir am Freasdal air màthair coltach ri bean Lloyd George. Tha am mac as sine an déidh leabhar a sgriobhadh mu mhàthair mar gu'n robh eagal air gu'n rachadh i air dìchuiuhnne. Bha fhios aige nach 'eil feum aig Lloyd George air mac no nighean a shéideadh a thrompaid. Ach ann an sùilean Risearad, an ceud mhae, mór agus mar a bha 'athair, cha bu lugha a mhàthair. 'N a bheachd-san, ged nach do thachair i riagh air Lloyd George, b'airidh i air àite ann an eachdraidh na dùthcha. Tha amharus aige nach bi an saoghal de'n aon bheachd ris féin ach tha e coma. 'N a shùilean-san cha robh a leth-bhreac anns an Roinn-Fòrpa.

Fhreagradh e am fear a chuireadh 'na aghaidh mar a fhreagair Donnchadh Bàn am peasan a thubhairt ris nach robh Mairi Bhan Og cho bòidheach agus a bha an t-òran

ag ràdh—"nam fac' thusa i leis na sùilean agamsa."

Rugadh Lloyd George ann am baile-mór Sasunnach ach cha robh ann ach an leanabh maoth 'nuair a thug bràthair a mhàthar e gu dùthaich a dhaoine. Rugadh agus thogadh Maireadarad Owen ann an tir nan Cuimreach. Bha an tir bheag so mothà's cumhann air son Lloyd George ach bha i mór ge leòir air son Maireadarad. Bha a gràdh do dhùthach a h-aitheirichean cho làidir 's gu'n robh gach latha agus bliadhna ann an Lunnainn air an cunntas caillte. Labhradh esan agus ise gu fileanta ann an seann chànan nan Cuimreach.

Is i a labhair iad ri chéile agus ri'n cloinn. Co dhiu a bha an còmhnuidh ann an Lunnainn no ann an Criccieth is e seirbhisich Chuimreach a bha a' freasdal daibh, agus na'n robh an dachaigh ann an Sasunn ann am feum cobhair no ceartachadh ghairm-

eadh i fear-ceàird á Criccieth. Bha eòlas farsuinn aice air seann eachdraidh na dùthcha, air na bàird agus air na gaisgich a sheas gu duineil ann an aghaidh Romanach agus Shasunnach. Bha tlachd aice ann an daoine còire gach treubh agus cinneach, ach cò a bha coltaich ris na Chuimrich ann am beachd Mairearad Owen!

Ged thug an dùthach agus eachdraidh buaidh mhór air inntinn agus beatha nan Cuimreach, bheireadh Daibhidh agus Mairearad a' cheud àite do'n eaglais Chriosduidh. Bha ise agus a párrantan dileas do'n eaglais chléireach; bha esan agus bràthair a mhàthar daingeann anns an eaglais Bhais-tich. Theap an eaglais tighinn eatorra, agus rud eile a bha 'n a chnap-starradh air an t-slige, bha párrantan Mairearad nan tuath-anaich air an deagh dhòigh agus is e greus-aiche a bh'ann am bràthair màthar Dhaibhidh. Bha luchd-fearainn uasal seach luchd-ceàird am measg nan Cuimreach. Ach dh'fheumadh am fear a rachadh eadar Daibhidh agus Mairearad moch-eirigh a dheanamh.

Cha b'e fear-lagha a thaghadh na tuath-anaich chothromach mar chliamhuinn, ach bha càirdean ciallach air an dà thaobh, agus nach bu mhór agus nach bu mhath gu'n robh Lloyd George ag aideachadh Chriosd gu follaiseach ann an aghaidh an t-saoghal.

Bha réiteachadh agus còrdadh ann, agus an sin dh'éirich a' cheist—c'ait am bi am pòsad? Anns an eaglais Chléirich? Anns an eaglais Bhaistich? Is ann anns an eaglais Chléirich a bha an t-seirbhis phòs-aidh, ach thug Daibhidh leis bràthair a mhàthar, a bha 'n a shearmonaiche e fhéin a thuilleadh air a bhi 'n a ghreusaiche.

Thàinig teaghlaich orra aùm an lànachd na haimsir. Cò a bhaisteadh an leanabh mic, no an rachadh a bhaisteadh idir? Bha Mairearad 'n a boirinnach gaolach, ciallach, agus cha do bhaisteadh an ceud mhac gus an robh e seachd bliadhna deug; Gun ghuth mór no droch fhacal lean a' chàraig so ri eaglaisean an òige. Tha a mac a' moladh a mhàthar gu'n robh i cho seasnh-ach dileas ris an eaglais Chléirich, ach tha leam gu'm faodadh Mairearad dol do'n eaglais Bhaistich le Daibhidh gun chunnart d'a h-anam no bruaillean d'a cridhe.

Tha aon ni soilleir, agus is e sin gu'n robh buaidh laidir aig creideamh air a chàraig so. Bha iad fortanach 'n an dùthach, 'n am muinntir, agus 'n an aimsir. Bha an sluagh uile a' dol do'n eaglais gu riaghailteach, agus b'e a' chànan Chuimreach cànan na h-eaglais. Bha am Biobull air eadar-thean-

gachadh do'n chainnt Chuimrich leis an Easbaig Morgan anns a' bhliadhna 1566. Is fheudar gu'm bheil rudeigin dealachte anns a' Bhiobull o leabhrachaean eile. Tha e air eadar-theangachadh ann am Beurla, ann an Gàidhlig, agus ann an Gearmailt na's fhèarr na leabhrachaean eile. Rinn an t-Easbuig Morgan obair gu math. Tha rosg a' Bhiobuill Chuimrich a' seasamh cho àrd ann an gradh an t-slugaigh agus a bha Biobull Luther ann an urram na Gearmailt. Chan 'eil teagamh nach e am Biobull 'n an càinnt fhéin a chuir agus a chum a' Bheurla chruaidh Shasunnach 'n a h-àite fhéin. Na'n robh am Biobull againne ann an Gàidhlig Albannach dà cheud gu leth bliadhna na bu tràithe cha robh cànan ar dùthcha cho lapach agus a tha i.

Is còr dhuinn a chuimhneachadh cuid-eachd gu'n robh Eisteddofod aig na Cuimrich ceudan bliadhna mu'n do chuir sinne an Comunn Gàidhealach air bonn. Choisinn Lloyd George crùn a' bhàird aig Eisteddofod a dhùthcha agus ged a thàinig iomadh urram 'g a ionnsuidh an déidh lainmhe, air thoiseach orra uile ann an sùilean Mairearad bha crùn nam bàrd Cuimreach.

Chan 'eil teagamh nach robh i 'n a cùl-taice do Lloyd-George, 'n a bean-tighe air leth agus 'n a màthair chaomh. Agus leis an so uile bha i sunndach aighearrach 'n a tigh féin agus am measg eòlaich. Is e dealbh a mhàthair a bha a mac a' tarruing ach chan fhalaich an clòdh athair uile gu léir.

Uair a bha móran aoidhean ainmeil aig an tigh aca, an déidh na dinneir thòisich Lloyd George air tagradh gu laidir gu'n robh am fear a bha cumhachdach ann an gniomh treun ann am briathran cuideachd, agus a dheanadh a mach na puinge so, thug e air aghaidh ainmean a bha iomraideach 'n an latha—Iulus Caesar, Napoleon, Nelson, Gladstone, Clemenceau, agus Churchill. Sheall e mu'n cuairt a' bhùird mur gu'n robh e a' cur na cuideachd gu dùlain. Bha iad uile balbh gus an eadas guth Mairearad ag ràdh—"sin agaibh beachd cumanta a tha nis marbh—an duine treun air bheagan bhriathran."

Na'n robh cuideachadh 'g a dhìth, bha i daonnan aig làimh. Thàinig bristeadh air a shláinte agus e a' coinneachadh Eireannach a shocraichadh cheisteann cudthromach ann an Geàrr-loch. Bha e air cùram lighiche an righ, Dawson of Penn, agus bha na h-Eireannaich cho geur agus deas-bhriathrach ris féin. Bha cùisean a' còrdadh ris agus thog e a ghuth agus dhòirt e tuil cainnte mu chluasan nan Eireannach. Chuala Mairearad a ghuth, agus dh'fhosgail i an

dorus agus thubhairt i gu réidh anns a' chainnt Chuimrich—am bheil dùil agad gu'm bheil thu a' bruidhinn ri coinneamh-mhór!

Bha meas mór aig Michael Collins oirre. "Bha an Druidh Cuimreach fortanach n'a mhnaoi" thubhairt Collins; is ann aig Dia a tha fios ciod a bhithinn-sa na'n robh bean agam coltach ri bean Lloyd George."

"Bha meas aig rìghrean agus daoine cumanta air mo mhàthair. Bu gheal a

thoill i meas." "Cha do thachair leithid eile mo mhàthar orm." Mhol a mac i agus tha sin mar is coir. "Eiridh a clann agus beannaichidh iad i: a fear agus molaidh e i."

Bha i eòlach anns a' Bhiobull agus thubhairt i "Na'n robh agam ri tri facail, agus trì facail a mhàin a thaghadh, is e so na briathran a thaghainn—"Is gràdh Dia," oir is sona iadsan a thuigeas gur gràdh Dia."

Anns a' Chathair

UAIR a bha mi a' cuideachadh ministeur eile aig seirbhis-phòsaidh thus a' cheud fhacal anns an t-seirbhis clisgeadh dhomh, *Who can find a virtuous woman?* Cha chuala mi na briathran ceudna air na cleachdadh riamh roimh aig pòsadh. Bha cuid mhaith dhaoine anns an eaglais; bha guth ana-barrach làdir aig a' mhiniestar, guth mar gu'm biodh dùdach, agus an uair a bhris e an t-sàmhchair a bha anns an eaglais leis an nuallan ud, tha mi cinnteach gu'n do chlisg daoine eile cho maith riùm-sa, oir chan e mhàin gu'n robh na briathran car annasach aig an àm, ach thug a' chromag a tha 'n an déidh air a' mhiniestar am fuaimneachadh mar gu'n robh amharus aige nach gabhadh i faotainn.

An sin leugh e an còrr de'n chaibideal ud (Gnàth-fhacail XXXI) rannan a bha freagarrach gu leòir aig seirbhis-phòsaidh, ged nach 'eilear 'g an leughadh ro thric, agus bha a' chuid eile de'n t-seirbhis cho drùidh-teach agus cho sòluimte 's a chuala mi riámh.

Cuimhnich, a leughadair, nach ann a' faotainn coire do'n mhiniestar a tha mi; chan ann idir, agus na'm bithinn cho maoil agus gu'n d'thuit mi dad ris fhéin, dh'fhaodadh e a rádh riùm mar thuit an t-Ollamh Seumas Cooper, an Oiltigh Ghlaschu, ri ministeàr òg a bha ris na Sgriobturan a leughadh aig seirbhis aig an robh Cooper a' dol a shearmonachadh. Ann an vestry an uair a sheall am ministeàr air na h-earrannan a bha aige ri leughadh chunnaic e gu robh té dhiubh air a toirt á Leabhar Leviticus, caibideal mu riaghailtean Iudhach a thaobh glanaidh a bhios ministearan a' seachnidh am follais. Mar sin thuirt e gu siobhalta agus gu diùid ri Cooper gu'm biodh e 'n a chomain na'n atharraicheadh e an leughadh á Leviticus a chionn nach bu toigh leis nithean mar sud a leughadh air beulaibh dhaoine. "A bheil na Sgriobturan naomh 'n an oilbheum dhuit," arsa Cooper, "no

an ann a' faotainn coire dhaibh a tha thu? Leugh facal an Tighearna mar tha e air a sgrìobhadh anns a' chaibideal ud de Leviticus; *cha saoil neach air bith gur tusa a sgrìobh e.*"

Bean-tighe mhaith

Tha ciall eile aig an fhacal *virtuous* an diugh seach mar bha aige an uair a bha am Biobull air a thionndadh gu Beurla; uidh ar n-uidh tha e a' fàs na's cuimhne agus na's cuimhne gus nach 'eil e a nis a' ciallachadh ach *moralta* ann an aon seagh, an seagh anns am bi cuirtean-lagha a' rannsachadh mu dhol-a-mach bhan. Chan ann anns an t-seagh sin a bha e air uisneachadh leis an fhear a sgrìobh leabhar nan Gnàth-fhacal, ach anns an t-seagh anns a bheil an t-Ollamh Moffat 'g a eadar-theanachadh,

*A rare find is an able wife;
She is worth far more than rubies.*

Cha robh dad eile anns an t-sealladh aig an fhear a sgrìobh a' chaibideal so ach ciod an seòrsa boirionnaich ris an abradh e *bean mhaith*, facal as fheàrr na eadhon bean shubhaileach. Cia dhiubh a tha an fheadhainn mhaith tearc no duliuch am faotainn, tha an fheadhainn dhona lionmhòr. Ach chan ann riùsan a tha ar gnothuch an drasd.

Thàinig Hiorteach gu tir-mór uaireigin a dh'iarraidh mnatha, agus b'e so na trì nithean innta a bha e a' sealtruinn air an son, (1) i bhi soilleir anns a' chraicionn agus falt bàn oirre, (2) gun i bhi os cionn còig bliadhna fichead, (3) i bhi 'na bean-chomanachaидh anns an Eaglais Shaoir, ach chan ann air gin de na nithean sin a bha sùil agus aire an duine so, ach air sgòin agus tabhachd agus taicealachd, air foghainteachd agus gleusdachd, ealain air banachas-tighe agus comas tigh agus seirbhisich a raighladh. Bu choma leis co dhiubh a bha i dubh no bàn no donn ma bha i sgoinneil, agus ged a tha e air a rádh anns an rann roimh 'n té

mu dheireadh gur e bean air a bheil eagal an Tighearna a mholar tha cuid de sgoilearan am beachd nach esan a sgrìobh sin idir ach Sgrìobhaiche air chor-eigin an déidh làimhe a bha air son àileadh is dreach na diadhaidh-eachd a chur air boirionnach làidir saoghalta. So mar tha an t-Ollamh Seumas Moffat 'g a chur ,

Thig crioch air taitneas, agus seargaidh maise,

Ach mairidh agus molar Eanchainn ann am mnaoi gu bràth,—

Eanchainn, chan ann anns an t-seagh anns a bheil e aig daoine air a bheil malaidean àrda, no anns na daoine a bhios a' freagairt cheisteann air an Radio, ach a' ciallachadh tùr agus gliocas agus sgoinn, an tùr agus an sgoinn a chi thu bitheanta gu leoír ann am màthraichean a tha a' togail ceithir no còig de chloinn air tuarasdal fir-oibre, agus a' cumail an tighe na's gloine agus na's grinne na boirionnaich eile aig nach eil clann idir, agus aig a bheil a thriuired de thighinn-a-stigh riu. Sin an seòrsa ris an abair am Biobull Beurla *virtuous woman*, agus am Biobull Gaidhlig *bean shubhailceach*, agus ris an abair an saoghal uile *bean mhaith*.

Cion tùir

Thàinig iomadh atharrachadh air an t-saoghal o bha Leabhar nan Gnàth-fhacal air a sgrìobhadh agus dealbh a' bhoirionnaich so air a tharrning, ach chan eil feum an t-saoghal air gliocas agus sgoinn agus eanchainn a' fàs na's lughach ach na's mothach. An uair a tha cùisean a' dol ceàrr 'n ar beatha, no 'n ar n-obair, no 'n ar dachaidh, no 'n ar companas ri daoine eile, chan e olcas no aingidheachd annainn fhéin no anntasan as coireach mar is trice, ach cion tòir agus cion gliocais 'n ar teangaidh agus 'n ar giùlan, gliocas leis am faodamaid fhios a bhi againn ciod bu chòir dhuinn a dheanamh. Tha barrachd dhaoine 'g an cur fhéin ann an dris no ann an cionta le stalcaireachd 'n a tha 'g a dheananamh le rùintean olc, a' tuitem ann an clàbar agus ann an sluic agus ann am buaraidhean a dh'fhaodadh iad a sheachnadh na'n robh tomhas reusonta de thùr aca. An uair a sheallas tu air ais air na daoine a thachair ort no b'aithne dhuit rè do bheatha cha robh ach glé bheag dhiubh a bha 'n an daoine olc no aingidh, trusdair aig an robh inntinn shalach agus eridhe naimhdeil cealgach, ach chan e àireamh bheag dhiubh ach àireamh mhór a bha gun sgoinn, a' dol air seachran mar chaoraich a' leantuinn a chéile, agus cho furasd an

glacadh ann an ribe an eunadair ris na h-eòin bheaga aig dorus sabhail air là sneachd. An àite a bhi ag aideachadh do Dhia ann am briathran atmhor aingidheachd agus eucertain nach do chuir sinn riamh an gniomh b'fheàrr dhuinn ar faoineas agus ar stalcair-eachd agus ar gòraiche a chur gu soilleir f'ar comhair fhéin ann an uaigheas ar seòmair, agus iarraidh air Dia túr agus sgoinn agus gliocas a thoirt dhuinn. "Tha Ephraim fös mar *chaluman amaideach*, gun eòlas."

Companach gaolach

Tha e soilleir gur e *bean-tighe* a bha dhìth air an duine so agus nach e idir *bean-chomhluinn* no companach gaolach. Chan eil e uiread agus ag ainmeachadh nan nithean a bhios a' tèadh ghlilean òga an diugh an uair a bhios iad ag iarraidh mnatha ; an coslas, am bòidhchead, an còmhradh, an grinneas, taitneas an companais, an guth cinn, fiamh an gáire, agus fichead rud eile de'n t-seòrsa sin nach gabh cur air a' mheidh. Chan'eil gaol air ainmeachadh mar aon de chomharrайдhean na mnatha shubhailcich, ged tha e air a ràdh gu bheil i fialaidh agus gu bheil lagh a' choibhneis air a teangaidh, dà chomharradh mhaith. 'S e bha dhìth air an duine so boirionnach làidir, maith air obair, maith air moch-éirigh, maith air banachastighe, nach rachadh air chéilidh, agus nach biodh mionaid 'n a tàmh ; té a bhiodh a' figheadh no a' sñiomh an uair nach biodh an còrr aice ri dheanamh.

Tha mùghadh mór eadar an dàimh agus an companas a bha aig fir agus boirionnaich ri chéile anns an t-seann t-saoghal Iudhach 's a tha aca ri chéile an diugh ann an dùthch-annan Criosuidh. Is e teagastg agus eisiomplair Chriosd a rinn an t-atharrachadh sin agus a thug dhaibh saorsa agus cothrom air am buadhan banail a chur gu feum anns an t-saoghal. Tha grinneas agus blàths agus caomhalachd agus mìneachd ann an nàduri bhoirionnach nach eil ann an nàduri flear, agus is maith gu bheil riaghlaigh theaghlaichean a nis ann an làmhan bhoirionnach a tha 'n am màthraichean gaolach a thuillleadh air a bhi 'n am mnathan-tighe sgoineil. Ged is maith sgoinn, is fheàrr gaol, agus mar is mò tha gaol agus companas agus grinneas air an nochdadh anns an dachaidh, an rioghachd thalmhaidh anns a bheil mnathan a' riaghlaigh, is ann as luaithe a bhios an rioghachd neàmhaidh air a cur air chois. Is sona am fear aig a bheil bean mhath, agus seachd sona a' chlann a fhuair an ceud smuaintean mu Dhia agus mu Chriosd o bhilean am màthar, *bilean nach b' urrainn breug innseadh*.

Rannsaichibh na Sgriobtuirean

BHIODH e na b' fheàrr dhomh a ràdh, Ceasnaichibh sibh fhéin a thaobh 'ur n-eòlais air a' Bhiobull, oir chan 'eil rud eile 'n am bheachd ach a mhàin gu'm faiceadh sibh air ar son fhéin cia dhìubh a tha no nach 'eil an t-eòlas agaibh air a' Bhiobull a bu chòir a bhi aig daoine a bha air am baisteadh, agus a bha ann an sgoil-Shàbaid agus ann an sgoil-sheachduin naoi no deich no dusan bliadhna. Cha ruig sibh a leas na ceistean a fhreagairt ach 'n ur n-inntinn fhéin, agus cha mhò a bhios iad duilich, oir cha bhiodh e ceart ceistean beaga suarach a chur sìos nach b'urrainn daoine a tha gu maith eòlach anns a' Bhiobull a fhreagairt, ceistean mar so, c'ainm a bha air athair Iosua, no air màthair Mhaois, no cò athair Maher-salal-has-bas, no gu dé 'n aois a bha Terah an uair a shiubhail e.

- (1) Cò a thubhairt so, agus cò ris a thubhairt e e, "Bu tearc agus ole làithean bliadhnanach mo bheatha."
- (2) Gu dé a thuirt Rut ri Naomi, a màthair-chéile, an uair a dh'íarr i oirre fhéin agus air Orpah dealachadh rithe ?
- (3) Gu dé na tiodhlacan a thug na drùidhean as an àird an ear do'n leanabh naomh ann am Betlehem, agus gu dé dh'íarr Herod air na drùidhean a dheanamh ?
- (4) Abair gu beag riut fhéin Urnuigh an Tighearna agus an dara Laoihd, "Dhe Bheteil le d' làimh thoirbh-eartaich . . ."
- (5) "S i so an diadhaidheachd fhìor-ghlan agus neo-shalach am fianuis Dhe agus an Athar . . ." Criochnaich an rann sin, agus innis cò sgrìobh i.
- (6) Ainmich còig nithean ris an do choimeas Criosc rioghachd nèimh.
- (7) Gu dé na nithean naomha a bha air an tasgadh ann an àire a' Chùmhñant ?
- (8) A bheil cuimhne agad air geallaidean anns an t-Seann Tiomnadha bha air an coimhlionadh ann an Criosc ?
- (9) Ge dé thuirt Criosc mu airgiod, mu mhacantas, mu leanaban, mu chreideamh, mu mhaithearnas, mu thigh 'Athar ?
- (10) Cò a thàinig e a shireadh agus a theàrnatadh, agus cò ris a theireadh e "anam caillte" ?
- (11) Cò a shòlaidheadh a' mheanbh-chuileag agus a shluigeadh an càmhal, agus ciod a tha sin a' ciallachadh ?
- (12) Cò a thuirt, Ciod is eiall duibh, a' gul agus a' briseadh mo chridhe . . . , agus cò ris a thubhairt e e ?
- (13) Ainmich na tha cuimhne agad orra de na nithean ris an abradh Pòl armachd Dhe.
- (14) Cò sgrìobh an leabhar mu dheireadh anns an t-Seann Tiomnadha, agus gu dé am facal mu dheireadh ann ? Gu de am facal mu dheireadh anns an Tiomnadha Nuadh ?
- (15) "Tha an Spiorad agus a' bhean nuadh-phòsda ag ràdh . . ." criochnaich so. Cò i' bhean nuadh-phòsda ?
- (16) Gu dé a thachair ann an gleann Achoir, agus air gleann Aialoin, agus cò a ghradhaich bean ann an gleann Shoreic ?
- (17) "Aon ni ghuidh mi air an Tighearna . . . , Criochnaich so Cò thubhairt e ?
- (18) Cò dh'íarr air Crioscimeachd as an crìochan, agus car son ?
- (19) "Ge b'e neach a ghabhas näire dhiomsa, agus de m' bhriathran . . ." ; criochnaich so. Cò thubhairt e ?
- (20) Cò dh'íarr air an Tighearna cead a thoirt dha cromadh ann an tigh Rimoin ?
- (21) Ainmich oibre na feòla mar tha iad air an cur sìos le Pòl.
- (22) Ainmich oibre an Spioraid ; cò an litir anns a' bheil e 'g an ainmeachadh ?
- (23) Cha d'thug sinn ni air bith leinn do 'n t-saoghal so . . . ; criochnaich so.
- (24) Rach thairis 'n ad inntinn fhéin air cuid de na nithean a tha am Biobull ag ràdh mu Phacal Dhe, nithean mar so, "Tha facal Dhe beò agus cumhachdach . . ."

Aig an Uinneig

An "Loch Siphort"

AN uair a chunnaic mi anns na paipearan-naidheachd gu'n do thòisich am bàta ùr agus am bàta riomhach so air ruith eadar an Caol agus Steòrnabhagh bu ghasda leam, na'n robh an t-sid na b'fheàrr agus barrachd airgid agam, togail orm agus an t-aisleag a ghabhail innte do Leòdhus, a dheanamh mo bheic aon uair eile do Mhac Brayne agus do na bàtaichean a chum e a' dol am measg nan Eileanan an Iar o chionn trì fichead bliadhna. Tha mi an dùl nach 'eil làmh aig an teaghlach an diugh 'n an oibreachadh, no roinn 'n am buannachd, ach b'olc an airidh gu'n rachadh an t-ainm Mac Brayne agus an Luidhear Dearg as an t-sealladh ann am puirt na Gàidhealtachd agus nan Eileanan. Chan 'eil uair a chi mi té de na bàtaichean aige nach toir mo chridhe leum as mar a leumas e an uair a chi mi bratach Bhreatuinn a' crathadh anns an t-soirbheas, oir tha iad a' dùsgadh chuimhneachan ann am inntinn air làithean anns an robh Mac Brayne 'n a Oide do'n Ghàidhealtachd uile mar nach robh gin de na tighearnan-fearainn riamh, a' deanamh air ar son a cheart rud a rinn Sir Walter Scott air ar son na bu tràithe. Duine a thog agus a chuir air sàl bàtaichean uasal mar bha an Columba, an Iona, an Claymore, an Clansman, agus an Clydesdale, a dh'fhosgladh suas na Gàidhealtach, an uair a bha a' Ghàidhealtachd bochd agus lom, cha bu duine e aig nach robh an dà chuid inntinn fharsuinn agus misneach.

Bha mi air mo thogail ann an eilean ionallach, ach ged bhithinn a' sealltuinn a h-uile latha air a' Bheinn Mhór Mhuilich agus air Ciochan Dhiùra cha b'e Muile no Diùra a dhùisg an smuain 'n am inntinn an toiseach gu robh saoghal a bu mhotha na eilean m'araich thall air chìl nam beann, ach bàtaichean Mhac Brayne. An uair a bhithinn 'n am shuidhe air enoc a' faicinn 'n am bàtaichean a' dol as an t-sealladh aig bun-bac na speur bhiodh m'inntinn làn smuaintean agus cheisteann mu'n t-saoghal mhór ud nach b'aithne dhomh, agus iarraidh agam air eòlas fhaotainn air. Mar sin is e Mac Brayne a theagaig dhomh an toiseach cho beag 's a tha "Lub a' gheòidh."

Bha latha mór aca ann an Steòrnabhagh a' cheud uair a chaidh an *Loch Siphort* ri taobh a' Cheidhe; dinnear anns a' chèabean aig an robh maitean a' bhaile, iasg agus

feòil agus òraidean agus theagamh deur beag de stuth leis an òladh iad deoch-slàinte an Sgiobair agus an sgiobaiddh, deoch-slàinte Mhaighstir Leith agus Comunn Mhac Brayne, agus àgh is soirbheachadh do'n bhàta ùr.

Ach ged bha an Ceidhe dùmhail le daoine a' cur failte air Ban-righ nan Eileanan, brataichean a' snàmh os cionn thighean agus bhùthan, agus fideagan agus dùdaichean a' bùirich air gach bàta beag no mór anns an acarsaid, cha chuala mi (aig an am no bhuaith sin) gu'n do rinn no gu'n do sheinn duine idir rann òrain a chur failte air a' bhàta loinneil so, Gràidheag an Taobh Tuath. Ud, ud, mo näire; c'aité a bheil bàird Leòdhuis? Bha là eile ann, là anns nach rachadh geòla no eatar ùr air phlod gun a cliù a bhi air a sheinn, gun tighinn air leithid a' bhàta rioghail so a bheir toileachadh agus comhfhurtachd do luchd-turuis eadar Steòrnabhagh agus tìr-mór nach robh aca riamh. Na'm bu bhàrd mise cha leiginn leis an tàmailt so laighe air mo luchd-dùthcha ach ged nach 'eil ealain agam air ranntachd, agus nach urrainn dhomh rannan ùra a dheanamh, ni mi an ath rud as fheàrr, cuiridh mi sìos air an duilleig so mar fhàilte do'n *Loch Siphort* raìn no dhà a rinn posta ann an Tiriodh do ghàbhart-guail d'am b'ainm am *Primrose*, ag atharrachadh shreathan nach 'eil freagarrach.

Horo mo bhàta lurach, 'm bàta loinneil ùr, Beannachd, leis a' bhàta 's àillidh chaidh air cuan;

Horo mo bhàta lurach, dionach, làidir, luath, Mac Brayne is Braithrean Denny gheibh gu bràth an cliù.

Tha i nis 'n a h-uidheam, ullamh le cuid bhall,

Tioram ann am fairge; o druim gu clàr gun mheang;

Lùthor a cuid ghillean, 's iad gun ghorag cuain,

Mac Artuir air an Drochaid, fureachall is cruaidh.

A Dhia nan dùl, seun thus' an iùbhrach lurach ghrinn,

O dhosgaidh cuain le ceò, no sneachd, no briseadh bhall no stiùir;

Thar sgioba sgairteil, treubhach, tapaidh, sgaoil gach là do sgiath, 'S bidh aithris bhuan, o'n Chaol gu Cluaidh, air Rath is luaths *Loch Siphort*.

Is leam fhein e

B' AITHNE dhomh gu maith an duine a rinn an dàn so, Dòmhnull Dòmhnullach, a rugadh anns a' Chaolas, an Tiriodh, an 1858, agus a shiubhail an Canada, an 1919.

Bha ceann maith air, agus mar a b'aithne dhòmhlsa e, b'e 'n *Contractor* a theireamaid ris, oir bhiodh e a' cur suas thighean air thraigse. 'N a òige bha e ag obair ann an Sasunn, an Canada, agus an America, agus air a' cheann mu dhereadh chaidh e fhéin

Le dìchioll maith o là gu là,
Ag obair tràth is anmoch,
'S a' cur mu seach gach peighinn bhàn,
An àithn' a dh'fhág mo sheanmhair ;
An uair bhiodh càch a' pasgadh làmh,
'S a' cànan taobh a' ghealbhain,
Bha mise deanadach a ghnàth,
Is shàbhail mi suim airgid.

An uair bhiodh geòcairean ri pòit
An tighean-òsd' 's air margadh,
A' cur an cuid an éirig stòp
'S a' bòilich mu na chaili iad,
Bha mis' air luing a' cosnadh stòir
'S a' toirt mo lòin bhàrr fairge ;
Is uidh ar n-uidh le cùram móir,
Gu'n d' rinn mi móran airgid.

Thig fear fiasagach le aoibh
Is foighnidh e'n dràsd mi,
Ag iarraidh orm mo chuid a roinn
Is leth a' chroinn thoirt dhasan.
Innsidh e dhomh mar bu choir
Mo stòras chur a phàigheadh
Gach ainbhfhiach tha air daoine bochd
A tha gun chosnadh làitheil.

agus a bhean agus a theaghlaich a null do Chanada a ris, far an robh e 'n a *Architect* an Ottawa fo Riaghaltas Chanada.

Bha gràin eagallach aige air daoine leasg, agus air daoine gun sprachd a leigeadh an taic ri daoine eile, agus is e an t-aobhar gu bheil mi a' cur sios nan rannan so air an duilleig so, gu bheil mi a' creidsinn le m'uile chridhe anns na prionnspalan a bha aig mo sheana charaid.

'S e'n creud an diugh a th'aig gu leòir,
Bhi 'n tòir air cui'd an nàbuidh,
Gach leisgean nach do rinn car riamh
Tha 'g iarraidh a bhi 'm páirt rium,
Ach abradh gach neach a thoil
Mu'n lon a th'anns an t-seòrs' ud,
Chan abair mise ris na coin
Ach "Robairean is Meirlach."

Rinn mi treabhadh air cùl seisrich,
Is leasaich mi buntata ;
Chuir mi seagal, coire', is eòrna,
Is rinn mi móran àitich ;
Chuir mi clearan air ghur
A chuideachadh a' mhàil dhomh,
Is iarrar orm mo chuid a roinn
Ri lunndairean gun näire.

Cho fad 's a dh'fhanas daoine glic
Bidh meas' air fear an dìchill,
Is bidh an leisgean daonnan falamh,
Bochd, gun rath, gun direadh ;
Faodaidh am Bolshevik stad
D' a chànan is d' a mhìomadh
Choisinn mi mo chuid gu ceart
'S na th'agam, *Is leam fhìn e.*

Glòir is moladh

Glòir is cliù do Dhia an t-Athair,
Is do Dhia am Mac ro chaoin ;
Glòir is cliù do Dhia an Spiorad :
Rìgh is Tighearn, Trì an aon !

Glòir is moladh.
Biodh do Dhia gu saogh'l nan saogh'l !

Glòir do'm tì a nochd a ghràdh dhuinn,
Għlan gach lochd is truailleachd uainn,
Glòir do'n tì thug fhuil g'ar tearnadh,
Thug dhuinn cōir air rioghachd bhuaian !

Glòir is moladh.
Locamaid do Chriosd an t-Uan !

Glòir is cliù do righ nan aingeal,
Ceann na h-Eaglais, righ a shluaign ;
Moladh Iosa, righ nan cinneach,
Néamh is talamh biodh a' luaidh !

Glòir is moladh.
Biodh gu sior do righ nam buadh !

HORATIUS BONAR.

Ead. le IAIN MAC GHILLEBHÀIN.

Dànachd naomh

Leis an Urramach Ruairidh Moireasdan, Steòrnabhagh.

Thigeamaid uime sin le dànachd gu rìgh-chaithir nan gràs, chum gu faigh sinn tròcair, agus gu'n amais sinn air gràs chum cabhair ann an àm feuma.—Eabh. iv. 16.

BEACHDAICH an toiseach air *An Cleachadh spioradail a dh'ionnsuidh am bheil sinn air ar gairm* : “ Thigeamaid gu rìgh-chaithir nan gràs.”

S e a' chaithir tha so cathair Dhe, air am bheil an t-Athair 'n a shuidhe agus a Mhaig aig a dheas làimh, cathair mòralachd agus glòr Dhe a bhithreas là eigin 'n a caithir breitheanais. Theirear caithir gràis ris a' chaithir so an diugh a chionn agus gur e so linn nan gràs ; tha Dia nan gràs 'n a shuidhe air a' chaithir so ; tha e feitheamh ri bhi gràsmhor, agus tha an t-slighe fosgalaidh do neach sam bith a tha a' cur feum air tròcair a thighinn a steach a dh' ionnsuidh làthaireachd Dhe. Tha Dia 'n a shuidhe air caithir gràis a' feitheamh ri neach sam bith a thig 'n a eiseamail.

Tha sinn air ar cuireadh a thighinn dlùth. Tha am facal a' gabhail a stigh gur coir dhuinn a thighinn ann an spiorad aoraidh. 'S ann gu' caithir gràis tha sinn a' tighinn. Tha an Dia a tha 'n a shuidhe air a' chaithir sin 'n a Dhia naomh agus glòirmhoir. Chan 'eil e iomchuid gu'n ruith sinn gu h-aotrom mì-chiramach a steach 'n a làthair. Tha aoradh agus urram dligeach dha. Tha na h-ainglean a' còmhdaich an aghaidhean 'n a làthair. Bhiodh e buileach mì-chiatach gu'n tigeadh daoine peacach 'n a làthair ann an dòigh sam bith eile ach le urram agus le aoradh.

Thàinig naoimh an t-Seann Tiomnaidh 'n a làthair le iobairt. As eugmhais iobairt cha robh rian air tighinn dlùth do an Dia naomh. Tha an dearbh ni fior do ar taobh-ne. Feumaidh sinne cuideachd a thighinn dlùth le ar n-iobairt. Ach ciod e an iobairt ? Cridhe briste, bruite, a' taiceachadh air eifeachd iobairt Chriosd. Feumaidh sinn tighinn gu caithir gràis le beò-mhothachadh air ar neo-airidheachd fhein agus le creideamh ann an eifeachd iobairt-réitich Chriosd. Sin an aon tabhartas leis an tig sinne gu soirbh-eachail gu caithir gràis.

Urnuigh agus moladh

Anns an rian aoraidh a th'againe saoilidh neach gur h-e an searmon a' chuid as cudthromaiche de'n t-seirbhis. Gun teagamh tha àite fhéin aig an t-searmon ; is meadhon beannaichte e air son oideachadh nan naomh agus iompachadh nam peacach ; agus tha Dia gu trie 'ga bheannachadh a chum nan criochan sin. Ach tha an ùrnuigh agus an t-seinn, ma tha sinne 'g an cleachdadh anns an spiorad anns an coir dhuinn, a cheart cho cudthromach, mur 'eil iad na's cudthromaiche. Anns an t-searmon tha Dia a' labhairt ri daoine tre a sheirbhisich. Ann an ùrnuigh agus seiniun tha daoine a' labhairt ri Dia aghaidh ri aghaidh. Tha searmonachadh a' gairm dhaoine a tha astar o Dhia 'g a ionnsuidh. Ann an ùrnuigh agus moladh tha daoine ag aideachadh a bhi ann an làthaireachd Dhe ag aoradh gu h-urramach. Agus neach sam bith aig am bheil féin-fhiosrachadh spioradail idir, is math tha fios aige nach 'eil luach sam bith ann an searmonachadh mur a gluais e daoine gu cleachdaidhean spioradail na h-ùrnuigh agus moladh, gu creideamh agus déiligeadh spioradail ri Dia.

Gu tighinn dlùth ri Dia anns an fhìor sheagh feumaidh siun chan e mhàin éisdeachd agus a bhi air ar n-oideachadh, feumaidh sinn ar smuaintean a thionndadh gu Dia, feumaidh sinn labhairt ris agus aoradh thoirt dha leis a' chridhe. Faodaidh cleachdadh an aoraidh, ann am follais no gu huaigneach, a bhi 'n a chleachdadh fuar marbh gun fheum. Ma tha ar n-aoradh gu bhi 'n a fhìor aoradh feumaidh an eridhe a bhi togta suas ri Dia ann an irioslachd mhuinghinneach a' chreidimh. Is Spiorad Dia agus is caithir spioradail caithir Dhe ; agus tha sinne a' dlùthachadh ris a' chaithir sin nuair tha sinn a' togail suas ar n-anama ri Dia, ann an spiorad agus ann am firinn, ann an aoradh urramach ; agus 's e sin an

cleachdadh gus am bheil ar ceann-teagaisg 'g ar gairm. "Thigeamaid am fagus gu righ-chaithir nan gràs."

Beachdaich anns an dara h-àite air *an spiorad anns an còir dhuinn tighinn dlùth*: "Thigeamaid le dànachd."

Cha ruig mi leas a ràdh gu bheil eadar-dhealachadh mór eadar an dànachd so agus ladarnas. Tha a leithid de ni ann ri bhi tighinn dlùth do Dhia gu ladarna. Nuair tha duine sam bith, agus e ag aideachadh a bhi ag aoradh do Dhia, a' dichiumhneachadh gu bheil e'n a pheacach; nuair tha e anns a' bheachd gu bheil còir na's fheàrr aige-san tighinn an làthaireachd. Dhe na tha aig cuid eile d'e cho-chreutairean; gu bheil ni-eigin 'n a bheatha-san no 'n a chliù-san a tha cosnadh dha fàbhar sòn-raichte, tha dànachd an duine sin 'n a pheacadh; tha aoradh an duine sin mar dheatach ann an cuinneanan Dhe; tha ùrnuigh an duine sin mar ùrnuigh an Phair-asach 's an teampull; chan 'eil fior tighinn dlùth do Dhia anns a' chùis idir; chan 'eil fireantachd air a shon-san.

Feumaidh an dànachd gu bheil sinn air ar gairm a bhi air a bhonntachadh gu buileach air tròcair Dhe ann an Criod. Agus tha sin a' giùlan leis dà smuain a chaithd ainmeachadh cheana. An toiseach, beò-mhothachadh air neo-airidheachd. Nuair a chailleas duine lorg air gur peacach mó e féin tha dànachd an duine sin a' tionndadh gu ladarnas. Tha mothachadh peacaidh 'n a elemaid do-sheachnaichte ann an dànachd shoisgeulach. Tha sinn a' call urram do Dhia nuair tha sinn a' call lorg air ar peacaidh. Dànachd gun urram, chan 'eil an sin ach ladarnas. 'S e mothachadh peacaidh, ma ta, a' cheud eilamaid anns an dànachd gu bheil sinn air ar gairm.

Ach 's e an dara eilamaid agus an eilamaid chudthromach mothachadh soilleir spioradail air iuach iobairt Chriod. 'S e so fior ghrunnnd ar dànachd. Ma tha so a dhìth oirnn cha dean mothachadh peacaidh gu bràth dhuinn ach eagal tràilleil a dhùsgadh 'n ar cridhe. Cha tig duine gu bràth dlùth do Dhia mur 'eil aige ach mothachadh peacaidh. Ach nuair tha peacach a' tnig-sinn gu'n d'rimm Dia ann an Criod réite air son ar peacaidhean agus gu bheil Fear-saoraidh beò aig deas-làimh Dhe air a' chaithir, gu bheil Dia air sgàth Chriod a' maithcadh pheacaidhean agus 'g an cur gu bràth as a shealladh, tha dànachd aig an duine sin ann a bhi tighinn dlùth.

An creideamh a theàrnas

So far am bheil creideamh a' faotainn cleachdadh. Feumaidh sinn tomhais sòn-raichte de chreideamh chum fior mhothachadh peacaidh a bhi againn. Ach chan 'eil am mothachadh sin a' toirt comhfhurtachd sam bith dhuinn no dànachd. Cha dean e ach ar cionta fhioillseachadh dhuinn agus 's e eagal tràilleil roimh Dhia a thoradh. An creideamh nach 'eil a' toirt leis ach mothachadh peacaidh chan fhaigh sinn uaith ach eòlas ar dìtidh. An creideamh a tha teàrnadh agus a bheir comhfhurtachd, sin an creideamh a tha faicinn luach iobairt Chriod agus a' socrachadh air. Agus ged tha beò-mhothachadh aige air na tha am peacadh a' toiltinn tha e a' faicinn gu bheil tròcair Dhé na's mò na peacadh, agus tha e a' greimeachadh air tròcair Dhe agus a' foiseachadh air. 'S ann an so a mhàin a tha fior bhonn dànachd shoisgeulach. Chan urrainn an dànachd a tha a' socrachadh air a' bhonn so a bhi ro-dhàna: "Iarraidh sibh an ni as àill leibh agus bheirear dhuibh e." Taig sinn le dànachd gu righ-chaithir nan gràs, do bhrigh, ged tha fios againn gu bheil sinn 'n ar peacach agus ged tha an t-eòlas sin 'g ar cumail iriosal, tha fios againn gu'n glan fuil Iosa Criod o na h-uile peacadh, agus gu bheil againn dànachd agus slighe gu dol a steach ann am muinghin tre a' chreideamh-san.

Sin, ma ta, an spiorad anns an còir dhuinn tighinn dluth do Dhia.

Tròcair agus gràs

Beachdaich anns an treas àite air *Na Beannachdan a shealbhiceas sinn tre bhi a' tarruinn dlùth*: "gu faigh sinn tròcair, agus gu'n amais sinn air gràs chum cabhair ann an àm feuma."

'S e na beannachdan a gheibh sinn tròcair agus gràs; agus thig sinn 'g an iarraidh agus gheibh sinn iad ann an àm feuma. 'S còir dhuinn a thuiginn ciod a tha àm feuma a' ciallachadh. Chan 'eil e a' ciallachadh gu'm bheil amannan feuma 'n ar beatha an-dràsd agus a rithis agus amannan eile anns nach 'eil feum idir againn air tròcair agus gràs. Chan e sin smuain an abstoil idir. Faodaidh e bhi fior gu'm bheil amannan 'n ar beatha anns am bheil sinn na's feum-aiche na aig amannan eile; agus tha gealladh againn a thaobh nan amannan sin gu'm fritheil Dia gràs dhuinn a réir ar feum; ni e maille ris a' bhuaireadh slighe gu dol as tre am faigh sinn saorsa. Ach 's e an t-àm feuma 'n ar ceann-teagaisg an t-àm a tha

làthair. Tha Dia air caithir gràis *a' nis*. Tha feum againne air a ghràs *a' nis*. Chan 'eil barantas sam bith againn ciod e cho fada 's a shuidheas e air caithir gràis. 'S e mhionaid a tha làthair àm ar cothroim, fhad 's a tha Dia 'n a shuidhe air caithir gràis agus chan ann air caithir breitheanais. 'S e a' mhionaid a tha làthair àm ar feuma, 's e a' mhionaid a tha làthair àm ar cothroim. Agus 's e earail ar cinn-teagaig gur còir dhuinn tarruing dlùth fhad 's a tha an t-àm agus na suidhichidhean fàbharach.

'S e ar feum gu faigh sinn tròcair agus gu'n amais sinn air gràs chum cabhair. Am bheil an t-abstol a' ciallachadh gur còir dhuinn eadar-dhealachadh a dheanamh eadar tròcair agus gràs—eadar an ni a gheibh sinn agus an ni air an amais sinn? Chan 'eil e furasd a bhi ciunteach uime sin. Chan 'eil ann an tròcair agus gràs ach mar gu'm b'eadh dà thaobh de ghràdh Dhe, taisbeannidhean sònruichte de ghràdh Dhe air am frìthealadh a réir feum an neach a tha 'g am faotainn. Aig caithir gràis tha sinn a' dlùthachadh ri Dia. Tha ar feum agus gràdh Dhe mu coinneamh a chéile, agus tha ar cionta-ne agus ar n-anmhuiinneachd air an coinneachadh le foghainteachd Dhe, agus tha an fhoghaiteachd sin fo ar comhair mar thròcair agus gràs.

Feum air maitheanas

Faodaidh e bhith gu'm bheil tròcair ag amharc ri ar feum air mathanas mar pheacach chiontach, gu'm bheil gràs a' sealtruinn ri ar feum air cuideachadh 'n ar beatha chriosdail. Eadar gu'm bheil sin ann an inntinn an abstoil no nach eil, tha fios againne math gu leòir gu'm bheil sinne anns an dà sheagh so an còmhnuidh a' seasamh ann am feum air cabhair o Dhia agus gur h-e caithir-gràis an t-àite anns am bheil cabhair ri fhaotainn.

'S e tha ann an tròcair gràdh Dhe ann an cruth truais agus co-fhaireachduin a' cuairteachadh beatha duine ann an dòigh chleachd-

ail neartachail. Na beachdaich air tròcair Dhe ann an dòigh fheallsanachail mar bhuaidh ann an Dia fada fada os ar eionn air am faod sinn sealtruinn o astar mór. 'S e tha ann an tròcair làmhan gràdhach Dhe leagta air ceann a' pheacach chiontach a' buileachadh mathanais; 's e th'ann guth Dhe a' labhairt sith ri coguis chiontach, a' toirt fois do chridhe leòinte. 'S e th'ann an tròcair gàirdeanan an Athar timechioll a' mhic stròghail, guth a' mhathanais air a chluintinn leis an truaghan, ann an aithreachas aig caithir gràis, pòg na réite air bathais a' pheacach. 'S ann aig caithir gràis tha a' bheannachd so ri shealbhachadh; 's ann an sin tha dorsan d'anama a' fosgladh suas agus a' ceadachadh do chumhachd ghràsmhor naomhachaiddh Dhe dòirtseach a steach le bhuaidhlean beannachte, Grian na Fìreantachd a' dealrachadh air d'anam, a' soillseachadh, a' leigheas, agus a' toirt fas. Thigeamaid am fagus a chum gu faigh sinn tròcair.

Feum air cuideachadh

Faodaidh gu'm bheil gràs a chum cabhair a' sealtruinn ri caithe-beatha chriosdail agus seirbhis. Tha an Criosdaidh a cheart cho cinnteach ris a' pheacach a' cur feum an còmhnuidh air cabhair Dhe. Feunaidh e sealtruinn ri Dia chan e mhàin air son mathanas nam peacadhean tha seachad, ach mar an eudna air son cuideachadh 'n a seirbhis o mhionaid gu mionaid 'n a bheatha.

"As m'eughmhais-sa chan urrainn sibh ni sam bith a dheanamh." Agus 's e caithir gràis an t-àite-coinnichidh eadar anmhuiinneachd a' chreidhnuich air an aon làimh agus cumhachd Chriosd air an làimh eile. Tha ar n-obair far comhair: anam ri theàrnadh agus obair ri dheanamh do Dhia ann an saoghal a tha a' cur feum mór air: "Thigeamaid ami fagus le dànochd gu caithir nan gràs, a chum gu faigh sinn tròcair, agus gu'n amais sinn air gràs a chum cabhair ann an àm feuma."

Fo Chraobh Sheudair

*Cia sona 'n ti do theagasg Dhe
bheir éisdeachd gach aon uair,
'S ri gliccas néimh, le móran tlachd
philleas gu moch a chluas.*

BHA Alasdair Greumach air a thogail ann an dachaidh dhiadhaidh anns nach robh an diadhaidheachd air a deanamh 'n a h-uallach no 'n a h-eagal do'n chloinn a chionn gu robh am párrantan 'n an daoine glic agus

tuigseach, d' am b' aithne ciamar a riaghlaidh iad an teaghlach mar bu mhaith le Criosd. Bha gaol agus sonas agus aoibh agus blàths anns an dachaidh daonnan, ach air an cùl agus os an cionn, bha urram do Dhia agus

d'a fhacal, air chor agus nach robh teagamh aig gin de'n chloinn o'n òige gur e facal Dhe a tha anns a' Bhiobull, agus gur e ceud dhleasdanas an duine an soisgeul a chreidsinn agus toil Dhe a dheanamh.

Bha Alasdair Greumach air a chunntas leis na coimhearsnaich (agus leis fhéin cuideachd) 'n a "bhalach maith," a' coimhead nan àithintean o òige agus air a dhaingeachadh ann an creideamh athar agus a mhàthar leis an teagastg a fhuair e bhuapa, agus anns an eaglais agus anns an sgoil Shàbaid. Ach ged bha e 'g a chunntas fhéin 'n a bhalach maith, cha b'ann mar bhiodh na Phairsaich uaibhreach a' deanamh uaill as am fireantachd, oir bha fhiros aige gu 'm bu pheacach e, agus nach fireanaicheadh duine beò am fianuis Dhe ach a mhàin le creideamh ann an Criod. Bha e cinnteach nach e gaol beag ach gaol mór a bha aige do Chriod 'n a chridhe, agus bhiodh e ag rádh ris fhéin gu 'm feumadh gu robh "creideamh" aige cuideachd o na bha gaol aige air Criod, ach air uairean bhiodh teagamh a' tighinn 'n a chridhe, agus amharus gu robh daoine eile ann an dàimh dhlùth do Chriod nach b' aithne dhàsan.

Bhiodh e ag ùrnuigh a h-uile latha, agus a' cleachadh meadhonan nan gràs cho riaghailteach 's nach robh teagamh aig duine d'am b' aithne e gu robh e air a sheulachadh mar mhae do Dhia. Ach cha robh inntinn fhéin uile gu léir aig fois; bhiodh e a' cluinniunn sheann daoine ag innseadh anns a' choinneamh-ùrnuigh gu bheil mùghadh mór eadar creideamh "na cluaise agus na h-inntinn" agus creideamh "slàinteil" ann an Criod, ach bha sin fhéin 'n a dheacaireachd cho mór dha 's nach robh e a' factainn aon cheum na b'fhaide air aghaidh ged bhiodh e a' meamhrachadh air a là 's a dh'oidhche.

Là samhraidh a bha e a' cruinneachadh chaorach, agus athair a' dol 'g an rùsgadh, thàinig teine-adhair agus tairneanach, agus dile uisce cho trom 's gu'm b'fheudar dha ruith gu fasgadh fo chreig mhóir a bha dlùth, far nach ruigeadh an t-uisge air, ged bha fuaim an tairneanaich os eionn na creige a' cur erith air fhcoil. Thug e a mach as a phòca an Tiomadh Nuadh beag a bhuiねadh d'a bhràthair a bha air a mharbhadh aig Neuve Chapelle anns an Flraing, a dhol 'g a leughadh gus an rachadh an fhras seachad. B'e an earrann a leugh e ann an soisgeul Eoin, *The a' ghaoth a' séideadh far an àill leatha, agus tha thu a' cluinniunn a fuaim, ach chan 'eil fhiros agad cia as a tha i teachd, no c'aitè a bheil i dol; is ann mar sin a tha gach neach a tha air a bhreith o'n Spiorad.*

"A Thighearn Iosa," thuirt e gu beag ris fhéin, mur bheil mise air mo bhreith o'n Spiorad gu'm b'e so an là agus an t-aite anns . . . Cha d'fhuair e am facal a chriochnachadh, no an t-iarrtus a bha 'n a chridhe a chur am briathran m'an robh Criod maille ris. Cha b'esan a thàinig gu Criod, *ach Criod a thàinig thuite-san.* Thàinig e thuite mar thàinig e a dh' ionnsuidh nan deisciobul agus na dorsan duinte, *gun fhiros ciamar.* Ach o'n là ud bha Alasdair Greumach ann an saoghal ùr, oir dh'fhalbh an t-eagal agus an t-amharus a bha 'n a chridhe *a thaobh na dàimhe anns an robh e ri* Criod, agus bha e cho cinnteach gu robh ceangal siorruidh eadar Criod agus e fhéin 's a bha e gu robh a' ghrian anns an speur. Mar gu'n tuiteadh lannan bho shùilean bha a shùilean air am fosgladh agus chunnaithe nach ann le bhi ag irraaidh a bhi 'n a "bhal ach maith" a dh'fhasadh e maith, ach le e fhéin a thoirt do Chriod gu buileach agus gu toileach mar a Shlànuighear agus a Thighearna. Bha e cinnteach nach ann as na smuaintean a bha 'n a chridhe fhéin a thàinig am fiosrachadh ud thuige, ach mar *fhòillseachadh* o Dia, Dia ann an Criod a' labhairt ris mar a labhair e o shean ris na faidhean agus ri daoine eile.

An ceann greis stad an tairneanach is chaidh an t-uisge as, agus chaidh Alasdair Greumach sìos leis na caoraich, ach bha óran nuadh 'n a bheul agus am facal so anns a' Bhiobull 'n a chuimhne, *Bha a' ghrian air éirigh air an talamh an uair a chaidh Lot a steach do Shoar.*

* * * * *

Còig bliadhna deug ar fhichead 'n a dhéidh sud, agus e nis ceithir deug is dà fhichead, bha e fhéin agus triùir eile ann an co-roinn mu bhùthan-marsantachd a bha cho mór 's gu'n robh os eionn dà mhìile de luchd-obair aca, eadar cléirich, agus luchd-frithelaiddh, agus cairtearan. Bha iad cho soirbheachail anns a' mhalairet a bha aca ri China agus Iapan agus na h-Innsibh an Ear 's gu'n do thòisich iad air bàtaichean a cheannach agus a thogail dhaibh fhéin, a ghiùlan a' bhathair a bha iad a' reie. A h-uile bliadhna bha iad a' sgaoileadh an sgiathan na b'fhrsuinge agus na b'fhrsuinge, gus mu dheireadh an robh bùthan agus factories aca ann an China agus ainn an Rangoon, a thuilleadh air fearann ann an Astralia agus tobraichean-ùilidh ann am Persia.

Ged bha roinn aig Alasdair Greumach anns a' Chomunn-mharsantachd ud cha robh aige ach roinn bheag, roinn a thug an triùir eile dha mar dhuais air son na seirbhis a rinn

e dhaibh mar àrd-chléireach agus mar Ionmhaisair o na chaidh e thuca 'n a bhalach òg. Bha riaghladh ghnothuichean ann an làmhan na triùir eile a chuir an airgid fhéin anns na bùthan an uair a thòisich iad air marsantachd, agus gu sònruichte ann an làmhan Isaac A. Margoliouth, air an robh ceann cho maith agus aig an robh sùilean cho furachail agus sealladh cho fada ann an cùisean-malairt 's gu robh càch toilichte gu leòr a thoil fhéin a thoirt dha agus Amen a ràdh ri rud air bith a chomhairlicheadh e dhaibh. B'e Coinneach Odhar an t-ainm a bha aig Alasdair Greumach, 'n a dhachaидh fhéin agus am measg a chàirdean, air Isaac A. Margoliouth, agus bhiodh e ag ràdh eadar fealla-dhà is dà-rìreadh, gu robh "fiosachd" aige ann am malairt airgid.

An uair a chaidh Alasdair Greumach do Ghláschu an toiseach sheachain e na h-eaglaisean móra riomhach agus bhiodh e a' dol do'n eaglais bhig Ghàidhlig anns an robh ministear a bha a' creidsinn agus a' teagast gur e facal Dhe a tha anns a h-uile rann agus lide de'n Bhiobull agus nach e idir smuaintean agus fiosrachadh agus faireachduinean a tharruing daoine naomh as an inntinn agus as an eridhe fhéin. Bha aoibhár eile 'g a tharruing do'n eaglais bhig ud, gur e searbh-antan as a' Ghàidhleatachd a' chuid mhór de'n choimhthionail fheasgair, an seòrsa nigheanan as am faod duine glic bean mhaith fhaotainn daonnan, oir chan 'eil na's grinne no na's beusaiche na iad air thalamh. Is ann 'n am measg a fhuair Alasdair Greumach a bhean fhéin, ban-Hearach a bha a companas 'n a shòlas dha uile làithean a bheatha.

An déidh dha pòsadh bha e a' fuireach fada o'n eaglais Ghàidhlig ach lean e air dol innse, oir bha a nis ceangal ùr aige rithe, class Biobuill a bha e a' teagast anns an robh mu diech ar fhisceadh de ghilleann òga. B'e bunaitean a theagaing gu bheil am Biobull neo-inhearachdach, agus gur e a' cheud cheum anns a' bheatha dhiaidhaidh, facal Dhe a thuigisinn, agus an ath cheum toil Dhe a dheanamh.

Aon là anns a' chlass, an déidh dhaibh a' chòigeamh salm deug a leughadh, anns a bheil comharraighean an duine mhaithe air an cur sios, "duine ceart agus firinneach, nach dean cùl-chàineadh . . . agus nach cuir airgid a mach air ocar, no mar their sinn an diugh, air riadh," dh'fhoighnich fear de na gillean dheth (oileanach a bha a' leughadh sgriobhaidhean Iain Ruskin aig an àm) an robh e ceàrr do dhuine riadh a ghabhail air son airgid a thug e do'n Ghovernment, no do bhanea, no do ghàrradh-iarruinn, no do

chomuinn - marsantachd. Bha Alasdair Greumach balbh, oir chaidh a' cheist mar shaighead an sàs 'n a chognis agus 'n a inntinn, agus fhios aige gur ann o riadh 'airgid a bha e fhéin a' faotainn a' chuid bu mhòtha d'a bheòshlaint. Thuirte e riuch nach do smuainich e riagh air a' cheart cheist, agus nach b'urrainn dha a freagairt.

* * * * *

Dh'fhàg e an gnothuch mar sin aig an àm, ach thòisich buaireas ann an inntinn Alasdair Ghreumaich nach do shiolaidh fad leth-bhliadhna. A là agus a dh'oidhche bhiodh e a' rannsachadh a' Bhiobull agus a' rannsachadh leabhrachean dhaoine diadhaidh a mhìnich na tha am Biobull ag ràdh mu riadh, ach ged bha a' chuid mhór de na diadhairean ag ràdh nach 'eil e ceàrr do dhuine riadh a ghabhail air son airgid, cha do chiùinich sin am buaireas a bha 'n a inntinn, agus cha mhò a chuir e crìoch air an iom-chomhairle agus an deasbuid a bha dol air aghaidh innte. Cha b'e ciod a bha ceart no ceàrr do dhaoine eile a bha 'g a riasladh ach ciod a bu chòir dha fhéin a theanamh.

Oidhche a bha e a' tionndadh a null agus a nall anns an leabaidh gun chadal, a' deasbuid ri Dia agus ri chridhe agus ri Isaac A. Margoliouth agus ris an Ollamh, Easbuig Jewell, las an seòmar le solus dealrach agus chumhaic e 'athair 'n a sheasamh ri taobh a leapa agus a chorrag sìnte ris na facail so a bha sgriobhte air a' bhalla m'a choinnéamh ann an litrichean móra,

Is e gaol an airgid freumh gach uile : nì am feadh a mhiannaich dream áráidh, chaidh iad air seachran o'n chreideamh, agus throimh-lot iad iad fhéin le iomadh cràdh, ach thusa, O òglach Dhe, teich o na nithean sin : agus lean fìreantachd, diadhaidheachd, creideamh, gràdh, faidhidinn, ceannsachd. Còmhraig deagh chòmhraig a' chreidimh ; gabh greim de'n bheatha mhair-eannaich chum an do ghairmeadh thu, agus dh'aidlich thu deagh aidmheil an làthair mhòran fhianaisean.

An sin chaidil e gu sèimh socrach ann am beagan mhionaidean, agus fhios aige gu robh a' cheist air a fuasgladh agus air a socruchadh dhàsan gu bràth tuillcadh, agus bha fhios aige cuideachd nach esan a shoeruish i ach Neach eile a tha fhàlbh agus a thighinn mar a' ghaoth. Am màireach an uair a dh' innse e do'n bhancair agus do Isaac A. Margoliouth ciamar a bha e a' dol a chur a chùisean saoghalta an òrdugh sheall iad air gu dùr mar neach a bha air a reuson a chall.

* * * * *

Tha an sgeul' so a' togail cheistean air am faod an luchd-leughaidh am buadhan spioradail a chleachdad, oir is ann le bhi a' cleachdad ar buadhan spioradail agus ar coguis a dh'fhàsas sinn ann an èolas air Dia agus air a thoil; ceistean mu'n Bhiobull, mu ùghdarras a' Bhiobuill, agus mu mhìneachadh a' Bhiobull; ceistean mu choguis an duine, a tha cho neo-mhearrachdach ris a' Bhiobull fhéin, ged a cheadaicheas do choguis dhuit-sa rud a dheanamh a tha mo choguis-sa a' tòirmeasg dhòmhsha.

Anns an t-Seann Tiomnadh tha e air uairean air a thoirmeasg riadh a ghabhail idir, air uairean tha e air a cheadachadh a ghabhail o choigreach ach gun a ghabhail o choimhearsnach no o bhràthair. Ach cò e mo choimhearsnach agus cò e an coigreach ann an sùilean Chriosd? Ann an cosmhalaichd nan tàlannan tha Chriosd a' bruidhinn mar gu'm biodh e ceart gu leòr riadh a thogail, ach air a shon sin chan 'eil anns a' cosmhalaichd ud ach cosmhalaichd fhéin.

Chan 'eil am facial *interest* air uisneachadh anns a' Bhiobull Bheurla (1611) ach daonna

usury; anns a' Bhiobull Ghàidhlig tha an dà fhacal *ocar* agus *riadh* air an cleachdad. Ciod am mùghadh a tha eadar *ocar* agus *riadh*, ma tha mùghadh idir? A bheil am facial *ocar* air uisneachadh ann an cainnt chumanta an t-sluaigh? Ma tha, 's e a' Ghàidhlig cheart air *money-lender* ocaire, facal a tha cho grànda ris a' cheaird.

Ma's e gaol an airgid freumh gach uile nach math gu bheil ar Riaghlairean a' toirt bhuainn uiread dheth, 'g ar saoradh o bhuaireadh! An e gaol an airgid a tha deanamh a' chlàbair chriadhach thiugh as nach urrainn na rioghachdan an casan a tharruing?

Cia dhiubh a tha e ceart no ceàrr riadh a ghabhail air son an airgid a choisinn thu, bu choir do bhuill na h-eaglais an aire a thoir nach cuir iad an airgiot ann an gnothuch no obair air bith a tha a'sgriosadh an cochreatairean. Ach tha a leithid a dh'amladh ann ain malairt an t-saoghal an dìugh 's nach 'eil e furasda do dhuine a thrusgan a chumail glan.

Aig an

An t-Ollamh Gilleanbuig B. Scott, Cill Donnan.

CHAOCHAIL e ann an deireadh December, duine fòghluimte agus an sgoilear a' b'fheàrr ann an Eaglais na h-Alba 's an Taobh-Tuath.

Bha e ceithir fichead 's a trì, agus shaothraich e trì deug is dà fhichead bliadhna anns an aon sgír, urramach am meas an t-sluaigh gus an là mu dheircadh. Bha e air oilenachadh an Oilthigh Ghlaschu, agus an déidh dha a bhi greis 'n a fhear-cuideachaich an Eaglais Mhór Ghlaschu, bha e air a shuidheachadh an Cill-Donnan, an 1894.

Ged bha uidh aige ann an iomadh cuspair-eòlais b'e eachdraidh na h-Alba, agus gu sònruichte eachdraidh na h-eaglais an Albainn, an t-achadh air an do rinn e an obair a b'fheàrr. Sgrìobh e mòran mu'n Naoimh a thug an creideamh Chriosduidh do'n dùthach so an toiseach, Ninian, Calum-cille, Moluag, Drostan, agus an companaich, agus b'aithne dha làraichean cheallan agus sheann eaglaisean, croisean agus clachan-cinn, agus na dealbhan agus na litrichean a tha sgrìobhte orra, o'n chrìch Shasunnaich gu Tigh Iain Ghreòta, cho maith 's is aithne dhuinne an eaglais agus an cladh againn fhéin.

Cha ruig mi a leas na leabhrachaean agus na paipearan a sgriobh e ainmeachadh fa leth, ach b'e an rud sònruicht a bha e air son a dhearbhadh anna uile gu'n d'fhuair Cruithnich (Picts) an Taobh Tuath an Sois-

Uinneig

geul o Ninian fada m'an cualas iomradh air Calum-cille no air manaich I. Theagamh gu bheil a' ghliòir sin searbh an cluasan dhaoine aig a bheil meas air Calum-cille nach 'eil aca air gin eile de na Naoimh, ach ma thug Ninian an Soisgeul do na Picts Thuathach, faodaidh e bhith gu'n deachadh an lòchran as, agus gu'n robh e air a lasadh a ris le Calum-cille. Tha e iongantach nach 'eil làrach eaglais mu'n cuairt baile Inbhir-Nis air ainmeachadh air Calum-cille. Bha àite-aoraidh an Urchardan, ri taobh Loch Nis, air a choisrigeadh do Ninian, ceall agus teampull agus tobar agus croit.

Is e so cuspair air nach 'eil èolas agam-sa as fhiach èolas a rádh ris, ach faodaidh mi facial a thuirt mo sheana mhaighstir, an t-Ollamh Alasdair Mac Bheathain, a chur sios air an duilleig so, "gu'n d'fhuair Calum-cille cliù air son na h-obair a rinn Naoimh eile a thàinig roimhe agus 'n a dhéidh." Tha sin daonna a' tachairt, ach tha grumman beag de luchd-eachdraidh, agus am fear nach maireann air an ceann, a' feuchainn a nis ri obair fhiachail Ninian a chumail air chuimhne gun i bhi air a cur ri cliù agus creideas Chaluim-cille.

An t-Urramach Uisdean Friseal Mac Néill, M.A.

CHAOCHAIL ministear Chinn-chàrdainn, an Cléir Bhaile Dhùbhnhaich, an deireadh-

Ianuari, anns an t-seana Mhanse anns an robh e a' fuireach an déidh dha uallach a' choimhthionail a leigeil dheth. Bha e ceithir fichead 's a sia a dh'aois.

Mac maighstir-sgoile a bha ann an Tung, an Cataibh, bha e air oilceanachadh an Oilthighean Chill-rimhinn agus Óbar-Dheadhain ; an déidh dha a bhi greis 'n a fhear-euideachaидh an Stróma, agus an Canasbagh an Gallaibh, agus am Blàr Atholl, bha e air a shuidheachadh ann am Fas an Cléir Uaimh, am Peirt, an 1899. Dh'fhàg e Fas an 1919, is chaidh e do Chinn-chàrdain. Cha robh e pòsda ; bha a phiuthar a' fuireach còmhla ris, agus 'n an dithis blra iad cho còir agus cho aoigheil 's a gheibheadh tu ann am Manse an Albainn. Bha bràthair dhaibh 'n a mhiniestar an Gleann Moireasdan an Cléir Inbhir Nis.

Shaothraich e uile làithean a bheatha ann an eaglaisean beaga, far nach robh móran dhaoine aige, ach bha meas mór air aig a bheagan sin agus b'fhlach dhaibh, oir bha e 'n a choimhearsnach anabarrach maith agus sònruthach coibhneil. Bha coslas a dhreuchd air daonnan, agus cha bhiodh fear no beam no páisde anns an sgìr tinn gun fhios a bhi aige air, no gun e a dhol 'g am faicinn. Fear-dùthcha maith agus duine laghach freasdalach, mar is maith a tha fhios agam, o'n ionndraiuin 'a bha air, an uair a dh'fhàg e Fas ; agus ged nach aithne dhòmhsha muimntir Chinn-chàrdainn tha mi cinnteach gu'm bi a' cheart ionndraiuin air an sin euideachd.

"Athair na h-Eaglais"

BHA mi òg is tha mi nis sean, ach o m'òige gu m'aois, cha b'aithne dhomh ministear eile air an robh uiread meas agam 'n am chridhe 's a bba agam air an Ollamh Gilleasbuig Dòmhnullach, seana mhiniestar Chill-Talorgan, an Cléir Inbhir-nis. Bha e 'n a sgoilear cho maith agus 'n a sgrìobhadair cho maith, am Beurla agus an Gàidhlig, 's gu'n coisneadh sin fhéin dha mór-mhàs o dhaoine aig a bheil gacl air foghlum agus air ealadhain, ach cha b'e a sgoilearachd no a sgrìobhadh a mbàin a choisinn do Ghilleasbuig Dòmhnullach an t-urrainn a thug sinn uile dha, ach an uaisle agus am flath agus a chiùine a bha ann gu nàdura. Ged bhiodh iad air an eur air am miornan tha mi làn chinnteach nach b'urrainn duine air thalamh a ràdh gu'n eual e e ag ràdh aon fhacal suèrach no tàireil no neo-choibhneil mu neach eile. Fior dhuin-uasal, mar bu dùth dha a bhith, a thaobh a dhùthchais agus a thogail.

Mac do Mhaighstir Ruairidh a bha 'n a mhiniestar ann an Uidhist-a-Deas, bha e air oilceanachadh an Oilthigh Ghlacchu, agus air a shuidheachadh ann an sgìr Hinipoil, an Tiriodh, 'n a cheithir bliadhna fichead : á Tiriodh chaidh e do Steòrnabhagh ; á Steòrnabhagh do Lagaidh, air Machair Rois ; á Lagaidh dc'n Eaglais Ghàidhlig an Grian-aig ; agus á Grian-aig do Chill-Talorgan, an 1892, far an do rinn e a dhachaidh gus an do leig e dheth obair na sgìre an 1929. Ann an h-uile sgìr anns an robh e riamh choimhliòn e a dhreuchd gu gràdhach agus gu sìtheil, a' cosnadh dha fhéin gean-maith agus fabhar o mhithean agus o mhaitean.

Phòs e nighean do Uilleam Tolmach a bha 'n a mhiniestar an Cunndainn, té a b'fheàrr a chluicheadh ceòl Gàidhealach air piano de na chuala mi riamh. Shiubhail i an 1931. Bha triùir nighean aca, agus is e an té bu shine à bha 'n a bean-tighe leis o shinbhail a màthair. Thàinig e o dhaoine a bha fallain is fad-shaoghalach ; bha e fhéin ceithir deug is ceithir fichead an uair a thàinig a' chrìoch air. Tha deich is trì fichead bliadhna o bha e air a choisrigeadh do dhreuchd na ministrealachd, agus mar sin, b'e "Athair na h-Eaglais." Thug Oilthigh Ghlacchu D.D. dha an 1924.

Bha chionn bhlàdhnachan bha a dhachaidh an Dùn-éideann ; trì no ceithir de sheachduinean m'an do shiubhail e chaidh mi do Dhùn-éideann a dh'aon ghnothuch 'g a fhaicinn. Bha e 'n a shuidhe aig an teine, a' leughadh bàrdachd Raibeart Browning, enothan air nach bu mhaith leam-sa m'fhiacan fheuchainn an diugh. Bha a bhuidhain uile air dheagh għleus, a mheamhair agus a chuimhne, a fhradharc agus a chlaisteachd, agus a mach o choslas na h-aoise agus erionadh is seacadh a chirp, cha robh atharrachadh air seach mar bha e a' cheud uair a chunnaic mi riamh e ; a cheart uaisle agus ciùine, agus urramachd, gun mhùghadh. Ged chuir e uiread oibre as a dhéidh chan fhaca mi riamh ann an cabhaig e, no ann an ireapais, no cas, no fiùsanach, agus an uair a thòisicheadh bràithrean ùpraideach anns a' Chléir no aig Committee air eagal a chur oirn gu'n rachadh an Eaglais agus an Creideamh a dhìth mur biodh sud no so air a dheanamh *air ball*, chuireadh e an ruraig air t-eagal na'n seàldadh tu air Cill-Talorgan, mar theireamaid ris, 'n a shuidhe cho ciùin agus cho neo-ghluasadach ris na planaidean, gun mhaoim gun chlisgeadh, mar nach robh e 'g an cluinnitinn. Chan 'eil ach aon leigheas air ireapais is intinn ùpraideach, a bhi a' cuimhneachadh gu bheil mìle bliadhna ann an sealladh an Tighearna mar fhaire anns an oidhche.

Is ann mar fhear-eachdraidh a mhaireas ainm is cliù an Ollaimh Dhòmhnullaich. Bha eòlas aige fhéin agus aig a choimh-earsnach, Aonghus Dòmhnullach, an Cill Iùrnain, air eachdraidh nan teaghlaichean a bha anns na h-Eileanan an Iar, agus gu sònruichte teaghlaichean Chloinn Dòmhnuill, nach robh aig duine eile 'n an linn, agus is e na trì leabhrachean móra tiugh a chuir iad a mach ann an co-bheinn mu Chlann Dòmhnuill a chumas an ainm air chuimhne. Cha do thuit an leabhar so riamh ann am prìs, comharradh cinteach gu bheil iarraigd air. Pàighidh tu trì no ceithir gineachan air seann fhear dhiubh. Cha mhòr gu'n creid dacine an t-saothair agus au rannsachadh a chosd an leabhar so dhaibh.

Ged dh'fheumas an t-iomradh so a bhi goirid, cha bhiodh e ceart dhomh gun a ràdh nach 'eil duine eile an dingh beò a sgriobhadh rosg Gàidhlig na b'fheàrr na 'n t-Ollamh Dòmhnullach, no a thiondadh bàrdachd Bheurla gu Gàidhlig cho snasmhor ris. Ged nach robh e na b'fheàrr na 'n cumantas ann am meanbh-sgoilearaichd Ghàidhlig (sloinntearachd) fhacal agus biorain agus sliseagan de'n t-seòrsa sin) b'aithne dha Gàidhlig mar nach b'aithne do chuid de na sgoilearan-móra a bhios a' toirt deachamh á miomnt agus amise agus cuimin a' *ghràmair*, agus bha e cho furasda dha Gàidhlig a sgriobhadh le eireachdas 's a bba e dha anail a tharriuing.

An t-Urr Alasdair M. MacLeod, M.A.

Cha robh dùil aig a luchd-eòlais idir ris an naidheachd dhuilich a fhuair iad mu Alasdair MacLeod. Ged shàruich e e fhéin le saothair dhian an Dùn-éideann, bha e gu math 'n a shláinte o'n ghabh e coimhthional bu lugha air an dùthaich; bha e fhathast beothail, calma, agus cha robh e ach trì ficead bliadhna dh'aois.

Rugadh e an Garrabost, ann an sgìr an Rudha an eilean Leòdhais, far an robh athair 'n a mhìnistear. Fhuair e oileanachadh an Sgoil Mhór Steòrnabhagh, an Oil-thigh Obar-eadhain, agus an Collaids na h-Eaglais Shaoir Aonaichte 's a' bhaile sin. Bha e air a shuidheachadh ann an Sgir Chnoe Mhoire, an Cléir Inbhir-nis, an 1914. Ré àm a' cheud chogaidh bha e air son còrr is bliadhna 'n a Chaplain anns an arm. Chaidh e gu Rudha 'nach Breacaidh (Invergordon) an 1920. A sin thàinig e gu Dùn-éideann, gu Eaglais Braid, an 1927, agus an 1941 chaidh e gu Ruadhainn (Ruthven) ann an Siorramachd Pheairt. Ged shaothraich e cho fada 's an taobh deas, cha robh aoibhar, a mach o a choimhthional fhéin, a bha cho faisg air a chridhe ri obair na h-eaglais 's a' Ghàidh-

ealtachd. Aig àm a bhàis agus air son còrr is dà bliadhna roimhe sin b'e Ceann-Suidhe Comunn Gàidhealach na h-Eaglais.

Duine suilbhir, èasgaidh, còir; searmainiche math, a ghlacadh agus a għleidheadh aire a shluagh, agus sin gu nithean a b'fhiach aire thort dhaibh. Mar aodhair, bha e 'n a dhuime air leth. Bha e air a chois gun tàmh agus bha dòigh aige a bheireadh misneach do'n anfhann agus comhfurtachd do spiorad ciurrte. Air cho dorcha 's gu'm biodh an latha, chuireadh e sunnd is spionnadh annad a choinneachadh air an rathad mhór.

An an iomadh seagh bha e coltach ri athair, an t-Urr. Seòras MacLeod, ministear an Rudha, a bha aithnichte am measg a bhràithrean air son an tìdh a bha aige ann an cor a shluagh, ann an oileanachadh na cloinne, agus gu h-àraidh ann a bhi a' cuideachadh għillean òga a bha freagarrach air son obair na ministrealachd. Ri a linn thàinig as an Rudha timchioll air ficead ministear, agus dhiubh sin ràinig dithis inbhe àrd a' Phrofessor. Tha sinn a' caoidh an diugh deagh mhac an deagh athar.

(Dòmhnull MacGilleathain)

An té nach maireann

Tha mi a' sgrìobhadh so mar chuimhneachan air màthair an Urramaich, Dòmhnull Mac Fhionghain, ministear Bhatarnis, 's an Eilean Sgitheanach.

Bha a companach 'n a eildear ann an Coimhthional na h-eaglais Shaor Aonaichte an Sgìr an t-Sratha. Is iomadh teachdaire a fhuair aoidheachd 'n a tigh, is cha shaoleadh neach gur ann air aoidheachd a bhiodh e. Bha e tlachdmhor a bhi 'n a comhluadar.

Bha i anabarrach cridheil càirdeil; bheir-eadh an rud bu lugha gàire oirre. "Cba b'ann de luchd an fhuair chràbhaidh a bha i." Chuir a gràdh d'a Fear-saoraidh a dhreach fhéin oirre. Ràinig i acis mhór, ceithir ficead 's a trì deug. Bha a gluasad agus a saothair ann am beatha nan gràs, gach là 'g a togail suas na b'fhasige air an dachaидh suas. Bha i 'n a sguайлàn abuich air son an Tigh-thasgaidh, agus 'nuair a thàinig a' ghairm cha robh fada aice ri dhol.

Bha i 'n a neart 's 'n a misnic dh'a mac agus d'a chéile fad nam bliadhnanachan a bha i còmhla riun an Uidhist-a-Deas agus ann an Bhatarnis.

Tha ar co-fhaireachadh ri a mac agus ri bhean chaoimh a bha cho lagħach bàigheil rithe anns na bliadhnanachan a bha i 'n an tigheadas. Cò riamh a chaill air caoibhneas a nochdadh do aon de oighreachan nam flaitheas.

(Dòmhnull Mac Leòid)

Dh' éirich e

Chan 'eil e an so, oir dh' éirich e, mar a thubhaint e.—Mata xxviii, 6.

Iosa Criosc ar Tighearna, a dhearbhadh a bhi 'n a mhac do Dhia le cumhachd, a réir Spiorad na naomhachd, tré an aiseirigh o na mairbh.—Roman i, 4.

CHAIDH Criosc as an t-sealladh air thalamh, gun uiread agus fios a bhi againn le cinnit c'aité an robh an uaigh aige. Chan 'eil bad d'a aodach no d'a fhalluinn, no duilleag de'n Bhiobull a bhiodh e a' leughadh, no ni air bith a bhuiineadh dha air an gleidheadh gu cùramach ann am Museum, ach a mhàin eriomagan beaga de fhiodh a' chroinncheusaидh, a bhios daoine dalma a' reic ri daoine socharach air ghaol buannachd a dheanamh as an diadhaidheachd, ged tha fios aca gu maith nach e fiodh a' chroinncheusaïdh a tha ann.

Ged theirear am "Baile Naomh" ri Ierusalem, chan 'eil baile eile air thalamh an diugh anns am faicear na's lugha de chomharraidhean gu'n d' éirich Criosc le cumhachd agus buaidh, oir tha Iudhaich agus Arabaich a' mortadh agus a' marbhadh a chéile, mar nach robh annnta ach beathaichean fiadhaich. Ciod an t-iomghnadh na'n abradh an coigreach a bha seachduin ann an Ierusalem, *Chan 'eil e an so.*

Tha dearbhachd na h-aiseirigh ri fhaotainn anns an Eaglais, an Eaglais a tha a' gabhair a steach an t-saoghal uile; ann an aoradh na h-eaglais, agus anns a' cho-chomunn a tha aig daoine ri chéile innse; ann an Criosc fhéin a tha maille riù agus na h-oibríchean a tha e fhathast a' deanamh anns an t-saoghal. Rianh o'n là a dh'éirich e tha sluagh mór nach gabbh àireamh, d'an d'thug e creideamh agus dòchas, a' seinn laoidhean-molaïdh dha gun sgur, 'ga aideachadh agus 'ga chrùinadh mar an Righ agus an Tighearna, "Dhà-san a ghràidhaich sinn, agus a dh'ionnlaid sinn o ar peucайдhean 'n a fhuil féin, agus a rinn righean dhinn agus sagartan do Dhia, dha-san gu robh glòir agus cumhachd gu saoghal nan saoghal."

Is e aon de fhior chomharraidhean ar creidimh nach ann a' seal tuinn air ais a tha e, air an àite anns am facas Iosa ann an làithean fheòla, ach a' seal tuinn roimhe air an t-saoghal uile, agus air a' bhuaidh a choisneas e an uair a bhios uile rioghachdan an t-saoghal ag aideachadh a thighearnais.

Ged rachadh tu air t'ais do Ghalile, chan fhaiceadh tu e, *oir chan 'eil e an sin*, ach tha e ri fhaicinn le sùil a' chreidimh cho cinnteach 's a chunnaic Peadar agus Tomas e. Is beannaichte iadsan nach fhaca, ach a chreid; *a chunnaic glòir Dhe ann an aodann Iosa Criosc.* Sin an sealladh aig nach 'eil buintealas ri Tùm no ri àite no ri eachdraidh, no ris na chuala sinn o dhaoine eile mu Chriosc, ach anns an dearbh mhionaid anns an faigh an t-anam an sealladh sin, *tha fios agad gu'n d' éirich e, agus gu bheil e beò gu siorruidh.*

Sin mar tha creideamh air a dhùsgadh anns an anam, agus far a bheil creideamh tha gràdh agus moladh agus iongnadh air an dùsgadh mar an ceudna, faireachduinean agus buadhan spioradail a bheir ort aoradh a thabhairt do Dhia ann am firinn.

*Is thugaibh dha mór bhuidheachas,
'ainn beannaichibh gu binn
Oir Dia tha maith, tha thròcair buan,
is fhìrinн feadhach gach linn.*

Ach tha Facal an Tighearna ag innseadh dhuinn gu bheil an creideamh marbh mur bheil toradh aige. Ciod, ma ta, an toradh a tha Criosc ag iarraidh bhuainne, creidmhidh an là 'n diugh. Tha, làmh a ghàbhadh anns an obair a tha e fhéin a' deanamh, a' cur rioghachd Dhe air chois anns an t-saoghal. Chan ann a mhàin anns na h-Innsibh agus an Africa a tha sin ri dheanamh ach aig an tigh, oir is e ar ceud dhleasdanas an aire a thoirt air ar gàrradh-cail fhéin agus a chumail glan. An uair a bha an soisgeul air a shearmonachadh an toiseach, thòisich na h-abstoil aig Ierusalem, ach an sin chaidh iad a mach gu Samaria, agus mu dheireadh gu criochan na talmhainn.

Dh'earb Criosc a shoisgeul agus a rioghachd ris an eaglais, agus chan 'eil dearbhachd as fheàrr air a creideamh agus a dìlseachd agus a dòchas na'n dealas agus an dichioll leis a bheil i a' cur a mach mhissionaries do dhùthchannan cén. Mur dean an eaglais obair shoisgeulach a muigh 's a stigh bidh

a bhuil oirre fhéin; thig fuachd agus marbhantachd innse mar thàinig air euid a dh'eglaisean na h-Asia.

An uair a chunnaic na h-abstoil na b'fheudar do neach gràdhach agus naomh mar bha Criodh shulang, agus a chunnaic iad e mu dheireadh air a cheusadh, chaill iad an dòchas, agus shaoil iad gu'n d'fhuair oleas an t-saoghal buaidh air an fhìrinn agus air a' cheartas, ach an uair a dh' éirich e o na mairbh, thòisich iad air a thuiginn nach gabh an fhìrinn mùchadh no marbhadh a chionn gur ann o Dhia a tha i, agus mar sin gu bheil i cho neo-bhàsmhor ris fhéin. Tha feum againn anns na làithean so air greimeachadh air an dòchas so mar acair ar n-anama, nach ann aig an ole agus an eucoir a bhios a' bhuaidh air a' cheann mu dheireadh ach aig firinn agus fireantachd agus gràdh. Mur bheil an dòchas sin againn chan'eil annainn ach daoine truagh, daoine nach urrainn cothachadh gu làidir agus gu misneachail an aghaidh uile.

Cha tig dichuimhne gu bràth air ainm Chriosd, no air a bheatha is obair, no air a ghràdh; tha sgeul aoibhneach 'n a h-aiseirigh 'n a h-urras air a sin. Gu deireadh

an t-saoghal cha stad an eaglais de bhi a' seinn laoidhean-molaidh gu'n d'thug Fear-a-Gràidh buaidh air a bhàs agus air an uaigh; gu'n d'éirich e ann an cumhachd a Dhiadhachd, agus gu bheil e a nis air àrdachadh mar Rìgh agus mar Shlànuighear, Rìgh nach cuirear bhàrr a chrùin gu bràth agus Slànuighear a tha uile-fhoghainteach gu teàrnadh.

Chan e an uaigh ach an aiseirigh dòchas an t-saoghal, agus crìoch ar turuis. Thug esan an gath as a' bhàs agus thug e dhuinn dòchas cinnteach na beatha maireannaich an uair a dh' éirich e o na mairbh. Ged is buan gach ole, chan 'eil an t-ole neo-bhàsmhor, ach Dia agus a' bheatha uasal agus naomh a tha e a' séideadh le anail a Spioraid annta-san aig a bheil gràdh dha.

*Dh' éirich solus is àgh oirnn,
Dh' éirich Iosa ar Slànuighear o'n uaigh ;
Dh' éirich grian agus glòir oirnn,
Dh' éirich Criodh ann a mhòrachd le buaidh ;
Dh' éirich latha na slàint oirnn,
Dh' éirich Prionnsa na sith o gach truaigh ;
Dh' éirich Ceannard ar slàinte,
Dh' éirich teachdaire gràsmhor d'a shluagh.*

Cobhair

Leis an Urramach Calum MacGilleathain, M.A., Conan.

"'na do shùilean dhaibhsan a bha dall."

CE dé cho doirbh agus a tha e do neach buaidh agus àite a latha fhéin, an each-draidi nan linntean, a thuiginn, An gabh e deànamh? Có is urrainn innse dé a thig, fhathast, ás na bliadhnaichean duilich so? Chan fhág iad an saoghal idir, gu buileach, mar a fhuairead iad e. Agus an uair a sheallas duine mu na casan aige chìdh e rusan àraig a thogas na leagas inntinn; agus ma thogas e a shùilean gu sealtainn fada ás chìdh e nithean a nidh a chaochladh dha.

Is tric a tha uallach air daoine mu chor na Criodhalachd anns na h-Eileanan Breatainnach. Chan ann gun adhbhar. Chan 'eil nithean mar a bha iad. Ach an robh iad riagh ann? Nach e caochladh is dol bhoide is tighinn chuire, òrdugh nan èüisean daonda. Chan ann anns a' chuan mhór a mhàin a tha lionadh is tràghadh. Chan ann an aon ni tha oidhche is latha, agus geamhradh is samhradh. An uair a thig fras is dortadh uisge anns an Eilean Sgitheanach, agus duine as an eilean air a dhol air ceann a' ghnothuich a dh'Inbhearn Nis, canaidh bodach am Bracadal, "Tha i glé fhiuch aig Dòmhnaill bochd an Inbhearn Nis." Mar is trice is e a bhios aig Dòmhnaill

an Inbhearn Nis brod an latha, le grian is turadh. Ma tha i fluch air taobh an ear na Hearadh faodaidh i bhith tioram gu leoir an Tùisiniis air an taobh an Iar.

Chanadh cuiid, gun sòradh, ag amharc air euid de na gnothuichean an Albainn gu bheil sinn beò an "latha na nithean beaga." "Có a rinu di-meas air latha nan nithean beaga?" Nach ann a tha mi an deigh mo shùil a thogail ó dhuiilleag bhig le naidheachd mhór. Nach e mo chridhe a thug an leum as! *Tha 2000 (dà mhile) misionaraidh air a dhol gu ruige Asia à Stàitean Aonta Amairioga is á Canada o chionn sia mòsan.* Dé a chanadh tu fhéin ri a leithid de latha fhaicinn air an t-saoghal so, fo do chasan, ri dà mhile duine dol á Ceann Tuath Amairioga—an talamh ùr—a chraobh-sgaoileadh an t-soisgeul anns an t-seann shaoghal a tha aca, o chinn còrr is trì mìle bliadhna, an Aisia? Am b'ioghnadh ged a chanamaid ri nì eile an rud a thuirt Churchill, an uair a bha coltas oirnn a bhith fodha dheth ri linn a' chogaidh mu dheireadh so againn,

"Ach feuch! san Iar tha ghrian 'na neart!"

Agus sin mar a bha. Bha neart is cobhair paitt a' dol an uidheam air taobh thall a' Chuain Siar! Agus tha a leithid eile tachairt, a nis, an cùis ná dhà eile.

Saoghal beag

Nach mór an t-adhbhar molaidh e, agus nach mór an togail cridhe e, gun tachradh á Ceann-tuath Amairioga, aig luchd leanmhainn Chriosd, air sgàth an t-soisgeul? Bha bodach, uair anns na Hearadh a thuirt ri mhac, "a bheil thu fhéin an duil a bheil Criosdaidh idir air taobh thall a Chuain Sgitheanaich? Nach i Chriosdachd a bha a' fas beag aige! Tha daoine mar sin aginne anns na Hearadh fhathast, agus chan ann anns na Hearadh a mhain a tha an seòrsa. Cuin a thigeadh solus gu Aisia nam b'ann ris an t-seòrsa a bhiodh a theachd an crochadh? Seall air cor ar dùthcha fhéin. Is aithne dhomh aon àite anns a bheil mu thuairim 200 pearsa o'n bheag chon a' mhór agus air son na h-àireamh sin tha aca dà mhiniestar agus misionaraidh. Is e sin ri ràdh, tha tri eglaisean a' còmhstrij am measg dà cheud duine—dà eglais, seadh a tri air ainm, agus dà mhiniestar: agus tha gach seòrsa do'm buin iad a' gearain air cho gann agus tha ministearan is misionaraidh aca! Mu choinneamh sin tha ionadan farsuinn an t-saoghail chéin le a mhuiillinnaidh sluaigh, agus iad 'nan cinnich 'nan suidhe an dorchadas." Is ann a tha còmhstrijthean agus roinnean anns an t-saoghala tha ann, 'nan cuis nàire dhuinn uile. Ach có is urrainn daoine, nis, a thoirt gu chaochladh? Chan 'eil e furasda. Theid ministearan thairis o eglais gu eglais. Saoilidh an eglais a dh'fhas iad gur e "dhol chon nan con" a rinn iad! B' fhearr dhaibh, gu mór, an ceannas a tha aca a chleachdadh gu bhith teagaing dhaoine agus gu bhith 'gan cur air bealach an leas choitcinn. "Tha," arsa fear ri duine eile, "ministearan ás an eglais

agaibh air a dhol gu a leithid so de eaglais." "Tha fios agam," arsa an duine, "gu bheil: *ach chan fhaca tu mise dol innte?*" "Nan deigheadh na ministearan agaibh uile inntre an deigheadh tu innte?" "Gu dearbh, cha deigheadh, ged a bhithinn gun mhiniestar a chaoidh."

Nithean iongantach

Tha mi faicinn nithean ioghantach a' gabhail àite, daoine nach pòs an co-chreutairean an sgìrean cùileach air a' Ghàidhealrachd, *a chionn nach buin iad do'n eaglais aca fhéin*, fàgaidh iad Polla h-Ochd agus pòsaidh iad Goill, cuid aca sin 'nam buill de'n Eaglais Shasannaich, cuid 'nam buill de'n Eaglais Ròmanaich; agus cuid agus gun iad 'nam buill de rud air bith. Agus tha Polla h-Ochd sona gu leoir. Seall, a ris, air ministearan nach seasadh an eaglais eile, an cubaid, air móran, agus seasaidh iad, air a' Ghalldachd anns an Eaglais Easbuigich! Chan 'eil mi fhéin a' faicinn móran duinealais anns an dol a mach sin co dhiubh, co dhiubh. Cha dean e chùis ro mhaith. Agus an deigh sin, is eile, chan 'eil cùisean ach maith an tacá ri mar a dh'haodadh iad a bhith air a bhith.

Tha móran de nithean a dhìth air Gàidhealtachd na tire so. Tha daoine a' facinn, gu soilleir, ma ruitheas cùisean gu ceann mar tha iad a' dol *nach bidh Gàidhealtachd idir ann*. Tha gach duine a tha dùrachdach a' sparradh oirnne sinn a bhith gnìomhach agus sinn a theachd an ceann a chéile agus ar dicheall a dhèanamh air son an nì a bhuineas duinn mar Ghàidheil. Agus, fòs, tha an aon nì as fhearr agus as mothà againn 'gar cumail o chéile, a chuireadh a dh'éireas sinn! Fàgaidh sin sinn lag aig baile; agus sinn gun comas againn làrnach mhór chuideachaidh a shineadh gu daoine a tha feumach "fada, fada thall."

Gandhi

Leis an Ollamh Colla Dòmhnullach.

DE do bheachd air Gandhi? Chuir mi a' cheist so air fear a bha móran bhliadhnaagan anns na h-Innsibh, ach cha robh e furasda dha a Bharail a thoirt air duine nach robh e a' tuigsinn. Bhiodh Gandhi 'na dhuine naomh an diugh agus am màireach 'na fhearr-lagha fada fada thall; duine simplidh neo-chiantach an diugh agus am màireach dùi nam peacach. Thuig mi nach fhaighinn móran soluis o'm charaid agus cha robh

agam ach eachdraidh a bheatha a rannsachadh mar a b'fheàrr a b'urrainn domh.

Thàinig Gandhi do Lunnaidh 'na dhuine òg a dh'ionnsachadh lagha agus gun móran dragh fhuair e cead eòlas air lagh a chleachdadh. Chaighd e do thaobh deas Africa a dhion fear d'a luchd-dùthcha féin, agus chunnaic e nach robh e furasda ceartas fhaotaimh d'a luchd-dùthcha. Shaoil leis gu 'n robh aon lagh do'n Bhreatunnach agus

lagh eile do'n Innseanach. Dhùisg na chunnainc agus na chuala e anns an Áfric fearg an aghaidh Bhreatuinn. Thill e d'a dhùthach agus gu'mhuiintir féin agus chuir e roimhe gu'm bristeadh e uachdranachd Bhreatuinn anns na h' Innsibh, agus sin gun saighdearan no gunnacha móra. Rinn e cogadh ann an doigh ùr.

"Na co-oibrichibh le Breatunn agus na pàighibh cisean dhaibh"—thubhairt Gandhi ri shluagh féin.

Na'n do thog e feachd airm bhiodh fhios aig Breatunn mar a chiosnachadh i e, ach ciod a dheanadh iad ri duine nach glacadh bogha no claidheamh mar inneal-cogaidh. Thionndaidh e a chùl-thaobh air Breatuinn, air an Roinn-Eòrpa agus America, agus an oibribh uile gu' leir. Bu leòin leis cuibhle-shnìomha agus beart laimhe, drùghag bheag de bhainne agus luibhean as a' ghàradh. Creutair faoin ann an dùil gun dubh e mach na linntean agus gu'n tig daoine beò mar rinn an sinnisir mìle bliadhna air ais. Deanamaid fanoid air. Cuireannaid a dhealbh anns na paipearan naidheachd—duineachan beag caol agus stiall de chòtan mu theas-meadhoin! Cha d'thug so tilleadh á Gandhi. Rachadh e do phriosan ach bha fhios aige nach robh so ach a' meudachadh iompair-eachd thar nan Innseanach. Cha robh ach an aon phort aig Gandhi—fàgadh Breatunn India fo riaghladh nan Innseanach. B'fheàrr leis saorsa agus droch riaghladh na daorsa agus riaghailt choigreach. Chan éisdeadh Breatunn ris, ach bha e cinnteach gu'n robh an t-àm a' tarruung dhùth anns am faiceadh am fàidh beag rùisgte a mhuiintir fhéin a' riaghladh na dùthcha.

Cha bu toil leis Breatunn no a dòighean ach bha meas mór aige air daoine glice agus luchd-teagaing na h-Eòrpa. Bhiodh e a' leughadh an Tiomnaidh Nuaidh agus

bha meas mór aige air teagasc Chriosd, ach ged bha meas aige air a theagasc cha do lean e riagh E mar dheisciobul; dhùth-lean e ri Creideamh nan Hindùach.

M' an robh e air a mharbhadh le aon d'a dhaoine fhéin chunnaic Gandhi a dhùthach fo riaghladh a luchd-dùthcha, ach cha robh iad aonsgeulach 'n am measg fhéin, is bha i air a roinn eadar India agus Pakistan, no eadar Hindùach agus Mohammedanaich. Mhill so a shonas agus a shuaimeas ann an deireadh a làithean, ged bha dòchas aige fàd na h-ùine gu'm faigheadh 'ùrnughean eisdeachd, gu'n deanadh an sluagh aithreachas, agus gu'n deanadh an dà thaobh réite ann an sith agus ann an spiorad a' ghràidh.

Bha meas cho mór aig a dhaoine fhéin air's gur beag nach robh iad ag aoradh dha, agus choisinn e urram agus cliù o'n t-saoghal uile mar thoradh a dhiadhaidheachd agus a ghaol air sith is saorsa. Cha robh a bheachdan no a chleachdaidhean a' còrdadh ruinn daonnan. Chan 'eil e fursada do 'n aird-an-iar an aird-an-ear a thuiginn, ach bha móran a' faireachduinn gu'n robh againn ann an Gandhi seòrsa fàidhe. Chunnaic sinn faidhidinn, féin-àicheadh, gràdh, tròcair, sith agus co-fhulangas air am meudachadh, agus tha na beusan sin maiseach ann an sealladh a' Chriosdaihdh.

Tha trasgadh air dol a cleachdadhl anns an linn so ach tha fhios againn gu'n do chleachd Iosa trasgadh agus tha amharus againn nach bu mhisde a' ghinealach so beagan féin-àicheadh a chleachdadhl. 'Na dhoigh féin liubhair Gandhi a theachdair-eachd, soisgeul na sith agus a' ghràidh. Tharruinge e aire dhaoine a dh'ionnsuidh na firinn mhaireannach, gur treise an spiorad neo-fhaicsineach na imleachdan nan cumhachdach.

Uilleam Iain

M.A., LL.D., D.LITT. CELT.,

LE bàs an Ollaimh Uilleam Mac Bhàtarachailiinn an sgoilear Gàidhlig a b' fheàrr a bha againn an Albainn, agus an cùl taice a bu làidire a bha aig sgoilearan òga. Ann an sgoilearachd na Gàidhlig bha e mar bha an t-Ollamh Mac Iain ann an litreachas na Beurla, chuireadh fhacal erioch air gach uile chonnsachadh.

Ann an iomradh a rinn am Fear-Ceasnachaidh, Dòmhnull Sime, air obair nan Sgoilean an 1881-2, thuirt e "gu'n do thachair an sgoilear Gréigis a b' fheàrr a chunnainc e

Mac Bhatair

F.S.A. (SCOT.), HON. F.E.I.S.

riagh air ann an sgoil bhig os cionn Alanais air Machair Rois." B'e Uilleam Mac Bhàtarachailiinn an balach sin, agus an uair a chaidh e do Oileadh Obareathain bha e cho maith air Laideann is Gréigis 's gu'n do choisinn e an Seafield Gold Medal agus am Black Prize aig deireadh a' chùrsa, an t-urram as àirde.

An déidh dha anail a leigeil fad bliadhna mar fhearr-cuideachaidh le Sir Uilleam Ramsay, Professor na Laideann, chaidh e dh' Oxford, far an do chliùthach e e fhéin mar a rinn e an Obar-eathain, a' cumail air

cheann na sreatha daonnan, agus a' cosnadh *Honours Dhùbaile* chan ann a mhàin ann an cànainean ach ann an tilgeadh ùird agus cloiche. Bha a bhodhaig cho làidir ri inntinn; 'n a cheithir bliadhna fichead bha e 'n a mhac-màthar cho calma dìreach dreachmhòr 's a chitheadh tu ann an seachd siorramachdan.

Bho 1894 gu 1909 bha e 'n a Ard-cheann air an *Royal Academy* an Inbhir-Nis, agus bho 1909 gu 1914 'n a Ard-cheann air an *Royal High School* an Dùn-éideann, ach an uair a shiubhail an sgoilear urramach, Dòmhnuil Mac Fhionghuin an 1914, bha e air a chur 'n a àite anns a' Chathair Ghàidhlig an Oïlthigh Dhùn-éideann le aonta gach duine an Albáinn aig an robh meas air Gàidhlig, oir bha fhios aca nach robh sgoilear eile an Albáinn cho maith ris. Agus lean e air, ag ionnsachadh agus a' cur ri stòr an eòlais a bha aige air Gàidhlig Albannach is Gàidhlig Eirionnach gus mu dheireadh am b'e bu chùirt agus bu bhritheamh anns a h-uile ceist a bhuineadh d' arcàin agus d' ar litreachas.

Cha bhiodh feum ann dhomh na leabhrainchean agus na paipearan a sgriobh e ainmeachadh air leth air an duilleig so, oir is aithne do'n luchd-leughaidh aig a bheil ùidh ann an sgoilearachd Ghàidhlig na leabhrainchean agus na paipearan sin cheana, agus a thaobh a' chorra de'n luchd-leughaidh cha bhiodh ann dhaibh ach Idrum agus Odrum, Giogalum agus Giogalórum. Ach tha *meud* na obrach a rinn e 'n a iongnadh ùr dhomh gach uair a smuanicheas mi air. Cha bhiodh e muionaid 'n a thàmh; eadhón an uair a bhiodh e a' seanchas riut bhiodh e a' ramhsachadh agus a' ceasnachadh, a' toirt dhuit barrachd 's a b'urrainn thu a thoirt dha, agus bha a chuijmhe cho maith 's nach fhaca, 's nach cuala, 's nach do leugh e rud riaghach nach robh air a chur air an sceilp 'n a inntinn cho òrdail 's gu'n rachadh aige air a làmh a chur air uair bith a bhiodh e dhìth air. Là a bha mi a' bruidhinn ri fear d'a mhic, Seumas nach maireann, mu chuijmhe 'athar thuirt e gu robh e 'n dùil gu robh cuimhne aige air a h-uile facial Gréigis ann an Foclair Liddel agus Scott. Faical mórl, ach eia dhùibh a bha e flor gu litireil no nach robh, bha cuimhne aig an Ollamh Mac Bhàtar nach robh aig duine eile a b' aithne dhomh riaghach, agus is e cuimhne mhaith dà thrian de sgoilearachd chànaoinean.

Is e Oïlthigh Obar-eathain as màthair-oide do'n chuid mhór de na sgoilearan Gàidhlig as fhiach sgoilearan a ràdh riù; an t-Ollamh Eòghan Mac Lachlainn; an t-Ollamh Alasdair Mac Bheathain; an t-Ollamh Uilleam

Mac Bhàtar, an t-Ollamh Iain Strachan; an t-Ollamh Seòras Calder; an t-Ollamh Iain Friseal, agus aon no dhà eile nach ainnmich mi a chionn gu bheil iad beò fhastast. Cha robh gin dhiubh sin ann an class Gàidhlig riaghach, ach bha iad 'n an sàr-sgoilearan an Laideann agus an Gréigis, agus is e Laideann agus Gréigis a bha 'n an lòchran dhaibh an uair a thionndaidh iad an aire gu Gàidhlig.

Tha Mac Bheathain agus Mac Bhàtar a' seasamh os cionn chàich nìle, agus cha bhiodh e ro mhór dhomh a ràdh gur iad a theagaisg do'n ghineal so na's aithne dhaibh mu Ghàidhlig ach a mhàin na fhuair iad o am màthraighean. Bhiodh na linnteann a thàinig 'n a dhéidh ag ràdh gur e an lighiche Greugach Ipocrait, "tobar an uile eòlais," agus faodar an ni cendna a ràdh mu Alasdair Mac Bheathain anns an t-seagh gu'm b' esan a leag na bunaithean air an do thog an fheadhainn a thàinig 'n a dhéidh, agus a theagaisg dhaibh ciamar a thogadh iad. Ged bha barrachd eòlais aig Mac Bhàtar air Gàidhlig air a' cheann-mu dheireadh na bha aig Mac Bheathain, gu sònrachair air litreachas na Gàidhlig, is ann o Mhac Bheathain a dh' ionnsaich e an toiseach acfhúim na sgoilearachd a làmh-seachadh, agus an dòigh cheart air dol an caraibh oibre mar flear-ceairde agus chan ann mar phrabaire gròigeach.

Is e sgoilear anns a' mhile, no ann an deich mìle, a bha ann am Mac Bheathain; an uair a chuimhicheas tu air an obair throm agus sgìtheil a bha aige ann an Sgoil Rain-ing's, air cho òg 's a bha e nuair a chaochail e, agus air an obair fhiachail a rinn e leis fhéin (cha b'e asbhùaimh no dubh-thalamh a threabh e ach riarsg làidir ruighinn anns nach deachaidh crann riaghach gus an do chuir esan ann e) gun chuidéachadh, gun chompanas, gun chomhairle o dhuine air bith a b' fhèarr, no bha cho maith ris fhéin, tuigidh tu ciòd a ghnè dhuine a bha ann, sgoilear mór-mór, o'n d' fhuair cùch an siolcuir a chuir iad 'n an achaidhean fhéin.

Chan e mhàin gu robh an t-Ollamh Uilleam Bhàtar 'n a sgoilear ainmeil ach bha e cho maith air ceann a chur ann an gnothuichean 's gu robh e daonnan a leigeil a sholuis agus eòlais a mach gu daoine eile, gun a chumail dha fhéin fo shoitheach. Cha robh boinne de'n leisg ann; cha bu dragh leis ùine a chosd a thoirt cuideachaидh do dhuine air bith no do chomunn air bith a bha a' feuchainn ris a' Ghàidhlig a chumail beò is làidir, agus cha b'ann air ghaol airgid no buannachd no clù dha fhéin a chuir e a mach a' chuid mhór de na leabhrainchean a sgriobh e, ach mar leabhrainchean-teagaig a

bhiodh féumail do sgoilearan Gàidhlig, sean is òg. Anns a' cheum so bha e fhéin agus Calum Mac Phàrlain glé choltach ri chéile; b'e teagastg a bha daonnan aca anns an amharc agus cha b'uallach leò leabhraichean ullachadh air son òigrigh Ghàidhealach. Fad bhliadhna chan bha e 'na sheòrsa de àrd-chomhairliche do'n Chomunn Ghàidh-ealach a thaobh teagastg na cloinne, agus is e a chuir ceann ann an rud feumail no dhà a rinn an Comunn.

B'e an cùl-taice a bu làidire a bha aig an *Celtic Review*, a bha air a dheasachadh le mhaoi, Ella C. Nic Ghille-Mhìcheil agus is e a chuir ceann anns an *Scottish Gaelic Texts Society* a rinn obair mhaoi agus a bha a' gealltann obair a bu mhotha a dheanamh gus an do chuir an cogadh mu dheireadh sgur oirre. B'eson cuideachd an cul-taice a bu làidire aig Comunn Gàidhlig Inbhir-Nis bho shiubhail Alasdair Mac Bheathain agus Uilleam Mac Aoidh, agus ann an iomadh doigh eile a dh' fhaodainn ainmeachadh b'e an Ceann-iùl a b' fheàrr agus a bu làidire a bha againn anns a' Ghàidhealtachd o chionn deich bliadhna fichead. Cha robh ann am Mac Bheathain no ann an Dòmhnull Mac Fhionghuin ach sgoilearan aig nach robh gaol no sgil air riaghlaigh no air *propaganda*, ach a thuilleadh air a bhi 'na sgoilear bha an t-Ollamh Mac Bhàtar maith air gnìomh-achas agus air riaghlaigh, agus bha e èasgaidh gu ceann a chur ann an gnothuichean feumail le sgoinn agus foghainteachd. Ann an làithean a neirt bha buaidh aig fhacal agus a chomhairle nach robh aig facial neach air bith eile a thaobh ar càin agus cor ar dùthcha, agus gheibheadh e éisdeachd a chionn gu robh thios aig daoine gu robh a thùr agus a thugse cho comharrachte r'a sgoilearachd.

Cha mhór nach lionadh e taobh-duilleig na'n ainmchinn na leabhraichean agus na paipearan a sgrìobh e, ach ged nach tig mi thairis orra an dràsd, cha bu mhaith leam gun an leabhor-mór a sgrìobh e mu *Ainmean-*

aite Céilteach an Albainn ainmeachadh; leabhar as fiachaile a thàinig a mach á Oilthigh air bith an Albainn o chionn iomadh bliadhna. Tha obair anns an leabhar so a mhaireas, agus a chumas aimh an Ollaimh Uilleam Mac Bhàtar air chuimhne bhuan. Chan 'eil làmh eile an Albainn an diugh a b'urrainn an obair so a dheanamh ach an làmh a rinn i.

'Na ghnè agus 'n a dhòighean cha d'atharraich e riamh seach mar bha e 'n a bhalach ann an teaghlach 'athar; gus na bliadh-nachan mu dheireadh cha robh dad a b' fheàrr leis na sheacaid a chur dheth a dh' obair greis air achadh buana. Cha robh meud-mhòr ann, no uail, no bòilich, agus b'e an seòrsa dhaoine a bu toigh leis a bhi 'n am measg (a mach o leithidean fhéin) tuathanach is geomaircean is ciòbairic, gu sònraichte ma bha iad 'n an daoine beachdail aig an robh Gàidhlig, agus cuimhne air ainmean chnoc is sheana laraichean.

Bha e anabarrach coir 'na thigh fhéin, agus 'na charaid maith; ged bu mhòr na bha 'na cheann de Ghàidhlig agus de Ghréigis bu mhotha na bha 'na chridhe de choibhneas, chan e coibhneas-facail no gean-gnùise ach an coibhneas gnìomhach sin a bheir air duine dragh a ghabhail agus ùine is saothair a chosd a' cuideachadh dhaoin eile. Fhreachadh e 'n làimh-sgrìobhaidh fhéin litrichean o choigrich a bhiodh ag iarraidh eòlais no comhairle air mar gu'n robh coir aca dragh a chur air gus dragh a shàbhaladh dhaibh fhein, is cheartaicheadh e air son a' chlòdh obair dhaoine eile cho cùramach 's ged bhiodh an leabhar a' dol a mach fo ainm fhéin.

Bha e ceithir fichead 's a trì. Bha e 'n a thoileachadh mòr dha gu robh a mhac Seumas a' gealltuinn a bhi 'n a sgoilear cho maith ris fhein, agus gur e a chaidh 'n a àite anns a' Chathair Ghàidhlig an uair a leig e dhet a dhreachd. Ach bha Seumas air a chall anns a' chogadh, agus tha aobhar na Gàidhlig is sgoilearachd Ghàidhlig an Albainn an diugh gun Cheann, gun chomas.

Aig an Uinneig

I Chaluim-cille agus Giogha.

Dà eaglais agus dà eilean a tha na's ainmeile na eaglaisean agus eileanan as mothà na iad a chionn gu bheil iad air an gealachadh le aois agus eachdraidh, le Calum-cille agus a dheisciobuil, agus leis a' ghaol a tha aig daoine air dol a dh'eileanan beaga a dh'fhaodas iad ruighinn orra gun tinneas-mara, agus far am faigh iad saorsa, agus

biadh maith, agus còmhchradh ri daoine as fheàrr na iad fhéin. Bha an dà eaglais so gun mhiniestar, ach tha ministearan aca a nis, Eoghan A. Mac Gill-eathain, M.A., an I., agus Aonghus Mac Gille-mhaoil, D.S.O., M.C., *Leg. Hon.*, *C. de G.*, an Giogha, daoine a dhearbh iad fhéin cheana mar dheagh shaighdearan Iosa Criod, anns an arm agus anns an eaglais. Bha Mghr Mac

Gill-eathain 'n a mhiniestar-feachd, agus mu dheireadh bha e 'n a Assistant-Chaplain-General.

Chaidh Aonghus Mac Gille-mhaoil do'n arm á Leodhus an 1904, an uair a bha e ochd bliadhna deug. Bha e sia bliadhna deug le reiseamaid Ghàidhealach Siphort, agus 'n a dhéidh sin seachd bliadhna leis na Camerònnianaich. Bha e anns a' chogadh (1914-18) fad na h-iúine; dh'éirich e o'n ranc gu bhi 'n a Mhàidsear, agus 'n an d'fhan e anns an arm chan 'cìl fios gu de cho àrd 's a dh' fhaodadh e dol. Ach bha a chridhe suidhichte air e fhéin ullachadh air son na ministrealachd. An 1928 chaidh e do sgir Chill-eathain an Cinn-tìr, agus an 1931 do'n eaglais Ghàidhlig an Dùn-éideann, eaglais an Naoimh, Calum-cille. Tha mac dha 'n a mhiniestar ann an àite air choreigin air nach 'eil cuimhne agam. Tha e air a ràdh gu bheil e maith air luingearachd agus air iasgach, dà chleachdadhbh abstolach a fhereagras air Giogha.

A bheartan iongantach 's an dòimhne

Ann an té de na sailm tha e air a ràdh gu'm faic iadsan a théid a mach air an fhairge gniomharan an Tighearna agus a bheartan iongantach 's an dòimhne. Ma chunnaic seòladairean Iudhach móran de mhiòrbhuilean Dhe air an fhairge chunnaic seòladairean Bhreatuinn barrachd dhiubh, chunnaic iad *tighean-soluis* nach fhaca Iudhach no Greugaich riagh, agus ciod a tha ann an tighean-soluis ach beartan iongantach anns a' chuan leis a bheil Dia a' nochdadh a choibhneis dhaibhsan a théid a mach air an fhairge, agus 'g an saoradh o chunnartan agus o sgrios? Ma thug Dia gliccas agus tùr do Bhesaleel agus Aholiab a dheanamh gach gnè oibre nach b'urrainn daoine eile a dheanamh an-uair a bha iad a' eur suas an ionaid naoimh, nach ann o Dhia a fhuair na daoine a chuir suas tigh-soluis *Eddystone* agus tigh-soluis na Sgeire-móire an tùr agus an sgil leis an do rinn iad an obair dhuilich sin. Bu mhaith gu'n deachaidh uiread thigh-ean-soluis a chur suas roimh so, an uair a bha clachairean an Albainn a b'fhiach clachairean a ràdh riù, oir bhiadh e duilich an diugh an seòrsa chlachairean fhaotainn a bha aig Stevenson agus Telford. B'e clachairean Obar-Dheadhain clachairean a b'fheàrr an Albainn, agus thug Stevenson dà fhichead dhiubh do Thiriodh a dh'obair aig an tigh-soluis air an Sgeir-mhóir. B'e an tuarasdal a bha aca trì tasdain's an latha eadar toiseach November agus deireadh Ianuari, agus trì is deich sgillinn eadar toiseach Februari agus

deireadh October, an uair a bhiodh iad ag obair deich uairean. Bha aca ri 'm biadh a thoirt as a sin.

An Sgeir mhór

Cha ghabh e innseadh am feum a rinn tigh-soluis na Sgeire-móire, no àireamh nam bàtaichean agus nan daoine a shàbhail e o sgrios. Siar agus deas air Tiriodh tha an grunnd gu maith tana agus salach, làn roc agus bhoghaichean agus sgeirean, boghaichean a tha sàmhach ri sid mhaith agus àird-emhara, ach a bhriseas aig isle-mhara, agus a bhriseas gu h-eagallach an uair a tha glasasd 's a' chuan ri stoir. Air nàirean chi thu mu ochd no deich mile de'n fhairge mu'n Sgeir-mhóir 'n a caoraibh geala mar gu'm b'e aon bhogha-làir a bha a' briseadh. Is suarach an t-astar a tha eadar an Sgeir-mhóir agus Eirinn, agus 'an uair a chuimhnicheas tu gur e sin an t-seòlaid aig bàtaichean o Chluaidh, a' dol agus a' tighinn thairis air an Atlantie, tuigidh tu cho eumhartach 's a bha an t-seòlaid so m'an deachaidh na tighean-soluis so a thogail, *Innistrahull, Ceann Bharraidh, An Sgeir mhór, an Rinn Ileach*.

Bha solus na Sgeire-móire air a lasadh air a' cheud oidhche de Februari 1844. B'e Maighstir Niall a bha 'n a mhiniestar an Tiriodh aig an àm, is tha e dhomh mar gu'n cluiminn e o chuid-eigin de na seann daoine gur e an ceann-teagaig a bha aige air an ath Shàbaid, *Iadsan a théid sìos do'n fhairge air longaibh, a ni obair air uisgeachan móra, chi iadsan gniomharan an Tighearna, agus a bheartan iongantach 's an dòimhne*. Cia dhiubh a tha so fior no nach 'eil, bha bàigh aig Maighstir Niall ri seòladairean agus dùrachd gu'n euireadh *Commissioners* nan Tighean-soluis solus air an Sgeir-mhóir, oir chùm e cuimhne air na bàtaichean a bha air an call air Ceann Shiar an eilein ann an dà fhichead bliadhna, agus thug e am paipear sin do na Commissioners, le ainm a' bhàta agus ainm an sgiobair. Bha aon deug air fhichead air an call.

Ged nach 'eil am facial Tigh-soluis air ainmeachadh anns a' Bhiobull tha e air a ràdh ann tric gu leòir gu'm bu chòir do dheisciobul Chriosd a bhi mar *thighean-soluis* anns an t-saoghal. Ma tha iad a' comharrachadh na slighe do luchd-turuis eile tha iad 'g an saoradh o chunnart agus o chall. Nach maith an chìù a thug Eoin do Eoin Baiste, *B'esan an solus lasarach agus dealrach!*

Is sibhse solus an t-saoghal.

Lios-mór

MA'S ann o bha e air a shuidheachadh an Lios-mór an 1945 a chruinnich an t-Urramach Iain Mac Ghille-mhìcheil, D.S.O., M.C., M.A., am fiosrachadh a chuir e anns an leabhar so cha robh e 'n a thàmhl. Ach is ann do sheann stoc an eilein a bhuineas e fhéin, is theagamh gu robh e 'n a intinn o chionn ionadadh bliadhna leabhar a sgrìobhadh mu eilean a dhùthchais, an t-eilean tiorail a tha thall mu choinneamh an Obain, air a chuartachadh le fonn is fairge is seallaidean cho maiseach 's a tha an Albainn.

Gheibh muinntir Lios-mór ionadadh rud anns an leabhar so a chumas seanchas riu air oidhchean fada geomhraidh air chéilidh, sgeulachdan mu Dheirdre agus Clann Uisne, mu Fhionn Mac Cumhail agus an Fhéinn (ged is ann air an taobh eile de'n Limne Lathurnach a bhà iad); mu easbuigean agus mu dhiadhairean agus mu thighearnan-fearainn; mu bheatha agus mu bheòshlaint an t-slaigh, agus fisheadh rud eile a bhuineas do'n t-seann t-saoghal. Tha e ag innseadh mu dhaoine agus mu theaghlaichean ainmeil, Cloinn Mhic Amhlaidh, an Deadhan Seumas Mac Griogair, Dòmhnull Mac Neacail, agus feedhainn eile nach ruig mi a leas ainmeachadh. Ach b'e an Naomh Moluag an duine a b'ainmeile a bha riamh an Lios-mór agus tha e freagarrach gu'n leudaicheadh Mghr Mac Ghille-Mhìcheil air a bheatha agus obair-san mar nach do rinn e air obair chàich.

Chunnaic Caol Muile ionadadh seòrsa *regatta* troimh na linntean, ach thug an *regatta* a bha eadar Calum Cille agus Moluag, feuch cò aca a ruigeadh Lios-mór an toiseach, bàrr orra uile. Nach saoil thu gu bheil thu 'g am faicinn, Calum-cille ann an deireadh na curaich aige fhéin (an Dubh Ghleannach) 'g a dhireadh 's 'g a chromadh fhéin, agus iorram brosnachaidh aige 'g a sheinn do'n sgioba a bha air na ráimh,

Sin sibh, 'illean, tulgadh làidir,
Hògan! air euan, muallan gàrich,
Heig air chnagaibh!
Farum le bras-ghaoir na bàrlinn
Ris na maidibh.

Mur robh iorram aig Moluag bha seòltachd ann; an uair a chunnaic e bàta Chaluim a'

buannachd air an té aige fhéin, leum e do'n toiseach, rug e air tuagh, le aon bhuille gheàrr e an lùdag dheth fhéin, is thilg e i gu't mar gu'n biodh spitheag, agus ghlaodh e cho àrd 's gu'n eualas anns an Apuinn e, " *Le m'fhuil agus m'fheòil tha mi a' gabhail seilbh anns an eilean so, agus 'g a bheannachadh an ainm an Tighearna.*

Cha bu toigh le Calum-Cille riamh duine eile a dh'fhaotainn na buadha air, is tha e air a ràdh gu'n do ghabh e an fhearg agus gu'n do mhallaich e Moluag. Ach cò aige tha fhios? Chan 'eil anns an sgeul so ach an seòrsa ris an abrar "seann saighdearan," agus tha fhios aig an t-saoghal nach tig bàs idir air seann saighdearan.

Cha mhór sgìrean no eileanan an Albainn a tha an eachdraidh air innseadh cho maith 's a tha Mghr Mac Ghille-Mhìcheil ag innseadh eachdraidh Lios-mór anns an leabhar so, agus leugh mi e le ùidh is tlachd o thoiseach gu deireadh. Chan 'eil ach aon choire air, gu bheil e ro dhaor (còig tasdaim fhichead), ach theagamh nach sòr muinntir Lios-mór agus daoine eile aig a bheil gaol air an eilean a' phris sin a thoirt air, a chionn gur ann a chuideachadh na h-eaglais a tha e air chur a mach.

Ma leughas Mac Cailean Mór an leabhar so, agus is dòcha gu'n leugh, cò aige tha fhios nach toir e air ais do'n eilean am *Bachull Mór* a tha nis air a ghleidheadh gu cùramach an Caisteal Ionar-Aora. An sin dheanadh Lis-mór fluidse air I. Ach is e a' bhochdainn air fad, mar is mothà a thàtar a' deanaadh de Chalum-cille agus de Moluag an Albainn an dingh, de na Naoimh agus de ghlòir an t-seann t-saoghail, gur ann is mothà a tha an dà eilean a bheannaich na Naoimh sin a' dol sios, air chor agus nach 'eil ann an Lios-mór agus ann an I a nis ach eileanan gun chloinn gun sgoilearan gun cheòl-gàire; eileanan anns a bheil fearann agus feurach maith ach daoine a dh'oibriceas e a' fas gann. Rì mo cheud chuijmhe bhiodh de Liosach aig an Fhaidhir Mhuilich, a' reic agus a' ceannach each, 's gu'n sacileadh tu gu'n cuireadh iad an Fhaidhir fodhpà fhéin, ach ged tha ochd deug ar fhichead a dh'eich ann an Lios-mór fhat hast, agus trì fichead geadh, agus ochd deug de choilich Fhrangach, cha do rugadh aon leanabh ann ann an 1946.

Iomadh Crun

Leis an Urr. Calum Mac Gilleathain, M.A., Conan.

Air a cheann bha móran chrùn.—Taisb. xix. 12.

AN uair a bha Iosa Criosda air an talaith chaidh a chrùnadh. Rinn daoine culaidh-mhagaidh dheth anns an latha anns an do dh' iath cumhachd an dorchadair uime. Chuir iad crùn draighinn air a cheann glòir-mhor agus iad a' déanamh taire air, slatag 'n a làimh agus falluinn uime; agus cluinn an sgeig, "Failte ort fhéin, a Rìgh nan Iudhach." Caithreum nan Ifrinneach: agus anns an uair ud bha na h-ainglean 'n an tosd. Car son a rinn iad a leithid? B'e a' chasaid gun robh e a' déanamh rìgh dheth fhéin, no a' gabhairl air a bhith 'n a rìgh. Agus thuirt iad ri Pilat, "Ma leigeas tu am fear so fa sgaoil cha charaid do Cheasar thu; ge b'e neach a ta a' déanamh rìgh dheth fhéin tha e a' labhairt an aghaidh Cheasair."

"Ar-mach!" "Ar-mach!"

Thuirt Pilat ri Iosa, "A bheil thu 'n a do rìgh uime sin?" Agus thuirt Iosa ris, "Thuirt thu e," na "tha thu aige!"

Cheus iad e ma ta, agus so air a sgríobhadh os a chionn an Greigis an Laidinn agus an Eabhrá,

"Is e so Rìgh nan Iudhach." Gidheadh, mar sin fhein, chuireadh an fhìrinn suas. Sheas sud agus seasaidh e. "Feuch an duine," arsa Pilat, agus seasaidh sin cuideachd. Is maith an fhirinn "ged a b' ann á beul bruid."

Ach de a nis a thug air daoine bhith de 'n bheachd gun robh e a' deanamh rìgh dheth fhéin? Agus dé thug air fhein an uair a bha e aig cathair-breitheanais dhaoine gun a dhol as aicheadh? Tha an t-aobhar so air. Dh'iarr Clann Israel rìgh agus fhuair iad Sàl. Fhuair iad an sin Daibhidh. Agus an uair a fhuair iad Daibhidh fhuair iad togail. Shaor Daibhidh iad á làmhan an naimhdean. An deigh sin, bha iomadh rìgh aca, cuid maith agus cuid ole, agus cuid mar a chanar, gun móran maith no olc. Ach thainig so chuca mar dhòchas agus mar dhùil a dh'altruim na faidhean, a chuir an Tighearna do 'n ionnsaigh, gum faigheadh iad, fa dheireadh, rìgh Mór, an dara Daibhidh, de shliochd Dhaibhidh ach árd os cionn Dhaibhidh 'n a bhuaidh is 'n a bheannachd. Mar sin, bha coimhlaitheachd Israel ag

amhare air son "òglach an Tighearna" agus "an Rìgh Mór" agus "am Mesias. Cha robh Iosa gun fhiös aige air sin. Ach is e a chi sinn a' tighinn ás gun do ghabh Iosa sin uile *chuice fhéin* agus gun do ghabh e coimhlionadh na faisneachd sin *air fhéin*."

"An tusa," arsa Eoin, "an tì a bha ri teachd na am bi sùil agaínn ri neach eile?" "Falbháibh agus innisibh a dh' Eoin." Agus is e an sin, mar an ceudna, an nì a bha an cridhe nan deisciobail, "Bha dùil againne gur h-è a bha gu Israel a shaoradh."

An deigh na h-aiseirigh, agus gu ro àraidih an deigh latha na Caingeis, fhuair na deisciobail fradharc is sùilean. Có ach Peadar a b' urrainn a radh, "Air dhomh a bhith aon uair dall tha mi nis a' faicinn." "Uime sin biodh fhiös gu cinnteach aig tigh Israel uile gun do rinn Dia 'n a Thighearna agus 'n a Chriosd an t-Iosa so fhéin, a cheus sibh."

Bha Iosa 'n a Chriosd agus e air àrdachadh, air dol a steach do a ghlòir. Bha ainm air a thoirt dha a bha os cionn gach ainm. Agus latha de na laithean a bha ann bha aon de a sheirbhliúich anns an spiorad agus chunnaike e. "Rìgh nan rìghrean agus Tighearna nan tighearnan," agus ma chunnaike, bha e cinn-teach có a chunnaike e, Iosa! Agus comhla ri gach nì eile bha airidh air innse (de na chunnaike e maille ris) bha "iomadh crùn," "agus air a cheann bha iomadh crùn." Mórachd os cionn mórachd; cumhachd os cionn cumhachd; glòir os cionn glòir; beatha os cionn beatha.

Chan e aon chrùn a tha air rìgh Bhreatainn. Chan e aon oighreachd na aon inbhe a bhuinneas da. Aig aon ám thig e am follus agus, feuch, Ard-admiral na Néibhi; a ris, so chugainn Ard-chomanndair an Airm; a nis, a ris, rìgh Shasainn; agus a ribhist eile, rìgh Albann. Agus cha bheag do aon duine, air a mheud, eadloin a h-aon aca sin. Ach bha an t-Urramach Niall Moireaston a bha an Leódhlas latha déanamh searmon air a' cheann so, agus thòisich e air innse mu 'n chrùn Bhreatannach le a neamhnaidean luachmor is oirdhearc, le an eachdraidh is am maise, agus arsa esan, "ach an taice ris a' chrùn a tha so chan 'eil ann ach mar gum

faiceadh tu seann chliabh ri taobh an rathaid is a mhas os a chionn!" Agus tha sin fior. Ged a bhiodh a chuile crùn a chaidh ri amh troimh làmhan a chuile or-cheard a chuir crùn an uidhean air son righ talamhajidh o chuireadh a cheud lùbag òir 'n a choran air righ, air an cur an ceann a cheile cha déanadh iad maoin an coimeas ris a' chrùn as lugha tha air ceann Iosa.

I.—Tha Crùn a' Chruthfhear air

Bha e 'n a shaor an Nasaraet, agus, mar a thuirt Niall Moireaston, "Saor maith cuideachd." Chaidh na làmhan gu feum. Chan 'eil aon inneal am measg dhaoine cho iongantach agus cho innleachdach agus cho comasach ri làmhan an duine. Is iomadh beairt a dhealbh agus a thog an duine ach cha do chuir e fhathast gin ri cheile cho smaointinneach ri a làimh fhéin! Ach feuch làmhan Chriosda! Dé an comas agus an gleusachd, mar làmhan? Chruthaich iad an saoghal is a' ghrian is a' ghealach agus na reultan a tha fada nis mo na iad sin. Cruthfhear a' chruthaichd gu h-iomlan. Tha fhios agam gun do rinneadh oidhirlip air ar fagail le cruthaideachd gun cruthfhear! "Ach có a chruthaich iad so?" "Co," arsa an Tiomnadh Nuadh, "ach Iosa Criosd." Cùis a' smaoinich.

II.—Tha Crùn an t-Slànuighear air

Sin an soisgeul, nach è? Agus chan 'eil ach aon slànuighear ann. Chan 'eil ainm eile fo na neimhan am measg dhaoine trid an téarnar duine. Ma bhios aon pheacach a chaoiadh an glòir bidh e ann *air sgàth Chriosd*. Chan 'eil e gu muthadh có dhuiubh a bha e 'n a pheacach ri linn Noa na ri linn Eoin; có dhuiubh a bha e an Aisia na an Hiort. So an t-eadar-mheadhonair; agus so an eirie; agus so an t-slàinte. Mur 'eil so againn "Far nach ruig an rodan air" chan 'eil eòlas againn air ciod is soisgeul ann. Aon Slànuighear. Aon chrùn air son sin. Chan 'eil feum air a' chorr. Tha e comasach air na h-uile a thig a dh'ionnsaigh Dhé tridsan a shaoradh chon a' cheum as fhaide mach. O! nach maith agus nach ro-mhaith an naidheachd i? Rìgh na saorsa.

III.—Tha Crùn Dé air Iosa

Na daoine a chuir a' cheud eaglais air chois, ri linn an Tiomnaidh Nuaidh, bu daoine iad a bha creidsinn ann an Dia—aon Dia a mhàin. Cho fada agus is fiosrach sinne is iadsan—Clann Israel a rein na feòla—a' cheud sluagh air talamh a fhuair eòlas Dé mar an aon Dia beo agus fior. Cha robh anns a' chorr ach iodhalan agus neo-ni. Is ann uapa-san

a fhuair sinne, talamh na Criosdachd, agus, mar an ceudna, talamh Mhuhamaid, an creud—"Aon Dia a mhàin." Agus bha Clann Israel air an smachdachadh gu trom ri linn iad a bhith an sgoil na diadhachd, troimh nan ginealaichean, a chum agus nach biodh rian na àite aca, fa dheireadh, beachd a chaochlaidh a bhith aca—"An Dia beo." Agus thainig Iosa; agus thogadh suas e. Agus dé a nis? Cha robh àite anns na neimhean ach meadhon na rìgh-chathrach air a shon! "Agus rinn iad aoradh dha." Tha meur ann a tha a' gabhail àite na h-eaglais dhi fhéin nach lean iad 's a' cheum sin. Ach tha an corr, an eaglais gu coitcheann, 'g an leantainn gu furasda, reidh anns a' cheum so. An uair a sheinnear na sailm 's an eaglais is e Iosa a thatar a' moladh. Agus nach trie na naoimh a' gairm air ainm?

IV.—Tha Crùn na Fireantachd air

Bha an t-abstol Pòl a' sireadh fireantachd. Tha maith is olc ann. Sin nì a tha daoine, anns gach àite anns an d'fhuaradh daoine riamh a' creidsinn. Chan e gu bheil daoine de an aon bharail mu dé a tha maith agus dé a tha olc. Ach tha daoine déanamh criochan, agus ni-eigin aca de sgaradh 'g a dhèanamh, mar a tha eádar latha is oidhche. Agus bha daoine glice riamh a' déanamh dheth gur maith am maitheas agus gur dòrainneach truagh an t-olc. Is e beannachd an duine mhaith gu bheil è maith. Is e am maitheas a bhuanachd. Faodaidh e call air, an airgead is eile, ach is e an duine an nì. Ma tha thu 'n a do dhroch dhuine dé a ni an saoghal gu h-iomlan duit aig a cheann mu dheireadh? Caite, ma ta, an d'fhuair Pòl fireantachd? Fhuair an Criosd. Tha e ag radh nach déan duine beo a' chùis le fhìreantachd fhéin. Tha ar euid fhéin dhi, mar a bha i ri linn an fhaidh, " 'n a luideagan salach." Gu dearbh fhéin tha. Chan 'eil eachdraidh gach duine ach aig Dia. Ach ma is e eachdraidh Pheadair e, eadhoin an latha nan gràs, cha robh e gun lochd gun choire. "Chronaich mi anns an aghaidh e," arsa Pòl. Agus de mu Phòl e fhéin? An duine beannaichte! Dé a chanadh e a nis ach e bhith dol troimh Leabhar Gniomharan nan Abstol cuide ruimh? A! seadh, chaidh mi cearr. Ach is e cliu Chriosd an cliu iomlan. "Iosa Criosd am firean." An tì naomh. Tha feum aig Maois air sin. Tha feum aig Daibhaidh is aig Solamh air, aig Eoin is aig Pòl. Sin an sealladh is miorbhaileach de an iomlan—"As eugmhais peacaidh." "M' oglach fireanach." "Annas a bheil mo mhór-thlachd."

V.—Tha Crùn a' Ghràidh air Iosa

Is maith dhuinne, do ar ciall agus do ar n-aigmidhean, gu bheil fhios againn gu bheil Dia idir ann. Ach cia mór am maitheas gu bheil Dia ann 'n a sholus is naomh, uile-ghlic is uile-chumhachdach, agus *gur gràdh Dia?* Agus is e Criosd a rinn sin soilleir duinn, a rinn an Dia sin a chur fa ar comhair, Agus is ann do bhrigh gu bheil sinn a' creidsinn gu bheil an t-Athair mar am Mac a tha sinn munghuineach ann. Sgriobh Pòl a chum nan Corintianach agus mhòl e gràdh. Tha am moladh sin anns an XIII Caib. de 'n cheud litir an riochd laoidh. Agus ciod a tha cho airidh, mar nì, air a mhòladh ri gràdh? Gun ta, an uair a leughas tu a' chuid sin, dé a tha agad ann ach cliu an Tighearna Iosa Criosd? "An so tha gràdh." "Ís ann mar a gràdhaich Dia an saoghal

..." "Gràdh is mo na so chan 'eil aig neach air bith . . ."

Dé an gnè gràidh leis an do gràdhaich Dia sinne an Iosa Criosd? Tha aon nì maith air. *Tha e buan.* Tha e siorruidh. Sin an teagaig a tha aig Pòl anns an litir chum nan Romanach VIII. 38—"Oir tha dearbh-bheachd agam nach bi bàs na beatha, na aingil, na uachdranachdan na cumhachdan, na nithean a tha lathair na nithean a tha ri teachd, na àirdre, na doimhne, na creutair sam bith eile comasach air sinne sgaradh o ghràdh Dhé a tha ann an Iosa Criosd ar Tighearna."

Agus feuch fialaidheachd is farsainneachd gràdh Chriosd! Thuirt e,

"An tì a thig 'g am ionnsaigh-sa cha tilg mi air chor sam bith a mach e."

Anns a' Chathair

THA iomadh facal againn leis am bi sinn a' toirt breith air daoine eile; their sinn mu dhuine gur duine maith e, no gur duine ceart e, no gur duine laghach e, no gur duine diadhaidh e, no gur duine naomh e, no gur duine e aig a bheil gràs, no air an do shaothraich gràs, facail a tha uile a' ciallachadh gu bheil sinn a' moladh an duine. Ach tha facail coltaich ri teaghlaichean, a' dol sìos agus suas anns an t-saoghal, a' tuiteam no ag éirigh 'n an seann aois seach mar bha iad 'n an òige, air chor agus nach urrainn thu a bhi cinnteach cia dhiubh a b'fheàrr le d' choimhairsnach gu'n abradh tu uime gur duine laghach e, no gu'n abradh tu gur duine diadhaidh e. Tha daoine diadhaidh ann nach 'eil laghach, agus daoine laghach nach 'eil diadhaidh. Cia dhiubh is fheàrr?

Ma dh'fhaodas mi an coimeas atharrachadh dh'éirich e do mhóran de na facail a bhios sinn ag uisneachadh anns a' chùbaid mar dh'éirich do'n phunnd Shasunnach, nach fhiach an diugh ach mu'n dara leth de na b'fhiach e an 1914. Aig aon àm cha b'urrainn thu dad a ràdh mu dhuine na b'fheàrr na gu'm bu duine e aig an robh gràs, ach an diugh tha fichead rud eile a b'fheàrr le a choimhairsnaich a chluinntinn mu dhuine na gu'n do shaothraich gràs air; b'fheàrr leo a chluinntinn gu robh e coibhneil no laghach no truacanta. A bheil so a' ciallachadh gur e "gràs" aon de na facail a tha air dol sìos anns an t-saoghal, air chor agus ged tha a sheann luach aige fhathast ann an cluasan cuid de na bhios a' dol do'n eaglais nach 'eil ann do chuid eile ach rud nach 'eil iad a' tuigsinn no a' miannachadh.

Agus ma tha so fior, an e comharradh maith no comharradh dona a tha ann?

Cainnt taobh an teine

Ged is e coibhneas-gràidh aon de na facail as bòidhche agus as blàithe anns an t-Seann Tiomnadh, gu sònruichte anns na Saiml, chan ann do chainnt a' Bhiochuill no do chainnt na cùbaid a bhuineas na facail "laghach" agus "coibhneil"; buinidh iad do thaobh-an-teine. Ach o'n staid iosa! sin tha iad air éirigh gu inbhe àrd is urramach gus a nis nach 'eil clù as fheàrr air fear-aideachaidh no pearsa-eaglais fhéin na gur duine laghach agus duine coibhneil e. Tha mi an dùil gu bheil so a' ciallachadh gu bheil daoine an diugh a' cur barrachd cudthrom agus barrachd meas air gràsan agus subhailcean daonna na tha iad a' cur air gràsan agus subhailcean creidimh agus eaglais.

Tha aon fhacal ann nach caraichear gu bràth as àite, am facal "maith," oir tha e a' fàs mar tha sinn fhéin a' fàs, air chor agus ged nach e an fhòr rud a tha e a' ciallachadh dhuinne a bha e a' ciallachadh d'ar seanairean, chan 'eil facal eile againn air son nan daoine no nan nithean as fheàrr agus as urramaiche ach gu bheil iad "maith." Ma tha rud maith ciod an còrr a tha ri ràdh? Their sinn Ni-maith ri Dia fhéin. Tha facal eile ann nach caraichear as àite gu bràth, am facal "gràdh." Cha tig an là anns nach bi duine gràdhach no duine gaolach air a chunntas mar dhuine maith. 'S e gràdh eridhe na Diadhachd fhéin cho maith ri eridhe maitheas an duine. Is gràdh Dia, agus cha bhi neach air bith

maith mar tha Criosd ag iarraidh oirnn a bhi maith mur bheil e 'n a dhuine gaolach, caomhail, truacanta, mar bhaite fhéin. Is ann air a toradh a dh'aithnichear a' chraobh ; sin an t-aobhar nach toir daoine breith air duire eile ged a dheanadh e aidmheil "gu bheil gràs aige," no "gu'n do shaothraich gràs air," no "gu robh e air iompachadh," gus am faic iad a bheil e 'n a dhuine maith agus eriosdail 'n a dhòighean agus 'n a obair.

Anns an Tiomnadh Nuadh

Theagamh gur e an t-aobhar gu'n do chaill am facial so, "tha gràs aige" an t-urrnam agus an clù a bha aige aon uair, nach 'eil e air uisneachadh ach glé annamh anns an t-seagh so anns an Tiomnadh Nuadh, ma tha e air uisneachadh mar so idir. Cha b'ann ann an cainnt nan diadhairean a bhiodh Criosd a' bruidhinn agus a' teagastgach ann an cainnt taobh-an-teine ; cha do bhruidhinn e riabh mu dhuine no mu dhaoine "aig an robh gràs," no air an do shaothraich gràs. Cha d'uinsich e am facial "gràs" idir. Buinidh am facial gu sònruichte do Phòl agus do theagastgach Phòil, a tha 'g a uisneachadh mar is trice chan ann mu dhuine ach mu Dhia, gràdh agus coibhneas agus truacantas ar n-Athar néamhaidh ann a bhi toirt maitheanas do pheacaich agus a' cur impidh orra gabhairis a' bheatha shiorruidh a tha 'n a Mhac Iosa Criosd.

Cha robh duine riabh air thalamh a dh'árdaich gràs Dhe mar a dh'árdaich Pòl e ; o'n là anns an d'fhoillsich Dia e fein dha air an t-slighe gu Damascus cha robh seanchas no soisgeul eile aige ach gràs Dhe, agus cha mhò a bha e eadar-dha-bheachd ciod a bha gràs Dhe a' ciallachadh. Cha bu tiodhlac e a choisinn e no thoill e, no air an robh còir aige, no b'urraimh dha a cheannach, ach fàbhar agus gean-maith Dhe a' tighinn a mach as a chridhe uasal fhéin. Ann an teagastgach agus ann an searmonachadh Phòil tha gràs Dhe mar gu'm biodh craobh mhór air a bheil iomadh meanglan agus móran mheasan air a h-uile meanglan, ach iad uile a' tighinn as an aon stoc. B'ann mar sin a bha gràs Dhe ; air uairean bhiodh e a' bruidhinn uime mar chumhachd leis a bheil peacaich air an saoradh agus air an gleidheadh o thuitem ; air uairean eile bhiodh e a' bruidhinn uime mar thoradh an Spioraid Naoimh anns an anam ; ach daonnaan bhiodh

e a' dol air ais gu Dia mar an tobar as an robh gràs a' tighinn a mach, fàbhar is sàor-thoil Dhe, coibhneas agus truacantas Dhe. 'N a bheatha fhéin agus ann an eachdraidh an t-saoghal bha e a' faicinn iomadh comharradh air coibhneas Dhe do chloinn-daoine, ach is ann ann an Criosd, agus gu sònruichte 'n a bhàs agus 'n a aiseirigh, a chunnaic e dearbhadh cinnteach gur ann tre ghràs Dhe a mhàin a tha peacaich air an saoradh agus air an naomhachadh.

Uasal agus maith

Tha gràs Dhe a' gabhair a steach gach ni ann an nàdur Dhe a tha uasal agus maith ; a thruacantas agus a thròcail, fhaidhidhinn agus fhad-fhulangas, agus an gràdh nach gabh mùchadh leis a bheil e a' sìreadh pheacach mar a shireas ciobair caoraich a tha air chall. Tha e a' gabhair a steach cuideachd nam meadhonan sin 'n a fhearsdal tre am bheil daoine air an toirt gu Criosd, air an daingneachadh ann an creideamh, agus air an neartachadh anns a' bheatha dhiadhaidh. Is ann tre ghràs Dhe a tha an soisgeul agus uile bheannachdan an t-soisgeil a' tighinn gu daoine oir tha gràs Dhe agus gràdh Dhe a' ciallachadh an aon ni, gu'n tug e aon-ghin *Mhic a chum gu'm biodh an saoghal air a shaoradh trid-san.*

Ma chaill am facial "tha gràs aige" roinn de'n mheas agus de'n ùghdarras a bha aige aon uair is e an t-aobhar gu robh daoine a' deanamh diomhaireachd, de nithean nach 'eil 'n an diomhaireachd idir, no gu robh iad toilichte le foirm agus aimh na diadhaidh-eachd gun a cumhachd agus a toradh. Chan 'eil am facial "criosdail" cho sean ri cuid de na facail eile a bhios sinn a' cleachdadh mu dhaoine maith, ach tha e a' sìor dhol suas ann am meas.

Ach cha chaill gràs Dhe a mheas, no a mhaise, no fhàrrinn, no a phailteas, no a chumhachd gu bràth, oir buinidh e do nàdur Dhe, a bhiodh air fholuch o shùilean agus o aithne dhaoine gu bràth, mur bitheadh a rùn gràsmhor fein. "An uair a dh'fhoillsich-eachd coibhneas agus gràdh Dhe ar Slànuighear do dhaoine chan ann o olbre fireantachd a rinn sinne, ach a réir a thròcail fein shaor e sinn, chum gu'm bitheamaid air ar deanamh 'n ar n-oighreachan a réir dòchas na beatha maireannach."

Fo Chraobh Sheudair

AN uair a thàinig mi do'n tigh bheag so anns a bheil mi a nis a' fuireach b'fheudar dhomh dealachadh ris a' chuid mhór d'am leab-

raighean a chionn nach robh àite agam anns an cuirinn iad. Bha cuid mhaith de leabhairaichean Gàidhlig 'n am measg agus bha

iarraidh gu leòir orra-san, iarraidh cho teth 's gu'n saoileadh tu gur e biadh no uisge beatha a bha 'ga reic anns a' mhargadh-dhubh. Ach cha robh meas idir air leabhrainaichean nam feallsanach no air leabhrainaichean nan diadhairean. Gheibheadh tu làn cléibh dhiubh air leth-chrùn, a' dearbhadh gu bheil ginealan ùra ag iarraidh guthan ùra a chluinntinn 'n an cainnt fhéin. Tha ainm agus cuimhne dhiadhairean diombuan.

Aig a' cheart àm ud bha mi a' leughadh leabhair anns an robh e air innseadh mu chruinneachadh mór a bha ann an Lunnaidh de dhaoine a' bha uile a' faotainn am beòshaint as na leabhrainaichean a sgrìobh iad. Bha mu cheud dhiubh anns ant-seòmar-mhór, agus a choslas orra uile a bhi gu maith air an dòigh. Bha Robertson Nicoll 'na shuidhe làimh ri Anna S. Swan, agus anns an t-seanchas a bha aca thuirt e rithe, "Cia meud de na tha an so an nochd air am bi cuimhne ceud bliadhna 'n a dhéidh so ?" Gun feitheamh ri freagairt, fhreagair e fhéin a' cheist; "aon duine," arsa esan, "Tomas Hardy." 'S e Tìm a bheir breith air gach obair agus gach neach, agus am bitheantas breith chothromach.

An Seann Duine

An déidh dhomh an leabhar a chur bhuam anns an leabaidh chaidil mi, agus 'n am chadal chunnaic mi seann duine àrd caol 'n a sheasamh ri taobh na leapa, cho coltach ri Santa Claus 's a chunnaic mi riamh ach a mhàin nach robh e cho ruitteach no cho tiugh ri Santa Claus. Bha aodann làn phreasainchean, agus gun ròinmeag fult no feusaig air ach badan beag fo smigead. Bha speal 'n a làimh dheis agus gloine-gainmhich 'n a làimh chlì.

An uair a chunnaic mi an speal, shaoil mi gur e an duine a bhios a' gearradh an fheòir anns a' ghàrradh again a bha ann, agus bha mi dol a rádh ris gu robh e ro thràth an uair a chuala mi guth an t-seann duine, "A bheil thu idir 'g am aithneachadh ?" ars esan. "Chan 'eil," thuirt mi ris, "tha mi'n dùil nach fhaca mi riamh sibh."

"So, so," ars esan, "'s iomadh uair a bhruidhinn thu ri muinntir Blàir umam-sa, ag iarraidh orra a bhi càramach umam, agus ag aithris rannan bàrdachd umam d'an robh mi seachd sgith. Is mise TIM, agus is ann as mo leasraidh a tha na timeannan agus spiorad nan timeannan a' tighinn a mach, agus is e mo ghnothuch riutsa an nochd do thoirt air falbh leam chum 's gu'm faic thu na nithean a tha ri teachd ann an tìne gheàrr.

Teampuill an Fhògluim Uir

Chan 'eil fhios agam ciamar a thachair e ach ann an leth mionaid bha sinn ann am baile mórr nach fhaca mi riamh roimh, làn de thogalaichean riomhach agus uiread uinneagan orra 's gu'n saoileadh tu gu'm bu tighean-gloine iad an uair a bhuaileadh a' ghrian orra. Chunnt mi trì ar fhichead dhiubh o'n aite anns an robh sinn 'n ar seasamh. "Sin agad," ars esan, "na teampuill agus na h-Oilthighean a chuir mo chlann-sa, na tìmeanan agus an spiorad a tha annta, suas, ach ged nach robh làmh agam-sa annta, is mi a bheir breith orra an uair a thig an t-àm. "Cia fhad," thuirt mi ris, "a bhios gu críoich an ama." Thog e a làmh dheas agus a làmh chlì gu néamh, agus mhionnaich e airson a tha beò gu siorruidh, gu'm bi e gu aimsir agus aimsirean agus leth aimsir, agus an uair a sguireas iad de sgapadh feachd an t-sluaigh naoimh críochnaichear na nithean so uile.

"Cò na creatairean beaga a tha mi a' faicinn a' dol a stigh 'n an ceudan do na teampuill, agus iad a' ruith mar gu'm biodh trilleachain air an tràigh ?"

"Sin agad," arsa Tim, "na . . . gabh mo lethsgéul, theab mi sgoilearan a rádh riu, facal nach 'eil a nis air a cheadachadh idir—sin agad na h-òganaich a tha an Staid ag oileanachadh gu bhi 'n an sàr-dhaoine agus 'n an ceannardan thairis air an t-slugh, *planners* mar their iad riu ann an Sasunn. Tha na *planners* a nis na's urramaiche na na Morairean Dearga, no Professors, no uachadarain-fearainn, no ministearan a' Chrùin, a chionn gu bheil an dà chuid Ùghdarras mór agus páigheadh mór aca. Aig aon àm bha daoine a' faotainn 'n an ceannardan an uair a thòisicheadh daoine eile air an lean-tuinn le'n toil fhéin a chionn gu'm b'fhiach iad éisdeachd riu agus géill a thoirt dhaibh, ach bha an dòigh sheann phasanta sin a' toirt cothroim do'n leòmhainn nach robh aig a' choinean, agus a nis tha ealain ceannardais air a theagast anns na teampuill ùra do'n chloinn anns a bheil ful Dhiotrepheis, duine a tha air ainmeachadh ann an seann leabhar nach do leugh na *planners* riamh. 'S e am bonn air a bheil na *planners* air an taghadh 'n an òige, gu bheil dotairean na Staide a' toirt fala asda, a dhearbhadh eia dhiubh a tha an seòrsa fala a bha ann an Diotrepheis annta no nach 'eil. Ged nach e sgoilean ach teampuill a theirear ris na togalaichean móra a tha thu a' faicinn, chan 'eil creideamh air a theagast annta no aoradh air a thairgsinn do Dia; oir shearg an Creideamh Criosduidh as gu buileach ach a mhàin ann an aitean iomallach am measg

sheann daoine. Ach ged tha na h-eaglaisean falamh, is maith leis na *planners* a chur mar fhiachaibh orra fhéin agus air an t-slugh gu bheil an dùthaich cho diadhaidh 's a bha i riagh, agus mar sin thug iad teampull mar ainm air sgoil, a chionn gu bheil fuaim naomh aig an fhacal."

"Gu dé na nithean a tha air an teagastg ann an *curriculum* nan teampull?" thuir mi ris.

"Sh — Sh —," arsa Tìm, "feuch nach cluinn na *planners* thu ag ràdh an fhacail sin; tha fhios agad gur e facal Laidionn a tha ann, càinain a tha air a toirmeasg anns na teampuill. Tha Gréigis air a toirmeasg cuideachd agus Logic agus Bàrdachd; Laidionn agus Gréigis a chionn gu bheil iad duilich an ionnsachadh, agus nach robh anns na daoine a bha 'g an labhairt ach daoine leanabail do nach b'aithne an saoghal. Gu dé 'n t-eòlas a bha aig Homer air coupons, no aig Plato air tractors?"

Logic agus Science

"Chan 'eil iongnadh orm nach biodh gaol aig *planners* air Laidionn agus Gréigis, ma's e an seòrsa dhaoine a tha annta a bhios Sanbalat agus Tobiah agus Gesem ag ràdh, ach ciod air an t-saoghal a tha aca an aghaidh Logic a bhi air a teagastg anns na teampuill?'

"Cha robh dad aca 'n a aghaidh an toiseach," fheagair Spiorad nan timeannan, "ach thug iad an aire nach robh Logic agus Cluich air an robh iad anabarrach gaòlach a' freagairt air a chéile idir, cluich a bhios aca ri chéile o sheòmar gu seòmar ann an seòmraichean-gnothuich a' Ghovernment le peansail mhóra ghorm, cluich ris an abair iad fhéin, "cluich an tuill agus na cnaige; "a' cheud fhear a' deanamh tholl ann am *plan* an fir eile, agus an ath fhear a' cur chnagan anns na tuill sin, agus mar sin o sheòmar gu seòmar, gus mo dheireadh, an uair a ruigeas e an *t-àrd phlanner*, nach bi fhios aige air uairean cia dhinlbh a tha air a bheulaibh bòrd dambrod, no paipear o Bhòrd a' ghuail. Taug so orra riaghfhlàir ùr a dheanamh nach robh Logic ri bhi air a teagastg anns na teampuill."

"Shaoilinn," thuir mi ris, "gu'm biodh Logic glé rheumail do cheannardan agus do *phlanners*; 's e mo chuimhne-sa air a bheagan dhi a dh'ionnsaich mi 'n am òige gu'n do theagaig i dhuinn na trì nithean so, (1) an aire a thoirt air ar gnothuch fhéin, (2) a h-uile rud a sgriobhamaid a dheanamh cho soilleir 's nach biodh feum aig duine air bith a leughadh e air peansal gorm,

agus (3) srian agus smachd a chur air ar smuaintean agus air ar briathran fhéin an àite a bhi a' smachdachadh agus a' cùobaireachd dhaoine eile."

Ach cha do leig Tìm air gu'n cual e mi; "anns na teampuill agus anns na h-oilthighean a tha thu a' faicinn," ars esan, "tha meas aig na h-òganaich a tha dol a bhi 'n am *planners* air *Science* nach 'eil aca air meur air bith eile de'n Eòlas, agus tha *Science* a nis air a theagastg cho coimhlionta anns na h-Oilthighean 's gu bheil Professor annta air son gach enàimh 'n ad chorpa agus gach dùl d'ad mhionach, agus Professor air son gach cuibheal is cnag is udalan a tha ann an engine. A thuilleadh air sin tha na h-òganaich air an teagastg le àrd-sgoilearan ann an psychology, economics, propaganda, agus anns an doigh-beatha a tha aig na seilleanan anns an sgeap."

Bha amharus aige

Cha d'thuirt mise diog, ach air dha fhéin a bhi greis 'n a thosd, sheall e orm gu dùr is thuirt e rium, "Tha mi a' faicinn rudeigin air t'aodann agus 'n ad shùilean mar gu'm biodh mìchreideamh; an e nach 'eil thu a' creidisinn ann an *science*?"

"Chan e, chan e," thuir mi ris gu luath, "cha bu mhaith leam dad ceàrr a ràdh mu bhan-dia a thug dhomh uiread air chomh-flurtachdan na feòla, ach air uairean bidh e a' tighinn 'n am inntinn gu'n d'fhuair mi barrachd sonais agus sólais 'n am bheatha o nithean eile na fhuair mi riagh o'n bhotul theth, no o'n t-solus gheal, no o ghin eile de na goireasan a thug *Science* dhomh. Neo-ar-thaing nach d'fhoillsich *Science* dhuinn ionadh rud diomhair nach b'aithne d'ar n-aithrichean, nithean as fheàirridh sinn eòlas a bhi againn orra, ach chan e mhàin nach d'fhoillsich i dhuinn an t-aon eòlas a tha mac an duine a' sreachd o bhreith gu bhàs ach tha i ag ràdh nach e a gnothuch-se sin a dheanamh. Ma dh'fhoighnicheas tu de'n bhan-dia so, Ciod i crioch àraighean duine? no ciod is ciall do'n chruthachadh?, cha dean i ach a ceann a ch Rathadh."

Thug mi an aire gu robh a' ghainmheach anns a' ghloinne-uarach air ruith gu maith iosal, agus air eagal gu'm falbhadh e ann an cabhaig dh'fhoighnich mì dheth car son a bha na *planners* agus riaghlairean nan teampull a' toirmeasg bàrdachd.

"Tha," arsa Tìm, "a chionn gu bheil iad ag ràdh nach 'eil ann am bàird ach lunndairean agus *spies* a tha a' faotainn coupons gun obair a dheanamh, no dad a chur ri biadh na rioghachd."

"Tha e a' cur iongantais orm," thuirt mi ris, "gu'n abradh sibh aon fhacal tâireil mu bhàird no mu bhàrdachd, oir tha e air a ràdh ann an seann leabhar a bhios mise a' leughadh gu maith tric, "Anns na h-aosda tha gliccas, agus ann am fad làithean tuigse."

"Thog thu ceàrr mi," fhreagair *Tìm*, "cha mhise a tha a' deanamh tâir air na bàird ach mo chlann, na tìmeannan a thàinig a mach as mo leasraidh, ach chan ann aca-san a bhios am facial mu dheireadh ach agam-sa; bheir mise breith orra-san an uair a thig a t-àm, agus a chì mi ciod a' chrioch a bhios aig na nithean so."

Fear a' chinn mhòir

Mu'n robh am facial mu dheireadh a mach as a bheul bha duineachan beag air an robh ceann mór 'n a sheasamh ri thaobh. "Sin agad," arsa *Tìm*, am *planner* a tha ri bhi os cionn na dùthcha agus nan daoine d'am buin thusa; bu mhaith leam eòlas a bhi agaibh air a chéile."

Rinn mi mo bheic do'n duine gu siobhalta, agus thòisich e air innseadh dhomh mu chuid de na h-innleachdan a bha aige a leasachadh cor na Gàidhealtachd, ach an uair a fhuair mi cothrom thuirt mi ris, "An abradh tu gur e *spiv* a bha ann an Donnchadh Bàn ?"

Ciod eile a bha ann ach *spiv*, "ars esan, "duine a bhiodh a' deanamh òran, ag aoireadh thàillearan (a bhios ag obair) agus a' moladh shealgairean agus shaighdearan (a bhios diomhain), agus a' cur seachad uinne a' seinn mu bheul agus mu fhalt agus mu ghruaidhean agus mu chiochan bhoireannach; duine nach robh dad air aire ach féidh agus sealgaireachd, bàrdachd agus siubhal shléibhteann."

Dhùisg mi as mo chadal leis an fheirg a chuir briathran toibhèumach an duine orm. An uair a dhùisg mi bha aodach na leapa air tuiteam air an ùrlar agus mo chasan rùisgte cho fuar ri bota sneachd, ach bha mi toilichte gu'n deachaidh fear a' chinn mhòir as mo shealladh.

An Abhainn

Leis an Urr. Calum Bothchanan, M.A., Marnoc

TRI bliadhna air ais rinn am Freasdal tre ghairm coimhthionail dachaidh a thoirt dhomh a tha dlùth do'n Abhainn. B'eòlach riamh mi air uisge; air lòn is lochan, air uillt is sruthain, air muir tràigh is muir làn, is air cànan a' chuain ri creig is air clàdach Ach cha robh eòlas sam bith agam air sruth eas aibhne móire. Mar sin cha robh càirdeas no dàimh no dualas sam bith eadarainn 'nuair a thuit sinn mar so air a chòile. Bha deireadh an fhogharaidh ud fliuch, fliuch; bha an geamhradh ceòthach, gruamach, dùbh lajdh, agus bha buige na h-aibhne is nan speur a' lionadh a' ghlinne so. 'Nuair a bhiodh bùrn trom ann 's a thuiteadh tuil air na beannaihbh bhiodh an abhainn 'na leum is 'na béisd, a' goil 's ag onfhadh, 's a' ruith sios seachad mar chreutair air bhoile, is dath odhar a' phuill air a gnùis. Mo thruaighe air an glacadh an sruth ud gréim. Bha seòrsa de eagal orm dol ro dhlùth oirre, ach 's ann a bha mo mhallaichd buileach oirre tre'n oidhche. Có a dh'fhaodadh cadal fhaoitainn 's a' bhùirich aice ri toll a chluaise. Eadhon ri àm reothaidh is bodaich na gealaich a' seòladh gu séimh 's na h-àrdaibh is gun ghruaim idir air aodann, bhiodh toit gheal mar a thig á srupa coire tea air cagailte a' còmhach leud na h-aibhne.

Teachd an Earraich

Ach mar a thachras do na h-uile ni a tha timeil is aimsireil theich na sgòthan grùgach, thàinig sìneadh 's an latha agus thòisich blàthas crion lom an earraich a' deanamh dùsgaidd air feur agus air lus. Bha dath ùr ri aithneachadh an sluic 's am bruthaich. Air feasgar balbh socair is gun dad eile eisiomaileach agam r'a dheanamh chuir mi orm mo bhòtanán glù is chaidh mi euairt ri oir nan uisgeachan. A dhuine, sin far na thachair orm sealladh a thug tlachd do m' chridhe. Bha an t-earrach air moch-eirigh a dheanamh an so. Bha na bruthaichean ud 'n an aon bhìlär le sóbhreach bhuidhe; bha bròg na cuthaige 'n a blàth 's na còsaibh, is bha de lusan gorra so na bheir-eadh blas an t-samhraidh air ìm na bà brice! Riamh o'n latha ud tha dàimh is eadhon gaol agam ris an àite ud. Tha mi fhéin is mo choimhearsnach air còrdadh dlùth a dheanamh agus a nis is annamh latha nach 'eil mo shùil thuice naireigin. Oir ged a théid i 'n a cùis-eagail 's ann an uair a théid a brosnachadh; 's maith is aithne dhith a bhi caomh. laghach is faite gaire an sud 's an so air a h-aodann. Fad an earraich 's an t-samhraidh tha a bruaichean mar bhruaichean abhainn Phisoin an Eden. Far am bheil fasgadh is fliuchadh is blàthas

dé cho fàsail, sìolmhòr, torrach an talamh! Tha fichead flùr an so is aithne dhomh; is ceud air nach urrainn mi ainm no sloin-neadh a thoirt. 'S an fhogharadh tha dearcan de gach seòrsa r' am faotainn air dris is preas. 'N a ghàradh-fasgaidh mu'n cuairt tha droigheann is caorunn is seileach, uinnsean is leamhan. Aite tlachd-mhòr da rìreamh far an éirich smuaintean caomhail, cairdeil 'n ad chridhe is ceòl na h-aibhne daonnan maille riut. Aite nam beannachd! 's iomadh smuain air son seirbhis na Sàbaid a chuir e 'n am rathad. Nach 'eil a Ghuth mar fhuaim mhòran uisgeachan.

Na h-ealachan

'S iomadh beò a tha faotainn beathachaidh tre m' Abhainn-sa, oir ged a tha i iomadh fichead mile air fad tha mise a' gabhail mo chòir air mo chuid dhith. Tha eunlaith an adhair a cheart cho lionmhòr is cho eadar-dhealaichte ri lusan a bruachan. Dé a liughaid seòrsa eòin a tha ri fhaicinn an so. 'N an àm, thig iad 'n an sgaothan as gach ceàrnaidh. An dé fhéin thug mi cairteal na h-uarach a' coimhead seachd ealachan, gun iad ach fichead slat uam is gun dad a dh'fhiros aca gu'n robh mi am fagus. Bu bhòidheach an sealladh iad, té an déidh té, geal mar chanach an t-sléibhe, "sgiamhach mar bhean bainnse air a sgeadachadh fa chomhair a fir." Cho aotram, guanach, loinneil, 's a shnàmhas iad; sinidh iad an amhaicean cho fada, dìreach ri bata ciobair; is lùbaidh iad, i cho crom ri cromadh mo sheamhar 's i a' tomhas na plangaid. Tha eòin mhara is eòin thire r'am faicinn gu tric; trileachan a' chladaich, guilbneach a' ghuib fhada, fidhleir bòrd an locha, crann-lach, is cearc-locha, is lachain bheaga is mhóra, is de gach seòrsa. Am faca duine riamh dad cho aigheachar ri tunnag fhiadh-aich is dusan no tri deug de h-àl air a sàil Cho snasail 's a dh'fhalbas iad, an sgiathalaich 's a' phlumadaich 's an dol a mach a ni an tunnag 'nuair a chi i cunnart; cho aithghearr 's a théid na rudan beaga as an t-sealladh. Is iongantach gliocas a' chreutair, co dhiu air son an t-àl a dhòn.

Is lionmhòr a' bheatha a tha timchioll na h-aibhne so. Tha facial an fhàidh Eseciel fior mu'n linne so "Mairidh gach ni beò far an tig an abhainn"

Sòlas an iasgair

Ach ma tha beò os cionn an uisge, tha beò is beatha cuideachd, gu h-iosal. Tha iasg anns an abhainn—dubh-breac is easgann, bànaig is bradan, agus am fear cuilbheartach ud nach buineadh a sheann-sinnsire idir do'n uisge is nach iasg fathasd—a' bhiasd-dubh, dòbhran nan càrn. Ann an amnoch an t-samhraidh 'nuair nach bi an eubha orm taobh eile 's miann leam a bhi le slait aig oir na h-aibhne. Leis an aineolas tha mi call móran a bharrachd air na tha tighinn a chum an tighe. Abraidh iad gur e sud seanchas a h-uile iasgair. Ach chan 'eil sin gu difir. Tha mo tlachd 's mo shòlas an so is chan 'eil a dh'eagal air an té a tha còmhla rium 'nuair a bhios mi fada gun tighinn ach gur ann air tuiteam do'n abhainn a tha mi fhéin. A leughadair, am bheil dad idir a thàinig 'n ad rathad n'as sòlasaiche is n'as tlachdmhoire na slata chrom 'n a do dhòrn, driamlach teann, roth na cuibhle a' dol mu'n cuairt le sgread, is bradan dhusan punnd le d' dhubhan 'n a pheirceall!

Bha seann seòladair ann roimhe, is chuir e gruaim air so a leughadh 's an Fhìriann, "Cha robh fairge ann n'as mó." Tuigidh mise agus sibhse fhìr-deasachaidh na duilleig so, agus iadsan uile do'n aithne gaol na mara car son a bha gruaim air.

Tha Dia 'n a meadhon

Ach an Abhainn! cho tric 's a thachras ise ort eadar dà bhòrd an Leabhair, agus cho saoibhir le biadh is deoch 's a tha i, smaointich air an liughaid àite 's an Sgriobtura anns am beil an abhainn air a h-ainmeachadh. 'S maith an cur seachad dhuit e air feasgar Sàbaid, agus bithidh do shìth mar abhainn. Na dean dearmad air na dhà so co dhiu. "Agus dh'fheuch e dhomh abhainn fhìor-ghlan de uisge na beatha, a' teachd a mach à rìgh-chaitheir Dhe, agus an Uain. Agus air gach taobh de'n abhainn, bha craobh na beatha, agus bha duilleach na craobhbe chum leigheas nan cinneach." So agad am fear eile—

'Ta abhainn ann, le sruthaibh sèimh
ni caithir Dhe ro-ait
Fior àite naomh an ti as àird;
am beil sìor-chòmhnuidh aig'.
Tha Dia 'n a meadhon innte stigh;
mar sin cha ghluaisear i;
Oir cuideachadh is còmhnuadh leath'
's e Dia gu moch a ni.'

Fialaidheachd agus farsuingeachd

Tha an spiorad agus a' bhean-nuadh phòsda ag ràdh, Thig. Agus abradh an tì a chluinneas, Thig. Agus an neach air am bheil tart, thigeadh e. Agus ge b'e leis an àill, gabhadh e uisge na beatha gu saor.—Taisbeanadh xxii. 17.

SIN dà fhacal nach bu chòir dhuinn a dhìchùimhneachadh an uair a bhios sinn a' smuaineachadh air Dia, fialaidheachd agus farsuingeachd a mhaiteis agus a ghráis. Chan 'eil cumhannachd no spòcaireachd ann an Dia, ach uaile gun cheann gun chrioch. Tha farsuingeachd a thròcail mar fharsuingeachd a' chuain.

Bha facal aig daoine còire anns a' Ghàidh-ealtachd an uair a bhiodh an t-aogaigh no an coigreach a' fágail beannachd aca aig an dorus, "B'fhearr leinn thu bhi a' tighinn na bhi a' falbh." Tha am facal "tighinn" na's blaithé na "falbh," agus a chionn gu bheil, dh'fhaoadh tu bhi cinnteach gu'n tachair e ort na's trice anns a' Bhiobull. Ann's a' Bhiobull Bheurla tha na facail "thig," no "a' tighinn" no "thàinig" air an uisneadh suas ri ceithir mile uair. Facal blàth agus càirdeil air bilean neach air bith, ach na's blaithé air bilean an t-Slànuigheir an uair a thubhairt e, "Thigibh a m'ionnsuidh-sa, sibhse uile a tha ri saothair, agus fo throm uallaich, agus bheir mise suaimhneas dhuibh.

Cuireadh an t-soisgeil

Thòisich cuireadh agus geallaidhean an t-soisgeil fada fada roimh latha Chriosd ged is ann ann an Criosd a tha iad air an coimhlichionadh agus air an daingneachadh. Tha Criosd anns an t-Seann Tiomnadh cho cinn-teach 's a tha e anns an Tiomnadh Nuadh, oir is e Criosd Facal Dhe a bha ann o shiorruidheachd, air a labhairt ris na h-aithrichean leis na Fàidhean agus daoine naomh eile, agus air a labhairt na bu shoilleire anns na làithean deireannach so anns an fhoillseachadh a bha air a dheanamh air Dia ann an Criosd, foillseachadh air nàdurd agus rùintean Dhe a tha toirt dearbhachd do pheacaich nach d'fhàg Dia iad gun chobhair no gun dòchas ach gu'n do rinn e air an son gnìomh is obair nach b' urrainn dhaibh a dheanamh air an son fhéin.

Ged bha na h-Iudhaich gu nàdurra 'n an daoine cumhann, agus a bu mhaith leò gach sluagh is cinneach eile a bhi air an dùnadh

a màch o na sochairean agus na geallaidhean a thug Dia dhaibh féin, tha guthan anns an t-Seann Tiomnadh o thus a' cronachadh na cumhannachd sin agus a' deanamh beatha nan uile do chomh-fhlaitheachd Dhe. Mar gu'm biodh abhainn mhór air a' cumail 'n a leabaidh le bruachan àrda gus an d'éirich an tuil, agus an do bhris i na bruachan, agus an do bhrùchd an t-uisge thairis air na h-aachaidhean air gach taobh, mar sin tha gràs Dhe air fhoillseachadh anns a' Bhiobull, an toiseach mar ghairm do aon sluagh taghta ach fuaim an t-soisgeil a' fàs na bu làidire agus na bu shoilleire mar bu dlùithe a bha Criosd a' teachd, gus mu dhereadh nach 'eil rud air bith a' seasamh eadar Dia agus peacach ach a mhàin am mìchreideamh fhéin agus an droch thoil fhéin.

Ma tha duine air bith anns an t-saoghal cho aingidh agus cho mallaichte 's gu'm faodadh tu a ràdh uime gur e duine as miosa air thalamh, tha an duine sin prìseil do Dhia agus air a ghabhail a steach ann an cuireadh an t-soisgeil,

Tha an Spiorad Naomh a' strì ris

Tha facal Dhe 'g a ghairm

Tha an eaglais 'g a tharruing le meadhonan-gràis

Tha an tart a tha 'n a anam fhéin 'g a tharruing

Ge b'e neach leis an àill, gabhadh e tiòdhlac Dhe.

Nach 'eil sin farsuing agus fialaidh gu leòir! Tha an tiòdhlac saor, gun airgiot agus luach. O, dhuine tha thu gun lethsgual agad.

Cha robh ann an Eoin ach iasgair, ach rinn companas Chriosd caraid do Dhia dheth agus faidh, agus chan e mhàin faidh ach bàrd, air chor agus gu'm b'aithne dha bruidhinn mu nithean spioradail ann an cainnt uasal agus le samhlaidhean maiseach. *Uisge na beatha!* Ciod an tiòdhlac a b'fheàrr do neach a bha a' bàsachadh le tart na deoch uisge? "Na'm b'aithne dhuit tiòdhlac

Dhe, dh'iarradh tu air-san agus bheireadh e uisge beò dhuit," agus is e comharradh an uisge bheò gu'n riaraich agus gu'n ùraich e an neach a dh'olas e, agus nach bi tart gu bràth aif.

Tha a dheoch fhéin aig Satan 'g a thairgsinn do dhaoine, ach ma dh'olas iad i fàgaidh i droch bhlas 'n am beùl. Tha fiehead rud leis am bi daoine a' feuchainn ri tart an anna a shàsuchadh ach gus am faigh iad an t-uisge beò so o Dhaibh iad coltach ris an fhearr mu'm bheil Isaiah ag ràdh, "duine tartmhòr a chunnaic aisling, agus feuch, bha e ag òl, ach air dùsgadh dha, bha e fann agus anam a' miannachadh."

Toil an duine

Ach ged tha soisgeul Chriosd agus gairm Dhe farsuing tha aon ni as urrainn bacadh a chur orra, toil an duine. Tha an saor thoil fhéin a' cur dhaoine tric gu leòir a dh' ifreann ach ann an sealladh a' Chruitheir is fheàrr gu'n rachadh móran a dhìth na gu'n cailleadh mac an duine saorsa a thoile. Mar sin thug e dha cumhachd leis am faod e a rùntean gràsmhor fhéin a chur an suarachas agus cuireadh an t-soisgeil a dhìultadh. Thàinig Chriosd do'n t-saoghal a bheannachadh a bhràithrean ach ghuindh euid dhiubh air, "imeachd a mach as an críochan." "Chan àill leibh teachd a'm ionnsuidh-sa chum gu'm faigheadh sibh beatha."

Ciod e creideamh? Ciod a tha sinn a' ciallachadh le bhi a' toirt géill do chuireadh an t-soisgeil? Tha so, Dia a ghabhail aig fhacal. Tha cuimhne agad gu bheil Pol ag ràdh gu robh e air a mheas do Abraham mar fhireantachd gu'n do chreid e Dia. Sin a'

cheud cheum, *facal* Dhe a chreidsinn, oir gun am *facal* sin chan 'eil soisgeul ann; no an t-eòlas as lugha againn air Dia, air a nàdur, no air a thoil, no air a rùntean.

Tha a' chuid mhór de'n bhochdainn agus de'n anfhannachd a tha anns an eaglais an diugh ag éirigh o'n aobhar so, nach 'eil daoine a' creidsinn 'n an cridheachan gur e *guth* agus *facal* Dhe a tha sinn a' cluinnntinn anns a' Bhiobull. Cò eile ach Dia a b'urrainn cuiridhean agus geallaidhean an t-soisgeil a dheanamh cho fialaidh agus cho farsuing agus cho saor? Is righ Dia, uasal 'n a uile ghnàomharan agus rioghail 'n a uile shlighean; an uair a mhaiteas e tha e a' maitheadh gu paitl; an uair a bheir e tiòdhlaic gràis dhuit bheir e dhuit e gu saor; an uair a bheannaicheas e beannaichidh e gu saoibhir, a' lionadh do chupain gus an cuir e thairis.

Tha iomadh bliadhna eadar an dà *facal* so ann an tìm, *facal* Isaiah, "Thigibh a nis," deir an Tighearna, "ged robh 'ur peacaidean mar an sgàrlaid bidh iad geal mar an sneachd," agus *facal* Eoin anns a' chaibideal mu dheireadh de'n Bhiobull, "Ge b'e neach leis an àill gabhadh e uisge na beatha gu saor," ach is e an aon ghuth a tha anna, *guth* an Ti a tha a' labhairt ruinn an diugh fhastast, agus ag ràdh, "Dearbhaibh mi nis," tha Tighearna nan sluagh ag ràdh, "mur fosgail mi dhuibh uinneagan nan nèamh a dhòrtadh a mach beannachd oirbh, gus nach bi àite ann 'ga chumail!"

Cò is Dia ann cosmhul riutsa, a mhaiteas aingidheachd agus a ghabhas seachad air easaontas iarmaid do shluaign, a chionn gur toigh leat tròcair? A' bheil thu 'g a chreidsinn sin?

As "Còmhradh Lùtar aig a' bhòrd"

Leis an Urramach Calum Mac Gilleathain, M.A., Conan

AN uair a sgriobh sibh mu Mhaoris agus an làrach a rinn e an eachdraidh a' chinneadh-daonna thug sibh Lùtar a steach orm! Chan 'eil teagamh nach do rinn Lùtar, mar fhearr, cumadh ùr a chur air an t-saoghal Eòrpach, gu h-àraig air an t-saoghal thuath-Eòrpach agus air an t-saoghal iar-Eòrpach. An uair a bhios daoine, an diugh, a' tighinn air 'an t-Sibhealtachd Iarach' tha iad a' tighinn air nì a bha air tùs Greugach is Ròmanach agus a thainig fo bhratach na Criodalachd, ach nì, mar an ceudna a thainig fo chaochladh cumaidh ri linn ath-leasachadh àraig a thainig air dara leth na h-Eòrpa aig aimsir Lùtar. Gun teagamh, cha b'e Lùtar

'na aonar a bu mhàthair-aobhair air sin. B'fhsada bhuaidhe e! Ach aig àm àraig thainig esan gu bhith 'na fhear de na daoine comasach a ghabh ceannas an leasachaидh air fhéin. B'ann anns a' Ghearmailt bu mhotha a bhuaidh. Gun tighinn air buaidh eile, is e Lùtar a rinn an cànan Gearmailteach a chur air aon rian sgoile is ealdhain mar chainnt choitchionn, thorrach, shiùbhlach, sgrìobhte. Cha ruig mi leas laighe a thoirt, an so, air a bhuaidh an cùisean eaglais is cràbhaidh, tha roinn de sin cuide ri ar daoine mar dileab ar breith is ar n-àrách.

Tha mi an dùil ma bha an creud a bhith a' creidsinn an cinnt aon duine beò riamh

'nar measg-ne—agus tha fhios gun robh sinne sinn fhéin aig amannan a' tort àite móir do dhaoine àraid—tha fhios nach 'eil móran de sin air fhágail an diugh 'nar creideamh. Is e an nì as an cinntiche sinn gu bheil e buailteach do'n duine, air fheabhas, a bhith deanamh mearachd agus nach 'eil iomlanachd ann, mar a chuid 's a chuibhrionn, san daonachd.

Agus is dòcha leam gun dean na bliadhnaichean, agus mioneolas, gu minic, soilleireachd a chur air sin. Tha fhios maith agam nach robh a luchd comhaimsr a' cur iomlanachd no cion mearachd as leth Lùtar, cè b'e air bith dé a rinn cuid air dha dhol as an t-sealladh. Ma bha luchd an Athleasachaidh cho saor agus gun cuireadh iad lochd is coire as leth a' Phàp cha shoradh iad an dearbh ni a dheanamh air a chéile! Agus, rud eile dheth, faodaidh duine bhith glé chinnteach an aon àite, le aon nì, agus faodaidh e bhith glé mhi-chinnteach an àite, an comh-cheangal eile. Faodaidh Lùtar, mar sin, a bhith soilleir agus cuimseach agus ceart a' roinn cuibhrionn de na sgriobturan, agus faodaidh e bhith mearachdach gu leoír 'na bheachdan air cùisean eile. Ged is e na h-aon sgriobturan a bha aca, cha b'e idir an aon bhrigh a thug luchd leanmhainn Lùtar agus Chalbhainn asda an car coir is dleasdanais nan iochdaran fo righ, no fo uighdasar catharra; agus chaidh iad le chéile caran maith air leth o'n t-seòrsa beachd a bha aig daoine san Ròimh air sin! Is e sin, gun teagamh, is màthair-aobhair, a ris, air tomhais de'n eadar-dhealachadh a tha, agus a bha, abair, eadar Spàinneach is Gearmailteach is Albannach. Nach canadh an Spàinneach, gu minic, dé is toigh leis "an Eaglais"? dé facal a' Phàp? Nach canadh an Gearmailteach dé is toigh leis "an Uachdaran." an t-Iompair no am Fùrair? Agus nach canadh an t-Albannach—dé nach canadh e! "Is e an duine an duine."

Chan 'eil duine gun comh-cheangal cruaidh aige ri a linn agus ri aois fhéin. Tha gach duine, mar sin, 'na oighre air fiosrachadh agus solus a latha, air cho cearbach agus gum bi am fiosrachadh agus air cho dorcha agus gum bi an latha. Agus an uair a ruigeas sinn air nithean a thuirt Lùtar mu chaisean agus mu chinn nach buineadh do na sgriobturan is ann is luaih thuigeas sinn a liuthad caochladh a thainig eadhoin air taobh an iar na h-Eòrpa o chaochail esan an Eisleben an 1645. Cluinneamaid e, ma ta, a' labhairt air na deamhnan:

"Tha na deamhnan pailt anns na coilltean, an uisgeachan, am fàsaichean, an ionadan

dorch, glumagach agus iad air bhiod gu bhith milleadh dhaoine agus gu bhith 'gan eur clì; tha cuid aca, mar an ceudna, anns na neòil thingha, dhorcha a' deanamh clachan-mealain is teine-adhair agus torrain agus iad a' puinnsonachadh an adhair agus an fheòir agus na talmhainn." Obh! Obh! Ceol-gàire.

Tha fhios gu maith againn gun robh an saoghal Eòrpach làn de'n dearbh bheachd aon uair, agus ro an-barrach làn deth mu'n tainig an soisgeul. Ach nach neònach leibh gun robh a' Ghearmailt, is Lùtar, làn deth o chinn ceithir ceud bliadhna air ais? Chan ann bhuaidhe a chaidh eòlas o'n uair sin!

Ban-bhuidseach Endor

Am bu mhiann leibh beachd Lùtar air na chunnaic Sàl an rìgh, an uair a bha e cuide ri ban-bhuidseach Endoir a leughadh? Chuir cuideigin a' cheist so air, An e Samuel, an ceart da rìribh, a chunnaic Sàl? "Chan e," arsa Lùtar, "ach taibhse, droch spiorad, 'na chruth. Is e an dearbhadh air gun do dh'aithne Dia trìd lagh Mhaois gun an duine bhith ceasnachadh nam marbh; mar sin, is éiginn gur e deamhain a nochd e fhéin an rìochd an duine le Dia. (Cha robh a chuimhne air Sliabh a' chruth-atharrachaidh.)

Air a'mhodh cheudna, rinn Aba Spanheim, buidseach, na h-iompairean uile chaidh roimhe a nochdadh do'n Iompair Macsimilian agus gaisgich mhóra nan linntean eile, a chaidh seachad air a bhiallaibh dha gach aon an trusgan a chomh-aimsir fein. Nam measg bha Alasdair Uaibhreach agus Iulius Ceasar . . . ach cha robh anns na taibhsean sin ach obair an deamhain."

Is iomadh rud a ghabhadh a sgriobhadh mu'n chuid sin, a nis! Bha Lùtar a' creid-sinn gun do spàrr buidseach àraid cabar-féidh air ceann Fhreudruig athair Macsimilian (rud a bha, cheart da rìribh, a' fàs as a' cheann aige?!)

"Tha mi," arsa Lùtar, "air mo dhòigh an uair a bhios aon deamhan a' sgrios deamhain eile." Bha e de'n bheachd gun robh cuid aca "na bu treise na chéile." "B'aithne dhomh," arsa Lùtar, "fear am Magdelburg a chuir an ruaig air an t-Sàtan le smugaid a thilgeil air." Ma ta, tha gu leoír san linn so a chanas riut nach 'eil, agus nach robh, taibhse ann. Cha chóir do dhuine a bhith cinnteach a ni nach do rinneadh cinnteach dha. Tha cuid ann a chumas a chaochladh a mach. Agus chan e idir an dearbh bheachd a bha aig Lùtar air taibhsean a tha aca san orra.

Bu mhaith leam an rud a thuit Lùtar mu cheòl a chur sìos:

Mu cheòl

"Bha gràdh riamh agam air ceòl; tha gach fear a tha ealdhanda air so de làndùr maith agus e deas air son gach ni. Feumaidh sinn ceòl a theagaisg anns na sgoilean; mur biadh ceòl aig maighstir-sgoile cha bhiodh meas agam air; cha mhotha na sin a bheirinn òrd do dhaoine òga, mar luchd-searmonachaид mur biadh iad air an deagh chleachdadadh ri ceòl." Uel! Uel! is leòir dhomhsa so a ràdh, *Ma chaidh eaglais an Ath-leasachaид an aghaidh Lùtar an cuis air bith, air Gàidhealtachd Albann, gun deachaidh i'na aghaidh an car a' chiùil.* Chan fhaigheadh Lùtar, 'nar latha-ne, cead a bhial fhosgladh an cuid de na h-eaglaisean againn a tha cho mór as! Nam faiceadh iad e, aon uair, agus an fhidheal bheag aige, có aca a chreideadh gun robh gràs riamh aig an duine bhochd? Is e cion eòlais air ceòl aineolas cho trom agus a tha air an eaglais air Gàidhealtachd na tire so, agus chan 'eil e 'na aonar oirre. Chan ann air Martainn Lùtar a tha a' choire. Agus biadh a bheachd aig an fhear a thogras. daoine bhith an tòir air deamhnan far an togair iad. Chan ann am measg nan uiseag a bhios sùil agam fhéin an lorg. Fhuair Aonghas nam Beann ceòl an torman an uillt a' moladh an Tighearna. Chuir cuid

againne as do ar ceòl féin gu leithid de ire agus gur gann gur h-aithne dhuinn rann de na sailm a sheinn gun mhearrachdan. Am measg dhaoine a bha, a réir làndùir, comasach air ceòl a thogail is ceòl a sheinn chuireadh glas-ghuib air "luchd seinn nan òran." Tha daoine air a' Ghàidhealtachd air an dalladh cho mór agus gun tugadh a chreidsinn orra gur rud peacach a tha an "Eilean an Fhraoch," eadar fonn is falal! Chan 'eil dad aca, gun ta, an aghaidh "God save the King," na "Ye Mariners of England." Is e an ceòl Gàidhealach a' chreach! Tha an ceòl Gàidhealach cho maith ri ceòl! Chaidh fuinn a theagaisg do dhaoine o chionn ceud bliadhna, meall maith aca. Cha do rinneadh móran teagaisg, eadhoin air an t-seòrsa sin fhéin, on uair sin; agus tha na fuinn sin, a nis, aig daoine mar a thuirt Niall Moireasdan mar "spàinn mheirgeach a bha aig an seanair." "Teirigidh Cruachan Beann gun rud a chur na cheann." Is i an smèòrach is fheàrr leis an òigrigh na an ròcais, agus tha na h-aobhair aca. Is ann le Lùtar a rachainn fhéin, ceum fada, agus mo chùl ris an t-seòrsa a chaidh 'na aghaidh san ni so. Di-meas is dearmad air ceòl!

Ach cabar-féidh, mar thoradh buidseachd, a' fàs á ceann an Iompair Frendruig! Chan 'eil mi creidsinn facal dheth.

Anns a'

ANNS na làithean so tha barrachd dhaoine a' dùrachdaimh sìth a bhi air thalamh agus réite eadar rioghachdan na bha riamh ann ach air a shon sin tha barrachd eas-aonachd agus aimhreit agus maoidheadh cogaidh anns an t-saoghal an diugh na bha ann riamh. Ciod is ciall da? Tha e duilich a ràdh; tha cùisean air an amladh mu chéile anns na làithean so air a leithid de dhòigh 's gu bheil e duilich do dhuine tachartasan an là a thuiginn mur bheil eòlas aige nach urrainn a bhi aig aon duine, agus mur h-aithne dha ciod a tha daoine ag ràdh agus a' smuaineachadh ann am Moscow, am Paris, am New York, am Prague, cho maith 's is aithne dhà ciod a tha paippearan-naidheachd Lunnaid agus muinntir Dhùn-éideann agus Mgr Bevin agus Mgr Churchill ag ràdh. Tha seòrsa a dh'aonachd anns an t-saoghal an diugh, ach 's e aonachd mbealltach a tha ann, aonachd nach 'eil a' ciallachadh dad ach gu bheil an t-astar eadar rioghachdan air a lughdachadh le Radio agus bàtaichean-adhair agus inn-ealan eile, agus gu'n cluinn iad naidheachdan agus goileab càch a chéile na's luaithe na

Chathair

chluinneadh iad e aon uair. Ach tha an saoghal cho mór, agus an aonachd as fhiach aonachd a ràdh rithe cho beag, agus daoine anns a h-uile rioghachd cho cinnteach asda fhéin agus cho danarra, 's nach 'eil ann ach diomhanas a bhi'n dùil gu'n gabh iad ri reachdan a enuirear orra le *Ughdarras Coitchionn* air bith. Is maith ma ni iad sin ann an còig ceud bliadhna eile, ach theagamh roimh sin gu'm bi eachdraidh an t-saoghal a' ruith ann an claisean ùra, agus dòigh-beatha a' chinneadh-daonna air atharrachadh air mhodh nach urrainn dhuinne a thuiginn no a roimh-fhaicinn.

Tha mi 'g a sgriobhadh so air Di-haoine na Ceusa, là cho grianach 's a thàinig am bliadhna. Fad a' Mhàirt bha aimsir mhaith againn anns an t-saoghal làndurra, ach an aimsir a bu mhiosa air a bheil cuimhne agam ann an dòigh eile. A h-uile maduinn bha eagal orm am paippear-naidheachd fhosgladh, gun fhios nach robh cogadh ceum na bu dlùithe na bha e an dé. Gu h-onorach cha robh mi a' creidsinn 'n am chridhe fhéin gu robh cunnart cogaidh ann, oir cha bu léir

dhomh aobhar gu'm bitheadh, ach bha cainnt nan Ceannardan agus nan Riaghlairean a' cur eagail orm, cainnt cho coltach ri cainnt nan ceàrd 's nach 'eil fhios agam c'aite an d'ionnsaich iad i mur ann o na ceàird fhéin. Sin an t-atharrachadh as mothà agus as miosa a thàinig air riaghlaigh nan rioghachdan ri m'chuimhne, am miomhodh agus an teas agus a' bhuirbe leis am bruidhinn luchd-riaghlaigh ri chéile am fianuis an t-saoghal, a' cur bhreugan as leth càch a chéile agus a' glaoadhach air na enuic gu bheil America no Breatunn no Ruisia ag iarraidh cogaidh. Cia dhiubh a bha an seann luchd-riaghlaidh (anns na rioghachdan uile) na b'fhearr no na bu ghlice na'n fheadhainn òga bha iad na by mhìne agus na bu mhodhaile agus na b'uaisle 'n an cainnt. Is maith an rud modh agus ciùine an uair a tha thu a' danamh gnothuich ri duine eile.

Comhairle clag Scáin

Ach is e a bha 'n am bheachd a ràdh air an duilleig so nach 'eil dòchas air bith agam gu'm bi an saoghal na's sitheile na tha e gus an tòisich daoine agus rioghachdan air *an aire a thoirt air an gnothuch fhéin, gun bhi a' cur an corragan ann an gnothuch dhaoine eile no rioghachdan eile*. Ach sin an dearbh rud nach dean iad, oir is e creud agus paidir na gineil so nach 'eil saorsa no teàruinteachd ri fhaotainn ach ann an *Collective Security*, co-bheinn a tha na 's naoimhe agus na's criosaide an sùilean mhòran dhaoine na'n Eaglais Choitchiomh. Bha e furasda do'n dòchas so, gu bheil teàruinteachd ri fhaotainn ann an co-bheinn ri càch a chéile, greim làdir a ghabhail air inntinnean dhaoine a chionn gu bheil an teagastg cho fasanta anns an eaglais an diugh gur e an dòigh as cinntiche air t'anamh fhéin a theàrnadh daoine eile a chìobaireachd. Mar sin tha cleòca na diadhaidheachd air a sgoileadh thairis air *Collective Security*, ged is e an fhìor fhreumh as am bheil e a' fas, *eagal*, an t-eagal sin anns a bheil pian a choinn gu bheil droch amharus aig aon choimhearsnach air coimhairsnach eile.

An uair a tha rioghachdan a' dol ann an co-bheinn an aghaidh a chéile, tha gach aon dhiubh a' call saorsa an coguis ann an tomhas mór, agus faodaidh iad a bhi air an tarruing a steach do chogadh gun aobhar air bith ach gu bheil an onoir a' toirt orra am falas a sheasamh. 'S e na co-bheinnean no na h-*Alliances* a bha anns an Roinn-Eòrpa an 1914 agus an 1939 a b'aobhar do'n dà chogadh sgriosail mu dheireadh, air chor agus nach e dòn no teàruinteachd a tha annta ach cunnart. Cha bhiodh cunnart cogaidh

na bu mhòtha na tha e na'n robh a h-uile innleachd is acfhuijm a thatar a' cur suas an ainm *Collective Security* air an sguabhadh as, agus gach rioghachd, mór agus beag, air a fàgail gu bhi a' seasamh air a casan fhéin. Tha de cho-bheinnean agus de chòmhdailean aig na rioghachdan an diugh, uiread bruidhne agus deasbuid a' dol air aghadh ann an *Conferences* agus *Committees* 's nach 'eil de litrichean anns an aibideal na bheir ainn dhaibh, ach ciod a thàinig asda ach droch nàdur agus droch cainnt agus tuasaid agus inisgean 'g an tilgeadh air càch a chéile.

Is e an fhìrinn gu bheil sinn uile ann an tuilleadh 's a chòir de chabhaig a chur an t-saoghal ceart, agus gu bheil dùil aig na daoine dòchasach a bhios sinn a' cur do na *Conferences A.B.C.* no *U.Y.Z.* gu'n téid aca fhéin air a dheanamh ann am beagan bhliadhnaagan agus air bheagan cosduis. Och, och; ann an sealladh Dhe chan 'eil mìle bliadhna ach mar fhaire anns an oidhche; tha mac an duine cheana a' strì agus a' tapaid air son a shaorsa agus a theàruinteachd, le phallus agus le fhuil, còig mìle fichead bliadhna no na's fhaide, agus theagamh gu'm bi e leth-cheud muillean bliadhna eile air an talamh, a' saothrachadh agus a' strì air son aonachd agus bràithreachas agus teàruinteachd agus sith air thalamh. Chan 'eil cabhag air Dia; is léir dha crioch gach ni o thoiseach, agus a réir choslais, is e a thoil gur ann ri ùine agus le cosdus, fallus is ful is fulangas, a shealbhaicheas daoine saorsa agus teàruinteachd.

Tha nithean sònraichte a bu chòir a bhi air a ràdh gu tric ann an eisdeachd a' phobuill, agus is e so aon dhiubh, *nach 'eil e comasach do shluagh geal sluagh geal eile a riaghlaigh an diugh ach le'n aonta agus le an gean-maith*. Faodaidh iad feuchainn ris ach cha téid aca air. Ged bha Breatunn na bu chearta agus na bu chaomhala mar uachdaran na na Fir-mhòra, Hitler agus Mussolini agus Stalin, b'fheudar dhi air a' cheann mu dheireadh riaghlaigh Eirinn a thoirt do na h-Eirionnaich fhéin agus Eirinn fhàgail. Tha i a nis a' fàgail nan Innsean an Ear agus Burmah, chan ann a chionn nach 'eil neart 'n a gàirdean a chumadh smachd orra, ach a chionn gur e aon de na nithean a tha i a' teagastg do'n t-saoghal o chionn fhada, uighdarras agus riaghlaigh a liubhairt thairis do'n iochdaran, cho luath 's a tha e deas air a shon, agus a chionn gu robh muinntir Bhreatuinn fhéin a' fas sgith de ghearan nan Eirionnach agus nan Innseanach. Bu chòir gu'm fosgaileadh sin sùilean dhaoine air

feadh an t-saoghal uile agus gu'm fòghluim-eadh iad gliocas uaith, ach tha an sùilean air U.N.O. agus air *Lake Success*, ainm as fheàrr agus àite as fheàrr na dad a thàinig asda fhathast.

Chà robh e duilich do Hitler Czechoslovakia a chìosnachadh agus a chur fo uachdranachd na Gearmailte, ach ciod a bhuannachd a bhiodh ann do'n Ghearmailt air a' cheann mu dheireadh? Gun teagamh bhiodh uabhar an t-sluagh ann an Czechoslovakia air isleachadh agus tàmaitl orra gu'n do chaill iad an uachdranachd agus an saorsa am fianuis an t-saoghal, ach cha bhiodh iad na bu mhiosa na bha iad ann an dòighean eile oir riaghlaidh a' Ghearmailt an dùthach cho maith ris na Czechs fhéin, no maith dh'fhaoitè na b'fheàrr. Na'm biodh na Czechs toileach air an tàmaitl a dh'fhuingl iad a dhichiuimhneachadh an ceann àine agus measgadh ris na Gearmailtich mar gu'm b'e an aon nàisinn agus an aon sluagh a bha annta chan e cron ach maith a bhiodh anns an rud a thachair, oir bhiodh aon rioghachd na bu lugha anns an t-saoghal, a' tagar àrd-uachdranachd, agus mar sin aonachd a' chinne daonna ceathramh-an-òirlich na bu dliuth. Agus mur díchiuimhnicheadh na Czechs an nàisinneachd, agus na 'n leanadh iad orra, gineal as déidh gineil, a' tagar an saorsa agus an uachdranachd, 'n an sluagh càrnranach agus neo-thoilichte agus dealachte o'n t-sluagh a thug am braighdeanas iad, ciod a thachradh air a' cheann mu dheireadh ach gu'm bu bhuidhe leis a' Ghearmailt leigeil leò dol air thigheadas dhaibh fhéin, chan ann air ghaol nan Czechs ach air ghaol sith dhi fhéin agus sgolb a thoirt as a feòil fhéin, no a chionn gu'n d'ionnsaich i an leasan a dh'ionnsaich Breatunn cheana, nach urrainn aon sluagh sluagh eile a riaghlaidh ach le aonta an toile. Faodaidh gu'n téid aca air a dheanamh còig, no fichead, no leth-cheud, no ceud bliadhna, ach thig e gu crìch uaireigin.

Chan 'eil teagamh nach 'eil Ruisia an dùil gu'm bi e 'n a neart dhi Poland agus na rioghachdan beaga eile air taobh shear na h-Eòrpa fhaotainn fo a spògan, ach fanadh i ri dheireadh. Ma tha baigh aca rithe agus meas air a modh-riaghlaidh is maith mar tha a' tachairt, ach ma's ann an aghaidh an toile a tha i 'g an cumail sìos, chan e neart ach laigse a bhos annta dhi, neasgaidean a phuinnisicheas a feòil fhéin.

Rioghachd air bith a tha a' seasamh gu làdir air a h-àrd-uachdranachd ach nach urrainn i fhéin a dhòn chan 'eil coir aice dùil a bhi aice gu'n dòn rioghachdan eile i. Ma dh'fheuchas iad ri dheanamh, biodh i

cinnteach nach ann air a sgàth-se a tha iad 'g a dheanamh ach air son aobhair air choreigin dhaibh fhéin. Mur bheil a saorsa a' cosd dad do rioghachd chan fhiach i saorsa a ràdh rithe; chan 'eil anns an t-saorsa a tha air a cumail do rioghachd le saothair agus fallus agus clobaireachd rioghachdan eile ach teine-sionnnchain, saorsa mhealltach anns nach 'eil buannachd do'n t-saoghal uile, no do 'n chinne-daonna uile ged a dh'fhaodas i sineadh beag làithean a thoirt do staidean gun aigne gun sgioinn.

Chan 'eil frith-rathad gu saorsa no sith

Cuimhnich, a leughadair, nach 'eil mi am beachd gu bheil dòigh no imleachd agam air na nithean a tha troimh-chéile anns an t-saoghal an diugh a réiteachadh. Chan 'eil, chan 'eil; ach coltaich ri aireamh mhór dhaoine eile tha mi a' call mo dhòchais ann an éifeachd nan *Alliances* agus nan *Conferences* leis an robh sinn an dùil gu'm biodh sith agus teàruinteachd air an stéidheachadh air thalamh. Tha amharus agam nach e mhàin gu bheil iad gun toradh siochail no buan, ach gur iad fhéin trian mhaith de'n aobhar a tha deanamh buaireis anns an t-saoghal. Ceithir no còig de dhaoine aig nach 'eil an aon chainnt, no an aon chreid-eamh, no na h-aon bheachdan mu shaorsa no mu riaghlaidh; fichead no deich ar fhichead rioghachd a' suidhe mar chùirt air càch a chéile, an diugh mar shiorram, an dé mar fhear-tagraigidh, am màireach mar fhianuis, agus uiread roinnean agus culbh-eartachd 'n am measg 's a tha de dhathan ann am bogha-frois—ciod as urrainn tighinn as a' phoit sin ach toit agus Tophet.

Mar sin tha mi a' cur sios air an duilleig so rud no dhà a bhios air uairean a' dol troimh m'inntinn mu chùrsa an t-saoghal.

(1) Nach e mhàin nach 'eil co-bheinnean eadar rioghachdan 'g ar saoradh o chogadh ach gur iad as aobhar ann an tomhas mór do na cogaidhean mosach. Ach ged tha mi cinnteach gur e droch fhasan a tha annta, fasan gorach agus cunnartach, chan 'eil fhios agam ciamar a ghabhadh e cur as.

(2) Cha bhiodh e 'n a oilbheum air bith do m'choguis tulgadh cogaidh fhaicinn eadar dà rioghachd na'n seasadh càch a mach gun dol 's an eadraginn agus na'n leigeadh iad leò fhéin tapaid gus am bu bhuidhe le aon dhiubh stad. Bhiodh cogadh eadar dithis goirid agus glan; is e na cogaidhean móra a tha air fàs brùideil is mosach. Bhiodh nàire air aon rioghachd rud leibideach a dheanamh nach cuireadh nàire air bith air sia no seachd dé rioghachdan ann an co-bheinn. Na'n robh Breatunn leatha fhéin

chan 'eil mi a' creidsinn gu'n gabhadh i oirre fhéin am bomb ud a thilgeadh air Hiroshima, ach bha i ann an co-bheinn agus rinn i e, ach tha a cionta cho mór 's ged b'ann air a comhairle fhéin a mhàin a rinn i e. Am peacadh a ni paidhir còmhla páidhidh iad air a shon fa leth. Na h-earbá a coguis duine air bith a tha ann an co-bheinn.

(3) Tha é mar fhiachaibh air a h-uile rioghachd agus a h-uile sluagh a tha a' seasamh air an còirichean agus an àrd uachdranachd iad fhéin a bheathachadh agus iad fhéin a dhìon, agus mur téid aca air sin a dheanamh, biodh a chall agus a bhuil orra fhéin.

Cha do bhruidhinn mi riamh ri gin d'am chàirdean no d'am chompanaich mu na beachdan so nach e a thuirt iad rium, "Obh,

obh, gu dé a thigeadh as a sin ach gu'n cuireadh Hitler no Stalin an saoghal fodhpà fhéin." Feuchadh iad ris. Chan 'eil ann ach facal a bhi ag ràdh gu bheil an duine ud no an rioghachd ud ag iarraidh an saoghal a chur fodhpà fhéin; bòchdan leis am bi eagal air a chur oirnn. Ach ged dh'iarradh iad e ehan fhraigheadh iad e, a chionn gu bheil spiorad agus sprachd anns an duine nàdurra agus anail an Uile-chumhachdaich. Ach tha cho beag faidhidinn aig daoine agus tha iad co cinnteach gu'n téid aca air an t-saoghal a chur ceart ann aon ghineal le bruidhinn 's nach leig iad le Tùm no le tapaid-dithis cuisean a shocachadh, no le fear-foirneirt an droch shiòl a chuir e a bhuainn, no idir idir leis an fhear-lag a dhearbhadh le mhiseach agus a dhìorras agus fhulangas, theagamh fad da cheud bliadhna, gur h-airidh e air saorsa agus uachdranachd.

Dealbhan Cuimhne

Leis an Urramach Uilleam E. K.

MacFhraing, B.D., Cill Rimhinn.

AN latha mi-shona 'nuair a thuit mi còmhla ri fir eile de'n Highland Division an làmhan nan Gearmailteach mar phriosan-aich, chaidh sinn, no bha sinn air ar giùlan, oir is e sin an fhírin, do bhaile beag Frangach ris an canar St. Laurent.

An sin spàrr iad mi-fhéin maille ri mu fhichead duine eile anns an eaglais a chur seachad na h-oidhche.

Latha no dhà roimhe sin bha car còmhraig ann mu thimchioll a' bhaile, agus bha comharraidihean di air an eaglais fhéin. Chaidh slige troimh a mullach agus urchraichean troimh na ballachan. Bha na-huinneagan uile briste agus bha an lèr air a chòmhdaichadh le spruileach chlach agus le stùr.

Ach bha fàrdach againn ann co dhiubh, fàrdach a cheart cho socrach 's a fhuair sinn ionadh uair eile, agus b'èiginn deanamh mar a b'fheàrr a dh'fhaodamaid dhuinn. Chaidh mise do'm laighe air an lèr marmorach dìreach fa chomhair altarach St. Laurent fhéin, agus ge cruaidh an leabaidh, le'm chota mór mu'm thimchioll fhuair mi cadal sèimh, tlachmhòr, agus dhìchuimhnich mi mulad goirt an latha a chaidh seachad.

Aig glasadadh an ath-latha chaidh sean sagart a steach agus balach beag 'ga chois. Bha e os cionn ceithir ficead bliadhna dh'aois agus air a chrathadh 'na chorp, agus air a bhuaireadh 'na chridhe leis a' chogadh a chuir eagal agus sgrios air a'bhaile

agus an eaglais. Bha coslas air gu dearbh a bhi teannachadh ri crìoch an turuis shaoghalta so.

Chuir an dithis falltinean grinne orra, agus is cuimhne leam gun robh té làn-dearg aig a'ghile bheag, agus ghabh iad orra aifrionn ath-aithris.

Aig deireadh na seirbhise bha sinne air ar dùsgadh, agus ghabh an sagart beachd oirnn. Thionndaidh e 'aghaidh mu'n cuairt oirnn agus thuirt e "Cha téid focal Dhe thairis a chaoidh."

Is tric a bhios mi a'cuimhneachadh air an sean duine sin cho dleasnach d'ileas, agus bu tric a chuir cuimhne air brosnachadh orm anns na bliadhnaча fada, sgìtheachail a thainig 'na dhéidh sud.

Tha cuimhne agam mar an ceudna air na Gearmailtich a bha am muigh, 'nan spagluineachd le làn-dearbhachd buaidh.

Cò iadsan a nis a thug aoradh do Hitler? Ach tha an duine diadhaidh ud a'deanamh aoraidh do Dhia, mur bheil air an talamh, ann an glòir neamhaidh.

(Dh'ionnsaich ministear Chill-rimhinn Gàidhlig a leughadh agus a sgriobhach agus a bhruidhinn an uair a bha e 'na phriosanach anns a' Ghearmailt, agus dh' ionnsaich e i cho maith 's gu'm bi Cinn a' Chomuinn Ghàidhealaich toilichte ma thig Clann an Fhraoich air an aghaidh cho maith an Arasaig. Am Fear-deasachaidh.)

Aig an Uinneig

Cnò anns a bheil biadh

BHO chionn bhliadhna chán bha móran leabhraichean mu'n Ghàidhealtachd agus na h-Eileanan air an sgrìobhadh le luchd-turuis ris an do thaitinn an dùthchaich cho maith 's nach b'urrainn dhaibh gun an sòlas fhéin a roinn ri daoine eile. Ann a' chuid mhór de na leabhraichean sin chan fhaigh thu dad a tha ùr dhuit, agus chan ann air son na tha annta a dh' eòlas a bhios sinn 'g an leughadh, ach a chur seachad na h-ùine gun fadal, agus a shealltann air na dealbhan böidheach a tha annta am bitheantas. Ach chaan ann de'n t-seòrsa so a tha an leabhar a chuir F. Fraser Darling, D.Sc., F.R.S.E., a mach an uiridh ; tha dealbhan ann cho maiseach 's a gheibhearr ann an càch, ach tha uiread eòlais agus fiosrachaidh ann mu thîr ar dùthchais 's gu'm b' fhiach dhuit a cheannach ged bhiodh e a thrì daoiread 's a tha e, sè tasdain deug.

Chan e mhàin gu bheil eòlas mionaideach ann mu'n Ghàidhealtachd; mu na creagan, na beanntan, agus na coilltean ; mu'n feàrrann, an t-sid, agus na daoine ; mu fhéidh, mu chaoraich, agus mu ròin ; mu iasg, mu eòin, agus mu mheanbh-bheatha eile na dùthcha, ach tha an t-eòlas sin air a chur mu d' choinneamh cho soilleir agus cho òrdail's gu bheil e furasda dhuit a thogail agus cuimhne a chumail air. Tha e furasda

fhaicinn gur e flor sgoilear agus duine aig a bheil inntinn gheur agus bheachdail a sgrìobh an leabhar so. Chan 'eil duine an diugh beò d'an aithne a' Ghàidhealtachd agus na creatairean a tha innto cho maith ri Fraser Darling. Théid aige air innseadh dhuit as a sheasamh, c'aité a bheil an t-eun so a' neadachadh, agus c'aité nach 'eil am fear ud eile ; c'uin a tha na ròin a' breith air eileanan Threisinnis, agus car son a tha druideachan a' fàs lìonmhòr, gu dé an àird eig a bheil an luibh so no am feur so a' fàs, agus am mùghadh a tha eadar craobhan is fraoch Earra-Ghàidheal agus craobhan is fraoch a' Mhonaidh Léith no Pheairt—sin agus ceud rud eile air nach 'eil fhios agad (cha robh fhios agam-sa orra co dhiubh) mu sgadan, mu clearbain, mu fheamainn, mu mhaorach, mu shionnaich, mu mhùca-mara, gheibh thu anns an leabhar so. An robh fhios agad gu'm faod deich mìle "ubh" no iuchair a bhi air an glaoadh-adh ri casan giomaich ?

Chan e mhàin gu'm faigh thu anns an leabhar so eòlas a bha ùr dhuit, ach gheibh thu ann beachdan ciallach agus cothromach o dhuiine túrail mu chroitearachd, mu feàrrainn-chaorach, mu fhrithean fhiadh, agus mu choillearachd, nithean nach 'eil furasda do Ghàidheal air bith bruidhinn umpa gun teas.

Thoir Iùil A Sholuis Aigh

Eadar-theangachadh air an Laoih aig an Ollamh Newman : "Lead Kindly Light."

A SHOLUIS Aigh tre'n duibhre dh'iadh mu'm shligh'

Treòraich mi ;

Gur dorch' an oidhch' is cian o'n dachaидh mi,

O treòraich mi ;

Cùm cothrom rium is na foillsich gu léir

Na tha an dàn dhomh, 's leòir leam ceum air cheum.

Gu so bha d' chòmhnaidh leam sìor dhol
am meud,

'Se m' urras chaoidh

Thar creag is tuil gu'n gleidh e mi gu'n bheud

Gu'n tréig an oidhch' ;

Aig ceann an ròid tha'n fhois air 'bheil mi'n
geàll,

Is luchd mo ghaoil a tha 'g am fheitheamh
thall.

Cha robh mi ghnàth mar so, 's cha d' dh'iarr
mi fös

Gu'n stiùirte mi,

B'e m' iùil 's mo threòir fein m' earbsa thar
a chòrr,

Nis stiùir-sa mi,

Cha d'fhuair mi annta slàint' 's a dh'aindeoin
fiamh,

Riagh'l uabhar mi ; na cuimhnich dhomh gach
bliadh'n.

Duine cràbhach

Duine cràbhach, air an robh eagal Dhe maille r'a thighe uile, a bha a' toirt móran déirce do'n t-sluagh, agus a' deanamh ùrnuigh ri Dia a ghnàth.—Gniomharan x. 2.

ANNS an àireamh mu dheireadh bha mi a' bruidhinn air facail a tha air dol sìos anns an t-saoghal, a chionn gu'n do chaill iad a' bhrìgh no an seagh a bha anna an toiseach, agus nach 'eil am meas orra a bha orra aon uair. A bheil am falac "cràbhach" am measg nam falac sin? Tha mi an dùil gu bheil; gu bheil daoine a' tuigsinn leis an fhacal "duine cràbhach" duine de sheòrsa nam Pharasach, le aodann fada air agus aogas brònach mar gu'm biodh a' bheatha dhiadhaidh 'n a h-éire thruim. Mar sin bhiodh e na b'fheàrr dhuinn am falac so a thilgeadh bhuainn, agus am falac "diadhaidh" a chur 'n a àite, oir is e sin a tha a'ir a chiallachadh, gu robh Cornelius 'n a dhuine diadhaidh agus gu robh cleachdaidhean na diadhaidheachd air an cumail suas 'n a dhachaíd. Dachaíd shona, dachaíd air bith anns a bheil ùrnuigh air a deanamh gach latha, anns a bheil tiodhlacan an Fhreasdail air an roimh ri daoine uireasbhuidheach, agus anns a bheil eagal Dhe air na párrantan agus air a' chloinn.

Tha iomadh rud a dhìth oirnn anns na làithean so; biadh agus gual agus dolair agus tighean agus sìth na h-Eòrpa, ach tha rud eile a dhìth oirnn na 's mothà na gin dhiubh sin, dachaídhean diadhaidh anns a bheil a' chlann ag ionnsachadh gu nàdurra eagal Dhe a bhi orra. Cia meud dachaíd anns a' cheud a dh' fhaodadh tu sin a ràdh umpa an diugh?

Ann an sgoil bheag as aithne dhomh anns an robh clann a' seachd teaghlaichean deug dh' fhaighnich a' bhan-sgoilear a bha 'g an teasgasg de'n chloinn am biodh an athair a' leughadh a' Bhiobuill dhaibh, no a' deanamh ùrnuigh còmhla riu air là seachdain no Sàbaid. Cha robh ach dithis de'n chloinn a chunnaic no chuala an athair a' leughadh a' Bhiobuill, agus cha robh gin idir a chunnaic an athair air a ghlùinean ag ùrnuigh. Ach thuirt a' chlann a' deich de na teaghlaichean gu'n robh iad a' dol do'n sgoil Shàbaid, agus gu'm biodh am màthair ag innseadh naidheachdan dhaibh mu Dhia agus mu Chriosd agus mu Ioseph, agus a'

toirt orra a bhi sàmhach an uair a bhiodh ùrnuigh no searmon air an Radio. Thuirt balach beag laghach rithe, aois sheachd bliadhna, gu robh esan 'n a "bhalach maith" a chionn gu'm biodh e a' cur dheth a bhoineid an uair a bhiodh Duine-an-Radio a' bruidhinn ri Dia.

Ach b' fheàrr do'n bhan-sgoilear na'n d' fhan i gun an rannsachadh ud a dheanamh, oir ghabh euid de na párrantan an euthach dearg, ag ràdh nach b'e a gnothuch-se ciod a bha iadsan a' deanamh 'n an dachaíd fhéin, no eia dhiubh bha no nach robh iad a' leughadh a' Bhiobuill le 'n cloinn.

An dachaíd, an sgoil, an eaglais, agus an staid, sin na ceithir mèàthraighean-oide aig a' chloinn an diugh, ach ged bhios daoine a' gearan air an eaglais agus air na sgoilean agus air an staid, agus ag ràdh nach 'eil iad sgoinneil no coimhlionta 'n an obair, tha barrachd gearain air a dheanamh air párrantan agus dachaídhean na tire. Ciod air bith a' chòmhdaidhail a bhios cruinn, ma tha ionradh air a dheanamh air cloinn agus air òigridh, cluinnidh tu nach 'eil iad air an teasgasg 'n an dachaídhean fhéin ann an eòlas na firinn no ann an cleachdaidhean diadhaidh. Aig a' choinneamh mhóir a bha aig boirionnaich na h-eaglais ann an Talla Usher, an Dùn-éideann, aig àm an t-Seanaidh, thuirt iad anns an ionradh bhliadhnaill a rinn iad air obair nam ban, "gu'm faodadh tu a bhi cinteach anns na seann làithean gu 'n d'fhuair a' chuid mhór de'n òigridh a bheag no mhór de theagasc anns a' Chreideamh Chriosduidh o'm párrantan, ach an diugh gur h-annamh a tha sin a' tachairt, agus nach e mhàin gu bheil iad aineolach air a' Bhiobull ach gu bheil móran dhiubh nach faca Biobull riamh." Och, och; Alba bochd, agus dachaídhean truagha; ach cha robh leigheas aig na boirionnaich fhéin air tinneas na h-Alba ach barrachd de dhealbhan maith agus sgirobturnail a chur mu choinneamh na cloinne ann an tigh-nan-dealbhan!

Cha bhi beatha no fallaineachd gu bràth anns an eaglais mur bheil beatha agus diadhaidheachd ann an dachaídhean an

t-slaigh, no mur bheil a' chlann air an teasgasg ann an cleachdaidhean diadhaidh le 'm párantan. Is rud ñiomhain e do'n eaglais no do mhiniestar a bhi 'n dtuil gu'n téid aca air cothachadh an aghaidh na dachaidean. Is e am blár air a bheil baiteal 'g a chur an diugh eadar Dia agus Mammon air son anam Bhreatuinn dachaidean an t-slaigh. Abradh ministearan agus fairbhich, ma ta, riu fhéin, "air ar son -ne agus air son na tha air ar taobh anns a' Chogadh Naomh leigidh sinn seachad gach treathlaich eile ann an obair na h-eaglais los gu'm bi ùine agaínn dol do dhachaidean an t-slaigh a Luan 's a Shathurna agus gach là eile de'n t-seachduin."

Ged tha aingidheachd agus dimeas air lagh agus àithntean Dhe air éirigh gu àird eagalach anns an dùthraig so o chionn bhliadhnanachan, agus goid is neo-bheusalachd agus ain-diadhaidheachd a chuireas näire ort, feumar a chuimhneachadh gu bheil muilleanan de dhaoine anns an dùthraig so fhadhast air a bheil eagal Dhe agus a tha a' deanamh ùrnuigh le'n cloinn a ghnáth. Sin na dachaidean as fhiach "dachaideh" a

ràdh riu; chan 'eil anns an t-seòrsa eile ach tighean-còmhnuidh no tighean-fasgaidh far am bi daoine ag itheadh agus ag òl agus a' cadal.

Air cho bochd agus lom 's 'g am bi an dachaideh anns a bheil clann air an togail bidh i 'n a dachaideh shona ma tha gaol agus ùrnuigh inntre agus párantan diadhaidh. Tha e nàdurra do chloinn creideamh a bhi air a lasadh 'n an cridheachan òga ma tha párantan diadhaidh aca, oir chan ann le teagasc-bhriathran no le leasan-cinn a tha sinn air ar tarruig gu Dia ach le gaol agus urram agus ùmhlaichd, an gaol agus an t-urram agus an ùmhlaichd a tha sinn a' toirt do phàrantan a tha gaolach agus diadhaidh iad fhéin.

Théid aig màthair ghaolach gun sgoil air a mac a chur air cheann na slighe gu néamh mar nach urrainn na Professors ann an Talla na Diadhachd a dheanamh.

Nach sona an dachaideh anns a bheil leithid Chorneliuis, ach nach truagh a' chlann nach facea an athair riamh air a ghlùinean!

Mu Chalum-Cille

Leis an Urramach Calum

MacGilleathain, M.A., Conan

B' e Aindreas bràthair Pheadair, agus bha iad le cheile 'nan abstoil. Thàinig Aindreas gu bhith air ainmeachadh san Eaglais an comh-cheangal ri Alba; agus tha ainm air aon de bhailtean ar dùthcha air an robh Cill Riomhainn aig na Gàidheil, St. Andrews gu cumanta nis. Ged nach 'eil fhiros buileach cè mar, tha fios na's fheàrr car son a thàinig cliù an abstoil so gu bhith an taice ri Alba. Is e tha sin ceum de eachdraidh na Eaglaise 'nar tir. Ach is e an ni tha air m'aire an nochd gum b'e Calum-Cille an naomh a bha an tùs eachdraidh 'na "Patron" an Alba. Agus is ann mu Chalum-Cille bu mhaith leam beagan a sgrìobhadh.

Ged a bhios ar caraid fòghluimte, an t-Oll. Colla Dòmhnullach, gu minic, a' toirt ionradh air Ithe tha fhiros aige fhéin gur beag lorg a dh'fhàg na linntean deireannach air Calum-Cille san eilean bheag àluinn a rinn e 'na ionad ion-mhiannaichte anns a' Chriosdachd. Thug feedhainn a mhuinntir Ithe aiseag do chuairear àraidh, o nach 'eil ro-fhada, agus thuit fear de'n sgioba ris nach robh e fhéin a' creidsinn gun robh a leithid de dhuine is Calum-Cille riamh ann! O nach 'eil fada, rithist, bha coinneamh popuill am baile an Leòdhas, agus iad a taghadh teachdaire Pàrlamaid. "Dé," arsa

a' bhean ri fear de na fir, "a bha e ag ràdh?" "Is coma sin. Bha e bruidheann air bodach a bha am Muile, o chionn trì ceud bliadhna, air an robh Calum-Cille."

Rugadh Calum-Cille an Eirinn anns an linn anns an do dhealraich solus mór san tìr sin, "Solus eòlais an De Ghàidheal-mhoir ann an gnùis Iosa Criod." Rugadh e uasal is thogadh e uasal, oir is ann de shliochd nan Ard-righrean Gàidhealach a bhuiineadh e, agus, gun amharus, bha a bhuil sin riamh air. Thàinig e glé og fo chùram agus chuir e aghaidh air seirbhis an Tighearna. Agus o'n uair sin fhuair e ainnm ùr, no leus-ainm, no far-ainm, a lean riamh ris agus a chuir gach ainm eile bha air air chùl, Colum-Cille no "caluman (an t-eun coir sin) na h-eaglaise." Ach ged a tha deagh fhiros gun robh ni-eigin 'na nàdur, no ni-eigin ann a thàinig air mar ghràs, a dh' fhàg an t-ainm sin air bha tuilleadh ann.

Is ann anns an sgoil aig Finnein a fhuair e trian de oilean, oir b'e beachd nan Gàidheal o thus,

"Cha deanar ministear gun fhòghlum,
'S cha dean fòghlum ministear."

Bha iomadh sgoil mhór mhaith air ùr-dhol suas an Eirinn san linn, ach bha sgoil Chluain

Iorard ro-ainmeil agus thugadh "Oide Naomh na h-Eireann" air Finnein. (Chà nàr do Chlann Ghille-Fhinnein an sloinneadh!) Ach mu'n robh Colum-Cille deich bliadhna fichead a dh'aois bha muinntir is sgoil aige dha fhéin agus sin an Doire, no Doire Choluim-Cille, anns an àite air a bheil Londonderry aig luchd-Beurla nis. Ach cha bu leòir sin leis, agus chuir e suas a' Bhratach an caochladh àitean eile an Eirinn. Agus mu dhereadh dh'fhág e Eirinn agus sheol e gu ruige Ithe far an do chuir e aobhar air chois a b'iomraidiche na cùch eile aige uile.

Dé a thug air Eirinn fhágail? Is dòcha nach b'e aon rud a rinn sin, no eadhoin dà rud; ach tha dà aobhar ann is aithnè dhuinn. Bha rioghachd bheag air taobh siar Alba a bhuiñeadh do dhaoine Eireannach, Gàidheil a thàinig, o nach robh fada, a nall thar Sruth na Maoile. Cha robh Calum-Cille gun dàimh agus gun cheangal riubha. Bha iad, 'na latha, an seòrsa de chruaidh-chàs agus na h-Albannaich 'gan eumail fo smachd. Is docha gun do shaoil Calum-cille nach bu mhisde iad ceann is comhairle. Agus bha iad gun eòlas an t-soisgeil. Fhuair iad an soisgeul; agus fhuair iad ceann-iùil a bha foghainteach an latha ràinig an duine so Ithe. Ach is e an t-aoghar eile as trice a thug na sean-seanchaidhean air an iomraich so. Dh'éirich còmhstír eadar Finnein agus Calum-Cille mu leabhar. Dé a bha ann ach coipi a rinn Calum-Cille, gun chead, air leabhar a bu le Finnein. Bha an t-urram aig Calum-Cille 'na linn mar an làrnach bu ghrinne sgrìobhadh. Thagair Finnein a chòir air an leabhar agus dhiùlt am fear eile an leabhar a thoirt dha, eadhoin an coipi. Thugadh sgoilear so fainear. Cha b'ann gu Pàp no gu Ard-easbuig a thogadh a' chùis, a nis, ach gu Ard-righ Eireann air an robh Diarmaid! Agus b'i breith Dhiarmайд gum bu le Finnein an coipi; agus so mar a chuir esan e,

"Is le gach bò a bòthain" (laogh).

Dhiùlt Calum-Cille gabhail ris a' bhinn agus dh' iarr e cuideachadh o a luchd-daimh a réir na feòla agus dh'éirich iad sin fo armaibh air a sgàth; agus chuireadh cath fuitteach an Eirinn air an tugadh Cath Cùil Dreimhne. Ghabh Calum-Cille an t-aithreachas; agus dh'fhág e Eirinn a' cur roimhe gun cosainneadh e urrad eile de dhaoine agus a chaidh a dhùth latha chatha.

Am an tùine gheàrr dhealraich solus air taobh siar Alba agus sgaoil an solus air feadh Alba uile, an àitean anns an robh solus a cheana agus an àitean anns nach

robh leas idir dheth. Agus chaidh an solus sin a deas air a' chrìch Shasannaich agus air feadh Ceann an Ear-thuath na tir sin. Cha toigh le luchd eachdraidh a bhith 'ga innse, nan leabhraichean sgoile, ach is ann as a' Ghàidhealtachd, eadar Eirinn is Alba, a thàinig an soisgeul gu iomadh baile is buidheann, anns an linn so, an Sasainn, agus eòlas is sgoil is beus is beannachd nach b'aithnè dhaibh roimhe. Chaidh prionnsa aca, Edwin, a thogail an Ithe agus thàinig crùn Northumbria air an deigh-laimhe! Thug e Gàidheil á Ithe le "muinntir" agus chaidh an suidheachadh an Landisfarne, no "an t-Eilean Naomh," air oirthir an Ear-thuath na tire sin. Chaidh prionnsa eile as an dearbh roinn sin gu ruige Eirinn. Thog e fhéin a' Ghàidhlig agus a réir seanchais, is e Alfred so a thuirt,

Fhuair mi na h-aoisean an onair,
Firinn aig luchd an t-seanchais;
Gach maith, gach tairbhe gu mo leas
Is ann air Banbha a tha ainm air!

Bha Eirinn cho àrd an cliù anns an linn so agus gun tugadh oirre "Eilean nan naomh agus nan ollamh." Ràinig am buaidh agus am beannachd air Alba agus air Sasainn agus air Iar-thir na Roinn-Eòrpa gu léir. Bha a' Ghàidhealtachd 'na beanachd an uair sin. Dé an seòrsa duine a bha an Calum-Cille? Duine àrd, fearail, finnealta, le sùilean gorma agus le falt buidhe, dìreach air an alt, agus, mar a chanas iad sa' Bheurla, "Every inch a king."

Agus cha bu mhisde e sin, anns an latha anns an amhairceadh duine ri a leithid sin. Bha e furasda is nàdurrach dha a bhith air a làn-dhòigh, agus aig an tigh, cuide ri rìghrean de gach seòrsa. Bha e cho maith ri fear air bith aca! Agus air son na codach eile dheth, mar dhuine, bha e air leth Gàidhealach. Bha e làn de ghràdh do a dhaoine fhéin. Bha e 'na bhàrd barraichte, agus is ann air a dh'fhágadh na facail so,

"Gàidheal! Gàidheal! ionmhainn ainm."

Agus, nì Gàidhealach eile, bha ceangal làidir aige ri àitean àraig. Bha aig mar na bheatha aig cràbhadh. B' e seirbhis Chriosda a bhiadh is a dheoch. Bha meas mór aige air oilean is fòghlum. Bu toigh leis a' chòir agus ceartas, agus bha fuath aige do'n eu-ceartas. Bha e fearail, bha e duineil; agus bha e cho soilleir anns an diadhachd agus gu bheil e air àireamh an triùir is mò cliù a thog na Gàidheil riagh.

Fhad agus a bhios lorg air eachdraidh na h-Eaglais an Alba bidh àite cinnteach aig Eilean Ithe san t-seanchas, agus aig "Aba Righ mór gràs."

Anns a' Chathair

BHA m' athair agus mo mhàthair 'n am párantan glic agus caomhail, cùramach mu theagast agus mu thogail an teaghlaich anns an eòlas Chriosduidh, agus am measg gach rud eile a dhearg iad air ar n-inntinmean òga, dhearg iad so orra, gu bheil peanas uamhasach a' feitheamh air droch dhaoine an déidh am bàis. Bha iad fhéin 'g a chreidsinn so le'n uile chridhe, bha na coimhearsnaich uile 'g a chreidsinn, agus na ministearan uile 'g a shearmonachadh; Eachann Mac Fhionghuin agus D. T. Mac Aoidh 'g a shearmonachadh cho dùrachdach agus cho làdir 's gu'm feumadh duine a bhi gu maith cruaidh mur tigeadh crith air. Tha cuimhne agam fhathast air searmon a chuala mi 'n am bhalach o Mhgr Mac Aoidh air a' cheann-theagaisg "Tha an claidheamh air a gheurachadh agus tha e air a liomhadh, gu thoirt do làimh a mharbhaise. Eigh agus nuallaich, a mhic an duine, oir bidh e air mo shluagh-sa, air uile mhór-uaslibh Israeil; bidh uamhasan do thaobh a' chlaidheimh air mo shluagh: buail, uime sin, air do leis." (Eseelic xxi. 11-12), a chuir uiread eagail orm 's gu'n deachaидh mi a mach an déidh dol dhachaídh as a' choinneamh a shealltainn air an speur feuch an robh a choslas oirre gu'm biodh là a' bhitheanais ann o mhaduinn.

Ged bhithear maid a' cluinniann an fhacail ifreann anns an eaglais tha mi 'n dùil nach cuala mi riabh e anns an tigh againn fhéin; 's e an teine-mór no an *loch-theine*, no an *t-àite dona*, a bhiodh aig mo mhàthair air, nuair a bhiodh i ag innseadh dhuinn ciod a thachradh do chloinn a bhiodh ag innseadh bhreug, no nach biodh laghach ri cloinn eile, no bhiodh a' salachadh am bilean le droch chainnt, no bhiodh a' magadh air truaghain no a' goirteachadh chreutairean air bith a chruthaich Dia, no a' deanamh dad eile nach robh Criod agus Facal Dhe a' ceadachadh. B'e a' bhuidh a bha aig an teagast so oirnn, gu robh Dia ann an *cuid d'* ar smuaintean co dhiubh; gu robh sinn furachail, agus 'n ar dòigh leanabail fhéin a' faireachduinn gu robh sìna *fo lugh*, agus a' stricheadh do lagh agus do Neach a b' àirdé na sinn fhéin. Cha chuijmhe leam an t-àm nach robh mothachadh peacaidh agam, a chionn gu robh e air a theagast dhomh o m'dige gu bheil Dia naomh, naomh, naomh, agus gu bheil e a' toirt breith air droch dhaoine agus 'g am peanasachadh. Agus cha mhò a bha teagamh air bith agam nach robh mi toilltinneach ar peanas, no gu'n

robh Dia an-iocdmhor ann a bhi a' eur cloinne do'n loch-theine a chionn gu'n d'innis iad breug. Cha do shocruich m' inntinn air laghaireachd de'n t-seòrsa sin gu iomadh bliadhna an déidh dhomh an sgoil fhàgail.

A' puinnseachadh na h-inntinn

Ach tha móran dhaoine an diugh (professors agus daoine eagnaidh, luchd-teagaisg, agus gu sònrachtae psychologists) a' cumail a mach gu bheil e a' deanamh cron do chloinn agus a' puinnseachadh an inntinn a bhi a' teagast dhaibh gu'n téid iad do'n droch àite a chionn gu'n do rinn iad gniomh olc, no cealgach, no leibideach, agus nach tig as ach gu'n gabh iad gràin air Dia, agus nach creid iad anns a' chuid eile de theagast na h-eaglais an uair a gheibh iad a mach an déidh làimhe nach 'eil na theagaisgeadh dhaibh mu'n *loch-theine* fior. Tha sin reusonta gu leòr, agus theagamh gu bheil bun de'n fhìrinn ann, ach air a shon sin, an uair a sheallas mi air m' ais air cùrsa mo bheatha fhéin agus air na ceumannan a chaidh m' inntinn agus m' fhiosrachadh spioradail troimhe o m' òige gu m' aois, tha fhios agam cho cinnteach 's a tha am peann 'n am làimh nach do rinn an t-eagal a bha agam 'n am oige roimh 'n *loch-theine* an eron a bu lugha dhomh, agus an àite mo ghràineachadh air Dia, gu'n do dhùisg e 'n am chridhe eagal diadhaidh nach do dhealaich riabh riùim.

A thaobh nam beachdan a tha agam mu fhàs na h-inntinn agus mu fhàs an anama, tha mi fada fada o bhi cho cinnteach asam fhéin 's a tha na psychologists no na daoine a bhios a' eur chugainn o 121 Sràid Sheòrais duilleagan beaga snog mu theagast na cloinne anns an sgoil Shàbaid, mar gu'm biodh eagal orra gu'n cuireamaid cogal agus carran agus diogain ann an ceann na cloinne an àite sil, agus mar sin gu'm puinnseanaich-eamaid an inntinn. Ach is e an fhìrinn nach 'eil e furasda inntinnean anns a bheil tlus nàdurra a mhilleadh, oir tha stuth diomhair anna fhéin a mharbas am puinnsean a chuirear amnta, mar a thilgeas tunnag an t-uisge bhàrr a droma. Théid aig an t-seillean air mil a thoirt á luibhean a tha sinne a' cunntas searbh is cunnartach, agus is maith an gnothuch gu bheil a cheart ni fior mu chlann-daoine; gu'm faigh clann Homeir (an sliochd anns a bheil fallaineachd gu nàdurra) biadh agus mil ann an teasgast agus ann am beachdan a bhiodh 'n a phuin-

nsean do na daoine aig a bheil inntinn-mhaol ach a tha maith air tomhas le troigh agus meidh.

Chan 'eil mi an dùil, ma ta, gu'm biodh e 'n a bhuanachd air bith do'n eaglais, no do'n diadhaidheachd, no do bheatha mhóralta dhaoine, na'n stadadh māth-raichean de bhith ag innseadh d' an cloinn mu'n àite eagallach a tha a' feitheamh air daoine olc agus air clann eas-umhail anns an ath shaoghal, no na'n stadadh luchd-teagaisg anns an sgoil Shàbaid de naidheachdan a' Bhiobull a theagast *gu litireil*, an cunntas a gheibhear ann an Genesis air a' Chruthachadh, air Adhamh agus Eubh, an còmhradh a bha eadar Eubh agus an Nathair, Noah agus an Tuil, agus naidheachdan eile mar sin. Thig an t-àm anns an tòisich na seann searragan air briseadh, agus am feumar am fion a chur ann an sothicéan as làdire; ach gus an tig e cha-dean naidheachd air bith no dealbh air bith anns a' Bhiobull cron dhuit a ghabhail gu litireil, mar a rinn móran de na daoine a bu diadhaidhe a bha riamh air thalamh. Bu bhochd agus bu chumhann agus bu lom an saoghal e mur faiceadh daoine an dràsd agus a' rithist Dia a' dol a mach ann am móráchd a neirt, a' marbhadh agus a' toirt beò; mur faiceadh iad a' ghrian a' seasamh os cionn a' ghlinne, na beanntan a' leumartaich agus a' bualadh am basan, feachd ainglean a' seinn anns an iarmait, agus ainglean eile a' cur cabhaig air Lot agus e a' teicheadh á bailtean a' Chòmhnaird gu Soar.

Tosdachd na h-Eaglais

Ann na làithean so cha chluinn thu ach glé bheag air a ràdh mu ifreann ann an cùbaidean na h-eaglais, ma chluinneas tu dad idir, agus bhiodh e duilich a ràdh ciod a tha muinntir na h-eaglais a' creidsinn uime. Ach chan 'eil so a' ciallachadh nach 'eil-iad a' creidsinn ann an ifreann, ged nach 'eil e furasda dhaibh na beachdan a tha aca mu thuarasdal a' pheacaidh no mu'n pheanas a tha a' leantuinna a' pheacaidh anns an ath shaoghal a dheanamh soilleir dhaibh fhéin no do dhaoine eile. Chan 'eil e a' ciallachadh ach nach 'eil iad a' smuaineachadh air ifreann air mhodh talmhaidh agus litireil mar àite anns am bi cuirp dhaoine air an losgadh agus a' fulang piantan eagallach gu siorruidh ann an slochd no àmhuinn-theine agus prounuisc, gun dòchas ri faochadh no faotainn as gu bràth. Chan 'eil an t-ifreann sin 'n a chreideamh beò aig móran dhaoine an diugh; ged nach bi iad ag ràdh dad 'n a aghaidh am follais ri

daoine eile, chuir iad a mach as an inntinn fhéin e a chionn gu bheil e a' toirt oilbheum d' an reuson, d' am faireachduinn, d' an coguis, agus gu sònraichte do na beachdan a tha aca mu Dhia.

Tha iomadh aobhar a' comh-oibreachadh le chéile anns an atharrachadh a thàinig air beachdan dhaoine a thaobh ifrinn, ach is e an t-aobhar as làdire gu bheil iad a' smuaineachadh air 'Dia mar Athair caomhail agus truacanta nach tugadh air creutair truagh piantan uamhasach fhlang gu *siorruidh* air son peacadh *tìmeil*. Tha iad cinnteach nach deanadh *duine maith* sin, agus cha chreid iad gu'n deanadh Dia rud an-iochdmhor nach deanadh duine maith. Theagamh gu bheil cuimhne aig ar luchd-leughaidh air an fhacal a thuirt Iain Stiùbhart Mill, "Chan abrainn gu bheil Dia maith mur bheil e maith anns an dòigh anns am bi sinn a' bruidhinn mu *dhuine maith*, agus ma chuireas e dh'ifreann mi air son so a ràdh, cuireadh e ann mi."

Ach chan 'eil an so ach *guth ar faireachduin*, bunait a tha' cho neo-sheasmhach 's nach h-urrainn dhuit togail oirre. Cò bu chaomhaille no bu truacanta na Criosd, an Dia-duine, ach is esan a labhar na briathran as eagalaiche anns an Tiomnadh Nuadh mu ifreann.

Na biodh eagal na muintir sin oirbh a mharbhas an corp, ach aig nach 'eil comes an t-anam a mharbhadh, ach biodh eagal an Ti sin oirbh as urrainn an corp agus an t-anam a mhilleadh ann an ifrinn.

Fhuair e bàs, agus ann an ifreann thog e suas a shùilean, agus air dha bhi ann am piantan, ghaodh e agus thubhart e, Athair Abrahaim, dean tròcair orm, agus cuir Lásarus chum gu'n tùm e barr a' mheòir ann an uisge, agus gu'm fuaraich e mo theanga, oir tha mi air mo ro phianadh anns an lasair so.

An sin their e riùsan air an làimh chì, Imichibh uam, a shluagh mallaichte, dh' ionnsuidh an teine shiorruidh a dh' ullaich-eadh do'n diabhol agus d'a ainglean.

Diomhaireachd mhór

Faodaidh tu na briathran sin a locrachadh agus a liomhadh gus an dean thu iad cho min agus cho tana 's is maith leat fhéin, faodaidh tu a ràdh nach 'eil annta ach samhlaidhean agus dealbhan, ach ma tha sradag bheag 'n ad chridhe de chreideamh ann an Criosd, no earbsa 'n a fhacal, chi thu annta agus cluinnidh tu annta *uamhas* nach gabh toirt asda. Cò a ghabhadh air fhéin a ràdh gu bheil na beachdan a tha aig a' ghineal aotrom is luineach so a thaobh

ifrinn (an aon ghineal as toilltinniche air ifreamh a bha riamh ann) na's cothromaiche na beachdan agus teagasc Chriosd!

Is diomhaireachd mhór a tha anns a' bheatha shiorruidh agus anns an t-saoghal eile, ach air a shon sin dheth, tha an Creid-eamh Criosduidh air a ghineamhuin ann am mòrbhul agus ann an diomhaireachd o thoiseach gu deireadh; agus ma bu mhaith leat ifreann a chur as ach nèamh a' gheleidheadh, cuimhnich gu bheil thu 'n ad sheasamh air cloich shleamhain, oir chan 'eil ann an nèamh is ifreann ach an dà thaobh de 'n aon fhìrinn, firinn a tha cho buan-mhaireannach ri righ-chathair Dhe.

Chan e an reuson no an coguis a thug air daoine an cluasan a dhùnadh an aghaidh teagasc na h-eaglais mu ifreann ach na nithean fiadhaich agus borb a bhiodh euid

de mhiniștearan ag ràdh uime los peacach a ghlúasad gu aithreachas.

Bu mhaith an duine Tomas Aquinas, agus bu shoilleir agus làdir an inntinn a bha aige, ach thuirt e so, "Los gu'm biodh cupan sonais nan nàomh làn agus a' cur thairis, bithidh sealladh aca air piantan agus fulangas nan aingidh ann an ifreann."

Nach fhada sin o inntinn Walter C. Smith anns an dàn a rinn e, "Agus bha na h-ainglen uile 'n an tosd."

Buinidh eagal agus ifreann do theagasc a' Bhiobuill cho cinnteach 's a bhuineas nèamh agus gràdh. "Uime sin air dhuiinne rioghachd fhaotainn nach faodar a ghlúasad, biodh againn gràs, leis an dean sinn seirbhis gu taitneach do Dhia, le urram agus eagal diadhaidh. Oir tha ar Dia-ne, 'n a theine dian-loisgeach."

An t-Ard-Sheanadh

THAINIG agus dh' fhalbh Ard Sheanadh no bliadhna so, a bha cruinn an Dùn-éideann o'n ochdamh là deug gus an t-siathamh là fichead de'n Mhagh, agus ministear Gàidhealach anns a' Chathair, an t-Ollamh Alasdair Dòmhnullach, an Eaglais Chaluim-cille an Glaschu.

Thàinig móran għnothuichean air beulaibh an t-Seanaidh a thaobh obair na h-eaglais, ach ged tha an obair sin a' dol air aghaidh gun sgur chan 'eil sinn a' faicinn mòrbh-uilean no comharaidhean 'g a leantuinn, agus chan urrainnear a ràdh ach gu bheil an eaglais le éigin a' cumail a h-àite-seasaimh.

Bha Seòras Mathers, M.P., air ais am bliadhna a rithis mar theachdaire o'n righ, agus mar is fhèarr is aithne do'n t-Seanadh e is ann as mothà am meas air. Chuir e seachad euid mhaith d'a tìne a h-uile latha ag éisdeachd ris an iomradh a bha air a dheanamh air obair na h-eaglais aig an tigh agus anns na dùthchanna thall. Tha e 'n a aon de fhoirbhich na h-eaglais e fhéin.

Tha uiread iomraidd air a dheanamh air na għnothuichean a bha air beulaibh an t-Seanaidh anns na paipearan-naidheachd agus anns na duilleagan Beurla aig "Beatha

agus Obair" 's nach ruig mi a leas an ath iomradh a dheanamh orra anns na duilleagan Gàidhlig so.

Bha e air innseadh anns an t-Seanadh nach 'eil ach aon no dhà de ghillean òga anns an t-sealladh air son na ministrealachd ann an eaglaisean Gàidhealach, agus chuir an Seanadh Commission air chois a rannsachadh ciod a għabbas deanamh anns a' chùis so.

Bha bruidhinn anns an t-Seanadh air an obair a tha an t-Ollamh Mac Leòid agus a Chuideachd a' deanamh ann an eilean I, agus thug an Seanadh a bheannachd dhaibh agus misneach dol air an aghaidh.

Rinn an t-Ollamh Alasdair Dòmhnullach a chuid fhéin a dh' obair an t-Seanaidh gu pongail agus gu h-udasal, a' fireanachadh meas a sheana chàirdean air, agus a' cosnadh dha fhéin càirdean ìra.

B'e Aonachd na h-Eaglais an cuspair air an do labhair e ri buill an t-Seanaidh an oidhche mu dheireadh a bha iad cruinn. Tha e 'n a chleachdadh òraíd a' Mhoderàtor a bhi air a-cùr an clòdh, ach tha mi an dòchas gu'n cuirear òraíd na bliadhna so an Gàidhlig cho maith 's ann am Beurla, los gu'n leugh muinntir Uidhist i 'n an cainnt fhéin.

Aig an Uinneig

Gainne mhiniștearan

MA sheallas tu air na paipearan so, *An t-Albannach* agus *Herald Ghlaschu*, là air bith de'n t-seachduin chi thu annta aon de na h-aobharan nach 'eil barrachd dhaoine

òga a' għabail orra fhéin dreuchd na ministrealachd, oir a h-uile seachduin tha cuireadh air a thoirt do fhicheadan de dhaoine òga cur a stigh air son puist-riaghlaidh no obairiaghlaidh an seirbhis a' Ghovernment aig

an tigh agus thar chuan, no ann an seirbhis Comhairlean nan Siorramachdan, no ann am Factories agus Bùthan-malairt, no iomadh gnothuch eile, agus páidheadh maith agus pensions mhaith (o choig ceud gu mile gu leth) air a thairgsmm dhaibh, a thuilleadh air uairean goirid, inbhe agus ùghdarras, agus gu leòr de chléirich. An ionghnadh gu'm biodh tarruing aig Riaghlaireachd de'n t-seòrsa sin air gillean òga nach 'eil aig obair na ministrealachd? Ged nach ann air ghaol airgid a bu chòir do dhuine dreuchd uasal na ministrealachd a ghabhail air fhéin feumaidh ministearan beòshlaint fhaotainn mar dhaoine eile, agus comas a bhi aca tigh agus bean agus teaghlaich a chumail suas mar a b'abhaist do Mhansaichean na h-eaglais a bhi air an cumail.

Ach na's miosa na'n t-astar a tha eadar Riaghlairean agus ministearan a thaobh tuarasdail tha an t-astar a tha eatorra a thaobh ùghdarras. Tha facial agus seasamh agus cumhachd aig Riaghlairean anns an dùthaich so an diugh nach 'eil aig ministear no maighstir-sgoile, agus is toigh leis a h-uile duine ùghdarras a bhi aige am fianuis an t-sluagh.

Sin aon de na h-aobharan à tha a' tarruing dhaoine òga air falbh o'n eaglais, gur fheàrr leò a bhi a' riaghlaighd na bhi a' teagastg. Tha iomadh aobhar eile ann cuideachd ach chan 'eil rud eile as cinnichte na gur e so aon dhiubh, gu bheil a' mhiniestrealachd air dol sios an inbhe agus an ùghdarras an coimeas ri dreuchdan tura a tha fagsailte do bhalaich Ghàidhealach an diugh.

Gnothuch bochd

Ann an Tigh nan Cumantan o chionn ghoirid chuir fear de na buill a' cheist so air aon de mhiniestearan a' Chrùin, "An urrainn thu innseadh dhuinn na chaidh a ghoid air *Companies* an Rathaid-iaruinn an 1946?" B'e an fhreagairt a fhuair e, "eadar am bathar a bha air a ghoid no air a chall b'fheudar do na Railways £2,441,023 (suas ri dà mluillean gu leth) a phàigheadh mar éiric."

Tha fhios aig an t-saoghal gu bheil meirle uamhasach a' dol air aghaidh an diugh anns a h-uile àite far a bheil bathar air a làimh-seachadh, ach cha do shaoil mi gu robh cuisean cho dona 's a tha iad. Tha e air a rádh nach 'eil anns na tha air a ghoid air na *railways* ach faoineas an coimeas ris na tha air a ghoid anns na *docks*, agus gu'm feum clobairean a bhi air sàil an luchd-oibre gach nionaid de'n latha.

Ciod is ciall dha? Na'm b'e acras a bha toirt orra a dheanamh bhiodh lethsgeul aca,

ach chan 'eil daoine anns an dùthaich so a' fulang le acras an diugh. Uaireigin de'n t-saoghal cha robh dà thamait a bu sheirbhe le duine a bhi air an tilgeadh air, na gu robh e breugach, no gu'm bu mheirleach e. Aig aon àm chan 'eil teagamh nach robh eagal ifrin a cumail dhroch dhaoine o mheirle agus o bhreugan follaiseach. Ach a nis chaill iad eagal ifrin gun eagal Dhe fhaotainn, agus tha fasain is cleachdaiithean an t-saoghal a' toirt misnich dhaibh an toil fhéin a dheanamh, agus rud air bith a tha a' freagairt orra fhéin.

Tha cogadh daonna a' truailleadh dhaoine; tha call ann as miosa na call dhaoine no call codach, an call a thig air dùthaich an uair a dh' fhàsas coguissean dhaoine maol. Ann an arm tha gach ni aig na saighdearan an comaidh. Chan 'eil gàrradh-erìche eadar *mo chuid-sa* agus *do chuid-sa*; tha iad ag itheadh as an aon phoit, agus a' tarruing gach ni a tha dhith orra as an aon stòr, agus an uair a thig iad dhachaидh, tha e furasda dhaibh leantuin air a' cleachdadhl sin.

A thuilleadh air sin, tha ni-eigin anns an teagastg a tha fasanta anns an Eaglais agus anns a' Phàrlamaid anns na bliadhnachan so a' toirt gnùise do'n bheachd nach ann leat fhéin a tha do chuid gun ag, agus gur còir a h-uile ni a bhi air a roinn. Cluinnidh tu daoine ag ràdh nach 'eil e uasal no criosdail dhuit obair a dheanamh air ghaol buannachd dhuit fhéin no dad eile a bhi anns an t-sealladh agad ach dol an comaidh ri daoine eile. Tha boinne de'n fhìrinn anns an teagastg so, ach 'nuair a thuiteas e air cluasan dhaoine sanntach agus dhaoine leasg tha iad gu bitheanta 'g a chur gu droch bhuil. Tha daoine air fàs cleachte ri bhi a' cluimintinn gu bheil "còir" aca air rud air bith a tha 'g an dùth, air chor agus nach toir e oilbheum d'an coguis iad fhéin a chuideachadh, gun chead an duine leis an leis e iarraidh.

Cleachdadhl maith

Mur tog an Tighearna an tigh gu diomhain saothrichidh an luchd-togail; mur gléidh an Tighearna am baile, gu diomhain ni am fear-coimhead faire.—Salm cxxvii, 1.

Is e Tigh na Cumantan eridhe agus cuisle na rioghachd, agus tha Tigh nan Cumantan ag aideachadh na firinn so, oir a h-uile là, m'an téid e air cheann gnothuich, tha aoradh air a dheanamh do Dhia agus ùrnuigh air a cur suas, ag iarraidh a bhleannachd agus a stiùridh. Is maith gu bheil an cleachdadhl diadhaidh so air a leantuinn anns a' Phàrlamaid, cleachdadhl a tha dol air ais gu linn

Banrigh Ealasaid, agus ged nach bi an Tigh
cho làrn aig uair na h-ùrnuigh 's a bhithreas
e air uairean eile ; tha àireamh shònruichte
de na buill daonna'n an àite aig an aoradh.

An uair a thòisich an cleachdadh so 's
e Fear-na-Cathrach a bhiodh a' deanamh
na h-ùrnuigh, ach a nis tha *Chaplain* aige,
ministear de'n Eaglais Shasunnaich. Ged
nach 'eil an t-seirbhis ach goirdh tha i
freagarrach agus sòluimte ; tha na dorsan
air an dùnadh, an t-seachdhamh salm thar
an trì fichead air a leughadh, Urnuigh an
Tighearn air a h-aithris, ùrnuighean air son
an Rìgh agus an Teaghlaich Rìoghail, agus
ùrnuighean freagarrach eile, a' criochnach-
adh leis an té so,

*"A Dhe Uile-chumhachdaich, is ann
leatsa a tha righean a' rioghachadh agus
priomhsachan a' socruchadh ceartais, agus
is ann bhuait-sa a mhain a thig comhairle
agus gliocas agus tuigse ; mar sin tha
sinne do sheirbhisich neo-airidh, a tha a nis
cruinn ann ad ainm, a' guidhe ort gu'n
tugadh tu dhuinn an gliocas a tha o shuas,
chum ar seòladh agus ar treòrachadh anns
na cùisean anns a bheil làmh againn.
Cuidich leinn ar n-obair a dheanamh le
tréibh dhireas agus eagal diadhaidh, agus
saor sinn o chlaon-bhàigh agus o chlaon-
bhreith agus o ghaol-buannachd, chum agus
gu'n glòraich sinn t-ainm naomh-sa, agus
le ar saothair agus ar comhairle ri chéile
gu'm bi ceartas agus diadhaidheachd air an
daingneachadh anns an tìr, urram agus
teàruinteachd agus sonas aig an Rìgh,
sith agus sàmhchair agus soirbheachadh
aig an rioghachd, agus aonachd agus gràdh
do chàch a chéile am measg an t-slàuigh uile,
tre Iosa Criosd, ar Tighearn agus ar
Slànuigheair."*

A h-uile là a tha Tigh nam Morairean
cuinn tha na h-ùrnuighean ceudna air an
aithris le fear de na h-Easbuigean, rud a tha
'n a chomharradh follaiseach gu bheil an
rioghachd ag aideachadh a' Chreidimh
Chrisoduidh.

An tombaca

Tha an tombaca air fàs cho gann agus
cho daor 's gu bheil chemists agus luchd-
sgil eile a' feuchainn ri luibh air chòreigin
fhaotainn a bheireadh do dhaoine tomhas
de'n t-sòlas a tha tombaca a' toirt dhaibh.
Thiormaich iad feamainn agus duileasg agus
linearach ; duileagan càil agus rhubarb ;
bàrr a' bhuntàta agus bàrr a' churraian ;
cairteal agus earr-thalmhainn agus seòrsach-
an eile, ach cha d'amais iad fhathast air dad
a ghabhas cur an àite an tombaca. 'S e an
dà luibh a bu dlùithe do'n rud a bha iad ag
iarraidh, rhubarb agus flùr na gréine, ach
ged bha blas maith gu leòir orra sin,
dh'fhàgadh iad corp duine goirt mar gu'm
biodh e air burgaid a ghabhail.

Chuir e ionghnadh orm nach d'amais iad
idir air an luibh leis am biodh balaich ann
an eilean mo dhùthchais ag ionnsachadh
smogaidh, bàrr a' bhrisgein. So an luibh
ris an abrar *curran earrach* ; tha am bun
aice maith ri itheadh anns an earrach, agus
am bàrr aice maith ri smogadh anns an
fhoghar, air a thiormachadh. Sin agad
luibh as fhiach luibh a ràdh rithe ; luibh
an àigh, biadh agus tombaca, agus tha uiread
dhi anns na h-eileanan an Iar 's gu'm faodadh
factory a bhi air a cur suas ann an àite
freagarrach a dheanamh seòrsa ùr tombaca.

An àm cogadh America anns an ochdamh
linn deug dh'éirich pris an tombaca cho àrd
's gu'n do thòisich tuathanach an Albainn
air a chur. Annas a' bhliadhna 1782 bha
miltean a dh'acraichean eadar Dùn-éideann
agus a' Chrioch Shasunnach fo thombaca ;
bha ministear ann an Iedburgh aig an robh
còig acraichean dheth air a' ghlion. Ach
cha robh am freasdal fàbharrach ; bha an
t-earrach agus an samhradh fuar, am foghar
fliuch, agus cha d'fhas an tombaca ro mhaith.
A thuilleadh air sin thug an luchd-lagha a
mach a' bhinn nach robh e laghail tombaca
a chur ann an Albainn, a réir Aichd Pàrla-
maid a rinneadh ann an linn Theàrlaich II.
Chuir sin crìoch air tuathanachd an tombaca.

Gleann na h-irioslachd

'S e sin an gleann as feàrr thà
'San fhàsach so gu léir ;
Na naoimh bidh ann a' sràidimeachd,
Is páirt diuhb sileadh dhéur ;
Bidh bròn air son am peacaidh orr',
'S iad beachdachadh gu geur ;
Air gràdh do-iuns' an t-Slànuigheir,
Is grain an cridhe fein.

A Thighearna deònaich dhomhsa,
Ri m'bheò bhi fuireach ann ;
Cum m'anam o fhéin-fhireantachd,
Is leanam Ios' gu teann
O ghathaibh nàmhaid mìorunach,
Dean m'dhion gach oidhch' is là ;
Gach freumh dhe'n pheacadh spion asam,
Is glan mo chridh 'n ad ghràdh.

Tichicus

Leis an Urramach Calum Mac Gilleathain, M.A.

*Foillsichidh Tichicus, bràthair gràdhach, agus ministear dileas, agus comh-sheirbhiseach
‘s an Tighearn, gach nì dhuibh mu’m thimchioll-sa.—Colos. iv. 7.*

ANNS an earrainn mu dheireadh de’n litir seo tha Pòl air am peann a ghabhail ‘na làimh fhéin agus tha e crìochnachadh mar seo, “fàilte uamsa Pòl le mo làimh féin. Cuimhnichibh mo chuibreacra. Gràs gun robh maille ribh. Amen.” Tha an litir airson muinntir Cholosae criochnaichte; agus is i cheist cé mar a chuirear ann i. Tha turus fada aice ri dhol air tìr is air muir agus chan ‘eil a’ phostaireachd as aithne dhuiinn a nis, aca-san ann. Ach is ceist i a tha, air a fuasgladh aig Pòl a cheana! Is e Tichicus a tha gu bhith ‘na Phost, is ann air-san a tha uallach na litreach, ‘na siubhal is ‘na ruigh-eachd, gu bhith. Agus cha b’ ann ri duine gun earbsa a chaidh a cur an urra. Anns an litir tha cliù maith aig Pòl ‘ga thoirt air Tichicus. Agus cha robh Tichicus gu falbh ‘na aonar; bha Onesimus gu bhith ‘na chuid-eachd, agus a gnothuich àraidh fhéin an crochadh ris (mar a tha fhios againn).

I. Bràthair gràdhach

Sin a cheud innse air Tichicus. Nach oirdhearc an cliù e sin? Tha am facial bràthair maith, agus tha e ro-mhath an uair a leasaichear e le “gràdhach.” Is e comunn bhràthrean is pheathraighean a tha anns an eaglais. Aithnichear sin orra, aig amannan; agus, aig amannan eile, tha iad nas coltaiche ri coigrich is luchd-catha na rì luchd aon bhaile ris na naoimh is clann aon Athar. Bhuinneadh Tichicus do’n chearn an robh an litir a’ dol. Bha e, mar sin, cairdeach do dhaoine an Colosae air dà dhòigh. Ach, a mach o’n daonachd choitchionn, cha bu bhràthair na co-ogha e do Phòl, ach air son sin, is ann anns a’ cheangal a bha eadar e fhéin is Tichicus, an Criosd, a bha e soilleir do Phòl gum bu bhràthair de’n fhòr sheòrsa cheart Tichicus. Is ann agus duine ‘na éiginn agus an cunnart, am bochdainn, an teanntachd agus an iomacheist a tha feum aige air bràthair. “Agus tha caraid ann as dlùithe leanas na bràthair air bith.” Is nì mór gun robh sin air a choimh-lionadh gu h-iomlan, do Phòl, agus cha

b’ann aon uair! Ach so aige fear a thug gràdh dha agus a thaisbean sin gu foghainteach, fritheilteach, fiùghail. “Na bràthrean,” nach maiseach an inbhe, agus nach luachmhòr an cuiid dàimh is sochairean le an cuiid saorsa an coimhcheangal ri an saothair, an còmhrag agus an adhbhar? Faodaidh, ma ta, ar luchd-daimh, san eaglais, a bhith ‘nam iomadh beamnachd duinn, agus faodaidh am fear od a bhith ‘na sholus, agus am fear seo ‘na bheairteas, agus am fear seo eile ‘na bheul, agus am fear mu dheireadh ‘na ghliocas, ach cùm, an còmhnuidh, do shùil air an fhear bheag nach ‘eil a’ gabhail air a bhith a h-aon aca sin ach a tha, gu cinnteach, ‘na bhràthair gràdhach. Is e an t-aite bhios fuar an latha nach bidh e ann! Agus is i an eaglais a bhios fuar agus falamh an latha a bhios a chuile seòrsa eile paitt agus a bha a sheòrsa-san gann! Is e cho paitt agus a bha a sheòrsa ri linn nan abstol a chuir a leithid de bhlàths agus de bhuannachd, agus de bheannachd anns an eaglais agus gun robh i ‘na sochair agus ‘na socair, agus ‘na dachaidh àluinn ion-mhiannaichte, aig daoine sgithe claoihte, an saoghal eruaidh crosda, anns gach aite anns an do nochd a ballachan. Is e am bràthair gràdhach am fior-Chriosdaidh!

II. Ministear dileas

Is dòcha, nis, gur fheudar duinn a dhol gu priomh-sheagh nam briathran seo. Tha e ro dhualach duinn gun dean sin pearsa-eaglais, agus gu h-àraidh aodhaire air ceann coimhthionail, de’n fhacal “ministear,” oir is e sin an neach ris an canar ministear an diugh. Ach is e a tha againn san fhacal “fear-frithealaidh.” Maor aig mór-usasal, agus gille aig duine eile. (Is e am facial *diakonos*, no “deacon,” a tha sa’ Ghréigis; agus is e sin fear-frithealaidh do na naoimh.”

1 Cor. xvi. 15.)

Is e a bha an Tichicus seirbhiseach a ghabh air fhéin a bhith frithealadh do Phòl. Tha e coltach gur e bha ann duine a chuir roimhe gun leanadh e Pòl agus nach fhaiceadh e éis

air cho fada agus a bhiodh an comas aige-san sin a leasachadh. Is dòcha gun tāinig sin 'na chridhe cho luath agus a chaidh iompachadh. Air cho maith agus gan robh Pol tha e soilleir gun robh daoine eile tachairt ris a bha tuigsinn nach robh a chuile rud aige! Cha robh dachaидh aige. Bhiodh a shùilean aig amannan cho gann de fhradhare agus gun robh a bhith falbh o àite gu àite 'na chūram nach bu bheag. Cha robh a chuimhne air nithean beaga na beatba cho maith ri chuimhne air nithean móra na beatba mair-eannaich. 'Ma tha,' arsa Tichicus, 'Is sona dha! ach ma bheir Dia dhomhs' e cha bheidh e-gun chùl-taice aige, far an dean mo làmhan is mo chasan dhomhs' e'. Romhaith an gille thu fhéin, a Thichicus! Cha robh droch fheum ort, a dhuine chridhe; agus nach bu tu fhéin mo laochan glan a' deanamh seirbhis, gun duais, do phrìosanach bochd an Tighearn anns a' phrìosan, anns an Roimh? Amadan an t-saothail is duine taghta Dhe! Gu firinneach cha chaill thusa do dhuais. "Falbh thusa, a Thichicus, a bhodaich, agus thoir leat an litir agus thoir dàibh aig an tigh i. Is maith is aithne dhuit do cheann-uidhe; agus is maith a dh' aithnichear thu an uair a ruigeas tu; agus cha mhisde an teachdaireachd fhéin gur tusa an teachdaire." (Agus chan 'eil guth, ann no as, oir chan 'eil fhios cé mar a bhios mise as d' aonais; agus nach mi bhios 'gad ionndrainn.)

III. Comh-sheirbhiseach 'san Tighearn

Seo, a nis! "Na smaoinichibh oirnne idir mar maighstir is ministear, no fear-fritheal-

aidh. *Is e tha annainne dithis a tha anns an aon seirbhis.*" A! tha e dol nas fhaide na sin. Is e a bhiodh aig Pòl air fhéin *doulos*, no "tràill." Neach a bha, gu h-iomlan air a cheannach aig a' Mhaighstir agus a bu leis le còir bhuilleach. Chan ann leinn fhéin a tha sinn! Is e tha annainne dithis a bhuineas do'n aon Mhaighstir, agus, mar sin, na deanaibhse doliomrall eadar mór is beag, shuas is shios, inbheach is air bheag inbhe, anns an obair seo a tha eadar an dithis againne. Is e tha an Tichicus *sundoulus*, dìreach mo dhearrbh sheòrsa agus mo dhearrbh-chompanach, san aon obair, anns an aon Tighearn. Chan 'eil e 'na ioghnadh ged a leanadh leithid Thichicuis leithid Phòil. Is dòcha gu bheil e 'na ioghnadh air daoine àraighe, ann an saoghal àraighe gu leoř a tha fàs nas cumanta againne nis, gun leanadh duine dad idir ach sporan fada, trom. Buidheachas do Dhia, tha a leithid de rud is uaisle am measg dhaoine, agus tha a leithid de rud agus dilseachd am measg dhaoine! Canaigh an duine saoghalta, "Chan 'eil againne an diugh ach saoghal ùr; dean d'obair agus gheibh thu do phàigh-eadh; seo, agus bi falbh—nidh sinne chùis gun uaisle agus gun irioslachd agus gun ceangal dàimheil, duineil; domhain, diamhair eadar na daoine, no eadar na Criosaidhean fhéin mar sin." Ach, stad ort e, cha dean ach bochd, briste, leipideach, pronn. A, a Phòil, mo roghainn thu, am post, agus an teachdaire, an gille agus a chuirear fear eile de'n t-seòrsa air son an aon adhbhair anns an aon seirbhis, agus sin *Anns an Tighearn!*

Anns a' Chathair

THA cothrom aig muinntir Dhùn-éideann a bhi a' chluinntinn mhinistearan ainmeil ann an eaglaisean móra a' bhaile an dràsd 's a rìs, oir ma chluinneas an t-Ollamh Teàrlach Warr, no an t-Ollamh Seumas Black, no an t-Ollamh Teàrlach Taylor, no ministearan Eaglais an Naoimh Cuthbert, gu bheil Easbuig no Deadhar á Sasunn no as an t-Suain, no Guth Mór á America, ri bhi anns a' bhaile, faodaidh tu a bhi cinnteach gu'm bi iad air an sàil, agus gu'n iarr iad orra searmonachadh air an t-Sàbaid, oir a dh'aindeoin na bhios daoine ag ràdh mu thinneas na h-eaglais agus mu shuidheachain fhalamh, chan 'eil còmhaghail eile a bheir a mach uiread dhaoine ri *searmonaiche* o'm bheil fiughair aig an t-sluagh gu'n cluinn iad facial bed. Uair a chluinnear am facial sin o na h-Urracha móra, ach dà uair nach

cluinn. Faodaidh guth a bhi cho mór agus cho labhrach ri torman Eas Niagara, agus gun ann ach guth fhéin.

Is e a thug orm töiseachadh air an t-seanchas so gu robh mi air m'ais o chionn ghoirid ann an Cille-sgumain, sgìreachd a tha cho farsuing 's gu bheil an t-Ollamh Ruairidh MacLeod a' cur dà mhissionaraidh (fad na bliadhna) agus oilleanach (anns an t-samhradh) a chuideachadh an Urramaich, Niall Mac Phàrlain, B.D. Am bitheantas chan 'eil an aon oilleanach ann ach aon samhradh, agus tha na missionaraidhean air an atharrachadh a h-uile tri bliadhna, ma tha sin freagarrach. Mar sin tha muinntir Chille-Sgumain a' faotainn cothrom air uiread ghuthan a chluinntinn ri muinntir Dhùn-éideann fhéin, agus thuirt feadhainn dhiubh riun gru'm b'fheàrr leò an t-oileanach

a bha aca an uiridh fada cian na gin de na daoine ainmeil a bhiodh a' searmionachadh an eaglais na sgìre an uair a bhiodh iad a' fuireach an tigh a' ChòrNeil aig àm na seilge.

'S ann aig bean Iain Mhic Phàil a bhiodh na h-oileanaich a' fuireach, agus a thaobh 's gu'n robh eridhe blàth aice gu nàdurra agus nach robh teaghlaich aice fhéin, bha i mar mhàthair dhaibh ; cho mùirneach umpa agus cho fritheilteach dhaibh 's gu'm biodh Iain ag ràdh gu'n robh i 'g am milleadh, ach air uairean eile cho smachdail orra 's gu'm biodh Iain air a nàrachadh.

"Bha còig ar fhichead dhiubh agam air fad, ach ged bha cuid dhiubh gu maith neònach, agus cuid eile cho aotrum neo-shuidhichte ris na luacharain, bha iad uile 'n an gillean beusach, ach a mhàin dithis, dà cheàrd anns nach robh modh no onoir, agus a dh'fhàg mi air a' cheann mu dheireadh gun mo phàidheadh. Ach chuir an t-Ollamh Mac Leòid sin ceart, agus chuala mi o Niall Mac Phàrlain nach deachaидh iad air an ais do'n Cholaisde, agus gun 'n d'fhuair iad obair ann an garage."

A tobar a cuimhne

Cha robh dad a b'fheàrr le bean Iain Mhic Phàil na bhi a' tarruing chuimhneachain á tobar a cuimhne air na h-oileanaich a thòisich air obair na ministrealachd ann an Cille-Sgmaint ; na cinn-theagaing agus na searmoin a bhiodh aca ; na rudan neònach a bhiodh iad ag ràdh agus a' deanamh ; a' ghràin a bha aig cuid dhiubh air Eabhra, agus an gaol a bha aig cuid eile dhiubh air iasgach agus air golf ; an ireabais anns an bitheadh iad air Di-sathuirn agus gun sgeul air searmon an là maireach ; agus an t-eagal a bhiodh air cuid dhiubh nach robh maith air Gàidhlig gu'm biodh cuideigin a' cunnatas nam mearachdan a bhiodh iad a' deanamh.

Cha do chaill i sealladh air gin dhiubh an déidh dhaibh an Colaisde fhàgail agus a bhi air an suidheachadh ann an eaglais dhaibh fhéin, agus mar a b'airde a bha iad ag éirigh 'n an comas agus 'n an clu anns an eaglais is ann bu mhotha a bha aice de naidheachdan agus de chuimhneachain air na ceud shearmoin a liubhair iad. Bhiodh i ag ràdh nach d' thàinig atharrachadh air gin aca seach mar bha iad an uair a thòisich iad ach a mhàin gu robh iad air an daingneachadh na bu làidire agus na bu ruighne anns na dòighean agus na fasain a bha aca gu nàdurra.

"An aithne dhuit," ars ise, "Mghr. A.B.C. a tha ann an té de dh'eaglaisean

móra Ghlaschu, a bhios a' tarruing dhaoine 'g a éisdeachd leis na cuspairean neònach air am bi e a' bruidhinn, agus cinn-theagaing nach saoileadh tu gur ann anns a' Bhiobull a tha e 'g am faotainn idir. An samhradh a bha e agaimm an Cille-sgmaint, agus gun ann ach balach òg, bha na ceart innleachdan ud aige, agus a h-uile Di-haoine bhiodh e a' cur paipear ann an uinneag án tigh-phostachd agus air craobh aig Crois an rathaid a dh'innseadh do'n t-saoghal ann an litrichean móra dearga ciod a bhiodh e a' labhairt uime air an t-Sàbaid. Cha robh ceist no toimh-seachan air am b' urrainn inntinn luaineach smuaineachadh nach biodh aige anns an uinneig agus air a' chraobh, ach cha b'ur-rainn dha na toimhseachain a bhiodh e fhéin a' cur fhuasgladh dad na b'fheàrr na na gillean laghach eile a bha roimhe agus 'n a dhéidh.

"Aon seachduin bha so aige air a' chlàr, Dia as a léine agus cabhag air" ; seachduin eile bha so aige, "Satan aig Faidhir-shamhraidh Ghlaschu agus portmantee aige" ; agus seachduin eile, "Am measg nam bancheardan." Cha robh anns na bancheardan ach tiotal a thug e do shearmon a bha aige air a' mhac struidheil. Ma's maith mo chiuimhne cha robh gin de na h-oileanaich òga aig nach robh searmon uime-san, ach ged dh'fhàg càch an sgeul mar tha i a' crìoch-nachadh ann an soisgeul Lùcias chuir esan sgonn eile rithe as a cheann fhéin, is thuri e ruinn nach robh am mac a b' òige fada aig an tigh an uair a thòisich e air fàs sgìth de chomunn a bhràthar, sgìth de'n chuing agus de'n bheatha riaghailtich a chuir crionnachd agus gliocas saoghalta a bhràthar m'a amhaich ; an sin gu'n do thòisich e air aighear agus sunnd agus meadhachas a sheana chompanach ionndrainn, a' faireachduinn 'n a fheòil agus 'n a fhuil agus 'n a fhéithean anail blhlàth na gaoithe, cagartaich nan craobh, agus feartan diomhair na h-oidhche agus nan reultan agus na camhanaich anns an dùthaich thall, Innsean nam bancheardan, far an do reic iomadh duine a bu ghlice na'm mac struidheil a chòir-bhreithe air ghaol bhilean deurga. An sin chaidh e air ais troimh fhàsach agus troimh dheatach agus troimh dhoighinn gu nigheanan dubh agus sgiamhach a' chiuil.

"A h-uile feasgar Sàbaid bithidh sreach fhada de dhaoine a' feithcamh aig an eaglais aige an Glaschu gus am fosgailear an dorus mar a chi thu aig tighean-nan-dealbh, ach cha do tharruing e aon duine a bharrachd do'n eaglais an samhradh a bha e againne leis na sanais neònach a bhiodh e a' cur anns an uinneig agus air a' chraobh. Ach

tha muinntir Ghlachu cho gòrach ris na h-eòin co dhiubh; tha iad cho lionmhòr agus cho cabhagach agus tha uiread nithean a' tachairt orra agus a' tachairt dhaibh a h-uile latha d'am beatha 's nach 'eil ùine aca fàs glie. Tha gliocas ag iarraidh athais agus sàmhchair làimh ri uisgeachan ciùne.

"Air a shon sin bu toigh leinn Mghr. A.B.C. a dh'aindeoin nan nithean neònach a bhiodh e ag ràdh agus a' deanamh, oir cha robh dad ceàrr air ach nach do thug e riamh gu'n tilg làisinn nan gleann dhiubh propaganda agus ràbbhard mar a thilgeas stalachan a' chladaich air ais an fhuaim a ni dùdach no fideag bàta.

Eric Gordon

"Ach de na h-oileanaich òga a chuir an eaglais chugainn b'e Eric Gordon am fear a bu docha leinn, gille cho laghach agus cho neo-chiontach agus cho nàrach 's gu'n taisicheadh a shearmino do chridhe ged nach biadh tu a' cluinnntinn no a' tuigsinn an dara leth de na bhiodh e ag ràdh. Bha e diùid agus guth iosal aige, agus an là a bhiodh e a' teagasg mu nithean domhain cha robh e furasda a thuigsinn, ach bha fhios againn nach e moll no smodan a bha e a' toirt dhuinn, agus bha uiread de'n Bhiobull 'n a shearmino 's gu'n deanadh sin fhéin feum do d'anam ged nach greimicheadh tu air dad eile anna.

"Tha srùlag bheag uisge làimh ris na preasan sgithich a tha aig bonn a' ghàrraidh againn. Tha e coltach gu'n d'thug e an aire do'n t-srùlaig sin, am feasgar a thàinig e, oir anns a' mhaduinn an uair a bha mi a' cur a bhraiceis air a' bhòrd agus a dh'fhaighnich mi dheth an do chaidil e gu maith, thuirt e gu'n do chaidil, agus dh'innis e dhomh cho sòlasach 's a bha e leis a bhi a' cluinnntinn gluganaich na srùlaig an uair a bha e a' cur uime aodaich. An toiseach cha robh fhios

agam ciod a bha e a' ciallachadh, oir bha fhios agam nach robh fuaim no glugan aig an t-srùlaig aig an àm, ach anns a' mhionaid chuijmhich mi gu dé a bha ann, is thuirt mi ris, a' gàireachduinn, "O, chan e an t-srùlag a bha ann idir ach an duine agam ag òl tea." Tha an droch phasan aig Iain an uair a bhios e ag òl tea, no brot, no rud teth air bith, a bhi a' srùbadh agus a' srùbalaich le 'anail, air chor agus gu'n eluinnear e an ceann eile an tighe.

"Bha aithreachas orm an déidh làimhe gu'n d'innis mi sud dha, oir dh'fhàs aodann cho dearg ris an teine, agus thuirt e riùm cho iriosal agus cho diùid 's ged b'e fhéin a rinn cròn, "gabhaibh mo lethsgeul, a Mhrs. MacPhail, agus thoiribh maiteanas dhomh." Gille cho maith agus cho laghach, agus air cho beag gò no lochd 's nach b'urrainn dhomh sealltuinn air anns a' chùbaid gun na deòir a thighinn 'n am shùilean, a' cuimhneachadh air a mhàthair, agus ag ionndrainn a mhic nach d'thug Dia dhomh fhéin 's do Iain.

Tha Eric Gordon a nis 'n a Phrofessor ann an aon de Cholaisdean Chanada, agus tha clù a sgoilearachd cho àrd an Albain agus an Sasunn 's nach bi an tìuna fada gus am bi e air a thoirt air ais than chuan. Agus ma thig e air chuairt do Chille-sgumain, agus gu'n searmonaich e air an t-Sàbaid, cha bhi feum air tiotal a shearmino a chur ann an uinneig no air craoibh.

Bhiodh e a' leughadh gun sgur oir bha e 'n a sgilear anabarrach, agus cha mhór Shàbadean nach biadh rudeigin aige anns an t-searmon mu Arius no mu Athanasius, oir bha e cho eòlach orra 's a tha mise agus Iain air na daoine a tha 's an ath dhorus ruinn. Ach cha chuala mi riagh e ag ràdh diog mu'n Cheasar no Hitler, no mu Alasdair Gearr no Mac Rath Mór."

Fo Chraobh Sheudair

"THUG mi mo chridhe," arsa Solamh, "a shireadh agus a rannsachadh le gliocas, mu thimchioll gach ni a nithear fo nèamh; an t-saothair ghoirt so thug Dia do chloinn nan daoine." Saothair ghoirt da rìreadh, agus saothair a mhaireas gu latha do bhàis!

Anns an rannsachadh so tha trì ceumanna no trì riaghailtean a dh'fheumas tu a lean-tuinn, (1) a bhi iriosal, (2) a bhi onorach, agus (3) do shùilean agus t'inntinn a chumail fosgailte.

Cha sinne na ceud dhaoine a dh'fheuch ri freagairt fhaotainn do'n cheist, Ciod is ciall

do'n chruthachadh agus do bheatha mhic an duine? cia as a thàinig iad; car son a tha iad ann; agus ciod is crioch dhaibh. Chnuasaich daoine a bu ghlice na sinne agus aig an robh tuigse a bu shoilleire agus a bu làidire, air na ceistean sin gun fhreagairt fhaotainn a riaraich iad fhéin, no idir idir daoine eile. Ach mur bheil t'inntinn uile gu léir marbh leanaidd i air na ceistean so fhaighneachd.

Cuimhnich, a leughadair, nach robh Solamh, no cò air bith a sgrìobh leabhar Ecclesiastes, a' smuaineachadh aig an àm air

an fhreagairt a gheibhear anns a' Bhiobull do na ceistean sin, no air an fhoillseachadh a rinn Dia air fhéin agus air a thoil agus air a rùintean do shluagh taghta Israel. Cha b'e sin idir a bha air aire, ach gu'm feuchadh e le solus a reusoin fhéin agus le a thugse agus a bheithneachadh fhéin an rachadh aige air a dheanamh a mach ciod is ciall do bheatha mhìorbhuiileach a' chruthachaidh, do bheireadh agus do bhàs, do shaothair agus do àmhghar mhic an duine, agus gach ni eile, sona agus dona, milis agus searbh, a tha a' tachairt fo nëamh.

Dh'fhairtlich e air Solamh le solus a reusoin fhéin bun no bàrr a dheanamh de bheatha dhìomain an duine air thalamh, agus air a' cheann mu dheireadh cha robh dad a b'fheàrr aige ri ràdh na so, *Diomhanas nan diomhasan, is diomhanas na h-uile nithean.*

Toimhseachan nach gabh fuasgladh

A mach o'n Bhiobull chan 'eil anns an t-saoghal so agus ann am beatha is saothair mhic an duine ach toimhseachan nach urrainn dhuinn fhuasgladh, glas nach 'eil iuchair againn dhi. Ged bu mhór eòlas Sholaimh thàining ceudan as a dhéidh aig an robh barrachd eòlais, daoine a bu chomas-aiche agus a bu léirsinniche, o Phlato agus Heraclitus agus Spinoza agus Newton gu treubh nan deasbudairean Giffordach. Ach ged mheòmhraich agus ged labhair iad tha an ceò cho dùmhail 's a bha e riamh agus an dorchadas cho tiugh. Na nithean a labhair iad agus a bha ur dhuinn aig an àm, tha iad a nis air fàs sean, agus nithean ùra eile air an cur 'n an àite. Èòlas a' fàs, ach diomhaireachd a' fàs cuide ris. Beachdan dhaoine mu Fhìrinn, mu Mhaiteas, agus mu Mhaise, ag atharrachadh gun sgur, ach gaol dhaoine air an Fhìrinn agus air Maitheas cho làidir 's a bha iad riamh, cho làidir 's gu'm bàsaich iad air an son, ged nach 'eil cinnt air bith aca gu bheil na nithean a thug iad seachad am beatha air an son, fior no maith no maiseach. Biadh aon duine puinnsean do dhuine eile; Dia an duine ghil bàn agus mìn 's a chraigionn agus falt donn air, ach Dia an duine dhuibh is bilean tiugh air agus ceann cruinn dubh mar gu'm biodh peallan-tearraidh. Ma tha Firinn agus Maitheas agus Maise an taobh-a-muigh do dhuine cha sealbhaich e iad gu bràth, agus ma's ann an taobh a stigh dheth a tha iad ciod a tha annta ach an lasair bheò 'n a chridhe fhéin a tha a' dearbhadh nach ann o'n ùir no o'n chnuimh a tha a dhùthchas ach o Dha.

An t-Uile chumhachdach

Cha luithe a thòisicheas daoine air reusonachadh mu Dhia agus mu'n t-saoghal na chì iad nach 'eil dad a their iad umpa nach gabhadh àicheadh, air chor agus ma their thu gu bheil Dia uile-chumhachdach, gu'm faod neach eile a ràdh nach 'eil Dia maith no caomhail. Ma tha Dia air fhoillseachadh ann an oibre a làimhe anns an t-saoghal a chruthaich e, a bheil e comasach gu'm biodh e air fhoillseachadh anns a' Bhiobull cuideachd? Ma tha, chan e an aon gruth leis a bheil e a' labhairt no an aon fhoillseachadh air féin a tha e a' toirt dhuinn.

Ma chumas tu sgàthan ri aghaidh Nàdair chan e ionhaigh Athar ar Tighearn Iosa Criod a chi thu ann ach ionhaigh eile a chuireas uamhas agus eagal ort. Nach duilich dhuit a chreidsinn gur e an Dia a bhàth muillean duine anns an abhainn mhór an China an 1931 a tha a' labhairt ruinn le guth Chriod anns an Tiomnadh Nuadh? Tha sinne ag aideachadh gur creutairean amaideach peacach sinn, ach tha näire agus aithreachas oirnn air son a ghniomha bhrùideil a rinn sinn ann an Hiroshima. A bheil näire no aithreachas air Dia air son gniomh a' b' oilleile a rinn e ann an Krakatoa? Bha cionta Hiroshima air a roinn am measg àireamh dhaoine nach biodh furasda an cunntas, ach is e Dia a mhàin a tha a' deanamh an tairneanaich agus an teine-adhair, tuiltean is beanntan teinnteach, gaoth is sneachd is crith-thalmhain.

Tha am foillseachadh a rinn Dia air fhéin ann an Criod a dh'aon phios, agus is e an aon aodann Diadhachd a chì thu ann; aodann blàth agus càirdeil agus truacanta, air a bheil sgàil a' bhròin a' laighe mar fhianuis shiorruidh air obair na saorsa. Ach chan e an aon aghaidh no an aon gruth a chi no chluinneas tu anns a' chruthachadh ach fichead aghaidh agus fichead guth, cuid dhiubh 'g ad thàladh agus cuid dhiubh 'g ad gràineachadh; cuid ag innseadh dhuit mu mhaise agus mu shaibhreas agus mu òirdhearcas do mhàthar-thalmaign ach cuid eile ag innseadh dhuit nach mothà leatha thu na'n ite no am moll a tha a' ghaoth ag iomain. Chan 'eil feum ann dhuit a bhi a' riasladh t'inninn, no a' feòraich dhiot fhéin cia dhiubh a tha i firinneach no mealltach no coibhneil no moralta; tha gaol agad oirre agus is leòr sin.

Dà ghuth

Thubhaint an diadhair, an t-Easbuig Teàrlach Gòrè uaireigin, "Mar tha m'eòlas air an t-saoghal so a' fas tha m'eòlas air Dia

a' fàs cuideachd." An cuireadh tu t'aonta ris an fhacal sin? Ged is dalma dhomh a ràdh chan e mhàin nach euirinn-sa m'aonta ris, ach chuirinn trì cromagan móra 'n a dhéidh ?? agus theirinn gu, bheil uiread eagail oirnn roimh mhóran de na guthan a tha sinn a' cluinntinn anns an t-saoghal nàdurra 's gu'm bi sinn a' seachnadh a bhi ag éisdeachd riu no a' bruidhinn umpa idir, air eagal gu'n cuir iad sinn air seachran o Dhia, an Dia a tha sinn a' faicinn ann an Criod.

Tha clann-daoine ag aoradh do dhiathan o chionn mhìltean bliadhna, air an treòrachadh le solus fann an reusoin agus le guthan a bha iad a' cluinntinn o bheul agus o bhroilleach Nàduir, ach fad na h-ùine sin cha d' thàinig e riamh a steach orra gu robh na dìathan d'an robh iad ag aoradh uasal no maith no bàigheil, gus an d'éirich grunnan beag de dhaoine ann am Palestin a thòisich air a theagast gu'n do labhair Dia riu le

Fhacal, agus gu robh Dia naomh agus ceart agus gràdhach. Sin an stoc o'n d' thàinig Criod, agus b'e sin ceud-thoiseach a fhioillseachaidh a tha againgn 'n a theagasan agus 'n a bheatha uile o Bhetlehem gu Calbhari, agus o aiseirigh gus an deachaidh e as an t-sealladh.

Cò a rannsaicheas Dia le solus a reusoin? Bha cho maith dhuit fàradh a chur ris an speur agus feuchainn ri sealtruinn ann an suil na gréine. Tha rùn-dìomhair a chiùil aca-san aig a bheil cluas. Tha eagal an Tighearna 'g a fhìreanachadh fhéin, gun feum aige air fianuis eile ach an fhanuis a tha ann fhéin. Ma dh'fhiorsaicheas tu gu bheil na smuaintean a tha agad mu Dhia a' toirt misnich agus sólas do d' anam, no gu bheil thu a' faotainn neart agus faochadh ann an tùrnúigh agus ann an aoradh ciod an dearbhadh eile a tha dhìth ort? Chan e Dearbh no Rannsaich a' cheud àithne anns a' bheatha dhiadhaidh ach *Creid*.

Dàin do Eimhir

CHAN 'eil fhios agam cò i, ach ma tha cluas is ciall is eridhe aig Eimhir, is ion dhi a bhi mór aisde fhéin a chionn gu'n do leag Somhairle Mac Ghill-Eathain an iobairt-ghaoil so air a h-altair, agus is ion dha fhéin a bhi 'n a comain-se a chionn gur i a thug dha "eòlas nan dàn."

*A nighean a chùil ruaidh òir,
fada bhuaite, a luaidh, mo thòir ;
a nighean a chùil ruaidh òir,
gur fada bhuaite-sa mo bhròn.*

Fhuair mi a' cheud shealladh de'n leabhar so o'm charaid caomh, Dòmhnull Mac Ghill-Eathain, agus mi 'n am shìneadh air an leabaidh gu maith losal, agus gun iarraidh agam air dad a leughadh ach criomain bheaga de na sailm an Gàidhlig, agus criomain bheaga de leabhar cùbhraidh a bha air a sgrìobhadh le Tomas Traherne, duine naomh.

Ach mar bha mi dol na b'fheàrr bhithinn a' toirt làmh air an leabhar so an dràsd 's a rithis, agus mar a b'fhaide a leughainn e, is ann bu làidire an greim a bha e a' deanamh orm, gus an do leugh mi e a nis deich no dusan uair agus a bheil mi cinnteach gu bheil anail bhéò na fior bhàrdachd ann.

Tha rud no dhà ann nach toigh leam, gu sònraichte aon rann a tha mi an dòchas a bhios air a fàgail a mach anns an ath chlòdh-bhualadh. Chan abair mi gur toigh leam na dealbhan a tha ann, oir chan 'eil mi 'g an tuiginn, agus cha tuiginn iad ged chuirinn seachad an còrr d'am bheatha a' sealtruinn

orra, ach tha Douglas Young ag ràdh ann an toiseach an leabhair gu'm bi iad air chuimhne còig ceud bliadhna 'n a dhéidh so. Faodar a' chùis fhàgail mar sin.

Chan fhiach na rannan aig deireadh an leabhair an cumail air chuimhne na's fhaide na còig mionaidean, na rannan ris an abair Mghr Mac Ghill-Eathain *Eisgeachd*, oir tha nimh anna, agus chan 'eil nimh maith ann am bàrd no ann an duine air bith. Nach fhada bhupa, agus nach fhada os an cionn, an t-dran ceòlmhor so,

Bu tu camhanaich air a' Chuilthionn 's latha suilbhír air a' Chlaraich, grian air a h-uilinn anns an òr-shruth agus ròs geal bristeadh faire.

Lainmir sheòl air linne ghrianaich, gorm a' chuan is iarmailt òr-bhuidh an òg-mhaduinn 'n a do chuailean 's 'na do ghruaidhean soilleir älann.

Mo leug camhanaich is oidhche t'aodann 's do choibhneas gràdhach ged tha bior glas an dòlais troimh chliabh m'òg-mhaidne sàthte.

Anns na dàin agus na luinneagan so uile chan 'eil dad de'n aithlis sgitheil a gheibh thu cho tric ann an òrain-ghaoil na Gàidhlig, ranntachd mhaol gun bhlas gun seagh anns a bheil na ceàrt bhiathran agus na ceart shamhlaidhean air an cleachadh, gineal as déidh gineil, mu shrònán agus mu bhilean agus mu dheudan bhan, agus mu oisinnnean

eile d' an tigh-talmhaidh nach bu chòir a bhi air an ainmeachadh idir. Chan eil Mghr Mac Gill-Eathain a' leantuin a' cleachdad so, cleachdad a dh'éirich o ghainne smuaitean agus pailteas bhriathran, oir tha gu leòir de smuaitean agus de shamhlaidhean ùra aige dha fhéin.

Ma's maith mo bharail, is e an rud as comharrachte anns am leabhar so uile gu leir, gu bheil bàrdachd Mhic Ghill-Eathain a' briseadh a mach as na seana chlaisean a thug dealbh agus cumadh do bhàrdachd Ghàidhlig, agus a' deanamh chlaisean ùra dhi fhéin. Chan e guth piorraid a tha thu a' cluinnint anns am leabhar so, no eadhon gug-gùg na cuthaige, ach guth eòin air chor-eigin nach 'eil thu ag aithneachadh, ach a tha a cheòl a' toileachadh agus a' togail do chridhe.

An uair a tha mi ag ràdh gu bheil guth ùr anns an leabhar so chan e a tha 'n am intinn gu bheil Mghr Mac Gill-Eathain a' buntainn ris na ceistean a tha a' deanamh troimh-chéile anns an t-saoghal an diugh, "siùrsachd na h-Eòrpa," mar tha e fhéin ag ràdh; gaisgealachd nan daoine a chaidh a thapaid do'n Spàinn, agus baothalachd nan daoine nach deachaidh,

Còrnford agus Julian Bell
agus Garcia Lorca
marbh 's an Spàinn 's an aobhar naomh.

Dé dhuinne iompairreachd na Gearmailt
no iompairreachd Bhreatunn,
no iompairreachd na Frainge,
's a h-uile té dhiubh sgreataidh ?
Ach 's ann dhuinne tha am bròn
am breòiteachd a' chinne,
Lorca, Julian Bell is Còrnford
nach d'han ri glòr nam filidh.

'S ann agaibh-se a tha an uaigh
tha cruaidh le glòr socrach !
Bu sheachd feàrr leam-s' blur n-eug
seach éiginn mo thoirchait!

Chan e a' bhàigh a tha aige ri Bolsheabhair, agus ri ànraich is truaghain, agus gobhair na làimhe clithe, a tha ùr ann am bàrdachd Mhic Ghille-Eathain, ach an comharadh a tha air a h-uile rann dhi gur ann as a chridhe agus o fhiorsachadh fhéin a thàinig i, agus nach b'urrainn neach eile a sgrìobhadh ach e fhéin, Gàidheal òg foghluimte aig nach 'eil sìth ris fhéin no ris an t-saoghal. Ach is maith a dh'éireas dha mur bi dad as miosa air a choguis aig uair a bhàis na nach deachaidh e a thapaid do'n Spàinn.

Chan eil uair a thogas mi an leabhar so nach fhaic mi rudeigin ùr agus böidheach

agus finealta ann nach fhaca mi roimh, ach 's e a thug orm a bhi 'g a mholadh air an duilleig so gu bheil eanchainn agus breith-neachadh ann, agus smuaitean air an greimich t'inntinn. Sin an rud a tha ùr ann, gu'n d'fhàg Mghr Mac Ghill-Eathain an tanalach anns am b'abbhaist do bhàird eile a bhi a' luingearachd an *Lub a Gheòidh*, agus gu'n do sheòl e a mach do'n chuan mhór agus fharsuing air an robh gaol nam fior bhàrd riámh.

Ma dh'fhaodas mi a ràdh gun bhi air mo thogail ceàrr, chan ann o na bàird Ghàidhleach a tha a dhùthchas aige idir, ach o cho-chomunn uasal nam bàrd de gach tìr agus teanga "d'am b'eòl seirbheachd gheur an spioraid na's fheàrr na aoibhneas luath a' chridhe."

Rud eile a tha ùr ann am bàrdachd Mhic Ghill-Eathain, nach robh i air a deanamh gu bhi air a seinn. Chan ann ri seann séisid no fonn a bha 'n a chluais a chuir e briathran ; thug na smuaitean a bha 'n a chridhe dealbh is cumadh d'a chainnt. Tha na h-òrain-ghaoil furasda gu leòir an tuiginn, ach tha cuid de na dàin eile glé dhuilich, chan ann a chionn gu bheil duilgheadas air bith anns na briathran (tha a' Ghàidhlig anabarrach maith) ach a chionn gu bheil cridhe bàird mar chaoch-shruth; faireachdail is luasganach, a' gleachd ri stri is càs an t-saoghal.

Am bàrdachd Ghàidhlig is e an leabhar so leabhar as fiachaile a thàinig a mach o chionn iomadh bliadhna. O, Eimhir, Eimhir, nach ann 'n ad uchd-sa a bha na ròsan maiseach air an cur le Mac Ghill-Eathain, agus an crùn fhùràichean air fhigheadh mu d' cheann ! Ged tha mo chridhe-sa cho cruaidh agus cho ruighinn leis an aois 's nach cuireadh tusa no. Deirdre fhéin bior no saighead ann, tha na Dàin a rinn am bàrd dhuit cho milis agus cho taitneach 'n am chluais agus 'n am chridhe 's nach 'eil uair a leughas mi iad nach dùisg iad 'n am chridhe gaol-eanchainn air a' ghaol.

Ach ged is fhad o chéile Eimhir agus a Chorra-Ghrìtheach, tha na dàin a rinn am bàrd do eun nan casan fada, do Ghleann Aoighre, agus do Choilltean Ratharsair, a nochdadh a bhuidhean agus 'ealdhain na's feàrr na na piosan as giorra.

Mise mar riut 's mi am ònar

a' cluinnint onfhaidh air faoilim
bristeadh air leacan loma an t-saoghal.

Am ònar, onfhadh, leaca loma, sin agad ealdhain a' bhàird.

Aig an Uinneig

Oideas na Cloinne

So leabhar fiachail a bha air a chur a mach le Alasdair Mac Neacail, anns a bheil comh-chruinneachadh de nithean nuadh agus sean a bha air an cumail air chuimhne le gineal as déidh gineil de chloinn anns a' Gháidhealtachd, rannan mu eòin agus mu ainmhidhean, òrain bheaga agus toimhseachain, sgeulachdan agus cluichean, agus ficead rud eile a bheir air t' ais thu gu làithean t' òige. Cha chuimhne leam c'uin a leugh mi leabhar a thug uiread toileachaidh dhomh, no a chuir uiread uiseagan gu seinn 'n am cheann, oir chan 'eil aon duilleag ann air nach 'eil rudeigin a tha a' dùsgadh rudeigin eile 'n am innseann fhéin, guthan á saoghal a b'ainthe dhomh 'n am òige ach air an do chail mi sealladh agus cuimhne a nis ann an tomhas mór. Ach buidheachas do Mghr Mac Neacail a chruinnich uiread de'n t-seòrsa litreachais so leis an robh innseann na cloinne air am fosgladh agus air an geurachadh anns na seann làithean, agus eòlas agus aithne air a thoirt dhaibh mu na creatairean a bha timchioll orra, eòin is eich is crodh is sionnaich. Cha robh dùil agam gu robh duine an diugh bed aig an robh uiread de na rannan so's a tha aig Mghr Mac Neacail; feumaidh gu robh e 'g an cruinneachadh o chionn iomadh bliadhna. Bha cuid dhiubh air an sgriobhadh agus air an cur an clòdh cheana, ach tha móran nach euala mi riabh gus am faca mi iad anns an leabhar so. Ach ged is maith an obair a rinn e bhiodh i na b'fheàrr na'n d'thug e dhuinn *Notes*, no mineachadh fo gach rann is sbruileach eile a chruinnich e, ag innseadh c'aite an d' fhuair e iad, ciod an urrainn a tha aige air a shon sud no air a shon so, agus ciamar a thàinig iad chugainn, no có rinn iad. Ann e bàird, no manaich, no bodaich, no banaltruman a rinn iad?

B' aithne do'n chloinn air feadh na Gàidhealtachd uile a' chuid mhór de na cleasan a tha air an ainmeachadh anns an leabhar so, ach cha b'e an aon ainm a bha orra anns a h-uile àite. Ann an eilean mo dhùthchais b'e " *Am Mart* " an t-ainm a bha againn air a' chluich ris an abair Mghr Mac Neacail " *Crom an Fhàsaich.*"

" Cia as a thàinig thu ? "

" Thàinig mi á m' fhonn is m' fhearrann is m' fhàsach fhéin."

" Gu dé chuir fonn is fearann is fasach agad-sa, agus mise gun fhonn gun fhearrann gun fhàsach ?

" *Mo chruadhas, mo luathas, mo làidir-eachd fhéin.*"

Sin agad teagast fallain agus túrail; an seòrsa freagairt a bu chòir a bhi air a thoirt do dhaoine sanntach agus farmadach a tha an dùil gu bheil eucoir air a dheanamh orra ma tha dad aig duine eile nach 'eil aca fhéin.

Maorach Cailleach Mhic Artair

Thàinig am facial so gu m' chuimhne an uair a leugh mi anns na paipearan-naidheachd, uair-eigin 's an Earrach, mu fhaoghaid a bha as déidh shionnach an Ceann-a-tuath Earr-a-Ghàidheal, uachdarain agus geomairean, tuathanach agus croitearan, sealgairean agus ciobairean, ósdairean agus coillearan, spivs agus gach duine eile aig an robh gunna eadar Aird-ghobhar agus Sròn an t-Sìthein agus Müideart. Bha aon deug is dà fhicheadh gunna aca, gunnachan a b' fheàrr na bha aig feachd a' Phrionna sa an uair a chruinnich iad an Gleann Fhionghuin, agus shaoileadh tu nach biodh aon sionnach air fhàgail bed anns na crìochan ud mu'n tigeadh an oidhche. Ach an uair a thàinig an oidhche bha na sionnaich uile bed ach a mhàin aon fhearr. " *Maorach Cailleach Mhic Artair, partan is dà fhaochaig.*"

Chan 'eil so a' ciallachadh nach robh na sealgairean cuimheadh leis a' ghunna; theagamh gu robh sùil agus làmh cho cinniteach aig cuid dhiubh 's a bha aig clann Bheniamin a thilgeadh clach á crann-tabhuill air leud roinneige agus nach mearachdaicheadh e. Ach tha am madadh-ruadh cho carach seòlta 's a bha e riabh; chan 'eil e furasda faotainn dlùth dha gun fhios da.

Ged bu chall e an sionnach a bhi air a chur as uile gu léir an Albainn, cha bu mhaith' gu'm fasadh e ro liomhor mar dh fhàs e am bliadhnanachan a' chogaidh. Bha cho beag de na monaidhean agus de fhrìthean nam fiadh air an suidheachadh air mhàil am bliadhnanachan a' chogaidh, agus uiread gheamairean air falbh anns an arm, 's nach robh meanbh-bheisteann a' mhonaidh agus nam frìthean air an cumail sìos mar b'abhaist, air chor agus gu bheil a nis stoc tribilt anns an dùthaich de sionnaich, de fheannagan, agus de fhaoileannan. O chionn bhlàdhnanachan tha na balgairean a' deanamh eron mór aig àm breith nan uan, a' marbhadh air uairean trì ficead uan air aon tuathachan. B' àbhaist e bhi furasda gu leòir dhaibh maigheach no coinean no ceare-fhraoich fhaotainn air an son fhéin agus air son nan cuileanan, ach tha iad sin air fàs cho gann 's gu bheil an éigin a' toirt air na sionnaich uain agus cearcan a mharbhadh.

Am Buachaille Maith

Leis an Ollamh Colla Dòmhnullach.

"Is mise am buachaille maith."—(Eoin X.)

BHA a' chromag air thoiseach air a' chrann. Bha am buachaille air thoiseach air an treabhaiche. Bha treudan móra aig seann sluagh Israel fada mu'n do bhris iad fearann agus an do chuir iad sìol. Bu mhath am buachaille Abram, agus cha bu mhios a' ogha, Iacob.

Bha a' chòbaireachd 'n an dùthchas suidhichte an uair a chaidh iad sìos do'n Eiphit. Is e sin a thug air Ioseph còmhnuidh a thoirt d' a mhuinnitir féin ann an tìr Ghòsein. Ged nach robh làimhseachadh chaorach no ghobhar aca iomadh bliadhna anns an Eiphit, cha do chaill iad riamh an dùthchas. Is ann o'n mhonadh agus o chaorach a ghairmeadh Daibhidh gu rìgh-chathair Israel.

Bha na Gàidheil coltach ri clann Israeil anns an nì so,—bha tlachd aca ann an crodh dubh agus meanbh-chrodh. Cha dheanainn idir tàir orra mar thuathanach air fearann iosal, ach is ann an uair a ghlac as e a' chromag agus a thogas e ris a' mhonadh le paidhir chon aig a shàiltean a thig aoibh air a ghnìùs agus farum 'n a cheuman. Air Galldachd, air Gàidhealtachd, agus ann an tìrean céin cò a bheir barr air na Gàidheil mar bhuauchaillean! Tha cùram' cruidh agus chaorach 'n am ful agus 'n am fèithean.

An uair a chluinneas iad briathran an t-salmadair anns an eaglais—"Is e an Tighearna mo bhuauchaille," agus an Tighearna féin ag rádh "Is mise am buachaille math" nach beag mineachaidh a tha a dhìth orra seach muinntir nam bailtean móra.

Seallamaid air a' cheann-teagaisg so gu dlùth agus fàisgeamaid e gus an tig a bhrigh as.

I. Tlachd 'n a obair

Gu dé a tha a' comharrachadh a' bhuauchaille mhath?

Anns a' cheud àite, tha tlachd aige 'n a obair. Chan e a thuarasdal a tha air uachdar 'inntinn gach maduinn agus feasgar. Am fear a tha gun tlachd 'n a obair, tha mórt-lachd aige 'n a thuarasdal. Is coma leis

suidheachadh nan caorach. Aig beul an amnoich, biodh a chuid aige no bhuaith, glan no air an gàrnachadh leis a' chuileig, tha esan coma. Tha latha eile seachad co dhiubh a bhios fois aig caoraich a mhaighstir no nach bi, gabhaidh esan mu thàmh agus cha chùm cùram 'n a dhùsgadh e.

Thuirt Iosa "is mise am buachaille maith." Ghabh e os làimh cùram nan caorach. Is e an cinneadh-daoonna a threud agus is ann á meud a ghràidh a ghabh e air féin a' bhuauchailleachd. Ann an saorsa a thoile féin thàinig e do'n t-saoghal ann án riochd buachaille. Cha d' thug e suas obair, ged a bha e air a shàrachadh agus 'n a dhuine doilgheasach agus eòlach air bròn. Ach fhuair e sealladh an dràsd agus a rithist air toradh a shaothrach agus rinn e gairdeachas.

Shile e na deòir gu frasach an uair a chunnaic e gort spioradail baile mór Ierusalem, agus a smuaintich e air an truaighe a bha fagus da.

Ach an uair a thàinig Anndra agus a thuirt e ris,—tha na Greugaich an tòir ort, rinn e gairdeachas agus chunnaic e ann an sùil na h-inntinn sluagh gun àireamh air an cùl-thaobh.

II. Dileas gu bàs

Anns an ath àite, bha am buachaille maith cho dileas agus gu'n leigeadh e sìos a bheatha air son nan caorach. Ann an àm Chriosd air thalamh, is iomadh nàmhaid a bha aig na treudan anns na coilltean, agus am measg nam beann. Bha feum air buachaille làidir, furachail, na'm biodh na caorach teàruinte.

Bhiodh e 'n a shìneadh aig dorus an flaing a' dòn nan caorach, o mheirlich, o shionnaich, agus gach nàmhaid eile. Gun am buachaille a mharbhadh, cha ruigeadh nàmhaid air caora. Na's fhaise na so chan urrainn gràdh agus dilseachd dol.

Nach e an Slànuighear a choisinn an gràdh an uair a leag e sìos a bheatha air ar son-ne!

Bha fhios aig Israel agus aig treubhan eile gu'n robh cumhachd agus glicas Dhé thar tomhais, ach cha robh eòlas no earbsa aca ann an gràdh Dhé gus am faca iad Iosa air a' chrran.

Nach b'e sin an gràdh; chan e gu'n do ghràdhaich sinne Easan ach gu'n do ghràdhaich Easan sinne, agus gu'n do leag e sìos a bheatha air ar son. 'Na fhad, 'na leud, agus 'na dhòimhneachd cò a thuigeas gràdh Dhe?

Chuala sinn uairean gun àireamh gur gràdh Dia, ach is e an t-aon dhearbhadh cìnnteach a tha againn air gràdh Dhé—gu'n do dh'fhuiling an Slànuighear bàs cràiteach a' chroinn air son pheacach. Na'n do ghabh Iosa comhairle nan abstol sheachainn e baile Ierusalem aig deireadh a làithean an so, agus dh' fhaodadh e dol as air a naimhdean anns a' bhaile, ach ann an lànachd a ghràidh dh'ol e an cupan a thàinig 'ga ionnsaidh, searbh agus mar a bhà e.

Thàinig e chùm an t-saoghail a nochdadh gràdh Dhé agus cha robh dòigh eile anns am foillsicheadh e gràdh Dhé ach trid bàs Chalbhari. Is e so an gràdh a leagh cridheachan dhaoine anns gach linn agus a tha cho éifeachdach an diugh agus a bha e riamh, a' leaghadh eridheachan cruaidh na linn so, agus 'g ar tilgeadh air ar glùinean ann an aithreachas agus ann an irioslachd, agus a' deanamh aoraidh do'n Athair agus do'n Mhas a ghràdhaich sinn agus a shaor sinn o ar peacaidean.

III. Is aithne dha a chaoraich

Tha comharraighean eile air a' bhuauchaille mhaith; is aithne dha a chaoraich féin. Gun bheum gun bhacaen air cluais, gun dath dearg no gorm air cul-cinn no air caol-an-droma, is aithne do'n deagh buachaillie mhaith a chaoraich féin.

Bha fear-teagaig ann an oil-thigh Ghlaschu, agus leugh e le làn-aighear agus magadh rud a sgrìobh fear a bu bheachdaile na e féin—gu'n aithnicheadh ciobair maith caora choimheach am measg mile. Ghabh mi cothrom air facial fhaotainn dheth, agus thug mi cuireadh dha sgrìobh a thoirt leam air Di-sathuirne gu fearann-caorach agus gu'n dearbhainn dha gu'n robh na facail air an d' rinn e fochaidh fior. Chan 'eil teagamh idir nach aithne do'n buachaillie mhaith gach caora air a chuid-san de'n mhonadh. Is aithne dha an fheadhainn a tha aige agus an fheadhainn a tha bhuaith,

an fheadhainn a tha air an sgrìob àbhaisteach agus an fheadhainn a théid thar na criche agus a shanntaicheas ionaltradh nan coimhearsnach.

Ged a théid na caoraich air seachran, théid am buachaille math 'n an déid agus taghaidh e a chuid fhéin gun mhoille agus gun mhearachd. Tha Iosa ag ràdh gu'n aithnich na caoraich am buachaille. Tha sin fior a thaobh nam piatan a tha mu'n cuairt nan dorsan, ach chan 'eil so fior a thaobh chaorach nan raointean. Ach is e an cinneadh-dàonna a tha am Buachaille maith ag iarraidh. Tha dàimh agus càirdeas dlùth eadar sinn agus Dia, agus an uair a ghairmeas Dia sinn tha ar eridheachan 'g a aithneachadh. Tha rud-eigin ann an eridhe an duine a tha tagradh càirdeas ri Dia.

Theid againn air Dia a leigeadh air di-chuimhne fad iomadh latha agus bliadhna, ach cha téid againn air fiannuis Dhe an taobh a stigh dhinn a mhùchadh uile gu léir. 'N ar eunnart agus 'n ar teannatadh tionndaidh sinn ri Dia agus is math a tha sinn a' tuigsinn gur e Dia féin a tha 'g ar gairm.

An uair a chì sinn an teachdaire dàna a' gairm caraid gràdhach, tha an dearmad a' tionndadh gu dùsgadh, agus tha ar eridhe ag aideachadh Dhe.

Tha am buachaille maith ag aithneachadh a chaorach féin agus tha na caoraich ag aithneachadh guth a' bhuauchaille. Air a shon sin, tha am buachaille maith na's eòlaiche air na caoraich a tha fuireach aig a' bhaile. Is aithne do Dhia a shluagh fhéin. Nach e sin sgeul an àigh, gu'm bheil sinn ann an sùil Dhe o'r n-òige gu ar n-aois. Tha a shùil oirnne rè ar slighe, ach nach e an t-aobhar eagail dhuinn gu'n lèir dha ar gnìomhan uile, agus gu'm bheil ar smuaintean uile soilleir dhà. Chaidh sinn air seachran gun teagamh, ach tha am buachaille maith a' siubhal nam beann agus nan gleann an tòir oirnn. Tha am buachaille neosgitheil agus ruigidh e sinn ciod air bith cho fad air falbh agus a thà sinn. Ruigidh a ghuth sinn, agus bheir a' chromag sinn as na stallachan agus na boglaichean. Tha a ghràdh gun chrioch agus a neart gun fhannachadh. Tha a ghradh gun tomhas agus fhoidhidinn cho saibhir ri a ghràdh. Cha tug am buachaillie maith thairis sinn. Is cruaidh agus mi-thaingeil ar eridheachan mur an eisid sinn ri a ghuth, agus mur a lean sinn e, ag ràdh,—Is tusa am buachaillie maith agus is sinne do chaoraich.

Anns a' Chathair

AIR a' mhìos a chaidh seachad bha Còmh-dhail mhór aig *Comunn nan Càirdean* an Dùn-éideann, no na *Quakers*, mar is trice a theirear riu. 'S e so a' cheud uair a bha an Cruinneachadh Bliadhnaile aca an Albainn o chionn trì cheud bliadhna, agus bha eadar seachd agus ochd ceud dhiubh ann as gach ceàrn de Shasunn águs á dùthchannan eile thar chuan. Tha iomadh seòrsa dhaoine, agus iomadh seòrsa Comuinn a' tadhall an Dùn-éideann anns na bliadhnaichan so, ach 's e na *Càirdean* aoighean as uaisle a thadhlaill ann o chionn fhada; daoine cho ciùin agus cho sitheil 's gu'n naomhaicheadh seachd ceud dhiubh baile a bu mhiosa na Dùn-éideann.

Chan 'eil iad làidir no lionmhor; chan 'eil an Albainn dhiubh ach mu thri cheud uile gu léir, agus mu fhichead mìle am Breatunn. Chan 'eil dòighean nan Quakers agus nàdur nan Albannach a' freagairt air a chéile idir. Ann an èuisean eaglais agus creidimh tha na h-Albannaich labhrach agus laghail, connspaideach mu phuingean teagaist, agus deas gu dol a thapaid, ach tha na Quakers sitheil agus sàmhach agus macanta, ag earbsadh ri cumhachd an Spioraid na's mothà na ri tuasaid is tapaid.

An t-ainm Quakers

Chan 'eil anns an t-ainm so ach far-ainm a thugadh dhaibh gu tàireil a chionn gu'm biodh cuid dhiubh a' dol air chrith an uair a bhiodh iad a' togail am fianuis no a' bruidhinn mu Fhacal Dhe. Cha bu näire dhaibh an guth a bhi eritheanach, no an glùinean a bhi air chrith, an uair a bhiodh am Facal sin 'n am beul, oir tha am Facal sin fhéin ag ràdh, "air an fhear so amhaircidh mi, eadhon air-san a tha bochd agus leònta 'n a spiorad, agus a chrioithnaicheas roimh m' fhacal."

B'e an t-ainm a' bha aca orra fhéin an toiseach, *Clann an t-Soluis*, ach leig iad an t-ainm sin á cleachdadh gu maith tràth, agus ghabh iad ris an ainm *Càirdean*, no *Comunn nan Càirdean*, theagamh a chionn gu robh cuimhne aca air an fhacal a thuit Criosd ris na deisciobuil, "Ghaimr mi càirdean dhibh."

Tha e buailteach do'n Eaglais daonnan a bhi a' fàs saoghalta agus neo-spioradail le bhi air a h-amladh ann an riaghlareachd nach urrainn i a sheachnadhl, agus anns a h-uile gineal troimh na linnteann tha cuid d'a cloinn, an sud agus an so, a' miannachadh arain no biadh d'an anam nach 'eil iad a'

faotainn o am màthair, agus a' feuchainn ri fhaotainn ann an co-chomunn bhràithrean eile air a bheil a' cheart acras spioradail a tha orra fhéin.

Sin mar thòisich *Comunn nan Càirdean*, daoine maith aig an robh inntinn spioradail ag iarraidh an t-soluis o Dhia. Cha robh e idir 'n am beachd creud ùr a dheanamh dhaibh fhéin, no eaglais ùr a chur air chois, no dad eile a dheanamh ach na ceud chreidmhhich a leantuinn, an dòchas gu'n ath-bheothaicheadh sin an Eaglais, agus gu'n toireadh e air ais do'n t-saoghal a'ris cumhachd agus aoibhneas nan Abstol. Bha iad am beachd gu'n do chaill an Eaglais a cumhachd agus an t-eòlas soilleir a bha aig na h-abstoil air Dia goirid an déidh do na h-abstoil a bhi marbh, agus gu'n do thuit i cho lòsal ri limn Chonstantin agus anns na linntean dorcha 'n a dhéidh sin 's nach robh an Spiorad Naomh a' labhairt innte idir. Gun teagamh thàinig atharrachadh oirre aig àm an Ath-leasachaiddh, ach cha robh iad a' creidsinn gu'n d' aiseig e air ais dhi anail, no spiorad, no cumhachd na h-eaglais abstolaich. Cha do leig na *Càirdean* an rùn so riamh as an sealladh, an Eaglais Abstolach a leantuinn gu dlùth 'n an creud, 'n an cleachdaidhean, agus 'n an dòighean aoraidh, agus tha an diadhair beachdail, Deadhan W. R. Inge, ag ràdh nach 'eil Criosduidhean eile air thalamh cho coltach ris na h-abstoil agus ris na ceud chreidmhhich ris na *Quakers*.

Na Sàcramaidean

Bhiodh e duilich a ràdh le cinnt eia dhiubh a tha so fior no nach 'eil. Chan 'eil teagamh nach 'eil e fior anns an t-seagh gu bheil iad de fhòr theaghlaich nan abstol ann an ionracas agus naomhachd an caithseamh beatha, an cudthrom a tha iad a' cur air spioradalachd anns a' bheatha dhiadhaidh, agus an gaol a tha aca air sìth agus air sàmhchair agus air oibre truacanta is tròcaireach. Ach tha e duilich a chreidsinn gur ann o na h-abstoil a dh-ionnsaich iad am fasan a tha aca a thaobh nan Sàcramaidean. Chan 'eil iad a' frith-ealadh nan sàcramaidean idir a chionn nach 'eil iad a' creidsinn gu bheil eifeachd air bith annata. Tha iad a' cur a leithid de chudthrom air spioradalachd agus air cumhachd an spioraid, agus air an t-solus a tha anns an anam 's nach 'eil feum aca air samhlaidhean, no air meadhonan gràis, no air rud air bith o'n taobh a muigh, 'g an cuideachadh.

Na'n abradh tu riu gu'n robh iad a' cur àithne Chriosd an suarachas le bhi a' deanamh dearmaid air Sàcramaid na Suipearach dh'abradh iad riut nach do labhair Criosd am facal ud riamh, "Deanaibhsa so mar chumhneachan ormsa." Ged tha iad 'n an daoine faiceallach agus iriosal ann an dòighean eile chan 'eil iad idir iriosal an uair a thòisicheas iad air na Sgriobturan fhosgladh agus a mhíneachadh. Gabhaidh iad ris an fhacal agus ris an teagast anns a' Bhiobull a tha a' freagairt orra fhéin, agus cuiridh iad cùl ri facail nach 'eil a' freagairt orra. Chan 'eil teagamh nach 'eil sinn uile a' deanamh so ann an tomhas, ach tha mi an dùil gur e na *Quakers* ciontaich as mothà anns a' cheum so. Buidheann dhaoiné nach 'eil a' creidsinn ann an sàcramaidean, no ann am ministearan, no ann an eglais, bhiodh e duilich dhaibh iad fhéin fhìreanachadh o litir an Tiomnaidh Nuaidh, no o eachdraidh na h-eaglais abstolaich.

Is e an fhìrinn nach robh uiread dhiadhairean no uiread sgoilearan aig *Comunn nan Càirdean* 's a bha aca de naoimh, ach ged is fheàrr naomh na sgoilear, tha feum air an sgoilear aig na naoimh, ged nach biodh ann ach gu'n teid aige air cuideachadh leò am Biobull a thuiginn. B'e Seòras Fox priomh-athair nan Càirdean, agus is esan a leag na bunaitean air a bheil iad 'n an seasamh gus an là 'n diugh, ach ged bha e 'n a dhuine maith aig an robh inntinn gheur is onorach is lädir, cha bu sgoilear e agus chan urrainnear gabhail ri cuid mhaith de'n teagast a bhiodh e a' tarruing as a' Bhiobull, gu sònraichte á Soisgeul Eoin.

Abstol Iommuinn

Cha mhór nach faod thu a ràdh gur e Eoin abstol iommuinn nan Càirdean, oir is e an soisgeul a sgrìobh e as biadh agus deoch dhaibh, agus is e an fhior aobhar nach 'eil iad a' coimhead Suipear an Tigh-earna nach 'eil Eòin ag ainmeachadh gu'n do chuir Criosd air chois an t-sàcramaid so idir. Ann an Soisgeul Eòin tha iad a' faotainn diadhadheachd an Spioraid gun bhuintealas a bhi aice ris an fheòil, no ri foirm òrdraighean, no ri deas-ghnàthanna, no ri lagh no riaghailt o'n taobh a muigh, ach an Spiorad n'eil a Sholus 'n an anam fhéin, a' toirt beatha dhaibh agus gràdh agus aoibhneas.

Ged tha meas mór orra air feadh an t-saoghal uile mar dhaoine maith, chan 'eil iad na's lìonmhoire an diugh na bha iad o chionn nan ceudan bliadhna, agus

cha mhò a tha a choslas orra gu bheil an àireamh a' dol am meud anns an linn so. Is e an fhìrinn nach gabh eaglais togail air na puingean beaga a tha a' dealachadh *Comunn nan Càirdean* o eaglaisean móra na Criosdachd. Chan 'eil prionnspal no cleachdadach aca nach faodadh iad leantuin riu anns an Eaglais Shasunnaich, no an Eaglais na h-Alba, no anns an Eaglais Shaoir. Ma tha naoimh 'n am measg, agus *Pacifists*, agus daoine spioradail agus clann an t-soluis a tha a' creidsinn ann an treòrachadh an Spioraid Naoimh, agus daoine aig a bheil gaol air simplidheachd 'n an cainnt, 'n an aodach, 'n am biadh, 'n an aoradh, agus 'n am beatha uile, tha an seòrsa dhaoine sin anns na h-eaglaisean uile, agus àireamh as mò dhiubh na tha anns an t-saoghal uile de na *Quakers*. Mar so bhiodh e duilich dhaibh iad fhéin fhìreanachadh ann a bhi a' briseadh air falbh o'n eglais, agus a' seasamh a mach mar fhior luchd-leanmuinn nan abstol. Cha rachadh a bheag de na sgoilearan as fheàrr leò anns a' mhíneachadh a bhios iad a' deanamh air an Tiomnadhl Nuadh.

Pacifists

Is e na Quakers an aon bhuidheann am measg uile Chriosdaidhean an t-saoghal a tha aon-sgeulach 'n am measg fhéin gu bheil e ceàrr do Chriosdaidhean cuij no páirt a bhi aca ann an cogadh. Theagamh gu bheil so rud beag na's làidire na chuireadh iad fhéin e, ach tha e cho follaiseach do'n t-saoghal gu bheil iad gu coguisseach a' creidsinn gu bheil cogadh 'n a ni toirmisgte dhaibh 's gu'm bu leòr do dhuine a bha air a ghairm do'n arm an 1914-18 no an 1939-45 a ràdh gur e *Quaker* a bha ann, is gheibheadh e as gun an tuilleadh ceasnachaidh a bhi air a dheanamh. Tha iad cho dìleas agus seasmhach anns an fhanuis a tha iad a' togail an aghaidh cogaidh o chionn tri cheud bliadhna 's nach robh cuirt lagha no Oifigeach airm a ghabhadh orra fhéin a ràdh gur e eagal no gealtachd a bha toirt orra seasamh a mach o'n chogadh, agus nach e an coguis.

Cia dhiubh a tha iad ceart no ceàrr a thaobh cogaidh, cha bu mhisd an saoghal grunnan beag a bhi anns a' h-uile dùthach fo'n ghréin de dhaoine túrail agus diadhaidh a tha suidhichte air cogadh a sheachnadh agus sith a dheanamh, ciod air bith an call saoghalta no an tàmailt a bheir sin orra fhéin no air an rioghachd d'am buin iad, agus a tha deas gu dol gu bàs ma's fheudar e air son an creidimh. Ged nach téid na *Quakers* do'n arm tha iad anabarrach

iochdmhor agus dìchiollach ann an oibre gràidh agus tròcair ri truaghain air an d' thàinig call no briseadh-cridhe an lorg cogaidh.

Móran ghuthan

Mar a tha Pol ag ràdh tha móran ghuthan anns an t-saoghal, agus chan 'eil a h-aon dhiubh gun seagh. Mur bheil barrachd de'n Fhìrinn aig na Quakers 's a tha aig na h-eaglaisean móra, tha ðòighean agus cleach-

daidhean aca a bu mhaith dhuinn uile a leantuinn, agus gu sònruichte, tha inntinn chìtin is iriosal anna agus gràdh bràithreil a thàirngeas do chridhe chuca. Ma bu mhaith leat leabhraichean a leughadh a ni feum do d'anan leugh an *Journal* a sgrìobh Seòras Fox, an *Journal* a sgrìobh Iain Woolman, an leabhar a sgrìobh Uilleam Penn, *Fruits of Solitude*, agus Bàrdachd I. G. Whittier, ceathrar *Chàrdean* air am bi cuimhne bhuan.

Fear nan euchdan

GED bhiodh an t-ainm *Admirable Crichton* a' tachairt orm an 'dràs' 's a rìs ann an leabhraichean agus ann am paipearan naidheachd, cha mhòr nach 'eil làire orm innseadh nach do chuir mi riamh de dhragh orm fhéin 's gu'n d' fhuair mi a mach ciod an seòrsa duine a bha ann, no car son a thugadh dha an t-ainm. Bha mi a' tuiginn maith gu leòr gur ann a' moladh duine a bhiodh leabhar no paipear an uair a theireadh iad uime gur e fior *Admirable Crichton* a bha ann; gu'm bu duine e a b'urrainn làmh a chur ann am fichead rud aig nach robh buintealas ri chéile, agus a b'urrainn a h-uile rud dhiubh a dheanamh na b' fheàrr na dheanadh daoine eile iad. Ach cha robh dad, a dh' fhios agam ciod iad na nithean anns an robh làmh aig Crichton, no na nithean anns an d'thug e bàrr air a chomh-acisean.

Ach an là roimhe ann an Dùn-éideann, ann am fear de na bocsaichean aig dorus bùth leabhraichean, chunnaic mi seann leabhar tiugh a bha air a chur a mach an 1823 aig prìs naoi tasdain, ach a bha a nis air a thairginn air sia sgillinnean, mu'n duine ainmeil ud. Anns na làithean so chan 'eil e mór na gheibh thu air sia sgillinnean de rud air bith, agus smuainich mi gu'm biodh e nàrach dhomh bealach fhàgail 'n am eòlas a ghabhadh càradh air son sia sgillinnean, agus tàmailteach do m' fhear-dùthcha a bha aon uair cho ainmeil ann am Paris agus ann am Padua 's a bha e an Albainn a bhi air a thilgeadh ann am bocsa nan sgilleannan 'n a dhùthach fhéin. Mar sin thug mi leam an leabhar agus leugh mi e m'an do chaidil mi an oidhche ud, ach a mhàin a' chuid sin dheth a bha air a sgrìobhadh an Laideann. B'e aon de thàlantán Chrichton gu'n sgrìobhadh e bàrdachd an Laideann.

Rugadh e an August, 1560, mac do Raibeart Crichton a bha 'n a *Lord Advocate* aig Banrigh Màiri agus aig Righ Seumas VI.

B'i a mhàthair Ealasaid Stiùbhard, nighean do'n Ridire Seumas Stiùbhard, tighearna-fearainn an Ionar-àr. Mar so bha e 'na dhuin-uassal a thaobh a dhùthchais agus a bhreith cho maith ri bhi uassal 'na choltas agus 'na ghnè. Air taobh a mhàthar bha fuil rioghail ann.

Aig aois dheich bliadhna chaidh Seumas Crichton do Oilthigh Chill-rìmhinn, an sgoil-fhòghluim a b'ainmeile an Albainn 's an àm, is bha e cho furasda dha cànaninean ionnsachadh agus gach gnè eòlais agus ealain a thogail 's gu'n do chuir e an luchd-teagaisg 'n an cabhaig a chumail suas ris.

Chaidh a chliù an Cill-rìmhinn am fad 's am farsuingeachd, ach bu shuarach an t-urram a thugadh dha 'n a dhùthach fhéin an coimeas ris an urram a thugadh dha ann an oilthighean air tir-mór na Roinn-Eòrpa, far an deachaidh e an déidh dha Cill-rìmhinn fhàgail.

Bearradaireachd sgoilearan

Anns na làithean ud bha e 'n a chleachdadh aig sgoilearan agus feallsanaich a bhi a' deasbud gu follaiseach ann an còmhraig-bhriathran, feuch cò aca a bheireadh a' bhuaidh air càch le ghéiread agus 'eòlas, direach mar tha òigradh an t-saoghal a' ràiteachas ri chéile an diugh fhastast aig Wembly. Chan 'eil mùghadh eadar na lùth-chleasan a chunnacas an Lunnaidh air a' mhios a chaidh seachad agus an deasbud a bhiodh aig ceatharnaich an Eòlais am Paris, am Padua, agus anns an Ròimh, ach a mhàin gu bheil dearbhadh air a chur air anail agus féithean a' chuirp ann an Wembly agus gu robh dearbhadh air a chur air neart agus géiread na h-inntinn ann am Paris. Bha so ann o thoiseach an t-saoghal, agus theagamh gu'm bi e ann gu bràth, oir chan 'eil seòrsa naidheachdan as fheàrr le sliochd Adhaimh na bhi a' cluinni mu euchdan Shamsoin agus mu'n chòmhraig a bha eadar Goliath agus

Daibhidh. Cha bu mhisd an saoghal na'n cnuasaicheadh na riaghlairean air a' cheist so, "Car son a tha seachd ceud Quaker cruinn ann an Dùn-eideann agus sia mìle de cheatharnaich na fèòla cruinn ann an Wembly?" Aonachd anns an t-saoghal so! Och, Och; Am faod dithisimeachd le chéile mur bi iad réidh?.

Ann am Paris

Cha robh Seumas Crichton ach beagan uine ann am Paris an uair a chuir e sgoilearan agus feallsanaich agus luchd-ealaín na Frainge gu'n dùlain, a' taigssinn dhaibh deasbud a dheanamh riu gu follaiseach air cuspair air bith a thoilicheadh iad, agus a' taigssinn dhaibh cuideachd gu'm freagradh e ceist air bith a chuireadh iad air. Chuir an sanas so o sgoilear cho òg ionghnadh nach bu bheag air daoine fòghluimte na Frainge, ach cha robh e 'na phasan riabh aig a' choileach Fhrangach caonnag a sheachnad, agus sia seachduinean 'n a dhéidh sud chaidh an deasbud air bhonn ann an Colaisde Navarre, an làthair uiread mhiltean de dhaoine 's ged b'e tapaid bhocsairean a bha ann.

Ann an cainnt nan sealgairean cha d'thug sgoilearan móra agus feallsanaich na Frainge ite as an Albannach òg, agus dh' aidich Ard-cheann a' Cholaisde agus ceithir de na Professors gur ann aige a bha a' bhuaidh gun teagamh. Ged chuir e farran air na feallsanaich aosda thaitinn e gu h-anabarrach ris an luchd-eisdeachd cho furasda 's a bha e dhà cnag a chur anns gach toll a dheanadh iad, agus freagairt a thoirt dhaibh do na ceisteán domhain a chuir iad air, mar gu'n robh an fhreagairt deas aige air barraibh a mheoir. Bha e fileanta agus deas-bhriathrach agus luath 'n a inntinn a thuilleadh air eòlas farsuing a bhi aige, air chor agus gu'm bu dàna do neach aig nach robh ach dà thàlann no eadhon còig dol ann an argumaid ris.

An déidh dha a' chuid a b'fheàrr fhaotainn de sgoilearan na Frainge bha urram air a thoirt dha ann am Paris mar gu'm bu mhac righ e, agus cha robh club no camp no Colaisde no lùchaint nach deanadh a bheatha, agus nach biodh mór asda fhéin na'n gabhadh e. aogheachd bhuapa.

Thachair a' cheart rud do sgoilearan na h-Eadailt a thachair do na Frangaich an uair a chaidh Seumas Crichton 'n am measg, ma's fior an sgeul. Chuir e a' għlaġ-ghuwb orra uile mar nach robh annta ach

pàisdean. Chan 'eil e air innseadh anns an leabhar ciod an dòigh deasboireachd a bha aige, ach a réir choltais bha e a' faotainn na buadha cho réidh 's gu'm bu mhath leam a chluinntinn ann an argumaid ri Socrates no ris an Ollamh MacIain.

Uasal 'n a choltas

Ach bha am mùghadh so eadar Seumas Crichton agus an dithis sin, nach do sheinn bàrd mu dhreachmhørachd am bodhaig-san, no mu mhaise am pearsa agus an aodainn, ach an uair a thòisicheadh na bàird air seinn mu choslas uasal Chrichton shaoileadh tu gur e Mairi Nighean Alasdair Ruaidh a bha a' moladh fear de Chloinn MhicLeòid Dhùn-bheagain.

Bha e làdir agus lùthor, cumadail agus dìreach; maith air marchachd, maith air dannsa, agus cho maith air ceòl 's gu'n cluicheadh e air ceithir no còig a dh' innealan. Bha e 'n a fhear-claidheimh cho maith 's nach robh *bully* air tir-mór na h-Eòrpa, eadar Calais agus Venice, nach rachadh air chrith an uair a chluinneadh iad gu robh e a' tighinn do'n bhaile. Sin agad an seòrsa duine a bha anns an *Admirable Crichton*; duine a bhiodh a' dol sìos is suas, ag isleachadh uabhar bhragairean agus gun fhios aige gur e ceann-feadhna nam bragairean a bha ann fhéin. Na'n robh e beò an diugh (co aige a tha fhios nach 'eil, oir chan 'eil *seann saighdearan* a' bàsachadh idir) chan ann am measg nan *Quakers* an Dùn-eideann a gheibheadh tu e ach ann an Wembly. Na'n robh ealain agam-sa air a dheanamh, dh' innsinn mu réis anns nach robh duil no dòchas aig Breatunn gu'm biodh a Caoilte fhéin air thoiseach. Ach stad ort! An uair a tha Dùitseach agus Suaineach, agus duine dubh á Carolina, a' dlùthachadh ris a' Chomharradh, gualann ri gualainn, agus eas ri cois, cinnteach gur ann aig fear dhiubh a bhiodh a' bhuaidh, faic Albannach òg a bha a' cumail air dheireadh 'na cheart deòin gus a' mhionaid mu dheireadh, a nis a' luathachadh a cheum agus a' dol seachad air an Dùitseach agus air an t-Suaineach agus air an duine dhubb mar a' ghaoth, no mar théid *yacht* seachad air sgeir mhara. *Ho rè, Ho rè*, o leth-cheud mìle beul; tha aon ite am boineid Bhreatuinn co dhiubh. Cò an t-Albannach òg a choisinn an duais cho furasda 's nach robh uiread agus fallus no cion analach air? Cò ach an t-*Admirable Crichton*, air tighinn air ais?

Aig an Uinneig

An t-Ollamh Iain MacLeod

CHA mhór nach 'eil uiread caoidh air an Ollamh MacLeod ann an Eaglais na h-Alba 's a tha air anns an Eaglais Shaoir, oir bu duine cho maith agus cho Criosdail e 's nach b' ann mar mhinistear de'n Eaglais Shaoir a bhithinn-sa co dhiubh a' smuan-eachadh air ach mar aon de naoimh na h-Eaglais choitehinn.

Cha robh e furasda eòlas a chur air, oir ged thachair sinn air a chéile iomadh uair, bha e cho seanchasail mu leabhraichean Gàidhlig, mu bheul-labhairt nan aithrachean, agus mu sgoilearachd Ghréigis, 's gu'n cumadh e air, a' bruidhinn umpa gun sgur aon mhionaid eadar Dùn-éideann agus Ionarnis, gun tighinn thairis idir air gin de na nithean eile air am bu mhaith leam a bheachdan a chluinntinn, agus a bhreith-neachadh agus fhiosrachadh a chur taobh ri taobh ri m' bhreithneachadh agus ri m' fhiosrachadh fhéin. Dh' fhanadh e daonna an *taobh-a-muigh* de bhallaean Shioin, gun sealladh a thoirt dhuit air an altair, no air an teine a bha beò air.

Anns a' bheagan eòlais a bha agam air cha d'fhairich mi riamh gu robh solus no dòimhneachd 'n a inntinn os cionn a' chumantais, no gu'n robh breithneachadh geur is làdir aige nach robh aig móran eile an Albainn 'na linn, ach thogadh e eòlas, agus gu sònraichte cànaninean, mar a thogas *sponge* a làn a dh'uisge gun oidhrip gun strì. 'Na chòig bliadhna deug b' e sgoilear Laid-eann is Gréigis a b' fheàrr anns an sgoil ainmeil, Sgoil Ghàramair Obar-eathain; agus 'n a ochd bliadhna deug b' e sgoilear a b' fheàrr am measg nan oileanach a fhuair M.A. an Obar-eathain a' bhliadhna sin. Fhuair e M.A. leis an urram a b' àird, agus duaisean airgid agus *medals* nach ruig mi a leas ainmeachadh. Bha na Professors an Oilthigh Obar-eathain air son gu'n rachadh e do Cambridge no dh'Oxford, ach cha do ghabh e an comhairle, oir b' fheàrr leis dol gu còmhnhadhan Tighearna an aghaidh nan eumhachdach, agus an ceann beagan bhliadhnachan dol leis an dithis no triùir de mhinistearan a dhealaich ris an Eaglais Shaoir aig àm an *Declaratory Act* agus a chuir air chois an Eaglais Shaor Chléireachail. Fhuair e a' chuid mu dheir-

eadh d'a fhòghlmh anns a' Cholaisde Nuadh an Dùn-éideann agus ann an Colaisde an t-Seanaidh am Belfast.

An uair a bha e 'n a bhàlach agus 'n a ghille òg bha connsachadh agus deasbud agus roinnean anns an Eaglais Shaoir anns a' Ghàidhealtachd nach aithne dhuinn an dingh idir, cuid a' dol le Rainy agus le beachdan ùra agus fasain ùra, ach cuid eile a' dlùth-leantuinn ris na beachdan agus na fasain anns an do thogadh iad o'n òige. Ged bha Iain MacLeod 'na sgoilear Gréigis cho maith, a thaobh eud diadhaidh agus fireantachd an lagha bha e 'n a Eabruidheach de na h-Eabhruidhich, agus cha do leig e riamh le litreachas na Gréige no le fasain-smùaineachaidh nan Greugach a dhùthchas Eabhruidheach a thruailleadh, no buaidh air bith a bhi aca air a bheachdan no air a chleachdad. Bha gréim a bu làidire aig na nithean a bha air an teagasg dha le a chuídeachd fhéin 'n a leanabachd air inntinn na bha riamh aig Plato no Socrates. Bha gaol mór aige air Plato agus Socrates, agus air Aristophanes cuideachd, ach chùm e riamh iad glaiste ann an aon seòmar d' a inntinn, dealichte o na seòmràichean eile anns an robh a bhith agus a bheatha aige gu spioradail. An uair a chriochnaich e a chùrsa an Obar-eathain agus a bha an *ceasnachadh-mór* seachad, is ann ammoch Di-sathuirne a bha fhios aig na Professors fhéin èò de na h-oileanaich a rinn gu maith agus èò a rinn gu dona, air chor agus nach cluinneadh iad am binn gu maduinn Diluain. Ach air maduinn na Sàbaid chaidh fear de na Professors aig an robh meas agus gaol air Iain MacLeod, agus anns an robh innigh tròcair, a dh' aon ghnothuch a dh' innseadh dha gur e esan a bha air thoiseach, ach chunnaic e gu'm b' fheàrr le Iain MacLeod nach deachaidh e ann, a chionn nach ann a bhruidhinn air ceasnachadh no obair shaoghalta a bha an t-Sàbaid.

Sin an seòrsa duine a bha ann; *cuimhne* nach gabhadh tomhas, *ionracas* nach gabhadh truaillieadh, *dilseachd do theagasg sònraichte* nach gabhadh lùbadh, agus *fileantachd bhriathran* a bha mar abhainn,—b' e sin na nithean a chunnaic mise ann an Iain MacLeod, anns a' bheagan eòlais a bha agam air. Companach air turus fada cho nasal agus cho inntinneach 's a thachair

riamh orm ; bha e cho furasda dha nithean nuadh agus sean a tharruing a mach á tobar a chuimhne 's nach ruigeadh tu a leas dad eile a dheananach ach éisdeachd ris.

Ged a bha e anns an Eaglais Shaor Chléireachail beagan bhliadhna, is ann do'n Eaglais Shaoir a thug e a' chuid a b' fheàrr de sheirbhis a bheatha, a' teagascg nan oileanach òga, agus a' giùlan roinn mhaith de'n uallach a bhuneas do riaghlaigh eaglais agus Colaisde. O 1913 gu 1930 bha e 'na mhiniestar anns an Eaglais Shaoir an Ionar-nis ; o 1925-30 bha e 'n a fhearcathrach aig Comhairle an Fhòghluim anns an t-Siorramachd. Thug Oilthigh Obar-eathain D.D. dha an 1927, agus rinn an Eaglais Shaor fhéin Ard-cheann a' Cholaisde dheth.

Bha meas mór air ann am baile Ionar-nis agus anns a' Ghàidheatcachd mu Thuath, meas nach robh air pearsa eaglais eile bho na dh' fhalbh Tormod MacLeoid.

Fad iomadh bliadhna bha na h-Ollaimh Iain MacLeoid, agus Dòmhnull Mac Ghileathain agus Alasdair Stiùbhard anns an Eaglais Shaoir mar bha an triùir dhaoine treuna a bha aig Daibhidh.

Cha do sgríobh Iain MacLeoid dad a mhaires ; suip bheaga agus trealaich mu na " Daoine " agus mu chùisean eaglais a tha air an sgapadh cheana leis a' ghaioth. Ach bidh cuimhne air fhéin mar dhuine ciùin agus gaolach, duine ionraic air am biodh gaol aig Calum Cille a chionn gu'n do ghléidh e o 'òige gu 'aois a *mhairtheas nàdurra*.

An t-Ollamh Eòghan Gilleasbuig MacFhraing

Bha e dà fhichead 's a h-aon de bhliadhna ann an sgir Chill-mhorac far an do choimlion e a dhreuchd gu h-uasal agus gu sìtheil, agus far an do choisinn e gean-maith agus meas a choimhthionail fhéin agus muinntir na dùthcha uile. Bha e 'n a sgoilear maith agus 'n a shearmonaiche maith, agus cha do chaill e riamh an gaol a bha aige air deasbuid nan diadhairean agus nam feallsanach. A' bhliadhna mu dheireadh d'a bheatha bha e a' cur creud goirid an eagaibh a chéile a bhiodh freagarrach do dhaoine òga.

Rugadh e an Cinn-tìr, far an robh athair 'na mhaighstir-sgoil ; bha e air oileanachadh an Ard-sgoil Ghlaschu, agus an uair a

chìochnaich e a chùrsa an Talla na Diadhachd fhuair e an t-urram a b'airde am measg nan oileanach uile a thàinig a mach a' bhliadhna sin, am *Black Theological Fellowship*. Bha e treis 'n a fhearr-cuideachaidh an Aird-ghobhar, agus 'n a dhéidh sin an Eaglais Chaluim-Cille an Glaschu, agh an 1891 bha e air a shuidheachadh an Cill-mhorac, far an do shaothraich e gus an do leig e dheth a dhreuchd ann an 1932. Thug Oilthigh Ghlaschu D.D. dha an 1919.

Shiubhail a bhean o chionn dusan bliadhna, ach dh'fhág e as a dhéidh aon nighean agus dà mhac. Bha an nighean a' gleidheadh an tighe leis an Dùn-éideann ; tha fear de na mic 'n a lighiche ann an Sasunn, agus an fear eile 'n a mhiniestar an Eaglais na Trianaid Naoimh, an Cill-rimhinn. Annas a' chogadh mu dheireadh bha e anns an Fhraing 'n a mhiniestar-airm leis an 51st Division, (na réiseamaidean Gàidhealach) ach am fior thoiseach na tapaid bha iad uile air an glacadh leis na Gearmailtich agus air an cumail 'n am priosanaich gus an do sguir an cogadh. Gus an tùine a chur seachad gun sgìths, agus cianalas a chumail air falbh, thòisich Mghr MacFhraing air Gàidhlig ionnsachadh, agus chaidh leis cho maith 's gu'n téid aige a nis air Gàidhlig a leughadh agus a sgríobhadh gu gasda. O chionn ghoirid thug mi am follais air an duilleig so crioman Gàidhlig a sgríobh e nach cuireadh näire air Leòdhasach fhéin.

Cha do leig Eòghan MacFhraing le 'inntinn no le sgoilearachd fàs meirgeach ann an Cill-mhorac, agus cha robh rud air an t-saoghal a b' fheàrr leis no seanchas a bhi aige ri daoine aig an robh tìdh anns na ceisteann agus na cuisean móra nach gabh fuasgladh, ged a shaoileas sinn gu bheil sinn 'g am fuasgladh. Ach air a' cheannan mu dheireadh leig e dheth a bhi a' riasladh inntinn le deasbuid nam feallsanach, agus thug e 'ùine agus 'aire do riaghlaireachd ; riaghlaigh na sgìre agus riaghlaigh na h-eaglais. Cha robh Comhairle anns a' Mhanchainn nach robh e oirre ; bha e 'n a Chléireach aig Cléir Ionar-Pheofharan sia bliadhna deug, agus 'na Chléireach aig Seanadh Rois còig bliadhna ficead. Bha e 'na aon de na Trustees air maoin Eaglais na h-Alba. 'N a chreud agus 'n a chreideamh, 'n a bheatha agus 'n a bheachdan (an cuisean na h-eaglais agus an cuisean na rioghachd) b' e *Liberal* a bha ann. Bha e sunndach agus laghach agus companta, agus bha meas mór aig a bhràithrean uile air.

Ar dùthaich air nèamh

Oir tha ar caithe-beatha-ne air nèamh, an t-ionad as am bheil dùil againn fòs ris an t-Slànuighear, an Tighearn Iosa Criod, a chruth-atharraicheas ar corp dìbhidh, chum gu'n deanar e comh-chosmhuit r'a chorp glòrmhor féin, a réir an oibreachaidh leis am bheil e comasach air na h-uile nithean a chur fo cheannsal féin.—Philip iii, 20-21.

CHAN 'eil gin de na daoine a sgriobh an Tiomnadh Nuadh cho duilich a thughsinn ri Pòl ach a mhàin Eòin anns na dubh-fhacail a sgriobh e an leabhar an Taisbeanaidh. Tha e anabarrach duilich criomain shònruichte d' a litrichean a thionndadh gu Gàidhlig, no gu cànan air bith eile. *Tha ar caithe-beatha-ne air nèamh.* Ciod a tha sin a' ciallachadh? Anns a' cheartachadh mu dheireadh a rinneadh air a' Bhiobull Ghàidhlig tha e air a chur mar so, *Tha ar dùthaich-ne air nèamh.*

Anns a' Bhiobull Bheurla aig Rìgh Seumas gheibh thu e mar so, *Our conversation is in heaven*, agus ann an eadar-theangachadh eile a bha air an deanamh 'n ar linn fhéin tha do roghainn agad diubh so,

Our citizenship is in heaven. (R. V.)

We are a colony of heaven. (Moffat.)

The commonwealth to which we belong is in heaven. (Goodspeed.)

Ged tha a chòmhnuidh aig a' Chriosduidh anns an t-saoghal so an dràsd chan e an saoghal so a dhùthaich no a dhachaидh; tha fhìor dhachaïdh aige ann an saoghal eile, an saoghal far a bheil Dia agus na nithean a tha 'n an ionnhas d'a anam. Tha e mar bha na h-Eileanach a chaidh a null do Chanada, a' saothrachadh air son an loin ann an tìr choimhlich, ach fad na h-uine ag ionndrainn dùthaich an gaoil air taobh thall a' chuain. Sin mar tha an Chriosduidh; chan ann air nithean talmhaidh a tha 'aire, ach air a bhaile nèamhaidh aig am bheil bunaitean, air am bheil Dia 'n a feart-dealbhaidh agus 'n a feart-togail.

Tha ar dùthaich-ne air nèamh.

Uair a bha an t-Ollamh Dùghall Mac Phàrlain a' cur seachad oidhche lean agus e air tighinn air ais á Tiriodh, dh'innis e dhomh mu fhacal a thoirt seann duine ris a thachair ris air an Rathad-mhór. Bha seana làrach-tighe ri taobh an Rathaid, fàs gun duine ann o chionn trì fichead bliadhna.

"Am b'aithne dhuibh-se" thuirt an t-Ollamh Mac Phàrlain, "am fear mu dheireadh a bha anns an tigh so?"

"O, b'aithne," ars an seann duine, agus an sin thug e dha 'ainm agus shloinneadh agus na daoine a bha cairdeach dha.

"Gu dé an seòrsa duine a bha ann fhéin?" dh'fhoighnich am ministear.

Bha an seann duine mionaid 'n a thosd m' an do fhreagair e, "*Is e a' chuijmhe a tha agam-sa air, gu'm bu duine e a bha innitinn daonnan air an t-siorruidheachd.*"

Sin an smuain a bha am an innitinn Phòil an uair a sgriobh e na briathran so; bha e a' smuaineachadh air na Chriosduidhean anns an eaglais mar dhaoine a bha an innitinn daonnan air an t-siorruidheachd, a chionn nach b'e an saoghal so ceann-criche an turuis no ionad an tàimh. Nach bu bhochd an gnothuch e na'n cuireadh daoine a tha 'n an luchd-aon-bhaile ris na naoimh agus 'n am muintir teaghlaich Dhe,—nach bu bhochd an gnothuch e na'n cuireadh iad an suarachas an inbhe àrd a thug Dia dhaibh, agus na'n dichiuimhnicheadh iad crioch àraidih am beatha air ghaol nithean talmhaidh. Ach tha gu leòir de dhaoine a' tighinn beò mar gu'm b'e an uaigh an erioch dheireannach, agus mar nach robh saoghal eile ann; daoine m' am bheil Pol ag ràdh gur dia dhaibh am brù, agus gu bheil an aire air nithean talmhaidh. "Tha na daoine sin," tha Pòl ag radh ris na creidmhich an Eaglais Philippi, "fo dhaorsa, ach tha sibhse a bhuineas do'n Ierusalem a tha shuas, saor, oir is e Ierusalem a tha shuas 'ur dùthaich agus 'ur màthair."

Cha robh teagamh air bith aig Pòl nach robh na creidmhich a bha beò 'n a latha fhéin, a bha am beatha folaithe maille ri Chriosd ann an Dia, *cheana ann an comh-fhlaitheachd a b'airde*, ged bha am beatha agus an obair aca anns an t-saoghal so. Bha an aire agus an ionndrainn air tìr an dùthchais, an *dùthaich-nèamhaidh* as am bheil dùil aca ri teachd Chriosd mar Shlànuighear, a chriochnachadh na h-oibre anna air an do thòisich e, agus a thoirt saorsa dhaibh o anfhannachd agus o chuing na feòla.

Teampull an Spioraid

Cha d'thug Pòl riamh gnùis do theagasc nan daoine a bhiodh a' bruidhinn mu'n chorp mar nach robh ann ach rud truaillidh, agus cha mhò a rinn e an dealachadh a bhios searmonaichean a' deanamh eadar corp agus anam. "Nach 'eil fhios agaibh" tha e ag rádh, "gur e 'ur corp teampull an Spioraid Naoimh a tha agaibh o Dhia." A réir a theagaisg tha an corp ri bhi air a shaoradh cho maith ris an anam le cumhachd Chriosd, oir cha *dithis* iad ach *aon*, dà bhall de làndur daonda mhic an duine. Mar sin cha bhi an obair shaoraidh a thàinig Chriosd a dheanamh anns an duine críochnaichte no coimhlionta gus am bi an corp air a shaoradh agus air a naomhachadh, agus air a dheanamh comh-chosmhul ri corp glòire Chriosd (Chan e corp glòrmhor Chriosd, ach corp Chriosd ann an staid a ghlòire). Is diomhaireachd mhór so, ach tha Pòl a' labhairt mu Chriosd, agus mu'n chruth-atharrachadh a thig air corp dìblidh a shluagh an uair a chuireas e uime neobhàsmhorachd, agus ciod eile ach diomhaireachd a their thu ri nithean air nach raig do reuson?

Cionnus a dh'éireas na mairbh? agus ciod a' ghnè cuirp leis an tig iad? Sin ceistean nach urrainn neach air bith fhuasgladh le einnt; ceistean air nach 'eil am Biobull a' cur soluis, ach a mhàin na tha Pol ag rádh ri eaglais Chorint, agus na dh' fhaodas sinn a tharruing le ar n-inntinn fhéin o'n atharrachadh a thàinig air corp Chriosd an déidh dha éirigh o na mairbh. Bu dàna dhòmhsa no do neach eile feuchainn ri dealbh a' chuirp néamhaidh a chur ann am briathran (chan e mhàin gu'm biodh e dàna ach cha bhiodh

ann ach tulla na h-uipearachd), agus mar sin leigidh mi leat-sa, a leughadair, t' inntinn agus do mhac-meanmain spioradail fhéin a chleachdadh air cainnt Phòil.

Cha robh Pòl a' teagasc, agus cha mhò a tha an eaglais a' teagasc, gu'n éirich a' cheart chorp a bha air a chur anns an uaigh, ach gu'n éirich an *fhor* dhuine ann an lànachd agus ioimlanachd a làndur daonda. Chan 'eil e furasda an creideamh agus an dòchas sin a chur ann am briathran cho soilleir 's nach gabh iad fiaradh, mar tha na briathran "Creideam ann an aiseirigh a' chuirp" air am fiaradh le móran dhaoine.

Cuirear e 'n a chorp làndurra ; éiridh e 'n a chorp spioradail.

Chan fhaodar le fuil agus feòil rioghachd Dhe a shealbhachadh ni mò a shealbh-aicheas truaillidhreachd neo-thruaillidh-eachd.

An uair a chuireas an corp bàsmhor neobhàsmhorachd uime an sin coimhlionar am facal a tha sgriobhte, Shluigeadh suas am bàs le buaidh.

Nach fhada air falbh o inntinn Phòil an inntinn a tha ann am móran dhaoine an diugh, esan a' creidsinn gur e néamh ar dùthaich agus ar dachaichd, gur e an saoghal siorruidh agus spioradail an saoghal *fior*, agus iadsan gun smuain aca ach ar nithean aimsireil agus saoghalta, biadh agus aodach agus comhfhurtachd na feòla, agus ceart coma ged nach 'eil ionndrainn no eòlas aca air Dia no dòchas ri beatha mhaireannach.

Cò aca a tha air mhi-chéill, Pòl no na daoine aig a bheil an uìdh agus an ionmhas uile anns an t-saoghal so?

Anns a' Chathair

CHA robh Seumas Fowler, M.A., B.D., ach sè deug is dà fhichead an uair a leig e dheth obair na sgìre, ach bha e deich bliadhna fichead ann an Cill-asgaig, is bhiodh e ag rádh ris na foirbhich agus ri cuid de'n choimhthional nach bu mhisd iad guth ùr a chluinntinn. Ach chan e sin a bhiodh e ag rádh ris fhéin; bhiodh e ag rádh ris fhéin nach críochnaicheadh e gu bràth obair eile a bha air a làmhan, agus leis an robh dùil aige gu'm faigheadh e Ph.D. o Oilthigh Chill-rìmhinn, na'm fanadh e na b'fhaide an Cill-asgaig, far an robh obair na sgìre cho trom's nach robh tòine aige air an obair-sgoilearachd a bha 'n a bheachd a dheanamh. Mar sin thug e sanas do'n Chléir, agus do'n choimhthional, agus d'a chàirdean fhéin,

gu'n robh e dol a leigeil dheth na sgìre aig a' Bhealltainn.

An taobh a stigh de sheachduin bha a thri peathraighean anns a' Mhanse, agus amharus aca gu'n robh rudeigin ceàrr, an dara cuid gu robh a shlàinte dona agus a' cur cùram air, no gu robh e a' dol as a chiall. Ach bha e furasda gu leòr dha an cur as am beachd a thaobh a chéille agus a shlàinte. An uair a chunnaic iad nach robh dad ceàrr dh' fhalbh iad, gu h-aobhail toilichte, ach coltach ri Neach eile cha d'fhalbh an té bu shine uaitheach ré tamuill, beirionnach làidir saoghalta a bha a' riaghladh a h-uile duine a bhuiineadh dhi o bha i fichead bliadhna. An ceann seachduin bha ise air a h-ais, agus an sin thòisich gleachd-na-càraid as ùr.

Ged dh'fheuch a phiuthar iomadh uair ri toirt air Seumas Fowler pòsadh, dh'fhairtlich e oirre, oir bha cnàimh de'n dannarachd ann a bha intte fhéin, ach an uair a cheasnaich i e mu'n phension a bhiodh aige, agus mu'n airgiod a chuir e mu seach, agus mu'n chosdus a bha roimhe, agus na bliadhnanachan a dh'fhaodadh e a bhi beò fhathast air tigh-inn-a-stigh lom, chuir i fiamh 'n a chridhe nach d'fhairich e riagh roimh, agus aithreachas gu'n d' iarr e air a' Chléir a leigeil mu réir. Ach bha e a nis ro anmoch tarruing air ais.

Chunnaic Ceit (b'e sin ainm a pheather) am fiamh a chuir ceasnachadh m'a chùisean saoghalta 'n a shùl, ach bha i cho seòlta 's nach d'thug i an tuilleadh ionraidh air pòsadh, no air cosdus tighe, no air tighinn-a-stigh lom. Ach mar eunadair no mar sheanailear aimr sgaoil i an lion. Thug i air a ghealltainn dhi gu'n rachadh e a dh'fhuireach còmhla rithe fhéin agus ris an duine aice anns an Oban mìos no dhà gus am faigheadh e tigh, agus gu'm biodh seòmar sàmhach aige dha fhéin far am faodadh e a leòr sgriobhaidh a dheanamh. Ach cha d'innis i dha mu'n bhantraich a roghnaich i cheana dha mar mhnaoi, boirionnach beadarrach mu leth cheud aig an robh tigh maith agus pailteas airgid.

Cha luaithe a chaidh Seumas Fowler do'n Oban na thòisich a phiuthar, agus bean a' chemist, agus té no dhà eile air peàrrtaidhean a bhi aca, agus aig a h-uile peàrrtaidh bhiodh am ministear agus a' bhantrach am measg nan aoghean. An Di-luain nach biodh peàrrtaidh aig gin dhiubh, no aig a' bhantraich fhéin, rachadh deich no dusan dhiubh air turus-mara do Cearara, no do Liosmór, agus mur biodh peàrrtaidh aca air là eile de'n t-seachduin bhiodh cuirm-chnuic aca do'n Apuinn, no do Mheadar-loch, no do'n Chonghaill.

Ach car son a bhithinn a' cur seachad tùineag innseadh mu na nithean sin; ged is ann ann an inntinn làidir shaoghalta a pheather a thòisich an rud, tharruing a' bhantrach agus an t-Urramach Seumas Fowler, M.A., B.D., ri cheile gu toileach, agus an deireadh an t-sàmhraidh bha iad air am pòsadh leis an Urramach Eachann Camshron, anns an Eaglais Ghàidhealaich 's an Oban. Aig an dinneir an déidh a' phòsaidh rinn Eachann Camshron òraidi a bha cho làn de dhubh-fhacail, agus de chosmhalachdan, agus de naidheachdan laghach àbhachdach, 's gu bheil cuimhne aig muinntir an Obain fhathast air banais na bantraich. Ged bha pioaire a' cluich *Gu dé chuireadh mulad ort latha do bhainse*, an uair a bha iad a' dol suas do'n

eaglais, cha robh Seumas Fowler gun mhulad 'n a inntinn, oir bha fhios aige 'n a chridhe nach criochnaicheadh e gu bràth am paipearmór a runaich e a chur gu Oïlthigh Chillrimhinn mu'n deasbuid a bha eadar Pelagius agus Augustin. So, ma ta, a' cheud chaibideal de naidheachd bhrònach.

* * * * *

Tha an dara caibideal a' tòiseachadh an uair a chaidh a chàraid phòsda air sgrìob do Dhùn-éideann. Bha *Show* chon ann am Margadh Waverley aig an àm, agus là de na làithean an uair a chual iad comhfhartaich nan con anns an dol seachad, agus gun dad a b'fheàrr aca ri dheanamh, chaidh iad a steach do'n Mhargadh. Obh, Obh, b'e sud an sealladh; cha robh fhios aca gu robh uiread sheòrsachan chon air an t-saoghal 's a bha am Margadh Waverley; coin mhòra agus coin bheaga; cuid dhiubh cho mór ri pónaidh Sealtninneach agus cuid dhiubh cho beag 's gu'n cuireadh tu 'n ad phòc-achlais iad; coin de gach seorsa datha agus cumaidh; cuid air an robh fionnadh fada agus cuid eile cho lom 's a' bhian ri fathach-thalmhainn; cuid dhiubh air an robh am fionna air fhágail mar dh'fhas e orra gu nàdurra, agus cuid dhiubh air an lomadh air criomain d' an cuirp mar gu'm faiceadh tu fraoch air a losgadh 'n a cheàrnagan beaga.

Cha robh gin dhiubh aig nach robh gille-frithealaidh no bean-fhrithealaidh 'n a chois, am bitheantas bean-fhrithealaidh aig an fheadhainn bheaga, agus chitheadh tu mnathan-uaisle a' cìreadh dosan measain mar nach do chìr iad riagh dosan an leinibh nach robh anns a' chreathail aca.

Chan fhòghnadhl le Iseabal Fowler ach gu'm biodh cù aice, agus cheannaich i *Pekingese* air an robh an t-ainm *Ko-Kai-Lung*, agus air an d'thug i còig notaichean fichead, ged nach bu mhotha e na cat, agus nach robh sròn idir air, ach lag phreasach 'n a aodann far am bu chòir do'n t-sròn a bhith. An uair a chaidh iad dhachaидh bha i cho mór as a' chù bheag agus gu'n do rinn i peàrrtaidh a leigeil fhaicinn *Ko-Kai-Lung*, agus nan cleasan a dheanadh e, do phiuthar Sheumais, agus do bhean a' chemist, agus do choimhairsnaich eile aig nach robh ach coin mhòra chumanta, coin-chaorach no coin-sheilg.

Na'n robh mi ag innseadh na naidheachd so ann an cainnt a' Bhiobuill theirinn gur ann aig a peàrrtaidh ud a chaidh Satan ann an Seumas Fowler, oir bha e cho ciar leis a bhi leis fhéin am measg còmhlan bhan, a' cur a' *Phekinese* troimh na cleasan agus na ruidhleachan a b'aithne dha mar gu'm

biodh maighstir-dannsa, 's gu'n do ghabh e uiread gràin air 's gu'n dùraichdeadh e a bhàthadh.

Aon uair d'a bheatha bha e 'n a dhuine saor agus sona, a dh'haodadh a chasan a sgaoileadh aig a theine fhéin, gun àileadh chon no gleadar bhan a bhi 'n a chluais no 'n a shroin, ach a nis thòisich e air e fhéin fhaicinn mar dhuine air nach robh fèum eile anns an t-saoghal ach a bhi 'n a thràill agus 'n a ghille-frithelaidh do mheasan coin, a' cìreadh a dhosain là as déidh là, a' toirt sràid dha anns a' mhaduinn agus sràid eile anns an fheasgar, agus moch agus ammoch a' dol a mach leis air thaod a dheanamh a dhileig. Sin mar bha Seumas Fowler 'g a fhaicinn fhéin, làithean is bliadhna chanach a bheatha a' dol seachad gu sgìtheil, air a cheangal gu neo-chothromach ri *Pekingese*, mar gu'm biodh aig priosanach ris a h-uile ceum de'n t-sligte fhada a choiseachd eadar El Alamein agus Tunis.

Ghabh e a leithid de ghràin air *Ko-Kai-Lung* 's gu'n deachaidh e eadar e's a chadal, agus eadar e's a shonas, agus mu dheireadh eadar e's a choguis, oir bhiodh e a' guidhe gu'n tig adh bàs-sgiorraidh air; gu'n rachadh cairt-bhainne thairis air, no gu'n tugadh fear de na daimh Ghàidhealach aig Morair Trent buille d'a adhaire dha a chuir-eadh as dha. Aon là a bha e a mach leis, leig e mu réir e an uair a chunnaic e bus a' tighinn, is rinn e fead ris, feuch an rachadh e fo'n bhus. Ach bha barrachd tùir anns a' chù bheag 's a shaoil Seumas Fowler, is sheachain e am bus. Bhiodh esan ag ràdh gu robh am Pekingese cho maol 's an eanchainn 's nach do thuig e riagh car son a tha craobhan a' fàs, agus nach do thog e riagh a clàs ri craobh. Sin an dara caibideal anns an sgeul bhrònach so.

* * * * *

Chaidh bliadhna seachad m'an do thòisich an treasa caibideal, ach an uair a thòisicheas fuath agus fuachd agus droch amharus air tuineachadh ann an eridhe duine faodaidh tu bhi cinnteach nach e toradh siocail na fireantachd a thig as an t-siòl sin. An uair a rachadh Seumas Fowler a mach agus *Ko-Kai-Lung* air lomhairn aige, na'n sealladh aon de mhuianntir an Obain air anns an dol seachad bha e cinnteach gu robh iad a' magadh air. Na'm faiceadh e am Probhaist agus Cléireach an t-Siorraim a' bruidhinn còig mionaidean ri chéile bha amharus aige gu robh iad a' bruidhinn uime fhéin, a bha

aon uair 'n a dhuine neo-eisiomaileach agus 'n a sgoilear maith, ach a bha nis 'n a ghocaman aig cù gun sròn.

Air là na Sàbaid anns an eaglais, ciod air bith na h-earrannan de'n Bhiobull a bhiodh air an leughadh, chan e na bha an Spiorad ag ràdh ris na h-eaglaisean a bhiodh e a' cluinntinn ach rudeigin uime fhéin agus mu'n *Pekingese*. Là a shearmonaich am ministear air a' cheann-theagaig, "Shuidh na daoine sios, ann an aireamh timchioll chòig mile," cha b'ann air an t-sluagh a dh'ith an t-aran a bha air a bheannachadh a shoeruich 'inntinn idir, ach air a'ireamh nam *Pekingese* a bha anns an t-saoghal, agus àireamh nam mnathan gun chlann a bha a' cleasachd riu, agus àireamh nan gilleann-frithelaidh a dh'fheumadh dol a mach leò air lomhairn. Còig mile! bha e cinnteach gu robh barrachd is còig mile dhiubh ann; gu'm bu choltaiche e ri còig fichead mile de choin chròn gun fheum eadar an t-Oban agus Prague agus Shanghai. An ath mhionaid thòisich e air e fhéin fhaicinn a' tuiteam o nèamh, reul dhealrach agus mac na maidne, air a ghearradh air falbh o chomunn àrd agus uasal nan aithrichean, Pelagius agus Augustin, agus air a thoirt gu taobh an t-sluic le piuthar shaoghalta agus bantrach mhireagach agus measan coin.

* * * * *

A' mhaduinn a thàinig *Ko-Kai-Lung* dhachaidh agus gun Seumas Fowler còmhla ris, chaidh maoir a' bhaile agus feachd de bhalaich an Obain a mach g' a shiubhal. Am beul na h-oidhche fhuair iad e 'n a shuidhe agus a dhruim ri craobh ann an toman coille aig Airigh-ógan, a' seinn laoidhean.

'S an uaigh 'n tràth luigheas duine sios,
caidhidh e 'n dòn a' bhàis;

'S cha dùisg e tuilleadh gus an téid
an cruinne-cè 'n a smàl.

Bha dà litir air a ghlàin, a bha e air an sgriobhadh le peansal dearg, té dhiubh gu Stalin agus an té eile gu Ard-Cheann Oilthigh Chill-rìmhinn. Rud glé neònach, ged ghabh e gràin air a *Pekingese* a chionn nach robh sròn cheart air, is e am *Pekingese* a fhuair e air 'àileadh an Airigh-ogan, agus a threòraich na balaich do'n àite anns an robh e 'n a shuidhe.

Bha dà lighiche còmhla ris an oidhche sin gus an do chaidil e, agus anns a' mhaduinn bha e air a thort air falbh do Cheann-Loch-Gilb.

Fuaran Sléibh

SIN an t-ainm a thug Deòrsa Caimbeul Hay do'n leabhar a chuir e a mach an uiridh, ainm bòidheach agus ainm freagarrach, oir tha bàrdachd anns an leabhar so a bheir do'n luchd-leugaighd am blas maith, agus an fhionnarachd, agus an t-ùrachadh neirt, a gheibh luchd-turuis ann am fuaran sléibhe. Is e an t-aobhar gu bheil mi a' bruidhinn uime air an duilleig so, gu'n d'òl mi deoch as uair no dhà, agus gu'n robh e milis do'm bhlas.

Chan aithne dhomh dad mu'n fhear a sgriobh e ach a mhàin gu'n d'thubhairt cuideigin riùm nach robh Gàidhlig aige an toiseach a làithean, agus gur e a h-ionnsachadh a rinn e. Ma tha sin fior, tha e 'n a chliù dha gu'n téid aige a nis air a smuaitean agus fhaireachdùinean a chur an ranntachd le grinneas agus snas a chuireas ionghnadh ort. Am bitheantas théid agad air rudeigin tuathall a lorgachadh ann an cainnt dhaoinne a dh'ionnsaich a' Ghàidhlig, ach tha bàrdachd Mhgr Hay cho maith, agus e fhéin na dhuine cho suairce, 's nach bu lughá na uipear gun mhodh a dh'fheuchadh ri coire fhaotainn do'n fhacal ud no do'n fhear ud eile.

Briodal Màthar

Mo luran thu,
mo dhuinein thu,
èn, m'ultachan is m'eallach cléibh ;
's tu luchd saibhir
nan long Spàinteach
Sìod an àird riu 's lòn fo ghréis.

M' Osgar mór thu,
m' usgar òir thu,
mo mhogul chnò a chromas geug ;
lionadh cupain,
riarach' guidhe,
còrioch mo shiubhail, freagairt m'fheum.

Leabaidh éirigh
do mo ghréin thu
iùl mo cheum thu thar gach réul ;
cuilean suaire thu,
faillean uain thu
fearan cruaidh thig gu bhi treun.

Faodaidh tu a ràdh, ma thogras tu, nach 'eil an so ach aon làn beòil air fad, ach mur bheil, tha e milis; crònan ceòlmhor a tha le sgriob no dhà de pheant-cainnte a' cur dealbh bheidheach fa chomhair do shùl; màthair ghaolach agus an teine-gràidh 'n a stùilean agus 'n a cridhe a' briodal ris an leanabh a tha air a glùin, no 'n a h-uchd. Feuch thusa, a leughadair, ris an dealbh sin a chur 'n ad bhriathran fhéin ann an rosg Gàidhlig agus chì thu glé luath gu bheil

elain agus grinneas anns na rannan so nach 'eil agad-sa no agam-sa.

Anns na bliadhna chan so tha grunnan beag de dhaoinne òga (agus seann daoine cuideachd) a' seasamh a mach air son còirichean Albann, ach chan 'eil e furasda a thuiginn air uairean ciod a tha iad a' ciallachadh le còirichean Albann, no ciod an ceann-uidhe a tha iad ag iarraidh. Tha mi'n dhùil gu bheil Deòrsa Caimbeul Hay 'n a aon de na daoine sin, ach ma's e a dhùrachd-san agus a ghuidhe-san do Albainn an durachd-san agus an guidhe-san cuideachd cò nach guidheadh dhaibh "turus maith is cala réidh."

Tha gaol aige air a dhùthaich, agus air a dhaoine, agus air an càin, ach chan' eil fuath no farmad aige ri daoine no ri dùthchanna eile, agus is e aon de na nithean as comharrachite agus as fheàrr 'n a obair uile gu léir gu bheil a làmhan air an nigheadh ann an neo-chiontas, intinn air a glanadh o fhuath agus o fhoill, agus a bheul air a sheunadh o aitearachd cainnte. Cha do chaill mi riamh mo ghaol air simplidheachd nan Greugach, agus is e an t-simplidheachd a tha ann am bàrdachd Mhgr Hay (cia dhiubh is e Nàdur no Ealaín a chuir innte e) a theòigh mo chridhe rithe. Ma bu mhaith leat an gaol a tha aige air tìr a dhùthchais a chluinntinn leugh *Cinnire*.

Is daor a cheannaich mi mo bheóshlaint ma's e mo stòras fanachd uait,
crom gach là os ciomh mo leabhair
gun amhare ort, mo ghoirtein uain'.

Talla rioghail cruadhlach t'aonach,
cluasag shioda fraoch do chòs,
is mìls' an deoch e, deur o d'shruthain
na fion tìr eile an cupan òir.

Leannan mo shùgraiddh is mo shuirghe,
fearann mo rùin, crò nan sliabh,
leug is àilleagan gach tire,
seunadh ort is sìth o Dhia.

No ma bu mhaith leat fhaicinn ciod a ghuidheadh e do'n ghineal òig anns a' Ghàidh-làltachd, no an ceann-réis a chumadh e an stùilean air, leugh *Dleasnas nan àirdean*

A òigridh mo dhùthcha,
an e ciùine nan réidhlean,
fois is clos nan gleann iosal,
air an dòn o'n gharbh shéideadh ?
Biodh bhur ceum air a' mhullach,
is bhur n-uchd ris na speuran,
Dhuibh srac-ghaoth nam bidean
mu'n tig sgrios 'n a bheum-sléibh oirnn.

Chan 'eil mùghadh ann c'aité am fosgail thu an leabhar, oir gheibh thu rudeigin air gach duilleig a thaitneas riut, agus an uair a thionndas tu an duilleag, chi thu rud eile a tha cho maith ris, mur bheil e na's fhéarr. Ma tha simplidheachd an cainnt Mghr Hay chan 'eil gainne smaintean air, agus theagamh gur e an gluasad a chuireas e ann an intinn an leughadair leis na smaintean a tha 'n a intinn fhéin am mùghadh as mothà eadar e fhéin agus cuid de bhàird Ghàidhealach eile.

Tha e 'n a chomharradh air ciall agus rian-cainnte nan Dàn a tha anns an leabhar so gu'n gabh iad tionndadh gu rosg Beurla gun choslas na baothaireachd a bhi orra. Chuir Somhairle Mac Ghill-eathain *Cinntire* ann am Beurla shimplidh ghrinn, ach car son air an t-saoghal a tha Dàn cho drùidh-teach ri *Grunnd na mara* air a chur ann an

Lallans, ma's e Lallans a tha ann, cainnt gun snas gun loinn do chluas Gàidheil, agus 'n a coigreach as fhaide bhuainn na Beurla Shasunnach.

Moch Di-luain ghabh i 'n cuan
Iubhrach nan guaillean geala ;
Moch Di-luain ghabh i 'n cuan,
Gillean gasd' agaínn air bòrd innt,
Sparradh a cuiid sheòl ri crannaibh.

Cò an Iubhrach sin ach long na Gàidhlig, agus cò na gillean gasdà a' thog na siùl ach triùir no ceathar de fhìor bhàird a tha beò 'n ar linn fhéin, bàird nach robh riamh air an crùndadh aig Mòd no Féill (ma's maith mo chiuimhne) ach a sheulaich a' Cheòlraidh mar bhàird leis an teine bheò a thug i dhaibh ? Sin na daoine a tha ag ath-bheothachadh na Gàidhlig, agus a' cur smuais agus subail-teachd ùr innte.

Fo Chraobh Sheudair

THA a' mhór chuid de dhaoine 'g am faicinn fhéin agus ceartcall soillseach òir m'an ceann mar gu'm b' e naoimh a bha annta. Tha iad 'g am faicinn fhéin mar ghaisgich a' gleachd ri uachdaranaichdan, ri cumhachdan, ri riaghlairean dorchadair an t-saoghal so, ri aingidheachd spioradail ann an ionadan àrda. Och, och ; bu mhaith na'm b'fhìor, ach chan iad sin idir na nàimhdean a tha a' maidheadh ar sgrios anns a' Chogadh Naomh, ach na sionnaich bheaga d'a bheil sinn a' toirt fasgaidh 'n ar fion-lios fhéin, iarrtusan agus peacaidhean leibideach a tha ag éirigh 'n ar ful agus 'n ar feòil fhéin, ach nach 'eil sinn a' faicinn a chionn gu bheil ar stíleán air an dalladh le fén-spéis. Tha am brosgul a ni ar eridhe fhéin ruinn na's cunnartaiche na'm brosgul a ni ar namaid no neach eile ruinn.

A mach o bhi a' deanamh dìchuimhne air Dia, tobar ar beatha agus ar fallaineachd, is e am peacadh as trice agus as phasa a tha ag iadhadh umainn a bhi a' tighinn beò dhuinn fhéin, a' sreachd sonais agus buannachd agus comhfhurtachd dhuinn fhéin, gun aon smuain agaínn air cor no air faireachduin dhaoine eile a tha air an ceangal ruinn ann an ceanglaichean na beatha.

Na'n robh mnathan-pòsda air an ceasnachadh, agus na'n innseadh iad gu saor ciod an camadh 'n an crannchur a bu truime a ghiùlan, tha mi cinnteach gu'n abradh a' mhór chuid dhiubh, *fèinealachd an duine agam*. Gabhaidh fir ri seirbhis agus saothair

am mnathan gu neo-smaointeachail mar gu'm b'e an dlighe e. Tha a' cheart fhàiling so anns na boireannaich mar tha i anns na fir, ged a tha barrachd mìne agus gràidh annta gu nàdurra, agus barrachd tùir ann an gnothuichean dachaidh agus teaghlaich.

Air cho driopail 's 'g am biodh obair an earraich no an fhoghair, rachadh Dòmhnull MacFhionnlaidh as an Eilean Sgitheanach gu òrduighean ann an Cataibh agus air Machair Rois, agus dh' fhágadh e a bhean leatha fhéin fad seachduin no ceithir-là deug, 'ga sàruchadh fhéin le obair na croite. Air Di-haoine bhruidhneadh e air a' cheist agus dh' innseadh e mu'n ghleachd a bha aige ri dheanamh ri cumhachdan agus ri uachdarachdan agus ri aingidheachd ann an ionadan àrda, gun smuain idir aige air an té a bha 'g a sàrachadh a' giùlan cliabh feamann air a druid, no air a glùinean air achadh-buana, a' buan eòrna le corran.

An uair a chuimhnicheas tu air baothalachd de'n t-seòrsa so, agus air a' chion toirt-fainear d'a bheil sinn uile ciontach air uairean, a' cur uallach air daoine eile a bu chòir dhuinn fhéin a ghiùlan, bheir e faochadh do d' chridhe agus taiseachadh, ma chuireas mi sios air an duilleig so na rannan drùidh-teach a rinn Somhairle Mac Ghill-eathain mu'n *Bhan-Ghàidheal*.

Am faca tu i, Iudhaich mhóir,
ri an abrar Aon Mhac Dhe ?

Am faca thu a coltas air do thriall
ri strì an fhion-lios chéin ?

Laoihd

Le Iain Moireasdan, Ascarnais, Daliborg, d'a nighinn, a chaochail aig toiseach na bliadhna.

An cuallach mheasan air a druim,
fallus searbh air mala is gruaidh ;
's a mhios chreadha trom air cùl
a cinn chrùibte, bhochd, thruaigh.

Cha n-fhaca Tu i, Mhic an t-saoir,
ri an abrar Rìgh na Glòir,
am measg nam cladach carrach, siar,
fo phallus chiabh a lòin.

An t-earrach so agus so chaidh,
's gach ficead Carrach bho an tùs
tharruing ise an fheamainn fhuar
chùm biadh a cloinn is duais an tùir.

Is gach ficead foghar tha air triall
chaill i samhradh buidh nam blàth ;
is threabh an dubh chosnadhan clais
tarsuinn mìnead ghil a clàir.

Agus labhair T' eaglais chaomh
mu staidh chailte a h-anama thruaigh ;
agus leag an cosnadhan dian
a corp gu sàmchair dhuibh an uaigh.

Is thriall a tìm mar shníghe dubh
a' drùdhadh tughaidh fàrdaich bochd ;
mheal ise an dubh chosnadhan cruaidh :
is glas a cadal suain an nochd.

Mar tha an seann fhacal ag ràdh, tha
daoine a' dol air seachran na's trice le
cion toirt-fainear na le cion deagh-dhùrachd.
Tha feum againn air gliocas saoghalta
cho maith ris a' ghliocas a tha o shuas,
ach cha robh na naoimh ri amh comharrachte
air son gliocas saoghalta.

Uair a chaidh aon naomh a dh' fhaicinn
naomh aosda a b' ònrachdaiche na e fhéin,
cha robh aig an fhear aosda ach aon bhreacag
arain anns an tigh, breacag a bha ro bheag
do dhithis, ged dh' fhòghnadh i do aon aca.
Fàd ceithir uaire ficead dh' fheuch an
dà naomh ri toirt air an fhear eile a' bhreacag
itheadh, ach theireadh an coigreach gur
ann aig an Aosda a bha còir air an aran,
a chionn gu robh e na bu naoimhe na esan,
ach fhreagradh an t-Aosda nach robh
annsan ach peacach truagh a bha toilltinneach
air ifireann. Lean iad orra mar sin gus an
d' thàinig boireannach beag sgairteil a
steach. An uair a chuala ise iad a' bruidhinn
mar sud, thog i a' bhreacag air a bois, rinn i
dà leth oirre, is thug i dhaibh leth an t-aon,
agus an urchair so anns an dealachadh,
chan fheàrr sibh na Niall Gòrach.

Leig thusa, a leughadair, le Pol agus le
Iain Bunyan a bhi gleachd ri cumhachdan
an Dorchadais agus ri a'ingidheachd ann an
ionadan àrda, agus cùm do shùil air na
sionnaich bheaga, ach lònogh, a tha 'n ad
fhuil agus 'n ad fheòil fhéin, uabhar, sannt,
fuath, farmad, agus ficead rud leibideach
eile a chumas a mach thu á riogachd Dhe.

Nochd gur luaineach tha m'aigne,
'S mi gun suaimhneas bho acaid a' bhròin ;
Ged a théid mi do'n leabaiddh,
Cha tig cluaineas a'chadail 'n am chòir ;
Tha mo chridh' air a sgoileadh,
Cur saighdean geur-loisgte 'n am fheòil ;
'S cruaidh an lot thug do bhàs dhomh,
'S cha déan lighiche stà dhomh ri 'm bheò.

B'e so bliadhna chruaidh-fhortain,
Dh'fhàg mi ònranaich, osnanach trom ;
A dh'fhàg m'innntinn cho luaineach,
Ri slaisgearachd bhuan-ruith nan tonn ;
Tha mo chridhe bho sprochdan,
Chan 'eil leigheas do m'lotan-sa ann ;
Bho 'n 's e aobhar mo bhochdainn,
Thu bhi d'shineadh 's a' chnocan ud thall.

Sud an sealladh a leòn mi,
Chuir saighdean geur-bhròin ann am chom ;
Bhi 'g ad fhaicinn 'n ad shineadh,
'S dion-ruith do thim tigh 'n gu ceann ;
Thàinig géilleadh na'm chridhe,
Dh'éirich bruaillean buan-ruighinn na'm
cheann ;
'S thu ri fiachainn rium bruidhinn,
A ghaoil, 's gun a blruidhinn ud ann.

Och ! nan Och ! mar a tha mi,
'S mo chridhe trom fhàisgte le bròn ;
Theirig Samhradh mo làithean,
'S chaidh a' ghrian bha cho dealrach bho
sgleò ;
Chaill a' mhaduinn a h-ailgheas,
Dh'fhalbh gach maise 's gach blàth bho na
neoil ;
Tha'n oidhche 'na ghràin leam,
Seach mar bha i, nuair bha thusa beò.

Mo ghràdh, mo ghràdh air a choluinn,
Tha sinte tosdach an nochd anns an uaigh ;
Column mhaiseach ro chùbhraidi,
Bha fàs gu flaitheil mar fhlùran nam bruach
Bha cho geal ris an eala,
No cobhair air bharraibh nan stuadh ;
No mar reul chíùin na maduinn,
Gun smùran, gun smal air a snuadh.

Gur e leòn mi gu'm àirnean,
Bhi fhaicinn 'g ad chàradh air bòrd ;
'S thu gun għluasad, gun mhànan,
Gun ċaliġeādh, gun bnlàths ann ad fheòii ;
Chan fhaic thusa mo chàs-sa,
Cha chluinn thu osna throm-chràiteach mo
bhròin ;
'S truagh nach robh mi 'n ad àite,
'S thus' air d'fhàgail ri aireamh nam beò.

Aig an Uinneig

O CHIONN ghoirid bha mu thrì ceud Easbuig de'n Eaglais Shasunnaich cruinn ann an Canterbury as gach ceàrn de'n t-saoghal, ach ciod air bith na cùisean cudhrromach a bha air am beulaibh anns na coinneamhan a bha aca, thubhairt Ard-Easbuig Chanterbury gur e na roinnean a tha anns an Eaglais as coireach nach 'eil comas aice air creuchdan an t-saoghal a leigheas.

Air an t-seachduin so tha Cruinneachadh mór aig diadhairean agus pearsachan eaglais ann an Amsterdam, á ochd deug ar thichead dùthaich, an Eaglais Shasunnach, Eaglaisean Cléireachail, Eaglais Luther, Wesleyans, Baistich, Independents, Feachd na Slàinte, agus iomadh seòrsa elle, agus is e aon de na h-aobhair a tha 'g an tarruing ri chéile gu bheil iad an dùil gu 'm biodh an saoghal na b' fheàrr na tha e na'n robh barrachd aonachd am measg nan eaglaisean.

Tha Còmhdaileile cruinann an Geneva agus iadsan cuideachd a' feuchainn ri eaglaisean na Criodachd a tharruing ri chéile.

O'n is cuimhne leam tha Urracha móra nan eaglaisean a' cluich air an fhidhill so, ach tha an saoghal ag éisdeachd riu gun a bhi 'g an cluinntinn, agus 'g an cluinntinn gun aire no umhail a thoirt dhaibh.

Chan 'eil ach aon eaglais anns a' Chriodachd a' seasamh a mach o chàch anns a' chuis so, gun fiamh no cabhag oirre, an Eaglais Phàpanach.

Tha aonachd agus aonachd ann, aonachd o'n leth-a-muigh agus aonachd spioradail. Tha barrachd a dh'eas-aonachd anns an t-saoghal an diugh na bha ann riamh roimh, eas-aonachd na h-inntinn agus eas-aonachd a thaobh creud agus creideimh, a tha cho mór agus cho domhain 's nach 'eil daoine an diugh cinnteach ciód a tha an Creideamh Crioduidh a' ciallachadh. Ma their thu nach 'eil so fior, leugh leabhrachean nan diadhairean, agus faic air do shon fhéin ciód an tomathas aonachd a tha 'n am measg a thaobh Chriod, a bhreith agus a dhiadhachd agus a bhàs agus aiseirigh.

Ach chan e an eas-aonachd so a tha 'n a chuis-bhròin do Chinn nan eaglaisean ach nach 'eil an Eaglais 'n a h-aon o'n taobh-a-muigh, oir tha iad an dùil gu'm biodh fianuis na h-eaglais na bu làidire agus na bu shoilleire, agus gu'm biodh an saoghal na bu chriosdaile na tha e, na'n robh aon eaglais mhòr chumhachdach againn an àite nam buidhnean a tha againn an diugh, Eaglais Shasunnach is Eaglais Albannach, Baistich is

Quakers, Unitarians is Feachd na Slàinte, agus ceud seòrsa eile.

A bheil fianuis na h-eaglais mhóir na's fiachaile no na's drùidhliche anns an t-saoghal na fianuis na h-eaglais bhig ?

A bheil a' bheatha dhiadhaidh a' fàs agus a' cinneachadh an Albainn na's fheàrr o bhliadhna an Aonaidh na bha i roimh 1929 ?

Chan 'eil dad a' tachairt gun aobhar aige. Chan 'eil teagamh nach 'eil aithrachean nan eaglaisean tréibhdhireach anns an dìchioll leis a bheil iad, a' sireadh Aonachd, agus cinnteach gu'n soirbhicheadh aobhar Chriod na b' fheàrr na'n rachadh na h-eaglaisean Pròstanach còmhla, ach foadaidh e bhith gu bheil aobhar eile 'g an cur air għluasad, gun fhios dhaibh fhéin, an t-eagal a tha aig a h-uile creutair roimh 'n bhàs. Nach fhaod e bhith gur e na comharraidhean a tha iad a' faicinn gu bheil an saoghal a' fàs cho suarach umpa air fad a tha a toirt orr tarruing ri chéile an dòchas gu'n toir sin sineadh làithean agus neart ùr do'n Eaglais, direach mar is e eagal a' bhàis (an t-eagal a tha aca roimh Ruisia) a tha toirt air an Fhraing agus Breatunn agus Belgium agus Luxemburg agus an Olaind teamnachadh ri chéile ann an *Aonadh na h-Aird an Iar*, agus mar is e a' chéart eagal (an t-eagal a tha aca roimh 'n Ghearmailt) a tha toirt air Ruisia agus Poland agus na rioghachdan eile ri'n taobh dol còmhla ri chéile ann an *Aonadh na h-Aird an Ear*. "Craicionn air son craicinn ; gach ni a tha aig duine bheir e air son 'anama." Tha sin cho fior mu'n Eaglais 's a tha e mu dhaoine ; ni i na 'ghabbas deanamh gus i fhéin a chumail beò.

Aonachd ; chan 'eil ann an aonachd ach teine-sionnachain. Tha còrr agus dà mhile gu leth mullean d'uine air thalamh agus gach aon dhiubh sin 'n a shaoghal dha fhéin. Feallsanaich agus *scientists* agus diadhairean ag iarraidh iad a bhi air an cur anns an aon mhoddair, chum *Aonachd* flaotainn, ach Dia a' magadh air an oidhírpean agus air an innleachdan, agus a' cruthachadh dhaoine eu-coltaich ri chéile, air chor agus á broinn na h-aona mhàthar gu'n tig mac a tha a dhachaidh spioradail aige anns an Ròimh, mac eile a leanas na Quakers, nighean a chuireas oirre eideadh gorm is boinneid Feachd na Slàinte, agus piuthar dhi nach 'eil innte ach nighean Shàtain, agus Gallio, am mac a b'òige, gun suim aige de ni sam bith eile ach airgiod a dheanamh agus a chur mu seach.

Am Foghar

Crùnaidh tu a' bhliadhna le d' mhaitheas.—Salm lxv. 11.

ANNS a' cheartachadh mu dheireadh a rinneadh air a' Bhiobull Ghàidhlig tha e air a chur mar so, "Chrùn thu a' bhliadhna le d' mhaitheas." Ach ma thogras tu faodaidh tu a chur ann an dòigh eile cuideachd, "Tha thu a' crùnadh na bliadhna le d' mhaitheas," oir chan 'eil tim no aois ann an obair no ann am beatha Dhe, an Tì a tha, agus a bha, agus a bhithreas. Tha a mhaitheas-san an dé, agus an diugh, agus am màireach.

Chan 'eil salm as freagarraiche na'n t-salm so aig seirbhis-bhuidheachais air son an Fhoghair.

An talamh tha thu fiosrachadh,
  's 'ga uisgeachadh gu réidh;
Le abhainn Dhe ta làn de'n uisg
  trom beartach ni thu e.

Dhaibh arbhar tha thu deasachadh,
  le d' fhearsdal caomha féin;
'S ag uisgeachadh le pailteas mór
  nan iomairean gu mìn.

A sgríoban leagaidh tu a sìos,
  le frasaibh ni thu tais;
A chinneas agus fhochann fòs,
  beannaichidh tu le mais'.

Mu'n bhliadhna coron tha thu cur,
  le d' mhaitheas féin a Dhe;
Tha saill a' sileadh anns gach àit'
  o d' cheumannaibh gu réidh.

Nach maith do dhuine cui'd mhaith de na sailm a bhi aige air a theangaidh? Cha bhi e uair air bith gun chompanach, no gun charaid-anama, no gun cheòl. Chan 'eil ann an duine aig nach 'eil na sailm air a mheomhair agus cui'd mhaith eile de'n Bhiobull, ach aran nach deachaidh a thionndadh; air a leth-bhruich, no air a leth-theagasc.

Tha an t-àm so de'n bhliadhna ag iarraidh oirnn gairm air ar n-anam an Tighearna a mholadh, oir is esan a tha toirt dhuinn toradh na talmhainn. Théid againne air cur is buain a dheanamh, ach cha téid againn air toirt air an t-sìol fàs. Is e Dia a mhàin a bheir am fàs. A dh'aindeoin gach inneal agus acfhuinn a tha againn a

dh'oibreachadh an fhearrainn nach robh aig Iacob no Abraham, tha sinn an urra ri toil agus freasdal Dhe air son an Fhoghair agus air son ar bith a cheart cho buileach s' a bha iadsan.

Eadar gaoth is uisge is tuil ann an August agus ann an September bha e duilich am bàrr fhaotainn a stigh am bliadhna, agus leis na bha 'n a laighe agus air a fhroiseadh dheth cha bhi e cho maith' s a bha e aon uair a' gealltainn a bhith. Thuirt tuathanach anns a' choimhearsnachd ann an *Loudie* riùm gu'n do chaill e suas ri dà mhile not le tuil August, a thuilleadh air an diòl a rinn gaoth is uisge air a' bhàrr m' an do ghearradh e agus anns an adaig.

Ach cha bhiodh e ceart dhuinn cunntas a chumail ri Dia, cunntas buannachd is call, no ar n-ofrail-bhuidheachais a thomhas gu cùramach a réir an t-soirbheachaidd a thug e dhuinn. Och, och, na'n cumadh Dia cunntas ruinne, bu bhochd ar cor! Bhitheamaid uile mar bha am fear air an robh còig ceud peighinn agus gun aon pheighinn aige leis am páigheadh e fhiachan. Na'n comharracheadh Dia aingidheachd cò a sheasadh 'n a làthair?

Ach chan ann air bhonn lagha, no a réir dòighean an t-saoghail, no cleachdайдhean na marsantachd, a tha Dia a' buntainn ruinn ach a réir a mhaitheas agus a mhór-thròcair, a' buileachadh oirnn tioldhacan nach do choisinn sinn agus beannachdan nach do thoill sinn.

A h-uile latha d'ar beatha tha tioldhacan nach gabh àireamh a' tighinn 'g ar n-ionnsuidh ann an dòighean ðiomhair nach 'eil sinn a' tuigsinn, ach ma thòisicheas tu air rannsachadh ciamar a thàinig iad, no cia as a thàinig iad, feumaidh tu dol air d'ais mu dheireadh gu Dia.

Rinn an gobha crann,
Rinn an crann treabhadh,
Rinn an treabhadh bàrr,
Rinn am bàrr biadh.

Ach cò a rinn an t-iarunn a rinn an crann, agus cò a chuir uisge as na neòil air an treabhadh? Tha mìle agus deich mìle dh'ainglean frithealaidh aig Dia, gaoth is

uisge, fuachd is teas, earrach is foghar, grian is gealach, eòin an adhair is cuileagan is enuimhean na talmhainn; tha iad uile 'n an comh-luchd-oibre maille ruinne agus ri Dia. Ged tha ionadh seirbhiseach sàmhach eadar an siòl agus an t-aran a tha air a' bhòrd, tuathanaich is muillearan is marsantan, neòil is frídean na h-ùrach, eir an cùl uile agus os an cionn tha Dia, an Dia a chruthaich na nèamhan agus an talamh ach a tha e fhéin neo-chruthaichte, neo-chriochnach, bith-bhuan, agus neo-chaochlaideach, 'n a bhith, 'n a ghliocas, 'n a chumbachd, 'n a naomhachd, 'n a cheartas, 'n a mhaiteas, agus 'n a fhìrinne. Nach b'e sin an cliabh de mheasan samhraidh! meanan a tha milis do'n bl拉斯 agus 'n a bhiadh do'n anam, oir is e cridhe an t-soisgeil gu bheil Dia neo-chaochlaideach 'n a bhuadhan agus 'n a chliù, *agus gur fìrinneach an tì a gheall.* "Am feadh a mhaireas an talamh, cha sguir àm an t-sìlchur agus foghar."

Is uasal obair air bith anns a bheil thu a' comh-oibreachadh le Dia, ach tha obair an fhearainn nàdurra do dhuine cho maith ri bhi feumail agus uasal, oir is e sin an obair a thug Dia do'n duine air tùs. Duine air bith a tha a' toirt deagh thoradh á crioman gruinnidh, agus 'g a chumail glan o fheanntagan, o chopagan, o fhliodh, agus o shalchar eile, is comh-oibriche e maille

ri Dia. Ach ma leigeas e le salchar fàs far am bu choir biadh a bhith, tha e ann an co-bheinn ri neach eile nach ainmich mi.

Chan ann le aran a mhàin a bheathaichear duine :—Criosd.

Deanaibh saothair chan ann air son a' bhìdh a theirgeas ach air son a bhìdh a mhaireas chum na beatha shiorruidh : Criosd.

Air dha aran a ghlacadh thug e buidheachas do Dia 'n an làthair uile :—Am Biobull.

Dh'ith iad am biadh le gàirdeachas, a' moladh Dhe :—Am Biobull.

Beannaichear esan aig a bheil sùil fhial, oir bheir e d'a aran do'n bhocadh :—Am Biobull.

Tha Dia a' cur mheilbheagan (poppies) anns a' chruithneachd a theagast do'n divine nach ann air son itheadh a tha a h-uile ni a' fàs :—Iain Ruskin.

Ma tha dù bhuillionn arain agad reic aon dhìubh agus ceannaich lili :—Mohammed.

Dùn cruithneachd, cuairtichte le lilidhean (feumalachd agus eireachdas a' pògadh beul ri beul) :—Solamh.

Eilean mo Ghaoil

*Eilean mo ghaoil,
Is caomh leam eilean mo ghràidh.*

"AM bi thu ag ùrnuigh air son an luchd-riaghlaidh anns a' Phàrlamaid?" arsa fear-turuis ri croitear anns a' Ghàidhealtachd.

"Gu'n gleidheadh Ni-maith thu! car son a bhithinn-sa ag ùrnuigh air son dhaoine nach aithne dhomh, agus nach fhaca mi riambah, agus ris nach 'eil gnothuch agam."

"Ris nach 'eil gnothuch agad!" ars am fear-turuis, "nach ann riu a tha do ghnothuch o dh'éireas tu anns a' mhaduinn gus an téid thu do'n leabaidh anns an oidhche. Gun na naoi *coupons* a thug iad dhuit bhiodh tu gun bhrògan a chuireadh tu mu d' chasan, agus gun na cairtean-bìdh a thug iad dhuit bhiodh tu gun siúcar a chuireadh tu anns a' chupan-mhaidne. Ach gun a bhi tighinn thairis air na nithean sin idir, tha cuimhne agad gu bheil e air iarraidh oirnn anns a' Bhiobull athchuinge, ùrnuigh-ean, eadar-ghuidhè, agus breith-buidbeachais, a dheanamh air son nan uile dhaoine;

air son rìghrean, agus air son nan uile a tha ann an ùghdarras."

"Tha fhios agam gu bheil sin air iarraidh oirnn, ach bha mise agus m' athair agus mo sheanair, 'n ar *Liberals* o linn Ghladstone, agus cha bhiodh e furasda dhomh töiseachadh a nis air *Socialists* a bheannachadh, agus ùrnuigh a dheanamh air an son. *Deanadh an fheadhainn a chuir a stigh iad ùrnuigh air an son.*"

Sin prionnspal ùr ann an eaglais, gu'm biodh i air a roinn 'n a buidhnean agus nach deanadh gin de na buidhnean ùrnuigh ach air son na peàrrtaidh aca fhéin. Cha b'fheàrr sin na eaglais Chorint, ach ann am Breatunn aon uair 's gu'm faigh té air bith de na peàrrtaidhean a' mhór chuid de na buill ann an Tigh nan Cumantan air an taobh, sin Riaghaltas Bhreatuinn leis gach ùghdarras a bhuineas dha, agus tha e mar fhiachaibh air an t-sluagh uile

urrnam agus umhlachd a thoirt dha agus ùrnuigh a dheanamh air a shon.

Chan 'eil teagamh air bith nach 'eil e 'n a cheileadh-dadh maith a bhi ag ùrnuigh anns an eaglais air son an Rìgh agus na Pàrlamaid, oir tha e a' cumail fa chomhair intinn an t-sluagh gur coir dhuij an rioghachd a chur air thoiseach air buidheann air bith, Tory, no Liberal, no Socialist. Bha agus tha agus bithidh roinnean anns an rioghachd a thaobh chùisean riaghlaidh, cia dhit bh is fheàrr sud no so, ach tha aonachd anns an rioghachd as làdire na na nithean a tha 'g ar dealachadh, agus am measg nan aoibharan gu bheil an aonachd so ann am Breatunn tha an t-aobhar so gu bheil Breatunn fo bhuaidh a' Chreideamh Chriosduidh o chionn mìle bliadhna. Chan 'eil dùthach anns an Ròinn Eòrpa anns an deachaidh teagast a' Bhiobuill sios cho domhain 's a chaidh e ann am Breatunn, air chor agus gu robh intinn an t-sluagh uile air a riaghlaidh leis, agus fasain na beatha Chriosdail a' fantuinn 'n an cnàmhan agus 'n an cleachdad, cia dhiubh a dh'fhan an Creideamh 'n an eanchainn no nach d'fhan. Cha toigh leò gamblas no ana-ceartas no an-iocbdhmhorachd; an t-saorsa a tha iad ag iarrайдh dhaibh fhéin bheir iad do dhuine eile, agus cho fad 's a tha duine suaire agus ceanaalta 'n a ghiùlan, agus nach 'eil e aimbreiteach no 'n a sgolb am feòil dhaoine eile, cha chuir e eagal no fearg orra ged bhiodh beachdan aige a tha calg-dhìreach an aghaidh am beachdan fhéin.

*Eilean mo ghaoil,
Is caomh leam eilean mo ghràidh.*

Tha ealain aig muinntir Bhreatuinn air iad fhéin a riaghlaidh nach 'eil aig sluagh eile air thalamh, oir tha iad de'n aon stoc, air an gearradh as an aon charraig, agus cho coltach ri chéile 'n an gnè agus 'n an dòighean 's ged bu chlann na h-aona mhàthar iad. Tha aon ghlòir aig Diùc, agus glòir eile aig marsanta, agus glòir eile aig gualadair, ach is Breatuinnach iad uile, agus faodaidh tu daonnan dol an urras orra a thaobh an dilseachd do'n rioghachd, agus an diorras leis an lean iad air am beachdan agus an coiricbean a sheasamh.

Tha buaireas agus aimhreit anns an t-saoghal an diugh a tha a' bagairt bunaitean rioghachdan a bha aon uair rianail agus làdir a thilgeadh bun os ciomh; muilleanan de dhaoine mi-thoiliichte le'n staid, agus an dùil nach 'eil dad eile a' seasamh eadar iad agus a' bheòshlaint mhaith a tha dhith

orra ach maighstirean agus daoine móra a tha a' deanamh buannachd as am boch-dainn-san. Tha oiteagan làdir de 'n ghaoith sin a' séideadh ann am Breatunn mar a' séideadh ann an dùthchannan eile, ach cha dean i milleadh anns an eilean so a chionn gu bheil aonachd agus ciall agus seasmhachd anns an t-sluagh, agus ealain aca air iad fhéin a riaghlaidh.

Am bitheantas ma tha *Revolution* a' tachairt ann an dùthchannan eile thig i le toit agus teine agus fuil, ach tha *Revolution* a' dol air aghaidh gu sàmhach ann am Breatunn o chionn bhliadhna chan a rinn barrachd atharrachaidh agus barrachd leasachaidh air cor an t-sluagh na rinn an toit agus an teine a chunnacas air tir-mór na h-Eòrpa. Bha làmh aig na peàrrtaidhean uile anns an atharrachadh sin ann an tombas móir no beag, oir bha ciall agus coguis na dùthcha 'g am putadh air an aghaidh agus cha robh de mhùighadh eatorra ach gu robh cuid dhiubh ann an cabhaig na's mothà na càch, agus na bu chinntiche gu'n rachadh aca le laghannan ùra agus innleachdan ùra air a' mhòr shluagh a dheanamh saorail agus toiliichte agus comhfhurtachail, le beòshlaint mhaith. Tha an dùthach uile a dh'aon inntinn anns a' chùis so, gu'm biodh e ceart tighean comhfhurtachail, agus tuarasdal maith, agus beòshlaint fhreagarrach a bhi aig an luchd-oibre, cia dhiubh a tha iad ag obair air muir no air tir, fo'n talamh no os a chionn, agus chan 'eil dad a' seasamh eadar na Socialists agus na Tories ach gu bheil na Socialists cinnteach gu'u téid aca air linn an àigh a chur air bhonn, agus Breatunn a dheanamh soirbh-eachail agus an luchd-oibre na's saoraile agus na's fhèarr air an dòigh, leis an Staid a ghabhail obair na rioghachd 'n a làimh fhéin, agus gu bheil na Tories de'n bheachd gu'm bris iad an rioghachd ann am beagan bhliadhna chan a leigear leò dol air an aghaidh a' froiseadh maoin na rioghachd gun chaomhnadh.

Có a tha ceart, am fear a their riut, "Tha gu leòir a dh'airgiot anns an dùthach," no am fear a their riut, "Cia as a thig an t-airgiot air a shon so," no "Chan urrainn so mairsin." Tha e duilich a ràdh cò aca a tha ceart. Ach tha duine dona a bhios air uairean a' bruidhinn agus ag ràdh rud a tha cho leibideach ris fhéin, "Mairidh e ri m'latha-sa co-dhiubh." Có air bith a tha ceart no ceàrr, chan e mhàin gu bheil esan ceàrr, ach tha e 'g a chur fhéin a mach á comh-fhlaitheachd dhaoine dileas aig a bheil gaol air an dùthach mar tha aca air am màthair.

*Eilean mo ghaoil,
Is caomh leam eilean mo ghràidh.*

Tairgidh sinne, ach mairidh thusa, agus a chuid sin de d' chloinn anns a bheil do dhùthchas agus d' fhìor fhuil uasal fhéin, agus cumaidh iad lòchran na saorsa beò anns an t-saoghal, agus cuimhne air na nithean grinn agus laghach ann am beatha dhaoine as fheàrr na'n t-òr. Agus cumaidh iad do dhorsan fosgalte a thoirt fasgaidh do àrnach agus do fhògarrach gun dachaидh a tha teiceadh o fhòirneart agus o'n chruidh-fhortan 'n an dùthaich fhéin.

Bha mi ceàrr cho tric ann am bheachdan, agus bha daoine as fhaide sealladh na tha agam-sa cho ceàrr cuideachd, 's gu'm bu mhaith leam a nis Mghr Attlee is Cripps is Bevin air an dùthaich agus an daoine fhéin, a tha aig Churchill is Eden.

dhearnadh cia dhiubh is e maith no crón a dheanadh e do'n rioghachd Innleachd nän Socialists a chur an cleachdadh. Tha gach nì ri fheuchainn agus ri dhearnadh m'an gabhar ris gu buileach no gu toileach, agus o'n a chuir sinn ar cas air a' cheum so idir bu mhaith dhuinn leantuinn oirnn greis na's fhaide, a dh'fhaicinn cia dhiubh a tha an ceum tioram agus cruaidh fo'r casan, no tha e a' criochnachadh ann am bogaich agus ann an sùil-chritheach.

Aon nì a dh'fhaodas tu a bhi cinnteach as, gur e Breatunnach a tha annta uile, agus gu bheil a' cheart ghaol aig Attlee is Cripps is Bevin air an dùthaich agus an daoine fhéin, a tha aig Churchill is Eden.

*Eilean mo ghaoil,
Is caomh leam eilean mo ghràidh.*

Fo Chraobh Sheudair

MAR chuimhneachan air rudeigin a sgrìobh mi anns na duilleagan so mu'n *Admirable Crichton* chuir caraid còir ann an Tobar-Mhoire leabhran beag chugam anns a bheil dusan dealbh, agus dealbh Chrichton 'n am measg, air a sgeadaichadh gu riomhach ann an eideadh saighdeir agus falluinn sgoileir m'a ghuaillean, leabhar 'n a làimh chlì agus claidheamh 'n a làimh dheis, mar gu'm bu choingeis leis cogadh no sith.

Bha na dealbhan so uile air an deanamh le Iain Duncan, R.A., nach maireann, air iarratas agus fo sheòladh Professor Pàdraig Geddes nach maireann na's mó, agus tha iad a nis air an crochadh ann an aon de na seòmraichean ann an Ramsay Lodge, an Dùn-éideann, togail thuraideach àrd air do làimh dheis an uair a bhios tu a' dol a steach air geata a' Chaisteil.

Ged nach robh dh'eòlas agam-sa a'ir Professor Geddes agus Iain Duncan agus a' bhean-uasal Sine Hay agus deisciobuil eile ach an t-eòlas a tha aig isean geòidh air a' ghréin (rud mó riongantach a tha fada bhuaithe) bha mi uair no dhà aig coinneamhan a bhiadh aca ann an Tùr an Fhradhaire aig Ramsay Lodge, an uair a thàinig mi an toiseach 'n am bhalach òg do Dhùn-éideann. Is e a chuimhne a tha agam air Professor Geddes gu robh gaol aige air nithean maiseach agus uasal, sith agus ciall agus grinneas, agus gu 'm bu mhaith leis daoine de'n aon intinn ris fhéin a tharruimng timchioll air, a dheanamh oidhriph air Alba ùr a thogail, Alba anns am biodh tighean is togalaichean is bailtean

bòidheach, agus sluagh ealanta is gnìomhach. Bha e 'n a phlanneir ma bha duine riamh ann, ach ged bha uiread innleachdan 'n a cheann cha d'thàinig a bheag asda riamh, oir cha robb e cho maith air ceann a chur ann an rud 's bha e air bruidhinn uime. Ann na làithean ud dh'fheumadh tu fhéin airgiot a thogail, ma bha thu air son t'innleachdan a chur air bhonn, ach an diugh bheir an luchd-riaghlaidh dhuit na tha dhìth ort a dh'airgiot. Ciod a theireadh Pàdraig Geddes na'm faiceadh e na bocsaich-ean-bathair ris an abrar *Prefabs*? Chan 'eil fhios agam cia dhiubh a bha ann Tory no Liberal, ach tha mi an dùil gur esan aon de'n cheud fheadhainn a thog bratach Albann ri bàrr a' chroinn. Bu duine e a bha daonnan a' faicinn 'n a bhruidair saoghal a b' fheàrr na'n saoghal air an robh e a' sealltainn 'n a dhùsgadh, ainglean Dhe a' direadh agus a' teàrnadh air staith-richean dubha Dhùn-éideann.

Am measg nan dealbhan eile anns an leabhran so tha "Dùsgadh Chuchullin," "Còmhrag Fhinn," "Turus an Naoimh Mungo," "Aisling Eòin Scotus Erigena," "Michael Scot," "Iain Napier, Fear Mher-chiston," "Seumas Watt," "Sir Walter Scott," "Teàrlach Darwin," agus am "Morair Lister," daoine a rinn euchdan agus obair cho aimmeil agus cho buannachdail do'n t-saoghal 's gu'm bi cuimhne orra gu bràth.

Ma their thu nach bu shall mó e do'n t-saoghal ged nach biodh cuimhne bhuan air ainm Fhinn Mhic Cumhail, ceadaich dhòmhsha a ràdh riut gu siòbhalta gu bheil

thu ceàrr, oir tha Fionn, 'n a bheatha agus 'n a phearsa fhéin, a' cumail m'ar coinneamh dealbh *an fhior dhuin-uasail*. Agus nach bu mhór an call e na'n cailleamaid ar n-aithne agus ar meas air duin-uasal.

Cha do shir agus cha do sheachain Fionn caonnag riamh, ach cha do rinn e riamh rud salah no leibideach air a nàmhaid; bheireadh e dha "Cothrom na Féinne," an rud ris an abair na Sasunnaich *fair play*, agus an uair a bhiodh an tapaid ullamh dheanadh e ris mar a rinn e ri Suaran, rìgh Lochlann.

Bha blàr eadar an dà fheachd a chaidh air aghaidh fad cheithir làithean; air a' cheathramh là bha Suaran agus Fionn an sàs 'n a chéile an còmhrag-dithis, còmhrag a bha cho searbh 's gu'n do stad an dà fheachd, a dh' fhaicinn ciamar a rachadh dhaibh. Bha Fionn na bu làidire, agus b' fheudar do Shuaran géilltinn, ach bha Fionn cho uasal agus cho mór 'n a inntinn 's gu'n d' iarr e air na clàrsairean clù Shuarain agus móráchd Lochlann a sheinn. Anns an fheasgar shuidh an dithis còmhla aig cuirm mhór, dh' ol iad air slàinte càch a chéile, is bhòidhich Suaran nach tigeadh e gu bràth tuilleadh a chogadh ris na h-Eireannaich no ris na h-Eileanaich. An sin leig Fionn mu réir e, is sheòl Suaran air ais do Lochlann.

Nach bu mhaith do fheachdan nan rioghachdan agus do'n chinne-daonna uile na'n robh dealbh Fhinn air a chrochadh ann am meadhon a' champa anns a h-uile camp 's an Roinn-Eòrpa, agus air ballachan nam Pàrlamaidean, a chur an cuimhne chomanndairean agus shaighdearan agus luchd-riaghlaidh nach fhiach do dhuine no do rioghachd an saoghal uile a' chosnadh no chiornachadh ma chailleas iad an uaisle nàdura 'g a dheanamh.

Chan 'eil cogadh a' toirt oilbheum air bith do m' choguis-sa, eir mur bheil e air fhilladh cho teamh ann an comh-shuidh-eachadh a' chruthachaidh 's nach gabh e cur as tha na b-innleachdan a tha aig daoine air cur as dha cho faoin agus cho diomhain 's nach 'eil annta ach ruagadh na gaoithe. Ach is e a' chùis-nàire gu bheil cogadh an diugh air fas cho brùideil agus cho oillteil 's gu'n cuireadh e sgreamh air leithid

Fhinn. Shaoileadh tu nach e daoine a bhios a tapaid idir ach uilbheisteán agus deamhain. Ach eiod eile a tha ann an duine ach deamhan an uair a chailleas e 'uaise nàdura?

Is fhada an glèdh o Fhionn Mac Cumhail gu Ioseph Lister, an lighiche ainmeil a shàbhail beatha barrachd dhaoine o'n bhàis leis an dòigh ùr a fhuair e air creuchdan a chumail o lobhadh na duine eile a bha riamh ann. Gun dol air ais na's fhaide na ceithir fichead bliadhna bha móran de na gearraidean a bhiodh dotairean-na-sgine a' deanamh air cuirp dhaoine a lionnachadh agus a' grodadhbh, air am puinnseachadh le ni-eigin nach robh iad a' tuigsinn. Ach leis an tür iongantach a thug Dia dha bha amharus aig Lister gur e na frídean a tha anns an adhar agus na *microbes* a tha anns gach smùirnean duslaich mu'n cuairt oirnn a bha faotainn a steach do'n lot agus ag aobharachadh a' bhàis, agus cha do stad e riamh gus an do dhearrbh e a phuing agus an d' fhuair e dòigh air na creutairean biòdach sgriosail a chumail o'n lot anns na h-operations a bhiodh e a' deanamh,

Bha an saoghal uile 'n a aghaidh an toiseach, saoghal na dotaireachd, ach seasaidh an fhìrinn daonnan oir cha ghabh ì mùchadh, agus an diugh tha a h-uile surgeon air an t-saoghal a' gabhair ri teagast Lister agus a' leantuinn a dhòighean.

Sasunnach uasal a bha cho fada os cionn lighichean eile, 'n a thàlantan, 'n a irioslachd, agus 'n a nàdur réidh caomhail, 's a bha Saul os cionn an t-sluaign. M' an do shiubhail e ann an 1912 cha robh urram no onoir a b'urrainn an rioghachd agus oilthighean Albann agus Shasuinn a thoirt dha nach d' fhuair e. Air tir-mór na Roinn-Eòrpa bhiodh maitean nan Oilthighean agus lighichean ainmeil a' tighinn 'g a choinneadh agus a dheanamh a bheatha mar gu'm bu Rìgh no Prionnsa e.

An uair a thug Rìgh Eideard onoir shònruichte dha thuirt e ris. "Cha bhithinn-sa beò an diugh mur bitheadh an obair a rinn thusa."

Tha mi an dùil nach aithne dhomh aodann eile anns a bheil dealradh glòire Dhe na's soilleire na ann an aodann Lister.

Cuairt an Eirinn

Le Màiri Síne Dhòmhnullach, a sgriobh an leabhar "*Hail Caledonia!*"

BHA e 'n am inntinn air son ionadn bliadhna sgrìob a thoirt do dh' Eirinn. Buinidh mi do dh' Earra Ghàidheal agus cho fada agus a

théid mi air m' ais, bha mo dhaoine Gàidhleach agus mar sin tha beagan de'n fhuil Eireanach a' ruith anns na féithean agam.

Mu dheireadh ann an toiseach an fhoghair ghabh mi báta bho Ghlaschu. B'e sin am feasgar briagh a' dol sìos abhainn Chluaidh; a' ghrian a' dol fodha 's a' sgaoileadh a gathan dearg air na cnuic, agus na tuinn a' dannsadh agus a' mireag ri chéile. Moch's a' mhaduinn ràinig sinn Eirinn agus chaidh sinn air tir aig Derry, no mar a dh'abras na h-Eireannach ris, Doire Chalum-chille. Ach bha sinn déich agus trì fichead mìle o'r ceann-uilte aig Burtonport, no Allt-na-corran, agus an t'astar so chaidh sinn ann an carbad-ola. Tha Allt-na-corran air a' chladaich anns an iar-thuath de Dhonegal.

An déidh Doire fhágail, tha coltas an fhearrainn brighmhor agus na bailtean air an cuartachadb le callaid gus an ruig sinn Letterkenny, am baile as mò ann an Donegal le thairis air dà fhichead mìle de shluagh. Cha mhol mi tighean-còmhnuidh no tigheansda a' bhaile so ach is ann a chunnaic mi an Ard-eaglais cho briagh agus air an do laigh mo shùil. Chosd i £300,000 ann an 1900, agus thug iad deich bliadhna 'g a togail. Bha an rathad-mór math, ach bha e suas agus a nuas agus is iomadh car cam a ghabh e. Bho Letterkenny gus an d'ràinig sinn Burtonport bha na croitean bochd agus beag. Ach thig crioch eadhon air rathad fada agus ràinig sinn Allt-na-corran le gaoth agus uisge 'g ar dalladh.

Rathaidhean maith

Chuir e iongantas mór orm cho lionmhor agus cho math agus a bha na rathadan-móra anns an oisinn so de Dhonegal. Tha bailtean beaga lionmhor agus rathad maith 'g an ceangal ri chéile. Rinn Sasunn móran tuilleadh cuideachaидh le Eirinn na rinn i rianh do dh' Albainn. Tha an t-Eireannach math le piocaid agus spaid; tha clachan saibhir agus goireasach air son togail; le uisge agus creag ghranit agus móine gu leòir agus eriomhan beag fearainn chan 'eil iad gun innleachd air beò-shlàint. Chuir e iongantas orm na bha de thighean beaga sgapta feadh na tir. Cha robh iad idir 'n an clachain. Bha eriomhan beag fearainn a' dol leis gach tigh, agus bha buntata coirce, feur-gearraidh agus feur-ionaltraidh aca. Bha mart agus ceàrcan aig gach teaghlaich, ach bha na h-achaidhean cho beag, is e an corran agus an speal a bha iad a' cleachdadh. Bha gàradh de chlachan granit mu'n cuairt gach eriomhan beag fearainn coltach ro *Galloway Dyke* anns an dùthach so. Bu ghasda an sealladh na clachan-granit fhaicinn a' déarsadh ann an solus na gréine agus a' bheinn mhór eireachdail Errigol, le ceann anns an speur

a riaghlaigh thairis orra uile. Bha na tighean ag éirigh as an talamh mar gu'n do dh'fhàs iad coltach ris na craobhan.

Tha a' mhòr-chuid de na tighean fo sgliatan ach is e cement a tha a' cumail nan sgliatan 'n an àite agus chan e tàrngean mar a tha sinn ag cleachdadh. Tha sin ag innseadh cho làdir agus a bhitheas gaoithean a' gheamhraidh. Tha tighean ann còmhdaichte le tubha agus is iad a tha snasmhor. Mu'n ruig balla an tighe làn àirdé tha clachan caola fada air an togail anns a' bhalla agus is ann ris na spéicean so a tha na siomain ceangailte. Tha so móran na's fheàrr na na clachan agus na h-iaruinn a bhitheas a' cumail an tubha na h-àite againne. Tha rud prìseil anns a' mhòine dhubb chruaidh, ach beag cho math ri gual. Bu bhòidbeach an sealladh asail bheag fhaicinn anns an feasgar le cliabh air gach taobh, a' giùlan dhachaidh na móine. Tha asailean lionmhor ann an Eirinn, agus is e sin an creutair aotrom sgiobalta. Air mo rathad do thigh-nalitrichean thachair orm sean-duine agus ròpa fada aige an crochadh ri asail bheag. "Tha i tuilleadh agus luath air mo shonsa," thubhairt esan. So a' cheud duine agus an aon duine a chuala mi riagh a' gearan gu'n robh asail a' gluasad tuilleadh agus luath!

Na h-Eileanan Arannach

Bha móran eileanan mu'n cuairt a' chladaich agus is ann beag a bhiodh iad da rìreadh mur biodh sluagh an còmhnuidh orra. Bha aon fhear na's mothà na càch, agus b'e sin Aran-mór. Tha e mu mheudachd Eige ach tha sia ceud deug sluaigh air, agus an uair a thilleas an òigradh a tha 'g an cosnadh ann an Albainn agus ann an Sasunn aig deireadh na bliadhna bitidh dà mhìle air an eilean so. Tha dà shagairt a' frìthealadh dhaibh agus tha feum air seachdnar a theagasc na cloinne. Chan fhaic sinn idir mu'n cuairt cladach Eirinn eileanan fàs no air glè bheag sluaigh mar a tha Rùm agus Ulba agus iomadh eilean eile ann an Albainn.

Chan fhaca mi Pròstanach ach coigrich mar a bha sinn fhéin anns an sgír, agus cha b'urrainn domh gun aideachadh gun robh muimntir na h-eaglais Shasunnaich fada fada ceàrr an uair a thug iad eaglais Eirinn mar ainm air na h-eaglaisean easbuigeach aca fén. Chaidh mi air an t-Sàbaid do'n eaglais phàpanach; cha robh eaglais eile anns an àite. Bha an eaglais làn—mu thrì ceud innti agus mu fhichead 'n an seasamh aig an dorus. Bha móran a thàinig astar

fada, cuid a' coiseachd agus mu thrì fichead air bicycles. C' àit am faic sinn eaglais làn ann an sgir dhùthchail anns an tìr so! Gu dearbh bha farmad orm. Chuala mi beagan a chòrd rium agus chunnaic mi beagan a thàinig 'n am aghaidh. Bha móran cloinne le èm pàrantan, agus bu thaitneach an sealladh sin. Bu toigh leam cuideachd mar a bha móran de na mnathan air an sgeadach-achadh. Bha earrasaid dhubb mu'n guailleam móran diubh de *chashmere*. Bha mu throigh de fhraoidhneas sioda mu'n cuairt gach earrasaid. Bha iad a' toirt nan cailleachan dubha 'n am chuimhne, a bhithreas a' teagasc anns na sgoiltean pàpanach agus a' freasdal do na bochdan.

Feasgar na Sàbaid

Bha latha na Sàbaid seachad aig a' mheadhon-là. Ann an fleasgar bha *regatta* aig Ceanncaslough, agus b'e sin, a réir coltais, a chòrd riutha. Chuir ceithir gillean làdir réis, gach aon ann an curach leis fein. Bha réis air son gheòlachan ann agus réis air son sgothan eadar còig deug agus fichead troigh anns an druim.

Ciamar a tha daoine a' tighinn beò a'ir na croitean beaga bochda? Bithidh seann chàraig le *pension* a' fuireach le càraig og agus iad a' cuideachadh a chéile. Tha an òigradh a' dol 'g an cosnadh anns an t-samhradh; tha iad cùramach agus coibhneil agus ro mhaith do na seann daoine anns an dachaidh.

An uair a bha Donegal fo riaghadh Shasuinn bha trì togalaichean móra a' deanamh braít-ùrlar, ach bho na fhuair Eire féin riaghadh sguir dìthis dhiubh. Is e Sasunn a bhithreas iad a' càneadh daornan ach chan abair iad idir Breatunn. Ach is e cainnt Shasuinn a tha a' mhór-chuid a' bruidhinn, agus tha e dol a bhi glé dhuilich an t-seann chainnt ath-bheothachadh. Tha fios aig an òigradh, ma dh'fhágas iad Eirinn, gu'm feum iad Beurla. Chi thu ainn a' bhùth ann am Beurla agus ann an Gàidhlig mar so—Burtonport Post Office, Oifis a' phuist aig Allt-na-corran. Tha iad ag ionnsachadh beagan Gàidhlig anns an sgoil aeh chan

'eil iad a' bruidhinn Gàidhlig anns an dachaidh. Chan abair an òigradh gu'm bheil iad a' dol air chéilidh ach gu'm bheil iad a' dol gu "hooley" no "dance." Tha iad air na sean chleachdaidhean Eireannach a leigeil air dù-chuimhne, agus tha feum móir air luchd-teagasaki a dh'fhoillseachadh dhaibh gu'n caill iad rudeigin fiachail an uair a thréigeas iad an órain, an sgeulachdan, agus an cleachdaidhean fhéin.

Calum-Cille

Chaidh sinn a dh' fhaicinn Ghartan far an do rugadh Calum-cille agus chunnaic sinn an t-seann eaglais agus an eaglais ùr a tha air a h-ainmeachadh air. Ann an t-seann tobhta cha bhiodh e duilich leam mo bhrògan a chur dhiom, a' faireachduinn gu'n robh an talamh naomh mu'n cuairt orm. Air gach taobh de'n eaglais bha uaighean Chloinn-Nèill agus Chloinn Dòmhnuill, gach cogadh agus aimhreit seachad agus sith Dhe ag iathadh mu'n cuairt.

Dh'òl sinn á tobar Chaluim-chille agus sheall sinn air an loch agus air na eauic air an do laigh a shùl le tlachd, agus aon an sùil na h-inntinn lean sinn e a dh'Albainn agus thusg sinn buidheachas gun fhacail air son tiodhlac Dhe do'n t-saoghal ann an Calum-cille. Thusg sinn carbad leinn là eile agus chunnaic sinn Tir Chonaill gu ruige Eilean an Tùir (Tory Island). Chunnaic sinn tighean-gloine anns an robh tuath-anaich a' togail "Tomatoes" air son a' mhargaidh. Is e Bòrd an fhearainn a thog na tighean so agus bidh fiughair againn gu'a dean an tuathanachas ùr so gu math ann an tìr anns am bheil fuchsia agus ranneach rioghail a' fás air bheag cùram. Bha ni eile a chuir iongantas orn. Chan fhaca mi rainneach a sgríos na dùthcha mar a tha e anns an tìr againne.

Ann an roinn Ulaidh de dh'Eirinn, tha ceithir fichead agus deich mìle de ghabhail fhearainn, eadar bheag agus mhór, agus ceithir fichead as a' cheud dhiubh fo leth-cheud acair. Is e sin ri ràdh—tha aon an aon roinn de dh'Eirinn tuilleadh bhailtean fearainn na tha ann an Albainn air fad.

Aig an Uinneig

An t-Aran Odhar

CO dhùnbh a dh'itheas no dh'òlas sibh, deanaibh na h-uile nithe chum glòire Dhe.

Chan 'eil seanchas as trice aig daoine anns na làithean sc na bhi a' talach air a' bhiadh. Tha gearan as cruaidhe aca na bha aig clann Israel anns an fhàsach, a' cuimhneach-

adh air poitean-feòla na h-Eiphit agus aran gu'n sàth. Ach ged nach 'eil an t-aran no an fheòil a tha againn o chiomh bhliadhachan a' freagairt aeh air stamagan làdir, chan 'eil e maith dhuinn a bhi ag ochanaich umpa tuilleadh 's a chòir. Cho fada 's a dh'fhanas an luchd-riaghlaidh gan a bhi a'

feuchainn ri chur mar fhiachaibh oirnn gu bheil sinn air ar biathadh na's fhéarr na bha sinn roimh 'n chogadh, gíùlainidh sinn leis an aran odhar agus le gainne annlainn mar is fheàrr as urrainn duinn, oir tha fhios againn gu maith nach ann aig an duine ud, no aig an duine ud eile, a tha a' choire am biadh a bhi dona agus gann ach aig a' chogadh. Chaith sinn ann an sia bliadhna na chuir ar n-athraichean mu seach ann an leth-cheud, agus tha uiread ainbheich oirnn a nis 's gu bheil sinn a' ceannach ar bith air dàil.

Chan 'eil dòigh eile, ma ta, air itheadh agus òl chum glòire Dhe ach a bhi taingeil leis a' bheagan a tha ag inn, a bhi stuama agus caomhantach air a' bhiadh, agus gun a bhi 'g ar caoidh fhéin thar tomhas a chionn nach fhaigh sin na criomain mhilis a bu mhaith leinn. Agus chan 'eil dòigh eile air gu leòir de bhiadh fhaotainn ach obair a dheanamh. "Mur àill le neach obair a dheanamh, na h-itheadh e biadh."

Geòcraigreachd agus drongaireachd

Tha sinn a' cur seachad cuid mhaith d'ar beatha ag itheadh agus ag òl. Ma bheir thu leth-uair thar-a-chéile do gach tràth bìdh a ghabhas tu, agus ma ghabhas tu trì tràthan a h-uile latha, agus ma rüigeas tu trì fichead 's a deich, cuiridh tu seachad còrr is ceithir bliadhna de d' shaoghal e g itheadh, caob mhaith de d' bheatha. A thuilleadh air sin is ann an uair a bhios sinn 'n ar suidhe aig a' bhòrd a tha an caidreamh as dlùithe againn ri muinntir an teaghlach againn fhéin, air chor agus gu bheil an uine sin anabarrach buadhach gu bhi 'g ar daingneachadh ann an doighean grinn agus gaolach, no ann an droch phasain agus ann an cleachdanna peacach. Nach laghach agus nach inntimeach a bhi a' cluinnitinn bhràithrean agus pheathraichean aig a' bhòrd, a' tarruing as a chéile uime sud no uime so, ach air an làimh eile nach ann aig a' bhòrd a tha daoine ag ionnsachadh geòcraigreachd, aon de na's miosa de pheacaidhean na feòla.

Tha an eaglais Phàpanach a' cur geòcraigreachd am measg nam peacaidhean gràineil ris an abair i "peacaidhean bàsmhor," ach tha mi an dùil nach euala mi riagh searmon ann an eaglais Phròstanach mu'n chleachdadh mhosach so, no ministear a' maoidheadh air coimhthional gu'n téid geòcraigean a dh' ifreann. Maith dh'fhaoidh gur e an t-eòbhar air sin gu bheil iad 'g a fhàgail aig lighichean rabhadh a thoirt do dhaoine mu gheòcraigreachd, ach tha fhios aig na lighichean gu bheil am beòshlaint

an crochadh ri neo-mheasarrachd an comhchreutairean, agus air ghaol sìth agus réite, leigidh iad an siubhal leò.

Tha sinn uile trom air a' mhisgeir, ach ann an seagh fior chan 'eil mùghadh eadar an drongair agus an geòcaire ach a mhàin gu robh an geòcaire na bu ghlice (no theagamh na b'fhortanaiche) ann an taghadh an ni anns a bheil e ana-measarra. A thaobh mòraltachd a' ghnothuich chan urrainn an dara fear clach a thilgeadh air an flear eile, cia dhiubh is e feòil, no iasg, no piob, no leann, no uisge-beatha a thug orra tuisleachadh, oir is e an cròn agus an cionta, gu'n do bhris iad lagh na stiùmacht agus nach do cheus iad an ana-miannan.

Ach air a shon sin chan abair mi gu'm bu cho maith leam duine fhaicinn air an daoraich ri geòcaire a' dinneadh bìdh 'n a bhrù le fallus a ghnùise, oir ged nach 'eil anns an dà ni, a thaobh mòraltachd agus ann an sùilean Dhe, ach bò mhaol odhar is bò odhar mhaol, tha na peasanan a tha leantainn na misge anns an t-saoghal so móran na's truime na na peasanan a tha leantainn geòcraigreachd, agus a' tuiteam gu tric air daoine neochiantach, air mnathan is clann. Sin rud a tha glé iongantach ann an saoghal a tha air a riaghlaidh le gliocas an Uile-chumhachdaich, gu bheil peasanan cho aotrum a' tuiteam air aon pheacadh agus peasanan cho trom a' tuiteam air peacadh eile, ged tha iad coltach ri chéile cho fad 's is léir dhuinne.

Laoigh Fhoghair

Na raointean threabh is chuir sinn,
Le siol ro phriseil caoin ;
Ach thainig dealt is dh'fhàs e,
O Dhia tha gràsmhor caomh :
'S a' gheamhradh bheir e sneachda,
'S 'n a àm an sámhradh blàth ;
Le osaig chiùin is grian-gheal,
Is frasau cùbhraidh tlàth.

Chan 'eil maith mu'n cuairt duinn,
Nach 'eil o Dhia nan gràs ;
O ciù do Dhia ! O ciù do Dhia !
Thug gràdh cho làn.

'S e fèin a mhàin a chruthaich,
Gach nì tha bhos is thall ;
'S e Dia thug mais' do'n neòinein,
'S do'n reult, a glòir 's gach bell :
Tha sian is tuinn fo smachd-san,
'S e làmh a bhiadh na h-eòin ;
Nach mò bheir Dia ar n-Athair,
Dhuinn fèin gach là ar lòn.

Chan 'eil maith, etc.

Sgeul aoibhneach na Nollaige

"Agus thubhairt an t-aingeal riu, Na biodh eagal oirbh; oir feuch, tha mi ag innseadh dhuibh deagh-sgéil mhór-aoibhneis, a bhitheas do'n uile shluagh; oir rugadh dhuibh an diugh ann am baile Dhaibhidh, Slánuighear as e Criosd an Tighearna." — Lucas ii, 10.

SO am mìos de'n bhliadhna air a bheil a' Chriosdachd uile a' cumail cuimhne air teachd Chriosd do'n t-saoghal, air a bhreith ann an stàbull am Betelehem, Mac gaolach Dhe a' tighinn a steach do shaoghal fuar nach do rinn a bheatha. Ach ged bha muinntir Bhetlehem 'n an cadal an oidhche ud, agus gun smuain no umhail aca do'n Ionghnadh shiorruidh a bha cho dlùth dhaibh, bha na h-ainglean 'n an dùsgadh, a' toirt glòir agus moladh do Dha :-

"Gach glòir do Dha 's na nèamhan shuas,
sìth bhuan air thalamh tà;
Nochd Dia 'dheagh-thoil do'n chinne-
daonn'."

Cha b'ann gun aobhar a chuir Lucas sìos 'n a leabhar na laoidhean molaidh a gheibh-earr ann an toiseach an t-soisgeil a sgriobh e, oir chan e mhàin gu robh teachd Chriosd 'n a sgeul aoibhneach do'n iarmad bheag de dhaoine ciùin agus diadhaidh a bha a' feitheamh ri sòlas Israeil, ach bha soisgeul Chriosd 'n a sgeul mhór-aoibhneis do na deisciobuil a lean e ann an Galile, agus do na ceud chreidmhich. Agus tha an soisgeul 'n a sgeul mhór-aoibhneis anns an eaglais an diugh fhathast.

O chionn oidhche no dhà, an uair a bha mi a' leughadh ann an Gniomharan nan Abstol mu'n aonachd agus mu'n aoibhneas a bha ann an cridheachan nan creidmheach anns a' cheud linn, a' briseadh arain o thigh gu tigh le gàirdeachas, chuimhnich mi air an tiotal aig leabhran beag a bha air a chur a mach o chionn cuid mhaith bhliadhnaagan le Fear-deasachaiddh *an Hibbert Journal* "Mór-aoibhneas a' Chreidimh Chriosduidh air a chall." Có is urrainn an Tiomnadh Nuadh a leughadh gun an smuain so a dh' éirigh 'n a intinn, gu robh ni-eigin aig na ceud chreidmhich a tha sinne an diugh air a chall, no mur do chaill sinn e gu buileach, nach cluinnear ann am fianuis na h-eaglais ach glé fhann, *aoibhneas na slàinte*.

Phill na deisciobuil gu Ierusalem le gàird-eachas mór. (Lucas.)

Thug an sluagh aire do na nithean a labhradh le Philip, agus bha gàirdeachas mór anns a' bhaile sin. (Lucas.)

Ghabh iad am facal d'an ionnsuidh leis an uile thogradh. (Lucas.)

Bha na deisciobuil air an lònadh le aoibhneas agus leis an Spiorad Naomh. (Lucas.)

Pailteas an aoibhneas agus dòimhne am bochdainn (Pòl).

Tha móran dhaoine an diugh an dìil nach robh làithean riamh ann cho trioblaideach ris na làithean anns a bheil sinn bed, ach chan fhiach teanntachd no àmhghar air bith a tha sinne a' fulang a bhi air an ainmeachadh làimh ris na dh'fhuiling na ceud Chriosduidhean, a bha air an deanamh mar shalchar an t-saoghal. Ach cha do rinn iad gearan no ciùchràin, agus cha mhò a chaill iad am misneach no an dòchas, oir bha sìth Dhe agus aoibhneas a shlainte 'n an cridhe.

Bha na ceud Chriosduidhean lom agus bochd a thaobh móran nithean a tha againne am pailteas, nithean a tha sinn 'g ar cunntas fhéin sona iad a bhi againn, ach bha iad paitl a thaobh nithean eile leis an d' thug iad buaidh air an t-saoghal nach 'eil sinne a' toirt. Cha robh an t-airgiot aca a tha againn an Eaglais na h-Alba an diugh, no na h-eaglaisean, no na ministearan foghluimte, no ficead rud eile a tha sinn an dìil nach maireadh an Creideamh Chriosduidh bed as eugmhais, agus idir idir cha robh dad aca coltach ris an tigh-chuspuinn a tha air 121 Sràid Sheòrais, an Dùn-Éideann, ach an uair a chuimhnicheas tu air na nithean móra agus mòrbhuileach a rinn iad, agus air an àireamh dhaoine a chuir iad ris an eaglais ann an tÙine ghoirid, gun airgiot, gun togall-aichean, gun chléirich, gun chommittees, gun phropaganda, chi thu nach e sin na meadhonan as fheàrr a chraobh-sgaoileas an Creideamh Chriosduidh, ach *aoibhneas na*

sláinte a bhi ann an eridhe nan daoine a tha a' searmonachadh. Mur do chuir deagh-sgeul mhór-aoibhneis a tha iad ag innseadh òran ruadh 'n an eridhe fhéin cha ruig iad a leas dùil a bhi aca gu'n gabh daoine eile rithe le gairdeachas air an teisteanas-san.

Bhiodh an diadhair urramach, an t-Ollamh Seumas Denny, ag ràdh gu bheil an Creud agus an Soisgeul cho aoibhneach 's nach ann 'g an aithris a bu chòir dhuinn a bhith ach 'g an seinn. Tha an Tiomnadh Nuadh air theine leis an aoibhneas a bha ann an eridheachan nan creidmheach. Dh'ith iad am biadh le gairdeachas, a' moladh Dhe. An uair a bha an duine bacach a bha ag iarraidh déiree aig dorus an teampuill air a leigheas, tha Lucas ag ràdh gu'n deachaidh e a steach do'n teampull, a' leumnaich, agus a' toirt cliù do Dia. An uair a bha Pòl agus Silas air an tilgeadh am prìosan, goirt leis na buillean agus an droch ghiollachd a fhuair iad, sheinn iad air a' mheadhon-oidhche laoidh-mholaidh do Dia. 'S e na Phairisich na h-aon daoine mu'm bheil e air a ràdh anns an Tiomnadh Nuadh gu robh an aodainn gruamach agus dubhach.

Chan 'eil aoibhar-gairdeachais air an t-saoghal a ghabhas coimeas ri eòlas fhaotainn air Dia, agus is ann ann an Criosd a thug Dia dhuinn eòlas air fnéin. Tha iomadh focal agus iomadh samhladh air uisneachadh anns a' Bhiobull mu'n fhiorsachadh-anama a thug aoibhneas do dheisciobuil Chriosd, creideann, maitheanas-peacaidh, saorsa, réite, iompachadh, an Spiorad Naomh, breith a ris, ach tha iad uile a' ciallachadh an aon ni, eòlas air Dia, an t-eòlas a tha peacaich a'

faotainn air ann an Criosd, an Slànuighean a rugadh ann am baile Dhaibhidh.

Deagh-sgeul mhór-aoibhneis: an e sin cliù an t-soisgeil a tha sinn a' searmonachadh an diugh? A bheil facal 'n ar beul a ni eridhe an luchd-éisdeachd sona, agus a bheir orra an Tighearna a mholadh? A bheil sinn ag éigeach fuasgladh do na braighdean? Chan 'eil ann an searmonachadh ach obair dhiomhain mur bheil deagh sgeul aig an t-searmonaiche ri liubhairt. Aen buidheachas do Dia tha sin againn, agus tha gach Nollaig a thig a' cur 'n ar cuimhne as ùr, nach d'fhág Dia sinn gun chabhair no gun dòchas, ach gu'n d'thàinig e dlùth dhuinn 'n a Mhae gràdhach, an leanabh naomh a rugadh ann an staid ional am Bethlehem.

A bheil sgeul eile air an t-saoghal cho iongantach no cho aoibhneach ri *gràs an Tighearna Iosa Criosd* a bha saibhir, ach a rinn e fhéin bochd air ar son-ne, a chum tre a bhochdainn-san gu'm bitheamaid-ne saibhir? Iongantas nan Iongantas an gu'm biadh Mac Siorruidh Dhe agus Dealradh glòire Dhe, Righ nan naomh, agus Maise nan neamh, air a dheanamh bochd air ar son-ne; air a bhreith ann am prasaich mar nach robh ann ach urra-gun-iarraidh; gun chrùn aige ach an crùn droighinn a chuir daoine gu magail air a cheann, agus eadhon gun uaigh aige air a' cheann mu dheireadh ach uaigh a' choigrich! Sin agaibh gràs agus irioslachd an t-Slànuigheir bheannaichte leis a bheil Dia a' briseadh chridheachan cruaidh nach gabhadh briseadh le breitheanas no le buillean, tìrd.

An dòighean diomhair gluaisidh Dia.

Eilean mo Ghaoil

*Eilean mo ghaoil,
Is caomh leam eilean mo ghràidh.*

NA'N robh fhios agam c'aité am faighinn duine d'an aithne na *Communists* gu maith, an teagasc agus an dòighean agus an ceannuidhe a tha iad ag iarraidh, agus a dh'irmseadh dhuinn gu ciallach agus gu cothromach agus gun aitearachd cainnte ciod an seòrsa dhaoine a tha annta, dh' iarrainn air sgrìobhadh umpa air an duilleig so, oir tha na Communists an diugh 'n am ball-seanchais anns a h-uile àite an suidh daoine; am Pàrlamaid, an Cléirean na h-Eaglais, aig céilidhean, agus anns na paipearan-naidheachd, agus anns na còmhdailean sin uile chan 'eil air a ràdh umpa ach gur droch dhaoine iad agus daoine cunnartach. Ach

ma théid thu ann an seanchas ri fear no ri té dhiubh fhéin, no ma leughas tu am propaganda a tha iad a' cur a mach ann an leabhrainn-bheaga agus air duilleagan air feadh na dùthcha, shaoileadh tu gur iadsan na cairdean as fheàrr a tha aig luchd-oibre an t-saoghail, agus gu bheil iad a' leàntuinn teagasc Chriosd a thaobh gràdh bràithreil na's dlùithe na tha an Eaglais a' deanamh. Their naimhdean nan Communists riut nach 'eil iad a' creidseinn ann an Dia no ann an saoghal eile, agus nach 'eil dad 'n am beachd ach an cuiid a thoirt o dhaoine móra agus o dhaoine beairteach, agus a roinn 'n am measg fhéin, an dùil gur e sin an dòigh as luaithe

air Linn na Saorsa a thoirt a steach ; obair aotrum, uairean goirid, pàigheadh maith, cadal fada, agus toil-inntinn gun sgur.

Na'n robh fhios agam c'aité am faighinn duine a b'urrainn an fhìrinn, an fhìrinn uile, agus gun dad ach an fhìrinn, a thoirt dhuinn mu na Communists, bhithinn taingeil iarraidh air a dheanamh air an duilleig so, ach gus an tog an duine sin a cheann, chan 'eil fodham ach cuid de na nithean a bhios a' tighinn 'n am cheann fhéin a chur sìos, ged nach 'eil mi a' gabhail orm gu bheil mi a' tuigsinn nan daoine so.

Ged nach 'eil bàigh air bith agam ri Communists tha mi cinnteach gu bheil móran air a ràdh umpa nach 'eil fior, agus gu bheil olc air a chur as an leth nach do rinn iad. Na'n creideadh tu na paipearan-naidheachd cha mhór gu bheil dad a' dol ceàrr anns an t-saoghal nach e na Communists as aobhar dha. An dé fhéin leugh mi an òraid a bha air a liubhairt ann an Lunnainn leis an Ard-Riaghlaир, Calum Dòmhnullach (Socialist e fhéin agus mac Socialist) mu chor na dùthcha ann am Malaya, an dùil gu'n cuireadh e solus na bu ghlaíne na gheibh sinn o phaipearan-na-sgillinn air na nithean a tha a' tachairt anns an dùthaich mhór agus fharsuing ud anns a bheil iorghuill agus mort a' dol air aghaidh fhathast, ach cha robh dad aige ri ràdh ach gu robh muintir na dùthcha siocail gu leòr agus dileas do Bhreatunn, agus gur e buidheann de Chommuinists á China a bha deanamh an uile. Theagamh gu bheil Sinich ann am Malaya a' tha 'n an dearg Chommuinists, agus leis am bu mhaith uiread uile agus millidh a dheanamh 's a b'urrainn dhaibh, ach chan 'eil mi a' creidsinn gu bheil a chùis cho simplidh 's a tha Calum Dòmhnullach ag rádh. Tha amharus agam gu bheil a' cheart ghaoth a' séideadh ann am Malaya a tha a' séideadh anns a h-uile ceàrn eile de'n t-saoghal, na h-iochdarain ag iarraidh a bhi 'n an uachdarain. Sin an galair gabhailteach a tha a' sgaoileadh air feadh nan rioghachdan uile mar gu'm biodh influenza, na h-iochdarain ag iarraidh a bhi 'n an uachdarain ; na coineanan ag iarraidh a bhi 'n an leòmhainn, agus na seotaichean ag iarraidh a bhi 'n an reitheachan agus 'n an caoraich-stuic ; rud mi-nàdurra.

Ged nach 'eil ann an Communism agus ann an Socialism ach an t-aon ni a réir teagasc an Ard-shagairt a tha aca le chéile, Carl Marx, theagamh gu'n d'thug sibh an aire o chionn ghoirid gu bheil barrachd gràin, agus barrachd eagail cuideachd, aig na Socialists air na Communists na tha aca air na Tories fhéin. Chan 'eil mi a' tuigsinn

gu ro mhaith ciod is eiall dha so, oir anns an leabhar-nhór aig Carl Marx, a leugh mi anns a' gheamhraidh an uiridh, chan 'eil e a' deanamh dealachadh air bith eadar Socialism agus Communism, no eadar Socialists agus Communists ; tha e a' cleachdadh an dà fhacail mar gu'n robh iad a' ciallachadh an aon ni. Ach chan 'eil Mgr Attlee agus na cinn eile anns a' Phàrlamaid de'n bheachd so, agus na'n gabhadh e deanamh gun dragh, gun bhuaireas, dh' iomaineadh iad na Communists a mach as gach dreuchd a tha aca ann an Comhairlean ghualadairean agus luchd-oibre eile.

Mar a thubhairt mi cheana chan 'eil mi a' tuigsinn gu ro mhaith car son a tha na Socialists cho fada. an aghaidh am fior bhràithrean, na Communists, ach eo dhiubh tha iad ann, agus tha am fuath a tha aca dhaibh air a chunntas dhaibh fhéin mar fhìreantachd, oir tha móran dhaoine a' gabhail misnich nach dean na Socialists eron do'n dùthaich o'n a tha iad cho trom air na Communists. Am faod e bhith gu bheil eridhe mhic an duine cho domhain agus cho cealgach 's gur e so aon de na h-aobharan gu bheil aon bhràthair a' tionndadh a chùil air a bhràthair eile ?

Ach tha aobhar as fheàrr na sin a' cumail nan Socialists agus nan Communists o chéile ann an Eilean ar gaoil, an ealain a tha aig muintir Bhreatunn air riaghlaireachd. Chan 'eil dùthaich air an t-saoghal anns am biodh e cho duilich Revolution a chur air bhonn 's a bhiodh e ann am Breatunn, ach cha mhò a tha dùthaich air an t-saoghal anns am biodh e cho furasda do Revolution dol air aghaidh gu réidh aon uair 's gu'n tòisicheadh e. Cha d'fhàinig e riamh ann an inntinn Carl Marx gu'm b' urrainn na h-iochdarain an cumhachd agus an tògħdarras agus am maoin a thoirt o na h-uachdarain, agus iad fhéin a chur 'n an àite, gun mhort agus marbhadh. Sin an teagasc a thug an t-Ard-shagart d'a luchd-leanmhùnn, agus tha an teagasc sin air a thoirt do na Communists anns a' ghineal so fhéin, gu'm feum iad a bhi làidir agus dol troimh theine agus ful a ghearradh sios an duine no na daoine a tha a' seasamh eadar iad agus a' chathair-riaghlaidh. Ach fhuair na Socialists ann am Breatunn a mach nach ruigeadh iad, a leas tapaid a dheanamh no ful a dhòrtadh ; gu'n deanadh bocs-aan-taghaidh na bha dhùth orra gu réidh sàmbach, a chionn gu bheil, agus gu'm bi gu bràth, na h-iochdarain na's liomhioire na na h-uachdarain. Cho fad 's a tha bocs-aan-taghaidh air a chumail ann an urram agus ann am meas an t-sluaigh cha tig calldachd air an dùthaich

nach gabh leasachadh, a chionn gu bheil tÙr agus misneach agus rian agus neo-eisiomail-eachd ann am muintir Bhreatuinn, agus ealain aca air iad fhéin a riaghlaigh. Chuir iad a stigh Gladstone agus chuir iad a mach e; chuir iad a stigh Lloyd George agus chuir iad a mach e; chuir iad a stigh Winston Churchill agus thilg iad a mach e le plub a chualas o Mhoscow gu New York; agus ma tha Mgr Attlee cho glic 's a tha mise a' creidsinn a tha e, tha mi cinnteach gu'm bi e air uairean a' smuaineachadh air a chrìch dheireichannaich fhéin. Ach có a chuireas a mach Stalin?

Eilean mo ghaoil,

Is caomh leam eilean mo ghràidh.

Tha mi a' faicinn anns na paipearan-naidheachd gu bheil deasbuid aca ann an cuid de Chléirean na h-eaglais mu na Communists, ach chan 'eil iad a dh'aon inntinn ciod a ghabhas deanamh. Bu dàna dhomhsa a chuir dhiom mu chuing agus m' aefhuinn bruidhinn air a' chùis sin ri daoine a tha fo theas agus uallach an latha, ach tha mi an dùil nach urrainn an eaglais dad a deanamh ach leantuinn oirre air teagasg an Tiomnadh Nuaidh gu tuigseach, agus air Criod a shearmonachadh 'na cùbaidean, agus dol 'n a aimm do dhachaidhean an t-sluaigh gun sgur gun sgitheachadh.

Tha droch fhasan air tighinn a steach do'n eaglais o chionn bhliadhnaagan, a bhi roinn dhaoine 'n am buidhnean, 'g an cur ann am fang dhaibh féin, agus an sin ag rádh. Ciod a ni sinn riu, no ciod a bheir sinn dhaibh?

Ciod a ni sinn ris an òigridh?

Ciod a ni sinn ri gillean a' chogaidh?

Ciod a ni sinn a nis ris na Communists?

Cha b'urrainn an eaglais dad as miosa a chur 'n an cinn na gu bheil iad dealachte o dhaoine eile, no gu bheil iad feumach no airidh air biadh, no aire, no ciobaireachd, nach 'eil an treud uile a' faotainn. Mar sin cha bhiodh ann ach cosd cainnteach agus call tÙine a bhi dealbh innleachdan agus ribeachan a dh'fhaotainn greim air na Communists, oir mur faigh ministear ann an dàimh dhlùth agus chàirdeil riu 'n an dachaidhean fhéin chan fhaigheadh e greim orra ged thigeadh càraig de Muinntir I 'ga chuideachadh, no Commando de mhinistearan á Glaschu, no duilleagan agus dealbhan o 121 Sràid Sheòrais.

Tha fhios agam nach 'eil na Communists gaolach air an eaglais agus nach bi móran dhiubh a' dol innte, ach chan iad an aon fheadhainn nach bi a' dol do'n eaglais anns na làithean so, agus cha bhiodh e ceart a rádh gu bheil iad uile 'n an luchd-àiceheadh Dhe. Bidh cuid dhiubh ag rádh riùm gur e iadsan a tha a' leantuinn teagasg Chriosd agus nach e sinne. Tha té dhiubh a bhios a' feuchainn ri m'iompachadh agus Communist a dheanamh dhiom, agus is ann daonnan air bhonn a' bhràithreachais agus na criosdalachd a bu chòir a bhi anns an eaglais a bhios i 'ga chur. Tha sinn a' dol do'n aon eaglais, agus chan 'eil duine eile anns an eaglais as dìchiollaiche ann an oibre maithe agus ann an saothair a ghràidh na bhan-Chommunist ud. Tha fhios agam nach dean aon uiseag samhradh, ach na'n rachadh tu a mach do na h-Eileanan an Iar gheibheadh tu gu leòr a dh'uiseagan a tha 'n an Communists, daoine laghach agus daoine diadhaidh nach deanadh cron no foill air duine eile, ach a sheasadh air taobh nan Communists a chionn gu bheil iad a làn-chreidsinn no a leth-chreidsinn an fhacail mhealltach a tha daonnan air am bilean agus air am brataich-ean, gur iadsan càirdean an duine bhochd.

Tha creud gun onoir gun iochd aig Cinn nan Communists, agus dh'innis iad uiread bhreugan, agus rìmn iad uiread uile anns an t-saoghal cheana, 's gu'm bu chòir do dhaoine aig a bheil gaol air an dùthaich cur 'n an aghaidh mar a chuireadh iad an aghaidh Shàtain. Ach tha earball de dhaoine socharach 'g an leantuinn anns gach tìr, nach 'eil olc no ain-diadhaidh, nach 'eil a' smuaineachadh air an creud no air an creid-eamh no air rud air bith eile, *ach am bochdainn fhéin*. Tha iad a' faicinn uiread chomh-arraidhean air saibhreas is sòghaltachd nan uachdaran 's gu bheil am bochdainn fhéin 'g an cur ion 's air a' chuthach; a'dùsgadh 'n an eridhe farmad, agus sannt, agus miorun, agus naimhdeas, na ceithir nithean as luithe a thruailleas eridhe duine agus a chlaonas a thuigse.

Chan 'eil dòigh as fheàrr air tilleadh a thoirt do na Communists na'n dòigh a tha Breatunn a' gabhail, cor an t-sluaigh a mhathachadh.

Eilean mo ghaoil.

Is caomh leam eilean mo ghràidh.

Leabhar Aithghearr Nan Ceist

Leis an Urramach T. M. MacCalmain, M.A., Glaschu.

I

TRI cheud bliadhna air ais, ann an 1648, chuireadh a mach an toiseach "Leabhar Aithghearr nan Ceist," leabhran aig an robh barrachd buaidh na leabhar sam bith eile (a mach o'n Bhìobull fhéin) air beachdan is beusan sluagh na h-Albann suas gus an linn seo fhéin. Is cubhaidh cuimhne ùrachadh air an leabhran iomraideach seo agus orra-san a thug dhuinn e, araon am Beurla agus an Gàidhlig.

Ged a fhuair Leabhar Aithghearr nan Ceist àite is urram an Albainn nach d'fhuair e an dùthach sam bith eile, agus ged a tha an saoghal nile (dh'fhaodamaid a ràdh) ag amharc air mar leabhran Albannach, b'ann an Sasainn agus le Sasannaich a chaidh a chur ri chéile.

Is e linn ùpraideach, buaireasach, a bha anns an t-seachdamh linn deug, chan ann a mhàin anns an dùthach seo ach air feadh na h-Eòrpa gu h-iomlan. B'ann anns an linn roimhe a thachair Ath-leasachadh mór na h-Eaglaise fo threòrachadh nan ceann-iùil aimmeil, Màrtainn Luther anns a' Ghearmailt, Iain Calvin ann an Switzerland, agus Iain Knox ann an Albainn, is feadhainn eile. Ach cha robh obair an Ath-leasachaidh eriochناichte no coimhlionta ann an aon ghinealach no ann an aon linn. Chuireadh cùl ri smachd is mearachdan na Ròimhe, ach bha móran cheisteán cudthromach fhathast ri am fuasgladh, agus ann am fuasgladh nan ceisteán sin agus ann an réiteachadh nan eu-còrdaidhean sin, chleach-dadh chan e mhàin deasbuid beoil ach faobhar claidheimh. Ann an Roinn-Eòrpa bha cogadh sgriosail a mhair deich bliadhna fichead, agus ann am Breatainn bha iomadh-cath is còmh-stri—Righ is Pàrlamaid an aghaidh a chéile, a' muinntir chléireil an aghaidh na muinntir easbuigich, agus iomadh-sorsa eile a' togail an guth 's ag cur ris an ùpraid.

Thachair anns a' bhliadhna 1643 gu robh móran dhaoine am Breatainn de'n bheachd gum b'fheàrrde na trì rioghachdan —Sasainn, Alba, is Eirinn—nam biodh an aon rian-riaghlaidh agus an aon aidmheil aca air feadh nan trì. Bha e air a shaoilsinn gun gabhadh aontachadh air comh-bhonn coitcheann a chuireadh erioch air na h-aimhreitean agus a neartaicheadh na h-eaglaisean ath-leasachite fa chomhair cumhachd is innleachd Eaglais na Ròimhe, agus i

a nis air éirigh air a casan a ritist an déidh nam buillean agus nam brisidhean a dh fhuiling i anns an linn roimhe.

Mar sin, anns a' bhliadhna ud, rùnaich Parlamaid Shasainn gum biodh comh-thional de dhiadhaircean fòghluimte ag cruinneachadh air a' cheud latha de'n Iuchar gus beachdachadh air rian-riaghlaidh is dòigh-aoraidh is aidmheil na h-eaglaise ann an Sasainn. Chaidh ceud is dà fhichead is a h-aon deug de dhaoine fòghluimte agus diadhaidh a ghairm do'n choinneamh mhóir seo, ach thachair gu robh an Righ (Teàrlach a h-Aon) agus a' Phàrlamaid a mach air a chéile aig an ám agus dh'fheuch esan ri bacadh a chur air a' choinneamh. Ach, a dh'aindeoin toirmeasg Theàrlaich, chruinnich iad mar a dh'iarradh orra. Dh'fhan na "Rioghalaich" (iadsan a bha air tacbh an righ) air falbh, 'nam measg an diadhair ainmeil Ard-easbuig Ussher.

Cha robh na diadhairean fada cruinn an Iar-mhinster an uair a chuir iad fios gu Ard-sheanadh Eaglais na h-Alba a dh'iarraidh orra riochdairean a chur sìos g'an euideachadh anns an obair chudthromaich a bha romhpa. Rinneadh sin, is thaghadh còignear mhinisteran agus trìùr éildearan gu bhith 'nam buill de chomh-thional nan diadhairean an Iar-mhinster (*Westminster Assembly of Divines*, mar a theireadh riutha anns a' Bheurla). B'iad seo na riochdairean Albannach: Alasdair MacEanraig (Ard-cheann Oilthigh Dhùn-éideann), Raibeart Bàilidh (Ard-cheann Oilthigh Ghlaschu), Sòmhailrie Rutherford (Ard-cheann Colaisde na Diadhaireachd an Cille-Rìmhinn), Seòras MacGilleasbuig (ministear Ard-eaglais Dhùn-éideann) Raibeart Dùbhghlas, agus còmhla ris na ministearan sin trìùr éildearan — Iarla Chassisilis, am Moraig Maitland, agus an Ridire Gilleanbuig MacIain, Warriston.

An taobh a stigh de bhliadhna an déidh do'n Ard-sheanadh gabhail ri Leabhar Aithghearr nan Ceist rùnaich Seanadh Earraghaidheal a chur an Gàidhlig agus thagh iad seachdinar mhinistearan a bha 'nan sgoilearan maithe Gàidhlig a chum sin a daeanamh. An ceann dà bhliadhna eile cha robh fathunn air an obair a bhith deanta, agus mar sin dh'iarradh air dithis mhinistearan—Eóghan Camshron (Ministear Dhùn-Obhainn) agus Dùghall Caimbeul (Ministear Chnapadail)—dol an ceann na h-oibre. Rinn

iad sin gu sgiobalta, agus am beagan tìne chrìochnaicheadh an t-eadar-theangachadh agus ghabhadh ris ann an 1652.

Aig an ám ud bhuiineadh Cléir an Eilein Sgitheanaich do Sheanadh Earra-ghàidheal, agus bha a' Chléin sin ag gabhail a steach Innse-Gall. Thachair nach robh gin de mhiniestearan na cléire sin an lathair aig coinneamh an t-Seanaidh an uair a ghabhadh ris an eadar-theangachadh a rinn an Camshronach agus an Caimbeulach. Ach an ath bhliadhna ràinig triùir dhiubh ecinneamh an t-Seanaidh, agus nach ann a bha dithis dhiubh (Aonghas MacCuinn, ministear Uibhist a Tuath, *agus fear Niall MacCuinn*) air eadar-theangachadh Gàidhlig an urra a dheanamh air Leabhar Aithghearr nan Ceist. Dh'aontaicheadh an dà eadar-theangachadh sin a choimeas ri eadar-theangachadh an t-Seanaidh, agus dh'earbadh ri Eóghan Camshron, Niall MacThionghuin agus Aonghas MacCuinn sin a dheanamh. 'S e bheuil a bh'ann gur e eadar-theangachadh a' Chamshronaich agus a' Chaimbeulaich, le beagan ceartachaiddh a réir na dhà eile, a ghabhadh, agus mar sin chaidh Leabhar Aithghearr nan Ceist ann an Gàidhlig a chlò-bhualadh an Dùn-éideann anns a' bhliadhna 1653. Bha dà mhile leth-bhreac anns a' cheud chlò-bhualadh ach cha b'fhasa a bha an àireamh sin 'gan sgapadh air feadh na Gàidhealtachd agus nan Eilean. Ann an ochd mìosan deug cha robh aon air fhàgail, agus chán aithnè dhomhsa gu bheil lorg an diugh air fiù aon leth-bhreac de'n cheud chlò-bhualadh sin. Nam faighte aon dhiubh, b'fhiach e suim mhór airgid. Fad tìne mhóir 's ann a bha teagamh anns a' chùis co dhiubh bha no nach robh Leabhar Aithghearr nan Ceist an Gàidhlig air a chur an clò roimh an bhliadhna 1659.

Tha e coltach nach robh ministearan Cléir an Eilein Sgitheanaich idir idir toilchthe nach do ghabhadh ris an eadar-theangachadh aca fhéin, agus a dh'aindeoin barrachd is aon achmhasan o'n t-Seanaidh lean iad ag craobh-sgaoileadh eadar-theangachaidh-ean an dà MhicCuinn.

Ann an 1659 chuir Seanadh Earra-ghaidheal a mach an dara clò-bhualadh de Leabhar Aithghearr nan Ceist còmhla ris A' Cheud Chaogad de na Saiml am meadrachd Gàidhlig. De'n chlò-bhualadh seo chan 'eil air forfhais a nise ach a trì, agus de na trì tha aon an leabhar-lann Eaglais na h-Alba an Dùn-éideann, agus aon eile an leabhar-lann na h-Eaglais Saoire anns a' bhaile cheudna.

Is e seo an tiotal a bha air Leabhar nan Ceist an Gàidhlig an toiseach, "Foirceadul Aithghearr Cheasnughe," agus b'e seo an

treas leabhar a chaidh a chur an clò anns a' Ghàidhlig. B'iad a' cheud dhà "Foirm nan Urnuigh" le Iain Knox air eadar-theangachadh le Eoin Carsuel (an 1567) agus Leabhar-ceasnachaidh Chalvin air eadar-theangachadh leis a' Chàrsalach mhór cuid-eachd (an 1631).

F'am chomhair tha leth-bhreac a thàinig a mach an 1751 agus is e seo an Roimh-ràdh no am Facal-toisich a tha ann (le beagan atharrachaidh air an litreachadh a réir gnàths an là an diugh):

"A Leughthora, Mar a rinn an gràdh a bha againn do phobull an Tighearna, a tha ag gnàthachadh na teanga Gàidhlig, sinne a bhrosnachadh air fùs chum an Catachiosma Aithghearr seo a tharraing as a' Bheurla dhaibh; is amhluidh a bhrosnaich an rùn ceudna sin roimhe seo tuilleadh de na leabhraibh sin a bhualadh an clò an dara h-uair le caochladh beag air cuij de na foclan a tha sa' cheud Translasiòn. Oir chan e mhàin gu robh na leabhair an uair sin, mar a tha iad a nise, ro ghann, ach mar an ceudna dh'aithnich sinn le gnàthachadh nan leabhar a bha againn gu robh an ceud Translasiòn sir cruaidh air a' phobull agus do-thuigse, do bhrigh gun do lean sinn ro theann ris a' Bheurla; is amhluidh a nis atàid air am bualadh an clò an seasadh siathamh) uair agus nas' so-thuigse na a' cheud uair gu mòr le beagan caochlaibh. Uime sin, a Leughthora Chriosduidh, gabh misneach chum an leabhar seo a thàinig a nis a mach a ghnàthachadh le dìcheall anns a bheil cinn àraig a' Chreidimh Chriosduidh air an cur sìos gu h-aithghearra ionlan, oir 'Is i seo a' bheatha shuthain, eòlas a bhith againn air Dia is air a mhac, Iosa Criosc' (Eòin xvii. 3). Agus guidh thusa air an Tighearna seo a bheannachadh mar mheadhon àraig chum eòlas soisgeul Chriosd a chraobh-sgaoileadh anns na críoibaibh Gàidhealacha. Gràs maille riut."

Is iomadh uair a chaidh Leabhar Aithghearr nan Ceist a chlò-bhualadh as ùr anns a' Ghàidhlig, agus is tric a rinneadh tomhas ceartachaiddh air an eadar-theangachadh agus gu sònraichte air litreachadh nam facal. Aig deireadh an ochdamh linn deug chuir an S.P.C.K. (A' Chuideachd Urramach chum Eòlas an t-Soisgeil a Chraobh-sgaoileadh) a mach ceartachadh fo làimh an Ollainmh Tòmas Fleming, aon de mhiniestearan Dhùn-éideann; chuireadh a mach ceartachaidhean eile leis an fheadhainn a leanas— Seumas MacGille-mhoire (maighstir-sgoile an Drochaid MhicEòin) an 1800, Gilleanart MacDòmhnaill (maighstir-sgoile an Dùn-éideann) an 1816, an t-Ollamh Tòmas Ros

(ministear Sgìr Loch-Bhraoin) an 1820, an t-Ollamh Alasdair Beith (a bha 'na mhinistear an Gleann-Eilge) an 1826, an t-Ollamh Iain Dòmhnaillach ("Dòmhnaillach Mór na Tòisigheachad") an 1829, an t-Ollamh Iain Mac a' Ghobhann (a bha an Ceann-loch Chill-Chiarain), agus an t-Urramach Ailean Mac na Ceàrdaidh (ministear na h-Eaglaise Saoire anns a' Cheann-mhór) an 1881. Ann an euid dhiubh sin bha dearbhailean bho na sgriobturan.

Bha comh-thional nan diadhairean cruinn an Iar-mhinster fad shia bliadhna (1643 gu 1649), ach lean comhairle dhiubh air son trì bliadhna eile (gu 1652). Ann an cóig gu leth bliadhna chriochnaich iad a' mhór-

chuid de'n obair, agus gu dearbh bu mhór 's bu chudthromach an obair sin, agus mar thoradh air an saothair dh'fhàgadh againn Leabhar Aidmheil a' Chreidimh, Leabhar-seòlaidh an Aoraidh Fhollaisich, an Leabhar-ceasnachaidh Farsaing, agus Leabhar Aithghearr nan Ceist, agus (faodaidh sinn a'ràdh cuideachd) na Saiml ann am meadrachd Beurla.

Cha b'ann gun dragh 's gun chonnspoid a rinn iad an obair sin uile, agus tha cuntas mionaideach againn air na coinneamhan 's na deasbunan a bh'aca. Bha àireamh sheòrsachan is bhuidhnean 'nan measg, ach bha iad uile aonaichte ann a bhith gabhail ri Facal Dhé mar an aon riaghait air ciod as còir a chreidsinn agus a dheanamh ann an eaglais Chriosd.

(Ri leantuinn).

Aig an Uinneig

Aonghus Mac Dhonnchaidh

BHO thàinig e as an Eilean Sgitheanach do Ghlaschu 'n a bhalach òg, a dh'iarraidh an fhortain, mar a rinn iomadh balach Gàidhealach a bha roimhe agus a bhios 'n a dhéidh, bha guth agus labhairt aig Aonghas Mac Dhonnchaidh a bheireadh air daoine sealltuinn air 'dà uair. Bha gaol aige air a dhùthach agus air a dhaoine agus air an cànan, agus fhuaire e làn chothrom ann an Céilidh nan Gàidheal air an deasboireachd a bha cho nàdurra dha a chur an cleachdadh ann an caonnagan-cainnrithe ris na seann laoich nach naireann, Niall Mac Gill-eathain, Eachann Mac Phàidein, Iain Bannerman, Snodgrass, agus feadhainn eile de'n ghineal sin air nach 'eil cuimhne agam. Cha robh gin dhiubh a bu chuimsiche a thilgeadh maghar os ciomh an eisg a bha e air son dubhan a chur 'n a shròn na Aonghus Mac Dhonnchaidh; na'm biodh an deasboireachd a' fàs cadalach agus trom, cha luaithe a dh'èireadh Aonghus na thigeadh an céilidh beò, agus leth-dusan dhiubh a' leum air an casan, ag iarraidh chuige air son rudeigin a thubhairt e. Bha salann agus snoisean 'n a sheanchas dàonnan, agus ged nach abrainn gu robh teine an t-soluis-bhutain 'n a eanchainn bha sradagan a' leum

as gun sgur, chan ann idir á tobar a chuimhne air nithean a chuala no leugh e, ach á tobar a mhac-meanmain fhéin.

Tha mi an dùil gur ann le sgrìobhadh a bha e a' faotainn à bheòshlaint ann an tùs a làithean, ach chan 'eil ann an Litreachas ach ban-mhaighstir chruaiddh, agus feumaidh gu'n robh a' bheòshlaint air uairean gu maith lom. Ach ged bha am fortan fada gun tighinn thàinig e mu dheireadh, agus chan e mhàin gu'n d'thug e saorsa dha o'n ràmh, no o'n chuing a tha cosnadh ar nara'n làitheil a' cur oirnn uile, ach thug e cothrom dha air aobharan anns an robh e a' creidsinn, agus daoine a bu toigh leis, a chuideachadh; an toileachadh as buaine as urrainn airgiot a thoirt do dhuine. Chuir e a mhaoin, a réir na leugh mi anns na paipearan-naidheachd, gu deagh bhui.

Bha e 'n a Cheann-suidhe air a' Chomunn Ghàidhealach fad chòig bliadhna, ma's maith mo chuimhne, agus ged nach cuala mi ach dhà no trì de na h-òraidean a liubhair e aig a' Mhòd, b'e aon dhiubh sin òraid a b'fheàrr a chuala mi riagh aig a' Mhòd, le gréis agus riomhadh 'n a chaint nach b'urrainn neach eile a chur inntre ach e fhéin. An uair a bhios daoine eile a' labhairt bidh iad taingeil an casan a bhi air an talamh air

eagal gu'n tuit iad, ach bha Aonghus Mac Dhonnchaidh cho cinnteach as fhein's rach robh eagal air an talamh fhàgail, agus dol air iteig suas do'n iarmait air sgiathan a mhac-meamain fhéin; rud cunnartach, ach gu fortanach tha an iarmait farsuing.

Bha làmh aige o thoiseach gu deireadh a làithean anns gach oidharp a bha Gàidheil a' deanamh a chumail beò càinain agus litreachas ar dùthcha, agus chan 'eil ionghnadh gu robh àite-toisich aige anns an obair sin, oir bha e a' creidsinn le uile chridhe nach 'eil rud air an t-saoghal as luachmhoire na'n dìleab a dh'fhág ar n-aithraichean againn ann an seana-litrechas, sean-fhòghlum, agus seanoilean nan Gàidheal. An uair a bhiodh e a' bruidhinn uime so aig a' Mhòd no cruiinneachadh eile chan ann ri bòilich no bostruinn a bhitheadh e, mar a bhios cuid eile de Ghàidheil għlagħadach, ach a' labhairt le eud agus eòlas a pailteas a chridhe.

Thug an saoghal dha cuid mhaith de na nithean a riaraicheas eridhe an duine, bean agus teaghlaich a dh'ioc maith dha ré uile làithean a bheatha, dachaidh shona, beòsh-làint phailt, gean-maith a luchd-dùthcha, agus deagh-sheasamh am fianuis an t-saoghaill, ach mur bheil mi meallta 'n am bharail, tha mi an dùil nach biodh cupan a shonais làn mur biodh dòchas aige gu'm bi cuimhne bhuan air mar bhàrd.

Sgriobh e cuid mhaith an rosг agus an ranntachd, agus cha do sgriobh e riamh aon sreath air nach 'eil dath na h-inntinn aige fhéin, air chor agus nach 'eil dad 'n a obair a tha maol no breoite. Bha lasair 'n a inntinn nach leigeadh leis a bhi sgìtheil no baoghalta, agus tha cuid de na h-òrain agus na luinn-eagan a sgriobh e anns a bheil, chan e mhàin grinnseas agus ceòl, ach fior anail na bàrdachd.

Tha fhios agam glé mhaith nach robh am meas a tha agamsa air simplidheachd aig Aonghus Mac Dhonnchaidh, agus mar sin chan abair mi dad mu *Chnoc an Fhradhairc*, ach an uair a chuireas na sgoilearan òga ceann ann am Faclair Gàidhlíg ùr, gheibh iad anns an *Ogha Mhór* agus ann an *Cnoc an Fhradhairc* mèinn òir.

Lachlann Caimbeul

Duine glic agus duine gaolach agus duine iriosal a bha daonnan air cheann a ghnothuich, a' deanamh maith gu sàmhach, agus 'ga chumail fhéin as an t-sealladh.

Shiubhail e ann an October an taobh a mach de Lunnainn, far an robh e ag obair o bha e 'n a ghille òg. Tha mi an dùil gur ann do Bhaile-chaolais a bhuiñeadh e, ach co dhiubh bha Gàidhlíg aige, agus bha e 'n a charaid maith do Ghàidheil a bha 'n an

coigrich ann an Lunnainn, sean is òg. Ach is e an t-aobhar gu bheil mi a' deanamh iomraidh air anns na duilleagan so, gur h-esan an cùl-taice a bu làidire a bha aig an t-seirbhis Ghàidhlíg a tha air a cumail suas an Eaglais Cùirt a' Chrùin, an Lunnainn, uair 's a' mhios. Chruinnich e airgiod a chumas na seirbhisean sin air aghaidh an déidh dha fhéin a bhi marbh. Tha gu leoир de dhaoine a bhios a' toirt Ghàidheal còmhla do Chéilidh, no do Chuirmean ciùil, no do Chruinneachadh eile de'n t-seòrsa sin, ach e Lachlann Caimbeul an aon duine a b'aithne dhomh a bha cur dragh air fhéin 'g an toirt do'n eaglais.

Bha na ministearan air an taghadh as a h-uile eaglais, as an Eaglais Shaoir cho maith ri Eaglais na h-Alba; bha sanas air a thoirt do na Gàidheil cuin a bhiodh an t-seirbhis ann, agus thigeadh iad ḡstar fada do'n eaglais. An déidh na seirbhisean rachadh iad uile sios do Thalla na h-eaglais, far am faigheadh iad ēupan tea agus cothrom air seanchas a bhi aca ri chéile, agus eòlas fhaotainn air daoine a bha as an aon àite, no as an aon eilean riutha fhéin. Agus fad na h-ùine an Crioduidh maith agus an duine lagħach ud, Lachlann Caimbeul, a' dol sios is suas 'n am measg, 'g an deanamh aithnichte d'a chéile. Bha bean aige cho lagħach ris fhéin.

Fhuair e fois o shaothair, *agus leanaidh oibre e.*

Moderàtor na h-ath bhliadhna

A bheatha agus ar deagh ghuidhe do'n Mhoderàtor ùr, an Ro-Urramach, G. S. Duncan, O.B.E., D.D., LL.D., Ard-cheann Colaisde Muire Naomh, an Cill-rìmhinn; sgoilear maith agus duine iriosal, a dhearbh a dhuineelas an cogadh 's an sith. Ged nach biodh de mholaħd air ach gu bheil e maith air Gréigis bu mhór am moladh sin fhéin, oir tha a' Għréigis agus an intinn chiallach a' dol còmhla am bitheantas. Bho chionn bhliadhnanach tha e air a chunntas mar aon de sgoilearan an Tiomnaidh Nuaidh as feàrr a tha againn, agus chuir an leabhar mù dheireadbh a sgriobh e ri chliu gu mór.

Tha bàigh aige ri oileanaich Ghàidhealach agus tha e anabarrach coibhneil riu, mar a bhithinn a' cluinniñ gu tric o fheadha inn dhiubh air an robh mi eòlach. Ma's maith mo chumhne bha e 'n a mhissionaraidh-samhraidh anns an Apuinn an uair a bha e 'n a oileanach òg, agus cò aige a tha fhios nach cuir a dhleasdanas mar Mhoderàtor an ath-bhliadhna air ais e do'n ghleann anns an do thòisich e air an Fhacal a labhairt le eagal agus ball-chritħ.

A Bhliadhna' ùr

*Ar bòid 's ar n-ùrnuigh nis a ta
an làth'r do chaithir ghràis ;
Bi leinn, O Dia ur n-aithrìchean,
's na diòbair sinn gu bràth.*

AIG an àm so de 'n bhliadhna bidh sinn a' guidhe *Bliadhna Mhaith Ur* do chàch a cheile, ach 's e a thuirt Rabbi Duncan, Ollamh na h-Eabhra, ris na h-oileanaich òga an Dùn-éideann, *Siorruidheachd shona dhuibh!* Sin an guidhe agus am beannachadh as fheàrr, oir tha an t-siorruidheachd fada agus buan; air cho cruaidh 's 'g am bi latha no bliadhna thig iad gu erich, ach chaig crìoch air an t-siorruidheachd.

Ged dh' àireamhainn uile reultan nèimh,
Gach feur is duilieach riamh a dh'fhàs,
Mar ris gach braon a tha 's a' chuan,
'S gach gainneamh chuairticheas an tràigh ;
'S ged chuirinn mile bliadhna seach
As leth gach aon 'dhiubh sud gu léir,
Cha d'imich seach de'n t-siorruidheachd
mhóir
Ach mar gu'n tòisicheadh i 'n dé.

Ciod a ghnè dhaoine a bu chòir a bhi annainn aig a bheil ar dùthchas agus ar dachaidh anns an t-saoghal shiorruidh !

Ar bòid agus ar n-ùrnuigh, dà ni a tha freagarrach dhuinn a chur an làthair an Tighearna gach latha d'ar bheatha, ach freagarrach gu sònraichte aig toiseach na bliadhna, an uair a tha an dà chuid eagal agus dòchas 'n ar eridhe a thaobh na slighe a tha romhainn. Air cho neo-smaoineachail no mì-shuimeil 's 'g am faod duine a bhith, tha làithean sònraichte 'na bheatha a tha toirt 'na chuimhne nithean a bha e a' dichuimhneachadh, agus guthan leis an do labhair Dia ris, agus bòidean a dh'ioc e do Dia 'n a chridhe. "Air là na Bliadhna'-uire," arsa seòladair ann an litir gu mhàthair, chuimhnich mi dhà no tri dh'uairean air an rud a thuirt sibh rium an uair mu dheireadh a bha mi dhachaighd aig a' Bliadhna'-ùir; thuirt sibh rium "nach 'eil duine glie gus an teagaig Dia dha a làithean àireamh." Agus an uair a dh'fhaighnich mi dhibh ciod am feum a bha ann do dhuine a bhi ag àireamh a làithean, is e thubhairt sibh, "chum 's gu'n tuig e cho goirid agus cho neo-chinn-

teach 's a tha a bheatha." Cha do ghreimich e riamh air m'inntinn gu bheil so fior gus am faca mi, seachduin an déidh dhuinn Grianaig fhàgail, fear de'n sgioba againn air a mharbhadh ri m'thaobh, le gàt iaruinn a' thuirt air agus a sgolt a cheann. Bha e 'n a shuidhe làimh ri um aig ar braiceas, ag innseadh dhuinn mu na h-oidhchean sunndach a bha aige an uiridh ann an Cork, ach leth-uair 'n a dhéidh sin bha e anns an t-siorruidheachd. Chan urrainn mi an rud a chur as m'inntinn; esan air a ghabhail agus mise air m'fhàgail. Duine cho laghach 's a chunnaic sibh riamh, trì bliadhna na b'òige na mise."

Cò dhiubh is ann ruinn fhéin a tha sinn a' deanamh bòid no an làthair Dhe (tha mìughadh eadar an dà rud) tha mi cinnteach gu'm bi a' mhór-chuid de dhaoine a' cur bhòidean orra fhéin aig toiseach na bliadhna, bòidean gu'n dean no gu'n seachain iad sud no so nach do rinn agus nach do sheachain iad an uiridh. An uair a sguireas duine de bhi a' cur bhòidean air fhéin tha sin 'n a chomharradh ciunteach gu bheil a choguis a' fàs maol agus marbh. Faodaidh dòchas a bhi agad a thaobh an duine nach 'eil toilichte leis an ire a ráinig e cheana anns a' bheatha dhiadhaidh, agus a bhios ag ùrnuigh gu'n euidicheadh Dia leis buaidh fhaotainn thairis air a' pheacadh ud no air an droch chleachdadhdh ud a tha 'g a cheangal mar phriosanach. Ach chan 'eil dòchas idir a thaobh an duine a tha làn-riaraichte leis fhéin, socruichte air a dheasgannibh.

Feumar a chuimhneachadh nach bi ar bòidean tarbhach mur bheil ùrnuigh agus oidhrip a' dol còmhla riù; is ann anns an ùrnuigh agus anns an oidhrip a tha an éifeachd uile gu léir. Their euid riut gur fhèàrr dhuit gun bòid a dheanamh idir seach do bhòid a bhriseadh, agus bheir iad sgrìobtuir dhuit 'g a dhearbhadh, no theagamh 'g am fireanachadh fhéin air son nam bòidean nach do ghabh iad orra fhéin. Ach ged nach biodh ann ach cealgaireachd is féin-mhealladh bòid a dheanamh mur robh rùn dùrachdach

'n ad chridhe air a' bhòid sin a chumail, ma rinn thu oidhrip agus ùrnuiigh, a' feuchainn ris an rùn mhaith a bha 'n ad chridhe a choimhlionadh, chan e peacadh a bha ann dhuit do bhòid a thabhairt, eadhon ged nach d'thug thu gu erich, tre laigse do thoile no neart agus àireamh nam buairidhean a thachair ort, an ni maith air an do thòisich thu agus an rùn maith a bha 'n ad chridhe.

*Chan ol mi deur tuilleadh, deur tuilleadh,
deur tuilleadh,*
*Chan ol mi deur tuilleadh, deur tuilleadh
de'n dram,*
*Chan ol mi deur tuilleadh, cha dean mi ris
fuireach,*
*'S mi cinnteach gu'n cuireadh e 'n tubaist
am cheann.*

An abradh tu nach robh buannachd ann do'n duine ud a' bhòid so a dheanamh a chionn nach do ghléidh e i ach ochd mìosan, agus gu'n do ghabh e an daorach a' cheud uair a chaidh e do Thobar-mhoire. Nach maith do dhuine ana-miannan na feòla a cheannsachadh ochd mìosan fhéin; stuamachd a bheir saorsa agus sonas dha. M'an dìt thu an duine, agus m'an abair thu nach biodh feum ann dha a bhòid a dheanamh as ùr, an déidh na thachair ann an Tobar-mhoire, cuimhnich air a liuthad duine anns a' Bhiobull, agus am measg nam daoine as aithne dhuit, a thuit ach a dh'éirich a rìs; a pheacaich ach a fhuair maitheanas o Dhia a chionn gu'm bu léir dha an dùrachd agus àn oidhrip, agus gu'n eual e an ùrnuiigh. Cuimhnich cuideachd air an t-sonas a tha e a' toirt do theaghlagh agus do chàirdean agus do choimhearsnaich duine a bha trom air an deoch, an uair a chi iad e a' tighinn dhachaidh feasgar an déidh feasgair, seachduin an déidh seachduin, agus mìos an deidh mìos, le ceum nan Rechabach agus a chiall aige.

Tha fhios agaibh gur ann air a' bhòid a bhòidich Iacob ann am Betel, an uair a chaidil e a mach air an raon, a tha an dara Laoïdh air a stéidheachadh, "Ma bhitheas Dia leam . . . agus ma bheir e dhomh aran r'a iteadh, agus aodach r'a chur umam,

agus gu'n tig mi a rìs ann an sìth gu tigh m'athar, an sin bidh an Tighearn agam 'n a Dhia." The cuid de dhaoine an diugh aig a bheil coguisean cho usaideach's nach toigh leò an dà shreath mu dheireadh de'n Laoïdh anns a Bheurla a sheinn, a chionn gu bheil iad an dùil nach e bòid ach cùmhnannt no bargain a bha Iacob air son a dheanamh ri Dia. Le bhi a' faotainn coire do Iacob tha iad a' feuchainn ri dhearbhadh nach robh ann ach duine saoghalta a bha air son buannachd a dheanamh as an diadhaidh-eachd, duine nach robh cho spioradail riutha fhéin.

Air son na tha dh'fhiös agam-sa faodaidh e bhith gu robh Iacob cho saogháltá ruinn fhéin, ach ma leughas tu Genesis xxviii, 10-32, a ris chi thu nach e Iacob idir ach Dia a thòisich an toiseach air labhairt mu'n chùmhnannt no mu'n bhargain a bha ri bhi eatorra, Dia a' labhairt ris ann am bruadar (aon de na dòighean anns an d'fhoillsich Dia e fhéin o shean). Ged gheall Dia nithe móra do Iacob cha do chuir Iacob air a thaobh fhéin ach nithe beaga anns a' chùmhnannt, aran agus aodach agus sìth air a thurus.

Ach gun a bhi a' leudachadh air an dòigh anns a bheil am Biobull a' labhairt mu'n daimh a tha eadar Dia agus a shluagh mar chùmhnannt, chan 'eil rud eile as cinntiche na gu'n d'fhuair Iacob toradh maith agus beannachd Iehovah o'n bhòid a bhòidich e aig Betel, agus e air dol air cheann turuis nach robh fhios aige ciod bu chrìoch dha. Ann an driop an t-saoghal agus anns gach malairt anns an robh làmh aige, cha do dhichiuimhnich Iacob gu buileach am foills-eachadh a rinn Dia air fhéin dha aig Betel, no a' bhòid a bhòidich e an làthair Dhe, agus chaidh e air ais do'n àite ud a rìs, agus thuirt e ri theaghlagh, "Eireamaid agus rachamaid suas gu Betel, agus ni mise an sin altair do Dhia, a dh'éisid rium ann an là mo chruidh-chàs, agus a bha maille rium 's an t-slighe air an deachaidh mi."

Nach bu mhaith na'n abradh iomadh duine ris fhéin air ceud Shàbaid na Bliadhñ-'uire, "Iocaidh mi mo bhòidean do'n Tighearna a nis an làthair a shluaign uile."

Leabhar Aithghearr Nan Ceist

Leis an Urramach T. M. MacCalmain, M.A., Glaschu

(Air a leantuinn)

CHA ruigear a leas ùine a chòsg ag innseadh ceum air cheum mar a chaidh na diadhairean an sàs 'nan saothair. Fòghnaidh e a ràdh gun do chuir iad ri cheile Leabhar Aidmheil

a' Chreidimh an toiseach, agus an sin an Leabhar-ceasnachaidh Farsaing, agus 'na dhéidh sin Leabhar Aithghearr nan Ceist. Rinn iad dà leabhar-cheist a chionn, mar a

thuirt iad fhéin, "tha e doirbh biadh is bainne a mheasgadh anns an aon mhéis" (faic 1 Corint. iii. 2), agus mar sin rùnaich iad leabhar mórrullachadh air son nan inbheach agus leabhar beag air son na h-òigrigh. Faodar a rádh—ag eur na cùise gu h-aithghearr agus gu simplidh—gu bheil an Leabhar-ceasnachaidh Farsaing air a stéidheachadh air Leabhar Aidmheil a' Chreidimh, agus gu bheil Leabhar Aithghearr nan Ceist 'na ghiorrhachadh air an Leabhar-cheasnachaidh mhór. Ach ann a bhith ag ullachadh nan leabhairchean-cheist rinn na diadhairean feum de leabhairchean eile. Cha b'e Leabhar Aithghearr nan Ceist idir a' cheud leabhar-ceasnachaidh a chuir-eadh a mach anns an linn ud. Am measg nan diadhairean a bha cruinn an Iar-mhìnster bha còrr is dusan a chuir a mach, gach fear fa leth, leabhar-ceasnachaidh a dheasaich e fhéin. Ann an Albainn fhéin roimh an ám seo bha mórrheum air a deanamh de leabhar-ceasnachaidh Iain Chalvin (a chuireadh a mach an 1554) agus de leabhar-ceasnachaidh eile a dh'ullaich an t-Urramach Iain Craig a bha 'na mhìnistear an Obar-dheadhain 's an Dùn-éideann mu na bliadhnaichean 1581 is 1591, agus ann an 1644 chuir Ard-sheanadh Eaglais na h-Alba a mach leabhar-ceasnachaidh. Ann a bhith ag ullachadh nan leabhairchean-ceasnachaidh aca fhein rinn diadhairean Iar-mhìnster feum de leabhairchean a bha mar sin cheana an clò.

Ged a choisinn Leabhar Aithghearr nan Ceist urram an Albainn os cionn na fhuair e an dùthach sam bith eile, is e glé bheag a rinn na ricchdairean Albannach 'na dheasachadh. Chaochail MacEanraig mun do chuireadh crìoch air an Leabhar-aidmheil agus chaidh Raibeart Báilidh dhachaидh an déidh do'n Leabhar-aidmheil a bhith criochnaichte. Thill MacGilleasbuig do Albainn am feadh 's a bha na diadhairean ag ullachadh an Leabhar-cheasnachaidh Fharsaing, agus dh'iar Rutherford falbh cuideachd agus e de'n bheachd nach b'fhiach fioreach gus cuideachadh leis an Leabhar Aithghearr.

B'abhaist e bhith air a chreidimh gu robh làmh mhór aig Seòras MacGilleasbuig

ann an deasachadh an Leabhair Aithghearr, agus bha e air a rádh, an uair nach b'urrainn do na diadhairean amas air mìneachadh cothromach air a' chuspair "Ciod e Dia?" gun deachaidh MacGilleasbuig a dh'ùrnuigh agus thòisich e air an ùrnuigh leis na briathran seo: "Dhé, a tha 'nad Spiorad neo-chrioch-nach, bith-bhuan, agus neo-chaochlaideach, ann am bith, gliocas, cumhachd, naomhachd, ceartas, maitheas, agus firinn." Rinn na briathran sin a leithid de dhrùidheadh air na diadhairean agus gun do ghabh iad riutha mar fhreagairt do'n cheist, "Ciod e Dia?" Ach chan 'eil facal firinn anns an sgeul. Bha MacGilleasbuig a'ir t-lleadh a dh'Albainn roimhe seo, agus chan 'eil ann am mìneachadh an Leabhair Aithghearr air ciod e Dia ach giorrachadh air an fhreagairt do'n dearbh cheist sin anns an Leabhar-cheasnauchaidh Fharsaing. A dh'aindeoin sin, tna e coltach gun d'rinn Seòras MacGilleasbuig cuideachadh mórrann an saothair nan diadhairean, gu sòraichte ann an deasachadh an Leabhar-aidmheil. Is esan a b'òige de na diadhairean uile; cha robh e ach deich bliadhna ficehead a dh'aois an 1643, ach bha e sòraichte air son a dh'iadhachd agus fhoghluim. Chaochail e an 1648.

Ged a tha Leabhar Aithghearr nan Ceist air a stéidheachadh air an Leabhar-cheasnachaidh mhór agus air an Leabhar-aidmheil, fhathast tha e eadar-dhealaichte bhàpa sin le chéile. Tha na trì air an eur sìos gu h-òrdail, dòigheil, soilleir, ach tha snas agus uaisleachd ann am briathran an Leabhair Aithghearr agus gach nì mórr agus dicmhair agus eudthromach air a chur sìos le cho beag de fhacail 's a ghabhas deanamh. Tha e air a rádh gur e an t-Ollamh Iain Wallis am fear aig am bu mhotha bha làmh 'na dheasachadh. 'S e Sasannach fòghluimte a bha ann, le eòlas air iomadh cuspair, agus bha e 'na oide-fòghluim an Oilthigh Oxford. B'esan am fear a b'ainmeile ann an eòlas air cuspa'rean tonhais is aireimh (no *mathematics*) roimh an Ridire Isaac Newton. Tha comharradh òrdalachd inntinn an duine seo air Leabhar Aithghearr nan Ceist.

II

An uair a chuir na diadhairean an Iar-mhìnster crìoch air leabhar Aithghearr nan Ceist chaidh a chur fa chomhair Pàrlamaid agus, an déidh dha bhith air beulaobh nan cléirean air feadh Albainn, rùnaich Ard-sheanadh Eaglais na h-Alba air an 28mh de'n Uuchar 1648 gum biodh e air a chraobhsgaoileadh air feadh na dùthcha. Anus na trì cheud bliadhna bho'n ám sin dh'eadar-

theangaicheadh e gu iomadh càin agus rinneadh feum dheth an iomadh dùthach, ach b'i a' Ghàidhlig a' cheud chàin anns an deachaidh a thionndadh o'n Bheurla, agus is e Seanadh Earraghaidheal d'an dleas urram a thoirt air son a chur an Gàidhlig, agus gu firinneach dleasaidh iad urram air son gach saothair eile e rinn iad gus Facal an Tighearna a thoirt do na

Gàidheil 'nan càinain fein agus gus sgoil a thoirt 'dhaibh cuideachd.

Ged a rinneadh àireamh cheartachaidhean air Leabhar nan Ceist, cha mhór an t-eadar-dhealachadh a tha eatorra uile, oir is ann as an aon Bheurla a bha iad uile air an tarraig, agus (mar a thuirt mi cheana) 's ann an litreachadh nam falal agus (gu ire bhig) ann an gnàthasan-cainnt a tha eadar-dhealachadh eatorra.

Mar eisimpleir, seo Ceist 31 mar a tha e ann an eadar-theangachadh Seanadh Earraghaidheal agus a rithist mar a tha e aig an Ollamh Ros.

Seanadh Earraghaidheal. "Créud is gairm éifeachdach ann?—Is gairm éifeachdach ann, obair Spiorad Dé, leis an bhfuil se ag bhfagbhail ris ionnain fein a bpeacadh agus truaighe, ag soillsighadh ar ninntinn-eada a neólus Chriosd, ag athnuadhughadh ar dtoile, agus air a lorg sin ag ar ndéanamh deònach agus comasach ar Iosa Criosd a dhùnghabhail chuguin, mar atá se ar na thairgse dhùinne gu saor ann sən tsoisgeul."

An Rosach. "Ciod i a' ghairm éifeachdach?—'S i a' ghairm éifeachdach obair Spiorad Dé, anns am bheil e dearbhadh oirnne ar peacanna agus ar truaighe, a' soillseachadh ar n-intinn le eòlas air Criosd, ag athnuadhachadh ar toile, agus, air lorg sin, 'g ar

deanamh deònach agus comasach air Iosa Criosd a dhùnghabhail chugainn, mar a tha e air a thairgse dhùinn gu saor anns an t-soisgeul."

Tha Leabhar Aithghearr nan Ceist a' tòiseachadh leis a' cheist mhóir a bha riamh 'na ceist air daoine tuigseach, smaointinneach "Ciod is crìoch àraidh do'n duine?" Car son a tha sinn ann idir? "Is e as crìoch àraidh do'n duine Dia a ghilrachadh agus a mhealtainn gu sìorruidh," agus a chum na criche sin tha Leabhar nan Ceist ag cur an céill gach nì as còir dhùinn a chreidsinn agus gach nì as còir dhùinn a dheanamh, a réir 's mar a tha Facal an Tighearna 'gar seòladh.

Thubhairt Tómas Carlyle uair-eigin: "Mar is sine tha mi fàs—agus tha mi nise air bruach na sìorruidheachd—'s ann as mothà a tha ceud bhriathran Leabhar nan Ceist a' tighinn air ais thugam—bhriathran a dh'ionnsaich mi 's mi 'nam leanabh—agus 's ann as làine agus as doimhne a tha an seagh a' dol."

Cha mhath an latha e do dh'Albain agus do'n Ghàidhealtachd gu bheil a' mhòr-chuid de'n t-sluagh gu tur aineolach air an leabhran phriseil seo. Nan robh aithne aca air agus creideamh aca 'na theagasan sgriobtural, cha bhiodh iad air an luasgadh a null 's a nall leis gach gaoith a shéideas.

Cliù deagh luchd-riaghlaidh

An t-Urramach Calum MacGilleathain, M.A.

BU mhath a' chomhairle a thug 'athair-céile, sagart Mhidiain, air Maois, an uair a thuirt e ris nach robh e glic dha a bhi 'g a chaitheamh fhéin as gu tur, a' riaghlaidh an t-sluagh 'n a aonar, agus gu 'm bu chòir dha daoine a thaghadh as an t-sluagh a chuidich-eadh leis, agus a dheanamh na b'aotruime an t-uallach a bha e a' giùlan; *daoine foghainteach, daoine air am b' eagal Dhe, daoine firinneach, a dh'fhuathaireas sannt.* Ecsodus xviii, 21.

Am Breataunn tha taghadh an luchd-riaghlaidh an làmhan an t-sluagh, agus so an seòrsa dhaoine a bu mhath leinn fhaicinn ann an Tigh nan Cumantan.

Daoine foghainteach

An uair a théid sinn a thogail thighean, anns an linn seo, seallaidh sin a mach air son clachairean is saoir agus cuiridh sinn an obair sin orra-san. Tha iad coltach ris an obair, air an ionnsachadh agus air an cleachadh ris. Tha neart 'nan gàirdeanan agus tha eòlas anns na clraiginn aca, agus tha feum

orra le chéile. Nidh na fir sin na caistealan. Cha dean an caochladh ach na bothagan, agus cha bhidh na bothagan fhéin ach cam, gròbach. An uair a théid sinn gu muir seallaidh sinn a mach air son soithichean mòra air son turus fada, agus luchd iarraidh agus luchd stiùraidh a bhios làidir, eòlach, earbsach. Car son a bhitheamaid de'n bheachd gun dean daoine mi-foghainteach a' chùis an gnothuichean as cudthromáiche gu fada na na gnothuichean sin? Car son a shaoileamaid gun dean a chuireann fear a chanas "seo mise agus riaghlaidh mi rioghachd" a' chùis am Pàrlamaid? Is i a' cheud cheist a bheil e foghainteach. Agus is i foghainteach de sheòrsa air leth a tha dhùth air. Chan e corp mór, no sporan mór, no guth mór, no òl mór, no geallanna móra a nidh an fhoghainteach sin. Thàinig iasgair Leòdhasach dhachaидh bliadhna á Gallaibh agus chaidh e choimhead air a dheagh mhinistear aig baile. "Am faca tu Dòmhnull Grannd," arsa am ministear. "Chan fhaca," thuirt am fear eile, "ach

chunnaic mi Alasdair Geàrr.” “ Cha b'ionann do'n dithis,” thuirt am ministear. “ Roinneadh Alasdair Geàrr an ròineag ach riaghlaidh Domhnall Grannd rioghachd.” Seadh, dìreach, chan fhuilear do dhuine a bhith eòlach air barrachd air sgoltadh chudaigean agus air buain na mònadh mun deanadh e lagh rioghachd. Is iomadh fear a nidh a' cheud chuid dòigheil gu leòir aig nach 'eil làmh no ceann no tùr air son an ni eile. Chuir feedhainn seachad an latha ag iasgach an sgadain a bha air luchd riaghlaidh a dheanamh ro-mhaith, ach an cothrom a bhith aca! Is lugha cunnart do rioghachd duine anns a bheil, fo thuinn ann fhéin, na riaghlaidh rioghachd a bhith ri sgadan na daoine a bhith ag riaghlaidh do'm b'fheàr a thigeadh a bhith aig an sgadan. Bha Plato de'n bheachd gun robh cùis seo an riaghlaidh cho mór, cho trom agus cho airidh air gabhair aice agus gum bu choir gum biodh an luchd riaghlaidh air an sàr-thaghadh agus air an sàr-oileanachadh air son an dreuch. Ach aig amannan saoilidh daoine gun dean “ cailleach nan ceare ” sin cho maith ri Plato e fhéin. Bithidh a bhuil ann. Agus fa dheireadh canar seo, “ An rud nach d'fhuair Niall chan iarrar air e.”

Daoine air am bi eagal Dhe

Nach canadh cuid gur e sin a' cheud ni? Thuirt Rabbi Duncan mar “ eil gràs aig neach gum faigh e sin le iarraidh, mar 'eil Greugais aig neach gun gabh sin fhòghlum; ach mur 'eil tonaisg aig neach nach b' aithne dha cait am faighte sin dha! ” Ach is e eagal Dhe tùs a' ghliocais. Agus mur 'eil Dia aig neach, agus comhla ri neach, chan 'eil ann dha ach an seacharan; agus ma is e an dall a bhios a treòrachadh nan dall! Seo dìreach cuid de challdachd a' ghinealaich seo againn nach 'eil daoine cinnteach, mar a bha iad aon uair, á crioch àraid an duine. Agus tha am Facal ag innseadh dhùinn nach ann gun Dia agus gun dòchas a bhios na daoine a nidh solus do'n t-saoghal. Cuir a' cheist, ma tà, ri duine air nach 'eil eagal Dhe, agus tu 'ga thagadh air son do riaghlaidh 's do riarachadh, “ Dé is crioch àraid do'n duine? ” U tha sin agad gu h-aithghearr!

Ach is e an t-iomlan a tha aige-san an duine a shàsachadh le aran a mhàin. Mue cheart, mhaith a dheanamh de'n duine? A! gun ta, cha dean sin a chùis idir, idir. Cha tog sinn le sin daoine o'n úir! Is fhada o thòisich an duine air a bhith ag amharc dìreach roimhe agus air a bhith ag amharc beagan os a chionn. Cha-dean e a' chùis, an diugh, idir, a bhith ag iarraidh air mac

an duine bhi sàsaichte agus a-shùilean air sròn nam bròg aige. Seall suas! Seall an àirde. Bha duine ann a thuirt ri anam e bhith riaraichte le “ buntàta ” (saibhlean làn!). “ Amadain,” An uair a bhios daoine air an dòigh le daoine an ceannas air nach 'eil eagal an Tighearna, a tha cur cùl ri ainm is ri aoibhar sealladh iad a mach air son tuil. Chaidh a leithid sin de thuil thar ar cinn anns a' ghinealach seo; agus tha tuil eile a' bagairt tighinn air a cùl. Agus eó a shùilicheadh a chaochladh o an leithid-ean? Far 'eil rìgh is uachdarain 'nan luchd treòir air a bheil eagal Dhe tha seòrsa de mhanadh ratha againn nach bidh e chaoioidh ann air a chaochladh. Cé mar a bhitheas?

Daoine firinneach

Chunnaic sinne daoine nach robh firinneach 'nan luchd riaghlaidh. Bha Hitler beò ri ar linn. “ Mar as motha a bhreug a bhios agad is ann as dòcha daoine do chreidsinn.” Siud am fear a rinn inneal de'n bhréig! Agus thachair daoine ris a b'fheàrr na e fhéin, “ daoine geala.” Cha do shaor sin iad, no an daoine agus an tìrean, o'n sgrios a thug “ maighstireadh nam breug ” air an t-saoghal. Seall ma tà, air cor na Gearmailt. Nach mór a' chùis theagaing i? Agus seo fhathast ceap-starra nan rioghachdan móra. Chan 'eil an riaghlaidh a' creidsinn a chéile. Tha seòrsa de bheachd bochd am measg daoine, o chionn iomadh linn, gu bheil dà àite am measg nam feilltean far nach bidh sùil ris an fhàrrinn ghloin, far am bithear a' ceannach 's a reic each agus far am bi cinnearan rioghachdan a' deanamh còrdadh. Tha sin, a nis, againn mar amharus am measg dhaoine nach 'eil ann am “ politician ” ach duine a chanas an rud as luaithe a mhealas càch. Mar nach biodh sùil ri firinn am measg an leithidean sin. Agus is fheudar aideachadh gu bheil e aig amannan doirbh gu leòir an fhàrrinn a thoirt a mach glan á measg caigeann aca. Gun tà, is ann air daoine a bha strì ri riaghlaidh ach a bha dìreach, dùrachdach agus firinneach nan oidhirpean air son leas an dùthcha a tha an ciù bòidhreach, daoine mar bha Abraham Lincoln an Amairioga, agus mar Gladstone san tir seo fhéin. Daoine tréibhdhireach, onarach.

Daoine a dh'fhuathaicheas sannt

Is e fior bhuaidh cheart a tha sin! Is e sannt an droch fhriamh. Is e gaol an oir agus chan e an t-òr an t-ole. Tha daoine ann a nidh an diecheall, gu cich, air son an co-chreutairean, gun ainm gun bheairteas,

gun buannachd. Tha daoine eile ann a nidh nithean air son an co-chreutairean air sgàth buanachd. Air a' Ghàidhealtachd seo agaínn chunnaic sinn dochtairean (agus tha feadhainn aca bedh fhathast) a rinn euchdan móra air son dhaoine bochda agus nach togadh bhuapa an duais dhligheach (ged a bha iad cho feumach air airgiot ri daoine eile). Agus bha feadhainn eile ann aig an robh an sporan cho làn agus a dheanadh sìreadh e agus aig an robh beag-diu de éiginn nam bochd. Tha urrad eadar an dithis sin agus a tha eadar solus is dorchadas. Thuit fear de'n t-seòrsa mhaith latha rium, "tha trì nithean air nach dean daoine tâire. Is e a h-aon aca sin sporan mórmòr." (Cha robh e fhéin a' euir cus san dearbh sporan, cha b'ann air a bha a shùil; ach bha fhios aige air rud.)

Tha luchd-riaghlaidh 'nan seasamh far am bheil ant-eòlas a tha aca á fosgladh dorsan cothrom air buanachd a dheanamh nach 'eil idir aig a' ghnath-dhuine. Nach tric a chithear daoine nach do rinn cosnadh mórmòr riamh ach a "bhith riaghlaidh" agus iad mórr an inbhe agus mórr am banca's am fearann agus am maoin eile. Tha am fear-obrach airidh air a dhuais; ach tha am fear nach 'eil a' riaghlaidh ach a chum gum faigh e làmh air sporan rioghachd agus sporan dhaoine eile nas cunnartáiche na am meàirleach bochd diblidh a chuirear, gun truas, an toll a' phriosain. Bheir e barrachd leis. Seadh, is e an duine gun sannt an duine glan air son a' ghnothuich seo. 'S esan nach reic an ceartas agus nach goid do chòir, agus nach toir bhuat do chuid. Tha e mar an t-òr.

An Aird-na-murchann

Le Alasdair Camshron, Bun-allt-Eachainn, Aird-ghobhar.

NACH minig a thàinig feasgar ciatach, grianach, as déidh maduinn fhlìuch robach; 's ann mar sin a bha 'n uair dh'fhàg mi Cille-chòmhaghain feasgar anns an Iuechar, a' cur mo chùrsa ris an aird-an-ear.

Bha coltas tlachdmhor air gach ni, is fonn gairdeachais air gach bedh-chreutair. A mach anns a' chaol bha bàtaichean fo sheòl mu'm choinneamh; Beinn Shianta an trus-gan maiseach an t-samhraidh. Ciod idir air son an d'fhuair i an t-ainm, a' Bheinn Bheannaichte? oir 's e sin a tha h-ainm a' ciallachadh.

Ma tha càirdeas aige ris an Laidionn *signum*, comharradh na crois, saoil sibh an robh cleachdadh saobh-chreideach fuaighe rithe anns na h-amannan eian air nach 'eil mórr eòlas againn?

Smaoinich mi gur iomadh atharrachadh a chunnaic agus a ghabh i comhpàirt ann bho làithean Muchdragan fhéin. Mu thimchioll ceud bliadhna air ais bha tuath-cheatharn 'g a h-àiteach; ach thàinig latha doilgh-easach an fhògraidd; sgaradh chàirdean is bristeadh theaghlaichean a dheanamh àite do na caoraich bhàna. Ann an àine ghoirid bha i mar thubhairt am bàrd, gun àiteach air a h-uachdar. Thàinig a' cheist chudhromach a chuir e ris an luchd-fòirneirt f'a chomhair m'inntinn;

"An ceannaich thu le beartas tròcair,
Nuair bheir Righ nan gràs do dhuais dhut?"
Agus an fhreagairt.
"B'fheàrr dhuit beannachdan an fheumaich,
Cridhe deurach 'g an cur suas dhuit."

Suas ri leth-cheud bliadhna lean meas air a' chaora, ach thàinig uachdaran ùr leis am bu mhiann an t-sealg, agus chaidh am fiadh a chur 'na h-àite. Uaith sin chaidh car eile an adharc an daimh, mar thubhairt an seann-fhacal, is an diugh tha crodh is caoraich air leacainn. Faodaidh na forsairean a ràdh mar thubhairt Donnchadh Bàn, gu'n tug an saoghal car asda.

Ged nach robh ann ach an t-Iuchar samh-raidh bha am fogharadh cheana air teachd; ruchdan feòir an Tòm-a-chrochair.

Tha an t-ainm so a' cumail air chuimhne 'n uair bu làidire tignearna na tuath, agus a bha móran de chumail an lagha an làmban Mhic Iain, Aird-na-murchann.

Bha iad air aghaidh gu math leis an fhiar 's a' Chaimp. Tha so an làmhan an uachdarain, am Morair Trent; is gu dearbh bha coltas deagh bhàrr ann. 'S ann gu h-iosal fodha so tha Coire-Mhuillinn far an robh am bàrd ainmeil, Alasdair Mac Mhaighstir Alasdair, 'na mhaighstir sgoile. Cha robh tuarasdal a shaothrach mórr an cùineadh.

'S e Allt Choire Mhuillinn, Allt an t-Siùcair aig a' bhàrd, agus gu dearbh 's math a mhòl e i. Tha tàladh aig torghan an uillt air aigne an duine co-dhiu tha e 'na bhàrd 's nach 'eil.

Bho'n Chaimp gu ruige Bealach-à-Bhearnais cha robh fo m' chomhair ach monadh lom, ach an sin thàinig Loch Suaineart 's an t-sealladh, is beanntan is glinn na Marairne. Bha mi nis an tir nan camus 's nan gleann, Camus-na-geall, Camus bàn, is

Camus feàrna ; an Gleann Mór, an Gleann beag, is Gleann-borradal.

Tha seann chladb beag far an robh Caimbeulich Loch-nan-Eala air an tiadh-lacadh nuair bha Aird-na-murchann aca ann an Camus na geall; ar leam gur e Cladh Chiarain a their iad ris. Eadar an Camus so agus Aird-sliginnis tha tobar Chaluim Chille, far, réir beul-athris nan sean daoine, an tug e uisge as a' chreig a choimh-lionadh sàcraimaid a' bhaistidh.

Na'n do chuir sluagh an latha diugh urad earbsa ann an cumhachd a' Chruiitheir agus Slànuighean na beatha's a chuir muinntir na h-àirde an Iar so ann an latha Chaluim Chille caomh, cha bhiodb a' chreud mi-chneasda *Communism* 's an Ròinn Èòrpa.

Air an fheasgar àluinn so bha gach sealladh nuas ri taobh Loch Suaineart bho'n ghleann-

mhór da-rìreadh taitneach do'n t-sùil. Lagas agus Dunghallain, Camus-aonghuis is Camustòrsa, gu ruige an Sàilean, agus an sin glacan bòidheach, monaidhean àluinn 's coilltean eùbhraidh Shuaineart dùbhbhorm a' bharrach. Dealbh maiseach, iomadathach, muir. mòinteach, monadh, coille agus fonn a' cur ris an dreach 's an dealbh.

Nach bochd am measg glòir na speur 's an t-saoghal gu léir gu'm feum sinn a bhi a' eunnspoid 's a' stri; nach b'fheàrr gu mórra'n dubhaint sinn ri chéile

“ Ged tha m'éideadh-sa molach,
Is t'éideadh-sa mìn,
Mise 'g òl uisge agus thusa 'g òl fion,
Cridheachan tairis tha againn a ghnàth,
Is bràithrean sinn uile
Fair dhomhsa do làmh.”

Aig an Uinneig

An t-Urramach Iain Meinnearach, Tobar-Mhoire

BHA sinn duilich a chluinntinn gu'n do chaochail seana mhiniestar Thobar-mhoire ann an December, duine ciallach réidh air an robh meas mór aig a choimhthional agus aig a bhràithrean anns a' Chléir.

Bhuineadh e do sgìr Dhul am Peairt; bha e air oileanachadh an Cill-rimhinn, agus an deidh dha a bhi beagan bhliadhnaichan 'n a fhear-cuideachaidh anns a' Cheannmhor, ann an Lagan-mo-Choid, agus ann an Wishaw, bha e air a shuidheachadh ann an Cill-Bhrighde an 1906. Cha d'fhan e ann an Cill-Bhrighde ach dà bhliadhna; chaidh e do Sgibinnis an 1908, agus á Sgibinnis chaidh e do Steòrnabhagh an 1913. An sin thàinig an cogadh, agus bha e greis air falbh leis an arm mar mhiniestar-feachd, ach an uair a bha an cogadh seachad, cha d'fhan e ach bliadhna ann an Steòrnabhagh, is chaidh e do Thobar-mhoire an 1919, far an do choimhlion e le tlachd dha fhéin agus d'a mhnaoi a chuid a b'fheàrr d'a mhiniestrealachd.

Bha e 'n a chléireach aig Cléir Mhuile, agus eadar 1920 agus 1935, an uair a bha beàrnana a' tighinn gu tric ann an sgìrean a bha farsuing agus duilich faotainn chuca, bha e 'n a chùl-taice làidir do'n Chleir. An uair a thòisich e air riaghlaireachd dh'abuich e ann an tìne ghoirid; an neart, am misneach, an gliocas.

Bha e pòsda is aon nighean de theaghlaich aige. Bha bean laghach aige, aig an robh ealain shònruichte air sgriobhadh, agus a bha

deèlasach is dichìollach ann an Guild nam ban anns an eaglais.

Anns na bladhnaichan mu dheireadh cha robh an slàinte le chéile ro mhaith, is leig e dheth uallach a' choimhthionail na bu tràithe na bheireadh an fhìor aois air a dheanamh. Bha e trì fichead 's a seachd deug.

Bha Tobar-Mhoire daonnan fortanach a thaobh nam ministearan a bha ann; ministearan a bha 'n an daoine-uaisle agus air an robh coslas an dreuchd, agus aig an robh tàlantaan a dh'iomadh seòrsa; cuid dhiubh sgoilearachd, cuid dhiubh teagastg, agus cuid dhiubh riaghlaireàchd, ach iad uile os cionn a' chumàntais—Uilleam Sutharlan, Donnchadh Camshron, Pàraig Mac Griogair, Niall Ros, Iain Mac Dhùghaill, Iain Meinnearach, agus a nis Uilleam Mac Mhathain, sgoilear Gàidhlig cho maith 's a tha am measg nam ministearan òga ann an Eaglais na h-Alba.

Eachann Uisdean Mac Coinnich, J.P., F.S.A. (Scot.)

A thaobh a dhreuchd bha Eachann Mac Coinnich de sheòrsa dhaoine air nach robh riàmh meas mór anns a' Ghàidhealtachd, no idir idir gaol aig an t-sluagh orra, na bàillidhean. Ach bha esan ann an sreachd dha fhéin, agus dh' fhaodadh muinntir Uidhist-a-Tuath a ràdh uime mar bha air a ràdh mu Mhordecai, "gu robh e mór am measg na tuatha, agus taitneach do mhór-chuideachd a bhràithrean, ag iarrайдh maith d'a shluagh, agus a' labhairt sith r'a shliochd uile." Bha an dà chuid meas agus gaol aig

daoine ann an Uidhist air Eachann Mac Coinnich, oir bha e fhéin 'n a dhuine ceart agus 'n a dhuine iochdmhor agus 'n a fhearr-dùthcha maith.

Mac do Iain Tolmach Mac Coinnich a bha 'n a bhàillidh air oighreachd MhicLeòid anns an eilean Sgitheanach, rugadh e an Dùn-bheagein, ar 1867. Bha e anns an sgoil an Dùn-éideann, ach 'n a bhliadhna ar fhicheadh fhuar e a bhi 'n a bhàillidh air Uidhist-a-Tuath, agus o'n là sin gus an do leig e dheth a dhreuchd an 1934, b'e Uidhist a dhachaidh agus muinntir Uidhist a dhaoine fhéin. Cha robh Bòrd ann an Uidhist no anns an t-siorramachd air nach robh e, no dad a' dol air aghaidh anns an eilean anns nach robh làmh aige, oir cha bu mhì-thoigh leis riaghlareachd, ach 'n a uile riaghlareachd bha e ana barrach ceart agus coguisearg agus càramach agus glic. Bha e 'n a aon de phuist na h-eaglais an Uidhist-a-Tuath, agus 'n a charaid maith do Mhaighstir Dòmhnull.

Is ann an déidh dha tighinn a dh'fhuireach do Dhùn-éideann a fhuair mise eòlas air, mar bu trice a' tachairt ri chéile aig na coinn-eamhan a bhios aig Comunn Gàidhealach na h-eaglais, agus anns an obair sin bhithinn a' toirt an aire cho càramach 's a bha e 'n a bhruidhinn, gun a bhi labhairt an cabhaig no mu thuaiream uair air bith. Bha e 'na sheanchaidh maith, agus eòlas farsuing aige air daoine agus nithean a bhuiñeadh do 'n Ghàidhealtachd agus do na h-Eileanan, ach b'e sloinntearachd fior thobar a shòlais, agus chuala mi o dhaoine eòlach gu robh e ana-barrach fiosrach anns an t-saoghal thioram agus mharbh sin.

Fior dhuin-uasal 'n a chainnt, agus 'n a dhòighein, agus 'n a fnaireachduin, b'e sin seana bhàillidh Uidhist.

Gàrradh a' Mhanse

B' AITHNE dhomh ministear a bhiodh a' toirt cead do'n òigradh a bha anns a' choimh-thional aige dol a chluich *tennis* ann an gàrradh a' Mhanse dà fheasgar 's an t-seachduin fad an t-samhraidi. Bhiodh mu cheithir deug dhiubh a' dol ann, balaich agus caileagan eadar còig deug agus fichead.

Là a bha mi a' bruidhinn ri Cléireach an t-Seisein aige dh'fhaighnidh mi dheth am biadh òigradh an *tennis* a' tighinn do'n eaglais, ach chrath e a cheann, is fliereagair e, "Chan urrainn mi a ràdh nach fhaca mi aon no dhà dhiubh uair no uaireigin anns an eaglais, ach chan fhaca mi a' chuid as mothà dhiubh an taobh-a-stigh a' gheata o bha iad 's an sgoil Shàbaid."

"Cha b'urrainn sin tachairt anns an dùthaich as an d'thàinig mise, na h-Eileanan an Iar," thuirt mi ris, "oir ged nach biodh an òigradh dad na bu ghaolaiche air aoradh no searmon na'n fheadhainn agaibh-se tha de mhodh agus de shuairceas anna gu nàdurra 's nach deanadh iad rud cho maol no cho neo-mhothachail 's a rinn 'ur n-òigradh-se. Rachadh iad do'n eaglais ged b'ann a mhàin air son a leigeil fhaicinn do'n mhiniestar gu robh iad 'n a chomain."

"Dheanadh iad sin an so cuideachd uaireigin de 'n t-saoghal, ach cha dean iad a nis e," ars esan; "gabhaidh an òigradh na bheir thu dhaibh mar gu'n robh còir aca air, agus nach robh feum annad-sa no annam-sa ach a fhrithealadh dhaibhsan, agus a thoirt dhaibh gach rud a bu mhaith leo a bhi aca, gun saothair no dragh dhaibh fhéin."

Cha do lean mi an seanchas na b'fhaide, oir is e seana mhaighstir-sgoile a bha ann an Cléireach an t-Seisein, agus bha eagal orm gu'm faodainn a ràdh nach 'eil na sgoilean fhéin gun chionta anns a' chùis so.

Cluicheachd

Ach ciod air bith mar tha na sgoilean, tha fhios agam gu bheil cuid mhaith de na ministearan a' bhiodh a' bódhradh dhaoine aon uair mu'n òigradh, agus na bu chòir do'n eaglais a dheanamh air an son, ag atharrachadh am beachd a mis, a chionn nach 'eil iad a' faicinn gu robh buannachd spioradail do'n eaglais ann an aon as an deich de na h-innleachdan a bha iad a' pleachdadh a thàladh na h-òigradh.

Gabhaidh an òigradh gu toileach ris na cuirmean agus na lùth-chleasan a thàtar a' toirt dhaibh, tennis agus badminton, dealbhan agus dàin-chluichean, àbhacás agus dibh-easain, ach mur bheil iad a' faotainn agus a' *gabail* ri tìodhlac as fheàrr na gin dhiubh sin, bha cho maith de'n fheadhainn a tha air an ceann a bhi 'n an cadal.

Cha cheireatairean clann a tha dealachte o dhaoine eile; chan 'eil mùghadh air bith eadar iad agus an còrr de'n choimhthional ach a mhàin gu bheil iad na's òige agus theagamh na's nàdurra agus na's beachdaile. Mar sin cha bu chòir dhuinn a bhi 'g an dealachadh o'n treud, no a bhi 'g an cur ann am fang dhaibh fein, ach leigeil leò ruith còmhla ri am màthraighean, an comunn nan inbhéach agus ann an comh-fhlaitheachd na h-eaglais. Is fheàrr do'n òigradh saorsa na ciòbaireachd, léinteán farsuing, agus cothrom air an eanchainn fhéin a chleachdadh air cuairt an t-saoghal agus diomhaireachd agus mìorbhulean a' chruthachaidh.

Bann na foirbheachd

Leis an Urramach Calum MacGilleleathain, M.A.

"Agus thar na nithean so uile cuiribh umaibh gràdh."—Col. iii, 14.

IS e Dia a bhi 'na gràdh carraig ar dòchais. Is neònach leam mar a fhreagair diadhairean Westminster a' cheist, "Ciod e Dia ?" an "Leabhar Aithghearr nan Ceist," agus a dh'fhàg iad an dearbh ni seo gun àireamh anns an phosgladh. Chaidh iad cho dlùth air ri "maitheas." Is ann an gràdh Dhe a tha ar muinghin. Tha sin a' dol nas duimhne na tròcair agus nas àirdé na maitheas. Tha gràdh an nàdur Dhe. Is e an gràdh a bhi an nàdur athar a chum dorus fosgalite aig "a mhac a b'dige." Is iomadh nì eile a dh'fhaodadh a bhi aig athair ach siud an dearbh nì a chum e gun dorus dùinte air a shròin. Cha b'e siud a thoill e ach a dhearbh chaochladh. Tha e duilich do'n duine a chreidsinn, no thuiginn, gur ann air thàilibh nì a tha 'na nàdur, na gnè shiorruidh féin, a tha Dia a' teàrnadh. Lionadh spiorad is anam is intinn Phòil le ioghnadh, agus lionadh a chridhe le buidheachas buan, an uair a chreid is a thuig e sin. Seo an soisgeul a réir Iosa Criod. B'e creidimh Phòil gun robh Dia cosmhuil ri a Mhac, aon-ghin Mic, Iosa Criod. Agus b'e sin teagastg an t-Slànuighean, a réir Eoin.

Agus bu chòir gum biodh gràdh 'na comharran san eaglais air a ceangal ri Criod, air gum buin i dha, agus air gu bheil a spiorad innse, intinn innse, a nàdur iunte, gu bheil compàirt aice an nàdur na diadhachd. Tha Pòl, agus chan ann an aon àite, a' deanamh soilleir duim gu bheil e mar fhiachaibl oirnn a bhi gràdhach. Faodadh móran a bhi againn, creidimh, tìr-labhra, eòlas, tabhartais, féin-aicheadhl, agus féin-lobairt ach as eugmhais gràdh chan 'eil sinn ach geàrr air an nì bhuiheadh dhuinn a bhi. Tha sinn fada o bhi ceart. Tha sinn 'nar falamhachd. Tha easbhuidh oirnn. Mur 'eil gràdh aig Criodaidh do Chriod is e binn Phòil, "biodh e as." Air an taobh sin dheth tha an criodaidh a' caoidh cho beag agus a tha a gràdh féin, agus is ann aige tha an t-aobhar. Is i an aithne àraidh a dh'fhàg an Tighearna aig an Eaglais, daoine bhi gràdhach, dàimhileil agus blàth-chridheil ri gach a chéile. Sin an àithne air an tugadh "an t-aona àithne

deug." Agus có is urrainn a ràdh gu bheil i soirbh a coimhlionadh agus nach 'eil feum, gach latha is uair, aig daoine, air a bhi toirt géill dhi? Tha Pòl ag innseadh do na Colosaich gur e an nì seo, anns na creidmhich, ceangal no bann na h-iomlanachd. Is e "coimhcheangal na fairfeachd" an t-eadar-theangachadh a tha againn air a' Ghreugais anns a' Bhiobull Ghàidhlig. Is e dual no bann no ceangal no líne a tha ann.

Is iomadh sin rud a bhios a' deanamh snaim is ceangal tìmacheall air daoine, a chumas iad cuideachd. Rugadh is thogadh mise an eilean mara agus bu mhór an cearcal, agus bu bhuidhach an cuan e fhéin! Nidh an aon chainnt ceangal nach beag am measg dhaoine. Nidh rudan eile an aon seorsa dhinn, ach is e an gràdh am bann as fheàrr a tha againn ann. Is e am bann as buaine agus is e am bann as mìne. Is e am bann as cumhachdaiche agus is e am bann as caoine. Tha mi an dùil gur h-e Seumas Urramach Mac Naoimhein, agus e sear-monachadh air Salm 118, 27, a thuirt gur e an gràdh còrd, no dual, bu treise de na còrd aibh a cheangail Criod ri adhaircibh na h-altrach, crann-ceusaidh Chalbhari, agus gun robh an ceangal sin cho eutrom is cho mìn ri snàthlainn sioda. Far 'eil gràdh chan 'eil ealach 'na uallach. Far 'eil gràdh chan 'eil pòsadh 'na chuing; agus far 'eil gràdh cha ghearrain màthair, is i slàn, air a leanabh a bhi 'na ealach.

Cha dean nì an obair a nidh gràdh anns an dearbh dhòih agus an dean gràdh i. Ged a b'e dùrachd e agus ged a b'e dleasdanais e, agus is mór iad le chéile, agus is iomadh gniomh mór a rinn daoine leotha agus air an sgàth, cha tig iad a chaoiadh suas ri gràdh. Tha iad uaireanman maith air coiseachd, agus aig amannan cho slaodach ris an t-seilicheig. Ruithidh gràdh, agus tha sgathan aige. Rinn gràdh do Jacob bliadhnaicheadan nan làithean. Théid na làithean 'nam bliadhnaicbean air Dùrachd, Dìcheall is Dleasdanais. Cumaidh buanachd is cosnadh luchd-comuinn còmbla, ach faodadh iad a bhi gle shearbh de gach a chéile, agus glé choma, anns an dearbh chrò. Dh'fhàg fear de na bàird Shasanach

againn dàn agus pearsachan-eaglais cho dlùth do chéile agus a dheanadh tigh is bòrd e agus bha fear aca aige a' malachadh do "bhràthair" fo anail. Sealladh oillteil an eadh? Gu dearbhs is eadh. Ach có an eaglais as urrainn an cionta a chur a mach air a dorsan? Feuch an càineadh agus an droch-chìù agus an sganal leis a bheil daoine a' feuchainn ri daoine eile a mhilleadh. An e sin móran as fheàrr? Chuala mi Bantrach Aonghais Bhàin, a bha am Marruig anns na Hearadh, agus i aig aois a' bhi tighinn gu deugachadh air ceithir fichead, tha mi an dùl, ag ràdh agus daoine bruidheann 'na h-éisdeachd gu tâireil air duine eile, "Chan 'eil e 'na ioghnadh na coin a bhi bideadh a chéile ach is e rud neònach a bhiodh ann nam biodh na h-uain a bideadh a chéile." Na "h-uain" bhochda! An uair a bhios daoine anns an aon tigh-aoraidh agus air an aon suidheachan agus iad a' fuathachadh a chéile tha iad dlùth gu leòir do gach a chéile ach feuch cho sgapte, briste sgaoilte, tearbte agus a tha iad air son sin dheth. Gleidhidi an cruinne-ee na h-eaglaisean uile ach tha e ion gràidh 'g am fàgail 'n an coigrich do chàch a chéile, an deigh sin, roinnte, amharusach, beag.

* * * * *

Cuiridh euid *eaglais an àite gràidh*. Tha feum air tighean-aóraidh is teampuill. Ach, mo thruaighe, nach brònach mar a chuir coimhstri mu eaglaisean sgaradh eadar bràithrean? Ceist nan ceist do chuid—"eaglais?" Agus mur 'eil thu anns an eaglais agam-sa tha thu mach! Fhuaradh an creud sin anns an Roimh agus an Rònaigh! Agus is éiginn aideachadh gu bheil toradh nan coimhstríthean a rinneadh mu eaglaisean gu minic searbh. Chan 'eil an toradh milis do'n bhlas. Ann a' Ghàidhealtachd seo agaibhne rinn cathan is còmhragan air sgàth eaglaisean rud a dh'fhaireach air na Caimbeulaich a dheanamh ri linn nan creach. Roinn iad muinntir dùthcha is bailtean nan luchd cur catha air a chéile. Chuir iad eadar bràithrean is peàthraighean, eadar athraighean is clann. Cè lion eaglais a bha an eilean as aithne dhuit agus a bha am baile air am b' eòlach thu? Agus dé an toradh a thainig asda? Cuid dheth, a dhuine, gun robh farmad is fuath a' neadach far am bu chòir gràdh a

bhi. Droch mhanadh. Bu leòir a leth. Trì eaglaisean far an deanadh a h-aon a' chùis ro-mhaith, agus an gràdh bràthraighean air chall! O, cuin a thuigeas daoine an call? Ma tha dad agad an aghaidh do bhràthar dean do réite ris, agus an sin rach air d'aghart a dh'ionnsaich na h-altarach. "Bi air tùs réidh ri do bhràthair." Tha daoine aig amannan a' cur eaglaisean an aite na h-Eaglais; agus faodaidh teampull teachd gu bhi 'na iodhol-aóraidh a cheart cho cinnteach ri nathair-umha.

Tha iad ann a bhios *riaraichte le bhi bruidheann mu ghràdh* an aite bhi da riribh gràdhach. Chunnaic sinn daoine agus a "ghaoil 's a ghràidh" aca ri gach seòrsa. Bha euid aca sin agus chan earbadh tu do chruach mhòna riutha. Bha fhios agad nach robh aca ach cleas na teangann. Thachair dhomh a bhi uair cuide ri ceann coimhthionail. Sgithich e mi le bhi bualadh sios a dhaoine féin. An deigh sin chunnaic mi e a' seasamh air am beulaibh agus ag ràdh. "Mo chàirdean gràdhach." Cha robh an dà rud a réir a chéile ceum, abair nach robh. Chan 'eil teagamh nach téid aig fior-ghràdh air òran a dheanamh dhuit. Ach is cinnteach, mar an ceudna, gu bheil am fior-ghràdh, gu minic, mar a tha am bròn sàmhach, todach, balbh. Chuala sinn, "duine còir ach na iarr a chuid." An uair a bhios an gnìomh gràdhach a dhìth dé a tha an cainnt mu gràdh ach gaoth fhuar an an-moich? Is ann air a thoradh a dh'aithnichear gràdh. Is e a thoradh daoine gràdhach, daoine còire, daoine pailt-làmhach, daoine uasal 'nan deiligeadh ri daoine eile, daoine mór-chridheach is daoine teó-chridheach. Is ann de'n t-seòrsa a bha athair nan creidmheach, Abram. Is ann de'n t-seòrsa bha Barnabas agus is ann de'n t-seòrsa bha Eoin. Tha e iomchuidh a bhi réidh agus a bhi càrdeil, dàimheil, còir, uasal; agus is e an gràdh a nidh daoine mar sin. "Biodh miann dùrachdach nán tiodhlacan as feàrr oirbh: gidheadh nochdaidh mise dhuibh slighe as ro-fheàrr."

"Agus a nis, mairidh creidimh, dòchas, gràdh na trì nithean seo; ach is e an gràdh as mòtha dhiubh seo." Is mothà na dòchas! Is mothà na creidimh!

Is ann de'n t-seòrsa bha Eoin! Ach nach e Iosa o Nasaret e fhéin Righ na Cùise?

Anns a' Chathair

LE fàbhar agus gean-maith mo charaid, an t-Urramach Dòmlinull Mac Fhionghuin, Ard-Sheanchaidh agus Ard-Shloinntear nan Eil-

eanan, fhuair mi iasad de leabhar-sgrìobhadh a bhuiねadh aon uair do'n Urramach Iain Mac Fhionghuin, M.A., a bha 'na

mhimistear an Sléibhte o 1812 gu 1825, agus 'n a dhéidh sin anns an t-Srath, far an do chaochail e an 1856.

Cha mhór nach robh an teaghlaich-mhimistearan so cho ainmeil ri teaghlaich-mhimistearan na Morairne, agus éna b'e Maighstir Iain am fear bu mhiosa dhuibh. Ciod an comharradh no an dearbhadh a b'fheàrr a dh'íarradh tu air a chliù mar dhuine agus mar mhimistear, agus air an t-seasamh a bha aige am measg an t-sluaign, na gu'n do chùm e coimhthionail mór an t-Sratha ri chéile ann an teas an Dealachaidh.

Bha dhà dheug de theaghlaich aige; seachdñar mhaic agus còignear nighean; sgaoil na mic an sgiathan air feadh an t-saoghal, is choisinn iad cliù dhaibh fhéin agus d'an teaghlaich, agus do'n Eilean a dh'áraich iad.

Feumaidh gu'n deachaидh Maighstir Iain do Cholaist an Rìgh, an Obar-dheadhain, gu maith òg, oir bha M.A. aige 'n a ochd bliadhna deug, is bha e air a shuidheadhachad an Sléibhte 'n a shia bliadhna fichead, an 1812. Bha e trì fichead 's a deich an uair a shiubhail e.

Thòisich e air sgrìobhadh anns an leabhar so ann an 1815, bliadhna Waterloo, ach ged nach do chuir e móran ann, chithear ann an seòrsa teagaisg a bhiodh e a' toirt do'n t-sluagh, gu sònruchté an uair a bhiodh e a' frithealadh Sàcramaid Suipear an Tighearna, agus na h-ùrnighean a bhiodh e a' deanamh. Bha na searmoin agus seirbhisean na h-eaglais ann an 1815 na b'fhaide na tha iad an duigh, agus mar sin chan fhaod mi ach crionain bheaga dhuibh a chur sìos air an duilleig so. Is ann le chluais a bhiodh Maighstir Iain a' litreachadh na Gàidhlig, ach ged tha e furasda gu leòr na sgrìobh e a leughadh, cuiridh mi sìos an so e anns an litreachadh àbhaisteach.

Aig a' Bhòrd

"Tha sinn a nis, a mhuiuntir-chridhe, a' dol air ar n-aghaidh gu bhi taigsinn dhuibhse an fhois agus an tèmh sin a tha Criod a' gealltainn dhaibhsan a thig 'g a ionnsuidh. Agus tha sibhse a nis a' tarruing faisg air tobar na beatha agus nan gràs, a tha taisbeanta air mhodh corporra ann an Sàcramaid naomh na Suipearach, an aon òrdugh as sòluimte agus as cudthromaire a dh'fhàg Criod ri frithealadh againn an taobh-sa de'n uaigh, agus a tha ag iarraidh uainn gu léir an càram agus am faiceall diadhaidh as mó. Ach m'an téid mi na's fhaide air m'aghaidh leughaidh mi dhuibh ann an *I Corint xi*, 23-27, chum 's gu'm faic sibh an t-ùghdarras a tha againn gu bhi frithealadh an òrduigh

naoimh so aig amannaibh àraig. . . . "Dh' fhàg Criod Sàcramaid naomh na Suipearach againn mar thaisbeanadh àraig air a ghaol dhuinn, an uair a bha e a' fágail an t-saoghal, agus 'g a liubhairt fhéin seachad gu bàs air son peacaidhean a chinneadaonna. Thoiribh fa near an t-àm àraig anns an do dheònaich e an comharradh so air a ghaol fhàgail againn, eadhon an oidhche sin anns an do bhrathadh e, an oidhche mu dheireadh d'a bheatha air thalamh, 'nuair a chunnaic e Nèamh is Talamh is Ifreann ag aontachadh le chéile 'n a aghaidh; breitheanas dhaoine mallaichte agus dheanannan a' tuiteam air à mhuin, agus neòil dhorcha fearg Athar ullamh gu bristeadh air mullach a chinn; an gluasad geur intinn a dh'fhuling e anns a' ghàrradh, agus piantan dofhulangach a' chroinn-cheusaidh faisg air làimh. O, meud a mhaitheis, iochd, agus a thròcair do chlann nan daoine! gun ionradh aige air fhéin, ach a' smuaineachadh air na creidmhich agus ag uidheamachadh féisd carthannais agus gaol dhaibh gu deireadh an t-saoghal. O, oidhche ghlòrmhor nach dìchuihmhichear am feasd; oidhche ghoirt do Criod ach milis agus aoibhneach dhuinne, an oidhche ghlòrmhor a bha gu obair mhór ar sàbhalaidl a chriochnachadh, agus as aonais nach soillsicheadh solus aoibhneach an t-soisgeil gu bràth air an t-saoghal.

"So an oidhche a dh'àithn' Criod dhuinn gun a dhìchuihmhuachadh am feasd, agus air an aobhar sin dh'fhàg e againn a' chuirn so mar chluimhneachan air a bhàs agus air fhulangas fhéin air ar son, agus gu bhi a' compàrtachadh de shochairean glòrmhor Cùmhanta nan gràs.

"O, a Chriosduidhean, so an t-àm as còir dhuibh greim diongmhulta a ghabhail air Criod; thigibh, ma ta, ann an aon-fhillteachd creidmh, le dòchas maith agus earbsa air son mattheasan 'ur peacaidhean, agus sonas is slàinte trìd fhulangas agus toillteanas Chriosd. Thigibh le dòchas agus earbsa 'n a chumhachd, 'n a thoil, agus 'n a ghealladh gu bhur sàbhaladh, agus 'nuair a tha sibh a' gabhail na Sàcramaid smuainichibh gu bheil sibh a' deanamh cùmhanta follaiseach sòluimte ris an Tighearna Iosa Criod, an caraid as fheàrr a tha agaibh anns an t-saoghal, a chuimhnich oirbhse 'n 'ur staid iosal thruagh, an uair nach robh neach sam bith eile ann a ghabhadh truas ribh, no b'urrainn furtachd a dheanamh oirbh. . . .

"O, a Chriosduidhean, thigibh air adhart a dh'iomnsuidh a' Bhùird le gràdh agus taingealachd do'n Ti bheannaichte a thàinig cho toileach 'g ar saoradh. Tha a h-uile ni feumail uidheamaichte air son féisd na

bainnse; tha Fear na bainnse fhéin deiseil, tha Bòrd an aon Dia bheò air a chuirigeadh; tha tobar na beatha fosgailte—tha a h-uile ni deiseil mur bheil 'ur cridheachan fhéin mi-uidheamaichte, neo-iompaichte. . . .

A' dion a' Bhuid

“Ceadachibh dhomh a réir cleachdadh riatanach agus iomchuidh rabhadh a thoirt dhaibhsan nach 'eil air an cuireadh a dh' ionnsuidh a' Bhùird, agus d'am biodh e iomchuidh fuireach air an ais, a h-uile neach aig nach 'eil eòlas air Dia, no tha 'n an naimhdean do Chriosd, no tha mi-thoilichte le riaghadh an Fhreasdail agus leis an dòigh a dh' òrdaich an t-Uile-chumhachdach an cinne-daonna a shàbhaladh; a h-uile neach nach 'eil deònach air gabhail ri Criosd; a h-uile neach a tha caitheamh am beatha ann an cleachdadh peacadh gnàthaichte air bith, a tha an aghaidh solus reusoin, iarrtus coguis, agus creidimh, a h-uile neach a tha a' leantuinn an ana-mianna fhéin le srian fhuasgalte; a h-uile neach a tha gabhail an t-saoghal a roghainn air Dia, gun ghaol, gun eagal an Tighearna; luchd-mionnachaidh, mallachaidh, ciùil-chàinidh, agus bhreugan; cealgairean, daoine fòirneartach ganhlasach, farmadach; luchd adhaltranais is luchd-strìopachais; drongailean, meirlich, agus daoine ana-cneasda a mheallas an t-ionracan, no sgaoileans lion roimh chas an coimhairsnaich, . . . na suidheadh iad sin aig bòrd an Tighearna.”

Litreachadh na Gàidhlig

Mar a thuirt mi cheana is ann le chluais a bha Maighstir Iain a' litreachadh na Gàidhlig, ach tha i furasda a leughadh, oir bha làmh-sgrìobhaidh glé mhaith aige, agus ged tha na searmoin suas ri seachd fichead bliadhna a dh'aois tha a' chainnt cho caomh d'am chluais's ged b'e Collach, no Itheach, no Tiriseach, a bha a' bruidhinn an diugh fhéin. Tha facail shònraichte aige, agus dòighean gràmair agus litreachaidh nach 'eil agam fhéin, ach 'n a dlùth is 'n a h-inneach is e Gàidhlig Sgitheanach Mhaighstir Iain

cainnt choitchionn na cùbaid an diugh fhathast.

Thug mi an aire gur e Dhia a bhios aige an àite Dhe; dhe bheatha, dha bhàs, dhe thòrcair (h anns a h-uile àite anns an gabh i cur); anns na bhrathadh e, anns na ghlaicadh e (anns an do); chuile (neach), go (gu), seo (so); lirigadh (liubhairt), indrigabh (enter), Chrios-tinín (Chriosduidhean), gràitinn (ag ràdh), coinnseas (coguis), asnachadh (aslachadh).

Tha e furasda a thuiginn o'n litreachadh ciamar a bhiodh e a' fuaimneachadh nam falal, cui (cubhaidh), coni (còmhnuidh), Criosta (Criosd), Croisagh (Croise), giari (ag iarraidh), anamianta (anamianna), cheanta (cheudna), fulag (fulang), ròideamh (rathad), slatadh (slaite), miste (nis) cuideam (cud-throm) “cuideam na peanaiste tha feith-eamh orra.”

Chan 'eil e a' deanamh dealachaidd eadar diadhachd (divinity) agus diadhaidheachd (godliness), agus tha e a' sgrìobhadh ainme fhéin, Eoin Mac Ionmhuinn.

Ann an soisgeul Luais tha e sgrìobhete, “Biodh 'ur leasraidh crioslaichte mu'n cuairt, agus 'ur lòchrain air an lasadh,” ach 's e tha Maighstir Iain ag ràdh, “Biodh 'ur maighanean air an crioslaichadh mu'n cuairt agus 'ur lampaichean laiste.” So am falal “meidhichean” no “meidhinnéan” (hip-Joints); “chaidh e as na meidhichean.”

Bha tri bùird aca an Sléibhte; bhiodh seirbhis a' Chomanachaiddh a' tòiseachadh le Salm no le Laoith 26,

*O dhaoinne tartmhòr! thigibh chum
sruth paitl nan uisge beò;*

agus a' crìochnachadh le Salm 103,

*O m'anam beannach thusa nis
An Dia Iehovah mó;*

Bhiodh iad a' seinn Laoith 41 cuideachd,

*'Nuair thogadh suas an nathair phràis
Le Maois's an fhàsach chruidh.*

agus b'e an t-Salm a bhiodh aca aig a' Bhòrd, Salm 118, 20

*- So dorus Dhe air 'n téid a steach
na daoine còire naomh.*

Cor spioradail an Taobh Tuath

Leis an Urramach Iain MacAonghuis, Ph.D.

AIR an t-seachduin mu dheireadh de October, chruinnich mu dhà dhusan ministir agus aon eildear ann an “Dunraven,” Strath Pheo-fharain. Bhuineadh iad uile do Sheanadh Rois, Chataibh agus Ghallaibh. Cha b'ann air son dibhearsoin ach air

son beachdachadh air cor spioradail an Taobh Tuath a chaidh iad an ceann a chéile. Bha an t-Ollamh Johnstone Jeffrey, ministir ainmeil á Glaschu, maille ris a' chuideachd. Labhair e air obair a' mhiniestir, anns a' chùbaid agus am measg an t-sluaigh. Labh-

air e cuideachd air ùrnuigh, agus air an t-saibhreas spioradail a tha mar shealbh aig gach Criosaiddh ann an creideamh, dòchas agus gràdh. Tha e eu-comasach dhòmhса a' nochdadhd mar a għluais briathran an duine chaoimh so eridheachan na cuideachd.

Thug an t-Ollamh Donnachadh Friseal, Inbhir-gördon, seachad paipar air "Craobhsgħaqleahd an t-Soisgeil anns an Taobh Tuath." Dh'aididh sinn uile gu'n robh a bheachdan làn de smior a' għliocais. Feumaidh am searmonaiche ceithir dreuchdan a choimhlionadh. Tha e 'na theachdraire o Dha; a' giūlan sgeul an deagh aoibhneis; feumaidh e anna pheacach a għluasad, agus eureadha a thoirt dhaibh gabħail ri Criod; feumaidh e na Sgriobtuirean flosgladħ, agus an ionnhasan fħoillseachadh do anama dhaqnej; feumaidh e aidmheil agus teagħasgna h-Eagħlais a mhineachadh gu soilleir, ḥord. Anns an latha 'n diuġi, chan 'eil eċċelas aig an t-sluaġġ air a' Bhiobull, eadhom anns a' Ghàidhealtachd, mar a bha aig an athraicean. Dh'halbh an Ceasnachadh, agus dḣl-chuimhnich an sluagh teagħasg Leabhar Aithgħearr nan Ceist. Air an aobhar sin, tha móran ann, gu h-ārajdī am meaġs na h-ōigridh, nach urrainn cainnt an t-searmonaiche a thuiġsinn. Tha e mar gu'm biodh e a' labhairt ann an teanga choimhiech. Dé, mar sin, a dh-fheumas an soisgeulaiche a dħeanamh? Am bheil e mar fħiachabb air faċlan īura fħaotainn agus a chleachdadh an aite "gairm-eifeachdach," "uehd-mħac-achd," "fireanachadħ," etc.? Feumar an Soisgeul a shearmonachadh ann an cainnt a thuigeas an sluagh; ach aig an aon àm, feumaidh e a dħearbh aire thoirt nach caill e smior an t-Soisgeil ann a bhi 'ga chòmhdaħ ann an eideadħ ûr.

A' choinneamh-ùrnuigh

Am bheil a' choinneamh-ùrnuigh anns a' Ghàidhealtachd an diuġi cho beò 'sa bha i? Aon uair, bha cumhachd spioradil anns a' choinneamh-ùrnuigh. Bha i mar thobar de dh'uusige beò am meadħon a' choimħthionail. Ach dh'fhalbh na lāithean sin. Nach tānig an uair air son cumadħi ûr, agus dreach ûr a chur air a' choinneamh-ùrnuigh? Thug aon minnistir dhuuinn iomradh air an dòigh a għabb esan air spiorad na h-ùrnuigh a dhùsgadħ agus ārach am meaġs a sluaġġ. An aite na coimminh, rimm e komuni-ùrnuigh, agus bha na buill uile a' geallta inn a bhi leughadħ an aon earrann de'n Bhiobull, agus a bhi ag ùrnuigh għach latha air son nan aon tirodħacan spioradil. Dh'innis ministirean eile dhuuinn mar a bha iadsan a' deanamh oidhriż air spionnadh ûr a bheoth-

achadh anns a' choinneamh-ùrnuigh air an t-seann mhodh.

Eildearan gann

Tha móru de choimħthionail an Taobh Tuath ann an droch staid a thaobh ēildearan agus luchd-teagaing anns an Sgoil Shàbaid. Chan 'eil obair anns na glinn no anns na h-eileanan air son a' mhór chuid de'n ōigridh. Nuair a thig iad gu aois obrach, feumaidh iad deanamh air Galldachd. Tha na fir agus na mnathan a bu chöir a bhi air ceann għnothaicean ann an sgħireachdan an Taobh Tuath an diuġi anns a' bhaile mhór, agus cha tig iad air ais. Is e għnothu duilich a tha ann, ach bha feedħainn 'nar meaġs am beachd gu robh dòchas air son na Gàidhealtachd. Tha solus an Hydro-Electric a nis anns an Eilean Sgħiex-anach, agus tha Bòrd nan Coilltean a' deanamh ulla-chaidh air son móran de na mona idhean a chur fo chraobhan. Ma thig againn air an t-sluaġġ a chumail anns na glinn, bithidh dreach eile air a' Ghàidhealtachd; agus is maith dh' fhaoidħte gu'n lean ath bheothachadh spioradil an ceuman għicimhachas saqghalta. Co dhiubh, tha e fior, "far nach 'eil sluagh, cha bhi eagħlais."

Mu na Säcramidean

Labhair an t-Urr. Iain Levack air Baisteadħ agus air Suipear an Tighéarna. Shuidhix Criod an dà Shäcramaid. Ach tha móran de na Gàidheil a' deanamh ead-dhealachd, spioradil eatorra. Siridh iad Baisteadħ air son an cuið chloinne, ach chan 'eil iad 'g am meas fléin maith gu leor air son a' Chomanachaidh. Ann am Baisteadħ, tha neach ag aideachadh an Tigħearna, chan ann a mhàin air a shon fléin, ach air son anam eile. Anns an t-Suipeir, tha e ag aideachadh an Tigħearna air a shon fléin a mhàin. Ma's airidh neach air baisteadħ fħaotainn air son a chloinne, nach airidh e air aite aig Bòrd an Tigħearna.

Tha móru anns a' Ghàidhealtachd an diuġi a tha a' gràdhachadh an Tigħearna, agus ag imēachd gu duriexdach 'na shligħe; ach tha eagal orra tighinn chum a' Bhùird. A bhàrr air sin, tha iad a' cur ceap-tuċċiċidh mu choinneamh na h-ōigridh. Abradh pearsa òg ri a pharant, "Bha am ministir a' brudhinn riuum mu dheidħinn na Säcramaid. Tha mi a' smaointiñ gur e mo dħleasdanas tighinn air adhart chum a' Bhùird." Is maith dh'fhaoidte gur e an fħreagair a għiebħ e, "Dean thusa mar a thogras tu. Ach tha thu am beachd ceum a għabbail nach do għabb t-athair no do mhàħħair riām." Mar is trice, is e sin crīoch a'

ghnothuich air son an neach sin. Is dòcha gu'n ruig e sean aois ; is dòcha gu ruig e uchd a' bhàis mus smaoinich e a rithist air àithne an Tighearna, " Dean so mar chuimh-neachan ormsa."

Co dha a thug an Slànuighear an àithne sin ? Nach ann dhaibhsan uile a ghràdhaich e, agus a chuir an earbsa ann air son beatha agus bàs ? Tha móran sluaigh ann an coimhthionail an Taobh Tuath a tha a'

creidsinn anns an Tighearna Iosa agus a' leantuinn gu dìleas 'na shlighe nach 'eil a' tighinn chum Bòrd a' Chomanaichidh. Chan 'eil sin mar bu chòir dha. Cha tig atharrachadh air beachdan an t-sluaign ann an latha no ann am bliadhna. Ach deanadh gach ministir agus éildear deagh oidhrip air an t-slighe a dheanamh còmhnard, agus teagasc fallain an Tiomnaidh Nuaidh a chur fa chomhair an t-sluaign.

Fo Chraobh Sheudair

AN uair a bha mi anns an sgoil an Ionar-nis bhiodh an t-Ard mhaighstir-sgoil, an t-Ollamh Alasdair Mac Bheathain ag ràdh ruinn, an uair a bhiodh e a' toirt nam paipearan air ais dhuinn a sgriobh sinn aig Ceasnachadh, "Tha e air a ràdh gu bheil iasg maith air son eanchainnean òga, ach feumaidh gu'n d' ith euid agaibhse muc-mhara." 'S e bha e a' ciallachadh, gu'n do sgriobh sinn aitearachd gun tùr agus briathran nach robh air an tomhas, an uair a theirig eòlas oirnn ; gu'n do leig sinn ruith leis a' pheann agus le mac-meanmainn na h-inntinn a dh'holuch ar n-aineolais le braise bhriathran. Ach gu dé nach abair balaich (agus daoine a thàinig gu aois cuid-eachd) ann an éigin Ceasnachaidh ?

Aig Ceasnachadh a bha aig an Admiralty o chionn bhliadhna chan air son ghillean a bha a' feuchainn ri faotainn do Chabhlaich Bhreatuinn 'n an oifigich b'e so té de na ceistean a bha air fear de na paipearan, "Gu dé is aithne dhuit mu Daniell's Cell." Bha fear de na gillean nach d'thug an aire gu robh dà 1 ann an Daniell, agus eadar sin agus eion eòlais, agus an crioman de'n mhùic-mhara a dh'ith e aig a' bhraiceas, fhreagair e a' cheist mar so, "Chan aithne do na sgoilearan fhéin móran mu'n ghabaidh anns an robh Daniel air a thilgeadh, oir tha ùine mhór o bha e ann, agus chan 'eil anns an rud a nis ach seann eachdraidh, cho sean 's nach 'eil duine beò aig a bheil cuimhne air. Tha na leòmhainn marbh agus tha Daniel fhéin marbh cuideachd ; mar thuirt am bàrd Greugach, *Sic transit gloria mundi.*"

Ma gheuraicheas iasg no feòil muice-mara eanchainn dhaoine bu chòir gu'm biodh a bhuil ri fhacinn oirnn anns na laithean so, oir tha sinn ag itheadh barrachd dhiubh na bha riagh air itheadh anns an dùthach roimh so. Annas na tigheann-ithinnich an Dùn-éideann chan fhraigheadh tu crioman de fheòil uain-duthcheannach, ged bhiodh do chridhe an geall air, agus ged nach 'eil am fearann air a bheil iad air an

àrach fada air falbh. Ach gheibh thu annta do leòir a dh'fheòil muice-mara a bha air a marbhadh shuas aig Greenland, no shios aig Georgia mu Dheas ann an cuan na h-Antarctic. Rinn an cogadh uiread atharrachaidh oirnn a thaobh ar bìdh 's a rinn e oirnn ann an dòighean eile, ach chan 'eil e furasda dhomh fhéin co dhiubh fàs cleachdte ri bhi a' faicinn dhaoine—agus sin daoine air a bheil a choltas a bhi 'n an daoine glan agus grinn—ag itheadh feòil muice-mara mar gu'n robh i a' còrdadh riu. Ma's feòil i is ann ann am bùthan-éisg a tha i air a reic, air leth-chrùn am punnd, agus air a cur air an aon chlár ri éisg eile a tha nàdurra ; liabagan is truisg is adagan is caoiteagan.

Co dhiubh a tha e fior no nach 'eil, tha móran dhaoine a' creidsinn gu bheil stuth air choreigin ann an iasg, ma dh'fhaoidhе phosphorus no vitamins shònruichte, a tha 'g a dheanamh 'n a bhiadh a tha maith do'n eanchainn. Ach ged tha dùthchannan ann a tha a' tighinn beò ann an tomhas mór air iasg, chan 'eil dearbhadh air bith againn gu bheil iad air thoiseach air an coimhairsaich a thaobh thàlantán no ealain. Agus air an làimh eile tha luchd-eachdraidh a' cumail a mach gur e na dùthchannan as mothà a tha ag itheadh feòla a shealbhaiseas an talamh, a chionn gu bheil neart is smuais anna.

Bha Lloyd George a' creidsinn gur e na dh'ith e ann an làithean òige de bhuntata a bha air a leasachadh le feamainn a thug dha an làthas agus a' ghéiread agus a bheothalachd a bha 'n a intinn, a chionn gu bheil uiread iodine ann am feamainn. Na'n euala Alasdair Mac Bheathain e ag innseadh mu'n fheum a rinn buntata na feamann d'a eanchainn, thigeadh cridhealas anns na stùlean beaga aige, bheireadh e air fheusaig air fhéin, agus dh'abradh e ris, "An e muc-mhara an t-annlan a bha agad leis a' bhuntata ?" Dà sheòrsa intinn cho fada o chéile 's a tha an Iar o'n Ear, intinn Lloyd George agus intinn an àrd-sgoileir Mac Bheathain ; an dara té clis agus cho beothail

agus cho luasganach 's gu'n tugadh i sithichean a'isde a chuireadh air "Cnoc an t-Seallaidh" e; ach air uairean eile a chuireadh fodha e ann an suil-chrithich, agus air seachran anns a' cheò; agus an té eile a' gluasadh cho cinteach agus cho cùramach, ceum as déidh ceuma, agus gun cheum idir mur robb an talamh a bha roimhe cruaidh fo chasan; a' dearbhadh agus a' dùblachadh dearbhaidh anns na h-uile nithe a bhiodh e a' sgrìobhadh.

A mach o thaobh an Iar Eirinn agus Labrador agus Newfoundland agus Lochlann chan 'eil àite air an t-saoghal anns a bheil an sluagh ag itheadh barrachd éisg na air oirthir na Gàidhealtachd agus anns na h-Eileanan. Ach có a ghabhadh air fhéin a rádh gu bheil na tha iad ag itheadh de bhuntáta agus a dh'iast a' cur smuais ann an inntinn nan Gàidheal an diugh? Obair, sgoinn, agus smuais,—sin na tri nithean as mothà a tha 'g ar dìth anns a' Ghàidhealtachd.

An uair a chuimhniceas mi air na balaich a bha ann an sgoil Raining an Ionar-nis anns a' ghineal romham fhéin, Fearchar Mac Rath (a dh'fhàg a' chiobaireachd); Pàraig Mac Griogair; Tormod Mac Gill-eathain; Eachann Mac Fhionghuin; Dòmhnull Mac Amhlaidh; Donnchadh Mac Coinnich; Seòras Mac Eanraig; Iain Fairbeis; Iain Mac 'Illinnein; Calum Mac Aonghuis; Seumas Stiùbhard; Coinneach Mac Leòid; Ruairidh Mac Leòid; agus móran eile de'n t-seòrsa sin, a chliuthaich iad fhéin an dara cuid mar sgoilearan anns na h-Oilthighean no mar dhaoine làdir agus taiceil ann an obair am beatha, chan 'eil fhios agam c'aité am faigheamaid an leithidean an diugh; balaich bhochd anns an robh smuais agus sgoinn, agus a bha toileach ernadal fhulang 'g an ullachadh fhéin air son aon dreuchd no dreuchd eile.

An t-Urramach Uilleam Mac Phàil

SHIUBHAIL e ann an toiseach December anns an Oban, far an robh e a' fuireach bho leig e dheth cùram a' choimhthionail an Ard-driseig, far an do shaothraich e mu fhichead bliadhna.

Tirisdeach a thaobh a dhùthchais, bha e air oileanachadh an Oilthigh Ghlaschu, agus air a shuidheachadh an Cill-Bhriainain an 1902, far an d'fhan e còig bliadhna fichead, 'n a mhiniestar éasgaidh sgoineil agus 'n a fhearr-dùthcha maith, a' cosnadh dha fhéin meas agus gean-maith an t-slaigh. An uair a chaidh e do Ard-driseig, cha b'e duine nach b'aithne dhaibh a ghairm iad, oir cha

Chan abrainn nach do thachair luchd-teagaisg eile orm a b'fhéarr a theagaisgeadh litir agus gràmar na Gréigis agus na Laideann na'n t-Ollamh Mac Bheathain, ach bha ealain anabarrach aige air t-inntinn a chur air gluasadh air chor agus gu'n tugadh i an dràsda's a rithist leum a'isde air aghaidh mar bhios spàg an uaireadaidh a' gluasadh. Cha mhór gu'n robh latha a' dol seachad anns a' chlass Ghréigis nach a bradh e rudeigin a dheanadh barrachd feum dhuit na'n leasan a bha e a' teagascg a chionn gu robh a' cheart bhuidh aige air t' inntinn a tha aig treabhadh agus aig cliaothadh air an talamh.

Bha e 'n a Rìgh anns an sgoil, ach ged nach do riogaich e ach mu thrì bliadhna deug uile gu léir, anns an tùine sin chuir an sgoil còrr maith agus ceud balach do Oilthighean na h-Alba, cuid dhuibh a bha 'n am fior sgoilearan. Chan 'eil teagamh nach robh na balaich air an taghadh, oir bha an t-Ollamh Coinneach Mac Coinnich, an Cinn-ghiùbhs-aich, a mach air feadh na Gàidhealtachd, a' siubhal air son bhalach thapaidh mar gu'm biodh geomair air lorg shionnach, no gàidsear a' siubhal phoitean-dubha.

Bha a' chuid mhór agaínn gu maith maoil agus neo-thimchioll-ghearrte 'n ar n-eanchainnean an uair a bha sinn air ar seòladh gu fortanach do sgoil Raining, ach ma bha túr idir ann am balach, cha bhiodh e fada fo Mhac Bheathain gus an tigeadh 'inntinn beò, agus an tòisicheadh e air sìnteagan a ghearradh gu eòlas is sgoilearachd is tuigse ann an saoghal túr. Bha e 'g ar riaghadh agus 'g ar teagascg ach beag leis fhéin, gun usaid no úpraid; gun strì gun smachd. Chan fhaca mi riabhach fearg air, agus chan fhaca mi balach miomhail ris. Bha e cho mór agus cho uasal e fhéin (ged nach robh ann ach duine beag 'n a phearsa) 's gu'n rachadh miomhadh fo'n urlar 'n a làthair.

Aig an Uinneig

mhór mhiniestar an Earra-ghàidheal a b'fheàrr a b'aithne do mhinnit na siorramachd air fad. Bha gaol aige air riaghlareachd, is ealain aige air sin a dheanamh, agus bha e air iomadh Bòrd agus Comhairle ann an obair nan Sgoilean agus ann an obair eile na Siorramachd. Ann an obair sin bha misneach aige seasamh gu daingean air a bheachdan fhéin, agus cha leigeadh e seachad cùiltearachd no rud air bith nach robh air a thoirt am folliais gu dìreach onorach.

Ged nach robh e 'n a bhàrd cho maith ri choimhearsnach, Eachann Camshron, bha e 'n a dheagh bhàrd air a shon sin, mar bha 'athair roimhe.

Leanabalachd

Ma théid thu ceud bliadhna air ais, cha robh dad ann am beatha no ann an obair na h-eaglais mu'm faodadh tu a ràdh gu robh e *leanabail*, ach tha móran de *leanabalachd* anns an eaglais an diugh, air chor agus gu'm feum ministear a bhi càramach agus 'n a earalas ma bu mhaithe leis an geomhradh fhaotainn seachad gun *play-actor* a bhi air a dheanamh dheth, agus sin le daoine laghach gaolach 'n a choimhthional agus 'n a sgoil-Shàbaid fhéin, daoine a tha air son an òigridh a thoileachadh agus teagascg a mheasgadh le abhacas is mireanachd. Ma tha thu a' dol a bhruidhinn mu obair an t-soisgeil an dùthchanna céin cha saoil iad gu bheil feum air bith 'n ad bhruidhinn mur bheil dusan no'n còrr de chloinn aca air an àrd-ùrlar, cuid dhiubh air an sgeadachadh mar Innseanaich, agus cuid eile le'n aodainn agus an casan cho dubh ris a' phoit mar gu'm biadh iad air ùr thighinn a nall á Africa.

Tha an leanabalachd so a' dol am meud anns an eaglais.

Dùil ri maith agus feuch doilgheas

"Na dean uaill a thaobh an là màireach, oir chan 'eil fhios agad ciod a bheir là uaith."

Cha mhór dhaoine an uair a bhios iad a' dol air thurus fada agus a' fágail beannachd aig an teaghlaich, nach bi ionguin agus eagal 'n an cridhe gu'm faod driodhortan air choreigin tachairt m'an coinnich iad a ris. Bha an t-eagal sin ann an cridhe Iuliuis Von Yelin, duine fòghluimte ann am Bavaria, d' an d'thug *An Comunn Rìoghail*, an Dùn-éideann, cuireadh òraid a thoirt dhaibh anns a' bhliadhna 1826.

Marbhrann do Mhairi Nic Ghille-Mhaoil, Achchosnaich, le Seumas a Bràthair

'S e Mhairi luaidh thu bhith 'g ar dith
A dh'fhàg ar crìdh fo leòn,
Oir chaidh do thasgadh anns a' chill
'S cha till thu ruinn na's mò ;
Is e do bhàs a bhith cho elis
    Gun dùil bhith ris 'n ad chòir,
Do spìonadh bhuainn cho luath gun fhios
    A mheudaich lios ar bròin.

Tha ionndrainn ghoirt ort anns an àit
'S an d'fhuair thu t'àrach òg,
'S an dachaidh chomhfhurtail a dh'fhàg
    'S a chuir do làmh air dòigh
'S an d'fhoillsich thusa rè do là
    Bhith gleusda làmhach còir :
Bhiodh agad pailteas aig gach tràth
    Dhuit fhéin 's do chàch de lòn.

Aig an àm ud b'e Sir Walter Scott duine a b'ainmeile an Albainn, agus bha bean Von Yelin anabarrach deònach air còmhdaileadh a bhi aig an duine aice ri Sir Walter, agus seanchas a bhi eatorra, oir bha meas móir air bàrdachd Sir Walter ann am Bavaria.

Na'n robh càisean gun chamadh a bhi anna chuireadh iad eòlas air a chéile gun teagamh, oir bha Sir Walter 'n a bhall anns a' *Comunn Rìoghail*, ach an oïdhche ud dh'fhan e aig an tigh agus cha deachaidh e do'n choinneamh a chionn gu'n d'fhuair e an là ud sgeul chruidh mu chall a chodach uile. Bhris Constable air an deachaidh e an urras agus chaill Sir Walter na bha aige anns an t-saoghal.

Thaирг móran d'a chàirdean a chuideachadh, ach cha leigeadh e leò, agus chuir e roimhe gu'm páigheadh e a h-uile sgillinn d'a ainbheach le saothair a phinn fhéin.

Gus an rud a dheanamh na bu mhiosa, an uair a bha Iuliuis Von Yelin a' liubhairt na h-òraid dh'fhàs e tim, agus cha b'urrainn e a criochnachadh, agus shiubhail e anns an *Royal Hotel*, far an do ghiùlaineadh e. Bha e air a thiodhlacadh ann an seann Chladh a' Chaltoin, dlùth do'n uaigh aig Daibhidh Hume agus do'n uaigh aig Iain Playfair, agus bha Sir Walter aig an tiòdhlacadh aige—a' cheud uair a chunnaceas a mach e o thàinig an lom-sgríos ud air.

Bha dùil aca le chéile ri caidreamh agus seanchas agus toilintinn ach feuch doilgheas agus àmhghar gheur, uabhar an duinnsaill Scott air a leòn gu goirt, agus bean agus teaghlaich ann am Bavaria a' feitheamh ri sgeul o'n shear nach tilleadh dhachaidh gu bràth.

Cheachd thu riamh bhith fial ri càch,
Compàirteachadh dhe d' stòr,
Is cha b'ann fuar a bhiodh an fhàilt'
    Ach cridheil càirdeil beò ;
Is liomhor iad bha sgìth le triall
    A shuidh gu biadh mu d' bhòrd,
'S le oidhche taimh an leaba bhlàth
    A shàsaich thu gach seòrs'.

Is diomhain agus caochlaideach
    An saoghal so gach àm ;
Bu ghlie dhuinn a bhith smaoineachadh
    Nach bi sinn daonnan ann ;
Ach gus an ruith ar n-aonta
    A bheir ar n-aois gu ceann
Chan fhaod gu'n dean sinn diochuimhn' ort
    Oir bha thu dileas dhuinn.

Buaidh a' Chriosduidh

Leis an Urramach Calum MacGilleathain, M.A.

"Tuilleadh is buaidh trid-san a ghràdhaich sinn."—Rom. 8, 37.

SEO clù a tha aig Pol air eaglais a linn féin, air Criosduidhean a latha, daoine is mnathan bochda gun móran aca de mhòrachd an t-saogail, de mhaoin an t-saogail, de eòlas an t-saogail. Bha cuid aca an Cathair na Ròimhe, ceann-bhaile mór an t-saogail, agus is ann chuca-san a bha e sgrìobhdh. Bha e duilich do dhuine aig an robh eòlas air an Ròimh is a h-eachdraidh gun clù a cuid ghaisgeach is luchd-buadha theachd 'na chuimhne. Agus, ged tha na ceudan bliadhna air triall, tha e duilich dhuinne, mar an ceudna, gun a bhi cuimh-neachadh air clu euchdach na Ròimhe, am baile sin a bha cho beag air tùs, agus cho lom air tùs, a thog a leithid de dhaoine cruaidh buadhach, daoine iarainn. Chuir-eadh bonn gu bean am Muile ri linn Cogadh Napoleoin agus "Màthair nan gaigseach" air. Is i a thog na fir a bha fearail foghainteach. Ach bi cathair 'na Ròimhe baile is mathair mhór nan cruaidean is nan ceannardan mhiltean is ceannardan cheudan air an robh a' chruaidh. Smachdaidh iad an saoghal agus chìsnich iad na rioghachdan is na fineachan, fad is farsuinn. Cha robh mìr de a h-Impireachd anns nach faicte luchd armait is luchd-cogaidh agus iad mar gum biodh iad nan cinn is nan urrachan mora os cionn gach seorsa eile, am measg gach treubh anns gach dùthach. Bha iad 'nam fuil agus 'nam feòil, 'nan comharra air neart agus treubhant nan Ròmanach, daoine nach fhaca an saoghal riamh ronlpa an leithidean eile mar shaighdearan do-bhriste. Bha *buaidh* is an *Ròimh* 'nan dá fhacal a bha furasda an labhairt agus an tuiginn an cuideachd a chéile.

Cha robh móran de'n t-seòrsa dhaoine sin an eridhe na h-Eaglais. Chan 'eil teagamh againn nach tainig cuid de shaighdearan na Ròimhe gu bhi Criosdail, anns an fiòr sheagh as airde, ri linn Phòil, agus bha làmh mhór aig Pòl 'nan iompachadh, ach is e seòrsa eile a bha pait air tùs, eadhoin san Ròimh seo fhéin, luchd obrach is cosannaich, luchd reic is malairt, an doigh bheag, luchd dreachdan beaga is ceàirde nach robh

inbheach, agus eadhoin daorsannaich no tràillean is fuigheal slòigh. Is ann riubhasan a tha Pòl a' labhairt mar Ròmanaich agus is ann riubha-san a tha a ghnothuich agus e gabhairt muinntir orra a tha buadhach dha riribh, buadhach thar a chumantais, 'nan tuilleadh is luchd-buadha. Tha mi an dùil gu bheil fhios againn uile de a bha e ciallaichadh. Chan 'eil sibhse gun cath is, gun chòmhrag agus gun cogadh, ach is ann leibh a tha dol gu breagha.

"Tha cogadh oirnn a Mhic Dhé,
Agad fhéin do b'ait leina tàmh."

Tha an cogadh mór agus tha e buan, agus chan 'eil sos aige ach 'ga shìor-chur. Tha an nàmhaidh neart-mhor agus droch-rùnach agus cealgach agus tha a feachd aige liomhor agus gleusda, gidheadh cha robh Ròmanaich riagh cho cinnteach à buaidh agus làmh an uachdar rì iochdarain bhoichd na Ròimhe, na Criosdaidhean, na naoimh, na creidmhich seo. Is e Criosd a tha toirt na buadha daibh! Tha i aca. Tha iad a' deuanamh a' chùis. Tha an latha dol leotha gu h-àluinn! Ach a leithid de latha. Latha duilich is éiginneach. Cha b'e saoghal sona suilbhír a bha ann daibh. Cha b'e ni a bha mu'n cuairt daibh a bha toirt/togail eridhe dhaibh. Chan b'e blàths an t-samhraidh a b'aithne dhaibh ach fuachd an droch gheamhraidh. Tha sin againn air ar beulaibh anns a' chaibideal seo (Rom. 8)—trioblaid, àmhghair, geur-leanmuinn, gorta, cunnart, claidheamh, nithean a bha 'nan eile-thruim cho garbh agus gu bheil Pòl 'gan cur air aireamh nan nithean a bha air an gealltainn, "A réir mar a tha e sgrìobhte. Air do shon-sa mharbhadh sinn ré an latha; mheasadh sinn mar chaoraich chum marbhaidh." Bha gealladh Chriosd aca leis, "Ann an t-saoghal-sa bidh àmhghair agaibh." Bha iad air an cliathadh 's air an ràcadh 's air an sgùrsadh le deuchainn is dearbhadh. Bha móran 'nan aghaidh agus bha an cor cruaidh bochd, an suidheachadh o'n taobh amuigh mi-shona; ach cha do mhill sin

iad. Is ann a thug e am follus boinne geal na cruadhach a bha annta mar chreidmhich. Is e seo a' bhuaidh a tha toirt buaidh air an t-saoghal eadhoin *an creideamh!* Maith air son an uile; tròcair an àite dioghaltais; coibhneas an àite corruih; beannachadh an àite mallachaidh; firinn air son na bréige; sìth air son sabaid. Is ann aca bha a' chòmhrag neo-àbhaisteach san Ròimh. Nach bòidheach i sin anns gach baile is tir anns an dean daoine i? Tha slànanachadh agus tha teagastg, tha leasachadh agus togail is ath-thogail 'na luib. Tha i cur an t-saoghal bun os cionn! Sin a beannachd.

Buaidh a' Chrionsdaidh

Chan ann le claidheamh a choisinnear i sin, agus chan ann le imleachdan cealgach dhaoine a ruigear oirre. Is e crùn glòire a tha ann, uime sin is e nì glòir-mhor agus nì uile gu léir glan, grinn usal, ionrraic, ceart a tha ann. Nì a tha tighinn troimh Chrionsd chan 'eil e gu bràth air a chaochladh sin. Ann a' chogadh seo, agus anns an t-streup seo chan 'eil nàmhaid aig an duine as truime air na e fhéin, oir is ann ann fhéin a tha an cath as teinne 'ga chur. Chan e nach 'eil naimhdean a muigh. Ach is e nach ann ri ful no feòil eile a tha a bhuan-chath. B'e truaighe Alasdair Uaibhrich nach tug e buaidh air fhéin. Cheannsaich e na tirean, ach cha do cheannsaich e e fhéin. Agus is fhearr am fear a cheannsaicheas an fhéin, na am fear a cheannsaicheas an Ròimh is Dun Eideann. Is fhearr am fear a cheannsaicheas a theanga na am fear a bhreugadh a' Ghearmailt, mar a rinn Hitler, le a theanga. Nach 'eil e doirbh sin a thuigsinn? Nach 'eil e nas doirbhe gabhail

ris, agus cleachdad a dheanamh dheth? Nach mór a' bhuaidh a bha aig Criosdaidhean bochda, am baile neo-ghlan na Ròimhe, an uair a bha an teanga aca air a glanadh agus air a cumail glan air chor agus nach robh iarraidh aca air facal no fuam neoghan? Sin an rud a rinn Criosd do Iain Buinein a chuir an t-ioghnadh air, dh'fhàg an droch cainnt agus an toibheum e gu tur. Agus seall air an fhear seo eile san Ròimh agus e cho firinneach, ceart agus onarach, anns gach suidheachadh, mae-daorsainne, coir beatha is bàis aig maighstir air, ach an car firinne is fearalais, a nis, e fada nas àirde na a' mhaighstir! Daoine bochda an t-saoghal is daoine taghta Dhé, agus ainm Dhé aca 'ga chumail soilleir mar Dia na fireantachd agus Dia na sithe, Dia a chàirdeis is Dia a ghràidh, is Dia na tròcair is an uile-mhaitheis. "Luchdbuadha," nach e an Ròmanach uaibhreach, an saighdear, an duine beairteach, am fear-lagha, am feallsanach agus am marsanta mór, a dheanadh gaire a' magadh orra? Co a thuirt a leithid de chainnt gun chiall? Ach stadaibh oirbh, a Ròmanacha móra, rinn sibhse tàire air "priosonach an Tigh-earna" agus a luchd leanmhuiuin; ach có, nis, aig an robh a' bhuaidh, saoilibh? Tha fhios aig an t-saoghal, a nis, air có a thug buaidh a mach, buaidh a tha cho iongantach rithe! Ach cuimhnichibh is e Criosd a thug buaidh dhaibh. Is ann trìdsan a rinn iad an nì nach deanadh armachd na innleach-eachd dhaibh.

"Agus thuirt e rium. *Is iad so iadsan a thainig á amhaghair mór; agus nigh iad an trusgain agus rinn iad geal iad ann am ful an uain.*"

Anns a' Chathair

GED nach biodh Beataidh Hislop, bean an tuathanaich Cuthbert Hislop, no mar their-eadh iad rithe, Bean a' Bhaille-mheadhonaich, a' dol do na coinneamhan-fuaigheil a bhiodh aig mnathan a' Ghuild, cha robh boirionnach eile anns a' choimhthional a bha deanamh uiread oibre rithe air a shon. Bha i math air fuaigheal agus air figheadh, agus a h-uile bliadhna bhiodh i a' cur làn boesa de gach seòrsa aodaich gu bean a' mhinisteir gu bhi air a reic aig *Sale* na h-eaglais; seallaichean-fighte; tubhailtean-riomhach, aodach-phàisdean; stocainnean; agus iomadh rud eile, gu ruige meatagan-clòimhe a bhiodh am ministear a' ceannach a chumail a làmhan blàth air a' *bhicycle*.

Ach cha b'ann de'n t-seòrsa i a bhiodh a' dol gu coinneamhan bhan no céilidhean, no dh'ionnsuidh an W.R.I.; eadar an duine agus làn an tighe de chloinn, a bha ri'n riaghlaadh, ri'm biathadh, agus ri'n cur do'n sgoil, cha robh mionaid aice dhi fhéin o mhoch gu dubh. Ach chan iarraidh i e bhi air atharrachadh, oir b'e banachas-tighe 'n a dachaidh fhéin agus riaghlaireachd am measg a teaghlach fhéin an obair a bu shòlasaiche leatha air thalamh. Ged nach-robh i ach bliadhna ar fhichead an uair a phòs i cha robh feum aice air dol troimh chùrsa ann an Atholl Crescent oir cha robh dad a bhuineadh do bhanachas-tighe is togail-teaghlach nach d'fhàs inntu gu

nàdurra ; eanchaoin, is sgoinn, is grinneas, is òrdalachd, is làmhan maith. Ach a thuilleadh air an inntinn a dhealbhadh agus na làmhan ealanta a dheanadh rud air bith a bu mhàith leatha, bha tobar gaoil 'n a cridhe a bha a' cur thairis le blàths agus beannachadh, chan ann a mhain air a cuideachd fhéin, ach air a h-uile duine eile d' am b'aithne i. Bhiodh na sgoilearan fhéin anns an dol seachad, mur faiceadh iad a mach aig an dorus i, a' cur moille 'n an ceum an dòchas gu'n coinnicheadh i riutha agus gu'm bruidhneadh i riu ; dheanadh an aon fhacal toilichte iad, agus dh'halbhadh iad na bu shunndaiche do'n sgoil. "An uair a bhruidhneadh i rium, arsa fear de na ciobairean, an uair a bha a' chlann agam anns an leabaidh leis an fhiabhrus dhearg shaoilinn gu'n robh an latha a' fàs na-bu shioilleire agus na bu bhlàithe."

Ach ma bha meas aig na coimhearsnaich agus aig daoine eile oirre a chioun gu robh uiread gràidh agus coibhneis 'n a cridhe, cha b'aithne dhaibh an fhicheadamh euid de ghrinneas agus de mhìlseachd nàdur a' bhoirionnaich so. Is ann a mhàin aig a teaghlaich fhéin a bha fhios air sin. Bha i dhaibhsan mar bhan-dia ; an uair a theireadh iad *mo mhàthair* chluinneadh tu 'n an guth agus chitheadh tu 'n an aodann an fluaim agus an teas-ghaol a chluinneas agus a chi thu ann an guth agus air aodann dhaoine diadhaidh anns an Eaglais Naoimh Choiteann an uair a bhios iad a' bruidhinn mu Mhuire naomh, Mathair an Tighearna. B'e facal am màthar a bu lagh agus a bu shoisgeul dhaibh, agus bhiodh e cho furasda dhaibh a chreidsim gu'n tuiteadh an speur 's gu'm fàilnicheadh gliocas no ceartas no gaol am màthar.

Crannchur shona

Chau urrainn boirionnach air bith a tha togail teaghlaich agus a' cumail tighe a bhi gun chùram gun saothair, ach ma tha i sona ann ancompanas a fir agus ann an gaol a cloinne, bheir sin an gath as gach fiosrachadh no faireachduinn a dh'fhaodas a cur bhàrr a siùil rè sealain. Bha Beataidh Hislop 'n a boirionnach sona, cho sona 's gu'm biodh a sonas fhéin a' toirt oirre dol a chaoineadh an uair a chuijmhicheadh i air crannchur bhochd agus bristeadh-dùil is bristeadh-cridhe mhìnathan eile a bha dlùth dhi. Là a bha bean a' mhìnisteir a' tadhail oirre, agus iad a' seanchas mu chûrsa am beatha o'n a b'aithne dhaibh a chòile an toisceach, thuirt i rithe gu robh cupan a

sonais cho làn 's gu'm biodh fiamh is eagal a' tighinn oirre air uairean. "Tha a h-uile ni a' dol leinn cho maith 's gu'm bi mi 'g a chur air mhànadh dhuinn gu bheil an dubh-bhròn a' feitheamh oirnn. Tha dà bhliadhna o nach robh doctair anns an tigh, no cnead no casd air duine anns an teaghlaich ; tha an dà bhalach as sine a' deanamh gu maith an Oïlthigh Dhùn-éideann ; tha an treas fear a' cuideachadh athar leis na caorach ; tha Iseabal a nis air uiread a dh'uallach an tighe a ghabhail oirre fhéin 's nach 'eil fhios agam gu dé a dheanaimh as a h-eugmhais, agus tha an còrr dhimbh uile anns an sgoil ach a mhàin Derek a bhios a' dol innte an ath bhliadhna. Ach, och, och, bidh an tigh so gun cheòlgaire gun Derek ann ; creutair cho éibhinn s nach urrainn e a bheul fhosgladh gun gaire a thoirt orm, ach cho gaolach 's gu heil mile dual d'a ghaol air an snaimh m'am chridhe."

"Cha mhór mhìnathan, a Bheataidh, aig a bheil uiread aobhair 's a tha agadsa air a bhi taingeil do Dia." "Tha mi sin, arsa Beataidh ; cho taingeil agus cho sona 's gu'm bi air uairean eagal orm gu'n atharraich mo shonas mar bhios an t-sìd ag atharrachadh, agus nach 'eil anns a' bhliadhna so ach feàth roimh an stoirm."

Le fiamh gaire air a h-aodann, agus i ag éirigh a dh'halbh, thuirt bean a' mhìnisteir, "Ud, ud, chan fheàrr thu na Manoah ; a bheil enimhne agad gu robh eagal air Manoah gu'm faigheadh e fhéin agus a bhean bàs a chionn gu 'n do nochd Dia dhaibh fàbhar cho mór, ach bha a bhean na bu ghlice na esan, agus thuirt i ris, "Na'm bu toil leis an Tighearna ar marbhadh cha nochdadh e dhuinn na nithean so uile."

* * * * *

Chaidh an samhradh agus am foghar seachad mar sin ann an Tigh a' Bhaile-mheadhonaich, là a' deanamh sgeòil do là air obair shunndach, is òigradh mhireagach, is pàrrantán sona, agus oidhche a' foillseadh eòlais a dh' oidhche air maitheas an Tighearn, a bheannaich iad le slàinte agus toileachas agus gaol d'a chéile. Bha am Foghar tràth a' bhliadhna ud, agus chuir am màthair roimhpe gu'm biodh an Deireadh-bhúana aca m'an rachadh na balaich air an ais do Dhùn-éideann. Tha an Deireadh-bhúana air dol as an fhasau a nis, ach bha i air a cumail suas anns a' Bhaile-mheadhonaich mar a b'abhaist i bhi air a cumail suas air a h-uile tuathanachas a b' fhiach Baile a rádh ris.

An Deireadh-bhuana

B'e sud a' chuir agus am fledhachas, o leth-uair an déidh seachd gu dà uair 's a' mhaduinn; an Sabhal Mór air a réiteachadh is bùird is cathraichean agus fuirm air an suidheadh a' chuideachd air an eur air an dà thaobh dheth o cheann gu ceann, agus bòrd eile tarsainn aig an robh Fear a' Bhaile 'n a shuidhe agus am ministear agus a bhean, an Doctair Anderson agus a' bhean, còig no sia thuathanaich eile agus am mnathan, am bancair agus sia no seachd de mharsantan á Baile-chloichridh, agus feadhainn eile. Bha na bùird luchdaichte le biadh de gach seòrsa, feòil is sithionn is coillich òga, geòidh is tunnagan, maragan is taigeis, measan agus milsean agus iomadh seòrsa eile. Bha òigradh na dùthcha cruinn air fad, suas ri ceud; an déidh na suipearach bha na bùird air an eur gu ceann an t-sabhall, agus biadh air fhàgail orra air son na h-ath shuipeir, agus an sin thòisich aighear agus eridhealas agus sùgradh na h-oidhche, ceòl agus òrain agus dànnsad, piobaire agus dà fhìdhleir agus Ailean Mac Ghill-eathain le melodeon.

An oidhche ud shaoileadh tu gu robh bean-an-tighe air spiris-mhullaich a sonais agus ann an tréine a heirt, agus nach robh dad eile air a h-aire no 'na h-inntinn ach an òigradh agus na h-aoighean eile a riarrachadh agus a dheanamh sona. Ach fad na h-ùine bha druma-mhulaid a' bualadh 'n a cluais agus 'n a eridhe, agus an dràsd 's a rithist thigeadh am facial so mar gu'm biodh saigheadh 'n a h-inntinn, "Bithidh dithis bhan a' meileadh anns a' mhuileann; gabhar aon diubh, agus fàgar an aon eile."

Suas gu Nollaig cha do mhothaich an duine, no Iseabal, no gin de na coimhearsnaich, gu'n robh dad ceàr oirre, agus cha mhò a bha i fhéin an dùil nach robh i ann an deagh shlàinte. Cha robh pian oirre, no dad a bheireadh oirre fios a chur air an doctair, ged bhiodh i ag ràdh ri Iseabal nach robh i a' tuigsinn car son a bha i daonnaid cho sgìth, no car son a bhiodh i a' dùsgadh dà no tri dh'uairean a h-uile oidhche le clisgeadh agus an sac trom ud air a h-inntinn.

"An ann a' bruadar a bhithreas sibh, a mhàthair," ars Isebal, no gu dé an sac a tha sibh a' faireachduinn oirbh fhéin.

"Chan urrainn mi innseadh dhuit, a luaidh, oir chan 'eil fhios agam fhéin gu ceart, miùr e an sac a bha air inntinn Iob an uair a thubhairt e, *An ni roimh an robh eagal mór orm, thachair e dhomh; agus an ni roimh an robh mi fo uamhunn thàinig e orm.*"

An gleann dorcha

Ach an toiseach an earraich bhual pian i anns an uchd agus anns a' bhroilleach, air a beulaibh agus air a cùlaibh, agus b'fheudar do na Doctairean innseadh dhi fhéin agus do'n duine agus do Iseabal, agus an triùir aca anns an t-seòmar, gur e cancer a bha oirre an àite nach gabhadh e gearradh. Ach ciod am feum a bhiodh ann dhomh innseadh mar chaidh an galar mealltach air aghaidh, mar gu'm biodh leòmhann acrah a' sealg gu sàmhach ag iarrайд cobhartaich, ach ged nach robh Beataidh Hislop sgith d'a beatha agus a bhiodh i toilichte air sgàth a teaghlaich na'm b'e toil an Tighearna sineadh làithean a thoirt dhi bha i ciùin agus faidhidinneach agus leagta ris an fhreasdal chruaidh o'n mhionaid a dh'innis Dr Anderson dhi cho caomhail a' b'urrainn e nach rachadh i na b'fheàrr.

O'n là anns an d'fhuaire i binn a bàis gus an do shiubhail i anns an t-samhradh bha an seòmar anns an robh an leaba aice 'n a ionad naomh anns an tigh, air a naomhachadh le aire agus faiceall agus gaol a teaghlaich, agus air a chumail o bhi 'n a sheòmar bròin is caoinidh le gliocas am màthar, a bhiodh daonnan ag ràdh riù nach robh dad a' tachairt dhise no dhaibhsan air nach robh fhios aig Dia, an Dia beannaicht agus gaolach nach do rinn riabh mearachd 'n a fhreasdal. Cheangail bàs am màthar eridheachan na cloinne ri 'm màthair agus ri 'n athair agus ri cheile le còrdraigh tura.

B'e am facial mu dheireadh as a' Bhiobull a bha air a bilean (agus i ann am breislich), "Geatachan Ierusalem a' fas dorcha roimh 'n t-Sàbaid," agus am facial mu dheireadh a labhair i air thalamh. An d'thàinig Derek dhachaidh as an sgoil?

Fo Chraobh Sheudair

CHAN e so am Bruadar a chunnaic Dùghall Bochanan ach bruadar a chunnaic Sasunnach d'am b'ainm Eanruie Rogers, oidhche a bha argumaid aige ri ana-creideach mu'n Bhiobull. Bhruadar e gu'n d'éirich e anns a' mhaduinn agus gu'n do thog e am Biobull, a leughadh caibideil aig an

aoradh mhaidne a réir gnàths 'aithrichean, ach an uair a dh'fhosgail e an leabhar cha robh dad sgriobhte air na duilleagan; bha am paipear cho geal glan 's ged nach robh facial air a sgriobhadh air riabh. Chuir e bhuaith an leabhar is thog e Biobull eile, ach cha robh dad sgriobhte ann-san

na's mò. An sin thàinig an t-searbhanta a dh'innseadh dha gu'n robh meirlich anns an tigh an raoir, meirlich a thug leò am Biobull a dh'fhàg i air a bhòrd, agus a chuir 'n a àite leabhar eile air an robh coslas Biobuill ach anns nach robh aon fhacal sgrìobhete air na duilleagan.

Dh'fhoighnich e dhith ciod eile a thug iad leò a thuilleadh air a' Bhiobull. "Sin an rud a tha cur ionghnaidh orm," ars ise, "cha d'thug iad leò dad eile; meirle neònach a bhi a' goid Bhiobull agus Biobuill cho pait."

An uair a chaidh e a mach air an t-sràid thàinig caraid a dh'innseadh dha mu'n rud iongantach a thachair dhàsan an raoir; bha a h-uile Biobull anns an tigh air án toirt air falbh agus leabhairchean coltach riu air am fàgail 'n an àite ach gun aon fhacal 'n am broinn. An uair a dh'innis e dha gu'n do thachair a' cheart ni dhàsan thòisich fiamh cho maith ri iongnadh air éirigh 'n an eridhe. Cha robh duine a thachradh riu aig nach robh a' cheart sgeul ri innseadh, Biobuill gun dad annta ach am brod, agus duilleagan geal, glan, falamh. Mar a sgaol an naidheachd agus a sheall daoine air na Biobuill aca fhéin bha iad uile cinnteach, mu'n d'thàinig am feasgar, gu'n robh *mìorbhui* mhór air tachairt 'n am measg; gu'n robh an Làmh agus na meòir neo-fhaicsinneach a sgrìobh aon uair Facal Dhe (*Mene, Mene, Tekel, Upharsin*) air balla lùcháirt an righ Belsasar, a nis air Facal Dhe a dhubbadh a mach gu buileach as an leabhar naomh anns an robh e air a sgrìobhadh, agus mar so a' toirt air falbh o chloinn-daoine an solus agus an tiодhlac luachmhor a thug e dhaibh, a chionn gu'n do rinn iad dimeas agus dearmad air. Chan 'eil tiодhlac a thug Dia do dhaoine nach 'eil e 'n a chomas a thoirt bhuapa.

A' cheud bhuil

B'e a' cheud bhuil a bha aig a' challdachd mhór so air intinnéan dhaoine, gu'n do thòisich iad air ùidh a bhi aca anns a' Bhiobull nach robh aca m'an do chaill iad e, agus daoine a bha e 'n a laighe air an sgeilp aca fad bhliadhnachan gun sùil air a thoirt air, bha iad a nis a' gearradh roimh chéile gu bùthan leabhairchean 'g a cheannach. Ach tha clann an t-saoghal so na's deanadaiche agus na's gniomhaiche na clann an t-soluis (co dhiubh a tha iad na's glice no nach 'eil) agus cha b'e Professors, no sgoilearan, no luchd teagaisg a' Bhiobuill, a' cheud fheadhainn a thàinig chuca fhéin agus a chaidh air cheann gnothuich, ach iudhaich agus marsantan a chuir romhpa

buannachd a dheanamh as an dosgáinn a thàinig air an coimhlearsnaich. An dùil gu'n éireadh pris an leabhair chuir iad fios gu Comunn Nàisinnéach a' Bhiobuill, an Dùn-éideann, agus gu Comunn Breatunnach a' Bhiobuill, an Lunnainn, a' taigtsinn dhaibb a h-uile Biobull a bha aca a cheannach. Dòchas agus saothair dhiomhain, oir dh'éirich do'n stoc a bha aca-san 'n an tighean-tasgaidh mar dh'éirich do chàch!

Thog a' *mìorbhui* so seanchas is argumaid is connsachadh am measg dhaoine air nach d'thàinig crìoch fhathast, agus theagamh air nach tig crìoch gu bràth, oir an uair a bhios daoine a' bruidhinn air ni-eigin nach 'eil aon aca a' tuigsinn tha gach aon aca a' bruidhinn ann an cainnt dha fhéin, agus air a' cheann mu dhereadh bha iad anns a' cheò anns an robh na daoine ud ann an tir Shinair a thòisich air baile agus tòr àrd a thogail gus an do chuir an Tighearna stad air an obair agus air an uabhar le troimh-chéile a chur 'n an cainnt. Chan 'eil ann am briathran ach briathran fhéin; c'uin a thig an làtha anns am bi an aon chaimnt aig daoine, agus an tuig iad a chéile, daoine a tha gun ghaol gun cheòl 'n an eridhe?

Breitheanas

Bha cuid de dhaoine a' cumail a mach nach e *mìorbhui* a bha ann idir ach *breitheanas*, agus bha cuimhne aca air iomadh rud anns a' Bhiobull a bha 'g am fireanachadh, ach ged dh'ainmich iad cuid dhiubh sin, cha do rinn e ach fearg a chur air càch, agus an deanamh na bu dannarra 'n am beachd fhéin. Lean iad orra fad uine mhór a' deasbuid agus a' connsachadh mu *mìorbhui* lean, mu *laghannan Nàduir*, mu *bhreitheanas Dhe*, agus mu *fhearsal Dhe*; ciod a tha iad a' ciallachadh, agus ciod an dàimh a tha eatorra, gun chòrdadh air bith 'n am measg ach a mhàin so, gur e am facal mu dhereadh a bha aig a h-uile fear, an uair a chuireadh càch 'n a aghaidh, *Chan 'eil sibh 'g am thuigsinn gu ceart; chan e sin idir a tha mi a' ciallachadh ach so.* Agus an sin thòisicheadh e as ùr air an rud a thuit e cheana a rádh a rithist. Tha a chainnt fhéin aig a h-uile neach, agus cha tuig e ach a chainnt fhéin; tha a h-uile neach a' tighinn beò ann an saoghal dha fhéin, cho dealachte o dhaoine eile 's ged bhiodh e leis fhéin air eilean. Mar sin chan e briathran no beachdan an tobar as a bheil uisgeachan ciùin agus milis ar creidimh agus ar dòchais ag éirigh; tha iad a' tighinn a mach á tobraichean as doimhne anns a' chridhe, air nach urrainn mise no duine eile ainnm a chur leis an aithnich daoine eile iad.

Dearbhadh cinnteach

Bhà an sealladh a fhuair iad le 'n suilean fhein air na duilleagan falamh 'n a dhearbhadh cinnteach do'n chuid bu mhotha de na daoine d'am buineadh na Biobuill gur e *mòrbhùil* a bha ann, ach bha aon seann duine, ana-creideach a bha cho dannarra 'n a bheachd fhéin nach robh e comasach gu'n tachradh *mòrbhùil* ann an saoghal reusonta a bhat fo laghannan Nàdur, 's nach creideadh e a shùilean fhéin, no facial a theaghlaich agus a choimhearsnaich. "Nonsense," ars esan," rud gun tùr a bhi creidsinn ann am *mòrbhùil*; cha ruig sibh a leas a bhi feuchainn ri sgleò a chur air mo shùilean-sa, no bhi ag innseadh bhreug dhomh, a chur mar fhiachaibh orm nach urrainn dhomh bhi cinn teach gu'n éirich a' ghrian am màireach." "Có a tha cur eadar thu agus a bhi cinnteach as a' ghréin?" arsa seann duine eile. "Tha, thusa agus a h-uile amadan eile a tha creidsinn ann an Dia, agus ann an seann sgeulachdan a' Bhiobuill, agus ann an draoidheachd is buidseachas."

Chuir sud stad air an t-seanchas, oir chunnaic iad gu'n robh an duine air fàs doirbh. Bha cuid dhiubh coma co dhiubh a bha e soirbh no doirbh, ach bha cuid eile aig an robh truas ris, agus a bha duilich air a shon, a chionn gu'n robh fhios aca gu dé a rinn ana-creideach dheth. 'N a dhuiñe òg bha e coltach ri daoine eile, ach thug foirbheach a bha làimh ris an car as agus chaill e ceud punnd Sasunnach air. Chuir sin searbhadas agus fuath 'n a chridhe nach d' thàinig riamh as, agus a nis 'n a sheann aois thàinig a shearbhadas eadar e is Dia, agus an eaglais, agus am Biobull, agus a choimhearsnaich, gus nach robh ann ach ana-creideach agus duine truagh, anns an do thiormaich agus an do shearg naimhdeas agus fuath am fochann òg a bha aon uair a' fàs 'n a anam.

An ochanaich

Ged nach robh na daoine air an robh fior eagal an Tighearna, agus aig an robh gaol air a' Bhiobull, ag ràdh móran, bha iad mar dhaoine a chaill céile no companach gaolach, a' dol a mach gu'n obair làitheil le cinn chroma agus le eridheachan a bha fo thrioblaid, a chionn gu'n robh amharus aca gu'n robh iad air an smachdachadh le Dia agus gu'n do thoill iad e. Is ann am measg na feedhnaich nach biodh a' leughadh a' Bhiobuill idir ach a bhiodh 'g a ghleidheadh gu' èiramach ann an scotal eiste, air a shuaineadh ann am paippear mar shend naomh, gus an tigeadh feum air aig pòsadh,

no baisteadh, no tiодhlaсадh, is ann 'n am measg-san a bha an ochanaich a bu mhotha air son na calldachd a thàinig air an t-saoghal; caoidh nach cudas a leithid o'n là a ghuil clann Israel air son Mhaois ann an comhnardan Mhoib.

Thòisisch Pàpanaich air a ràdh gu robh na Pròstanach a' deanamh iodhol de'n Bhiobull, ach air an son fhéin dheth nach biodh dìth soluis no teagaig orra, a chionn gu'n robh an Eaglais Naomh Choitchionn aca, agus gu 'm bu leòr dhaibh anns a' bheatha dhiadhaidh ùmhlaichd a thoirt dhise, Bean-ionaidh Dhe.

Ann an tòine ghoirid, chualas gu'n robh an call na bu mhiosa na shaoil daoine an toiseach, agus nach robh a' bheag de leabhrainchean eile anns an robh Dia, no Criod, no am Biobull, air an aimmeachadh, a bha air am fàgail gun mhilleadh no gun duilleagan a bhi air an dubhadh asda. "Tha a h-uile leabhar as feàrr ann an litreachas an t-saoghal anns a' bhùth agam," arsa fear-reic leabhrainchean, "ach tha a' chuid as mothà dhiubh a nis gun loinn, oir tha iad làn bhloataichean; ball-dubh cha mhór air a h-uile duilleig, agus sia no seachd air cuid dhiubh. Leis an diòl a rinn an dubhadh so air an obair, tha móran de na nithean as maisiche a sgrìobh Shakespeare, agus Milton, agus Sir Walter, agus Sir Tomas Browne, agus an duine caomh Tomas Fraherne, air an gàrnachadh, no air an call; no air am fàgail gun seagh. Ma's e Burns fhéin, thug an dubhadh a' mhil agus an gath as."

An Seanadh

An toiseach bha Urracha móra nan Eaglaisean balbh, gun chainnt gun chomh-airle, mar dhaoine gun chompaist ann an ceò, ach an uair a thàinig iad chuca fhéin bha na h-eaglaisean Pròstanach uile a dh'aon inntinn air a' phuing so, nach robh ann an eaglais gun Bhiobull ach tigh gun solus, gun dors, gun uinneag, gun bhunait, gun bhiadh, agus mar sin gu'm feumadh iad feitheamh le irioslachd air Dia, an dòchas gu'n togadh e solus a ghnùise orra anns a' chòmhstri a bha aige ri shluagh; gu'n eisdeadh e ri 'n athchuingean agus gu'n tugadh e air ais dhaibh am Fàcal Beò a thug e bhuapa.

Cha b'ann 's an Ròimh ach ann an Ierusalem a chaidh an Seanadh cruinn, Seanadh a bu mhotha na Seanadh Nicea. Chuir iad seachad seachd làithean ag ùrnugh, agus cho fad's a lean iad air ùrnugh bha iad a dh'aon inntinn, ach cho luath 's a stad iad a dh'ùrnugh agus a chaidh iad air

cheann a' ghnothuich, thòisich deasbud agus eonusachadh, euid dhùibh a' eunail a mach nach robh e idir soilleir ciod an rùn a bha aig Dia 's an amharec an uair a thug e bhupa am Biobull; gu'm faodadh e a bhith nach e *breitheanas* a bha anns a' challdachd a thàinig orra ach tròcair, agus gu'm b'e toil Dhe Facal ùr a labhairt ris an t-saoghal an àite an Fhacail a bha air fàs sean. Bha cuid eile de'n bheachd nach bu chòir dhaibh dad a dheanamh gun an comhairle a chur ri speuradairean, agus ri maithean an Fhòghluim, agus ri luchdealain a tha seòlta agus innleachdach ann an sgoltadh atoms. Ach thog so buaireas cho mór anns an t-Seanadh 's gu'n do

dhùisg am fear a bha 'n a chadal, agus, feuch, *cha robh ann ach bruadar a chuir eagal air.*

* * * *

Chan 'eil meas air an tobar gus an traoigh e. Tha am Biobull air fhigheadh agus air a thoineanach cho teann agus cho diong-mholta ann am beatha agus ann an litreachas an t-saoghal 's gu bheil daoine nach bi 'g a leughadh a faotainn maith as, agus air am beatachadh le sbruileach bìdh nach 'eil fhios aca eia as a thàinig e, ach a bhios iad a' togail an sud agus an so mar bhios eòin bheaga na coille agus na machrach a' deanamh.

Aig an Uinneig

Bràthair an Righ

BHA muinntir na h-eaglais toilichte a chluinntinn gu'm bi Diuc Ghlocester, bràthair an Righ, aig an Ard-Sheanadh am bliadhna, mar fhear-ionaid an righ. So an treas uair o chionn beagan bhliadhnaeach a bha aon de'n teaghlaich rioghail aig coinneamhan an t-Seanaidh. Bha an righ fhéin ann, m'an d'thàinig e dh'ionnsuidh a' chrùin, mar Dhiuc York an 1929, bliadhna an Aonaidh; bha Diuc Kent nach maireann ann, an 1935; agus a nis Diuc Ghlocester. Tha so a' nochtadh gu bheil tìdh aig an teaghlaich Rioghail ann an obair na h-eaglais agus gur maith leò gu'n soirbhicheadh i chum's gu'm biodh an Creideamh Crios-duidh agus a' bheatha dhiadhaidh air an cumail measail anns an tìr. Cha mhór theaghlaichean anns an rioghachd a tha cho cuimhneach air dol do'n eaglais air là an Tighearna ris an Righ agus a theaghlaich. Bidh a bheatha air a dheanamh do Dhiuc Ghlocester anns an t-Seanadh, agus toil-eachadh dhaoine air a dhùblachadh a chionn gu bheil bean laghach Albannach aige, a rinn maith, agus chan e ole, dha uile làithean a bheatha.

Anndra G. Mac Dhíarmaid

Chaochail an duine maith agus an caraid caomh so a' cheud sheachduin de'n bhliadhnu' ùir. Bha e ag obair mar b'abhaist an là a shiubhail e, agus bha mi greis a' bruidhinn ris beagan àine m'an do thuit e as a sheasamh. Duine cho laghach agus cho criosdail 's a bha ann an 121 Sràid Sheòrais, far an robh e a' sealtainn thairis air Seòmar-mòr nan leabhrachean, agus air gach gnothuch anns an robh làmh aig a' Chomunn a bhios a' cur a mach a' Mhiosachain, *Beatha agus*

Obair, agus duilleagan is leabhrachean beaga eile a tha air an craobh-sgaoileadh mu obair na h-eaglais, agus a tha nis air fàs cho tiugh ris an duileach a tha tuiteam o na craobhan anns an fhoghar. Ged nach robh Gàidhlig aige bha bàigh mhór aige ris na duilleagan Gàidhlig so, agus is ann dha a dh' fheumar buidheachas a thoirt nach robh iad air an gearradh sìos an àm a' chogaidh mar bha na duilleagan Beurla.

Bha e 'n a fhoirbheach ann an West St. Giles, far an robh Iain M. Mac-an-Rothaich m' an deachaidh e dh' Eaglais Chaluim-cille an Glaschu, agus cha robh uair a thachramaid nach biodh e a' bruidhinn uime le ionndraimh ghaoil.

Cha robh e rianmh pòsda, ach bha e mar an athair fhéin do na caileagan a bha ag obair còmhla ris, caomhail agus faidhidh-neach agus glie 'n a chomhairle; cho réidh agus cho ionraic agus cho coibhneil e fhéin 's gu'n ruitheadh iad air an uisge dha. Na'n cluinneadh e gu'n robh duine a' teagasc ann an sgoil Shàbaid bu leòr sin a dh' phosgladh dorus a chridhe do'n duine siu.

Bràithrean an Tighearna

'S e na daoine ris an abrar anns an Tiomnadh Nuadh *bràithrean an Tighearna*, Seumas, Ioses, Iudas, agus Simon (Marc—vi, 3). Tha sin cinnteach, ach chan 'eil e idir cinnteach ciod an dàimh anns an robh iad dha. Chan ann an diugh no'n dé a thòisich daoine air a' cheist so a rannsachadh, ach cha d'fhuair iad aon cheum na's fhaide air an aghaidh an diugh fhathast na seann aithrischean na h-eaglais.

Bha cuid dhiubhsan am beachd gu'm b'e Seumas agus Ioses agus Iudas agus Simon an teaghlaich a bha aig Joseph o'n

cheud mhnaoi, agus mar sin nach robh boinne anna de'n fhuil a bha ann an Iosa Criod. Bha iad ag radh gu'm b'e so an t-aobhar gu'n do chuir e Muire, a mhàthair, air chùram Eoin an àite a cur air chùram gin de mhic Joseph.

Bha cuid eile dhìubh de'n bheachd nach b'e *bràithrean* a bha ann an Iosa agus anns a cheathrar ud idir ach *cousins*, clann an dà pheather.

Ach bha cuid eile de'n bheachd gu'n robh seisear de theaghlaich, ceithir mic agus dà nighean, aig Joseph agus Muire, an déidh dhi Iosa bhi aice, air a ghineamhuin leis an Spiorad Naomh. Chan 'eil teagamh nach e so an dòigh as nàdurra dhuinn briathran a' Bhiobuill a ghabhail, agus nach e so an dòigh anns a bheil a' mhór-chuid de'n eaglais Phròstanaich 'g a ghabhail an diugh, ach air a shon sin chan 'eil e idir cho soilleir ri solus na Sgeire Móire, agus tha facail anns a' Bhiobuill nach 'eil a' comh-chòrdadh ris, air chor agus gu'm bu dàna do dhuine air bith a ràdh gu bheil esan ceart agus daoine eile ceàrr a thaobh an ni so anns an d' fhàg Dia sinn anns an dorchadas.

Na'n tòisichinn air innseadh mu'n deasbuid a thog a' cheist so am measg sheann aithrichean na h-eaglais, agus an dichioll agus an sgoilearachd leis an do rannsaich iad i, cha mhór gu'n creideadh an òigridh e,

agus is dòcha gu'n abradh iad nach robh anns an deasboireachd sin ach faoineis agus seamsan gun fheum. Och, och, nach e duine a labhradh gu suarach mu Ierome a dh'fheumadh a' bhi cinnteach as fhéin!

B'e an t-aobhar gu'n do rannsaich na h-aithrichean mu *bhràithrean* Iosa gu'm bu mhaith leò a chreidsinn nach d'thàinig leanabh eile a broinn Muire ach an Leanabh Naomh, mac an De bheò, Slànuighear an t-saoghal. Bu mhaith leò a chreidsinn, agus tha an eaglais Naomh Choitchionn 'g a theagast le h-uile dhearbhachd, gu'm bu mhaighdean neo-thruaillte an Oigh Muire, o thus a làithean gu deireadh a beatha; naomh, naomh, naomh, an tìm agus fad saoghal nan saoghal.

Ach cha dean mi an còrr seanchais air a' chuspair so, oir is dìomhairreachd mhór e, agus chan 'eil eòlas no cainnt agam air a shon. An uair a smuainicheas tu air a' chreutair naomh ud a bha gu bhi 'n a màthair an Tighearna, air a taghadh le Dia gu bhi a' coimhlionadh a rùintean siorruidh, air a ceangal ri bantrach de bhodach aig an robh seisear chloinne cheana, no aig an robh iad ri bhith rithe fhéin, ciod is urrainn dhuit a ràdh ach so,

*An dòighean dìomhair gluaisidh Dia
Thoir iongantais mu'n cuairt.*

Ard Mheadhon-la

Na'n curte ainneart Tìm fo cheanns,
'S gu'n caisgeadh Grian a turus cian
Tha'r bhith-bhuantachd nan speur;
Na'n diùltadh Là do'n Oidhch' bhi triall,
Na'm paisgte toirm nan Dùl an suain;
Mur géildeadh blàth ni's mò air geug
A dhùilleach maoth do lär na tuaim,
'S gu measgt' am boltradh an aon fhlùr gun
eug—
Aon bhlàth, aon bholtradh is aon chuairt—

An sin bhiodh aig Trà-nòin,
Ar leusan luaineach, soils ar Là
Iomalan an aon lasair bheò,
Gun chuthach mealltachd ann ni's mò,
Neo ceuman erion na h-Uair,
Neo Tannasg Bàis—Fear-iùil
Gu dubhar oidhch' gun stà.

An sin cha tugadh Aois, no Bliadhna', no Uair.
An sanas dhuinn—'Feuch tha mi triall';
'N sin bhiodh ar bitheachd paisgt' an suain
Na sàmhchair tha gun Tìm, 's ar smuain
Ar miann, ar 'n oidhpr is ar ceòl
A' faotainn fairfeachd ann an nòs
Na gréin, na gæithe, is nan ròs.

O seas gu diongmhalta a Ghréin
Aig àird do chuairt;
'S biodh do mhùir-làn, O Thìm
Gun chaochhladh anns a' chuan;
Biodh Meadhon-Là ar treòir
Is sgeul ar cuairt, gun chrìch,
'N co-shéisd ri duan
Muir-làn air nach d'thig tràigh,
'S an iomlanachd na gaoith', na gréin', 's
nam pòr.

*An t-Urr C. N. Mac Coinnich,
Uidhist-a-Deas.*

Di-dòmhnaich Càsg

*Ceud fàilt ort a mhaduinn
A mhaduinn an àigh*

'S e Là an Tighearna a tha anns a h-uile Sàbaid no Dòmhnaich de'n bhliadhna ach ann an seagh sònraichte is e Là an Tighearna a tha ann an Dòmhnaich na Càisge, an là anns an d' fhoillsich Dia a mhór-chumhachd ann an aiseirigh a Mhic, a' seulachadh na buadha a fhuaire a thairis air a' pheacadh agus air a' bhàs agus air an uaigh, agus a' toirt dearbhachd do'n t-saoghal nach 'eil an dòchas a tha sinn a' cur ann an Dia mealltach no diomhain.

Air Di-haoine na Ceusa bha na deisciobuill tinn agus fann fo sgàil a' bhàis, agus ann an geimhlibh an eu-dochais, ach air maduinn na h-aiseirigh shéid gaoth chùbhraìdh air an anam an uair a dh' innseadh dhaibh gu'n robh an uaigh falamh agus gu'n d' éirich Criosc.

*Dh' éirich Criosc a nìos o'n uaigh,
Seinneadh na tha bhos is shuas ;
Seinn a thalaimh, seinn a néimh ;
Feuch a nis tha Iosa beò,
Ghabh e còmhnuidh shuas an Glèir ;
Thug a bhàs an gath o'n bhàs,
'S chaill an uaigh a buaiddh gu bràth.*

" Rinneadh so leis an Tighearna, agus is iongantach e 'n ar sùilean-ne."

" Beannaichte gu robh Dia agus Athair ar Tighearna Iosa Criosc, neach, a réir a mhór-thròcair a dh' ath-ghin sinn gu beò-dhòchas, tre aiseirigh Iosa Criosc o na mairbh, a chum oighreachd neo-thruaillidh agus neo-shalach, agus nach searg as, a tha air a gleidheadh anns na nèamhan dhuibh-se."

Ged tha an t-ainm *Fear-dion a' Chreidimh* air a thoirt do 'n Righ chan e an Righ a tha a' dion a' Chreidimh, no am Pàpa, *ach am Biobull agus Laoisian na h-Eaglais*, agus mar sin cha bu chall ach gu'm bu bhuannachd dhuinn air Dòmhnaich na Càisge crioch a chur air reusonachadh agus air argumaid mu'n dòigh anns an do thachair an t-Ionghnadh Mór so, agus mu fhianuis

nan daoine a chunnaic e, agus blàths agus aoibhneas a chur as ùr 'n ar eridheachan le briathran simplidh a' Bhiobuill, agus le bhi a' seinn le moladh agus taingealachd Laoisian na h-aiseirigh an comunn chreid-mheach eile.

" Dh' éirich an Tighearna dà rìreadh agus chunnacas le Simon e."—Lùcas.

" Chunnacas 'na dhéidh sin e leis an dà fhear dheug ; 'n a dhéidh sin le tuilleadh agus coig ceud bràthair aig an aon àm ; chunnacas e le Seumas, agus a rìs leis na h-abstoil uile ; 'n a dhéidh sin chunnacas leam-sa e mar an ceudna."—Pol.

" An sin bha aoibhneas air na deisciobuill an uair a chunnaic iad an Tighearna."—Eoin.

" Buidheachas do Dhia a tha toirt dhuinn na buadha tre ar Tighearn Iosa Criosc."—Pol.

" Glòir do Dhia anns na h-àirdibh,
Tha'n Tighearn air éirigh le buaidh,
Tha 'm bàs air a shaltairt fo shàiltean,
'S a' chlach air a càradh bho'n uaigh ;
Làn dòchais gach eridhe bha cràiteach,
Gu bheil gràdh a' cur folach air fuath ;
'S tha ainglean a' togail ceòl-àbhachd,
'S a' cur nèamh agus talamh fo bhuaidh.

Aleluia, Aleluia, 's na h-Airdibh
Aleluia, Aleluia, gu buan."

" Fàilte do'n là 's an d' éirich Criosc
le cumhachd nìos o'n uaigh ;
'S an d'fhuaire a air gach uile nàmh,
air ifrinne 's bàs làn-bhuaidh.

Do d' ainm ro-àrd a thriath nam buadh
gach uair bheir sinne clìu ;
'S le'r n-ait Hosana fàiltichidh
an là 's an d' éirich thu."

" Fàilte, failte, dh' aon mhac Dhe,
Thug e buaiddh a mach leis fhéin,
Seas fo bhrataich, sgoil an sgeul,
Cuir an crùn air righ nam buadh."

Dòchas na Beatha-maireannaich

Mata 19, 29

Leis an Urramach Calum Mac Gilleathain, M. A., Conan.

CHAN 'eil mìr de thruagh-sgeul nan Saduis-each anns a' chuibhrionn seo. Is e truagh-sgeul nan Saduiuseach aon aobhar de na h-aobhair air gruaim is duainidheachd ar n-aimsir. B'e am feallsanachd-san gur i a' bheatha tha làthair an aon nì ciunteach, oir bha iadsan an dùil nach robh beatha eile idir ann. Ge b'e dé an t-ainm leis an sloinnear an fheallsanachd sin tha bàsmhorachd innte agus saoghaltachd 'na luib an cois an eu-dochais. Agus ge b'e cò a nidh dheth gu bheil ni de sin anns an t-soisgeul nidh e cus dheth; oir is e an teagastg a tha o'n t-soisgeul gur e an t-siorruidheachd an cùram móra' chrioch mhór.

Chan 'eil teagamh nach 'eil cuid de ehiall an ni a tha againne mar a' bheatha mhaireannach no a' bheatha shiuthain air a nochdadh san Fhocal mar "barrachd" a tha againn anns a' bheatha, san t-saoghal seo. Tha tobar na beatha aig Dia, tighdar ar bith is ar beatha, agus tha sinne gabhail ri beatha mar ri nì maith. Tha deuchainn is dòruinn, tha call is cràdh, tha bròn is bristeadh-cridhe againn 'na cois, ach, amach o dhaoine tha gruamach agus ullamh gu bhi eu-dòchasach agus gu bhi cur gach nì an suarachas, is e is fior curpriseil leis an duine a' bheatha, oir is móir sin an dìcheall agus an spàирn a nidh e a chum a cumail aige. Tha nithean ann a tha deanamh na beatha maith, móran aca, agus cuid aca air am meas beag is cumanta; tha nithean ann a tha deanamh na beatha móra is luachmhor is tarbhach; tha nithean ann a tha deanamh na beatha uasal is àrd. Thainig Criod a chum gum biodh beatha againn nis ro-phailte, a chum gun cuireadh e barrachd an luib na beatha a tha againn. Saoilidh cuid gur ann a chum agus gun deanadh e tana i, caol i, cumhann i a thàinig e, a chum agus gun tugadh e an ceòl is a' chàil aisde a thàinig e. Ach chan ann mar sin a tha. Agus is e call a tha ann gum biodh dùil aig daoine gur ann as aonais Chriosd as fheàrr beatha na leis, oir chan 'eil sin fior. Ach ged a tha sin mar sin is e taobh eile an fhocail seo, agus a bhrìgh a tha air aghaidh nam briathran nach coir dhuinn a chur air chùl "beatha mhaireannach," beatha air nach euir bàs, ris an can sinne buan bàs gu nàdurra, erioch. Beatha tha buan

agus a tha air taobh thall a' bhàis sin, nì air nach 'eil bàs a' cur crìoch; chan e sin uile e ach nì a tha tòiseachadh air taobh thall a bhàis 'na lànachd cheart.

An uair a chanas na Crioduidhean anns an eaglais "Tha mi creidsinn anns a' bheatha mhaireannaich" is e an dara nì seo, a' chuid mu dheireadh seo, a tha iad gu h-àraig a' togail fa chomhair a chéile is an t-saoghal mar an nì a tha iad a' creidsinn. Car son, ma tà, a tha sinne beò an saoghal Iar-Eòrpach, fo'n ainm Criodachd gu minic, anns nach 'eil daoine toirt géill gu h-ullamh is gu coitchionn do'n aidmheil seo; agus car son a tha an eaglais i fhéin cho marbh agus cho beag dòchais mar mhuianntir aig am bu chòir gum biodh seo mar roinn àrd is chudhrromach de an Soisgeul?

Tha mi an dùil gun tainig cuid de sin oirnn air caochladh rothaidean. Thàinig cuid de oirnn air slighe nam feallsanach. Ann an linntean deireannach seo thàinig ath-bheothachadh móra san t-saoghal Eòrpach, air sgoil nam feallsanach, agus thàinig daoine gu bhi glacadh chuca aislingean agus caistealan na feallsanachd mar nithean aig an robh talamh cruaidh mar bhunait. Faodaidh e bhi nach robh na feallsanach iad fhéin an còmhnuidh, air a' chuid a bu lugh a muinghin 'nan einn fhéin, agus gun robh iad a' gabhail cinnt air nì nach robh ach 'na amharus! Am measg luchd-sgoile tha againn an dà sheòrsa. Is toigh le aon seòrsa a bhi sgrìobhadh agus a' labhairt mar dhaoine air nach do chuir teagamh, no amharus eile, bacadh riagh. Taa gach nì a bhios aca cho ciunteach ris a' ghunna! Tha an seòrsa eile pailt cho eòlach agus pailt cho fiosrach ach iad làn de teagamhan, agus de shealladh air nithean eile agus taobhan eile, a tha 'gam fàgail fada o bhi cur nan nithean a tha 'nan inntinnean fhéin an inntinnean chàich mar falcal-deiridh agus falcal-finid na firinne. Agus is e cuid de challdachd na cùise gu bheil an gnìth-dhuine air leth ullamh gu bhi toirt a làn aonta agus creideas do dhaoine ris an canar na h-urracha móra, einn an eòlais is einn an fhògluim, na h-experts. Agus, mar a sgrìobh mi, bha cuid de na daoine sin ro dhàna agus ro ullamh gu bhi fàgail dealbhan am mac-meanma féin aig daoine eile mar iomlan na firinne; agus

bu ro-bhochd sin mar chleas, agus bu bhochd a thoradh. Bha, a ris, seo ann, cha robh na feallsanaich sin a' deanamh eudthrom de cheist na siorruidheachd ; agus cha robh iad anns na linntean deireannach seo, a' gabhail orra a bhi ag aideachadh Dhe fhéin. Is e bha aca-san ceistean eile, "An Fhirinn," "Am Maitheas," agus "An Ailleachd," agus sgríobhadh iad gu briosc, briathrach, làn-eòlasach, fad-chuimhneach orra sin fad làithean ionlan am beatha, gun dragh a bhi aca mar chuspairean, de Dia no de dhiadhachd no de shiorruidheachd. Ciod e ceartas ? Ciod e an dearbh nì a tha toirt air daoine a bhi roghnachadh "maitheas, firinn is àile ?" An e buanachd, no sòlas ? No an e gun robh ni-eigin anna siud mar am buaidh fhéin a bha toirt air daoine a bhi 'g an aideachadh agus 'g an sreachd air an sgàth fhéin gun sùil idir ri buannachd no sògh no sonas no mil a bheireadh daoine asda ? Thàinig móran de luchd-eòlais ar linntean fo bhuaidh feallsanachd àraig a thàinig for bhlàth an intinnean dhaoine eagnaидh, àraig do am bu chomh-dhunadh gun robh na nithean seo, cuspairean na feallsanachd air an sgàth fhéin ! Gun robh ni-eigin de dhleasdanas air a leagail air daoine o bhi taobhadh nan nithean sin gun sùil idir ri buannachd no cur-seachad no mìlseachd a gheibheadh daoine 'nan luib. Thàinig sin gu bhi na Ard-fhòglum anns na h-oilthighéan agus gu bhi aig oileanaich a bha toirt ceum an àirdé gu colaisear nan diadhachd. Thàinig ginealach is ginealach gu bhi againn 'nan luchd-teagaisg a bha na bu deimhine mu na nithean sin na bha iad as an t-soisgeul ! Ni h-eadh is e thàinig as gun robhas gu tric a' làimhseachadh an t-soisgeul mar gun dèanta oidhisp air a réiteach air chor agus nach dèanadh e labhairt an aghaidh ni a bha aig feallsanaich, oir b'e sin an ni cinnteach !! Chaidh mar sin dearmad a dheanamh air a bhi dèanamh beagan de an t-saoghal a tha làthair is móran de an t-saoghal a tha gu teachd. B'e an ni mór gun tigeadh daoine gu bhi roghnachadh "maitheis" air a sgàth fén, gun sùil idir ri buannachd air bith a bhi ann. Is ann a bha daoine mar gum biodh näire orra gun saoilte gur ann air sgàth nì idir ach "maitheas" a bha daoine a' sreachd na nithean cearta.

Ge b'e air bith buannachd a thàinig gu luchd searmonachaidh an Fhocaill tríd an "eòlais" seo chan 'eil teagamh nach taimig call leis euideachd. Thàinig e gu bhi furasdà

a bhi ri feallsanachd an àite bhi ri soisgeul ; agus thàinig daoine gu bhi gabhail 'soisgeul' air ni nach soisgeul ann.

Rud a tha glé neònach anns an t-saoghal cheudna, anns an roinn deth air a bheil gnothuich no féill is marsantachd no gniomhachas cha deachaithd am feallsanachd chendna cho donhain sìos. Chan e nach robh daoine an sàs an obair an t-saoghal, agus maoin an t-saoghal aca, a bha pait-làmhach anns gach rathad a bha aca air a bhi dèanamh maitheas, ach is e bha soilleir gun robh na daoine sin cinnteach gum bu nì ceart e do dhuine air bith urrad de bhuanachd agus de chosnadh a dhèanamh agus a ghabhadh dèanamh, cho laghail is a ghabhadh sin dèanamh dha. Agus eadhoin an diugh fhéin tha iad ann a chumas a mach gu bheil e do-dheanta do dhaoine maitheas air bith a dheanamh mur bi buannachd ann daibh fén ! Tha an saoghal Iar-Eòrpach anns an t-suidheachadh neònach seo gun do thogadh a mhuintir air feallsanachd "maitheas air sgàth maitheis" ach gur e bunait am marsantachd is an gniomhachais buannachd do duine, buannachd do'n chomh-luchd, no buannachd do'n dùthach ! Ach tha an dà roinn car eigin nas coltaiche ri chéile ann a bhi dèanamh mór de'n aimsir a tha làthair agus a bhi dèanamh beag de'n t-saoghal a tha ri teachd. Tha rothaidean eile ann, ach cha cheadaich ùine dhuinn, an dràsda dhol a mach orra. Ach seo a nì tha fior, cho luath agus a théid sinn a dh'ionnsaigh an Tiomnaidh Nuaidh gu bheil sinn a' faoatainn claidheamh a tha dèanamh sgaradh glan duinn troimh nan coilltean seo. Tha solus eile againn. Tha binn eile againn. An àite bhi dèanamh eus de'n aimsir a tha làthair, agus a' chuid sin de'n bheatha a tha sineadh eadar sinn agus am bàs, tha Pòl a' sgríobhadh gur h-iad na Criosaidean seòrsa as truaighe tha ann ma is anns san t-saoghal seo a mhàin a tha an dòchas ! Dé a chanadh Pòl ri feallsanaich na linne nuaidhe seo a chanadh ris, "Nach coma dhuit mu shaoghal eile ? Is leòir dhuit e seo fhéin agus "maitheas, firinn, is àile." A ! Phòil, e'ait a bheil an trom-luchd glòire a bha àmhghairean na beatha seo ag obrachadh dhuit ?

"Au saoghal a tha ri teachd." Agus chan 'eil annainme ach luchd-cuairt ; agus tha ar baile-dùthchais-ne air neamh !

Thuirt Criod ri Peadar "Gheibh e a cheud uidhir, agus sealbhaichidh e a' bheatha shiorruidh."

Anns a' Chathair

AN dràsd 's a rithist bitidh mi g am thoileachadh fhéin le bhi a' tionndadh caibidealan de'n Bhiobull Bheurla aig Moffat gu Gàidhlig gun sealtainn air Biobull eile (Eabhra, no Gréigis, no Beurla, no Gàidhlig) ach e' fhéin, agus chuireadh e ionghnadh ort cho eu-coltaich 's a bhios a' Gàidhlig sin air uairean ris a' Bhiobull Ghàidhlig a bhios sinn a' leughadh anns an eaglais; cho fada o chéile's nach saoileadh tu gur e am Biobull no cainnt naomh a tha ann idir. A dh'aindeoin na bhios daoine ag ràdh mu'n t-solus a tha an t-eadar-theangachadh ud no an t-eadar-theangachadh ud eile a' tilgeadh air a' Bhiobull, tha amharus agam nach 'eil an solus idir cho mór 's a tha sinn a' saoilsinn.

Tha fhios agam gu bheil a' chuid as mothad muinntir na h-eaglais an diugh de'n bheachd gu bheil e 'n a chnap-starra do'n òigridh agus do'n ghineal so am Biobull a bhi air a sgrìobhadh anns a' chainnt anns an do chuir sgoilearan Righ Seumas e an 1611, agus gu'm biodh e 'n a bhuanmachd do'n eaglais na'n robh e air eadar-theangachadh as ùr agus air a chur ann an cainnt a thuigeas a' ghineal òg.

Cha bu mhaith leam cur an aghaidh rud air bith a tha daoine eile an duil gu'm biodh e 'n a bhuanmachd do'n eaglais agus do'n Chreideamh Chriosduidh, ach an uair a gheibh iad rùn an cridhe agus a chuireas iad deise ùr air Pol—am fear as feumaike oirre—tha amharus agam gu'm bi sinn dìreach far an robh sinn roimh, gun a bhi aon cheum na's fhaide air ar n-aghaidh. Chan e cainnt a' Bhioduill a tha toirt air daoine tionndadh air falbh o'n eaglais agus o Dhia ach eion tuigse agus eion toile anna fhéin. Nach uamhasach an dìteadh e air dòigh-theagaisg nan eaglaisean, agus air eanchainn Shasunnach is Albaannach, gn bheil briathran an Leabhair Naoimh a tha air a sgrìobhadh anns a' chainnt as maisiche agus as uaisle a bha riabh air a sgrìobhadh, a nis air fàs cho neònach 'n ar cluasan 's nach 'eil anns a' Bhiobull dhuinn ach toimhseachain is dubh-fhacail nach 'eil sinn a' tuigsinn! Is an-aoibhinn dhaibhsan a thug air falbh iuchair an eòlaist.

Mionnt agus cuimin

Is toigh leam a bhi a' leughadh a h-uile eadar-theangachadh ùr a thig a mach, agus cha do leugh mi gin dhìubh riabh gun bhuanmachd dhomh fhéin, facal an sud agus an so air a dheanamh beò dhomh le bhi air

atharrachadh, air an deachaidh mi seachad iomadh uair anns an t-seana Bhiobull gun aire a thoirt dha, ach air a shon sin chan 'eil anns an atharrachadh a' rinn iad ach sbruileach beag de cheartachadh—deachamh as a' mhiont agus as a' chuimin—an coimeas ris a chuid mhór agus chudhromach de'n Leabhar a dh'fhàg iad mar a fhuaire iad e. Chan 'eil gin de na Biobuill ùra sin a' deanamh Facal Dhe na's simplidhe no na's fhusa a thuigseinn na tha e anns an t-seana Bhiobull. Ciamar a dheanadh, oir an uair a thòisicheas tu air litrichean Phoil a thionndadh gu Beurla no gu Gàidhlig chan e ciod a theireadh Pol an diugh na'n robh e a' bruidhinn ri muinntir Albann, no ciod a tha thu an duil a bha e a' ciallachadh a dh'fheumas tu a chur sìos air an duilleig, ach ciod a thubhairt no sgrìobh Pol, Facal air an fhacal. Chan 'eil e furasda leabhar air bith a thonndadh o aon chànan gu cànan eile, ach an uair a tha leabhar agad ri thionndadh a tha thu a' creidsinn gur e facal agus foillseachadh Dhe a tha ann, air a dheachdadh leis an Spiorad Naomh, leabhar a tha e air a thoirmeasg dhuinn dad a chur ris no dad a thoirt uaith, tha an obair sin duilich da rìreadh. Gu ma maith, ma ta, a théid leis a' bhuidheann dhòchasach a chuir sinn air leth anns an Ard-Sheanadh a réiteachadh na slighe do'n ghineal òig nach 'eil a' tuigsinn cainnt a' Bhiobuill.

Cion teagaisg

Cha tuig duine air bith am Biobull gun bhi air a theagasc, agus cha robh is chan 'eil am Biobull air a theagasc dhuinn cho maith 's a bha leabhairchean eile air an teagasc dhuinn anns an sgoil. An uair a bha mi anns an sgoil bha Gràmar Beurla air a theagasc dhuinn as an leabhar aig Bain—Professor tioram ann an Obar-eathain nach leigeadh facal seachad gun a mhìneachadh no ròineag gun a sgoltadh—ach na'n robh an treasa cuiid de'n tìne agus de'n t-saothair a thug sinn do Ghràmar Bhain air a thoirt do'n Bhiobull Bheurla, chan e mhàin gu'm biodh Beurla mhaith againn ach bhiodh eòlas againn air na sgrìobtuirean cho maith ri Apollos no ris na Rabbaidhean Iudhach.

An uair a sheallas mi air m'ais air m'òige fhéin, air mo thogail am measg dhaoine aig an robh meas air a' Bhiobull, bitidh e a' cur iongħnaidh orm cho beag teagaisg 's a bha air a dheanamh air a' Bhiobull anns an eaglais. Bha caibideal, no glé thrí leth caibideil, air a leughadh, ach b'e sin uile e; gun

mhìneachadh, no ionradh air cò sgríobh i, no ear son a bha i air a sgrìobhadh, mur robh an searmon air a stéidheachadh oirre. Bha an searmon agus na h-ùrnuighean agus an t-seinn cho fada's nach robh ùine aig a' mhinistear air a' Bhiobull a theagascg.

An sgoil Shàbaid

Bhithinn a' dol do'n sgoil Shàbaid, a bha air a teagascg le foirbheach beag aig nach robh ealain air bith air teagascg, ach cha robh dad air a theagascg dhuinn imte ach soisgeul Eoin a leughadh ann an Gàidhlig, agus rann de Shalm a bhi againn air ar teangaiddh. Tha cuimhne agam fhathast an là a dh' aithris mi dha, gun mhearachd facail,

Car son a ghabh na cinnich boil,
's na slòigh le chéile cruinn,
A' smuainèachadh beairt dhòmhanaich
nach feudar chur an suim.

—nach robh fhios agam air an t-saoghal cò iad na cinnich, no gu dé bha na facail *boil* agus *slòigh* agus *beairt dhòmhanaich* a' ciallachadh, gus an d'fhaighnidh mi d'am mhàthair an déidh dhomh dol dhachaidh. Duine neònach a bha anabarrach fiosrach anns a' Bhiobull e fhéin, ach nach robh idir freagarach air a bhi air cheann sgoil Shàbaid, oir cha robh dad aige ri innseadh dhuinn ach mu ghleachd fhiadhaich a bhiodh aige ri Satan. Bha feedhainn de na balaich ris an taitneadh na naidheachdan sin gu gasda, ach cha bu toigh leamsa iad idir, agus a dh'innseadh na firinn, cha robh mi 'g an creidsimi.

Là a bha sinn a' leughadh mu Lasarus, a bha air a thogail o na marbhaibh, sheall e gu dùr air a' bhalach a bha làimh riùm, agus thuirt e ris, "A bheil thu a' creidsinn gu 'n éirich na mairbh a tha anns a' chladh sin thall?" "Chan 'eil," ars am balach gu firinneach agus gu neo-chiontach. Dhùin e am Biobull le sgaile, thuit a ghnùis, ach is e na thubhairt e, "Tha aobhar a bhi creidsinn gu bheil Sadusaich an so fhathast." Ach cha d'innis e dhuinn cò iad na Sadusaich no ciod an gnothach a bha aca ris na mairbh. An uair a chaithidh sinn a mach agus a bhruidhinn sinn am measg a chéile cha robh fhios aig gin againn ciod an seòrsa dhaoine a bha anna, ach chomh-dhùin sinn gu'm bu droch dhaoine iad, a chionn gu 'n robh iad daonna air an cur air an aon ghad ris na Pharasaich, agus cha chuala sinn riamh falal maith air a ràdh umpa-san. Cha chuala mi riamh na Pharasaich air am moladh ann an eilean mo dhùthchais; cha chuala mi aon diubh air a mholadh gus an deachaidh mi do'n class aig Professor Ceann-

aideach, a bha teagasc Eabhrá an Oïlthigh Dhùn-éideann. Ach is e thàinig as an fhreagairt a thug am balach ud do'n cheist a chuireadh air, gu'n d'thug sinn am farainm *Sadusach* air, peanas nach do thoill e, oir cha robh balach eile anns an sgoil a bu mhodhaile no bu laghaiche na e.

Daorsa na litreach

Tha aobhar agam a bhi taingeil air son iomadh ni maith a thug mo mhàthair dbomh, agus dileab mhaith a dh'fhàg i agam, ach gu sònraichte air son teagascg agus beachdan agus smuainteann mu'n Bhiobull a chuir i 'n am cheann m'an robh mi ceithir bliadhna deug a dh'aois, teagascg a shaor mi o m'òige o dhaorsa na litreach. Chan 'eil fhios agam c'aité an d'ionnsaich i fhéin e, no ciamar a bha ùine aice a theagascg dhòmhhsa, agus uiread aice ri dheanamh, a' togail ochdnar de theaghlaich, ach m'an d'fhag mi an tigh a dhol do'n sgoil an Ionarnis, bha an creid-eamh so air a shuidheachadh gu dionguhalta 'n am intiun nach ann ann an litir a' Bhiobuill a dh'fheumainn sealtruinn air son neo-mhearrachdas a' Bhiobuill ach anns an foillseachadh air fhéin a rinn Dia do na daoine a sgríobh e; gu bheil foillseachadh is Facal Dhe air am measgadh ri briathran agus beachdan dhaoine; agus ged nach robh leabhraichean a' Bhiobuill air an sgríobhadh aig an aon àm, agus a dh'fhoillsich Dia e féin uidh ar n-uidh, gu bheil ceangal aig a h-uile leabhar anns a' Bhiobuill ri chéile, agus gu bheil iad a' toirt fianuis mu Chriasd, leabhraichean an t-Seamn Tiomnaidh a' sealtruinn air thoiseach orra, 'g a fhacinn fada bhuapa, gu fann, agus leabhraichean an Tiomnaidh Nuaidh a' sealtruinn air 'n a mhaise, mar sholus an t-saoghail, anns an robh uile gheallaidhean Dhe air an coimh-lionadh.

Ma shaoileas tusa, a leughadair, nach bu mhór an dileab so, chan e sin m'fhiosrachadh-sa; tha mi cinnteach gu bheil e maith do dhaoine òga beachdan reusonta a bhi aca air a' Bhiobull m'an coinnich iad ri naimhdean a' Bhiobuill, agus gu bheil e 'n a bhuannachd do chloinn an teagasc sin fhaotainn o phàrantan air a bheil gaol aca agus anns a bheil earbas aca, agus a tha fhios aca gu bheil gaol aca fhéin air a' Bhiobull.

* * * * *

Ach ged tha fhios againn uile nach 'eil am Biobull air a theagascg cho maith 's a bu chòir dha anns na sgoilean seachduin agus Sàbaid, no anns an eaglais agus an classaich-ean Biobuill chan 'eil e furasda a radh cò aige a tha a' choire, no ciamar a ghabhas e ceart-

tachadh. Anns na sgoilean agus ann an eaglais tha gu leòir de luchd-teagaisg maith a bhiodh toilichte na'n robh ùine air a thort dhaibh a theagaisg a' Bhiobuill. *Ach cha toir sin ùine dhaibh.* Ciod an teagaisg a ghabhas deanamh anns an Sgoil Shàbajd ann am fichead mionaid 's an t-seachduin, no anns an eaglais fad uair agus ceathramh, an uair a tha dà chaibideal air an leughadh,

triù ûrmuighean, dà shearmon (fear do'n chloinn), sailm no laoidhean air an seinn eòig uairean, agus sanas air a thoirt mu gach comunn beag no mór a bhios a' coinneachadh air an ath sheachduin.

Nach bu mhaith do'n eaglais na'n robh *sgoil-Bhiobuill* anns a h-uile coimhthional do dhaoine o ochd deug gu ceithir fichead, gun searmon gun seinn!

Fo Chraobh Sheudair

THA mùghadh mór eadar an darach agus an t-eidheann, neart an daraich a' toirt dùlainn do'n ghaillionn, agus gun neart anns an eidheann a chumas 'n a sheasamh e mur bheil taic aige. Sin mar tha na daoine; tha uiread dealachaидh eatorra 's a tha eadar an darach agus an t-eidheann, cuid dhiubh cruaidh, duineil, deanadach, neo-eisiomaileach, ach cuid eile gun sgoinn gun sprachd; buigileagan anns nach 'eil smuainis no fearalas. Nach b' ole an gnothuch gu'm fasadh na buigileagan liomhor, no gu'm fasadh an seòrsa eile gann, an seòrsa aig a bheil earbsa 'n an neart fhéin agus misneach a dhol air cheann gnothuich.

An uair a bha mi 'n am bhalach bha e air iarraidh orm leis a' mhaighstir-sgoil, agus air a chomhairleachadh dhomh le daoine glic eile leis nach bu mhaith droch chomhairle a thoirt orm, leabhracinean *Samuel Smiles* a leughadh, leabhracinean anns a bheil obair, agus dìchioll, agus stuamachd, agus cruadalachd, air am moladh, agus móran de naidheachdan beaga laghach gun chron annta, ag innseadh mu dhaoine a shoirbhich anns an t-saoghal le bhi cùramach mu na sgillinnean, agus le bhi ag obair na b' fhaide 'n an companaich; daoine a thòisich le leth-chrun's an t-seachduin ach le'n dìchioll agus an stuamachd agus an caomhnantachd fhéin a rinn fortan air a' cheann mu dheireadh. Ach tha iad ag innseadh dhomh a nis nach e mbàin nach 'eil iarraidh air leabhracinean *Samuel Smiles* an diugh, ach gu'm bi a' ghineal òg a' magadh air fhéin agus air a theagaisg.

Fanaidh an talamh

Chan 'eil fhios agam am bi móran de'n ghineil òig a' leughadh nan duilleagan so, ach bu mhaith leam naidheachd innseadh dhaibh mu bhalach aig nach robh leth-chrun fhéin an tús a thòiseachaidh, ach aig a bheil a nis stiall mhaith de dh' fhearrann saor as a' ghrunnd anns an sgìr anns an do rugadh e, rud air a bheil na Sasunnaich

cho gaolach 's a tha iad air saorsa agus air leann. An uair a bhios balach Gàidhealach a' faicinn aislingean anns an oidheche, no a' glòir-bhruadar 'n a dhùsgadh anns an là, chan e sguaban arbhair a bhios e a' faicinn a' deanamh ùmhlaichd d'a sguab fhéin, no crodh, no crann, no treabhadh, oir chan 'eil gaol an talaimh 'n a chridhe gu nadurra, ach tha gaol an talaimh agus ealain air an talamh a cheannsachadh ann an cridhe an t-Sasunnaich o chionn nan ceudan bliadhna, agus is e an sealladh as bòidhche leis fo'n ghréin achadh cruithneachd a' fas buidhe anns an fhoghar. Tuathanach, treabhaichean, agus sgalagan, a tha ag oibreachadh agus a' leasachadh an talaimh, sin fior stoc na tire d' am buin an talamh mar oighreachd. Sin na sagartan a tha a' fritheachadh as an léine, a' riarachadh air an dùthach toirbheartas agus tiodhlacan Dbe, "Tha aon ghinealach a' sinbhal, agus ginealach eile a' teachd; ach fanaidh an talamh gu bràth." Ciod air bith atharrachadh a thig air riaghlaich na dùthcha agus air cleachdaidhean an t-sluagh; air airgiot agus air malairt, air sgoil agus air eaglais, air oibricean-móra agus air bailtean-móra; cia dhiubh a bhios rìgh air a' Chrùn no Communist air an stiùir, fanaidh an talamh agus an fheadhainn a tha 'g a threabbadh. Tha an talamh naomh agus glan agus fialaidh, ar màthair chaomh d'an dlighe gaol agus urram agus càram.

An dubh bhochdainn

Cha robh Eli Barton (cha b'e sin 'ainm ach ni e feum cho maith ris an ainm cheart) ach sia mìosan a dh'aois an uair a shiubhail 'athair. Shiubhail esan as a sheasamh leis an tinneas-thuiteamach 'n a dheich bliadhna fichead. Bha e pòsda còig bliadhna; bha a bhean euslan is triùir de theaghlach aca, agus cha robh riambh tuarasdal seachduin aige a b'airde na deich tasdain; seachd tasdain an uair a phòs e. Cha robh dàimhich aig a' bhantraich a bha na b' fheàrr air an dòigh na i fhéin, agus mar sin cha robh

foidhpe ach Tigh nam Bochd ged bha a eridhe air oilteachadh roimhe. Ach a thaobh 's gu'n robh i a' fuireach ann am bothan truagh de thigh-dubh a thog seanair an duine aice leig am Bòrd leatha mar fhàbhar fantuinn ann, agus thug iad crùn 's an t-seachduin dhi agus dà bhullionn a dh'aran cruithneachd. Is riomhach an luchairt tigh-dubh, ma's leat fhéin e, agus eagal ort roimh Thigh nam Bochd. Bha am bothan beag ud do'n bhantraich bhoichd "sgiamhach 'n a shuidheachadh, aoibhneas na talmhainn uile."

Buidheachas do Ni-maith gu bheil cùisean na's fheàrr ann an Eilean ar Gaoil an diugh, agus gu bheil na droch làithean ud a' dol as an t-sealladh le aonta na cognis chriosdail a tha anns a' mhor-chuid de'n t-sluaign.

Air crùn 's an t-seachduin agus dà bhullionn a dh'aran cruithneachd thog Mrs Barton triùir chloinne, is chùm i iad anns an sgoil agus anns an sgoil Shàbada gus an robh iad deas a dhol gu obair. Dh' fhág Eli an sgoil 'n a dhusan bliadhna, a chuideachadh ciobair agus a bhi 'n a ghille-beag aig tuathanach anns a' choimhlearsnachd, ach m'an robh e ceithir bliadhna deug bha e a' treabhadh le paidhir each, agus cho mór as fhéin agus cho toilichte le a staid 's ged bu leis banca Shasuinn.

Sgoil agus Obair

Tha móran dhaoine a' saoilsinn gu bheil an coir-bhreith air a thoirt o chloinn ma tha iad air an cumail as an sgoil dà no trì sheachduinean a thogail buntàta, no ma tha suidheachadh an teaghlaich a' toirt orra an sgoil fhàgail m'an ruig iad an aois àbhaisteach, ach air eòl glie agus air cho cothromach 's 'ga bheil na riaghailtean a tha air an deanamh le Maithean nan sgoilean tha fhios againn nach misd riaghailt air bith breacadh brisidh a bhi air a deanamh oirre air uairean, agus nach bu chall mór e do chloinn an leabhrachean a dhùnadhad fad ceithir-là-deug agus an druim a lùbadh a thogail buntàta. Dh' ionnsaicheadh iad air an achadh leasain nach 'eil air an teagast dhaibh anns an sgoil.

Ged a dh' fhág Eli Barton an sgoil ebo tràth cha do sgur e a dh' ionnsachadh. Bha e gaolach air leughadh; bhiodh am maighstir-sgoil agus ministear de'n eaglais Shasunnaich ('s ann a dh' eaglais Wesley a bha e fhéin) a' toirt iasad leabhrachean dha, agus m'an robh e ochd bliadhna deug leugh e a' chuid mhór de leabhrachean Dickens, Lytton, Walter Scott, Turus a' Chrioduidh agus an Cogadh Naomh, agus eachdraidh Shasuinn ann an dà leabhar

dheug. Theagaing e dha fhéin *Shorthand*, agus sgrìobhadh-ciùil a leughadh, agus innealan-ciùil a chluich.

Sgoil a' mhonaidh

A mach air a' mhonaidh leis fhéin a' ciobaireachd bha ùine aige air beachd a ghabhail air na nithean a bhiodh e a' faicinn agus a' cluinntinn, air meanbh-bheatha na talmhainn agus nan speur, gus nach robh eun anns an adhar nach aithneadh e air an coltas agus air an cèol agus air an uibhean; c' àite am biodh iad a' neadachadh agus e'uin a bhiodh iad a' tighinn agus a' falbh; no creutair beag no mór, ialtragan is losganan, coineanan is sionnaich, maighich is beisteann-dubha, nach b' aithne dha an dòighean agus an lorgan, agus ciamar is c' àite an glacadh e iad le ribe. O bha e ochd bliadhna a dh'aois b' annamh seachduin anns nach robh àileadh maith a' tighinn a mach air an t-similear aig tigh na bantraich; coinean no cearc-thomain no coileach-fheasain anns a' phoit gun fhios do'n gheamair no do'n uachdaran.

Tba cuid de dhaoine aig nach 'eil feum air teagast; tha làmh mhaith agus làmh ghrinn agus eanchainn maith aca gu nàdurra. Is ann de'n t-seòrsa sin a bha Eli Barton; cha robh obair anns an cuireadh e làmh nach deanadh e le snas is grinneas, agus cha robh leisg no eagal air ceann a chur ann an gnothuch agus malairt is marsantachd a dheanamh air urras fhéin. Phòs e bean a bba cho deanadach ris fhéin; ghabh iad air mhàl crioman gruinnidh (leth acair) as an robh iad a' toirt currain is uinnean is eàl a bhiodh iad a reic, agus agus air am biodh iad a beatachadh chearec is uirceanan as an deanadh iad buannachd.

O'n bheag gus am mór bha iad a' sìor fhaotainn air an aghaidh, agus bha Eli a' cumail roimhe daonnan nach ann 'n a sheirbhiseach a bu mhaith leis a bhith uile làithean a bheatha ach 'n a mhaighstir. Air uairean bhiodh mnathan-tàlaidh eile 'g a tharruig; bhiodh e 'ga fhaicinn fhéin 'n a chomanndair anns an arm, no 'n a sgiobair air drochaid bàta, no a' gabhal àite Keir Hardie anns a' Phàrlamaid, ach cha mhair-eadh na h-aislingean sin aich greis, is thigeadh a sheann ghaol air ais, gaol an fhearainn, is cha chunntadh e latha air bith ro fhada no obair air bith ro throm a bheireadh na bu dlùithe e air tuathanachas a bhi aige 'n a ainm fhéin. Bha a chridhe anns an talamh o thòisich e air coiseachd. An vair a bha e 'n a bhalach anns an sgoil bha gàradh beag aig a' mhàthair anns am biodh i a' cur càiil agus buntàta, ach is e cruith-

neachd a bhiodh esan a' cur anns an oisean a thug i dha fhéin. Chruinnicheadh e air an achadh-bhuana siòl a chuireadh e.

Eli agus na h-uachdarain

Bha rud no dha nach robh 'n a fhàbhar an stùilean uachdaran : bha e de'n eaglais Mhethodist, is bhiodh e a' dol mu'n cuairt na dùthcha air bicycle a shearmonachadh. Na ba mhiosa na sin's e Liberal a bha ann, is bhiodh e a' dol mu'n cuairt na dùthcha a' gleidheadh choinneamhan aig am biodh e a' toirt bhuillean troma do na Tories agus do'n fheadhainn a bha a' deanamh no a' reic uisge-bheatha. Bha e maith air bruidhinn agus air teas a chur ann an daoine eile, a' tilgeadh orra nach b' fheàrr iad na tràillean mur h-éireadh iad an aghaidh nan Tories a bha 'g an cumail sìos.

Mar sin cha robh e furasd dha crioman fearainn fhaotainn oir bha amharus aig na h-uachdarain nach robh ann ach Bolshevik agus reubalach agus poacher a bhiodh e cunnartach dhaibh fatradh a thoirt dha air an oighreachd. Ach chuir cubheal an fhortain car dhith a thug dha na bha dhith air. An uair a shiubhail fear de na h-uachdarain bha na cisean-bàis cho trom 's gu'm b' fheudar d'a mhac caob mhór de'n oighreachd a reic a phraigheadh nan cisean. Cho luath 's a chuala Eli Barton gu robh am fearann ri reic chaidh e air chabhaig gu Bòrd an Fhearainn *agus plan aige 'n a phòca*. B'e so am plan, gu'n ceannaireadh am Bòrd sia ciad acair

agus gu'n suidhicheadh iad ciad acair am fear air fhéin agus air còigneas eile a phàigh-eadh màl agus riadh cothromach dhaibh. Sin mar bha ; cheannaich am Bòrd am fearann, agus fhuair Eli Barton a chas air ceud tharsan an fhàraidh.

Ach cha do sguir e aig a sin ; lean e air, a' sgaoileadh o sgiathan agus a' leigeil a mach a chriochan gus mu dheireadh an robh e ag oibreachadh suas ri sè ceud acair, agus an robh dhà no trì de na bailtean fearainn 'n a làmhan, air am biodh e fhéin agus a mhàthair a' dioghlum nan dias 'n a bhalach, agus gun dad eile aca a dh' iteadh iad. Cba robh e an eisiomail duine fo'n ghréin ; na fhuair e fhuair le 'obair agus le dhichioll agus le stuamachd fhéin, agus le còmhnaidh a mhnatha a bha cho deanadach ris fhéin.

* * * * *

"An sin sheall mi air m'oibre uile a rinn mo làmhan, agus air an t-saothair anns an do shaothraich mi 'g a deanamh ; bu diomhanas an t-iomlan, agus cha robh tairbhe ann fo'n ghréin." Thug e sgoil d'a theaghlaich na b' fheàrr na fhuair e fhéin, ach cha robh gaol an fhearainn ann an gin d'a mhic. Tha na Liberals air dol as an t-sealladh agus gineal ùr ag éirigh suas a bhios ag ràdh mu Eli Barton a nis a' cheart rud a bhiodh e fhéin ag radh mu na h-uachdarain agus ua Tories, *Car son a tha fonn is fearann is airgiad aige-san agus sinne gun fhonn gun shearann gun airgiad?*

Aig an Uinneig

Beagan

Ciod an àireamh dhaoine ris an abair thu beagan, no c'uin a tha beagan a' fas 'n a mhòran ?

Latha fuar fluch anns a' gheamhradh thachair dà mhinistear air a chéile agus iad a' dol dhachaidh an déidh na seirbhismhaidne. Arsa fear dhiubh ris an fhear eile, " Cha bhiodh móran agad anns an eaglais an diugh ! "

" Cha robh," ars esan.

" Cia meud a bha agad ? "

" O, dìreach beagan."

" An do chunnt thu iad ? "

" Chunnt ; mur cunntadh, cha bhiodh fhios agam nach robh ann ach beagan :

na'n robh aon duine eile innti bhiodh barrachd is beagan ann."

" Aon duine eile ! Chan 'eil mi 'g ad thuiginn gu ceart."

" Nach 'eil, agus thusa cho eòlach anns a' Bhiobull ! A bheil cuimhne agad idir gu bheil an t-abstol Peadar ag radh anns an rann anns a bheil e a' bruidhinn mu'n àirc a rinn Noah, gu'n robh *beagan* air an teàrnadh innti, sin r'a rádh, *ochd* anaman. Ciod, mata, a tha beagan a' ciallachadh ach ochd."

Sin an seòrsa eòlais a bha aig na sgrìobhaichean Iudhach air na Sgriobturan, eòlas gun fheum ; daoine tioram aig an robh eòlas mionaideach air an *litir*, air mionnt agus cumin a' Bhiobuill, ach a bha deanamh dearmaid air na nithe móra agus gràsmhor a tha anns an leabhar.

Ceist Eoin Baiste

Leis an Urramach Calum MacGilleathain, M.A., Conan

"An tusa esan a bha ri teachd, no am bi sùil againn ri neach eile?" —Lùcas vii, 19.

DE an seòrsa eile a bhiodh na b'fhearr na am fear a bha ann?

Anns an linn anns an tainig an Slanuighear chon an t-saoghal bha daoine a sealltann a mach airson a theachd. Tha cuimhne againn air daoine glice na h-Airde an Ear. "Chunnaic sinn an reult." Ach o na laithean ioghantach ud agus e 'na naoidhean anns an stapull agus anns an teampull is e Eoin Baiste a' cheud fhear a thog fianuis mhór fholluseach gun robh e a nis air tighinn. "Feuch Uan Dé!" Nach annu aig Eoin a tha an t-sochair, an soisgeul aige, agus Criod aige anns a' chuideachd, agus e comasach air a radh, Sud agaith e a nis, *Sin agaibh an neach e fhéin.*

Chaidh Eoin a chur am prioson. Cùis smaoinin, gu dearbh, gun ceadaicheadh Dia nan uile ghràs, agus Dia an fhreasdail mar an ceudna, gun stadadh Eoin am prioson. Ach sin, gun tà, mar a bhà. Arsa Lachlainn MacCoinnich urramach ri duine a chuir an umhail dha e eagal a ghabbail an uair a theip eathar anns an robh e uair dol fodha an Loch Carann, "Gheall e gun tugadh e do na Flaitheanas mi ach cha do gheall e nach rachadh mo bhàthadh." Tha ceist an fhreasdail 'na ceist am measg ceistean cruaidhe móra. Tha i an còmhnaidh 'na ceist. Agus is iomadh uair sin a bhios nì 'na cheist air duine far nach robh an dearbh nì roimhe eur ceist idir air. An aon duine ach cha b' ionann cor. Cha bhi fhios agadsa no agamsa de a ni am prioson o nach robh sinn riagh ann. Thug cuid mil à prioson. Cha b' e a chur bho an dearbh-bheachd a rinn am prioson air Iain Buinein, Agus, gun teagamh, tha ámannan ann anns an teid an duine bochd cho domhain sios agus gun ruig e carraig fo gach latha agus an sin cuirear saor buileach e! Ach có as urrainn a dhol a steach air cor Eoin an latha a chuir e a' cheist a tha seo air Iosa? Chan urrainn duine tha beo. Cha do chuir Iosa taise no lagchuis as a leth no coire idir air.

Ciod do bheachd fhein

Seo beachdan a ghabh daoine eagnaидh air a ghniomh—(a) Gun do rinn e seo a

chum gum faigheadh a dheisciobuil dearbh chinnt air có a bha an Iosa. Chan 'eil seo cho furasda ghabhail a steach. (b) Gun robh Eoin e fhéin air tuiteam an diobhail misních agus gun robh sud 'n a cheist air fhéin. Ach is math mar a thà, airson dà nì. Thug Iosa fianuis dha is taisbeanadh is freagairt ionlan is misneach. Agus feuch seo. An uair a bhios tuna trom ort fhéin airson do theagamhan is d' eagal cuimhnich gum bheil fear cho ceart agus cho dileas agus cho mór ri Eoin 'na do chuideachd, ged nach firinnich sin thu. (c) Dh'fhang mi rud gun innseadh! Fhuair luchd mineachaidh eile seo ann, Gun robh Eoin mar gum b' eadh a' cur mar fhiachaibh air Iosa e a inbhe agus a bhuaidh a leigeil ris, mar gun canadh e am measg nithean eile. *Nach mithich duit ni mór araid a dhèanamh?* Agus a thaobh sin deth nach tric a thachair a leithid sin? Chan 'eil Iosa a' faicinn ceum de'n bhuaireadh anns a' chùis. Chronaich Iosa Peadar gu cruaidh, ach cha do chronaich e Eoin gu cruaidh. Thug e feairt ghrinn, chiuin, ionlan air.

Tha am facal od "eile" airidh air amharc gu geur air mar fhacal. Tha dà fhacal an cainnt an Tiomnaidh Nuaidh, a' Ghreigis, "allos" agus "heteros." Tha iad le cheile a' ciallachadh "eile" ach tha an dealachadh seo eatorra. Tha "allos" a' ciallachadh eadar-dhealachadh *an aireamh*, agus tha "heteros" a' ciallachadh eadar-dhealachadh *an gne no an seorsa*. Agus is e "heteros" a tha againn an seo. Agus is coir dhuinn sin a thoirt fainear. Tha Eoin mar gum biodh e radh am bi duil againn *ri neach de sheorsa eile, ri neach euoltach rùitsa*, agus chan e "ri neach eigin eile a mhàin." Agus feuch gum bheil sin a' cur solus ùr air à' cheist. Tha seo mar gun tigeadh cainnt á smaoin a bhiodh air siubhal Eoin, "Chan 'eil seo ag amharc ach beag airson na Rioghachd." Ma tà cha b' ann aon uair a mhàin a bha feum aig daoine air an earail—"Co a rinn tàire air latha nan nithean beaga?" Chan 'eil seo coltach ris an Bioghachd! An ann mar seo a dheanadh Dia a ghàirdean a shineadh a mach? Gabh-

amaide leasan, ma ta. Seo ni do bheil sinn uile buailteach—An gabh e bhith? Ach cuimhnich seo, is beag a bha de fhios aig Eoin air na nithean mora a chunnaic Peadar! Cha robh Eoin beo latha na h-aiseirigh is latha na Cingeis! Ach an e seo an seorsa . . . ?

Tha ni eile a' tighinn dhachaidh oirnn. Tha an duine air leth buailteach air a bhith an dùil gum bheil seorsa de choltas air cùisean, agus seorsa de bhuaidh is fàs orra, fhad agus a bhios e fhéin an sàs anna agus a' stri riubha. "Chan'eil fhios," arsa bodach anns an Scarpa, "dé a ni sibh ma bhàsaicheas mise." Nach iomadh seannmhìneir a rinn call is milleadh air fear math òg le a bhith 'g a chleachdadh fhein mar nach biodh beannachd ri shealbhachadh far nach biodh e fhein an tarraing! Chan e peacadh mór sgreamhail tha seo ged a ni e call. Is iomadh deagh bhodach a bha de an dearbh bheachd, gu làidir, ged a tha fhios aig an t-saoghal nach ruigeadh e-san e fhein a leas sin! Ach nach mór agus nach milis an fhirinn seo, *Cha teirig an eaglais an latha a sguireas "duine."* Co a rinn an di-meas . . . ?

Gne na Rioghachd

Agus seo ni eile bha ann. Ciod e am beachd a bha aig Eoin air an Rioghachd? Ma bha e coltach ri a chairdean cha b' iognadh ged a bhiodh iomagan air! Cha robh móran ri fhaicinn aige gu déanamh cinnteach dha gun robh an seorsa rioghachd a bha iadsan a' suileachadh a steach an dorus. Cha b' ann de an t-saoghal seo a bha an Rioghachd! Ach bha dùil aig cuid gur h-ann. Agus de an duil nach robh aca? Agus dé cho cearr agus a bha iad gu dearbh! Chan ann an aon linn a chaidh daoine cearr mu ghné na Rioghachd, mu rian na Rioghachd, agus mu theachd na Rioghachd.

Agus tha daoine gu leoir againn mar sin fhathast. Iad lan-chinniteach gur h-ann mar sud a bhiodh nithean ceart, an nì a tha reir cumaidh an inntinnean beaga mearachdach fhein. Is math, gun tà, nach ann mar sin a

thà! Agus is ro-mhath nach ann mar sin a bhà. Chan'eil aon chinnt againn gun robh eòlas na Rioghachd aig Eoin gu cothromach ceart, ach tha aobhar againn amharus a bhith againn. Cuimhnicheamaid air a shearman agus air a chomhairle agus "An fhearg a bha gu teachd," agus an sguabhadh agus am fasgnadh agus an criathradh garbh a bha direach gu bhith air am muin! Agus seo, ma tà, Iosa; agus càite bheil fhearg? "Cha do chuir Dia a mhac a chum an t-saoghal a chum agus gun dìteadh e an saoghal." Is dòcha gum bheil sinn uile buailteach air a bhith a' suileachadh nì mór faicsinneach mar "Rioghachd Dhé." Cha b' ann aon uair nc dà uair a rinn dàoinne cath airson nì mór folluiseach greadhnach ard-buadbach, caistealan is cathraichean, agus sin aca an ainn "Rioghachd Dhé. Ach, Tha Ricghachd De an taobh a stigh dhibh." Tha Rioghachd Dhe spioradail! Tha Rioghachd Dhé ag obrachadh anns an duine. Feuch comharran Chriosd oirre.

Gun tà, feumaidh sinn sùil a chumail air cor Eoin. Tha sealladh an duine air an t-saoghal agus air a' chinne-daonn soilleir no doilleir, àluinn no greannach, a reir mar a tha a chraanchur; agus far bheil e air a chaochladh tha comharrá agad air gràs is air teagastg an Tighearna.

Cha do chuir Iosa mi-chliu air Eoin. Nach e a thog e, agus a dh'aidh e, agus a mhol e? An e duine gun tairbhe a bha seo? Duine caochlaideach, duine air an cuireadh tu bòcan, duine gun beachd aige air cùisean, no duine lag 'n a bheachd? Duine làidir, cruidh ó òige nuas! Faidh? Cha robh na b' fhearr! Bha a dhreuchd aige agus obair cheart fein o Dha. Na curiibh an teagamh as lughann. Agus, a nis, "tba an ti as lughann Rioghachd Dhe nas motha na e!" Tha nì ann as motha na faisneachd, na oifig an fhaidh. Is motha creid-eamh na fàisneachd! Tha an raoin seo ro fharsuinn airson briathrain tearca. *Chan'eil Eoin air a dhubbadh a mach ás an Rioghachd.* Is fhearr creideamh na dreuchd an fhaidh!! "Is e gradh as motha diubh seo."

Mu Lagh na Croite

(BHA so air a labhairt air an Radio le Dòmhnull MacCumhais, fear-lagha ann an Dùn-éideann, aig a bheil eòlas maith air lagh na croite. Tha an t-eòlas so cho feumail do chroitearan's gu bheil sinn fada an comain Mgr. Mhic Cumhais, agus an comain luchd-riaghlaidh an Radio, air son

cead a thoirt dhuinn a chraobh-sgaoileadh ann am Miosachan na h-eaglais cuideachd. An uair a tha rud air a leughadh gu luath 'n ar n-eisdeachd chan'eil e cho furasda a thogail gu cothromach 's a tha e an uair a leughas sinn e air ar n-athais fhéin.) Am Fear-deasachaidh.

'N uair a chaochaileas croitear, có, a réir an lagha, a gheibh còir air a' chroit? Tha e iomchuidh gu'm bitheadh croitearan, òg agus sean, a' gabhair suim de'n cheist so air sgàth nan càirdean a dh' fhaodas iad fhàgail as an déidh, agus mar sin, bu mhath leam oidhri p a dheanamh gu bhith 'ga mhìneachadh.

Beachdaichidh sinn an toiseach air a' chùis mar a bhitheas i 'n uair a chaochaileas croitear gun tiomnad fhadail. Tha an lagh a' leageadh sios riaghailtean air son na cùise so, agus ma tha sinn eòlach air na riaghailtean sin, agus air na daoine a bhuineas do'n chroitear, chan 'eil e doirbh oighre a rannsachadh a mach.

Fiachaidh mi ris na riaghailtean sin a dheanamh soillear le bhi a' gabhair mar eisimpleir anns a' cheud àite, croitear a bha pòsda agus do'n do rugadh teaghlaich mhac agus nighean. Dhiùbhsan, is e am mac as sine oighre athar; agus mur'eil am mac as sine bed, is e fear d'a theaghlach-san a gheibh a' chroit. As eugmhais a' mhic as sine agus a theaghlach, theid a' chroit a dh' ionnsaidh an ath mhic as sine agus a theaghlach-san, agus mar sin air adhart troimh na mic air fad. Mur do dh' fhág an croitear mic, no teaghlaich mhac as a dhéidh, gabhairidh a' chlann nighean seilbh a's a' chroit air a' mhodh cheudna, a' toiseachadh leis an nighinn as sine anns an teaghlaich.

Chi sibh gu'm bneil e furasda gu leòr an t-oighre a lorg 'n uair a dh' fhasgas croitear teaghlaich—na mic a' tighinn air thoiseach air a' chloinn nighean agus an duine as sine, le theaghlach, a' tighinn air thoiseach air an duine as òige.

Ann an dara àite, beachdaichidh sinn air croitear a chaochail gun a bhi a' fàgail duine de àl fhein as a dheidh; is ann am measg a bhràithrean agus a pheathraichean a lorgas sinn oighre—na fir, a rithis, le'n teaghlaichean, a' tighinn air thoiseach air na boireannaich le'n teaghlaich-san. Ach tha aon eadar-dhealachadh ann an so-thig na bràithrean is òige air thoiseach air na bràithrean as sine. Is e an ath bhràthair as òige an t-oighre is fhasge, agus is e am bràthair as sine an t-oighre is fhasge, am measg nam bràithrean, agus an déidh nam bràithrean thig na peathraichean.

Cuireamaid beachd, anns an treas àite, air croitear a chaochail gun àl fhàgail e fhein, 's gun bhràithrean no peathraichean no an clann. An uair sin, is e cuideigin am measg cuideachd athar a shealbhaiseas a' chroit. Ma tha athair bed, is esan an t-oighre is fhasge. Mur'eil lorgar an t-oighre a mach am measg bhràithrean agus

pheathraichean athar agus an teaghlaich, le bhi a' leantuinn mac-samhail nan riaghailtean a dh' ainmich mi co-cheangailte ri bràithrean agus peathraichean a' chroiteir fhein. Mur'eil duine de mhuinnitir athar beò, feumaidh sinn a dhol air ais anns an aon òighre gu muinnitir a sheanar, agus mar sin air adhart troimh na ginealaich air taobh athar. Bheir sibh fainear nach'eil e comasach do mhàthair a' chroiteir no do dhuine sam bith de mhuinnitir a mhàthar a' chroit a shealbhachadh mar oighre.

Faodaidh e bhith—agus tha e tachairt bho ám gu ám—nach'eil lorg air oighre idir. 'N uair a tha sin mar sin, tillidh a' chroit air ais a dh' ionnsaidh an uachdarain, agus faodaidh esan a leigeadh a mach do dhuine 'sam bith a thogras e.

Sin agaibh, matà, cunntas air na riaghailtean a tha leagte a réir an lagha ann a bhi fiosrachadh có e oighre croiteir nach do dh' fhág tiomnad. Cicd e a nis a dh' fheumas an t-oighre is fhasge air a' enroiteir a dheanamh mu'm faign e a' chroit, no am feum e dad idir a dheanamh? Feumaidh, tha aige ri dhol a dh' ionnsaigh an uachdarain, no sgrìobhadh thuige, air son ainn a chur anns a' chroit. Ma's aithne do'n uachdarain an teaghlaich agus ma tha e soilleir gu leòr có e an t-oighre is fhasge, faodaidh e gun bharrachd dàil ainm a chur anns a' chroit. Ach ma tha teagamh sam bith anns a' chùis, no ma tha barrachd air aon duine ag iarraidh còir air a' chroit, feumar an gnothuch a chur mu choinneamh Cùirt an Fhearainn, agus nì iadsan ceartas eadar duine agus duine.

Ciod e mur'eil an t-oighre as fhasge air a' chroiteir airson a' chroit a ghabhail? Ma tha sin mar sin chan'eil e mar fhiachaibh air ni sam bith a dheanamh, agus théid a' chroit a dh' ionnsaidh an ath oighre.

Ciod e mur'eil lorg no sgeul r'a fhaotainn air an oighre as fhasge a dh' aindeòin na ghabhas deanamh? An uair sin faodar a' chroit a thabhairt do'n ath oighre, ach ma's e agus gu'n till an t-oighre a bha air chall dhachaidh, faodaidh gu'n urrainn dha a' chroit a bhuanachd air as thuige fhein, ma tha reusan math aige airson a bhi cho fadalach. Ach chan'eil móran feuma dha a bhi tighinn air adhart aon uair 's gu'n ruith dà bhliadhna an déidh bàs a' chroiteir.

Tionndamaid a nis gu bhi a' beachdachadh air an ath phairst de'n chuspair—se sin co-cheangailte ri tiomnaidhean. Agus nach 'eil e soilleir nach bu chòir do dhuine sam bith air am bheil suim de dhleasdanas gnothuch fhàgail an crochadh ri na riaghailtean a dh' ainmich mi, gun fhios gu latha

a' bhàis có am measg a chàirdean a dh' fhaodas sealbh a chuir air a' chroit. Chan ann ainneamh a thachras e gu'n sgap teagh-lach thall 's a bhos air feadh an t-saoghal, ach gu'm fuirich aon diùbh aig an tigh a' coimhead as déidh na dachaith agus nan seann daoine. 'N uair a thig iadsan gu ceann an latha faodaith gur e duine de'n teagh-lach a tha air falbh a shealbhaiseas a' chroit, agus gu'm bheil an duine a rinn a dhleasdanas, agus is dòcha barrachd air a dhleasdanas, air fhàgail aig a' cheann mu dheireadh gun dachaith, gun chuid. No a rithis, faodaith an croitear bantrach fhágail agus chan urrainn dhith-se a' chroit fhaighinn mar oighre. *Tha* ahdh ann a nis, a tha a' cur so an cùill ma chaochaileas duine gun tiomnad, gun teagh-lach, thig a' bhantrach a steach air uile inbhe mur'eil sin na's mothà na coig cheud punnd Sasunnach, agus tha sin a' gabhail a stigh na croite. Ach ma tha inbhe a fir a' dol thairis air a sin, chan'eil ciunt sam bith gu'n euir i sealbh air a' chroit, ged a gheibh i luach coig ceud not air a' cheann thall ann an airgiot no ann an cuid. Tha sin air fad a' teagast gur e dleasdanas gach duine a thiomnad a dheanamh gun dàil.

Agus có aige a dh' fhaodas croitear a' chroit fhágail mar dhileab? Faodaith e a fàgail aig duine sam bith do'n urrainn a' chroit a shealbhachadh mar oighre, mar a dh' ainmich mi iad a cheana; agus faodaith e cuideachd a fagail aig a' mhnaoi, no aig a chliamuinn. Feumar an dithis sin ainmeachadh fa leth do bhrìgh nach urrainn doibh a' chroit a shealbhachadh mar oighre.

Bheir sibh fainear, a rithis, nach'eil e an comas a' chroiteir a' chroit fhágail aig a mhàthair, no duine de mbuinnit a mhàthar. Tuigidh sibh cuideachd gu'm faod an croitear a' chroit a chur seachad air an oighre is fhaisce air, agus a tabhairt mar dhileib do chuideigin eile a tha fad as ann an cairdeas. Faodaith e, mar eisimplear, a'

chroit a chur seachad air a mhac as sine agus a tabhairt do mhac na's òige, no do chliamuinn, no do bhràthair athar. Chan 'eil e furasa do'n oighre is fhaisce a thuiginn gu bheil so laghail no ceart. Ach bheireadh e fainear gu'm faod an croitear uair sam bith a' chroit a leagail dheth agus luach a chodach innti fhaighinn o'n vachdaran, agus gu'm faod e an t-airgiot a gheibh e mar sin a thoirt seachad do dhuine sam bith a thogras e. 'N uair a chuireas duine beachd air a' chùis anns an dòigh sin tha e soilleir gu'm bheil e ceart a' bhi leagail leis a' chroitear a' chroit 's a chuid a chur seachad air an oighre as fhaisce air ma's e sin a thoil.

Tha aon rud eile co-cheangailte ri a bhi fàgail croit mar dhileab nach faodar a leigeil air dhì-chuimhne agus is e sin nach'eil e laghail do chroitear a' chroit fhágail ach a mhàin aig aon neach. Chan'eil e ceadaichte mar sin croit fhágail eadar dithis mhac, no aig bantraich fhad's is beò i agus an déidh a bàis aig fear de na mie. Is iomadh tiomnad a tha an lagh a' diultadh air an acbhar sin, le buil nach sealbhaich fear seach fear dhiubhsan a chaidh ainmeachadh anns an tiomnad a' chroit, agus air a' cheann mu dheireadh, théid a' chroit a dh' ionnsaigh an oighre as fhaisce mar nach biodh tiomnád idir air a bhi ann.

Tha mi an dòchas gu'm bheil na thubhairt mi soilleir, ach ged tha e glie do chroitear tiomnad a dheanamh gun dàil, cha'eil e glie dha a dheasachadh leis fhéin, gun chuid-eachadh bno dhuine a tha eòlach air an lagh. Tha e furasa dol iomrall, agus bu chòir do dhuine a bhi glé chinnteach gu'n téid a stòras an déidh a bhàis, db' ionnsaigh nan daoine sin ris am bu mhath leis math a dheanamh. Faodaith nach'eil e furasa a-bhith a' tadhail air fear-lagha air son tiomnaidh a dheasachadh, ach tha e furasa gu leòr litir a sgrìobhadh gu fear-lagha, agus nì sin an gnothuch a cheart cho maith. Cha bhi a' chosdus mó, agus is e so rud as fhiach beagan airgid a chosd air.

Crònán na Lacha Cholasach

A MACH o Leòdhuis tha mi an dùil nach 'eil aite eile an Albainn as a bheil uiread dhaoine a' dol gu muir 's a tha dol á Sealainn, is tha iad air an cunntas le chéile 'n an seòladairean cho maith 's gu'n cunntadh sgiobair no meat iad fhéin fortanach leth-dusan dhiubh a bhi aca am measg an sgiobaidh. Tha a' muir cho nàdurra dhaibh 's a tha i do na ròin, agus chan 'eil seòrsa iasgaich no marachd nach 'eil iad

suis ris; linn bheaga is linn mhóra, giomaich is ròin is muca-mara, soithichean-seòlaidh is yachtachean, is bàtaichean-smùide—chan 'eil seòrsa bàta a' seòladh air muir, no muir anns an t-saoghal, air nach fhaighear Sealainnich is Leòdhuisach.

Tha na h-eileanan Sealtainneach mar gu'm biodh buaile no ealtainn de dh'eòin-mhara a' snàmh air a' chuan, ceud no an còrr dhiubh ann uile gu léir, agus daoine a'

fuireach ann an ceithir no còig ar fhichead dhiubh. Tha iad cho fada mu thuath, an ear-thuath air Albainn, 's gu bheil Lerwick cho fada tuath ri Greenland, agus cho dlùth do Bhergen ann an Lochlann 's a tha e dh' Obar-eadhain.

Tha droch fhairge mu'n cuairt orra air gach taobh, oir chan 'eil fasgadh ann, agus am measg 'n an eileanan théin tha sruth cho bras agus cho làidir anns na seòlaidean agus na caolais a tha eatorra 's gu bheil aiseag o eilean gu eilean daonnan cunnartach, agus anns a' gheimhradh cha ghabh e deanamh fad mìos no còig seachduinean air uairean. Chan 'eil a' bheag de dhealachadh, cho fad 's a chi an t-sùil, eadar muinntir Shealtainn agus muinntir na Gàidhealtachd, gu sónraichte muinntir nan Eileanan an lar, a thaobh an cor saoghalta agus am beò-shlàint, ach gu bheil Sealainn na's lethoiriche agus an t-sìd na's miosa, ma ghabhas sin a bhith. Chan 'eil na h-Eileanan, Siar no Tuath, na's fuaire na àitean eile; ma ghabhas tu làithean na bliadhna thar a chéile is ann a tha iad na's blàithe. Ach ciod a theirear mu'n ghaoith, sgrios agus uamhas nan Eileanan?

A' Ghaoth

Chan 'eil daoine air uairean làn-mhothachail air na aobhair a tha aca air a' cheum ud no air a' cheum ud eile a ghabhail, no sud no so a dheanamh, ach na'm bu léir dhuinn an eridheachan, tha mi an dùil gu'm faiceamaid gu bheil móran de na daoine a tha fàs cho sgith de na h-Eileanan, agus cho neo-thoilichte annta 's gur fheàrr leò dol mu dheas do na bailtean-móra, air an gràineachadh leis an t-sìd agus air an iomain air falbh leis a' ghaoith. Tha àireamh nan daoine aig a bheil gaol air blàths is ciùine is fasgadh is seasgaireachd a' dol am meud anns na làithean so, air chor agus nach ruig e leas iongnadh a chur oirnn a chluinntinn gu'n do leig gille òg dheth a' chroit a bha aig athair agus a sheanair agus a shin-seanair ann am Fetlar an Sealainn a thiginn gu Tranent a dh'ionnsachadh a bhi 'n a ghualladair. Ann an toll-ghuail cha ruig a' ghaoth air co dhiubh, ach tha uilc as miosa na gaoth a' feitheamh air.

Ged nach urrainnear a ràdh le firinn gu bheil an t-sìd a tha aca ann an Sealainn, agus a tha againn anns na h-eileanan Siar, cho caomhail 's a bu mhaith leinn, dh' fhaodadh i a bhi na bu mhiosa, agus air mo shon fhéin dheth b'fheàrr leam gaoth na reodhadh.

An uair a bhios muinntir Shealtainn agus nan Eileanan a' gearan air an t-sìd chan e fuachd, no taisealachd, no fliùchead, no dorchadas na sìde a tha 'n an inntinn ach a' *ghaoth*, gaoth a dh'fhaodas leantuinn oirre fad seachduin air an aon chalpa gun lasachadh, aig leth-cheud mile 's an uair, agus gun dol as aca bhuaipé a chionn nach eil fasgadh anns an dìthaiach. Am bitheantas chan 'eil a' ghaoth a' deanamh a' bheag de chall, ach chan e an call a tha i a' deanamh no cho neo-ghoiresasach 's a tha e dhaibh nach faigh iad litrìchean agus nach tadhail bátaichean maith dh' fhaoidte fad seachduin, —chan e sin a tha 'g an gràineachadh air a' ghaoith ach an anastachd a tha e a' toirt d'am bodhaig a bhi a' cothachadh 'n a n-aghaidh là an déidh là, gus mu dheireadh nach urrainn iad leis a' chleachadh an druim a dhìreadh, agus a bheil car a' tighinn anta ris an ear-dheas.

Ach feumar am maith agus an t-olc a ghabhail còmhla; ged tha iomadh là ann an Sealainn agus ann an Tiriodh agus aig a' Bhuta Leòdhusach (na trì àitean anns an làidir a' ghaoth) anns nach mór nach toir i an ceann as an amhaich agad, agus an t-sròn bhàrr d'aodainn, tha làithean eile anns a' bhliadhna anns nach 'eil dad ri fhaicinn no ri chluinntinn air fonn is cuan is speur ach Glòir, Glòir, Glòir; maise is òirdheirceas is blàths is sithealachd a tha mar anail bheò is naomh do d' chridhe.

Fasgadh

Cha bhiodh a' ghaoth 'n a cùis eagail cho mór ann an Sealainn agus anns a' Ghàidhealtachd na'n robh barrachd fasgaidh againn. Sin an rud a dh'fhaodadh an Riaghaltas a dheanamh le làimh fhialaidh agus gun sòradh no caomhnadh air airgiot, craobhan a chur 'n am muilleanan anns a h-uile àite anns a bheil luchd-sgil am beachd gu'm fàsadadh iad. Cha bhiodh ann an cuiid de na h-inleachdan eile a tha aig daoine air fearainn is monaidhean is cladaichean bochd agus lom a chur air an casan ach ruagadh na gaoithe agus ana-caitheamh air airgiot na rioghachd, ach bhiodh coill-earrachd 'n a bhuannacnd mhór do'n dìthaiach uile an iomadh dòigh, agus chan e call a thigeadh as air a' cheann mu dheireadh ach toradh maith do 'n rioghachd, obair is airgiot is tighean ùra is beagan de chroitean ùra an sud 's an so, agus fiadh na's paitle. Agus ged nach biadh e sàbhailte faistneachd a dheanamh có aige a tha fhios nach atharrachdeadh na coilltean ann an trì fisheadh bliadhna an t-sìd?

Tha móran a dh'fhaodadh croitsearan anns na h-Eileanan Tuathach agus anns na h-Eileanan Siar a dheanamh nach 'eil iad a' deanamh, ach tha aon ni nach urrainn dhaibh a dheanamh agus nach biodh e reusanta iarraidh orra, an tuathanachd rìomhach agus a' ghàirnealaireachd rìomhach a bhios luchd-sgil agus luchd-sgoil a' comhairleachadh dhaibh air an Radio, seilleanan is buntata tràth; càl is currain is creamh; peasair is pònair is meacain-dhearg, leicis is uinneinean; ubhlan is subhcraobh, a chuireadh iad air falbh air soithichean-adhair do mhargadh nam bailteanmòra. Na'n cuireadh Bòrd na Coilltearachd guiseidean de choille an àitean freagarrach am measg na tuatha agus nan croitsearan a dheanadh gàrradh-dion dhaibh o'n ghaoith, maith dh'fhaoidte gu'n tòisicheadh cuid dhiubh air barrachd uidh is tlachd a ghabhail anns an lios na tha aca ann a nis, agus barrachd bìdh a thoirt as air son feum an teaghlaich fhéin, ach ma thu a' creidsinn, a leughadair, gu'n rachadh agad air gairnealaир-margaидh a dheanamh de chroitear, chreideadh tu rud air bith. B'fhasa dhuit an t-Etiopach a dheanamh geal.

Iasgach an sgadain

Tha iasgach an sgadain 'n a sheusdar an Sealainn mar bha e riamh, gun atharrachadh air bith ach an t-atharrachadh a rinn meudachd agus cosdus nam bàtaichean, agus na riaghailtean ùra a tha aca mu reic agus mu phris an sgadain. An uair a bha na bàtaichean-shedl aca chan e mhàin gur e sgiobair agus sgioba Sealainneach, a bha oirre ach bu leis fhéin no bu leò fhéin i, ach an diugh buinidh a' chuid mhór de na bàtaichean do dh' iasgairean móra, do mhsantan-éisg, agus do Chomuinn-éisg, anns na bailtean-puirt an Sasunn agus an Albainn, agus tha a' chuid mhór de na Sealainnich air am fasadh air son an iasgaich mar tha gillean eile. Tha mi an dùil gu bheil so fior a thaobh Steòrnabhagh agus Bagh-a'-Chaisteil cuideachd; nach 'eil ach glé bheag de na bàtaichean-iasgaich a bhuineas do nàisinn an àite.

An àm an iasgaich tha mu ochd mìle de bhàrr-suime dhaoine ann an Sealainn, agus obair is airgiod is marsantachd gu leòir, agus an uair a chuimhnich eas tu gu bheil mu fhichead mìle de nàisinn an àite ainn ann am marbhan na bliadhna cha bu chòir dhuit a ràdh gu bheil neul a' bhais a' tighinn air Sealainn na's mò na bu chòir dhuinn a ràdh gu bheil sgaile a' bhàis a' tuiteam air a' Ghàidhealtachd no air na h-Eileanan. Chan 'eil sgàil a' bhàis a'

tuiteam air na h-Eileanan, ged a dh'fhaodas coslas na h-aoise a bhi laighe orra. Ach faodaidh daoine a bhi na's saoraile agus na's sona agus na's dòigheile 'n an aois na bha iad riamh 'n an òige. Tha còr is trì mile croit ann an Sealainn, ach co dhiubh a bhios pòsadh is baisteadh orra no nach bi, cha bhi a' chroit falamh, ged a dh'fhaodas i bhi dol fàs. Thug Achd nan Croitsearan a mach iad á tigh na daorsa, ach 's e deireadh dha nach do dhealbhadh innleachd riamh as cinniche a tha a' cumail chroitearan òga o phòsadh agus o chlann a bhi aca na Achd nan Croitsearan.

Obair nam ban

Ma bu mhaith leat an grinneas a tha aig mnathan Shealtainn air an làimh fhaicinn, chan 'eil agad ach dol a dh'aité sònraichte an Dun-éideann far a bheil an obair aca air a sgaoileadh mu d' choinneamh, obair cho finealta le deilg agus cho bòidheach 's nach saoileadh tu gu'n gabhadh i bhi air a deanamh leis an aon làimh a chuireas a mach inneir, a ghlanas bàthach, a shailleas sgadan, a bhuaineas móine, agus a ni a h-uile car a bhuineas do bhanachas-tighe, o'n chupan-mhaidne gu smàladh an teine anns an oidhche. Tha iad cho maith air figheadh 's a tha mnathan na Hearadh air clò a dheanamh, agus chan e aon ealain a tha air an làimh ach leth-dusan.

* * * * *

An déidh do chàch dol a laighe an raoir thug mi an aire ann am paipear a' chraobh-sgaoilidh gu robh cuideigin ri bhi a' bruidhinn mu eòin-mhara Shealtainn air an Radio aig leth uair an déidh deich. Cha robh iarraidh agam air dad eile a bha air an Radio a chluinntinn, ach aig a' mhionaid thionndaidh mi a' chnag, agus an sin mar gu'm biodh slat-dhraoidheachd air a bhualadh orm shìolaidh *Loudie* agus na tha air uachdar as mo shealladh, is bha mi ann an saoghal eile, saoghal a b'fheàrr agus a bu shòlasaiche, ag éisdeachd ri crònan borbh-anach is gugail na lacha móire (an lacha Cholasach), sgrèachail fhaoileannan is fhàsgairean is eòin dhubbh an sgadain. Chan 'eil fhios agam ciamar a théid aig muinntir an Radio air na h-eòin-mhara fhéin a chur air a' chlàr a thoirt sòlais dhuinn, ach co dhiubh rinn iad e, is bha an rud cho coltach, agus cho fior, agus cho dlùth dhomh, 's gu'n saoilinn gu robh mi 'n am shuidhe air creig air latha grianach ann an Tiriodh. Sin direach far an robh mi fad na h-oidhche an déidh dhomh dol a laighe, eadar Sòaidh agus Sgibinnis, a' cluinntinn 'n am bhruadair

borbhan réidh is crònanaich na lacha-móire, fuaim nach 'eil na's tluasile no na's caomhaile do'n chluais air thalamh, mur

bheil crònán is brongail leinibh ris fhéin, no glugail uillt air a' mhonadh, no *gur-oo gur-oo*, a' chalumain.

Oidhche an Teine

Leis an Urramach Uilleam E. K. MacFhraing, B.D., Cill Rimhinn.

B' e sin an t-ainm a thug na gillean dhi iomadh là 'na dhéidh, agus so an sgeulachd a dh'aithris mo charaid uimpe.

Bha an sneachd trom domhain an oidhche ud mu thimchioll a' bhothain bhig a sheas aig oisinn na cuirte farsuinge de'n chaisteal Ghearmailteach a bha 'na "dhachaidh" againn 's an àm.

Bha sinn sèanar phrìosanach n'ar cadal neo-choireach anns an t-seòmar aimhleathann, agus bha an saoghal againn air sheet, mar their iad, oir bha fùirneis mhath a' losgadh gu blàth aig ceann an t-seòmair. Ged a thigeadh

"Teine-adhair is toruinn 'na dhéidh,
gaillionn is éireadh nach lag."

am muigh, cha robh cùis-chùraim 's am bith oirnne. Ach mar thuirt na daoine glic 's an àm o shean, "tha smùdan fén an ceann gach fòid, is dòruinn ceangailt' ri gach math." Bha aonar 'n ar measg 'n a Chuimreach, agus esan am fear a b'òige. Gu'm bu fada uamsa facial air bith a ràdh an aghaidh cinnidh aosda nam Breathnach, ach bha an sampull ud a' cur dragh oirnn an' còmhnuidh. Theireadh tu nach deach e fad' a stigh an uair a roinn iad a' chiall! Gu tric bhithéamaid a' call ar foighidinn uile gu léir ri a chleasan, agus chunnaic mi uair-eigin duine eile, cho còir sitheil 's a bu mhian leat, 'g a thachdad, agus sinne 'g a thaobh neo-chinnteach 'n ar inntinn am bu chòir dhuinn stad a chur air, no cead a thoirt dha an gnothuch a chrìochnachadh!

Ach air an làimh eile cha b'urrainn thu bhi am feirg ùine fhada ris. Bha iomadh ni 's an pàdur aige a bha maith agus grinn. Mar their an sean-fhacal, rùisgeadh e a thigh fein a thughadh tigh a choimhearsnach agus coltach ri fir eile d'a mhuianntir sheinneadh e mar uiseag 's an speur.

B' e an fhìrinn nach robh olc ann ach mar olc cuilean mi-rianail gun smachd, agus ghabh dithis no triùir dhinn bòid ar dichioll a dheanamh air a shon, agus a thoirt dhachaidh beò, na'm bu toil Ni-Maith e.

B' e sud, ma ta, an companach a ghabh tàmh sèimh còmhla ruinn, cam-lubta 's an leabaidh chruaidh mar bu ghnath leis a bhith, coltach ri gràineig.

Aig marbh na h-oidhche chuala mi fuaim beag agus dhùisg mi, agus faicéar mo laochan 'n a shuidhe suas 's an leabaidh! Leis an t-solus dhoilleir a thàinig troimh'n uinneig, agus gun cuirtear oirre chum mi mo shùilean air, agus bheachdaich mi gu'n do shéid, a réir coltais, osag gaoithe bhò'n uinneig mu thimchioll a chluas agus gun d'fhairich e car fuer.

Ann am mionaid no dhà shnag e bho'n leabaidh gus an teine, agus thòisich e air pìosan guail a chur air, cho sàmhach 's a chuireadh cat spòg air a shròn ghoirt fhéin. Cha robh e ceadaichte dha sin a dheanamh do bhrigh gu'n d' thubhairt na Gearmaillich nach robh feum againn air teine an déidh dhuinn dol a laighe.

Ach bha iomadh riaghait Ghearmailteach ann a bhris sinn, agus ged bu chòir dhomh stad a chur air o'n a bha mise n'am cheannard an t-seòmair cha do rinn mi dad.

Sheas e an sin 'g a gharadh féin aig an teine, ach an ùine ghoirid thòisich eagal air mo bhualadh. Loisg an teine suas agus lion an solus an seòmar uile, agus thòisich e air dealrachadh a mach troimh'n uinneig; gnothuch eagalach, oir cha robh ni eile ann cho *strenget verboten*, mar a theireadh na Gearmailtaich 'n an cànan neo-bhàigheil.

Sheinn Ian Mac Fheàrchair mu

"Ionad reulaidh dh'fhear 'n a éiginn
'N àm bhith stéidheachadh air caladh ;
Ni e soillse mar an daoimean
Solus coinnle 's uinneag ghlaíne."

Ach co dhiubh am meas a chuir am bàrd air "lainndeir-oidhche do luchd mara" de'n t-seòrsa sin, cha do chuir na Gearmailtaich luach air bith air lainndeirean do luchd adhair!

Sheas ar caraid fa chomhair an teine a' dh'fheuchainn ri fholach, ach ma sheas cha b'ann fada, oir thòisich e bhi air a rõisteadh mar sgadan air branndair. Ach leig leis na Cuimrich!

An ath-mhionaid chunnaic mi e dol am mach an dorus, agus ann an tiota no dha thàinig e air ais agus cuinneag làn uisce 'n a làimh. An sin leum mise as na plancaidean, oir na'n cuireadh e uisce air an fhùirneis theth ud rachadh spreadhadh aiste a thil-

geadh sinn fhéin agus gach ni eile a mach as an t-seòmar air uachdar an t-sneachda am muigh.

Cinnteach gu leòir b'e sin a bha e a' cur roimhe, agus an uair a luaisg e a' chuinneag leig mi asam aon sgrèach a chuir staid air a làimh, agus dh' fhan e 'n a sheasamh coltach ri *Discobulus* snaidhthe ain marmor.

Dhùisg an sgairt ud na fir eile, agus an uair a chunnaic iad ciod a bha 'n cois, cha b'e cànan shuaire a bha anns an t-seòmar, no beannachdan a thuit air ceann bàn a' Chuimrich!

Ach bha na bu mhiosa na sin ann, oir thàinig "clang" "clang" air na staidhrich-ean agus bha'n dorus air a phosgladh, agus bhrùchd am freiceadan Gearmailteach a stigh. Obh! Obh! Mar Choire Bhreacain fhéin air ghoil bha farum is gaoir ann.

Bhiodh an fhairge ghlas thonnach
Ag at 'n a garbh mhothar lonnach
'S na h-àrd-uisgeachan bronnach 's a
ghàiraich.

Ach chleachd sinne gu math ris an ànradh, mar a bha gillean Chloinn Raonuill fhéin, agus mar bu ghnàth leinn chum sinn sàmhach agus leig sinn leis a' ghaillion dol seachad. Le dranndain is ròcail, is iomadh bagairt mu na peanasan a thuiteadh oirnn an ath-là ghabh na creatairean mi-mhodhail an rathad.

"Is blàth anail na màthar," their an Gàidheal, ach ge blàth gu dearbh ar n-anail cha b'e anail màthar a shéid sinn air ùghdar na trioblaide. Cha do dhearmad sinn a shinnsirean no a dhùthaich a mhallaichadh,

no là mi-shealbhach a bhreith, no mi-sheòlachd is mi-riaghlaireachd na muinnitir-altruim aige nach fhaca o chionn fhada gu'm bu chòir dhaibh a chur an tigh-smachdachaidh, no an droch mhanadh a chuir 'n ar measg e, no nithean eile nach aithris mi. Ach chrìochnaich ar deas-chainnt fa dhèoidh agus thraoigh an dile, agus seachd sgith de Chuimrich is de Ghearmailteach agus de'n saoghal chruaidh so dh'iarr sinn cadal beannaichte a rithist.

Ach bha deireadh an sgeòil cho math 's am meadhon, oir an ath-nihaduinn thàinig an truaghan bochd chugam glé dhubbhach agus thuirt e :

"Cha d'fhuair mi tiota cadail an raoir le bhi a' smuaineachadh ciod a theirinn ris a' Cheannard Ghearmailteach an uair a chi e mi; ach tha leisgeul math agam mu dheireadh."

"Ma ta," arsa mise, "ciod air an t-saoghal a tha agad ri ràdh ach an ni a tha fhios againn uile air."

"Their mise ris," ars esan, "gu'n do choisich mi 'n am chadal!"

Mar a thachair bha nithean eile fo aire an fhreiceadan Ghearmailtaich an oidhche ud. Bha spòrs air chois am measg ar gillean 's a' champa, agus bha an teine air a dhùchuidh-neachadh, agus mar sin cha robh feum air an leisgeul neònach. Ach tha mi cinnteach gu'm feuchadh e ri faotainn as leis.

Agus ,a leughadair, na'm bu toil leat leasan a tharruing o'n sgeul so, gheibh thu e anns an an t-sean-fhacal, "Na las sop nach urrainn duit fhéin a chur as!"

An Laoidh 477

Bi fhéin mo sholus, a Thighearn mo chrìdh',
Ro shuarach 'n am shealladh gach cuspair a
chi,—

Is tusa a mhàin a bhios daonna am smuain,
A dh'oidhche no latha, am dhùisg no am
shuin.

Bi fhéin mo Ghliocas, am Focal tha fior,
As d' aonais cha shiùbhlainn air muir no air
tir,
O Athair gabh còmhnuidh gu bràth fo mo
chléith,
Is aoin mi gu daingean riut féin ann an
sith.

Ro shuarach leam ionmhas is glòir dhùomhain
dhaoin,

Is tusa mo chuibhrionn a mhàin anns an
t-saogh'l,

Ionad inbheach mo chridhe is leatsa gu bràth,
Ard Righ nam Flaitheas, mo lànachd nach
tràigh.

Ard Righ nam Flaitheas, air tigh'nn do 'n
chogadh gu crìch,

Gun ruigeam an dachaidh far am faic mi an
Righ,

O chuspair mo chridhe, ge b'e dh'haodas
bhi'n dàn,

Bi fhéin mo Sholus a nis is gu bràth.

Ruairidh Dòmhnullach, Steòrnabhagh.

Fianuisean Chriosd

Bidh sibh 'n 'ur fianuisean dhòmhais.—Gníomharan i. 8.

CHAN 'eil teagamh air bith uime sin oir chan e faidh no abstol a thubhairt e ach Chriosd. Is esan am Maighstir agus sinne na seirbhisich, agus tha e air iarraidh air na seirbhisich am fianuis a thogail air taobh am Maighstir. Tha iomadh dòigh anns am faod sinn sin a dheanamh, ma tha inntinn thoileach againn, ach tha mi an dùil nach 'eil dleasdanas eile a bhuiñeas do'n bheatha dhiadhaidh air a bheil luchd-aideachaидh a' deanamh dearmaid cho tric 's a tha iad a' deanamh air an dleasdanas so.

Uair a bha Iain R. Mott a' bruidhinn ri seann duine diadhaidh thuirt an seann duine ris, "An robh thu fhéin agus neach eile riamh còmhla, agus sibh leibh féin greis mhaith, gun thu a bhruidhinn ris mu Chriosd ?" Thuirt Mgħr Mott gu'n deachaidh a' cheist ud mar shaighead 'na anam, agus fhios aige gu'n d'fhuair e fichead is fichead nair cothrom air bruidhinn ri daoine mu Chriosd agus nach do rinn e e.

Uaireigin an uiridh dh'innis mi so do ghille òg a tha cho gaolach air siubhal mhonaidhean agus air dìreadh bheanntan 's gu'm freagradh an t-ainm *Cas-shiubhal-an-t-sléibhe* air, gille a tha 'n a Cheann air *Cadets* agus air *Boy Scouts*, agus a bhios 'g an teagasc ann an Class Biobuill. Thog an rud seachas eadarainn, ach tha eagal orm gu'n do chriochnaich sinn mar a thòisich sinn; aithreachas oirnn le chéile, mar a bha air Mgħr Mott, gu'n do leig sinn seachad iomadh cothrom a dh'haodamaid a ghabhail air ar fianuis a thogail air taobh Chriosd, ach amharus againn nach 'eil e idir furasda do dhuine a bhi cinnteach c'uin, no c'áite, no ciamar, a ni e sin.

Ann an aon dòigh tha e na's phasa do mhiniestar coguis ghlan a bhi aige anns a' chùis so na tha e do dhaoine eile, oir tha e a' toirt fianuis air a chreideamh ann an Chriosd gu follaiseach anns a' chùbaid a h-uile seachduin; agus a thuilleadh air sin tha a' mhór-chuid de dhaoine cho ciallach agus cho modhail 's nach abair iad dad 'n a làthair cho salach no cho toibheumach no cho neo-Chriosdail 's gu'm biodh e air a dhìeadh mar neach a bha neo-dhileas do

Chriosd mur cuireadh e 'n a aghaidh no mur cronaicheadh e e. Ach chan 'eil an saoghal cho coibhneil ri daoine eile 's a tha e ri pearsachan-eaglais, agus air uairean tha e duilich dhaibh fhios a bhi aca cia dhiubh a b'fheàrr dhaibh bruidhinn no bhi 'n an tosd.

Thubhairt Ceannard nan *Cadets* agus nam *Boy Scouts* rium gu robh e furasda gu leòir dha bruidhinn ris na balaich mu Chriosd agus mu'n bheatha dhiadhaidh anns a' Chlass Bhiobuill, agus furasda dha a' bheatha dhuiñeil agus uasal a chumail fa chomhair an sùl daonnan, ach nach do bhruidhinn e riamh mu Chriosd ri duine eile ach ris na balaich a bha anns na Comuinn aige. An uair a thuirt mi ris gu robh mi an dùil gur e sin an seòrsa fianuis a bha Chriosd ag iarraidh, agus a bha buannachdail d'a aobhar anns an t-saoghal, bha e 'n a thosd mionaid no dhà, agus an sin dh'innis e dhomh mu oidheche fhiadhaich a chuir e fhéin agus gille eile seachad fo'n *Chloich-fhasgaidh* air an Lèrig Dhrù, eadar Agaidh-mhór agus Bràigh-Mhàrr. Rug gaillionn orra nach d'fhiosraich iad riamh a leithid, gaoth is sneachd is dorchadas a' toirt bhuapa an analach agus am faireachduin agus an tùir, mar gu'm biodh corruiach uamhasach air na beanntan riu agus iad air son cur as daibh. Ach gu fortanach ràinig iad a' Chlach-fhasgaidh m'an d'thug iad thairis, didean a chuir am Freasdal air an t-slige chunnart-aich ud gu bhi 'n a teàrmunn do luchdturuis. Ach ged a bhruidhinn iad air fichead rud eile fad na h-oidhche a bha iad foidhpe cha d' thuirt fear seach fear dhiubh dad a leigeadh fhaicinn do'n fhear eile gu'n robh e a' creidisinn ann an Dia no ann an saoghal eile. Agus sin ann an suidheachadh anns an saoileadh tu gu'n robh ainglean Dhé agus guth Dhé a' labhairt riu agus ag iarraidh orra 'ainm a mholaich. An déidh làimhe fhuaire e a mach gu'n robh a chompanach a' teagasc anns an sgoil Shàbaid ann an eaglais Bhaisteach an Glaschu, ach dhealaich iad a' mhàduinn ud gun fhios aig aon seach aon dhiubh eo aca is e Chriosduidh no ascreidmheach no Mohàmmadanach a chuir seachad an oidhche còmhla ris.

Gun teagamh chan 'eil e maith do dhaoinne a bhi tuilleadh 's a chòir bruidhneach no gabach mu nithean sòluimte, gu sònraichte mu fhiosrachadh agus mu fhaireachduin an anama, agus glé thric chan 'eil anns an *fianuis* a bhios braithrean briathrach agus eu-domhain a' toirt do gach duine a thachras orra mu'n dòigh anns an robh iad air an iompachadh ach gliongarsaich gun tairbhe. Tha feum air tuigse agus air glicias agus air féin-smachd aig *fianaisean* Chriosd cho maith 's a tha feum aca air eud agus dil-seachd, agus tha feum aca daonnaan a chumail 'n an cuimhne gu bheil Dia 'g an cluinnintinn.

Ach air a shon sin an uair a sheallas sinn air ar n-ais tha fhios agam gu bheil aithreachas air cuid againn, agus theagamh a' chuid as mothu, gu'n d'han siinn 'n ar tosd iomadh uair a bu chòir dhuinn ar *fianuis* mar Chriosdùidhean a thogail agus aobhar agus eaglais Chriosd a sheasamh. Chan fhoghainn e dhuinn a bhi seinn anns an eaglais air an t-Sàbaid,

Chan aobhar näire leam-sa Criosd
No 'chùis a dhìon gu beachd,

mur bheil misneach againn air làithean na seachduin, am measg ar compaich agus anns gach àite no comunn anns am bi sinn, a leigeil fhacinn do dhaoine a bhios a' magadh air nithean naomh, no air Eaglaisean, no air soisgeulaichean, no a' deanamh dibhearsoin air a' Bhiobull, no ag ràdh rud salach a chuireadh näire air daoine beusach, gur càirdean agus luchd-leanmuinn Chriosd sinn aig a bheil urram d'a ainm, agus nach urrainn sinn fuireach 'n ar tosd ag eisdeachd ri cainnt no ri beachdan a tha mosach is feall.

O chionn beagan sheachduinean thuirt cléireach ann an Dùn-éideann rium nach creidinn na bha ri chluinntinn de dhroch chainnt agus de dhraosdachd agus de naidheachdan salach ann an seòrmraicheàn-gnothaich anns a' bhaile, agus am bùthan móra, agus ann an tighean-oibre eile far a bheil daoine cruinn, agus coithrom aca air bruidhinn agus cùch 'g an cluinnintinn.

"Bha mise ag obair," ars esan, "còig bliadhna ann an tigh-malairt, far nach cluinneadh tu là 's a' bhliadhna ach seanchas

cho draosda no cho toibheumach 's gu'n cuireadh e òrrais ort. Ach air a shon sin cha do leig mi orm nach robh an cainnt a' còrdadh rium, agus ged bha ochd duine deug còmhla rium ag obair anns an aon àite, agus cuid dhiubh na b'òige na mi fhéin, cha robh fhios aig gin dhiubh gu'n robh mi'n am fhear-aideachaidh no gu'm buininn do dh' eaglais Chriosd. Cha robh annam ach an gealtair, agus bha uiread näire orm air son a bhi cho neo-dhileas do m' chreideamh agus do m' Mhaighstir 's gu'n d'thug e bhuam mo shonas agus mo chadal. Ach mu dheireadh chuir mi romham gu'm bruidh-ninn, ciod air bith a thachradh, agus am màireach an uair a chuala mi fear dhiubh ag innseadh naidheachd dhrabasta chronaich mi e agus dh'fheuch mi ri innseadh dhaibh ciod a shaileadh no theireadh Criosd riu. An toiseach cha do rinn iad ach gáire; an sin thòisich iad air tarruing asam agus air feòraich dhiomh cuin a bha mi dol a mach do na h-Innsibh mar mhissionaraidh, ach an uair a dh'fhàs iad sgìth dheth s.n bha an seòmar na bu shàmhlaiche agus tha mi an dùil na bu ghloine. Ach mur robh e 'n a bhuannachd do neach eile, bha e 'n a bhuannachd dhomh fhéin oir thainig mo shonas agus mo shaorsa air ais."

Ach chan e so an seòrsa fianuis a tha coithrom maith aig daoine air a thoirt do Chriosd air an dùthach. Ann na bailtean-móra chan aithne do dhaoine a chéile ach ann an tomhas beag, ach anns a' Ghàidh-ealtachd far an aithne do dhaoine an coimhearsnaich, o'n craicionn gu'n cridhe, o'n creideamh gu'n gnìomh, a muigh 's a stigh, tha luchd-aideachaidh air an cur air a' mheidh a h-uile latha d'am beatha, agus breith air a thoirt air Criosd agus air eaglais, agus air Dia fhéin, a réir na fianuis a tha iadsan a' toirt seachad. Chan 'eil neach air bith 'n a fhianuis mhaith do Chriosd mur bheil daoine eile a' faicinn ni-eigin ann a chuireas Criosd agus Dia 'n an cuimhne, no rud-eigin a thaisiceas an eridhe fhéin agus a ni Criosd ion-mhiannaichte leò.

Ach is e an neach as fheàrr an airidh air an ainm uasal "fianuis" *an neach a sheasas gu ful, a' cathachadh an aghaidh peacaidh, agus a bhios dìleas gu bàs.* Sin a rinn na martaraich.

Fo Chraobh Sheudair

CO ris a theireadh tu duine dona?

Theireadh ri duine nach 'eil laghach ri mhaoi.

Tha corr agus fichead bliadhna o nach do

chuimhnich mi air Eanruic Ballingall, agus o nach cuala mi neach eile ag ainmeachadh 'ainme, ach anns a' mhàduinn an diugh an uair a thàinig am posta leis a' phaire-

naidheachd chuir mi as mo làimh an inneal leis an robh mi ag obair anns a' ghàrradh agus shuidh mi fo'n chraoibh so a dh' fhaicinn ciamar a chaithd le Iain Panton ann an Comhfharpuis *Golf* anns an robh duaisean móra air an toirt do'n fheadhainn a b'fheàrr. Chan e Panton a bha air thoiseach ach fear I. H. Ballingall, duine nach b'aithne dhomh. Mar sin cha robh de bhuaidh aig an ainm air m'inntinn ach gu'n do chuir e 'n am chuimhne Ballingall eile, Eanruic Ballingall, tuathanach ann am Peairt, nach maireann an diugh, no gin de na daoine d'am buineadh e; daoine cruaidh, garg, saoghalta, a sheas an suilean a mach le saill, agus a fhuaireann an cridhe car greis, ach a tha an cuimhne a nis air a gearradh as o'n talamh. B'e Eanruic an t-aon mu dheireadh dhiubh, agus shiubhail esan o chionn iomadh blaithna ann an Gartnavel, an déidh dha a chuid òl, agus bean chiùin a chur do'n uaigh, agus anam fhéin a sgrios. Ach ged a sgiroibh mi am falas mu dheireadh so, bheir mi air ais e, oir chan ann dhuinne a bhuineas breitheanas ach do Dia.

Spagluinn is Spagadagliog

A thaobh dhaoine a chaidh fada air seachrantha e fior gur e aobhar an seachrain glé thric, gu'n robh meang no failng 'n an gnè gu'n nàdurra, agus tha mi an dùil gur e an rud ris an abair sinn iubhar, no uail, an fhàiling shònraichte a bha ann an Eanruic Ballingall bho rugadh e. Bu toigh leis a bhi mór, farmad a bhi aig daoine eile ris, agus a bhi 'g an eluinnntinn ag ràdh nach d'fhàirtlich e riagh air rud air bith fhaotainn a mhiannaich e, no chuir e roimhe a bhi aige. Sin a thug air pòsadh; bhiodh e cho furasda dhomh a chreidsinn gu'n robh gaol aige air an nighinn ghrinn a phòs e's gu'n biadh gaol aig molt dubh-cheannach air uiseag-mhonaidh, ach an uair a bha e air a sheanchas anns an dùthaic gu'n robh mòran shuirigh-each ag iarraidh Eilidh Maxwell a phòsadh; oifigich-airm, tighearnan-fearainn, buill-Pàrlamaid, agus feadhainn eile aig nach robh dad de'n t-saoghal ach deagh mhisneach agus dòchas, ach gu'n do dhiult i iad uile, chuir Eanruic Ballingall roimhe gu'n euir-eadh esan teadhair oirre. "Chan fhaca mi riamh," ars esan ri fear d'a chompanaich anns an Waverly Hotel am Peairt, "agh air nach curinn buarach, no loth air nach curinn taod."

Aig Ni-maith a mhàin tha fhios ciamar a tharruing a' chàraid ud ri chéile, no ciod an leannanachd neònach a bha eatorra anns an uine ghoirid eadair èolas fhaotainn air a chéile agus pòsadh, oir dithis cho eu-coltaich

ri chéile chan fhaigheadh tu ged a shiubhladh tu Albainn uile, esan cho ròmach, colgach ri fothannan friodhanach agus ise cho mìn, bòidheach ri bròg-na-cuthaig.

Na'n robh i gun fear eile a bhi as a déidh, d'a seòrsa fhéin, cha chuireadh e uiread ionghnaidh ort gu'n ceangladh i i fhéin ri leithid Eanruic Ballingall, duine durbhaidh do nach b'aithne eadhon a bhiadh a ghabhail gu sàmhach grinn mar bhios daoine eile'g a ghabhail, agus anns nach robh aon bhoinne a dh'uaisle o fhuil no o oilean, no o eagal Dhé no dhaoine. Na bu mhiosa na sin bha e cho trom air an deoch 's gu'm biadh tuathanach eile 'g a sheachnadh ann am Peairt, agus cho suarach mu chliù bhoireannach 's nach robh boireannach banail no caileag shearbhanta eadar Dail-na-ceàrdach agus Craoibh air nach robh eagal roimhe. An deireadh a làithean an uair a thug seana Miss Reid suas an sgoil a bha aice ann an Sruthan, b'e an aon chuid d'a sgoilearachd a chùm i suas, a bhi a' cunntas na bha aig Eanruic Ballingall de chloinn dhìolain.

Sin, matà, an duine dona ris an do chean gail Eilidh Maxwell i fhéin gu gòrach, gun chead a h-athar no a màthar agus gun bheannachd fiu a h-aon d'a cairdean lìon-mhor. Cha b'e sagart no ministear a phòs iad ach an Siorram, agus cha robh a làthair ach iad fhéin agus tri fianaisean, cléireach agus dà ghille-each as an stàbull aig Ballingall. B'ion do Eilidh Maxwell "mulad a bhi oirre latha a bainnse," agus eagal cuideachd, a' dol air cheann turuis cho sòluit agus cho cunnartach gun bheannachd a pártan, gun bheannachd a cairdean, agus gun bheannachd na h-eaglais, an Eaglais Shasunnach d'am buineadh i agus anns an robh i 'na bean-chomanachaiddh. Bu bheag aig Eanruic "beannachd na h-eaglais," rud nach do shanntaich agus nach d'iarr e riamh.

Car son a rinn i e?

Thog am pòsadh ud uiread seanchais 's ged b'e Ban-phrionnsa a bha ann an Eilidh Maxwell, agus b'e an aon cheist a bha am beul gach neach a bhruidhneadh uime, "Car son air an t-saoghal a rinn i e?" Caileag òg lurach, o dhaoine uasal measail, a bha air a togail agus air a h-oileanachadh mar bhean uasal, anns an robh grinneas agus màldachd nàdurra a thuilleadh air an inbhe shaoghalta a bha aice, 'g a ceangal fhéin gu neo-chothromach ri ramailear borb de dhuine anns nach robh inntinn, no coguis, no caomhalachd, no modh—sin rud nach 'eil furasda a thuigsinn. Theireadh euid nach robh i sona 'n a dachaidh agus gu'n robh balla-meadhoin eadar i fhéin agus a

pàrantan. Ach ged bhiodh sin fior, bha ficheadò dòigh eile anns am faodadh i sonas agus saorsa fhaotainn gun dol an luib an duine ud.

Chuala mi iomadh rud air ainmeachadh le seann daoine mar aobhar gu'n do rinn Eilidh Maxwell pòsadh cho amaideach, ach cha chuala mi duine idir ag ràdh gu'n robh i air a dalladh le gaol, no gur e gaol a thug oirre a dheanamh. Mar sin tha mi a' leth-chreidsinn gu'n robh Miss Reid ceart an uair a thuit i riùm gu'n robh i air a cur fo gheasaibh leis a' chumhachd a bha aige thairis air eich, agus na h-euchdan a dheanadh e leò 'g am marcachd. A thuilleadh air na Clydesdales fhiachail a bha aige, a bhiodh air thoiseach daonnan aig Show Pheairt, bha e ag àrach eich-réisidh a bhiodh a' ruith aig Sgàin agus Baile nam Friosgan agus Ionar-àr, agus e fhéin 'g am marcachd. Bha e maith anns an diollaid; bha làmhan maith aige, agus misneach is dòrras gun chiall.

B' ean aon nì a b'fheàrr le Eilidh Maxwell air an t-saoghal a bhi am measg each agus a bhi a' marcachd, agus b'e an seòrsa dhaoine a b'fheàrr leatha a bhi còmhla riu gilleann-stàbuill agus daoine làidir misneachail aig an robh smachd is comannd air eich fhiadhach a chuireadh eagal air daoine eile. Tha gaol aig boireannaich air neart agus gaisgealachd agus comannd ann am fir, agus glé thric, mar is meanbha agus is laige iad fhéin, agus mar is mìne agus is beusaiche a bha iad air an togail, is ann is mothà a tha tarruing aig neart dhaoine ceannsachail orra, gus mu'n dheireadh a bheil draoidheachd air a chur orra agus an caill iad an toil agus an lùth agus an ciall mar gu'm biodh coinean a tha neas air a shàil.

Fan ri dheread

O'n cheud là a chaidh iad còmhla cha robh am pòsadh ud sona. Bha i ro ghrinn agus ro bheusach air a shon agus bha fhios aige air, ach ma bha, cha do rinn sin ach farran agus fearg a chur air, agus mu'n robh iad mìos pòsda thòisich e air magadh oirre, agus a bhi doirbh rithe an làthair sheirbhiseach agus an làthair na gràisge a

bhiodh e a' toirt a dh'ionnsuidh an tighe. An uair a chaidh bliadhna seachad gun duine cloinne a bhi aca rinn sin e na bu bhuir air fad, agus bhiodh e 'g a thilgeadh oirre mar inisg ann an cainnt a chuireadh sgreamh ar ban-cheard.

A h-uile Di-haoine thigeadh e dhachaidh á Peairt air an daoraich agus dh'fheumadh na gilleann-stàbuill a ghiùlan troimh 'n chitsin do'n leabaidh mar gu'n robh iad a' giulan cuirp.

Ach car son a shàraichinn daoine eneasda a leughas an duilleag so le bhi a' deanamh an còrr iomraigheachd no suaireas, ach is e a thug orm an naidheachd bhrònach sò innseadh gu'm bu mhaith leam gu'n sealladh nigheanan òga romhpa an uair a tha iad a' smuaineachadh air iad fhéin a cheangal ri fear air bith le bann-pòsaidh, eadhon ged bhiodh gaol aca air. Ciod a tha ann an gaol mur bheil a air a stéidheachadh air ciall is gliocas, is féin-smachd, ach treòraiche a dh'fhaodas daoine a chur air seachran; solus anns an loisg iad an sgiathan mar an leòmann.

Ann an trì bliadhna bha Eilidh Maxwell marbh; ach bha a h-òige agus a cridhe agus an spiorad beò a bha 'n a h-intinn briste agus marbh fada mu'n d'fhàg an anail a corp. Is e an rud a b'fheàrr a rinn Eanruic Ballingall 'na bheatha, nach do chuir e uiread agus clach-chinn os a cionn. Cha bhiodh an sin ach an tuilleadh tàmait a chur oirre. Mur bheil daoine laghach ri chéile 'n am beatha, chan 'eil anns a' chaoidh a bhios air a' chloich-chinn ach deòir gun deurach.

Thòisich mi leis a' cheist so, Co ris a theiread tu duine dona? agus crìochnaichidh mi le ceist eile, ciód an là as sona ann am beatha té a tha air a ceangal ri fear nach 'eil laghach rithe? Theirinn gur e là a bàis.

*Oia tosach sèimh an leaba 'n uaigh,
A ghabhail suain is fois,
Theid crìoch air dragh luchd-euceirt innt'
'S gheibh daoine sgìth innt' clos.*

Comunn Gaidhealach nam Ban

Cuireadh do Bhana-Ghaidheil Oga

An t-Urramach T. M. Mac Calmain, M.A.

CHAIDH Comunn Gaidhealach nam Ban, no "Comunn nan Ladies," no an "L.H.A." (*Ladies Highland Association*), a stéidheach-

adh an toiseach anns a' bhliadhna 1850. Mar sin, an ath bhliadhna bitidh an Comunn ceud bliadhna a dh'aois, agus anns an ùine

fhada sin is móir an t-seirbhis a rinne e do na ceàrnainn sin de'n Ghaidhealtachd anns an robh e a' saothrachadh.

Anns a' cheud chuid de a eachdraidh, agus suas gus an t-ám anns an do ghabh an Stàid làn-ùghdarras thairis air uile sgoilean na dìthecha, bha an "L.H.A." ag cumail sgoilean air feadh na Gaidhealtachd, an uair nach robh sgoilean-sgìre is sgoilean eile ach tearc. Aig aon ám bha mu chóig mìle sgoilear ann an sgoilean a' Chomuinn, agus deich is trì fichead oilleanach, a bha toirt a mach foghlum na ministrealachd, 'gan teagast.

An déidh sin, agus suas gus an t-ám anns an do ghabh an Stàid an obair sin os làimh mar an ceudna, bha an Comunn a' toirt bhanaltrum do iomadh sgìre. O chionn móran bhliadhna chan a nise chan 'eil raon a' Chomuinn cho farsaing 's a b'abhaist dha a bhith, ach fhathast tha e a' deanamh obair mhaith. Tha e ag cumail mhathan-chuideachaидh ann an sgirean sònraichte air a' Ghaidhealtachd, far a bheil mórfheum air an leithid gu bhith cuideachadh leis a' mhiniestear ann a bhith teagast na h-òigrigh. An ceartuair tha ochd de'n luchd-cuideachaидh so aig a' Chomunn—a trì a' saothrachadh anns an Eilean Sgitheanach agus a cóig ann an Leódhais.

Ciod a tha iad sin a' deanamh? Tha iad ag cumail sgoilean-Sàbaid agus air feasgráichean eile tha iad ag gléidheadh chlasaichean anns a bheil an òigrigh a' foghlum iomadh ealain fheumail. Bithidh iad a'

tadhal air a' mhuinntir a tha aosda agus aonaranach agus euslan, agus an ionadh dòigh eile tha iad, an ainn Chriosd agus na h-Eaglaise, a' nochdadh bàidh.

Tha feum aig a' Chomunn air barrachd luchd-oibreach na tha aca, agus mar sin tha iad a' toirt cuireadh do bhan-Ghaidheal òg sam bith a leughas seo a h-ainm a chur a steach air son na h-oibre seo. Feumaidh iadsan a tha miannachadh gabhail ann an seirbhis a' Chomuinn a bhith os cionn fichead bliadhna a dh'aois agus a bhith an deagh shláinte. Feumaidh iad cuideachd a bhith 'nan luchd-comanachaидh ann an coimhthionail air chor-eigin, agus tha e 'na chuideachadh ma bha cùrsa-foghlum aca ann an àrd-sgoil agus ma choisinn iad an deuchainn as àirdé (*Leaving Certificate*). Bha còir aca cuideachd a bhith 'nan luchd-bruidhinn Gàidhlig, ach gabhar ri feadhainn aig nach 'eil Gàidhlig idir.

Tha aca-san a tha gabhail anns an t-seirbhis seo ri dà bhliadhna a chur seachad ann an Colaisde St. Colm's an Dùn-Eideann, ag ionnsachadh nan nithean a bhios feumail dhaibh 'nan obair. Cuidichidh an Comunn leotha am feadh 's a tha iad anns a' Cholaisde, agus tha tuarasdal air a thoirt dhaibh cho luath 's a thòisicheas iad air an obair anns a' cheàrn anns an téid an suidheachadh.

Neach leis an àill gabhail anns an t-seirbhis seo, no aig a bheil miann tuilleadh fiosrachaidh fhaotainn mu'n chùis, sgrìobhadh iad gu: *The Secretary, Ladies' Highland Association, 121 George Street, Edinburgh.*

Gilleasbuig MacAsgaill

THA ionndrainn agus caóidh air an eildeir chòir seo chan ann a mhàin an sgìreachd Bhatarnis d' am buineadh e, ach mar an cendna an sgìreachdan taobh tuath an Eilein Sgitheanach.

Rinn e an roghainn mhaith 'n a dhuine òg agus bha a bheatha riamh o'n uair sin a' togail fianuis gu robh e a' gluasad maille ri Dia.

Fad iomadh bliadhna bha e 'n a eildear, an toiseach 's an Faglais Shaor Aonaichte, agus an sin ann an Eaglais na h-Alba, a ghnàth a' deanamh na dh'fhaodadh e air son aobhar Dhé, oir b' e sith agus maith Jerusaleim a bhi meudachadh miann a chridhe. Bha e 'n a eildear cléire, oir bha e glic grunn-dail ann an gnothuichibh agus measail aig na braithrean.

Bu tlachdmhor a bhi 'n a chuideachd oir bha e 'n a chonaltraiche maith, agus bha a ghràdh d' a Fheàr-saoraidh a' cur daonnan salann 'n a chòmhchradh.

Fhuair e aois mhaith, ceithir fichead bliadhna 's a seachd, agus ged bha e air an leabaidh 's na mìosan mu dheireadh cha d' fhàilich a chuinne no aithne. Gu sònruichte 's na làithean mu dheireadh bha a chaithe-beatha air nèamh, agus cosmhail ri sean Ionraic bi fhanuis aig a' chrich "Tha gràs a' rioghachadh." Shiubhail e dhachaidh gu séimh air an ochdamh là deug de cheud mhìos na bliadhna. "Thoir fainear an duine foirfe, agus amhaire air an duine ionraic; oir is i sith as erioch do 'n duine sin."

Tha co-fhaireachdaiann againn ri bhan-trach chòir agus a theaghlaich 'n am bròn.

Aig an Uinneig

Bho I Chalum-cille gu Dun-Bhlàthain

SO an t-ainm a thugadh do leabhran beag (a' phrìs leth-chrùn) a tha air a chur a mach le Comunn Nàisinneach a' Bhiobuill an Albainn, a dh'innseadh mu obair a' Chomuinn agus mar a tha iad a' craobh-sgaoileadh a' Bhiobuill anns gach dùthchaich fo'n ghréin.

Bha cuid de chompanaich Chaluim-Cille ann am manachaíann Ìthe nach robh 'n an sgoilearan; bha iad sin air an cumail ag obair air an fhearrann agus air nithean eile a bha feumail do'n Mhuinntrì, ach bha a' chuid dhiubh a dh'ionnsaich sgriobhadh air an cumail a' sgriobhadh a' Bhiobuill. Tha e air a radh gu'n do sgriobh Calum-cille le làimh fhéin trì cheud Biobull, ach chan 'eil dreach na firinn air an naidheachd sin, oir bu mhaith an obair e do dhuine ann am bliadhna aon Bhiobull a sgriobhadh le làimh. A thuilleadh air sin cha robh am Biobull slán aig Calum-Cille, is tha mi an dùil nach do sgriobh e riabhach criomain dheth as na sailm agus na soisgeulan. Ach na'n robh dad de na dh'ath-sgriobh an duine naomh air mhaireann an diugh, 'n a làimh fhéin, nach ann air a bhiodh am margadh agus am meas! Ach chan 'eil rud air an t-saoghal a bheir dùlain do dhroch shìd nan Eileanan Siar fad mìle bliadhna ach na creagan, agus eadar clòmh-liath is grodadh nan linn-tean agus teine nan Lochlannach, chan 'eil sgeul an diugh air gin de na Biobuill a bha ann an I.

Anns an leabhran so tha e air innseadh mar chaidh craobh-sgaoileadh a' Bhiobuill air aghaidh an Albainn, o'n bheag gus a' mhór, agus mar a sgoil an Comunn a sgiathan gus a nis a bheil teachdairean agus luchd-reic Bhiobull aige anns gach ceàrn de'n t-saoghal. Is fhiach an obair so a cuideachadh, agus ann am móran de sgir-eachdan agus a dh'eaglaisean anns a' Ghàidhealtachd, agus air feadh Albainn uile, tha sin air a dheanamh. Tha e air fàs fann 'n am chuimhne an diugh, ach o'n cheud nair a leugh mi Beatha an Ollaimh, Dònmhullach na Tòisigheadh, dh'fhan e 'n am inntinn cho tric agus cho dealasach 's a bhiodh e a' searmonachadh an sud agus an so a chuideachadh Chomunn a bha tional airgid a chraobh-sgaoileadh a' Bhiobuill.

Bha airgiod cho gann aig aon àm 's gu'm biadh daoine a' taigsinn chearcan is uibhean, no cairt fheoir, no dà luchd mòna, an iomlaid aona Bhiobull, agus bha boirionnach anns a' Bhràighe, an sgor Urchardain, a bha cho déidheil air Biobull a làimhseachadh

agus a leughadh 's gu'n d'thug i a h-earrasaid agus a currac do bhan-choimhairsnach air son iasad dheth.

Duine air bith a tha a' feuchainn ri Facal Dhe a chur ann an làmhan agus ann an eridheachan dhaoine aig nach 'eil e cheana tha làmh aige ann an obair mhaith, oir is e Facal Dhe an treóraiche gu Criod, Solus an t-saoghal.

Am B.B.C.

Chan 'eil duine an Albainn an diugh, sean no òg, aig nach 'eil fhios ciod a tha na litrichean so a' ciallachadh. Cha bhiodh e fior dhuit sin a ràdh mu mhóran eile de na litrichean a chi thu air paipear no a chluinneas tu air beul dhaoine. Eadar an giorrachadh a bhios muinntir an Airm agus cléirich anns na tighean-riaghlaidh a' deanamh cha mhór gu bheil nì no neach air fhágail nach ann le litrichean a bhios iad a' bruidhinn umpa, mar bhios balaich anns an sgoil a' bruidhinn mu chàch a chéile le far-ainmean. Bha balach á Muile a bha ag obair an gàrradh iaruinn air Cluaidh, mórr as fhéin, agus a' sgriobhadh gu mhàthair gu'n robh e a' faotainn air aghaidh anabarrach maith, a chionn gur e L.D. a bhiodh aig a chompanaich air, agus gun fhios aige gur e *lazy devil* a bha L.D. a' ciallachadh. Ach ged nach biadh fhios againn ciod a tha LXX, no I.T.U., no F.B.S.T., no C.T.S., no B.S.T., no U.P. a' ciallachadh, tha fhios againn nile ciod a tha B.B.C. a' ciallachadh, agus ni mìltean is mìltean d'ar luchd-dùthcha fiughair ris na facail, "This is the B.B.C. Scottish Home Service."

Air a' mhìos a chaidh seachad bha am B.B.C. a' sealltainn air ais a chumail eumhne air an obair a rinn iad anns na coig bliadhna fichead o thòisich iad, agus tha sin air innseadh gu réidh, òrdail, ann an leabhran beag bòidheach a bha air a sgriobhadh le Melville Dinwiddie fo'n ainm *The Scot and his Radio*. Cha ruig mi a leas ath-aithris a dheanamh air na tha Mghr Dinwiddie ag innseadh mu fhàs na h-øibre so o bbliadhna gu bliadhna, agus o'n bheag gus am mórr, gus a bheil daoine an diugh cho gaolach air an Radio 's a tha iad air an tombaca, agus nach deanadh iad feum as eugmhais. Co dhiubh is e so innleachd is iongnadh as mothà a chunnacas anns an linn so (no ann an linn air bith eile) no nach e, chan fhacas agus cha chualas rud eile riamh a rinn niread atharrachaidh air beatha dhaoine, no thug dhaibh uiread toileachaidh. Eòlas,

ceòl, teagascg, dibhearsoin, a h-uile nì a tha tachairt air feadh an t-saoghail, gheibh iad sin a h-uile latha air an Radio, agus ionadh rud eile air son punnd Sasunnach 's-a' bhliadhna, cùnnradh as fheàrr a fhuair iad riagh.

Bha seana bhean ann an sgìr àraidh a bhithinn a' dol a dh'amharc uair 's a' mhios, no mar sin, a chionn gu robh i ònrachdach ann an àite leth-oireach far nach robh i a' faicinn móran dhaoine. Cha robh i idir cràbhach, ach bha i cho gaolach air naidheadhan na dùthcha a tharruing asam 's gu'm bithinn ag ràdh riùm fhéin air uairean nach robh feum ann dhomh a bhi dol astar maith a thadhall oirre ach a mhàin gu robh e 'n a thoileachadh dhi a chluinntinn ciod a bha an W.R.I. a' deanamh agus trealaich shuarach eile de'n t-seòrsa sin. Ach thug daimheach air choireigin Radio dhi, agus a' cheud uair a thadhail mi oirre an déidh dhi fhaotainn, chèum i mi dà uair an uaireadair a' leigeil fhaicinn dhomh mar a bha an inneal ag oibreachadh, agus na nithean gasda a bha ri chluinntinn air. Mu dheireadh dh'fhàs i cho eòlach air muinntir an Radio, agus air Churchill, agus Chamberlain, agus Ramsay MacDhòmhnuill; air Professor Joad agus Uilleam Fyffe; air Niall Mac Ghill-eathain agus Eoghan Mac-a-phi, agus air maithean a' chiùl 's gur ann air an ainm baistidh a bhiodh i a' bruidhinn umpa. An àite a bhi a' feòraich dhiom mu'n W.R.I. cha robh an corr ionraidh aice orra-san; is ann a bhiodh i a nis a' toirt naidheadchan an t-saoghail dhòmhsa, ag innseadh ciod a thuirt Hitler agus Hopkins agus Ciano, agus ciod a bha dol air aghaidh ann am Paris, agus ann an New York, agus an Lunnaidh.

Chan 'eil fhios agam ciod a' bhuaidh a bha aig an Radio air a h-inntinn is air a h-anam, ach b'fheàrrd a bodhaig agus a slàinte e co dhìubh. Stad an ciùchran a bhiodh aice ri taobh an teine, agus thog i oirre mar gu'm biodh i deich bliadhna na b'òige, an uair a fhuaire aice a steach do shaoghal a b'fharstuinge na lub-a-gheòidh.

Tha os eionn muillean dachaidh an Albainn anns a bheil Radio.

Chan 'eil dad eile 's an amhare aig luchdriaghlaidh am B.B.C. ach maith na dùthcha, agus nithean glan agus urramach a chraobhsgaoileadh, a bheir fiosrachadh agus tuigse agus sòlas do'n t-sluagh.

Tha iad bàigheil ri muinntir na Gàidhealtachd, ach ged bhios Gàidheil air uairean a' gearan nach 'eil an tòine a tha iad a' toirt dhuinn ach goirid, tha mise an dùil gu bheil i fada gu leòr air son na tha againne ri thoirt dhaibh. An coimeas ri luchd na Beurla

chan 'eil annainn ach sluagh beag, cho anfhannd ris na coineanan gun a bhi cho lòn-mhor riu.

Cha bhi mise ach glé annamh ag éisdeachd ris an Radio, a chionn nach 'eil mo chlaisteachd cho maith 's a bha i, ach tha mi an dùil gu bheil an fheadhainn a bhios a' bruidhinn air a' bruidhinn ro luath mar gu'm biodh cabhag orra, agus eagal nach urrainn dhaibh críochnachadh anns an tòine a thugadh dhaibh. Ach is toigh leis an òigrídh luaths is siubhal a bhi ann am bruidhinn dhaoine ged is fheàrr leamsa iad a bhi a' bruidhinn air an athais gu réidh. "Nach 'eil dà uair dheng 's an là!"

Mecca na h-Eaglais Shaoir

Anns na làithean anns an robh an t-Ollamh Alasdair Whyte 'n a rìgh thairis air a' choimhthionail so, agus 'n a Choguis bheò do'n chuid mhór dhìubh, bha an eaglais so, Eaglais an Naoimh Seòras, an aon nì do dhaoine cràbhach a thigeadh do Dhùn-éideann as an dùthaich a bha Mecca do na Mohammedanaich. Ma bha Sàbaid aca anns a' bhaile is ann innte a rachadh iad, ged a dh'fheumadh iad seasamh fad tòine ann an sleath a dh'fhaotainn a steach. Bha seasamh aig an eaglais so nach robh aig gin eile anns an Eaglais Shaoir, bha ministearan maith agus aimmeil innte, an t-Ollamh Candlish, an t-Ollamh Alasdair Whyte, an t-Ollamh Uisdean Black, an t-Ollamh Iain Kelman, agus an t-Ollamh Seumas Black. Bha seasamh aice cuideachd a chionn gur ann innte a bhiodh maithean na h-Eaglaise Saoire an Dùn-éideann a' dol, daoine saibhir agus mnathan cràbhach a bha fialaidh le'n euid ann an aobhar an t-soisgeil, agus a dh'fhaodadh a ràdh, "Tha sinn beartach agus gun fheum againn air ni air bith." Ged bhiodh eaglaisean anns nach robh a' bheag de choimhthionail no a dh'airgiad a' cur as leth a' choimhthionail so air uairean (theaganach le farmad) gu'n robh iad a cur muinghin anns an fheòil, dh'fhaodadh iad a ràdh mar thuirt Pol, gu'n robh aobhar aca air sin a dheanamh; clann an Dealachaidh, oighreachan an Ollaimh Chalmers; a thaobh sgoilearachd agus eud air thoiseach air na Moderates agus na U.P.s, agus a réir na fireantachd a tha 's an lagh neo-choireach.

An uair a bha mi an Olthigh Dhùn-éideann bha an t-Ollamh Alasdair Whyte aig àirde a neirt, agus an eaglais cho làn, maduinn is feasgar, 's gu'n robh e duilich àite-suidhe fhaotainn innte. Ged chaidh i beagan air a h-ais o chionn bhliadhna, mar chaidh iomadh eaglais eile, tha i fhathast

mór agus làdir, is seasamh aice an Dùn-eideann nach eil ach aig dhà no trì eile.

Bho chionn bliadhna tha an eaglais so falamh, ach ged rannsaich iad Albainn uile, mar rannsaich an t-Uile-chumhachdach Ierusalem le coinneal, ag iarraidh searmonaiche a thoilicheadh iad, cha d'fhuair iad duine a chuireadh Alasdair Whyte 'n an cuimhne gus an d'amais iad air gille òg as na Hearadh, Murchadh Eòghan Dòmhnullach, B.D., a tha anns an t-Seann Eaglais, am Partick, an Glaschu.

Sin, matà, an gille òg a bhios air a shuidheachadh gu goirid anns an eaglais aimmeil so, agus tha mi ciunteach gu bheil an guidhe agus an ùrnuig ann an cridhe iomadh duine anns na Hearadh agus air feadh na Gàidh-ealtachd gu'm bi beannachd an Tighearna maille ris anns an obair mhór a tha e a' dol air a ceann, 'n a dhachaidh agus 'n a choimhthional, agus gu'n coimhlion e ann an Dùn-eideann ministrealachd a bhios buannachdail do dhaoine anns an t-seagh as fleàrr; anns am bi twigse agus faidhidinn Chriosd, agus gaol is coibhneas Chriosd air am foillseachadh.

Chan 'eil eòlas agam-sa air Murchadh Dòmhnullach na's fhaide na gu'n do thachair sinn an àite-eigin agus gu'n do rug mi air làimh air. Ach bu mhaith a b'aithnhe dhomh a chuideachd uile, 'athair agus a mhàthair, agus a dhà sheanair; daoine ciùin, deanadach, beusach, anns an robh fuil ghlan, agus modh is uaisle nàdurra. Ach ged nach aithnhe dhomh e gu pearsanta tha daoine creideasach ag innseadh dhomh gu bheil e 'na sgoilear maith agus 'na fhear-teagaisg maith, agus 'na dhuine turail, laghach, àbhachdach. Thug e an t-àbhachdas o sheanair.

Gu ma maith a théid dha an Dùn-eideann.

Cabbag agus Luathas

Là a bha mi a' feitheamh ri bus, aig Crois a' bhaile bhig a tha dlùth do m' dhachaidh, a dhol do Dhùn-eideann, bha am bus beagan mhionaidean air dheireadh air an uair aig am bu chòir dha fàgail. Bha sia no seachd eile a' feitheamh air cho maith rium-sa; an uai a chaidh deich mionaidean seachad agus gun sgeul thathast air a' bhus chaidh iad uile ann an ireabais mar gu'n robh tubaist is call mór air tachairt anns an t-saoghal.

Thòisich iad an sin air iad fhéin a ghearan, agus air muinntir na Pàrlamaid agus muinntir an S.M.T. a chàineadh, agus thuirt té de na boireannaich riumsa gu'm bu chòir dhomh gearan a chur a stigh a dh'ionnsuidh àrd-chinn nam busaichean; agus an dùil gu'n

cuireadh sin sprachd annam agus gu'm brosnaicheadh e mi gu bhi cho teth's a bha i fhéin, thuirt i gu'n robh e a' eur iongħnaidh oirre mi bhi cho cool, agus am bus cho fada air dheireadh. Thuirt mi rithe nach cuireadh e carraig mhór ormsa ged nach tigeadh e idir; nach robh Dùn-eideann ach sia mìle deug bhuainn agus gu'm faodamaid coiseachd ann, agus gu'm biodh a' choiseachd na b'aotruime agus na b'inntinniche a chionn gu'n robh uiread againn còmhla. Ach anns a' bhruidhinn sin fhéin thàinig am bus is sgur an seanchas.

Car son a tha uiread cabhaig air daoine an diugh? A bheil iad a' sabhaladh ùine le bhi a' siubhal cho luath, agus ma tha, ciod a tha iad a' deanamh ris an ùine a tha iad a' sàbhaladh? A' bheil a' chabhag a tha air daoine anns na làithean so a' milleadh am faidhidinn, aon de na buadhna as taitniche agus as feumaile ann an nàdur mhic an duine?

Ann an làithean m'òige, ged nach robh faidhidinn air a theagasc dhuinn anns an sgoil, no anns an eaglais, no anns an sgoil-Shàbaid, (cha b'fhiach le ministearan agus maighstirean-sgoile bruidhinn ruinn mu rud beag cumanta mar tha faidhidinn) bha luchd-teagaisg eile againn o'n d'ionnsaich sinn an leasan so. Dh'ionnsaich mise e ann am dhachaidh fhéin agus o bhàtaichean MhacBrayne. Chan fhaca mi m' athair riagh a' dol ann an ireabais; bha e 'na dhuine cho réidh's nach cuireadh rud air an t-saoghal bhàrr a shiùil e, agus an uair a bhithinn ag obair còmhla ris 'n am bhalach, agus a chitheadh e mi a' fas eas, no usaideach, no cabhagach, theireadh e riunt ann an guth ciùin, "Gabh an gnothuch gu réidh, is dean an rud ceart," facal a dh'han 'n am chluais uile làithean mo bheatha, agus a bhios mi thathast a' cluinnntinn 'n am bhruadar air a' mheadhoin-oidhche.

Tuigidh muinntir nan Eileanan ciod a tha mi a' ciallachadh le bhi ag ràdh gu'n do theagaisg bàtaichean MhacBrayne faidhidinn dhuinn, agus an Dunàra, agus an Hebrides cuideachd. Faodaidh bus a bhi ceathramh na h-uarrach air dheireadh, ach air uairean bhithearnaid a' feitheamh riusan fad seachduin. Dh'fhaodadh an Diùc, no am bàllidh, no am ministear a ràdh "Tha cabbag orm is feumaidh mi falbh am màireach," ach bha e an comas na gaoithe agus nam bàtaichean a ràdh riutha, "Fanaidh sibh ruinne." Gaoth agus ceò agus fairge, sin an trianaid d'am bi e daonnan comasach clann-daoine a chumail iriosal agus faidhidinn a theagasc dhaibh.

Gabh mo ghuth

Ann am meadhon na h-eaglais seinnidh mi cliu dhuit.—Eabh ii, 12.

ANN an Glaschu bho chionn trì bliadhna chuala mi nighean òg, Eilidh Nic 'Ille Mhaoil, a' seinn an órain, "Taobh Loch Elite," agus an uair a bha i 'ga sheinn thàinig an smuain 'n am inntinn gu'm bithinn 'n am dhuine sona na'n rachadh agam air an t-soisgeul a shearmonachadh cho maith 's a b'aithne dhise seinn. Tha an soisgeul cho aoibhneach 's gu'm bu chòir dha cridheachan dhaoine a' thogail agus moladh a chur 'n am beul, ach tha sinne 'ga shearmonachadh cho maoil marbh 's nach dean e ach daoine a chur a chadal. Nach bu mhath an gnothuch, mata, na'n robh cothrom air a thoirt do'n chuid sin de mhic agus de nigheanan a' chiùil anns an eaglais, aig a bheil gaol an t-soisgeil 'n an cridhe, seirbhis a dheanamh do Dhia le'n guth-cinn, agus an soisgeul a shearmonachadh air uairean le laoidhean an àite ain' ministear a bhi a' sgìtheachadh dhaoine a h-uile Sàbaid le argumaidean tioram agus seanchas fuar; *anns à cheud àite, anns an dara àite, anns an treas àite, anns an àite mu dheireadh, agus a nis aon fhacal anns a' chomh-dhùnadh!* Bha e air a rádh gu'n robh seinn Shankey 'n a mheadhon air uiread dhaoine iompachadh 's a bha searmonachadh Mhoody.

An uair a chuimhcheas mi air na tha againn de laoidhean drùidh-teach agus maiseach anns a bheil smior an t-soisgeil agus na diadhaidheachd, a' dh' fhaodadh labhairt ri cridheachan dhaoine na'n robh iad air an seinn anns an eaglais, chan ann le coisir-chìùil ach le aon ghuth, neach air choreigin a bha a ghuth coisrigte do Dhia mar bha guth Shankey, bidh e a' tighinn a steach orm gu bheil sinn a' leigeil leis na gibhteann a tha aig seinneadairean maithe dol a dholaidh ann an seirbhis rioghachd Dhe. Chan 'eil tiодhlac no tálann air bith againn ach tiодhlac is talann a thug Dia dhuinn; is esan a thug dhuit do ghuth-cinn mar thug e sgoilearachd no ealaín air riaghlaigh do neach eile, agus is e am feum as uaisle as urrainn dhuit a dheanamh gu bràth le d' ghuth an Tighearn a mholadh 'n a thigh féin.

Gabh mo ghuth is seinnidh mi,
A mhàin, an còmhnuidh do mo Righ;
Gabh is coisrig fòs mo bheul,
'S lòn le ionradh air do sgeul.

Bha an laoidh Bheurla so air a beannachadh do mhóran, ach ged nach 'eil i idir cho maith an Gàidhlig 's a tha i am Beurla, bu mhaith leam rud no dhà innseadh air an duilleig so a chunnaic no chuala mi mu'n dòigh anns an robh i air a h-uisneachadh le Dia ann an teàrnadh anaimanna.

Bha i air a deanamh le Frances Ridley Havergal, nighean ministieir Sasunnach, uair a chaidh i a dh' fhuireach beagan làithean còmhla ri cairdean. Bha aon dùrrachd agus aon ùrnuigh 'n a cridhe, gu'm biodh dà nighean an tighe air an iompachadh m'am fàgaidh i an tigh. Thug Dia dhi a guidhe m'an d'halbh i, agus an oidhche mu dheireadh a bha iad còmhla, agus a dh'innis iad dhi gu'n robh iad 'g an tabhairt fhéin do Chriosd, bha i cho sona an déidh dhi dol a laighe 's nach b'urrainn i cadal, is chuir i seachad an oidhche a' moladh an Tighearna, a fhreagair a h-ùrnuigh, agus a' deanamh na laoidh so,

Gabh mo bheatha 's bitheadh i
Coisrigite dhuit féin, a Righ,
Biodh gach tiota is gach là
Sruadhadh dhuit le clù a ghnàth.

Gabh mo làmhan 's biodh an saoth'r
Treun dhuit féin trìd ceart mo ghaoil;
Dean mo chosaibh, O a Dhe,
Maiseach agus luath dhuit féin.

Gabh ri m'òr 's ri m'airgiòd, Dhe,
Feòirling dheth cha ghléidh mi féin;
Gabh mo bhuadhan 's cuir gu buil,
Chum do ghlòr 's a réir do thoil.

Ead. le T. E. Mac Coinnich.

Tha an laoidh so gu tric air a seinn an uair a tha luchd-comanachaidd òga air an gabhair a steach do'n eaglais, no tha daoine a' deanamh coisrigeadh follaiseach orra fhéin aig coinneamhan soisgeulach. Ach is laoidh i nach bu chòir do dhaoine a ghabhair

gu h-aotrum no gu b-iollagach air am bilean, oir is rud sòluimte e gu'n abradh neach ann an lèathair an Ti a tha Uile-fhiosrach agus Uile-léirsinneach gu bheil e a' liubhairt thairis dha gu toileach na tha aige anns an t-saoghal; a bheatha 's a mhaoin; a làmhan 's a chasan 's a ghuth; a thoil agus a ghniomh; a' tilgeadh 'ion-mhais uile aig casan Chriosd, gun fheòirling a gheildheadh dha fhéin. Och, och, mur biodh Dia comasach air mìorbhuilean gràis a dheanamh annainn, agus a thuilleadh air mìorbhuilean gràis, mur biodh fhaidhidinn cho domhain ris a' chuan, ciod an dòchas a bhiodh againn? Cuiridh is uisgichidh sinne, ach is e Dia a bheir am fàs. Tha an coisrigeadh a tha sinne a' deanamh oirrn fhéin a' tòiseachadh le anail an Spioraid 'n ar toile, ach coinnichidh Dia gluasad ar toile is coisrigidh e i, agus is e an *coisrigeadh* a ni esan a naomhaicheas an t-anam.

Fasan nan campaichean

Anns na làithean so, an iomadh àite, tha daoine òga a' cruinneachadh còmhla ann an campaichean anns an t-samhradh, fo chomannan cheannardan a bhios 'g an cumail air ghlusasad fad an latha, a' cluich no a' siubhal mhonaidhean, no a' deanamh rud air bith eile a tha maith d'an slàinte, ach a bhios 'g an gairm gu aoradh is ùrnugh anns na feasgair, agus a' gleidheadh coinneamhan soisgeulach air feasgair shònruichte. Tha an cleachdadadh no am fasan so air sgaoleadh air feadh na h-Eòrpa uile; gheibh thu campaichean nan daoine bochda ri taobh a' chladaich ann am Breataunn, 'g an cumail fhéin blàth agus 'g an deanamh fhéin ruadh leis a' ghréin, agus campaichean dhaoine beartach air na beanntan geala ann an Switzerland anns a' gheamhradh, 'g an cumail fhein blàth le biadh maith is gu leòr dheth, agus le bhi a' streap air stallachan deigh.

Tha *Buidheann Oxford* gaolach air a bhi dol do Switzerland, a' cur suas ann an òsd-thighean riomhach is sòghail, agus ged nach saoileadh tu e, tha iad gaolach air an laoidh so, is bidh i aca glé thric aig coinn-eamhan soisgeulach an fheasgair.

Bha nighean òg ann am fear de na campaichean a thuirt ris a' Cheannard aon mhaduinn, "Ged tha mise 'n 'ur measg agus a bhios mi dol a steach do'n t-sèòmar anns am bi daoine a' toirt am fianuis no an aidmheil gu'n do shaor Chriosd iad, chan 'eil mi a' creidsinn gu bheil e ceart do dhuine air bith

sin a ràdh, no bhi cinnteach anns an t-saoghal so cia dhiubh a tha no nach 'eil e air a shaoradh." Reusanaich e rithe fad uair an uaireadair, a' toirt sgriobtuir an déidh sgriobtuir dhi, ach bha i maith air argumaideachadh agus làdir 'n a beachd, is chunnaic e gu'n robh e cho maith dha sgur agus leigeil leatha. Mar sin thuirt e rithe, "Chan e cion soluis no cion tuigse a tha ort ach cion toile; chomhairlichinn dhuit fantuinn 'n ad sheòmar fad an latha, dol air do għluinean agus a radh gu h-onorach ri Dia nach 'eil thu air son gnothuch a bhi agad ris 'n ad bheatha."

An oidhche sin bha i anns a' choinneamh mar b'ābhaist, agus b'e an laoidh leis an do chriochnaich iad,

*Gabh mo bheatha 's bitheadh i
Coisrigte dhuit fein, a Righ.*

An ath latha chaidh i far an robh e is thuirt i ris, "An raoir dh'han mi 'n am thosd an uair a bha an laoidh mu dheireadh 'g a seinn, ach an déidh dhomh dol a laighe thréig mo chadal mi, agus ged bha mi suidhichte gu'n abrainn ri Dia nach robh mi air son mi fhéin a choisrigeadh dha *gu h-iomlan*, cha b'urrainn mi a dheanamh. Cha do dhùin mo shùil fad na h-oidhche, ach thàinig mi a nis a dh'innseadh dhuibh gu'n do chuir Chriosd féin an gnothuch an dara taobh dhomh mar nach robh làmh agam-sa ann idir. Aig sia uairean 's a' mhaduinn thàinig e chugam gun fhiros agam ciamar.

Dh'iar e oirre dol air a glùinean ri thaobh agus rann as déidh roinn de'n laoidh nach seinneadh i an raoir aithris as a dhéidh. Rinn i sin, agus an uair a ràinig i na facail mu dheireadh,

*Gabh mi fein® is bithidh mi
Gu h-iomlan, siorruidh, dhuitse, Righ,*

thuirt e rithe, "Am biodh tu toileach seasamh anns a' choinneamh an nochd agus an laoidh so a sheinn leat fhéin?" "Bhith-eadh," ars ise; "seinnidh mi a h-uile facal dhi gu toileach."

Eadar gu'n robh fhiros aig càch air na beachdan a bha aice roimh sud, agus gu'n robh i 'n a seinneadair barraichte, agus gu'n do chuir i a cridhe uile anns na bóidean a bha i ag iocadh do Dhia, dhrùidh an laoidh air a' chuideachd uile le sòluimteachd naomh nach tric a gheibhear ann an searmon.

Anns a' Chathair

GU dé a' Ghaidhlig a tha air Fundamentalist?

Tha mi an dhil gu'n do sgrìobh mi uiread Gàidhlig ri duine eile a tha an diugh beò, ach tha mi fhathast mar bha am balachsgoile d'an d'fhaighnich bràthair-athair, "A bheil Fraingeis agad?" "Tha," ars esan, "ach chan 'eil i uile agam."

Cha bhiodh feum ann dhomh sealtainn ann am Foclair, ged tha aon no dhà dhiubh aig mo làimh. Gun teagamh tha am Foclair Gàidhlig-Beurla feumail, ach chan fhaigh thu mórán cuideachaidh anns an leth eile, Beurla-Gàidhlig, agus is maith a dh'éireas duit mur cuir e air seachran thu.

Gheibh thu "fundament" agus "fundamental" anns an Fhoclair, agus deagh Ghàidhlig air a chur orra, ach chan fhaigh thu "fundamentalist" ann. Tha sluagh foghainteach na Beurla a cùineadh fhacal ùra gun sgur, agus mar sin 'g an deanamh fhéin agus an cainnt na's foghaintiche agus na's cumhachdaiche. A cheart cho luath 's a thòisich connsachadh làidir anns an eaglais Chriosduidh eadar na daoine a bha air son seasamh gu daingean air na seana bhunaitean gun charachadh, gu sònruichte a thaobh neo-mhearachdas a' Bhiobuill, chan e mhain ann am firinn a theagaisg ach anns a h-uile facal no lide dheth, agus daoine eile a tha gabhail ris an eòlas ùr agus an teagasg a tha diadhairean agus sgoilearan a' toirt dhuinn mu'n Bhiobuill, an dòigh anns an robh e air a chur ri chéile, na daoine a bha làmh aca ann, agus ciod a bha 's an amharec aca, bha na h-ainmean "Fundamentalist" agus "Higher Critic" air an tilgeadh air càch a chéile mar inisg. Bha an connsachadh gu maith na bu teotha an America na bha e riamh anns an dùthach so, agus ma's maith mo chuimhne bha e air a thoirmeasg ann an té de na Staidean Darwin no a theagasg a bhi uiread agus air an ainmeachadh anns na sgoilean air eagal gu'm biodh sin cunnartach do'n Bhiobuill.

Aig aon àm bha sinn uile 'n ar Fundamentalists, agus theagamh gu bheil a'chuid mhór againn 'n am Fundamentalists fhathast, ach cha dean sin eon sam bith dhuinn mur bheil e a' toirt oilbheum d'ar n-inntinn fhéin, no a' breugnachadh nithean eile a tha sinn a' creidsinn. Ma tha thu an dùil nach urrainn dhuit creidsinn anns a' Bhiobuill mur creid thu gu'n do ràinig Metusaleh naoi ceud agus tri fichead agus naoi bliadhna a dh'aois, agus gu'n robh e a' gineamhluinn cloinne gus an robh e ceudan bliadhna, cha dean e erou air bith ort sin a chreidsinn,

ma thèid agad air a dheanamh; ach cuimhnich nach 'eil gnothuch agad a bhi a' cur as leth dhaoine eile nach 'eil iad a' creidsinn anns a' Bhiobuill a chionn nach 'eil iad a' gabhail aois Mhetusaleh gu litireil, no fichead rud annasach eile nach buin do *fhirinn* a' Bhiobuill. Bha agus tha an inntinn litireil no an inntinn laghail 'n a cnap-starra anns a' bheatha dhiadhaidh, oir chan 'eil dòigh as miosa air a' Bhiobuill a leughadh na bhi 'ga leughadh mar a leughas fear-lagha Achd Pàrlamaid, gu tioram laghail. Chan e mhàin nach e an aon ghnè a tha anns a' Bhiobuill agus ann an Achd Pàrlamaid, ach chan e an aon dath a tha orra, is cha mhò is ann anns an aon seòrsa cainnte a tha iad a' labhairt.

Tha mùghadh mór eadar am Biobull mar Litreachas agus mar Sgriobtura. Mar Litreachas fhéin, anns a bheil eachdraidh fhòr agus fhiachail agus rosg is bàrdachd a tha barraichte, is airidh am Biobull air an àite agus air an urram as àirde am measg leabhrachaean eile anns an t-saoghal. Ach chan urrainn dhuinn Sgriobtura a ràdh ris mur bheil sinn a' creidsinn ann agus a' gabhail ris mar Phacal Dhe a tha air a dheachadh le Spiorad Dhe, a tha tarbhach chum teagaisg, chum oilein ann am fireantachd, agus a tha comasach air ar deanamh glic chum sláinte. Is e am Biobull an Leabhar no na Leabhrachaean Naomh a thug Dia d'a Israel féin no d'a Eaglais féin a chumail beò eòlas air slighe na Beatha. Rinn am Biobull sin fad tri mìle bliadhna no'n còrr.

Tha an Eaglais a' creidsinn nach d'fhàg Dia clann-daoine gun Solus, gun Fhianuis; gu'n deachaidh e 's an eadraigin ann an eachdraidh an t-saoghil a theàrnadh dhaoine agus gu'n do thachair nithean sònruichte ann an Tíom a tha a' dearbhadh rùn-saoraidh Dhe. Tha e ceart, ma ta, gu'm biodh eachdraidh nan nithean sin a thachair, no tha daoine a' creidsinn gu'n do thachair iad, air a rannsachadh a mach 's a stigh, feuch a bheil i fior.

Tha sinn uile a' creidsinn gu bheil am Biobull air a dheachadh le Dia agus gu bheil e neo-mhearachdach a thaobh nàdur Dhe agus rùintean Dhe, a thaobh na beatha dhiadhaidh, agus a thaobh an t-saoghal eile, ach có is urrainn a ràdh c'aité a bheil a' chrioch eadar an teagasg spioradail a tha neo-mhearachdach anns a' Bhiobuill agus am meadhon talmhaidh agus aimsireil leis an robh an teagasg sin air a chur an sgrìobhadh;

có is urrainn críoch a tharruing eadar *spiorad is teagasc* a' Bhiobuill agus litir a' Bhiobuill ?

An uair a thòisicheas daoine air facail a chleachdad mar tha spiorad, firinn, litir, fior, deachdad, neo-mhearrachdad, agus facail eile de'n t-seòrsa sin ; facail a tha an dà chuid ùr agus sean ; a bhuineas do dhà shaoghal, agus nach 'eil a' freagairt air na h-aon nithean, cha mhór nach 'eil e eucomasach dhaibh a chéile a thuiginn. Bha an diadhair Origen cho fòghluimte agus cho grunndail agus cho gaolach air an fhirinn ri gin de luchd-ealain an latha so, ach na'n robh e fhéin agus Sir Edward Appleton a' bruidhinn mu'n eachdraidh a tha anns a' Bhiobull chan e an aon ni a bhiodh iad a' ciallachadh leis an fhacal Bheurla *accurate* Cha saoil an luchd-ealain gu bheil rud air bith gun mhearrachd ma tha e fride bheag o'n phlumb, ach ged bha Origen a teagasc gu'n robh am Biobull air a dheachdad le Dia, agus a theagasc air a thoirt dbuinn le ùghdarris Dhe, bhiodh e ag ràdh cuideachd nach ann anns an litir a bha ùghdarris a' Bhiobuill ri fhaotainn ach 'na theagasc. "Tha uiread de rudan-beaga anns na soisgeulan," tha e ag ràdh, "nach 'eil a' còrdadh ri chéile's gu'n cuir iad tuainealaich 'n ad cheann." Ged bha priomh aithrichcean na h-Eaglais a' creidsinn gu'n robh am Biobull air a dheachdad leis an Spiorad Naomh cha robh cuid dhiubh (co dhiubh a chuid as eòlaiche mise orra) a' teagasc gu bheil e neo-mhearrachdach anns gach lide is facial, gach ainm is àite, aois is aireamb, air a bheil e a' tighinn thairis. Is ann an déidh làimhe a thuair am beachd sin greim air intinnean dhaoine. Bha na seann aithrichcean a' toirt cead agus saorsa dhaibh fhéin am Biobull a làimhseachadh, chan ann mar iodhol ach mar leabhar diadhaidh a bha air a sgrìobhadh le daoine naomh a bha air an seòladh leis an Spiorad Naomh. Chan 'eil ann an Neo-mhearrachdas a' Baiobuill, mar tha e air a thigssinn agus air a theagasc an diugh ach teagasc ùr ; is tha Fundamentalists na gineil so a' eur cuing air na creidmhich nach do chuir na linntean a bha romhpa orra.

Tha ceò is teagamh is seachran air a chur ann an cinn dhaoine an diugh, chan ann a mhàin a thaobh a' Bhiobuill ach a thaobh ficehead is ceud rud eile, leis a' chuing a tha,

Science an déidh a chur air na h-eanchaimean againn, mar nach biodh rud air bith fior mur bheil e "fior" anns an dòigh anns a bheil Science fhéin a' tuiginn an fhacail. Cuiridh Science as an Rathad na naidheachdan a leughas tu ann an Genesis mu chruthachadh an t-saoghal mar nach robh anna ach sgeulachdan leanabail, no na's miosa air fad, sgeulachdan *breugach*, ach co dhiubh cha do dhìchuimhnich Genesis innseadh dhuinn có a' chruthaich an saoghal. 'S an toiseach chruthaich Dia na nèamhan agus an talamh.

Bha am fear nach maireann, H. G. Wells, gaolach air bruidhinn an ainm Science ; sgrìobh e leabhar mór tomadach mu eachdraidh an t-saoghal, anns nach 'eil sgeul fhaoin no leanabail ach a h-uile ni fòghluimte agus a réir an Eòlas Uir, ag innseadh mar a thàinig an cruthachadh agus an saoghal agus na creutairean gu bith, ach ann an innseadh a sgeòil dhìchuimhnich e a ràdh có a chruthaich na nèamhan agus an talamh. An abradh tu gu bheil eachdraidh an duine sin na's fire na eachdraidh an fhir a tha ag innseadh mar a mheall an nathair Eubh ?

Chan urrainn dhuit a ràdh gu litireil, gu soilleir, agus gu neo-mhearrachdach, "Ciod e facal an Tighearna ?" na's mò na's urrainn dhuit a ràdh gu soilleir, gu litireil, agus gu neo-mhearrachdach "Ciod e Dia ?" Tha Facal Dhe 'na mhìorbhui agus 'na dhìomh-airreachd, agus bithidh e 'na mhìorbhui agus 'na dhìomhaireachd gu siorruidh mar tha Dia féin. Ach ged nach cuairtich sinn le ar reuson no ar tuigse bith an Uile-chumhachdaidh tha sinn a' creidsinn ann, agus tha sinn cinnteach nach 'eil leabhar no cainnt eile fo'n ghréin a labhras no db'fhoillsicheas ainm Dhe ach am Biobull. Tha an dà rud diadhachd agus daonnachd, a' coinneachadh ri chéile anns a' Bhiobull, dìreach mar tha diadhachd agus daonnachd a' coinneachadh ri chéile ann am pearsa Chriosd, ach có is urrainn a ràdh, Is ann d'a dhiadhachd a bhuineas so, no Is ann d'a dhaonnachd a bhuineas sud ?

Bithidh am Biobull 'n a aobhar-connsachaidd gu deireadh an t-saoghal, ach a chionn gu bheil Dia agus Chriosd ann, agus am fiosrachadh a bha aig daoine naomh air Dia agus air Chriosd cha chaill e a chumhachd agus 'ùghdarris gu bràth.

Aig an t-Seanadh

THA fhios agam nach 'eil mùghadh air bith an àireamh nam ball a tha cruinn anns an t-Seanadh o bhliadhna gu bliadhna, ach co

dhiubh a b'aobhar dha gu'n robh an aimsir cho maith, no gu bheil barrachd bhoirionnach a' dol a dh'ionnsuidh an t-Seanaidh na

b'abhaist, tha mi an duil nach fhaca mi riarmh uiread dhaoine, a muigh 's a stigh, aig Talla Mór an t-Seanaidh agus aig Eaglais Ard St. Giles.

Leig an t-Ard Urramach Seumas Mathers, M.P., agus an t-Ollamh Alasdair Dòmhnullach dhiubh an dreuchd agus an ùghdarras, agus riogaigh Diuc Gloucester agus Ard Cheann Collaiste Muire Naomh, an Cill Rinnhinn, Seòras S. Duncan, 'n an àite.

Tha aobhar againn a bhi mór as na paippearan-naidheachd a tha againn an Albainn seach na luideagan aig Rothermere agus Beaverbrook, a bhios a' bòilich gu bheil mullean no dà mhuillean dhiubh air an reie a h-uile latha, ach nach 'eil a' gabbail a bheag de shuim do dh'obair Seanaidh no Eaglais. Chan ann mar sin a tha an *t-Albannach* agus *Herald Glaschu*; chan e mhàin gu'n do rinn iad iomradh fior agus cothromach air na bha a' tachairt anns an t-Seanaidh o là gu là, ach bheireadh iad air an luchd-leughaidh a thugisinn gu bheil greim làidir aig an Eaglais fhathast air an dùthaich agus air an t-slught, ged nach 'eil daoine cho gaolach no cho dleasdanach air dol do'n eaglais 's a bha iad aon uair. Ach chan 'eil ann an *dol do'n eaglais* ach *aon* de na comharraidhean leis am bi daoine a' nochdadhl gu bheil suim aca do Dhia agus d'a rioghachd air thalamh.

Bha ionndrainn am bliadhna air an dithis nach maireann, an t-Ollamh Seumas T. Cox agus an t-Ollamh Louis C. Phillips, dithis a bha suas ri gnothuichean an t-Seanaidh, agus glic is eudhor ann an obair na h-eaglais. Chuir an t-Ollamh Cox elach-chuimhne os a chionn fhéin leis an leabhar a sgrìobh e mu "Lagh agus Gnàths" na h-eaglais, leabhar nach deanadh ministearan agus seiseanan agus cléirean feum as eughmhais.

Meudachd na h-eaglais

An uair a thig fairbheach o choimhthional beag air an dùthaich a dh'ionnsuidl an t-Seanaidh air son na ceud uaire, tha mi cinnteach gur e a' cheud rud a chuireas ionghnadh air, meudachd na h-eaglais, agus an greadhnachas agus an stàtalachd leis a bheil toil agus riaghailtean an t-Seanaidh air an eur an cùill. 'Na choimhthional beag fhéin tha e furasda dha a bhi saoilsinn nach 'eil air am fàgail an Albainn de phobull an Tighearna ach e fhéin agus iarmad beag de sheann daoine ciùin agus iriosal aig nach 'eil inbhe no cumhachd anns an tìr. Ach an uair a théid e do Dhùn-éideann, agus a chi e an dùmhachd sluaigh a bhios a' cruinneachadh ann an St. Giles a dheanamh

aoiraidh do Dhia m'an tòisich iad air obair an t-Seanaidh, daoine de gach seòrsa an Albainn, uaislean is islean, bochd is beartach, sean is òg, morairean is croitearan, Probh-aisteann is luchd-lagha, màidsearan-airm is maighstirean-sgoile, feedhainn ann an deise de chlò na Hearadh agus feedhainn eile ann am bian leòmhainn air an sgeadachadh cho riomhach 's ged b'ann de shagartachd Aaroin iad; agus 'na dhéidh sin a théid e do Thalla Mór an t-Seanaidh agus a chluineas e dà mhìle guth a' seinn

*Athair na sìth' s a Dhe na seirc!
do d' neart bheir sinne ciù;
An neart a dhuisg ar n- Aodhair suas,
le buaidh o ghlas na h-ùir.
Le d' spiorad sealach sinn, a Dhe,
is dean sinn umh'l do d' thoil ;
Chum us do naomh-reachd nach bi sinn
air seachran truagh a' dol.*

—tha mi cinnteach gu'm fairich e nach ann do chuideachd bheag no shuarach a bhuineas e ach do chomh-fhlaitheachd mhór agus uasal, eaglais Chriosd air thalamh. Thig e steach air inntinn nach coigreach no fear-turuis sgith e a tha a' siubhal gu h-ònráchdach leis fhéin, ag iarraidh na slighe gu Sion, ach gu'm buin e do chuideachd do-àireamh de shluagh a tha ag aideachadh Chriosd, agus a tha an ainmean sgriobhta 's na néamhan.

Aireamh Israel

Eadar ministearan agus foirbheach bha sia ceud deug agus ceithir ar fhichead ball anns an t-Seanaidh, leth mar leth, ach tha mi an dùil gu bheil e ro mhór. Tha an talla cho mór 's gu'n cuir e eagal air daoine diùid bruidhinn ann; cha b'uilear dhuit guth a bhi agad mar gu'm biodh dùdach, agus cliabh mar gu'm biodb màla pìoba. Bu chaomhail agus bu sheasgar an t-àite eaglais an Tolbooth, anns nach tiochdadh an dàra leth de bhuill an t-Seanaidh an diugh, agus chan 'eil uair a théid mi null far a bheil Seanadh na h-Eaglais Shaoir cruinn nach 'eil farmad agam riu a bhi coinneachadh ann an àite beag seasgar far nach ruig iad a leas glaodhach gu h-àrd no an guth a thogail mar ghall-truimp. Cha bu mhisd an Seanadh a bhi na bu lugha; ged tha Solamh ag ràdh gu bheil teàruinteachd ann an lìonmhoireachd chomhairleach, bha e na bu ghlike na bhi a' ciallachadh leis an fhacal sin gu bheil a dhà uiread gliocais ann an sia ceud deug duine na tha ann an ochd ceud.

Tha 2377 sgìr no coinnhthional an Eaglais na h-Alba.

Tha 1,263,423 air Rola a' chomanachaidh aice, cùrr agus seachd mìle na bu mhòtha an uiridh na anns a' bhliadhna roimh sin

Tha 37,039 foirbheach anns an eaglais.

Bha 46,311 air am baisteadh an uiridh ; dhiubh sin bha 3550 a thàinig gu-aos.

B'e àireamh na cloinne a rugadh an 1948 an Albainn uile, 100,343 ; dhiubh sin bha dà fhichead 's a dha as a' chéind air am baisteadh an Eaglais na h-Alba.

Bha suas ri ochd fichead-eaglais gun mhinistear aig toiseach na bliadhna, agus gun agaínn ach trè fichead *Probationer*. Ach thig ceithir fichead oilleanach òg a mach as na Collaisteann am bliadhna.

B'e tighinn-a-stigh na h-eaglais uile gu léir an uiridh £1,658,793. Dheth so bha £597,810 air fhaotainn o na coimhthionailean; £198,474 o dhileaban ; £72,318 o thabhartasan pearsanta ; £245,659 o riadh a h-airgiad ; £409,309 o airgiad stiopain, agus £135,223 á tobraichean eile. Ma chunntar a h-uile airgiad a chaidh troimh leabhraichean na h-eaglais chaidh £2,755,000 tromhpa.

Chaidh aig an eaglais am bliadhna air £415 agus Manse a thoirt do na ministearan as miosa a tha air am páigheadh, agus tha dòchas aice gu'n téid aice air £480 a thoirt dhaibh an ath bhliadhna.

S'e am páigheadh a tha aig missionaraidh air a' Ghalldachd no anns a' Ghàidhealtachd dà cheud gu leth agus tigh, no deich notaichean fichead a bharrachd mur bheil tigh air a thoirt dha.

Obair na h-eaglais

Bha uiread ghnothuichean air beulaibh an t-Seanaidh 's nach urrainnear an ainmeachadh air leth air an duilleig so. Bha iomradh air a dheanamh air obair na h-eaglais air iomadh raon ; aig an tigh, anns na dùthchannan thall am measg nan Iudhach, am measg na h-òigridh, agus an iomadh rud eile anns a bheil làmh aice, agus bha e soilleir o na coinneamhan móra a bha cruinn anns na feasgair gu bheil eud soisgeulach beò anns an eaglais

Aig an

Maoim agus Eagal

An uiridh thuit caraid rium, d'an aithne Mìile gu maith, nach biadh e furasdhaibh ann an Dearbhaig ministear fhaotainn a chionn gu'n robh cor na h-eaglais cho íosal ; coimhthional bochd ; eaglais fhuar agus fhalamh ; am Manse a' dol sios agus gun e air sealltainn as a dhéidh. Thàinig an seanchas so gu m'inntinn an uair a chuala mi an

fhathast a dh'aindeoin na bhios daoine ag ràdh mu mharbhantachd spioradail na gineil so.

Mar is àbhaist ghabh a' Chommittee ris an abair sinn *An Eaglais agus an Nàisinn* an saoghal fo'n ceann, o Eirinn gu Amsterdam, agus ghabh iad gnothuch ris a h-uile cuspair air am b'urrainn dhaibh smuaineachadh, co dhiubh a bha feum air sin a dheanamh no nach robh ; a' cur am beachd an cíll air mórán nithean deacair ann am briathran atmhòr ris an abrar anns a' Bheurla platiades. Cha bhiodh e na chall air bith do'n eaglais na'n robh teadhair làidir chainbe air a chur air a' Chomunn fhiùsanach so, teadhair a chumadh iad o'n corrigan a chur ann an nithean m'an abradh Pol nach 'eil e freagarrach eadhon an ainmeachadh am measg dhaoine nàrach.

Govan agus Cleir Ghlaschu

Chan fhaca mi riamh Talla Mór an t-Seanaidh cho làn 's a bha e an là a fhreagair an Seanaidh a' cheist a chuir Cléir Ghlaschu air Ard-Chùirt na h-eaglais, an robh e a réir lagh is riaghaltean na h-eaglais gu'm biodh an t-Ollamh Seòrsa Mac Leòid air a shuidheachadh ann an Govan.

An déidh a' chùis a bhi air a deasbuid le luchd-lagha b'e binn an t-Seanaidh nach robh e laghail no riaghailteach, a chionn gu'n robh e ann an dreuchd eile an taobh a muigh do'n eaglais, dreuchd nach 'eil fo ùghdarras na h-eaglais, ach ris nach dealaich e.

An déidh làimhe bha àireamh bheag de bhuill an t-Seanaidh air an cur air leth feuch an rachadh aca fhéin agus aig an Ollamh Mac Leòid air còrdadh a dheanamh eatorra a bheireadh an obair a tha dol air aghaidh an I fo sgiath agus fo ùghdarras na h-eaglais.

Aig ceithir fichead 's a h-aon bha an t-Ollamh Iain Whyte cho soilleir 's a' cheann 's a bha riamh, agus aig ceithir fichead 's a h-aon deug bha an t-Ollamh R. J. Drummond na b'aotruime air a chasan na cuid de na ministearan òga.

Uinneig

raoir gu bheil an t-Urramach D. Inglis Cowan, M.A., a Hunndaidh, ri bhi air a shuidheachadh gu goirid ann an Cill-Ninean agus Cill Mhoire an sgìr anns a bheil Dearbhaig. Tha am Freasdal fàbharach ri muinntir Dearbhaig oir chan e mhàin gu bheil Mgħriġ Cowan fhéin 'na mhinistear maith, ach tha bean laghach għniomhach aige a chuireas

loinn air a Mhanse, agus a tha suas ri ceann a chur an obair nam Ban.

Mu'n àm so an uiridh bha móran bruidhne anns an Ard-Sheanadh, agus anns na Cléirean, agus anns na paipearan-naidheachd mu eaglaisean anns a' Ghàidhealtachd a tha gun mhinistear, agus chuir an t-Ard-Sheanadh *Commission* air chois a rannsachadh na cùise so.

Ach a nis tha cuisean 'g an eur fhéin ceart gu réidh sàmhach *gun bhuidheachas do'n Chommission no do innleachd ùr*, oir bha ministearan air an suidheachadh anns na sgìrean so o chionn bliadhna, Cill Chomain, Diura, an Apuinn, Cill an Inbhir, Giogha, Cill Daltan, Dùbhras is Banath, Ionar-Aora, Cill Meanaidh, Cill Mhoire, Cill Mhàrtainn, Cill-a-rubha Manuis is Scarasta, Mealainis, Stéiseal, Diùranais, Tunga.

Tha sgìrean eile mu réir fhathast ach ri ùine gheibh iad ministear. Tha cuimhne agam air barrachd a bhi bànn na tha bànn an diugh, ach chan 'eil aobhar air a' ghlaodh a thogail gu bheil a' Ghàidhealtachd a' dol sios no aobhar an Tighearna a' seargadh a chionn nach fhaigh coimhthional beag, biodach, ministear cho luath 's a bu mhaith leò.

Ged bu mhaith leinn uile ministear dhaibh fhéin a bhi air a shuidheachadh anns a h-uile eaglais an taobh a stigh de shia mìosan chan éirich dosgainn no calldaedd mhór dhaibh ged nach bitheadh. Tha e furasda dhaibh pòsadh is baisteadh is tiодhlachdad nam marbh fhaotainn air an deanamh dhaibh air sheòl eile; tha Mghr Mac an Tòisich a' cumail shearmonaichean riu air an t-Sàbaid o. Dhùn-éideann, agus ged bhiodh iad air uairean gun seirbhis anns an eaglais aca fhéin gheibheadh iad am beatha air a dheanadh dhaibh anns an Eaglais Shaoir air na Sabaidean sin, is bhiodh e maith dhaibh le chéile am bòidean iocadh do Dhia còmha.

O Feuch, cia meud am maith a nis,
cia meud an tlachd faraon,
Braithrean a bhi 'nan còmhnuidh ghnàth
an sith 's an ceangal caoin.

An Commission

Cha robh dad ùr aig a' Chommission ri ràdh nach euala sinn ficead uair cheana mu na h-aobhair a tha a' gràineachadh mhinistearan air falbh as a' Ghàidhealtachd is as na h-Eileanan, air chor agus nach ruig mi a leas tighinn thairis orra air an duilleig so, ach is e na bha aca ri thairg sinn de chomhairle do'n t-Seanadh *Superintendent* a

bhi air a chur thairis air ministearan Gàidh-ealach, rud a dh'fhaodadh a bhi air gabhail ris, mur b'e gu'n do sheas ministear òg a' Ghearsadain gu làidir 'na aghaidh. Bha maithean a' Chommission suidhichte air an toil fhéin fhaotainn, ach sheas Mghr Mac Ghill-eathain a làrach gu duineil agus gu h-ealanta, agus air a' cheann mu dheireadh thionndaidh e an Seanadh gu bhi air a thaobh. Tha iomadh latha o nach fhaca mi ministear Gàidhealach a' bruidhinn cho maith ris anns an t-Seanadh.

Ma tha dad ceàrr air a' Ghàidhealtachd chan e nach 'eil gu leòir de *Superintendents* agus de *Commissions* a' bruidhinn umainn agus a' sealtainn thairis oirnn, mar gu'm biodh sgaoth de lighichean ri taobh na leapa aig neach a tha an anail 'ga fhàgail, agus cungaидh ùr aca 'g a chomhairleachadh dha a h-uile latha, purgaidean is pileachan a tha iad a' deanamh air móine, no feamainn, no dealanach, no diatomite.

Chan 'eil a' bheag ceàrr air a' Ghàidhealtachd an diugh ach rud a dh'fhaodadh an sluagh fhéin a chur ceart. Cha robh iad riamh cho maith air an dòigh 's a tha iad; chan 'eil fòirneart no eucoir air a dheanamh orra. Tha am fearann agus a' inhuir fodhra, an dà ni anns a bheil beartas, agus ma tha stoc nan daoine a' dol sios is ann le'n toil fhéin agus le comhairle shuidhichte a tha sin a' tachairt. 'Se an t-atharrachadh a b'fheàrr leinn fhaicinn air a' Ghàidhealtachd agus gu sònruchtair air na h-Eileanan, croitean a bhi air an oibreachadh na's fheàrr na tha iad.

Cosdus a ghabhadh seachnadh

Ann an litir phongail a sgrìobh e a dh' ionnsuidh a' phaipeir, *An t-Albannach*, tha an t-Urramach Coinneach MacRath, fear de mhinistearan Steòrnabhagh, ag innseadh mu chosdus ùr a tha an Riaghaltas a' dol a chur air an dùthach, le bhi a' deanamh *chaplains* de mhinistearan sònruchtair agus 'g am phàidheadh air son a bhi tadhall air daoine tinne anns na h-Ospidail. Tha Ospidal aca ann an Steòrnabhagh; roimh so bhiodh uile mhinistearan a' bhaile a' tadhall ann, agus a' deanamh an dleasdanais sin gun phàidheadh, ach a nis tha fear dhuibh ri bhi air a chur air leth air son na h-oibre agus air a phàidheadh. Ach chan 'eil so a' ciallachadh nach fhaod ministear air bith dol do'n ospidal a dh'amharc dhaoine tinne as a choimhthional aige fhéin.

Tha miltean adh' ospidail bheaga de'n t-seòrsa so ann am Breatunn, agus ged nach bi am phàidheadh mór thig e gu suim mhath

anns a' bhliadhna. Theagamh gu'n do rinn Mghr Bevan an riaghait so a chionn gu'n robh eagal air gu'm biodh móran a' dol do'n ospidal aig nach robh ministear dhaibh féin a rachadh 'g an amharc. Ach cha toigh leis na Socialists obair gun phàidheadh, chan ann a chionn gu bheil iad na's leisge no na's lugha iochd na daoine eile, ach a chionn gu bheil e 'g an goirteachadh mar gu'm biodh an innean a' dol am beò dà sheòrsa dhaoine a

bhi ann, daoine a ni obair gun phàidheadh agus daoine nach leig an crannchur no an toil leò sin a dheanamh.

Anns na seann làithean bha móran a dh'obair na rioghachd air a deanamh le uaislean agus daoine móra leis nach b'fhiach phàidheadh a ghabhail, ach tha an saoghal sin a' dol as an t-sealladh gu grad, agus cha bhi na Socialists toilichte gus an teid e as an t-sealladh gu tur.

Laoïdh

1. A Dhe tha ro-bheannaicht' Nach amhairec thu nuas Air daoine tha ceannairceach, Aineolach, truagh ; Gun eòlas no aithn' ac' Air maise an Uain ; Nis dùisg iad gu h-aithghearr Is gabh riutha truas.
2. Nach dùisgeadh tu sinne Le spiorad nam buadh, A dùsal a' chadail, 'S sinn fada 'n ar suain, Fo thàladh is mealladh Aig peacadh gach uair, 'G ar cumail am falach Air maithceanas buan.
3. Tha mis' anns a' gheannan Fo sgàile nam beann, Tha corrach is casach Le mais' agus loinn ; Ach 's duilich bhi 'g amhare A' phobull 's àm, Luchd-aidnheil is creideamh Ri 'm faighinn ro ghann.
4. Tha feum air an Spiorad Bhi sileadh a nuas, Toirt fàs air an lili Le cinneas is snuadh, Ag ùrachadh cridhe Is inntinn an t-sluagh, Mar Lebanon maiseach 'S fhreumh daingean 's a' bhruaich.
5. Tha sluagh anns a' gheannan 'S chan fhan iad fo bhuaidh An t-soisgeil tha beannaicht' 'G a fhrasadh mu'n cluais ; Gur fheàrr leò còmhlan Nam pòitearan truagh, Toirt bàs air an anam 'S a dhreach orr 's a thuar.
6. Nach làdir na bannan 'S nach daingeann an còrd Tha 'g aonadh an anam Ri Criod mar fhear-pòsd ; Ged shéideadh an doinnean Le tuiltean ro mhór, Tha bhunait air carraig Nach caraich ni's mó.
7. Tha craobhan 's a choille Nach mothach am fuachd Ri dùdlachd is doinnean A dh'fhanas cho uain, Toirt dùbhlan do'n Gheamhradh Is srann na gaoith tuath, Le coslas an t-samhraidh Gach àm orr' le snuadh.
8. Tha fianaisean daonnaan An saoghal na'n searg Mar gheall am Fear-saoraidh Bhiodh eudmhor m'a ainn ; Cha ghéill iad, 's cha lùb iad An glùn do ni-marbh Ach Iosa bhi dhaibh mùirneach 'S e dlùth riù mar dh'earb.
9. 'S e toradh an Spioraid Fad-fhlangas 's gràdh Caomhalachd, creideamh, Is maitheas 's gach páirt, Aoibhneas is sith, Bhi 'n an inntinn gach là Gu macanta stuama 'Na dhùthchas d'a gnàths.

Cuir na nithean sin 'n an cuimhne

*Fàsaibh ann an gràs agus ann an eòlas ar Tighearna
agus ar Slànuighir, Iosa Criod. —II Peadar, iii. 18.*

AN uair a tha daoine òga air an teagasg, m'an suidh iad aig bòrd a' Chomanachaidh agus air an gabhall a steach mar làn-bhuill anns an Eaglais, tha mi an dùil gur e a' cheud fhacal agus am facal mu dheireadh a bu chòir a bhi air a ràdh riu, nach 'eil anns a' cheum so ach a' cheud cheum anns a' bheatha dhiadhaidh, agus gu'm feum iad cumail orra, a' sior fhàs ann an eòlas agus ann an ùmhachd spioradail, ma bu mhaith leo a bhi air an teàrnadh agus air an naomhachadh.

Ge b'e bhuanaitheas gus a' chrioch e se so a thearnar.

Ma bhuanaitheas sibh ann am fhocal-saibh sibh da rìreadh 'n'ur deisciobuil agam.

Bhuanaitheas thusa anns na nithean a dh'fhòghluim thu.

Bhuanaitheas iad gu seasmhach ann an teagasg nan abstol.

Is maith an rud gu'n tòisicheadh duine òg air Criod a leantuinn, ach tha e na's fheàrr gu'n leanadh e air fàs ann an eòlas air, agus air fàs anns na gràsan a tha companas Criod a' dùsgadh anns an anam. Is iomadh long mhaith a chuir gu fairge nach do rainig riamh a ceann-uidhe, agus is iomadh Crioduidh òg gealltanach a thug thairis agus a thuit air falbh o chompanas Criod agus o cho-chomunn a shluaign a chionn gu'n do thòisich e air dearmad a dheanamh air na meadhonan a bheathaicheas an t-anam.

Tha móran dhaoine an dùil, ma bha faireachduin no dearbhachd shona aca aon uair gu'n robh iad air an saoradh le Criod, gu'm faod iad an gnothuch fhàgail mar sin, agus greimeachadh ris an fhiosrachadh sin uile làithean am beatha mar acair an anama, eo dhiubh a thà no nach 'eil iad a' dol air an aghaidh. Ach anns a' bheatha spioradail chan urrain duine seasamh air an aon làraich gun għluasad, bliadhna as déidh bliadhna; mur bheil e a' dol air aghaidh tha e a' dol air ais; mur bheil e a' fàs tha e a' seargadh, agus cha tig e gu bràth gu ire duine ann an Criod. Is e aon de na h-aobhair gu bheil fianuis na h-eaglais cho

fann anns na làithean so gu bheil uiread inn te de Chriosduidhean anabuich, daoine nach 'eil a' fàs ann an gràs, no ann an eòlas Chriosd, no ann an tuigse spioradail, agus nach do chuir aon làmh-choille ri 'n àirdé féin o'n là a chreid iad.

Meadhonian nan gràs

Tha daoine a' deanamh diomhaireachd de'n bheatha dhiadhaidh nach ruig iad a leas a dheanamh, mar nach b'ann 'nan comas fhéin a tha e idir co dhiubh a tha iad a' tighinn air an aghaidh no a' dol air an ais; their iad gur e Dia a mhàin a shaoras an t-anam; nach 'eil cuid no páirt againne ann ach tre chreideamh ann an iobairt Chriosd; gu bheil a' ghaoth a' séideadh far an àill leatha agus an Spiorad Naomh ag oibreachadh gun fhios againn ciamar no c'uin a thig e,—nithean a tha uile fior, ach tha e a cheart cho fior nach saor Dia t'ánam mur gabh thu an t-aran a dh'ullaich e air do shon, no mur cleachd thu na meadhonian-gràis a thug e dhuinn chum gu'm biadh a' bheatha dhiadhaidh air a dùsgadh agus air a neartachadh annainn.

Chan 'eil diomhaireachd air bith mu na meadhonian sin fhéin, oir tha fhios aig an t-saoghal uile nach d'fhuaras fhathast dòigh ùr no inngleachd ùr air cinneas a thoirt air a' bheatha dhiadhaidh anns an anam, a chionn nach 'eil dòigh eile ann ach an t-seann dòigh a' b'aithne do'n eaglais o limm nan abstol, meadhonian nan gràs a chleachdadh le creideamh 'nan éifeachd, Facal Dhé, Urnuigh, Aoradh, agus Sàcramaidean na h-eaglais. Chan 'eil éifeachd no draoidheachd ann an gin de na meadhonian sin annta fhéin no leò fhéin; tha iad éifeachdach a chionn gu'n do shònraighe Dia iad gu bhi 'nam pioban gràis eadar e fhéin agus anam an duine.

"Cleachd agns teagaing dhuit fhéin," arsa Pòl ri Timoteus, "riaghailtean na beatha dhiadhaidh," comhairle mhaith, oir bha fhios aig Pòl nach ann le aran a' mhàin a thig duine beo ach le facial Dhé, agus b'aithne dha gu leòr de dhaoine a bha làidir 'n am bodhaig agus 'n an intinn ach a bha air bheul a bhi marbh 'n an anam a chionn

gu'n robh iad a' deannamh dearmad air an fhacal sin, daoine a bha aon uair air an soill-seachadh ach a chaill an solus a chionn nach robh iad a' beathachadh an anama air facal Dhé.

Is briathran fior-ghlan briathran an Tigh-earna (*An Salmadar*),

Naomhaich iad troimh an fhàrrinn ; is e t'fhacal-sa an fhàrrinn (*Eoin*).

Théid nèamh agus talamh thairis, ach cha téid mo bhriathran-sa thairis a chaoidh : (*Criosd*).

Thùirling an Spiorad Naomh orra-san uile a chual am facal : (*Peadar*).

Gabhadh facal Dhé còmhnuidh annaibh gu saoibhir : *Pòl*.

Gabhaibh le macantas ris an fhacal a tha comasach air 'ur n-anaman a theàrnadh : *Seumas*.

Tha facal Dhé beo agus cumhachdach, a' toirt breith air smuaintean agus rùintean a' chridhe. *Duine gun ainm*.

Agadsa tha briathran na beatha maireann-aich : *Peadar*.

Labhair an Tighearna . . . éisdibh ri fhacal : *Am Biobull uile*.

An dileab a mhi-chaith sinn

'Se an call as miosa a thàinig air Albainn o chionn ceud bliadhna gu'n do leig sinn dhùinn a bhi a' coimhead là an Tighearna mar latha naomh, latha foisneachail, sàmhach, a fhuair sinn mår dhileab o'r n-aithrìchean. Ach cha robh am meas a bu chòir dhuinn a bhi agaínn air an dileab sin agus thilg sinn bhuainn gu neo-shuimeil an aon bhean-chuideachaидh a b'fheàrr a bha aig an eaglais agus aig rioghachd Dhé, oir bha sàmhchair na Sàbaid agus am meas a bha aig daoine air an latha naomh 'n a Bharantais gu'n robh Dia ann an cuid d'an smuaintean eo dhiubh, agus gu'n robh a' chuid bu mhòtha de'n t-sluagh a' tighinn fo bhuaidh meadhonian nan gràs, a' cluinnntinn facal Dhé, a' deanamh ùrnuigh còmhla ri'm bràithrean, a' deanamh aoraidh do Dhia, agus 'gan cur fhéin ann an suidheachadh anns am faodadh gràs Dhé oilbreachadh anna fo theagast fhacail tre chleachadh na h-ùrnuigh, agus tre éifeachd nan sàcramaidean.

Le bhi a' mì-naomhachadh là an Tighearna agus a' cur na Sàbaid gu buil eile seach an

t-aobhar air son an d'thug Dia dhuinn i, chaill sinn iomadh rud maith ; achi is e an call as miosa a thàinig òirn, gu'n do chaith sinn an tomhas mór *meadhonian nan gràs*. Ciod am maith as urrainn an eaglais a dheanamh do dhaoine nach 'eil a' frithleadh air meadhonian nan gràs, no ciamar a shoirbhicheas a' bheatha dhiadhaidh anns an anam gun aoradh, gun ùrnuigh, gun eòlas air facal Dhé, no iarrайдh air co-chomunn na h-eaglais ? Ach tha a dhòighean diomhair fhéin aig Dia, agus co aige tha fhios nach fhaic sinn fthatast Albainn cho bochd 's a tha i an diugh saibhir, ach an uair a chailleas dùthach a reamhrachd agus a saoghaltaichd is tric leatha tionndadh ri Dia.

Rè nam bliadhnaagan a bha mi os cionn coimhlثionail b'e an dorran agus a'n duilichinn bu mhòtha a bha 'nam chramhchur a bhi a' faicinn an dràsd agus a rithist euid de na daoine òg a bhaist mi agus d'an d'thug mi an ceud chomanachadh a' tuiteam air falbh o'n eaglais. Ach gach uair a bha sin a' tachairt b'e an t-aobhar gu'n do rinn iad dearmad air meadhonian nan gràs, an toiseach a' leigeil dhiubh a bhi ag ùrnuigh, an sin a' leigeil dhiubh a bhi dol do'n eaglais ach uair annamh no air Sàbaid comanachaيدh, agus mu dheireadh a' tréiginn co-chomunn nan Criosdaidhean gu buileach, agus a' tionndadh là an Tighearna o bhi 'n a là naomh agus buannachdail d'an anam gu bhi 'n a là cabhagach, starumach, buaireasach, air a thoirt thairis do bhaoth-shùgradh a thoileachadh na feòla. An uair a thachras sin, agus nach éisd iad ri guth na h-eaglais, feumaidh na foirbhich an dleasdanais fhéin a dheanamh, agus an aimmean a dhubbhadh a mach à Rolla a' Chomanachaيدh. Ach ged nach éisd iad ris an eaglais co aige tha fhios nach éisd iad fthatast ri Dia.

A Dhé ghràsmhor, a shaor an gaduiche aig uair a bhàis, dean tròcair orrasan a bhlaís aon uair an tòdhlaic nèamhaidh, agus a bha fo bhuaidh t'fhacail agus fo chumhachd an t-saoghal ri teachd, ach a thuit air falbh o'n aidmheil ghealltanach a rinn iad ; ath-nuadhach iad gu aithreachas chum agus gu'n ioc iad am bòidean dhuit as ùr, agus gu'n cluinneadh iad do ghuth ag rádh riù, Pàllibh riomsa a chlann chùl-shleamhnach ; léighisidh mise bhur cul-shleamhnachadh agus gràdh-aichidh mi sibh gu saor.

Anns a' Chathair

GED tha barrachd bruidhne air a dheanamh mu ghainne mhìnistearan anns a' Ghàidh-ealtachd na tha air a dheanamh mu'n

Ghalldachd tha iomgain anns an eaglais gu'm faod e tachairt an tòine nach 'eil fada bhuainn nach bi ministearan gu leòir aice a

dheanamh na h-oibre anns a bheil làmh aice air a' Ghalldachd na's mó. Mar sin chuir an Seanadh Committee air chois a rannsachadh na cùise so, agus a thoirt comhairle do'n eaglais ciamar a ghabhas am feum as fhearr a bhi air a dheanamh de'n sgioba aice.

Cha do chriochnaich a' Chommittee so a h-obair fhathast, ach chruinnich i fiosrachadh mu obair na h-eaglais agus mu àireamh nan daoine a tha 'g a deanamh as maith dhuinn fhios a bhi againn air.

Ann an 1939 bha còrr is dà cheud probationer anns an eaglais, ach an 1947 cha robh ann ach tri fichead 's a deich, agus dhiubh sin bha coig ar fhichead ri obair eile nach leigeadh leò a bhi air an suidheachadh os coinn coimhthionail.

Tha mu cheud oileanach a tha a' criochnachadh an càrsa fòghluim a dhith air an eaglais a h-uile bliadhna, ach chan 'eil an àireamh sin aice.

Tha aon chleachdadhbh againn anns na làithean so a tha a' tarruing air falbh o'n eaglais cuid mhaith mhinistearan a b'abhaist a bhi thairis air coimhthionall ann an sgir, ach a tha a mis ri riaghlaireachd ann an dreuchdan eile anns an eaglais. Aig aon àm b'e ministrealachd an Fhocail ann an sgir an aon seòrsa ministrealachd a bha againn, ach an diugh tha iomadh seòrsa eile anns an eaglais a tha air an cùntas na's feumail agus na's cudthromaiche na searmónachadh. Tha leth-cheud ministear air falbh leis an arm, feedhainn eile 'n an cléirich agus 'n an riaghlairean an Tigh-Mór-nan-Uinneag air 12 Sràid Sheòrais, an Dùn-éideann; agus feedhainn eile 'n am Planners no 'n an Cinn air obair no tìslinn a tha dol air aghaidh am measg na h-òigridh. Uile gu léir tha suas ri dà cheud de mhinistearan na h-eaglais nach 'eil a' searmonachadh ach a tha air an ceangal ri dreuchdan agus riaghlaireachd ris an abramaid aon uair "frithealadh do bhùird." Cha ghabh so seachnadh, agus ann an tomhas reusonta tha e feumail, ach faodaidh tuilleadh 's a chòir dheth a bhi againn, agus faodaidh an eaglais a bhi a' caitheamh ùine agus saothair agus airgiot air innleachdan is tìslinn gun fheum. Sin an gearan a tha aig mòran dhaoine an diugh an aghaidh na h-eaglais, gu bheil i mar bha na sgrìobhaichean agus na Phairisich a bha cùramach mu nithean beaga ach a dhearmaid nithean cudthromach an lagha; gu bheil i a' caitheamh a h-ùine agus a saothair air nithean faoin is leanabail anns nach 'eil feum no toradh, a thoileachadh òigridh luaineach agus gineil as-creidmheach. Thuit Daibhidh gu'n robh mic Sheruiah ro chruaidh air a shon, ach na'n robh e beò an diugh

theireadh e gu bheil clann Mhic Uislinn na's cruaidhe agus na's duiliche an cumail sios.

Tog suas do shùilean

Ach ma tha làmh aig an eaglais ann an nithean beaga suarach tha làmh aice cuid-eachd ann an nithean móra urramach, gu sònraichte ann an coimhlionadh na h-àithne a thug an Tighearna Iosa Criosd dhi. "Imichibh agus deanaibh deisciobuil de gach uile chinneach."

Le bàs Ghandi agus leis mar chaidh na h-Innsean an Ear air thigheadas dhaibh féin, thainig atharrachadh cho mór air na h-Innsibh 's gu'm bi iomadh latha m'am bi fhios againn gu ceart ciamar a bhios cor na h-eaglais Chriosdaidh fo'n riaghlaigh ùr. Ach tha deagh dhòchas aig na Soisgeulaichean a chaidh a null o na h-eaglaisean Pròstanach gu'm bi saorsa teagaisg aca mar a bha aca riamh, agus nach bi enap-starra air bith air a chur romhpa. Tha e na's phasa bhi suas ris na h-Hinduaich na bhi suas ris na Mohamedanaich, oir tha uiread dhiahan aig na Hinduaich 's nach cuireadh e campar air bith orra gabhail ri fear no dhà eile, ach chan fhuling na Mohamedanaich rìgh eile air a' chrùn ach Allah; Allah agus Allah a mhàin. Tha creideamh Mhohamed cho gaolach air e fhéin a sgaoileadh, agus an saoghal uile iompachadh ris a' Chreideamh Chriosdaidh fhéin, agus ge b'e àite an tachair iad air a chéile tha an glaodh air a thogail, Mahomet no Criosd. Tha dùthchanan anns an t-saoghal a bha aon uair aig Criosd a nis aig Mahomet.

Calcutta, Kalimpont, Darjeeling, am Punjab, Rajputana, Poona, Madras, Ichang, Manchuria, Livingstonia, Lovedale, Calabar, Blantyre—sin ainmean a tha sgrìobhthe air eridheachan mhìltean de dhaoine anns an eaglais aig a bheil ùidh ann an obair shoisgeulach; daoine a tha bàigheil agus fialaidh ris na missions uile ach aig a bheil ùidh shònraichte anns an àite ud no anns an àite ud eile; Blantyre, no Rajputana, no Kalimpont. B'aithne dhomh boireannach laghach aig nach robh dealbh anns an tigh ach dealbh an Ollainmh, Iain A. Graham, duine nach fhaca i riagh, agus aig nach robh seanachas eile ach naidheachdan beaga muladach mu na páisdean truagh ann an Kalimpont. Bha a dhealbh air mullach an dreasair aice, agus b'e an ceangal a bha eatorra gu'n robh i a' toirt tri sgilleannan a h-uile mios do bhean a' mhinisteir a dhol ann am bocsa Kalimpont. Cha robh a' bheag de sgilleannan aice, ach fhuair i barrachd sonais agus barrachd seanachais as an fheadhainn ud na fhuair i á rud air bith eile 'n a beatha,

agus ann an seagh fior bha e 'n a bhann ghaolach eadar i fhéin agus Dia agus gach neach eile anns an sgír aig an robh urram is grádh d'a Mhac.

Tha móran bruidhne anns an t-saoghal anns na bliadhna chonann so mu bhráithreachas, ach chan 'eil dòigh as fheàrr air toirt air bráithreachas cinniann na bhi ag obair còmhla ann an aobhar a tha uasal agus feumail do dhaoine eile. Agus ciod an obair as uaisle no as feumail na bhi a' toirt soisgeul Chriosd do dhaoine nach cuala e fhathast?

Tha na daoine a tha air cheann na h-oibre so cho caomhnantach air airgiot na h-eaglais 's is urrainn iad, ach tha cosdus bìdh is aodaich, cungaidhean is nithean a tha a dhìth air lighichean ann an ospidal air dol suas cho mór 's gu'm feum iad am bliadhna mu chòig mìle deug not a bharrachd iarraidh air an eaglais na dh'iarr iad an uiridh.

Ann an 1943 thug coimhthionalan na h-eaglais £120,175 a chur na h-oibre so air aghaidh, agus boireannaich na h-eaglais £75,867. A thuilleadh air sin bha riadh an airgid a tha air a chur mu seach, dileaban, agus tabhartasan móra o dhaoine fialaidh. Uile gu léir chuir an eaglais a mach air an obair so £328,000 ann an 1948.

An Leabhar Mór

Mar tha fhios aig ministearan is foirbhich tha leabhar mór tiugh air a chur a mach a h-uile bliadhna m'an téid an Seanadh cruinn, agus fear dhiubh air a thoirt do'n t-sè ceud deug a tha 'n am buill anns an t-Seanadh, los gu'm bi iad eòlach air a h-uile ni a bha air a dheanamh leis na Committees air a' bhliadhna a chaidh seachad. Am bliadhna tachraidh na facail Amsterdam agus Oecumenical ort gu maith tric anns an leabhar so, mar gu'm biodh piobar no salann air a chrathadh air na duillegan, ach chan 'eil mi a' dol a ràdh

dad umpa (1) a chionn nach 'eil mi a' tuig-sinn ciod a tha Amsterdam a' ciallachadh, (2) a chionn gu bheil amharus agam nach 'eil ann an Oecumenical ach plathadh de theine-sionnchain, agus ann am beagan bhliadhna nach bi an còrr iomraidh orra, dìreach mar nach bi iomradh air "Pàrlamaid Choitchionn an t-Saoghail," air a bheil daoine an diugh a' bruidhinn, agus (3) a chionn gu bheil na leugh mi mu Amsterdam agus mu Oecumenical air a chur ann am Beurla cho neònach agus cho ceòthar 's nach b'urrainn dhomh a chur ann an Gàidhlig. Agus rud air bith nach téid agam air a chur ann an Gàidhlig cha ruig mi a leas dol an ireabais uime, oir chan 'eil fàth cabhaig ann.

Ciod a tha ann an Amsterdam agus ann an Oecumenical ach gu bheil diadhairean na h-Alba "a' ruith na cuthaig," agus Albainn fhéin a' tuiteam air falbh o'n Chreideamh, agus a' cruadhachadh an aghaidh teachdaireachd an t-soisgeil agus cleachdanna na diadhaidheachd.

Tha facial eile a thachras ort a h-uile bliadhna anns an leabhar so, "social justice," ach chan fhaca thu e uair air bith air a ràdh, "Ciod e social justice?" Sin an gnothuch!

A bheil so fior? Chan 'eil urrainn eile agam air a shon ach gu'n do leugh mi e anns an leabhar so, gu'n rachadh aig Comunn Gàidhealach na h-eaglais air oilleanach fhaotainn a chuireadh iad anns an t-samhradh do'n h-uile àite-searmonachaидh a tha aca anns a' Ghàidhealtachd, ach gu'n robh cuid de na h-àitean sin nach gabhadh ris an oilleanach a bha air a thairg-sinn dhaibh, an dara cuid a chionn nach robh tigh ri fhaotainn anns am fuiricheadh e, no a chionn nach fhaigheadh e biadh is leaba ann an tigh air bith air na's lugha na sia notaichean 's an t-seachduin.

"Agus chuala mi, ach cha do thug mi: an sin thubhairt mi, O, mo thighearna, ciod a' chrioch a bhios aig na nithean so ?

Fo Chraobh Sheùdair

AN uair a shiubhail Mànus Og MacIomhair 'na ochd bliadhna deug, cha mhór nach deachaidh a mhàthair as a ciall. Ach chùm Dia a reuson rithe a chionn nach ann 'na h-eanchainn a bha i air a leòn ach 'na cridhe. Tha na lotan a chuireas teagamh no as-creideamh anns an eanchainn na's cumartaiche agus na's marbhtaiche na na lotan a chuireas ionndrainn-ghaoil anns a

chridhe. Tha an gaol mar tha Dia fhéin.

*Ged tha ghàirdean treun gu sgrios,
tha e cho treun 'g ar dion.*

B' aithne dhomh màthair Mhànuis, Eilidh Mhurragh, o bha i 'na caileag anns an sgoil, agus chùm simm suas ar dhlùth-eòlas agus ar càirdeas an déidh dhi pòsadh, agus gus an do chaochail i. Phòs i glé òg ministear ann

an eaglais nach ruig mi a leas ainmeachadh ; Fundamentalist ma bha e riamh ann, ach duine làidir, measail, smachdail, a chumadh clann Edoim 'n an àite fhéin, agus nach rachadh leud na ròinneige air seachran ann an dealachadh a dheanamh eadar Ephraimich agus Gileadaich.

Chan 'eil cuimhne agam a bhi riamh anns an tigh aca, ach a h-uile bliadhna a bhithinn aig an t-Seanadh an Dùn-éideann bhiodh Eilidh Murragh a' cur luim roimh làimh air tea-peàrri a bhi aice ann an òsd-thigh, aig an robh an aon chuideachd gun atharrachadh daonnan cruinn ; i fhéin agus an duine ; triùir chaileagan a bha còmhla rithe ann an Ard-sgoil Seòras Watson agus na fir a phòs iad ; té de na ban-sgoilearan a bha i foidhpe, agus mise. Is ann aig té de na peàrrtaidhean sin a chunnaic mi Mànus, balach nach robh aig a làn-fhàs aig an àm ach air an robh a choltas a bhi 'n a ghille mór gasda, le fiamhghaire 'n a shùilean agus sgàil-choibhneis air aodann a theòigh mo chridhe ris.

An uair a chaidh e dhachaidh as an sgoil an Dùn-éideann agus e a' dol do'n Oïlthigh an ath October, bha e a' deanamh rud-eigin anns a' ghàrradh le wire ribeach a bha meirgeach. Cha d'thug e an aire aig an àm gu'n do gheàrr e a làmh, agus gu'n deachaidh a' mheirg 'n a fheòil. Ann am beagan ùine, bha e marbh.

Dh' fhaodadh e bhi air a ràdh mu bhàs Mhànuis mar thuirt Josephus mu bhàs Shamueil nach robh tigh anns an eilean anns an robh eaglais athar anns nach robh bròn mar gu'm buaileadh am bàs aig an dorus fhéin. A' mhàduinn a chunnaic mi an sgeul bhrònach anns an "Albannach" dhùhas an latha dorcha mar gu'm biodh a' ghrian air tuiteam as an speur, is fad an latha cha robh dad eile 'n am intinn ach mo bhana-charaid ghaolach agus an càs anns an robh i le bàs a mic. An oidlche sin fhéin sgrìobh mi chuice, ach ged bhithinn a' cuimhneachadh oirre glé thric 'n a dhéidh sin, agus a' cuinntinn uairean o dhaoine eile nimpe, bha e dlùth air bliadhna m'an d'fhuair mi litir bhuaipe fhéin. Ach 'n a dhéidh sin bhiodh i a' cur chugam an dràsd 's a rithist criomagan a bhiodh i a' gearradh a paippearan naidheachd, is beachdan drùidh-teach no neònach a bhiodh i a' leughadh ann an leabhraichean, is smuaintean a bhiodh ag éirigh 'na h-inntinn fhéin mu'n bhàs, mu'n t-saoghal eile agus mu'n èamh is ifreann. Bha e furasda gu leòr fhaicinn nach robh a nis ach aon cheann-uidhe aig a smuaintean uile, 'na cadal agus 'na dùsgadh—Mànus, agus c'aite an robh e, agus ciod a bha e a' deanamh.

Na leabhraichean beaga

Cha robh an teaghlaich ud ach diombuan ; tha Eilidh Murragh agus am ministear làidir smachdail a phòs i a nis marbh, agus chan 'eil beò d'a cuideachd ach aon phiuthar, Sine Murragh, a tha pòsda aig Vet ann an Sasunn. Cha robh a bheag a dh' eòlas agamsa air Sine riamh, ach o chionn bhliadhnaagan fhuair mi pasgan leabhraichean agus an litir so 'n an cois :—

"Ged nach aithne dhuibh mise b'aithne dhuibh mo phiuthar, Eilidh, is bhithinn 'g a cuinntinn air uairean a' bruidhinn umaibh. An uair a shiubhail i, agus a thàinig e ormsa sealltann as déidh na dh'fhág i, chuir mi paippearan is litrichean is leabhraichean beaga sgriobhaidh ann am bocsa, is thug mi leam do Shasunn iad a chionn nach bu toigh leam an losgadh, agus an dùil gu'n leughainn iad uaireigin. Ach tha bliadhnaagan a nis air dol seachad gun sùil a bhi air a thoirt orra is chuir mi romham an dé braidseal-teine a dheanamh air na litrichean agus air na paippearan, agus an leth-dusan leabhar-sgrìobhaidh a chur chugaibh-se, a chionn gur sibh an aon duine a tha air ainmeachadh annta air ainm, agus a chionn gu bheil fhios agam nach dean sibh feum ceàrr dhuibh."

B'e na leabhraichean beaga ud leabhar-là anns an do thòisich i air sgrìobhadh an déidh bàs Mhànuis, agus theagamh gur e an t-aobhar gu robh m'ainm-sa air ainmeachadh annta gu'm biodh i a' leughadh nan duilleagan so, agus gu'n d'fhuair i comhfhurtachd o rud-eigin a chunnaic i annta mu dhaoine òga a shiubhail gun aithreachas gun aidmheil. A thuilleadh air sin is ann air mo chomhairle anns an litir a sgrìobh mi chuice an uair a shiubhail am balach, agus a bha na stuidhan a' dol thairis oirre, a thòisich i air sgrìobhadh anns an leabhar. Thuirt mi rithe nach ann o dhaoine a thigeadh neart no comhfhurtachd ach o na tri tobraichean diòmhair, so Dia agus am Biobull agus a eridhe fhéin, na tri companaich as fleàrr air an t-saoghal. Ma tha e 'n a fhaochadh do dhuine am Biobull a leughadh, tha e 'n a fhaochadh dha cuideachd smuaintean is fiosrachadh a chridhe a leigeil a mach eadar e fhéin agus Dia.

"A Mhànuis, a luaidh, gaol mo chridhe, cha leig sinn leis a' bhàs ar dealachadh ; ma thug am bàs bhuaam do chreubhag lurach a mhìannaichinn a phògadh gun sgur, cha toir e bhuaam t'anam agus do ghaol, oir ma tha buadhan an anama a' tighinn gu ionlanachd ann an èamh bitidh do ghaol-sa dhòmhsha na's blàithe agus na's iongantaiche na bha e air thalamh."

Tosdachd an duine aice

Ged tha athair Mhànuis 'n a dhuine maith agus caomhail ri mhnaoi, tha mi an dùil nach leigeadh a nàdur agus a dhòighean agus a bheachdan leis bruidhinn cho cinn-teach mu nèamh agus mu shonas Mhànuis am measg nan ainglean 's a bha a mhàthair a' deanamh, agus mar sin nach robh e comasach air uiread comhfurtachd a thoirt dhi 's a bu mhaith leatha fhaotainn. Cha bu toigh leis a bhi 'ga cluintinn a' bruidhinn mar nach robh àite eile ann anns am faodadh eadhon balaich laghach, mur robh iad air an iompachadh no air am breith a' ris, agus mur d'aidich iad Criod, a bhi air an cur, agus an uair a chluimeadh e i a' bruidhinn mar sin cha tigeadh diog as a cheann, agus bhiodh a thosdachd cho buileach agus cho trom 's gu'm biadh amharus a' bualadh Eilidh nach robh dòchas idir aige gu'n deachaidh Mànus do nèamh. Cha bhiodh e fior sin a ràdh uime, oir bha uiread gaoil aige air a mhac 's a bha aice-se, ach cha b'e *fhaireachduin* agus dùrachd a *ghaoil* a bu chombaist dha anns an dorchadas ach solus a reusoin agus teagastg nan aithrichean, Calvin agus aithrichean Rois, dà sheorsa combaist a dh'fheumar stùl a chumail orra an uair a bhios sinn a' siubhal troimh ghleann dorcha a' bhàis, agus a bhios iarunn-searbh-adais a' bhàis a' dol a steach do'n anam. Chan 'eil ceàrn no ceàrdach anns an gabh combaist ar creidhm agus ar dòchais a chur ceart ma chaidh i air aimhreit, ach am Biobull. "Bheir fosgladh do bhrìathar solus." "Nach dean Breitheamh na talmhainn uile ceartas."

"A Mhànuis, a ghaoil, a bheil thusa a' faireachduinn a bhi cho dlùth dhòmhais 's a tha mise dhuit-sa? A bheil thu 'g am chluintinn a' bruidhinn riut, no 'g am chluintinn ag ùrnuigh air do shon. Innis dhomh ann an aisling gu bheil thu sona agus dean ùrnuigh air mo shon. Iarr air

Dia creidéamh a thoirt dhomh, oir tha mo chreidéamh lag is fann, agus air uairean tha dubh-bhròn a' bàthadh m'anma. Chan 'eil fhios agam ciod is aobhar dha, ach tha m'anam cho luasganach 's gu'n siubhail e le luathas an dealanaich o thim gu siòrruidheadh, agus o àirde is glòr nèimh gu doimhneachd is truaighe ifrinn, a' lorgachadh do cheuman agus a' faighneachd c'aité a bheil thu. O Thi Naoimh a chruthaich Mànus, mo mhac gaolach a thug thu dhomh gu bhi 'n a theine-aoibhneis 'nam chridhe, ma rinn e peacadh a bha toillteanach air ifreann, cuimhnich air 'oige agus air góraiche na h-oige, agus saor e o ifreann. An ann as mo chiall a tha mi a' dol? Mànus ann an ifreann! Chan 'eil, chan 'eil; tha Dia uasal 'na uile dhòighean; cha chuireadh e balach nach do rinn crón air neach eile riamh còmhla ri Iudas, agus mortairean, agus bràthadairean, agus droch dhaoine a dh'fhàs salach le 'm breugan fhéin. Cha d'fhuair thusa, a luaidh, ùine air thalamh a dheanamh aithreachais no aidmheil, ach ciod eile a tha an t-siòrruidheadh air a shon mur bheil Dia a' toirt cothrom do pheacaich fàs na's fheàrr anns an athshaoghal na bha iad anns na bliadhnachan goirid a bha iad air thalamh?"

* * * * *

Bha cuid de na beachdan a bha aig Eilidh Murragh mu'n bheatha mhaireannaich cho leanabail agus cho neo-shuidhichte 's nach cuir mi sìos iad air an duilleig so, oir bidh sinn uile air uairean a' cruthachadh le mac-meanmainn na h-intinn saoghalùr dhuinn fhéin aig nach 'eil bunaitean seasmhach, ach am bitheantas cha dean sin crón air bith dhuinn, agus cha chuir e air seachran sinn o Dhia, ma tha Dia 'n ar smuaintean. Tha Dia a' toirt teadhair fhada do na naoimh, agus saorsa ionaltradh ann an cùiltéan neònach agus air achaidhean air a bheil an dà chuid, seamrag agus iteotha a' fàs.

Aig an

An t-Urramach Ruairidh Moireasdan, Lit.A.

Ged nach e Ruairidh Moireasdan "athair na h-eaglais" is e "athair na Gàidhealtachd agus nan Eileanan," oir chan 'eil ministear eile cho sean ris a' searmonachadh anns na h-Eileanan Siar an diugh. Tha e ceithir ficead 's a naoi, agus cho làidir, beothail 'n a inntinn 's a bha e rianach, ach air an t-samhradh so tha e a' leigeil dheth uallach a' choimhthionail.

Tha e ochd bliadhna deug ar fhichead an Eaglais Ard Steòrnabhagh, am baile anns an

Uinneig

do rugadh e an 1860, agus is maith an teisteanas e air a chliù gu'n do ghairm na daoine d'am b'aithne e 'n a bhalach e gu bu 'n a mhiniestear 'n am measg.

Bha e air oileanachadh an Steòrnabhagh, an Oileathachadh an Dùn-eideann agus anns a' Chollaist Nuadh. Bha e mu dhusan bliadhna ann an Loch Carrann, ach an 1911 chaidh e do'n Eaglais Ard an Steòrnabhagh far a bheil e a nis a' crìochnachadh a mhiniestrealachd, ann an deagh ghean aig muinntir a' bhaile uile agus ro mheasail aig a choimh-

thional fhéin. Buaidh agus beannachd leis 'n a shean aois agus cuibhrionn reusonta de na tiòdhlaican a bu mhaith leinn uile a shealbhachadh ann an deireadh ar làithean, fois agus sìth agus sláinte.

Aig dinneir a thug Cléir Leòdhais dha anns an dealachadh, a chur urram air agus a thoirt dhà pasgan leabhrachaean mar chuijmheachan-gaoil, labhair feadhainn dhiubh an ainm chàich, ag innseadh mu obair Mhghr. Moireasdan anns a' chléir; am meas a bha aca uile air, agus an earbha a bha aca 'n a ghliocas agus 'n a chomhairle.

Cha robh dh'eòlas agam-sa air Mgbr. Moireasdan ach gu'n do rug sinn air làimh air a chéile uair no dhà, ach fhuair mi litrichean bhuaith agus bhiodh e air uairean a' cur shearmon anns na duilleagan so, is dh'fhàg sin an dealbh so air 'n am intinn, nach robh e moiteil m'a obair fhéin, nach bu leasg leis saothair is dragh a ghabhail mar chomhstadh do neach eile, agus nach robh ministear eile anns a' Ghàidhealtachd a bha uiread Diadhaireachd (Theology) 'n a shearmino.

An 1907, air iarrtus na h-eaglais, chaidh e mach do Cheann a Deas Africa a shealltainn-thairis air an obair shoisgeulach a bha dol air aghaidh anns na ceàrnainb sin.

Duine a shaothraich ann an tri eaglaisean, an Eaglais Shaor, an Eaglais U.F. agus a

nis Eaglais na h-Alba, nach abradh tu gur Criosduidh e de'n Eaglais Choitchinn!

Chan 'eil ni nuadh fo'n ghréin

Tha caraid fòghluimte agam a bhios ag ionicltradhbh ann an litreachas na Gréige, agus air raontan farsuing eile a bhios a' cur chugam an dràsd 's a rithist, cuid de na neamhnaidean a bhios ag amas air anns na leabhrachaean a bhios e a' leughadh, a leigil fhaicinn dhomh cho fior 's a tha am facal so, nach 'eil ni nuadh fo'n ghréin. "An ni a bha ann; is e an nì sin féin a bhithseas ann."

An uair a bha luchd-eachdraidh na Gréige a' sgriobhadh mu na cogaidhean a bha dol air aghaidh 'n an dùthaireach fhéin, agus mu sheanailearean airm agus mu luchd-riaghlaidh anns nach robh smod tuir; no bha baird na Gréige a' magadh air pearscahan móra a' bhaile a bha air an séideadh suas le amaideas agus le 'm boilich fhéin, shaoileadh tu nach ann mu mhuinntir na Gréige a bha iad a' bruidhinn idir ach mu mhuinntir Bhreatuinn agus mu mhaitean na Pàrlamaid; Beaverbrook, Bevan, Zilliacus, Boyd Orr, Professor Joad, Bernard Shaw.

Bha là ann a gheibheadh na Tories saighdean liomhta agus puinnseanta o bhàird na Gréige a loisgeadh iad air na Socialists, ach an diugh tha na Tories gun Ghréigis iad fhéin.

Am Brat air a thoirt air falbh (Is. 25, 7)

Leis an Urramach Calum MacGilleathain, M.A., Conan.

SEO aon de na geallanna móra is luachmhòr. Tha gealladh ann a bhuineas do neach àraighe, an càs àraighe, do dhuine bochd mar dhuine bochd, do pheacach mar pheacach agus do fhìrean mar fhìrean; tha gealladh ann do chuidicehd air leth is do chinneach air leth is do Eaglais air leth; tha gealladh ann do'n t-saoghal gu h-iomlan! Nach mór an gealladh do'n t-saoghal e seo, "Oir bidh an talamh làn de còlas an Tighearna mar a chòmbdaicheas na h-uisgeachan aghaidh na doimhne." Agus is e gealladh mór do'n t-saoghal iomlan a tha agaínn anns an earrainn seo leis.

Tha an Eaglais a' dol air aghart le dòchas agus le sùil ri leasachadh o linn gu linn, agus chan 'eil i gun bharantas aice. Agus ged a bhios daoine beo, anns gach linn, a bhios a' gearan air mar a tha cùisean a' dol bhuaidhe is e a chi cui'd eile gu bheil tighinn-chuige ann cho maith ri dol bhuaidhe agus gu bheil an tighinn-chuige, aig amannan, co dhiubh, na's folluisiche na dh'aidicheas cui'd. Is e gineal gun chreideamh as dòcha bhi

caoidh "Linn an Oir" na na daoine a tha dol o neart gu neart iad fhéin agus iad "a' cur an t-saoghal bun os cionn,"

Far 'eil saighdearan is gaisgich ri cath is còmhrag chan 'eil iad a', caoidh mar a chaidh an t-arm air ais o linn Thearlaich! Is e fuidheal-feachd as trice a gheibhear a' deanamh sin!

Bha na Pàganaich làn de chaoidh air son an òige fhéin is òige an t-saoghal, nithean nach fhaictean an comaith gu bràth tuilleadh! Cha bu chòir do'n Chriosdachd a bhith mar sin idir. Bha cuid ann, theagamh, a bha an dùil gur h-ann a bha an latha aig Abraham agus aig Daibhidh; ach tha an fhìrinn ag innseadh duinn gu bheil cor na h-Eaglais a nis nas fearr na an cor-san, "air do Dhia nithean as fhearr a sholar dhuinne."

Agus tha e soirbh do'n Chriosdaidh aig a bheil Focal na Fìrinne a bhith sùileachadh an tuilleadh 's an tuilleadh feairrde. Agus tha a chùile seorsa réidh mu aon ni, gu bheil feum air feairrde, nach 'eil cùisean cho maith 's a bu mhaith leinn iad a bhith.

Bha cuirm aig an t-salmadair agus a chupan a' cur thairis! Tha cuirm aig Dia do'n t-saoghal uile. Tha sàth aig Dia do'n t-saoghal.

Anns an t-sliabh seo! An Sion an eadh? Is eadh gun amharus. Sin teis-meadhon an t-saoghal, oir is ann o na h-Iudhaich a thainig Slainte. Sin far an robh an Slànuigh-ear, sin far an do thòisich an soisgeul, far an do chuireadh an soisgeul an gniomh, Criod gu bàs, agus far an do thòisicheadh air a shearmonachadh. Agus nach e E Fhéin a thuirt "do gach creutair"; agus nach e E Fhéin a thuirt "deanaibh deisciobuil de gach uile chinneach."

Tha sinn an dùil gu bheil trì nithean sònraichte anns a' ghealladh. I. *Eòlas*. An uair a bha bochdainn is fuath a luchdmuinntir, na h-Iudhaich, a' cur uallach air Pòl thuirt e gun robh iad fhathast agus an sgleò-bhrrat seo air an sùilean. Cha robh iad a' faicinn nan nithean a bha esan a' faicinn. An uair a leughadh iad na sgriobturan (is e an "Seann Tiomnad" a bha é ciallachadh, oir, cha robh an "Tiomnad Nuadh" cruinn 'na latha) cha robh iad a' tuigseinn brìgh an leabhair no nan leabhrachaean sin. An uair a chunnaic Pòl glòr Dhé an gnùis Ioša Criod dh'fhalbh an doille agus chaidh na sùilean fhosgladh. Có ach Pòl a b'urrainn a ràdh, "Tha mi nis a' faicinn?" Agus an uair a rachadh e air ais gu na sgriobturan nach e a chanadh, "Tha mi nis a' faichinn." Agus am measg nan nithean móra a chunnaic Pòl, is a thuig Pòl, bha aineolas is dorchadas an t-saoghal as eugmhais eòlas an Dé bheò. Faodaidh e bhith gu bheil iad liomhhor 'nar linn fein a tha an dùil gu bheil a nis a liuthad eòlas ann agus a liuthad seòrsa eòlas ann agus gun dèan an saoghal, anns na làithean móra deireannach seo, a' chùis gun eòlas Dé. Ach cha dèan. Far nach 'eil an t-eòlas seo aca, air meud gach eòlais eile, is seòrsa eile dhith, tha tiugh dhorchadas 'san t-saoghal agus daoine agus brat air an sùilean. Nach e sin a tha toirt air cuid an diugh nach fhaic iad 'nan co-chreutairean ach na brùitean agimeachd, far an tugadh an solus daibh "na bràithrean" fhaicinn ri an taobh? Nach e sin a tha dèanamh gu bheil a leithid de fhéill air fuil is feoil 'san t-saoghal agus gun lorg air anam neo-bhàsmhor no cùram mu thimcheall sin? Tha an saoghal gun Chriosd 'na shaoghal gun iùl gun treoir. Tha an duine gun Dia aineolach agus dorcha agus chan 'eil e coltach gun dèan lionmhorachd nan seorsachan eòlais, no doimhne an iomlanachd, suas an call. Ach tha an t-eòlas seo ann, agus tha e ann air son an t-saoghal gu léir. Tha e feitheamh air an t-saoghal.

(II) *Glanadh*. Chan e an t-aineolas 'na aonar am brat slàn. Tha ni eile aig an t-saoghal cho cinnteach ri aineolas a tha trom air an t-saoghal, agus 'na mhort 's 'na bhàsda, is e sin a pheacadh féin. Tha e do-sheachanta feumail gum biodh gnùis a' chinne-daonn air ionnlaid o'n pheacadh. Dé a tha cearr air an t-saoghal an diugh? Tha oileas féin, is a chionta féin. Mur b'e oileas dhaoine, agus gu h-àraidi dhà oileas ri each a chéile, nach e an saoghal a bhiodh 'na chùis-ioghnaidh maith? Ach nach iad na daoine a tha an dùil gun deanar seòrsa de fhlaitheanas air thalamh, mar siud is mar seo, gun chùram de'n ghalaire sin, a tha fada cearr? Ann a bhith leughadh leabhrachaean eachdraidh nan slògh nach tug sinn fainear cho dall agus a tha rioghachdan air an clu ñ féin. Ma is e Sasainn té aca feuch 'na leabhrachaean eachdraidh mar a bha Sasainn riamh ceart, glan, onarach, direach agus mår a bha "na naimhdean," an Fhraing, Eirinn, Alba, cho mi-cheart, cho olc, cho borb, cho fealltach. Cùis-smaoinich is cùis ghàire an domhain! Ach nach e sin nàdur a' pheacaidh—mi fhéin ceart an comhnuidh, is càch cearr an còmhnuidh. Chan i sin an intinn għlan agus an intinn shoilleir, dhìreach a réiticheas aimhreit dhaoine. Thig an latha anns an dèan daoine Cluich as fearr na sin. Feumaidh iad, ma tha an saoghal bochd gu bhith cothromach, rianail, sítHEEL is tearainnte.

III. *Aoibhneas*. Linn an àigh! Crioch air bròn. Nach do-aireamh iad na deoir a rinn aineolas is peacadh a chur an compairt na daonachd? Ni an t-aineolas báthadh. Fàgaidh sin cridheachan briste is giorrasaoghal an teaghlaichean a chailleas an cuiid. Rinn am peacadh (Sannt dhaoine a bha air son spréidh is òr), a' Ghàidhealtachd seo againgn a mhilleadh gun iochd gun tròcair. Bha fear 'san Eilean Sgitheanach agus bha e 'g radh gum biodh meulaich nan uan 'ga dheanamh tinn agus e cuimhneachadh air gàir is rànaich nan daoine agus an sgaradh beo 'ga dhèanamh orra gu "long mhór nan eilthireach." Agus tha an saoghal a' caoineadh, le bròn nan daoine laga, briste, anfham a tha daoine peacach is daoine uaibhreach a' saltairt gun tròcair fo na casan. Ma tha cuibhrionn de bheannachd a' gheallaidh air tuiteam a nis a gne criochan seo, glòr do Dhia. Gun tigeadh an tuilleadh 's an tuilleadh deth òirnn agus air an t-saoghal o éirigh gu laighe gréine. Aoibhneas an àite bròin. Maith an àite uile. Solus an àite dorchadais.

"Gun tigeadh do rioghachd, gun dèante do thoil air an talamh."

Anns a' Cheò

Tha sinn a' smeurachadh mar na doill, ag iarraidh a' bhalla.—Isaiah, lix. 10.

GED is e seann leabhar a tha ann an leabhar an fhàidh Isaiah, tha e na's ùire agus na's fire a thaobh nan nithean a tha cudthromach agus maireannach na na paipearan aig Beaverbrook a leugh thu an diugh agus an dé. Co dhà is aithne an suidheachadh inntinn anns a bheil miltean agus muilleanan de dhaoine, agus gu sòraichte de dhaoine òga an diugh, na's fheàrr na b'aithne dhàsan. *Tha sinn ag amharc air son soluis, ach feuch dorchadas: air son soilleireachd, ach tha sinn a' gluasad ann an duibhre. Tha sinn a' smeurachadh mar na doill, ag iarraidh a' bhalla; agus mar mhuinnitir gun fhradharc tha sinn a' smeurachadh; tha sinn a' tuisleachadh mu mheadhon-là mar anns an dùbhthrah; tha ar sùil ri breitheanas agus ri fuasgladh ach chan 'eil iad ann.*

Nach e sin an staid inntinn-anns a bheil na miltean d'ar luchd-dùthcha an diugh! Mar dhaoine ann an seòmar dubh dorcha, a' dol mu'n cuairt agus an làmhan a' bean-tuinn ris a' bhalla agus ri caithrichean, ag iarraidh an doruis; air chall ann an àite nach do shaoil iad gu'm b'urrainn dhaibh dol air seachran ann.

Nach truagh leat daoine ann an ceò; gun fhios aca c'aité a bheil iad, agus iad a' cluinnitinn fuaimean neònach a tha cur eagail orra!

Nach truagh leat daoine gun Dia; gun chreud; gun chreideamh; eagal agus teagmhaidhean agus mì-shuaimhneas an taobh a stigh dhiubh, is aimhreit agus cogadh agus Stalin agus bombs America an taobh a muigh dhiubh?

Sin mar tha daoine an diugh. Os cionn torman agus borbhan muladach na talmhainn cluinnidh tu gaoir nan daoine a tha air uachdar, a' caoidh nach aithne dhaibh slighe na sithe, agus a' caoineadh a chionn nach 'eil Fear-cuideachaidh ann.

An uair a thàinig mise agus mo choaisean a steach do'n t-saoghal, bha sinn bochd; bochd ann an coimeas ri òigrídh an latha so a tha air fàs cho cleachdte ri sòghaltachd 's gu bheil iad an dùil gur e sonas is sòghaltachd an còir-bhreithe, co dhiubh a choisinn iad iad le'n saothair agus le'n dìcheall fhéin no nach do choisinn.

Ach ged nach robh am beairteas agus na goireasan againn a tha aig an òigrídh an diugh bha aon rud maith againn nach 'eil acasan, bha creud agus creideamh againn as an robh sinn cìnnteach, cho cìnnteach ris a' bhàs. Bha sinn cìnnteach gu bheil Dia ann; gur e am Biobull fhacal; gur e Criod a Mhac, agus aon Slànuighear an t-saoghal; gu bheil saoghal eile ann, nèamh do dhaoine maith is ifreann do dhaoine aingidh; agus nach 'eil anns a' bheatha so ach dearbhadh is deuchainn is ullachadh air son na siorrhuidheachd. B'e sin an creud a bha aig a' Chriosdachd uile fad cheudan bliadhna, creud làdir agus simplidh anns nach robh teagamh againn, agus a bha dhuinn mar acair ar n-anama, 'gar cumail cuimhneach air Dia agus air a' bheatha dhiadhaidh.

Ach co dhiubh is ann aig an eaglais agus aig a teagascg fhéin a tha a' choire, no aig feallsanachd agus àrd-sgoilearachd, no aig speuradairean agus luchd-ealaín, no tha tuigse air nithean spioradail a' cinntinn am measg dhaoine tûrail air chor agus gu bheil iad a' tilgeadh bhuapa gu sàmhach seann bheachdan anns nach 'eil iad a' creidsinn,—ciod air bith as aobhar dha chaill an creud làdir so a' bhuaidh agus an cumhachd a bha aige aon uair, agus cha deachaidh creud eile a chur 'na àite.

Tha fhios agam glé mhaith nach e "creud" an fhior fhacal ceart air son an ni a tha mi a' ciallachadh, oir tha mùghadh eadar "creud" agus "teagasc na h-eaglais," no "aidmheil na h-eaglais," ach ann an seachas sgaoilte de'n t-seòrsa so ni e an gnothuch, oir is e an aon ni a tha air m'aire cor truagh dhaoine òga a tha anns a' cheò, gun chairt gun chombaist, gun fhios aca có no ciod a chreideas iad, an eaglais, no na Communists, no aon de na Guthan eile a tha a' glaodhach air na sràidean.

Na'm bithinn a' bruidhinn riu anns a' chlass Bhiobuill theirinn riu gur e *irioslachd* a' cheud cheum ann an eòlas, ann an glicias, ann an tuigse spioradail; agus anns a' bheatha dhiadhaidh. Cò simne gu'n gabhamaid oirnu fhéin a ràdh nach 'eil Dia

ann, no nach 'eil sinn cunntachail dhà air son gach facal a labhras sinn agus gach gniomh a ni sinn. Chan fhaigh thu gu bràth dearbhadh gu bheil Dia ann na's mó na gheibh thu dearbhadh nach 'eil. Cha ghabh na nithean as àirde dearbhadh, mar a dhearbas tu nithean beaga; tha an dearbhadh an taobh a stigh dhiot, 'n nad anam fhéin.

Tha iomadh buaidh mhaith agus ghaolach anns an òigridh an diugh; tha iad laghach, is tha iad sunndach, is tha iad misneachail, ach cò is urrainn a ràdh gu bheil iad iriosal? Their iad riut gu bheil e ceart dhaibh am beachd fhéin a bhi aca mu Dhia agus mu dhiadhaidheachd cho maith ri Pàpa na Ròimhe, no ri Moderator Eaglais na h-Alba, agus gu bheil beachd aon duine cho maith ri beachd duine eile.

Ach ged is toigh leò a bhi breabadh an aghaidh nan dealg agus a' cur uighdarras nan aosda agus nan cumhachdach an suarachas, cha dean sin cron dhaibh cho fad's a bhios meas aca orra fhéin agus air an uaisle nàdurra fhéin. Cha dean e cron dhaibh cho fad's a chumas iad an cridhe glan o na nithean a shalaicheadh e, farmad agus fuath agus gamhlás agus droch amharus agus neo-bheusalachd. Chan 'eil rud air an t-saoghal as ciuntiche na nach fhaigh droch dhuine gu bràth dearbhachd mu Dhia, no duine nach 'eil a' deanamh aoraidh dha am firinn.

Ged a thug mi tarruing air an òigridh anns a' bhruidhinn so bu mhaith leam a ràdh nach 'eil mi idir an dùil gu bheil mi fhéin agus mo cho-aoisean a mach as a' cheò, 'nar seasamh air Cnoc an Fhradhair far a bheil an t-adhar glan agus soilleir, agus far am faic sinn fada bhuainn agus fada romhainn. Tha sinn uile anns a' cheò ged a dh'fhaodas e a bhi na's dùmhailte ann an corra àite na tha e an àitean eile.

Tha cuid de dhaoine am beachd nach 'eil anns a' cheò ach deatach phuinnseanta a dh'éirich o'n talamh an 1914, an uair a thòisich an cogadh nach 'eil fhathast crìoch-naichte, ach tha dòchas aca gu'n tog e uair-eigin. Ach tha cuimhne agaibh air an naidheachd a tha sgrìobhta ann an leabhar Genesis, mar thuirt an nathair ri Eubh gu'n do thoirmisg Dia dhaibh itheadh de mheas na craoibhe air eagal gu'm biodh iad mar dhee, fiosrach air maith agus air ole; naidheachd fhior a thuigeas daoine glic ach nach tuig amadain.

Fada roimh 1914 bha mac an duine a' bruadar, agus a' bòilich 'na dhùsgadh, gur dia e fhéin, ged nach do ghabh e air fhéin fhathast 'ainm a litreachadh le D

mhór, ach anns na làithean deireannach so tha e air tòiseachadh air a chreidsinn gu bheil a ghliocas agus eòlas agus innleachdan fhéin cho mór 's gu'n deanadh an saoghal feum maith gu leòr as eugmhais Dia.

A thuilleadh air sin bha aimlisg is tuain-ealaich air a chur an cinn dhaoine am bliadhnachan a' chogaidh, a' cluinnitinn Chriosduidhean na h-Eòrpa ag ùrnuigh an aghaidh a chéile, a' bearnnachadh nithean a tha mallaichte, agus a' mallachadh am braithrean ann an Criosd an ainnm an Athar, agus a Mhic agus an Spioraid Naoimh.

An ionghnadh ged a thuit an ceò oirnn, agus gu'n do thòisich daoine air a ràdh nach 'eil fhios aca co dhiubh is fheàrr, sud no so, agus mar sin nach cron dhaibh an sàth a ghabhail de shòlasan na feòla, gun fhios aca nach tachair dhaibh mar a thachras do na h-ainmhidhean? An ionghnadh ged chuir iad soisgeul Eoin air an sgeilp agus leabhar Ecclesiastes 'n a àite.

Chan 'eil daoine an diugh na's aingidhe na bha iad an dé ach tha an sùilean air fannachadh ag iarraidh neach a labhras riu le uighdarras agus gun an t-Urra mór sin ann; gu leòir de choinnlean criona ach gun aon tigh-soluis anns a bheil dealradh glòire agus cumhachd Dhé. Chan e mhàin gu bheil an sluagh gun seòladh, ged tha na buachailean agus na ciòbairean lionmhor, ach tha iad a' call an earbsa ann an treibhdhireas nam buachailean agus nan ciòbair-ean; amharus aca nach 'eil firinn no solus anna.

Aotrom is féin-thoileil is neo-smachdaichte 's mar tha an òigridh, tha iarraidh aca air seòladh 'n an creud agus 'n an cleachdadh, ach chan 'eil iad a' faotainn an t-seòlaidh sin o'm pártan, no o'n eaglais, no idir idir o Cheannardan na rioghachd, anns an tomhas no leis an uighdarras leis am bu chòir Creud na h-eaglais agus Slighe na beatha a bhi air an teagast.

* * * * *

Ciod a' chrìoch a bhios aig an duibhre so? Sin ceist do nach h-urrainn dhòmhsha freagairt air bith eile a thoirt ach an fhreagairt a tha air a thoirt dhi anns a' Bhiobull agus ann an eachdraidh an t-saoghal, gur righ Dia a tha 'ga fhoillseachadh féin ann am breitheanas. Ged dh'fhaodas e moille a dheanamh gu deimhin thig e agus labhraidh e ruinn ann am breitheanas.

Tog suas do shùilean agus their fainear comharraidhean na h-aimsir, gu bheil breitheanas cheana air tòiseachadh aig tigh Dhé.

Chan 'eil an ceò anns a bheil an eaglais gun aobhar.

Anns a' Chathair

THOISICH mi air ann an Druim-na-drochaid agus lean mi air ann am Blàr-Atholl, a bhi cur sìos ann an leabhar beag nithean a bha a' tachairt, ma bha buintealas air bith aea rium, agus smaointean a bhiodh a' dol troimh m' intinn ma bha mi an dùil gu'm b'fhiach iad cuimhne a chumail orra. Cha robh a bheag de chadal a dhìth orm riagh ; bhithinn a' leughadh fad na h-oidheche, agus a' dol a laighe aig uairean 's a' mhaduinn, agus am bitheantas is ann an déidh mheadhon-oidhche a bha beagan no móran air a chur anns an leabhar-latha. Iomadh oidhche cha robh dad air a chur ann, ach bha rud-eigin a' dol ann a h-uile seachduin, gu sònruichte air oidhche na Sàbaid, an uair a bha obair an latha seachad ; cinn-theagaig air am bu mhaith leam searnonachadh ; leabhraichean a bu mhaith leam a leughadh ; agus facail is beachdan is teagast drùidh-teach a leugh mi cheana, agus e' aite am faighinn iad na'n biodh iad a dhìth orm a rithist.

A mach o'm chumail o bhi deanamh rud bu mhiosa, agus o sheòrsa de òrdalachd agus de riaghait a chumail 'n am intinn agus 'n am obair, cha robh móran feuma ann an euid mhaith de'n t-saothair ud. Cha robh ann an dà thrian de na bha anns na leabhraichean ach trealaich nach thiach dad eile a dheanamh ris ach a chur anns an teine, seirbhiseach an Tighearna a tha cumail an t-saoghal cùbhraidh agus glan. Ach air a shon sin chomharlaichinn do mhiniestearan òga an cleachdadhdh so a lean-tuinn ann an tonhas reusanta nach cuireadh cuing orra, a chionn gu'n euidieheadh e leò cuimhne a chumail air iomadh rud a bhiodh feumail dhaibh an déidh làimhe, agus gréim a dheanamh air cobhartach a dh' fhaodadh falbh leis an t-sruth mur cuireadh iad comharradh agus ceangal air. Tha ar cuimhne neo-chinnteach, agus is fheàrrd sinn uile clàragan an uair a chailleas sinn comas nan eas.

A' Chiste-mhine

Ma dh' fhaodas mi m' fhiosrachadh fhéin a ghairm mar fhianuis is urrainn mi a rádh gu firinneach gu'n do shàbhail an cleachdadhdh so mi fad còrr agus dà fhichead bliadhna o bhi gann de chonnadh air sòn na cùbaid no air son nan duilleagan so. Ged nach 'eil mi maith air bruidhinn no deas 'n am chainnt cha robh e riamh duilich dhomh no leasg leam searmoين a sgriobhadh, no seanchas a dheanamh anns na duilleagan

so air euspair air bith a thoilichinn, a chionn gu robh rud-eigin daonnan anns a' chiste-mhine, euid dheth o'm churachd fhéin, agus euid dheth air a chruinneachadh o chéin, mar bhiodh càmhail Mhidiain a' giùlan òir agus tùis gu Sion. A thaobh's nach robh bean no clann agam bha mo dhachaidh riamh 'na dachaidh shàmhach, is bha cothrom agam a h-uile maduinn uair an uaireadair a chur seachad aig an dasc a' leughadh agus a' rannsachadh a' Bhiobuill, chan ann a dh' fhaotainn shearmon, as ach a dh' fhaotainn eòlas air dhomh fhéin, agus a nis an uair a tha mo mhiniestrealachd crìochnaichte, ma bha maith no tairbhe air bith intte do dhaoine eile, tha mi cinn-teach gu'n d' fhuair iad e leis na bhithinn a' toirt dhaibh as a' Bhiobull. Chan 'eil dion as fhèarr o'n intinn fhalamh na eòlas a bhi agad air a' Bhiobull, agus euid mhaith de na salm a bhi agad air do theangaidh. Duine air bith a bhios a' leughadh a' Bhiobuill a h-uile latha, cha bhi e gun smuaintean 'n a cheann.

An cunnart nach 'eil ann

Air an t-seachduin so chaidh, an uair a bha mi a' losgadh phaipearan is litrichean air nach bi feum agam tuilleadh, thachair feedhainn de na leabhraichean beaga so orm, agus an uair a thòisich mi air tionndadh nan duilleagan thug e air as gu m' chuimhne daoine agus àitean agus nithean nach robh 'n am intinn o chionn dà fhichead bliadhna. Air aon duilleig, ann an làmh-sgrìobhaidh a b' fhèarr na tha agam an diugh, bha iomradh air a dheanamh air an latha agus an oidheche mhór a bha againn ann an Druim-na-drochaid, an uair a dh' fhosgail Bradley Martin an Talla gasda a thug e do mhuinntir a' ghlinne, a bha air a dheanamh as an t-seann sgoil a bha ann an toman coille aig a' Bhalar-bheag, far an robh Miss Myles a' fuireach, seana bhean-usasal a bha air a fàgail 'n a h-ònrachd, gun mhóran cuid agus gun chuideachd idir. Nach maith an gnothuch gu bheil ullachadh air a dheanamh a nis leis an rioghachd air son islean agus uaislean 'n an seann aois, ach na'n robh Miss Myles anns an intinn anns an robh i' muair a b' aithne dhòmhaisa i bu cho maith leatha a bhi marbh ri speudairean no fiacan a ghabhail o'n Ghovernment. Bha i anabarrach neo-eisiomaileachd, ach ciod am feum dhuit a bhi a' bruidhinn air neo-eisiomaileachd anns a' chùis so, oir ma bheachdaicheas tu air an rud gu coth-

romach, 's e na speuclairean agus na fiaclan a tha an Government a' toirt dhuit, a nasgaidh speuclairean is fiaclan as daoire dhuit a cheannaich thu riamh. An uair a phàigheas tu a' chunntais, feumaidh tu tòiseachadh air a phàigheadh a rithist, agus leanaidh tu air a phàigheadh fhad 's is beò thu.

Dh' fhàg mise Druim-na-drochaid m' an do chaochail Miss Myles ach chaidh mi air m' ais an uair a fhuair mi fios gu'n do shiubhail i, oir chuir i an dleasdanais orm nach biodh i air a tiòdhlacadh an taobh a stigh a dh' ùine shònruichte, no gus an robhtar cinnteach gu'n robh i marbh. Tha Comunn air choir-eigin ann aig a bheil a' chrioch áraid a bhi cur dhaoine 'n an earalas air eagal gu'm bi iad air an cur fo'n talamh beò. Tha iad a' cur a mach dhuilleagan agus leabhrain bheaga mu'n chunnart so, agus aon uair's gu'n tòisich daoine air na duilleagan agus na leabhrain sin a leughadh is dòcha gu'm bi euid dhiubh a chreideas gu bheil aon no dithis as an fhichead air an tiòdhlacach beò a h-uile bliadhna. Thòisich Miss Myles air an litreachas so a leughadh, ach ged a dh' fheuch mi uair no dhà r' a cur as a beachd gu'n robh an cunnart so ann, bu cho maith dhomh feuchainn ri Meall-fuar-mhonaidh a charachadh as a h-àite, no Israelach Breatunnach a thionndadh o sheachran a shlighe. Mur bithinn diorrasach agus as-creidmheach gu nàdurra bha mi fhéin 'n am Israelach Breatunnach fada roimh so, oir tha mnathan diadhaidh agus oifigich airm a tha a cheart cho diorrasach rium fhéin ach na's dòcha-saiche, a' leantuinn orra o chionn deich bliadhna ficead air litreachas is leabhrachean a' Chomuinn a chur chugam, an dòchas gu'm bi mo shùilean air am fosgladh.

Talla a' Bhlàr-bhig

Ach gus tighinn air m' ais gu fosgladh an Talla, rinn an t-Urramach Alasdair MacAoidh, nach maireann, ministear na h-eaglais U.F., ùrnuigh, agus b' e a' cheud fhacal anns an ùrnuigh, "A Thighearna, tha sinn a' toirt buidheachais dhuit gur toigh leis an duine so ar cinneach-ne, agus gu'n do thog e dhuinn sionagog"; smuin a bha freagarrach gu leòr air a leithid de latha, agus briathran a b' aithne do mhuiinn-tir a' ghlinne gu maith gur ann as a' Bhiobull a bha iad. Ach bha fear de na h-Americanach a bha làthair nach robh eòlach air a' Bhiobull; an déidh na h-ùrnuigh thuirt e nach robh fhios aige gu'n robh Iudhaich anns a' ghleann, agus gu'n do shaoil e gur e Talladanasa a bha Mgħr Märtainn a' toirt dhuinn, ach co dhiubh is ann o aineolas no gu magail

a bha e a' cur cheistean air an fheadhainn a bha làimh ris cha d' fhuair e o ghin aca ach freagairt mhìn.

Bha suipear shòghail, agus dannsadh 'na déidh, air a toirt do chuideachd mhór, làrn an Talla; an t-suipear air a h-ullachadh le D.D.M. an Tigh-òsda Dhruim-na-drochaid, agus air a páidheadh le Bradley Märtin. Chan 'eil dad' mu'n t-suipear anns an leabhar-latha-sa, ach tha cuimhne agam fhathast air aon rud a thuirt Bradley Märtin an oidhche ud. Bha mi 'n am shuidhe làimh ri Mrs. Märtin aig a' bhòrd, agus ann am meadhon na suipearach thuirt e rithe, agus crioman feòla aige air fore, "Nellie, car son nach fhaigh sinn feòil cho maith rithe so anns an tigh againgan fhéin"?

Ochan, ochan! Mar nach robh an fheòil a b' fheàrr a' dol do Bhaile Mac Cathain, agus deoch a b' fheàrr na gheibheadh tu ann an tigh-òsda Dhruim-na-drochaid! Ach bha e fhéin sunndach agus sona an oidhche ud; toilichte leis a' ghniomh a rinn e; 'ga ghrianadh fhéin ann am fàbhar an t-sluaigh, agus chuir sin blas maith air an fheòil. Cha ruig mise a leas leudachadh air an fhacal ud, no cosmhalaichd a dheanadh dheth; theid agad fhéin, a leughadair, air sin a dheanamh. An uair a bha Baile-mac Cathain 'n a sheusdar ri linn Bradley Martin bha uiread meadhraich is gleadh-raich ann 's a bha ann an Dun-bheagain ri linn Ruairidh Mhóir, ach dh' fhalbh sin, agus an diugh tha Ichabod air a sgrìobhadh air ballachan nan Tighean-móra uile, agus am Fàsach air geatachan nam páircean maiseach a tha timchioll orra. Tha na cailleachan-oidhche agus na seabhagan-oidhche agus na calamain-fhiadhaich a' gabhair tàimh 'n an turraidean, agus a' chuid dhiubh nach 'eil cheana 'n an tighean-òsda, no 'n an tighean-eiridinn, no 'n an tighean-òigridh, tha iad air an cur gu ionadh feum neònach, euid dhiubh air an lionadh le cloinn nach 'eil uile gu léir ann, agus luchd-teagaisg is psychologists is doctailean air an ceann, an dùil gu'n teid aca air rud a chur annta nach do chuir an Cruithear annta; is feadhainn eile dhiubh air an lionadh le cloinn dhiolain a bha aig droch bhoireannaich nam bailtean móra, los am bodhaigean a dheanamh làdir agus comasach air clann dhìolain eile a ghitneamhui.

Tha e dulich a ràdh eis dhiubh as fheàrr sud no so; an saoghal a b' aithne dhuinn 'n ar n-òige, ach a tha a nis cho luath a' dol as an t-sealladh, no an saoghal òg a tha a' tighinn 'n ar fradharc. Feumar am maith agus an t-olc a ghabhail còmhla, agus ciod eile a tha ann ach aobhar-taingeal-

achd nach 'eil bochdainn no acras anns an dùthaich an diugh mar bha intte aon uair, agus gu bheil beò-shlàint as fheàrr aig an luchd-oibre? Ach tha call as miosa a' tighinn òirnna na na Tighean-móra a bhi dol fàs. Tha sinn fhéin a' fàs bog agus

eisiomaileach agus liosda; toileach sinn fhéin a chur air chûram dhaoine eile, agus leigeil dhinn a bhi a' seasamh air ar casan fhéin. Cha mholainn duine air bith nach dean a rathad fhéin anns an t-saoghal no duine aig nach 'eil earbsa ann fhéin.

Fo Chraobh Sheudair

GED nach bu mhaith leami dol an aghaidh teagasc nan aithrichean a thug dhuinn Leabhar Aithghearr nan Ceist, anns a bheil e air a radh gu'n d' òrduich Dia roimh làimh, chùm a ghlòire féin, gach nì a thig gu crích, tha e dulich dhomh a chreidsinn gu'n do ròimh-òrduich Dia gu'm biodh dhà dheug de chloinn aig bean Dhòmhnuill Mhàrtainn, creutair gun taic gun sgoinn anns nach robh maith no cròn ach a mhàin gu'n robh i réidh agus gu'n robh i siolmhor.

Phòs i Dòmhnull Mhàrtainn 'n a h-ochd bliadhna deug, duine nach robh dad na bu taiceile no na bu sgoinneile na i fhéin, ged bha e còig bliadhna na bu shine. Cha robh e leasg gu nàdurra, ach dh' fheumadh an obair tighinn chuipe an àite esan a bhi 'g a h-iarraidh, agus an là a bhiodh e air a bhlian air beulaibh an tighe, gun char 'g a dheanamh, a' cluich air feadan a thoileachadh nam páisdean, agus an geàirneal ion 's a bhi falamh, cha saoileadh tu air 'aodann no air a sheanchas gu'n robh bean agus dhà dheug de theaghlaich an crochadh ris.

Tha gu leòir de chàraidean de'n t-seòrsa so anns an t-saoghal, ach ged tha an saoghal ùr na 's coibhmeile riù na bha an seann saoghal bha na coimhearsnaich na bu truacanta anns na làithean a dh' fhàlbh, agus na bu deise air cobhair a dheanamh air an fheunnach. Ach tha an Stàid an diugh a' gabhair oirre fhéin nullach nam feumnach agus a' coimhlionadh an dleasdanais sin na's fheàrr na b' urrainn do choimhearsnaich a dheanamh. Buidheachas do Ni-maith gu bheil; ged bhios sinn uile air uairean ag ràdh le 'r teanga gu bheil coibhneas a' Ghovernment ris na h-iocdarain agus ri daoinse leasg gun sgoim air dol thar tomhas tha sinn uile toilichte 'n ar eridhe gu bheil Mgħri Attlee agus a' Phàrlamaid a' feuchainn ri maoin na rioghachd a roimh na's cothromaiche, agus a' luigheasachadh cuid mhaith de'n airgiod a tha iad a' toirt bhuaninne do leithidean Dhòmhnuill Mhàrtainn. Buidheachas do Ni-maith nach cluinnear gu bràth tuilleadh o bhalach beag an threagairt a thug balach neochiantach gaolach air ministear a thuit

ris gu'm faodadh e a bhràthair a b' òige a thoirt leis còmhla ris fhéin gu cuirm-chnuic na sgoil-Shàbaid, ged nach robh e anns an sgoil-Shàbaid fhathast.

"Chan urrainn dhuinn dol ann 'n ar dithis," ars am balach, "chan 'eil againn ach an aon bhriogais."

Nighean uasal

Na'n robh Dòmhnull Mhàrtainn agus a bhean a' togail an teaghlach an diugh dh' fhaodadh iad an saoghal a ghabhail na bu réidhe na ghabh iad e co dhiubh, agus leigeil leis na páisdean an cumail ann am barrachd comhfhurtachd na bha aca, ach ged nach do rug linn an àigh sin orra fhéin thàinig i a steach ann an àm a tha leigeil le'n oghachan a bhi 'n am buannachd d' am párantan.

Ach feumaidh mi greasad orm leis an sgeul oir chan ann mu Dhòmhnull Mhàrtainn no mu mhnaoi a thà i, ach mu thé de na caileagan aca agus mu'n dileab a fhuair i o h-athair; caileag cho grinn agus cho glie agus cho dleasdanach 's a bha riabhann an Siòrramachd Pheairt. Shiubhail a màthair m' an robh i buileach dà fhichead bliadhna, air a sàrachadh agus air a caitheamh le bhi a' giùlan agus a' breith cloinne, agus is ann air a' chaileig so, Dòra, agus gun i ach sia bliadhna deug, a thuit ullach an teaghlaich agus cùram na cloinne; an t-aon bu shine dhiubh, Seumas, naoi bliadhna deug, agus an t-aon a b' òige, Etta, deich mìosan, an uair a shiubhail am màthair.

Thaig piuthar a màthar Etta a thoirt leatha gus am biodh i beagan na bu shine, ach cha dealaicheadh Dòra ris a' phàisde. "Is e mi fhéin a bha 'g a togail co dhiubh," thuit i rithe, "bha mo mhàthair cho lag 's nach b' urrainn i broilleach a thoirt dhì mar a thug i dhuinn uile, ach dh' innis Doctair Anderson dhomh mu'n bhiadh a bheirinn do Etta, agus bidh banaltrum na sgìre, Miss Fraser, a' tighinn bitheanta do'n tigh 'g a faicinn, agus theagaisg i dhomh ciamar a chumainn glan i, agus iomadh rud eile."

Còig bliadhna an déidh bàs a màthar shiubhail a h-athair, a' bhuille bu ghoirte

a fhuaireann i riamh, oir ged nach robh a h-athair 'n a dhuine sgoineil, no luath is dian mar chosnaiche d' a theaghlaich, bha e gaolach agus laghach riu air chor agus gu'n robh dùil aig a' chloinn nach robh duine air an t-saoghal cho maith no cho glic no cho làdir ris mur robh Rìgh Deòrsa agus Rìgh na Spainnt. An déidh bàs a màthar tharruing Dòra agus a h-athair a màthar dluithe agus na bu dluithe ri cheile; cha chualas riamh e ag ràdh facal eas no croislaire.

Ged bha an teaghlaich ud air an togail ann am bochdann bha iad réidh agus toilichte agus gaolach 'n am measg fhéin, is bhiodh am maighstir-sgoil ag ràdh nach robh clann eile cho glan no cho modhail riu anns an sgoil. Dh' fhàs iad suas le 'n cinn ruadha cho luath ris na coineanan, agus cleas nan coineanan, bha iad a' tòiseachadh air siòlachadh cho tràth's gu'm biodh an t-ogha agus brathair-athar anns an sgoil-Shàbaid còmhla.

An uair a shiubhail am párrantan b' e Dòra a b' athair agus a bu mhàthair dhaibh, a' riaghlaich 'n am measg mar bhan-righ, le ùghdarris agus ùmhachd nach robh riamh air a thoirt do Mhac Cailean, ged bu chumhachdach e ann an Earra-Ghàidheal. An déidh dhaibh uile pòsadh agus dol air thigheadas dhaibh féin, ach a mhàin aon phiuithar nach robh slàn, lean Dòra oirre a' cumail suas na seann dachaidh air sgàth na peatahar so, agus air ghaol gu'm biodh àite aig an fheadhainn a sgaoil an sgiathan anns am faodadh iad coinneachadh an dràsd 's a rithist.

Gaoil an t-Seòladair

Air ghaol a bhi dileas agus dleasdanach d'a párrantan agus do'n teaghlaich uile leig i seachad gu buileach rùn pòsaidh, ged bha gu leòir 'g a h-iarraidh leis an iomradh a bha oirre ann an Atholl; air a grinneas agus a banalas agus a banachastighe. Bha aon fhear na bu diorrasaiche na cèach, sgiobair luinge a ghabh gaoil oirre a' cheud uair a chunnaic e riamh i air *Clutha* ann an Glaschu. Lean esan air tighinn 'g a faicinn fad chòig bliadhna, an dòchas gu'n tionndadh an struth, ach ged tha seòladairean 'nan daoinne dòchasach thug e suas a dhùil, is phòs e té eile.

Ged nach d' fhàg a h-athair bonn-a-sia a dh' airgiad aice, dh' fhàg e dileab eile aice, taibhsearachd no an dà shealladh—ma dh' fhaoide gu'n abair thusa, a leughadair, nach 'eil ann ach rud gun tùr, ach tha mise a' creidsinn gu bheil an taibhsearachd

dùthchasach, agus gur h-ann o h-athair a fhuaire Dòra an dà shealladh.

Goirid an déidh dha pòsadh sheòl an sgiobair a dh' Australia, a dhol á Australia gu eilean ionnallach a dh' iarraidh luchd fiodh a bheireadh e do Lunnainn. Air a thigheann dhachaidh bhruidhinn e ri tigh-solus nach 'eil cuimhne agam air, agus 'n a dhéidh sin ri bàta Frangach eadar Mauritius agus Cape Town. Sin an sgeul mu dhereadh a chualas oirre.

Air an deicheamh latha de November, dà latha an déidh do'n luing bruidhinn ris a' bhàta Fhrangach, bha Dòra 'n a suidhe aig an uinneig a' fuagheal 'nuair a chuala a piuthar, a bha ann an ceann eile an tighe, i ag glaodhach le sgreath eagallach, "Tha i air dol fodha," "Tha i air dol fodha." Leum a piuthar suas a dh' fhoighneachd ciod a bha ceàrr. Bha Dòra 'n a seasamh a' seal tuinn a mach air an uinneig, agus i cho bàn ri bréid, a' dùr-amharc air duine a bha i a' fajcinn a' tighinn a dh' ionnsuidh an doruis. "Cailean," ars ise, "agus an tie air a thug mi dhà an uiridh; cha robh dùil agam gu'm biodh e air ais na bu luaithe na trì miosan eile." Dh' fhosgail iad an dorus ach cha robh an sgiobair ri fhaicinn shòis no shuas; chaidh e as an t-sealladh mar gu'n sluigeadh an talmal e.

Chaidh trì miosan agus sia miosan agus bliadhna agus bliadhna chan seachad ach cha d' fhuaras a mach riámh ciod a dh' éirich do'n luing. Bha Cùirt air a dheanamh uimpe, ach ged bha seòladairean air an ceasnachadh le luchd-lagha; cléirich agus muinntir Lloyds air an cur air am mioman, agus luchd-lagha a' leudachadh fad ceithir no còig a dh' uairean air nithean nach robh duine air bith ag àicheadh, agus a' dorchaadh le mórán bhrithran nithean a bha soilleir gu leòr, b' e binn na Cùirte "gu'n deachaidh i fodha leis an sgioba uile ann an àiteigin nach robh fios air, agus uaireigin an déidh dhi bruidhinn ris a' bhàta Fhrangach," aon eile de dhòiomhaireachdan na mara.

* * * * *

Bithidh mise air uairean a' meamhrachadh 'n am intinn fhéin air "dùthchas," agus 's e a thug Dòra gu 'm chumhne an dràsd, gu'n euala mi gu bheil dithis eile de shliochd Dhòmhnuill Mhàrtainn aig a bheil trogain ris an t-saoghal neo-fhaicisinneach, ogha dha a bhios "a' faicinn rudan," agus ogha eile (nighean) a tha 'n a "medium" ann an coinneamh a bhios aig na spioradairean ann an Endor.

Biadh is Ceòl

MA tha duine eile anns a' Ghàidhealtachd as fheàrr a dh' innseas naidheachd na Cailean Dòmhnullach bu mhaith leam fhios a bhi agam có e. Am measg ar sluaigh-ne bha urram riamh air a thoirt do sheanchaidh maith, agus tha Cailean Dòmhnullach 'n a sheanchaidh cho maith 's nach 'eil bùth leabhraichean an Dùn-éideann anns nach fhaic thu na leabhraichean aige 'n an staca air a' chunntar, air bùird, agus anns na h-uinneagan; *Mac Talla nan Gleann; Sùil air Ais; Corra-chagaille*, agus a nis *Cuimhneachain air a' Ghàidhealtachd*, agus iarrайдh orra mar *bha* air leabhraichean Edgar Wallace, no mar *tha* air sliseagan buntàta-bruich ann an Tranent. Chan e mhàin gu bheil ealain aige air naidheachd innseadh, ach tha na naidheachdan a tha e ag innseadh cho grinn agus cho glan 's nach fàg gin dhiubh droch bhlas 'n ad bheul. Sin aon de na comharraighean a tha air beatha is cainnt is àbhacas nan Gàidheal, gu bheil iad a' tighinn á cridhe is intinn dhaoine anns nach 'eil salchar no drabastachd, ach uaisle is grimeas is géire nàdurra.

Chan 'eil na Gàidheil fulangach air coigrich a bhi a' deanamh dibhearsoin umpa, ged bhiodh an dibhearsoin sin cho laghach agus cho neo-chronail ris a' bheàrra-daireachd a bhios aca 'n am measg fhéin, ach cha do ghabh iad riamh ceàr e o Chailean Dòmhnullach gu'm bi e ag innseadh naidheachdan eibhinn umpa, oir tha fhios aca gur e aon dhiubh fhéin a tha ann; croitear agus mac croiteir a tha suas ris gach ear no cleachdad 'n am beatha; duime túrail gun mheud-mhór a fhuair air aghaidh le 'airidheachd agus a dhiechioll fhéin gu bhi ann an dreuchd air Cùirt an Fheàrainn, agus nach do chaill riamh a' bhàigh nàdurra a tha aige ri croitearan, no am meas agus an gaol a tha aige air muinnitir na Gàidhealtachd agus nan Eileanan. Ann an leabhar so tha e ag innseadh gu'n do ghabh e an t-aiseag do na h-Areabh no do Shealtainn (thairis air a' Chaol Arcach) sia ficead uair. Chan 'eil ploc de'n Ghàidhealtachd nach aithne dha, no muir no euan air nach do sheòl e anns na bliadhnanachan a bha a ghnothuch ris na croitearan, a' tachairt air a h-uile seòrsa dhaoine, air chor agus nach bu mhór dhomh a ràdh nach 'eil móran beò an diugh aig a bheil uiread eòlais air tuath na Gàidhealtachd, no aig a bheil cuimhne cho maith air na nithean

nuadh agus sean, na nithean àbhacach agus neònach, no na daoine maith agus na daoine cuilheartach a thachair ris air a thurusan.

Sochairean nan croitearan

Ann am feasgar a làithean 'tha Cailean Dòmhnullach air dol air ais do'n tigh anns an do rugadh e agus do'n chroit a bha aig athair,—crannchur cho sona 's a mhiannaich-eadh duine 'n a sheann aois. Ma 's maith mo chuinbhne b' e tigh athar tigh-céilidh a' bhaise, ach ged nach maireann an diugh "Dòmhnull," no "Seumas," no an "Saighdear," no an "Tàillear Fada" no an luchd-ceilidh eile a bhiodh ag innseadh sgeulachdau an làithean òige, tha sgeulachdan is fiosrachadh aige fhéin a chumas an Céilidh a' dol cho fada 's is beò e.

Cha mhór gur fhiach e ainmeachadh na tha a' Ghàidhealtachd a' cur ri obair no ri biadh na rioghachd, ach air a shon sin cha robh agus chan 'eil an luchd-riaghlaidh cho dearmadach air a' Ghàidhealtachd 's a bhios móran dhaoine ag ràdh, agus ged nach deanadh a' Phàrlamaid dad eile air ar son ach na caochla Achdan a rinn i air son nan croitearan bu mhór sin fhéin. Tha sochairean aig na croitearan nach 'eil aig luchd-fearainn eile an Albainn; laghannan a tha 'g an dion 'n an dachaidhean agus 'n an croitean, agus anns an leabhar so tha Cailean Dòmhnullach ag innseadh mu chuid de na laghanan sin ann an dòigh a tha furasda do'n luchd-leughaidh a thuiginn.

Có a gheibh a' chroit? Sin ceist a tha glé thric a' deanamh aimhreit ann an teaghlaichean, agus o'n a thug lagh na rioghachd còir do chroitearan a' chroit a thoirt thairis (le aonta an uachdarain agus Cùirt an Fheàrainn) do neach air bith a thoilicheas e fhéin, no a thiomadh a dheanamh agus neach sònruichte ainmeachadh ann aig a bheil e 'g a fàgail, bhiodh e glie do'n h-uile croitear a thiomadh a 'dheanamh gun dàil a chur ann, agus a thiomadh a bhi air a dheanamh le fearlagha, los a bhi cinnteach gu'n seas e. Cha toigh le móran dhaoine an tiomadh a dheanamh, na 's mò na 's toigh leo urras a chur air am beatha, an dùil gu bheil e mi-shealbhach, ach cha toir paippear-urrais agus tiomadh a bhi agad ann an seotal na eiste am bàs aon latha na 's dlùithe dhuit, agus bheir iad sith is taic d' ad

chàirdean an déidh do bhaís an àite dragh is aimhreit.

Tha e air a ràdh gur cam agus gur dìreach a thig an lagh, dubh-fhacal a tha air a mhìneachadh ann an iomadh cùis a thig air beulaibh Cùirt an Fhearainn. Bu mhaith leam an sgeul so a tha Cailean Dòmhnullach ag innseadh a chur sios air an duilleig so mar gu'm b' e fhéin a bha 'ga innseadh ann an Gàidhlig. Ged tha àile an fhraoich agus blas na Gàidhlig air na leabhraichean aige, tha iad uile air an sgriobhadh ann am Beurla.

Dòmhnull MacEacharn agus Màiri a bhean

Bha iad còmhla air a' chroit o phòs iad. Chaill iad an aon duine-cloinne a bha aca, is cha bhi an tuilleadh teaghlaich aca oir tha iad suas ann am bliadhnaich. Ach tha iad le chéile làdir fallain, is faodaidh sùil a bhi aca gu'm bi iad còmhla gu sona iomadh bliadhna fhathast.

Ach là a bha e a mach a' togail nan cliabh-giomach fhuair e fuachd o dhroch fhliuchadh; thàinig am fuachd gu pneumonia, agus ann am beagan ùine bha Dòmhnull MacEacharn marbh, agus Màiri a bhean 'n a bantraich.

Bha na coimhairsnaich uile coibhneil, a' taigssinn dhi gach dòchas is comhfhurtachd air am b' urrainn dhaibh smuaineachadh. Theireadh iad rithe gu'm faodadh i bhi taingeil gu'n robh dachaidh chinnteach aice; an dachaidh sheasgar a bha aig Dòmhnull agus aig athair roimhe agus aig a sheanair agus aig a shin-seanair. Gun teagamh bha e 'n a chomhfhurtachd do Mhàiri nach feumadh i a dachaidh fhàgail, an tigh bòidheach seasgar d' an d' thug Dòmhnull dachaidh i an uair a phòs iad.

Cha robh i air a fàgail lom no falamh; bha Dòmhnull dìchiollach agus cùramach, is eadar na bha e a' toirt as a' chroit agus a' deanamh air giomaich, agus na bha Mhàiri fhéin a' deanamh air clòth, bha seachd ceud not aca anns a' bhanea.

Cha robh Mhàiri gun taic ann an seagh eile, oir bha mac peathar do Dhòmhnull a' fuireach dlùth dhi, gille laghach a bu toigh leò le chéile, agus a bhiodh daonnan a' tighinn a nall 'g an cuideachadh an uair a bhiodh feum aca air cuideachadh. Shealladh esan as déidh obair na croite, agus chumadh e sùil air na caoraich, agus cha bhiodh call air bith dha ann, oir nach ann aige

fhéin a dh' fhàgadh i a' chroit co dhiubh.

Mar sin cha robh cùram an t-saoghal a' cur dragh air Mhàiri, no camadh 'n a crannchur ach a mhàin an ionndrainn a bha aice air Dòmhnull.

Ach mìos an déidh bàs Dhòmhnull fhuair i an litir so o fhear-lagha ann an Glaschu.

"An ainm agus as leth an fhir a tha 'g am shèoladh, Iain MacEacharn, 87, Sràid Millburn, Glaschu, tha mi a' cur fios chugaibh gu bheil e air rabhadh a thoirt do Chùirt an Fhearainn gur esan an t-oighre dligheach aig Dòmhnull MacEachran, nach maireann, an duine agaibhse, agus ag iarraidh air a' Chùirt so a dhaingneachadh le h-ùghdarras.

A thaobh 's nach 'eil teagamh air bith gur e Iain MacEacharn an fhòr oighre aig Dòmhnull MacEacharn, agus gu bheil e 'na bheachd sealbh a ghabhail anns an tigh agus anns a' chroit cho luath 's a ghabhas sin deanamh, bhithinn 'n ur comain na' n cuireadh sibh fios chugam gu'm bi e freagarrach dhuibh an tigh agus a' chroit fhàgail an ùine nach bi fada—air a' chuid as fhaide aig an Fhéill Màrtainn."

An uair a leugh Mhàiri an litir so cha mhór gu'n creideadh i a sùilean. An tigh agus a' chroit fhàgail! Có am burraidh a thàinig sin 'n a cheann? Nach b' ann le Dòmhnull a bha an tigh! Nach e fhéin a thog e as ùr, agus nach e a rinn an gàrradh, agus gach mathachadh eile a bha air a dheanamh air a' chroit! Agus nach b' ise bantrach Dhòmhnull, agus rud air bith a bha aig Dòmhnull nach b' ann leatha-se e a nis! Litir gun tur; miomhadh fir-lagha, agus sannt Iain MacEacharn!

An uair a thàinig a' chùis air beulaibh Cùirt an Fhearainn b' fheudar dhaibh Mhàiri a chur as a beachd agus innseadh dhi gu'm feumadh i a' chroit agus an tigh fhàgail a réir an lagha, a chionn gu'm b'e Iain MacEacharn an t-oighre.

Ach dh' fhaodadh cor Mhàiri a bhi na b' fheàrr na'n do rinn an duine aice tiomnadach.

Tha móran de sheanchas pongail agus de naidheachdan aighearrach anns an leabhar so, ach na's fheàrr na sin tha èolas agus fiosrachadh ann a tha feumail do chroitearan agus do thuathanaich agus do na *planners*.

Gun iaraidh air

Agus thòisich iad air guidhe airimeachd a mach as an criochan.—Marc. v. 7.

'S e naidheachd neònach a tha an soisgeul-aiche Marc ag innseadh mu na nithean a thachair ann an dùthach nan Gadarénach ; duine as a rian a dh' fheumadh a bhi air a cheangal air eagal gu'n deanadh e cron dha fhéin no do dhaoine eile, air a leigheas le Iosa, a thilg spiorad neòghlan a mach as, agus an sin a thug cead do na deamhain a thilg e mach as dol ann an treud mhue a bha ag ionaltradh air slios na beinne, agus a ghabh a leithid de sgaoim 's gu'n deachaidh iad sios leis a' bhruthach purraich air tharraich air muin a chéile gus an robh iad air an tachdadh anns an fhairge.

Naidheachd neònach da-rireadh, cho neònach 's gu'n tog i amharus 'n ad inntinn gu'n deachaidh amladh air choreigin a chur inntleis an fheadhainn a dh' imis i an toiseach, ach cha robh de bhuaidh aig na h-iongnachdhean a thachair ann an tir nan Gadarénach air inntinnean an t-sluagh ach qu'n do ghuidh iad air Iosa an dùthach fhàgail. Duine cunnartach ! Co aige a bha fhios ciod a dh' fhaodadh tachairt ann am baile no ann an tigh a ghabhadh ris mar aoigh ?

Call is buannachd

Tha Criod daonnan a' toirt call is buannachd far a bheil e a' teachd ; chan e call a mhàin no buannachd a mhàin, ach an dà chuid. "Chuireadh an leanabh so chum tuiteam agus éirigh mhórán ann an Israel." Bu mhór a' bhuanachd agus a' bheannachd gu'n robh an duine anns an robh an spiorad neòghlan air a leigheas agus a nis aig a chiall. Bha sin 'na aobhar taingealachd, is dheanadh na coimhearsnaich gàirdeachas maille ri cairdean an duine a bha as a rian, ach air an làimh eile bha dà mhile muc air am bàthadh, mucan a' bhaile a bha ag ionaltradh air a' chaitcheann. Bha e air a rádh gur e Iosa a chuir na deamhain anns na mucan, agus mar sin ghuidh iad air an criochan fhàgail.

An ni a bha ann, is e an ni sin a tha ann fhastast ; cuid ag ùrnuigh gu dùrrachdach gu'n tigeadh Criod 'g an ionnsaigh agus gu'm fanadh e maille riù, agus cuid eile leis am b' fheàrr gu'm falbhadh e bhuapa

gun a bhi cur bior 'n an éoguis no an-fhois 'n an anam. "Imich romhad an tràth so ; an uair a bhios ùine agam, eniridh mi fios ort." Tha daoine car coltach ri chéile anns a h-uile linn, agus air feadh an t-saoghal uile.

Car son a dh' iarr iad air am fàgail ? Dh' iarr a chionn gu'n robh feurach nam muc buannachdail dhaibh, ged nach robh e laghail dhaibh a bhi a' gleidheadh agus a' biathadh agus a' malairt mhue air fearann a bu le Dia agus a thug e d' a shluagh taghta.

Saoilidh sinn gu'n deanamaid beatha Chriod agus gu'n gabhamaid ris le h-iolach, na'n tigeadh e air ais a dh' Albainn an diugh ; saoilidh sinn gu'n deantadh saor-bhùirdeasaich dheth an Dùn-éideann agus an Glaschu, agus gu'm faigheadh e aogh-eachd anns a h-uile dachaidh 's an tir. Saoilidh sinn nach bithear maid cho coimheach ris 's a bha na Gadarénaich ; gun abramaid ris "Fan maille ruinn agus riòghaich thairis oirnn, agus dean ruinn mar a chi thu iomchuidh."

Ach tha Criod ann an Albainn aig an dearbh uair so, cho cinnteach 's a bha e ann an Galile ann an làithean theòla. A h-uile là tha e a' tighinn 'g ar n-ionnsuidh, ann an ionadh eruth, agus tha sinn 'g a aithneachadh, ach bidh sinn a' guidhe air ar fàgail, chan ann a chionn nach eil sinn a' creidsinn gu'm bu mhaith dhuinn agus gu'm bu shona dhuinn e bhi maille ruinn a Luan agus a Dhòmhnaich, ach a chionn gu bheil eagal oirnn gu'n deanadh a chompanas naomh ar beatha 'n a h-uallach dhuinn, agus gu'n tugadh e oirnn companaich eile a thoirt suas anns a bheil mór tlachd againn.

Chan 'eil a bheag de naidheachdan anns a' Bhiobull as tarbhaiche chum teagaisg anns a' bheatha dhiadhaidh na'n naidheachd a dh' innis Lucas mu Shacheus. An uair a thuit Criod ris "A Shacheus, is éigin domhsa stad an diugh aig do thig," b'e a' chend smuain a leum ann an inntinn a' chìs-mhaoir gu'm feumadh e bhi 'n a dhuine na b' fheàrr, agus air ball thòisich e air a thigh a chur an òrdugh. Thàinig e a steach air gu'm feumadh e a bhi 'n a dhuine onarach

agus rud air bith a thug e o dhaoine eile gu h-eucorach a thoirt air ais dhaibh. A thuilleadh air sin thuirt e gu'n tugadh e leth a mhaoin do na bochdan. Bha fhios aige nach b'urrainn cairdeas no comh-chòrdadh a bhi eadar Criod agus e fhéin mur biodh e 'na dhuine maith, agus mur dealaicheadh e ri companaich eile a bheireadh oilbheum do Chriosd. Bu léir do Chriosd a chridhe, agus cho luath 's a chunnaic e na smuaintean sin agus na rùintean sin ag éirigh 'n a chridhe, thuirt e ris "Thàinig slàinte an diugh a dh'ionnsuidh do thighe-sa."

An uair a tha Criod a' labhairt ri coguis duine, ag iarraidh air esan a leantuinn, agus a tha an duine sin an iom-chomhairle, a' cur dàil 'n a 'ùmhlaich, agus air a' cheann mu dheireadh a thiomndas e air falbh o Chriosd, is ion dha a bhi tòrsach; ach an uair a thachras sin, is ann glé annamh a tha an t-aobhar anns an *inntinn no anns a' choguis*, tha e mar is trice anns an *toil*, no ann an *droch chleachdadh*, no ann am *peacadh dìomhair*. Chan 'eil e toileach roghainn a dheanamh eadar Criod agus nithean eile, ach o thoiseach gu deireadh a' Bhiobuill chi thu gur e *Roghainn* ainm a' gheata a tha treòrachadh gu Sláinte agus gu Dia.

An ionghnadh, ma tà, gu bheil Eoin ag ràdh gur e cuibhrionn ghealtairean an teine as è an dara bàs? Oir is e fior chomharradh a' ghealtair nach urrainn dha roghainn a dheanamh. Tha e daonnan eadar-dhabharail, cas a' falbh is cas a' tighinn, a chionn nach e *aon inntinn* a tha aige ach *dà intinn*; inntinn dhùbailte, air a luasgadh a null 's a nall, an diugh fo ainm Chriosd agus am màireach 'ga àicheadh. Na saoileadh an duine neo-sheasmhach sin gu'm faigh e ni air bith o Dia. Oir is ionmhuinn le Dia an fhirinn anns an taobh a stigh, agus chan 'eil duine 'n a dhuine fior gus a bheil e anns an aon dàimh do Chriosd agus anns

an aon inntinn a thaobh Chriosd a h-uile latha.

Chan aoigh Criod a tha e furasda do dhuine peacach a bhi aig fois no aig saorsa 'u a chomunn. "Thigibh, faicibh duine a dh' innis dhòmhsa na h-uile nithean a rinn mi riamh." An abradh tu nach biodh fiamh ort 'n a làthair, agus gu'm b' fheàr leat gu'm fágadh e do thigh. An duine a tha fhios aige gu bheil na trì tighean-dìl aige fhéin a' sgrios ficheadan de theaghlaichean a h-uile bliadhna, a tha Criod agus a choguis ag iarraidh an toirt suas air sgàth anama, agus a tha a' mùchadh a choguis agus a' leantuinn air a chionn gu bheil reic na dibhe buannachdail dha, ciod a tha e a' deanamh ach mar rinn na Gadárénaich, ag iarraidh air Criod imeachd a mach as a chriochan.

Criod air neo sud; Criod air neo so; feumar an roghainn a dheanamh; roghainn eadar esan agus companaich eile; eadar esan agus ni no neach air bith nach 'eil e a' beannachadh. Chan fhan Criod ann an tighean anns a bheil aimhreit no tapaid, no ann an eridheachan anns a bheil farmad, no fuath, no gamblas, no magadh. Ma tha e a' tèadh agus a' tarruig cuid de dhaoine 'g a ionnsuidh tha feadhainn eile a' faotainn oilbheum ann, no mar a dh' fhaodadh e bhi air a chur na bu làidire, tha iad a' gabhail gràin air. Tha e dhaibh mar fhreumh a' talamh tioram, gun ghrinneas; chan 'eil iad a' faicinn maise air, gu'n iarradh iad e, agus cha chuir e duilichinn orra gu'm falbhadh e bhupa. Ach is e an rud as muladaiche anns an naidheachd so, an uair a ghuidh iad air Criod imeachd a mach as an crìochan, gu'n d' fhalbh e. Cha do reusonaich e riù, is cha do rinn e pliodair-eachd riù; ghabh e iad aig am facal, is dh' imich e a mach as an crìochan. Sin mar tha daoine a' diùltadh le comhairle shuidhichte tioldhlac Dhé.

Anns a' Chathair

TIM agus Siorruidheachd; an saoghal so agus an saoghal eile, tha e duilich a ràdh an diugh ciod a tha daoine a' creidsinn mu'n èamh agus mu ifreann, mu'n bhréiteanas agus mu'n bheatha mhaireannaich. Tha e duilich a ràdh c' àite a bheil a seasamh aig an eaglais fhéin. An uair a bhios mi a' leughadh an Tiomnaidh Nuaidh lean fhéin, bidh sgàil an t-saoghal eile a' tuiteamh thairis orm, is 'bidh mi a' faireachduinn nach ann air na nithean a tha faicsinneach

agus aimsireil a bu chòir mo shùil agus m' aire a bhith ach air Dia agus air an t-saoghal shiorruidh. Ach an uair a dh' eisdeas mi ri guthan a bhios a' tighinn chugam air an adhar, no chluinneas mi cui'd d' am bhràithean a' labhairt anns a' chùbaid, cha mhór nach toir iad orm a chreidsinn nach 'eil annam ach Crioduidh bochd nach 'eil a' tuigsinn an Tiomnaidh Nuaidh, no Criod, no Pòl; duine dall a tha 'g a mhealladh fhéin, a' smuaineachadh

air na h-àitean-còmhnuidh a tha aig ar n-Athair a tha air nèamh, an uair a bu chòir dhomh a bhi mach le òrd agus spàin-aoil a thogail *bungalows* do dhaoine a tha na's comasaiche air an togail na mi fhéin.

Tha eagal air roinn mhaith de mhiniștearan an diugh, agus air luchd-aideachaidh agus òigradh, gu'n saoil daoine gu bheil iad a' socruchadh an cridheachan air "tir Immanuel shuas" an àite a bhi deananach na beatha so na's comhfhurtachaile do'n mhóra. Na'n rachadh aca air cogadh agus bochdainn a chur as, agus cuing na h-oibre a chur dhiubh, bu mhaith an nèamh leò sin; nèamh a b' fhéarr na fois shiorruidh nan naomh.

Mur bheil sinn a' dol a mharsainn ach tri fichead bliadhna 's a deich, agus an sin a' dol á bith mar nach robh sinn riaghann, bu leòr dhuinn a' chrioch àraig so a chur romhainn, ar làithean air thalamh a deananamh cho sona agus comhfhurtachaile 's a b'urrainn dhuinn, ag itheadh 's ag òl. Ach mur bheil 'n ar beatha anns an t-saoghal so ach a' cheud cheum ann am beatha a mhaireas gu bràth, nach abradh tu gu'm biodh e glie dhuinn cùram a bhi oirnn mu'n t-saoghal shiorruidh.

An Creideamh Chriosduidh

Có air bith a theagaisgeas rud eile, chan 'eil teagamh air bith nach 'eil an saoghal eile agus a' bheatha mhaireannach air am figheadh agus air am fuaigheal anns a' Chreideamh Chriosduidh, mar tha dlùth is inneach ann an clòdh. Geàrr a mach as an Tiomnadh Nuadh na tha ann mu'n t-saoghal eile, agus chan e soisgeul Chriosd a bhios air fhágail ach soisgeul eile. "Tha ar dachaidh," tha Pòl ag ràdh, "ann an nèamh." Tha gu leòr de dhaoine ann (agus daoine maith euideachd) nach 'eil a' creidsinn gu'm bi an t-anam beò an uair a dh' fhágas an anail an corp; na daoine a tha ag iarraidh an seòrsa dearbhaile a riaraicheas an t-stùl agus an inntinn agus an reuson. Tha daoine eile ann a tha caoin-shuarach co dhuibh a thà no nach 'eil saoghal eile ann do dh' anama fa leth. Their iad nach e an duine no an t-anam a tha neo-bhàsmhor ach an cinne-daonna. Ma bu mhaith leat a bhi beò an déidh do bhàis dean obair a bhios buannachdail do'n t-saoghal agus a chumas t' ainm air chuitmhne; fag aig an ath ghineal ni-eigin a ni an saoghal na's fhéarr dhaibh na bha e an uair a thàinig tu ann.

Tha daoine eile ann (daoine maith euideachd) air a bheil *eagal* gu'm bi iad beò gu siorruidh. Chan 'eil dòchas na beatha mhaireannaich 'n a shòlas no 'n a chomh-

fhurtachd dhaibh ach 'n a chùis-eagail. Ged bu mhaith leò am bàs a chumail air falbh bhuapa *greis* cha bu mhaith leò a bhi beò gu *siorruidh*. Bhiodh iad toilichte gu leòr mur dùisgeadh iad gu bràth as an cadal deireannach.

Fianuis na h-eaglais

Ach faodar na guthan sin agus na fianuisean sin a chur an dara taobh agus eisdeachd ri fianuis na h-eaglais Chriosduidh troimh na linnteann, ag aideachadh a creidimh ann an aiseirigh nam marbh agus anns a' bheatha mhaireannaich anns an t-saoghal ri teachd. Sin dòchas na h-eaglais, agus an dòchas a bha air a dhaingneachadh le Criosd do shluagh Dhé. Cha ghabh dòchas dearbhadh; na'n gabhadh, cha bu dòchas e na b' fhaide, ach tha an dòchas so a bhà air a chur an aoraibh a' chinne-daonna le Dia, air altrum gineal an déidh gineil leis na naoimh, agus air a sheulachadh le facial agus gealladh Chriosd cho cinnteach agus cho daingean ri rìgh-chathair Dhé. Tha daoine a' creidsinn anns a' bheatha mhaireannaich agus anns an ath shaoghal, chan ann a chionn gu'n téid aca air a dhearbhadh; tha iad a' feuchainn ri dhearbhadh a chionn gu bheil iad cheana a' creidsinn ann, agus nach urrainn dhaibh gun a bhi creidsinn.

Is e spiorad an duine anail bheò an Tighearn. Mur bheil an anail bheò sin ann ciod is fhéarr e na cuileag no fionnan-feòir. Ciòd e mac an duine; ainmhídh no spiorad neo-bhàsmhor, ùir na talmhainn no anam air a bheil ionmaigh Dhé? Mur bheil annainn ach an ùir agus corp talmhaidh chan e mhàin nach biodh feum ann dhuinn a bhi a' bruidhinn air an dòchas so, ach bhiodh e do-thuiginn ciamar no ear son a tha sinn a' bruidhinn uime idir.

Chan 'eil e ceart dhuinn a bhi a' teagasg do chloinn gu bheil anam aca; is e bu chòir dhuinn a theagasg dhaibh gur *spiorad* iad ach gu bheil *corp* aca leis a bheil e comasach do'n spiorad sin e fhéin a nochadh anns an t-saoghal so. Is e an spiorad no an t-anam an fhòr dhuine, a bhios beò an déidh d'a chorp cnàmh anns an ùir.

Anns an Tiomnadh Nuadh chan 'eil am falach a' bheatha mhaireannach a' ciallachadh an ni air am bi na feallsanaich a' bruidhinn, *neo-bhàsmhorachd* an anama; tha e a' ciallachadh a' ghné beatha a tha aig creidmhidh ann an Criosd, a' bheatha a bha ann fhéin, a' bheatha as fhiach beatha a ràdh rithe; a' bheatha a tha ri fhaotainn ann an co-chomunn an anama ri Dia. Sin a' bheatha nach 'eil buaidh aig a' bhàs thairis orre.

Am brat tiugh

Tha brat tiugh eadar an saoghal so agus an saoghal eile, air chor agus nach 'eil fhios againn ciod a tha feitheamh oirnn air an taobh thall. Ach ged a dh' fhaodadh e bhi diomhain dhuinn a bhi a' smuaineachadh idir air nithean a tha os cionn ar n-eòlais, tha mi an dùil nach 'eil e peacach no ceàrr dhuinn a bhi a' cur cheisteann mu chuid de na nithean sin. Thuit Pòl, "Cha b' aill leam sibh a bhi aineolach, a bhráithreach, a thaobh na muinntir sin a tha 'n an cadal," ach ged a thog e cirb bheag de'n bhrat cha d' innis e móran dhuinn.

C' aite a bheil na mairbh eadar uair am bàis agus là a' bhreitheanais? Tha an diadhair, Augustin, ag ràdh gu bheil anama dhaoine eadar là am bàis agus là na h-aiseirigh, air an gleidheadh ann an ionadan-tasgaidh diomhair a réir mar tha iad a' toilltinn fois no pian. Ann an sgriobhaidhean nan aithrichéan bhiodh iad a' bruidhinn mu'n staid mheadhonach, leis an robh iad a' ciallachadh an staid a tha air a h-ainmeachadh anns an Tiomnadh Nuadh agus ann an teagast Chriosd mar Pharas no Broilleach Abrahaim, dealaichte o néamh agus o ifreann. Ach a nis leigeadh an Staid Mheadhonach so as an t-sealladh uile gu léir, leis an eagal a bha air an eaglais Ath-leasaichte roimh Bhurgatoir nam Pàpanach.

A bheil mothachadh aig anama eadar bàs agus breitheanas, no a bheil iad 'n an cadal? A bheil iad a' fàs ann an eòlas agus na's freagarraiche air Dia fhaicinn?

Tha Leabhar Aithghearr nan Ceist ag ràdh "gu bheil ànama nan creidmheach ri h-àm bàis air an deanamh iomlan ann an naomhachd, is air ball a' dol gu glòir; agus gu bheil an cuirp, air dhaibh a bhi sior-cheangailte ri Criosd, a' gabhail fois 'n an uaighibh gu ruig an aiseirigh." Bha sin air a sgriobhadh a dh' fhuasgladh cheisteann a bha daoine diadhaidh a' faigh-neachd, ach tha an fhreagairt a' togail cheisteann eile nach 'eil solus ri chur orra o fhacal Dhé. Ach eó a dh' aireamhadh am mór-shluagh anns na ginealan a dh' fhalbh a fhuair comhfhurtachd agus dòchas o na briathran sin, *anama nan creidmheach air an deanamh iomlan ann an naomhachd a' dol gu glòir*. An uair a bha an t-Ollamh Alasdair Whyte, an Dùn-eideann, 'n a sheann duine, agus sgriobhadh litrichean air fàs 'n a uallach dha, sgriobh e gu Morair Alanais air cairt-phosta, an uair a shiubhail a mhàthair, "Tha anama nan creidmheach aig uair am bàis air an deanamh iomlan ann an naomhachd ——."

Glanadh tre fhulangas

Tha eaglais na Ròimhe a' teagast gu bheil anama nam marbh a' dol troimh chùrsa glanaidh agus naomhachaiddh an déidh am bàis a chionn nach 'eil eadhon na naoimh maith gu leòr a dhol do néamh no aghaidh is glòir Dhé fhaicinn. Tha duine an sud agus an so am measg Phròstanach a' creidsinn ann am Purgatoir, ach rud neònach, ged tha na Pàpanach a' creidsinn nach 'eil neach air bith airidh air dol do néamh gun bhi air a smachdachadh is air a għlanadh le pian; tha na Pròstanaich a' creidsinn ann am Purgatoir a chionn gu bheil iad an dùil nach 'eil neach air bith cho dona no cho aingidh 's gu bheil e a' toilltinn ifrinn. Agus gu bhi a' lughdachadh uamhasan ifrinn bu mhaith leo a chreidsinn gu bheil aïte-peanais ann as am faigh duine a mach *uaireigin*, an uair a tha e air a għlanadħ le fulangas agus pian. Chan 'eil eaglais na h-Alba a' toirt gnūis do'n teagast gu bheil eīfeachd ian an īrnuiġhean air son nam marbh, no gu bheil an cleachdadħ sin sgriobturail, agus cha mhò a tha i a' toirt gnūis do'n dòchas gu'm faigh peacaich nach do rinn aithreachas anns an t-saoghal so eoħrom eile anns an ath shaogħal, ach air a shon sin tha duine an sud agus an so ann an eaglais na h-Alba, mar tha iad anns a h-uile eaglais fo'n għréin, a bhios ag īrnuiġ air son luchd-gaoil a tha marbh, agus a tha ag altrum dōchais a thaobh dhaoine a bha neo-chūramach anns a' bheatha so gu'n toir Dia 'n a thrċair eoħrom eile dhaibh a bhi air an saoradh o phiantan ifrinn gu siorruidh. Cha bhiodh feum air bith ann do'n eaglais beachd no cleachdadħ de'n t-seorsa so a thoirmeasg oir is ann o għaoil agus o ionndrainn-ghaoil a tha iad ag ēirigh, agus ni an gaol a thoil fhein ciod air bith a their Pàpa no Cléir.

Ann am bliadhnaħan a' chogaidh thòisich sluagh gun àireamh air īrnuiġhean air son nan gillean a bha ann an cunnart, agus lean iad air īrnuiġ a dheanamh air an son an déidh dhaibh a bhi marbh, a chionn gu'n robh iad cho dlùth dhaibh agus cho gaolach 's a bha iad riamh. Mur h-ann o fhaireachduuñ cheart agus dhiadhaidh a thānig an t-iarrtus sin 'nan cridhe, an abradh tu gur e Sàtan a chuir 'n an ceann a dheanamh? Sin aon rud nach do rinn Sàtan riamh, fear no bean, athair no māthair, a chur air an glùinean a dh' īrnuiġ.

So té de na h-īrnuiġhean a bhiodh aig an duine dhiadhaidh, an t-Ollamh Iain Keble, ministear cho naomh 's a bha riamh anns an Eaglais Shasunnaich: "Cuimhnich,

a Thighearna, do sheirbhisiach a thriall as a' bheatha so ann an Criod : thoir dhaibh fois shiorruidh agus sith ann ad rioghachd nèamhaidh, agus thoir dhuinne an tomhas

sin de cho-chomunn riu a tha maith dhuinn. Deònaich gu'n dean sinn seirbhis dhuit, gun näire gun pheacadh, a réir do thoile, tre Iosa Criod, ar Tighearna."

Fo Chraobh Sheudair

CHAN 'eil e mar fhiachaibh oirnn ann an Eaglais na h-Alba làithean naomh agus féilltean na h-Eaglais a choimhead, ach air a shon sin bhiodh e glic dhuinn a dheanamh. Cha robh e air a dheanamh anns an eaglais anns an robh mise air mo thogail, agus cha mhò a bha e air a chomhairleachadh dhuinn ann an Talla na Diadhachd leis na seann mhiniștearan urramach a bhiodh a' toirt dhuinn a h-uile bliadhna còig no sia dh' òraidean mu obair na ministrealachd fo'n aimm, *Pastoral Theology*; òraidean anns an robh am bitheantas tùr agus gliocas agus seòladh feumail. Ach cha robh mi fada air mo shuidheachadh ann an Sgìr Urchardainn an uair a fhuair mi a mach air mo shon fhéin nach e mhàin gu'n sàbh-aladh e ùine agus saothair dhomh làithean naomh agus féilltean na Criodachd a choimhead ann am shearmonachadh, ach gu'n tugadh e orm cuideachd labhairt air a h-uile puing mhór de theachdaireachd an t-soisgeil aon uair 's a' bhliadhna co dhiubh; Ionghnadh Bhetlehem, no Dia air fhoillseachadh anns an fheòil; Sàbaid nan eraobh-phailm, no Criod agus iolach an t-slaigh; Di-haoine na Ceusa; Di-dòmhnaich Càsg, no Maduinn na h-Aiseirigh; Ardachadh Chriosd; Là na Caingis, no teachd an Spioraid Naoimh; Di-dòmhnaich na Trianaid.

Tha na làithean sin de'n bhliadhna a' eur 'n ar cuimhne firinnean móra an t-soisgeil, agus ged nach biodh buannachd eile ann ach gu'n tugadh e oirnn cuspairean suarach no cuspairean neònach a sheachnadh anns a' chùbaid, bu mhòr a' bhuanachd sin fhéin. Ach tha a' chuid mhòr de mhiniștearan agus de mhissionaraidhean tùrail a' coimhead féilltean na h-eaglais anns an t-seagh so cheana ged nach 'eil iad ag ràdh dad uime. Ciod a theireadh tu ri duine a ghabhadh an ceann-teagaisg so air maduinn na Nollaige, agus clann eho maith ri 'm párantan anns an eaglais, "Agus ruith Ahimaas rathad a' chòmhnaidh agus chaidh e seachad air Cusi." Cha robh aobhar aige air a ghabhail ach gu'n robh naidheachd ùr aige mu Eric Liddell a bha e air son innseadh.

Na h-aithrichean

An uair a dh' fhosglas mi fear d' am sheann leabhrachean-là an diugh, agus a leughas mi ann am làmh-sgrìobhaidh fhéin duilleag as déidh duilleig air an lìonadh le nithean a bha mi a' tarruing as na sgrìobhaichean aig Origen agus Augustin agus Jerome agus Tertullian bitidh e a' eur ionghnайдh orm car son a ghabh mi an dragh sùd a dheanamh, oir chan e mhàin nach do bheathaich mi an treud (ach air uair annamh) leis na sguaban a dhioghluim mi eho dìchiollach air an son, ach tha amharus agam gu'n robh na sguaban cho tioram 's nach euireadh iad an sròn orra, agus gu'm b' e sin an t-aobhar nach do rinn mi barrachd feuma de na neainn-naidean a chriùinnich mi o na h-aithrichean.

Bha urram agam riamh do dh'urracha móra agus do sgoilearan móra; o làithean m' òige bha e furasda dhomh mo cheann a chromadh 'n an làthair, oir bha mi a' creidinn gu'n robh eòlas agus tuigse agus breithneachadh aca, agus gu sònraichte eòlas air Dia nach 'eil agam fhéin. Bha na h-aithrichean a dh' ainmich mi ainmeil anns a' Chriosdachd uile, is bha mi an dùil gur e smiòr a' chruithneachd a bha anns a h-nile facial a sgrìobh iad riamh. Ach chan 'eil mi cinnteach as a sin an diugh. Chan e mhàin nach 'eil mi cinnteach as, ach tha mi cinnteach nach 'eil ann an euid mhaith d'an sgrìobhaidhean ach smodan; coth-lamadh nach 'eil dad na's fhèarr, agus air uairean na's miosa, na gheibheadh tu am measg dhiaidhairean na h-Alba. Chan 'eil so a' ciallachadh nach 'eil iomadh rud maith agus maiseach agus fiachail ann an sgrìobhaidhean nan aithrichean, ach cha bhiodh e glic dhuit an shugadh air aon ghloc mar gu'm biodh tu a' gabhail cungaiddh a fhuair-thu o'n doctair, gun fheòraich ciod a chuir e innte; 'feumar na sgrìobh iad a sgrùdadh agus a chriaradh mar nach e daoine ainmeil a bha anna idir.

Saorsa o chuing

Tha cuimhne agam fhathast mar gu'm b'e an dé a bha ann, a' cheud uair a bhuaile e 'n am inntinn gur e copar no umha agus nach b'e òr a bha ann an erioman a thug mi

o Augustin mu'n Fhocal a bha air a dheanamh 'na fheòil. Bha mi 'n am shuidhe aig an dase ann am Manse Dhruim-na-drochaid anmoch air oidhche Sàbaid, a' feuchainn ri Augustin a chur an Gàidhlig. Cha robh a' dol leam gu maith ; bha mi ag ràdh riun fhéin nach robh cuimse no finealtachd air mo làimh, ach mu dheireadh leum e 'n am iuntinn gur e a bha 'ga dheanamh cho duilich a chur ann an Gàidhlig *nach b' fhiach e a chur an Gàidhlig.* Chan e Augustin a' cheud duine-mór a sgrìobh rud gun bhrigh agus gu cinnteach chan e am fear mu dheireadh.

Cha do chaill mi iùine riamh a' siubhal ceann-teagaig Di-sathuairn ; air feasgar na Sàbaid bha cinn-theagaig na h-ath Shàbaid air an taghadh, rud nach robh duilich a dheanamh air euid mhaith de Shàbaidean na bliadhna, a chionn gu'n robh a' Chriosdachd uile a' cumail cuimhne air an aon ni, agus air son nan Sàbaidean eile gheibhinn ann am leabhar-sgrìobhaidh earrannan as a' Bhiobull, samhlaidhean, nithean drùidhteach a leugh mi, air an cruinneachadh còmhla, a dh' fheitheamh air an là anns an tigeadh feum orra ; cnàmhan air an curinn feòil uaireigin.

So aon no dhà de na duilleagan sin air an cur sios facal air an fhacal, mar a sgrìobh mi iad ann am fear de na leabhairchean ud o chionn còrr agus dà fhichead bliadhna.

Mu ùrnuigh

"Sibhse tha deanamh luaidh air ainm an Tighearna, na gabhaibh fois agus na tugaibh fois dha gus an daingnich e, agus gus an dean e Ierusalem 'n a chliù air an talamh."—Isaiah lxii. 6.

"Chaidh t'ùrnuighean suas mar chuimhneachan ann am fianuis Dhé."—Gníomh x. 4.

"Epaphras a tha a ghnàth a' deanamh spàrn dhùrachdach air 'ur son ann an ùrnuighean."—Colos. iv. 12.

"Thubhaint Simon, Guidhibh-se an Tighearna air mo shon."—Gníomh viii. 24.

"Bhuannaich Peadar a' bualadh an doruis."—Gníomh xii. 16.

"Do'n ti a bhuaileas an dorus fosgailear."—Mata. vii. 8.

"G'e b'e a shireas gheibh e."—Mata. vii. 8.

"Gu h-anabarrach ro phailt, thar gach ni as urrainn sinne iarraidh no smuaineachadh."—Ephes. iii. 2.

"O'n dòimhneachd ghlaodh mi riut, a Thighearna."—An Salmadair.

"An do dhìchuimhnich Dia a bhi gràs mhor ?"—An Salmadair.

"A Mhaighstir, nach 'eil suim agad gu'n caillear sinn ?"—Na Deisciobuil.

"A Thighearna, chum mo chuidcachaidh dean cabhag."—An Salmadair.

"Air dha bhi ann an cruidh-ghleac anama rinn e ùrnuigh na bu dùrachdaicheadh."—Criosd.

"Ann am éiginn ghlaodh mi ri Dia."—Sluagh gun àireamh.

A réir riaghailtean an Radio tha an t-àite-toisich daonna air a thoirt do rabbadh a tha air a chur a mach le bàta no mu bhàta a tha 'n a h-éiginn air a' chuan. Cha diult seòladair air bith glaodh éiginn a fhreagairt. Nach ladarna na daoine a their riut nach 'eil feum ann an ùrnuigh, nach 'eil thu ach ag éigeach anns an dorchadas, gun dearbhadh air bith agad gu bheil Dia ann a chluinneas no chuidicheas tu ! Ciod an *dearbhadh* a tha aig bàta a chuireas a mach glaodh-éiginn ann am meadhon a' Chuain Shiar gu'n tig cobhair 'ga h-ionnsuidh ? Chan 'eil dearbhadh air bith a riaraicheas sùil no cluas ; chan 'eil aice ach *creideamh* agus *dòchas*, ach fad na h-iùine tha daoine nach fhaca i riamh roimh, agus nach robh ciint aice gu robh iad idir ann, a' greasad g a h-ionnsuidh. A bheil e na's iongantaiche gu'n tugadh ùrnuigh duine agus Dia ann an dlùth dhàimh ri chéile na gu'n tugadh an Radio duine agus duine ?

"An uair a shiubhail mo mhàthair rinn mi ùrnuigh dhùrachdach ri Dia, agus 'n a dhéidh sin an uair a bha companach ionmhùinn an galar a' bhàis. Cha d' éisd Dia ri m' ghuaidhe, ach cha mhò a dhiùlt e m' ùrnuigh, oir riamh tuilleadh cha do chaill mi m' iarrtus air ùrnuigh a dheanamh ri Dia."—Bismarck.

Tosdachd an Tighearna riu fhéin, sin a' chùis-ghearan a tha aig móran dhaoine a thaobh an ùrnuighean, ach ma tha Dia 'n a thosd ruinn is e an t-aobhar nach 'eil sinne ag éisdeachd. Chan 'eil Dia 'n a thosd uair air bith, oir is e aon de ainmean Chriosd am *Focal*, agus tha Dia a' labhairt ri clann nan daoine an còmhnuidh ann an Chriosd. Is ann ann an Chriosd agus tre Chriosd a tha Dia a' freagairt ùrnuighean dhaoine. Daoine air bith aig a bheil Chriosd agus am Biobull faodar a ràdh umpa gu bheil Dia a' sìneadh a làmhan riutha fad an là.

Maithean na h-ùrnuigh

Bhiodh e ro fhada dhomh a chur sios an so na bha sgrìobhta air na duilleagan ud mu dhithis dhaoine m' am faodadh e bhi air a ràdh gu'm biodh iad ag ùrnuigh gun

sgur, Seòras Müller, a shiubhail ann an 1898, a chuir suas ann am Bristol còig no sia de *Dhachaidhean* air son dhilleachdan, agus Anndra Bonar, aon de na ministearan maith a bha anns an eaglais Shaoir an tÙs a tòiseachaidh. Cò am ministear an Albainn an diugh a tha a' cur seachad dhà no trì dh'uairean air a ghlùinean ag ùrnuigh a h-uile latha, mar bhiodh Anndra Bonar a' deanamh, no e' àite a bheil an coimhthional a roghnaicheadh an uireasbhuidhean-airgid a sgaoileadh am fianuis an Tighearna anns a' choinneamh-ùrnuigh, mar a rinn Heseciah ris an litir a fhuair e o rig Asiria, agus mar bhiodh Seòras Müller a' deanamh an uair a bhiodh Dachaidhean nan dìleachdan ann an èas le eion airgid, seach dòighean saighalta is leibideach a ghabhail a chur air aghaidh obair na h-eaglais le cluich chairtean agus dannsa. Chruinnich Seòras Müller muilean gu leth a dh' airgiot, is bhiodh e ag ràdh gu'n d' fhuair e a' chuid mhór dheth mar fhreagairt d'a ùrnuighean fhéin agus ùrnuighean dhaoine eile. Cha robh e fhéin gaolach air airgid. An uair a shiubhail e cha d' fhàg e ach tri fiehead not.

Co-chomunn ri Dia 'nad chadal

Uaireigin anns an fhoghar, an 1905, bha litrichean anns an *Expository Times* anns an robh a' cheist air a togail "a bheil e comasach do dhaoine a bhi ag ùrnuigh 'n an cadal?" Tha mi an dùil gu'n robh i air a togail an toiseach ann an leabhar a bha air a sgrìobhadh leis an Ollamh Marshall Talling.

"Tha cuimhne agam air dà uair 'n am bheatha a dhùisg mi agus mi ag ùrnuigh, uair air son mo phàrantan agus an uair eile air son mo mhnatha. Gach uair bha mo shonas a' cur thairis, agus bba mi na

bu chinntiche gu'n robh m'ùrnuigh air a freagairt na bha mi a thaobh nan ùrnuighean a bhithinn a' deanamh 'n am dhùsgadh. An robh mi 'g am mhealladh fhéin? Ma bhà, tha so fior co dhiubh, gu'n do chuir e aoibhneas 'n am chridhe."—W. O. E. Oesterley.

Ann an té de na laoidhean aig Teàrlach Wesley tha an smuain so air leudachadh oirre; tha e a' guidhe Dia a bhi 'n a smuaintean 'n a chadal is 'n a dhùsgadh, agus gu'm biodh a dhùsgadh milis an uair a dhùisgeadh e le *Criosd 'n a chridhe*. Gheibh thu a' cheart smuain so anns an duan no an dàin a rinn Coleridge, *Christabel*; a' mhàighdean òg a bhruidhinn ri Dia 'n a cadal. Tha Faecal an Tighearna neo-chriochnach; tha toirear as gu bràth na tha anì, agus ma tha soitheach agad leis an tarruig thu an t-uisge beò, nach fhaod e bhith gu'm faigh thu so uile anns an fhacal ud anns an t-salm exxvii. 2. "Bheir esan do fhear a ghràidh 'n a chadal." Chan 'eil e air a ràdh *ciod* a bheir e dhà, oir tha Dia a' toirt dhùinn ionadhl ruid maith 'n ar cadal, aran nach do shaothraich sinn air a shon. Cò aig nach 'eil cuimhne air oidhche àraidh a leag e a cheann air a' chluasaig an iom-chomhairle, an t-slighe roimhe dorcha, agus gun fhios aige ciòd a dheanadh e, ach a dhùisg anns a' mhaduinn gun eagal no teagambh 'na chridhe; deimhin ciòd bu chòir dha a dheanamh agus suidhichte air a dheanamh le uile chridhe agus le uile neart. Thàinig Dia chuige air a leabaidh mar a thàinig e gu Iacob aig Betel, is *thug e dhà e 'na chadal*.

Bha móran de'n fhoilseachadh a rinn Dia air fhéin d'a chloinn air a dheanamh ann an ùrnuigh, ann an aislingean, agus anns an oidhche.

An t-Urramach Alasdair Ros, C.B.E., M.A.

BHA dlùth eòlas agam air Alasdair Ros fad mo bheatha. Bha sinn a' dol do do'n sgoil còmhla, an Gleann-Dail, 'n ar balaich, agus a rithist bha sinn 'n ar n-oileanaich cuideachd ann an Oilthigh Dhùn-éideann. Tràth na bheatha thionndaidh a chridhe chum aobhar an t-soisgeil. Bha a mhàthair 'na boireannach anabarrach fiosrach anns na Sgrìobtuirean, agus bha breithneachadh spioradail aice, agus comas sòrnraichte a smaaintean a chur ann am briathran. Bha ise dlùth chàirdeach do theaghlaich a' bhàird Sgitheanaich, Niall MacLeòid. Cha robh ionghnadh, mar sin, gu'n do bheothaich gràdh na bàrdachd gu h-òg ann an eridhe Alasdair, agus bha

buadhan bàrdachd aige fhéin cuideachd; agus bu dual da sin. 'N am cheud chuitmhne, bhiodh e gu tric a' liubhairt d'a chompanaich anns an sgoil Carrannan de bhàrdachd Néill agus Iain MacLeòid, agus eriomagan de Shakespeare. Bhiodh bliadhdean maith shearmoran nam ministearan a bhiodh a' tadhail anns a' Ghleann an àm Comanachaiddh aige air a theagaidh.

Anns a' cheud chogadh bha e còrr agus ceithir bliadhna 'na oifigeach anns an Artillery. Thill e do'n Cholaisde, agus as déidh bliadhna 'na fhear-cuideachaidh leis an Ollamh MacLean Watt ann an Eaglais an Naomh Stephen, an Dùn-éideann, agus dà bhliadhna ann an Steòrnabhagh, rogh-

naich e dhol air ais do'n arm 'na mhiniostir. Choinmhion e a dhreuchd anns an arm gu h-onarach, dileas, calma; agus choisinn e clù agus urram dha fhéin. Bha a chridhe 'na obair, agus bha gràdh dùrachdach aige do na balaich a bha fo chùram ann an nithean spioradail. Bha e cuide ri Wavell anns a' cheud ionnsaighd a thug e air na h-Eadaitlich. Chuir e seachad a' cheud trì bliadhna de'n chogadh mu dheireadh ann an Africa.

Thàinig briseadh air a shláinte mu'n do chrìochnaich an cogadh, agus bha aige ri tighinn dhachaidh. Air son ùine, bha e an Inbhirnis, agus air son trì bliadhna mu'n do ghairmeadh e gu fois shiornuidh,

bha e 'na Assistant Chaplain General an Dùn-éideann. 'Nuair a bha e anns an ospidal, thàinig brath gu'n do bhuilich an rìgh an t-urram C.B.E. air.

Bha e 'na dhuine daimheil, neo-lochdach, blàth-chridheach, gaisgeil. Bha gràdh do-ghluaise aige do a Shlànuighear, agus bha a chridhe a ghnàth anns an eilean anns an do thogadh e. Bliadhna no dhà air ais, cheannaich e croit an Gleann Dail an dùil tigh a thogail ann, 'nuair a leigeadh e dheth a dhreuchd. Cha robh e ri bhi. Bhuineadh a bhean do Steòrnabhagh. Chuir i seachad iomadh bliadhna ann an dùth-channa céin còmhla ri Alasdair. Tha aon mhac aca, Iain.

An t-Urr. Iain Mac Aonghuis, Ph.D.

Aig an Uinneig

MacCailean

Bha MacCailean, Diuc Earra-Ghàidheal, trì fichead bliadhna 's a seachd deug, an uair a chaidil e maille ri 'aithrichean an caisteal Ionar-Aora air an fhicheadamh là de cheud mhìos an Fhoghair, agus dh' adhlaiceadh e ann an àit'-adhlaicidh a shimsre an Cill-Mhunna air a' chòigeamh là fichead. Shealbhaich e an oighreachd mhór a fhuair e o 'aithrichean, fad chòig bliadhna deug ar fhichead.

Professor Ur Gàidhlig

Cha b' fhada a dh' fhan Myles Dillon ann an Cathair na Gàidhlig an Dùn-éideann, ach tha sgoilear maith a' tighinn 'na àite, Coinneach Jackson, a tha a' teagascg ann an Oilthigh Harvard an America, agus a bha air oilleanachadh an Oxford. Tha ainn maith aige mar sgoilear, ach ged nach 'eil eòlas aige air Gàidhlig Albannach mar bha aig Uilleam Watson, agus gu sònraichte aig Dòmhnull Mac Fhionghuin, tha e cho òg fhathast 's gu'm bi ùine gu leòr aige air a h-ionnsachadh. Chan 'eil e dà fhichead fhathast. Ged nach 'eil ann ach cuisle bheag de fhuil Albannach tha bean Albannach aige a bha an Oilthigh Dhùn-éideann i fhéin, agus theagamh gu'n euidich sin leò iad fhéin fhaireachduin aig an tigh an uair a thig iad a nall àn ath-bhliadhna. Is fhiach sgoilear maith a bheatha a dheanamh dha.

An Ridire Tormod Mac Laomuinn

THÀINIG sgeul bhrònach á Trinidad air a' mhìos a chaidh seachad gu'n do chaochail an duine gasda so, an déidh dha bhi air a dhochann le tarbh ole.

An uair a bha e òg agus làidir cha robh a bheag de dhaoine ann an Albainn a bha cho eireachdail ris 'n am pearsa, ach cha robh anns an uaisle a bha ri fhaicinn air a bhodhaig agus 'n a cheum ach dealradh air an uaisle a bha 'n a nàdur agus 'na intinn agus 'n a nile dhol-a-mach. Ged nach robh a ghnothuch riamh 'g a thoirt do chùirtean rioghail bha modh agus uaisle cho nàdurra dha, 'n a fhacal, 'na ghiùlan, agus 'n a cheach-dadh, 's na'm biodh dealbh duin-uasail ri bhi air a thaghadh gus a bhi air a chur air beulaibh na h-òigridh mar eisiomplair, nach fhaighteadh duine eile ann an Albainn a b' feàrr a dhealbh a tharruinn na Sir Tormod. Bha intinn mhaith aige, agus na'n robh e rud beag na bu chruaidhe anns an aodann agus na bu ruighne anns an amhaich dh' fhaodadh e clù a chosnadh mar Riaghlaир, ach leig e sin seachad, oir b' feàrr leis a bhi chòmhnuidh air oighreachd fhéin agus am measg a dhaoine fhéin seach a bhi a' glaodhach air na sràidean.

Gàidheal gu smear a chnàmhan, bha e eòlach air eachdraidh a dhùthcha agus gaolach · air dòighean is cleachdaidhean Albannach. Bha e 'n a fhoirbheach an eaglais 'n a sgìre agus air uairean à dol do 'n Chléir agus do 'n Ard Sheanadh. Cha robh achoire air ach nach do phòs e riamh agus nach d' fhàg e mac coltach ris fhéin 'na dhéidh. Tha a phinhtar Augusta beò, air thigheadas dhi fhéin, is tha i 'n a sgoilear maith Gàidhlig. Bha Sir Tormod mar bhliadhna do cheithir fichead. Bha Mac Laomuinn anns a' Chnoc-dubh o chionn ceithir cheud gu leth bliadhna.

Criosd a' teagast

AGUS thubhairt e riu, An toirear an lòchran
a chum a chur fo shoitheach, no fo leabaidh ?
Nach ann a chum a chur air a' bhòrd.

Oir chan 'eil ni air bith falaichte, ach a
chum a bhi air fhoillseachadh ; agus cha
robh ni air bith an cleith, ach a chum gu'n
tig e am follais.

Ma tha cluasan a chùm éisdeachd aig
nach air bith, éisdeadh e.

Agus thubhairt e riu, Thugaibh an aire
ciod a dh' éisdeas sibh : leis an tomhas
leis an tomhais sibh, toimhsear dhuibh ;
agus bheirear tuilleadh dhuibh.

Oir esan aig am bheil, bheirear dhà ;
agus esan aig nach 'eil, bheirear uaithe
eadhon an ni sin a tha aige.—*Marc IV. 21-25.*

Anns an earrann so de shoisgeul Mharc
tha 'dòrlach de sheanchas Chriosd air a
chruinneachadh còmhla, ged nach 'eil ceangal
aig na nithean a thubhairt e ri chéile, agus
ged nach ann aig an aon àm a labhair e iad ris
na deisciobuil. Ged a bhios simm a' bruidhinn
mu Chriosd mar shearmonaiche cha b' ann
mar a bhios ministearan a' searmonachadh
an diugh a bhiodh e a' labhairt ris an t-sluagh,
'na sheasamb air am beulaibh anns an
t-sionagog, a' toirt dhaibh searmon a
dh'ullaich e roimh làimh air cuspair sòn-
raighte air am bu mhaith leis bruidhinn
riu fad leth uair no uair an uaireadair.
Bha a' chuid mhón d'a theagast air a thoirt
seachad a mach air a' blàr, a' seanchas
ri daoine mu Dhia agus mu rioghachd
Dhé anns a' chainnt a bhios daoine a'
cleachadh aig taobh an teine agus 'n
an obair air làithean na seachduin ; air
uairean a' seanchas ri aon duine, uairean
eile ri cuid de na deisciobuil no ris na
deisciobuil uile ; agus corr uair ris a' mhór-
shluagh a bha air an tarruing 'g a ionnsuidh
leis an ionradh a bha iad a' cluinniann
air na miòrbhulean a bha e a' deanamh,
agus na nithean ùn a bhiodh e ag ràdh mu'n
bheatha dhiadhadh. Glé choltach ris mar
a bha beachdan agus teagast an Ollaimh
Mhic Iain air an cumail air chuimhne le
Seumas Boswell, a bha 'ga leantuin mar
a leanas an gocean a' chuthag, bha teagast
agus seanchas agus gnìomharan Chriosd
air an cumail air chuimhne leis na h-abstoil,
na dlùth chompanaich a bha aige, agus an

deidh am bàis air an cumail air chuimhne
ann am beul-aithris nan Criosduidhean gus
an robh iad air an cur an sgrìobhadh air
eagal gu'm biodh iad air an call. Mar sin
tha sbruileach de sheanchas agus de bhrìath-
ran Chriosd air fhaotainn ann an leabhr-
raichean Mhata, agus Mhare, agus Lùcais,
gun fhios c'uin, no c' àite, no co ris a labhair
e iad, ño ciod a bu chuspair seanchais dha
aig an àm ; eneapan mar tha agaínn anns
an earrann so; a bha aon uair air ghad agus
ceangailte ri chéile, ach bhris an cord a
bha 'g an ceangal. Ach tha a h-uile cneap
fiachail.

An Lòchran

Chan 'eil feum ann an lòchran mur bheil
solus ann. Tha tri àitean anns am faodar
lòchran a chur ; fo shoitheach, fo 'n leabaidh,
no air a' bhòrd, ach dhiubh sin is e am bòrd
an t-àite ceart, far am faicear e. Lòchran
fo shoitheach, theid e as ; lòchran fo 'n
leabaidh, faodaidh e an leaba a chur air
theine ; ach lòchran air a' bhòrd soillsichidh
e an tigh. Gu'm b' ann mar sin a dhealraich-
eas solus na h-eaglais, agus beatha chiùin
agus naomh lùchd-aideachaidh an lathair
dhaoine, chum gu'm faic iad crìosdalachd
nan Criosduidhean, agus gu'n creid iad
gur ann o Dhia a fhuaireadair e, agus an cumh-
achd leis a bheil iad a' deanamh an deagh
oibre.

Beagan roimh so thubhairt Chriosd ris na
deisciobuil gu'n d' thugadh dhaibh-san
eòlas a ghabhail air nithean ðiomhair
rioghachd Dhé, agus faodaidh e bhith
gu'n do shaoil iad gur ann dhaibh-san a
mhàin a bha an t-eòlas sin, agus nach robh
e ri bhi air a thoirt do'n chumantas, ach
an so tha e a' teagast nach e comun
falachaidd a tha ann am muintr na riogh-
achd ach comun fosgailte, agus nach
b'e rùn an Athar gu'm biodh am foillseachadh
a bha e a' deanamh air fhéin do'n t-saoghal
annsan air fholuch air a' mhór-chuid ach
air a *chraobh-sgaoileadh* agus air a chomh-
phàirteachadh ris an fheadhainn a bha an
leth-a-muigh. Iadsan a bha air an soillseach-
adh o shuas cumadh iad an lòchran laiste
agus na mùchadh iad an solus. Is fann
solus coimile no solus lòchran an coimeas
ris a' ghréin, Solus an t-saoghal, ach is

maith coinneal fhéin anns an dorchadas. Tha an solus agus an dorchadas cho fada o chéile 's a tha nèainn agus ifreann, ach innisidh aon choinneal dhuit an àird anns a bheil do shiubhal.

"Ma tha cluasan a chum éisdeachd aig neach air bith, éisdeadh e." Is e Dia a tha labhairt anns a' Bhiobull; is e ar cuid-ne éisdeachd ris an fhacal a tha e a' labhairt ruinn, ach mur h-éisd sinn, is e Dia ar Breitheamh. "Labhair, a Thighearna, oir tha do sheirbhiseach ag éisdeachd." Sin toiseach an t-soillsichidh a tha Dia a' deanamh air fhéin anns an anam. "Bheir fosgladh do bhriathar solus."

Geata na cluaise

"Agus thubhairt a riu, Thugaibh an aire ciod a ch' éisdeas sibh." Tha daoine a' toirt an aire ciod a dh' itheas agus a dh' òlas iad, agus ciod a chuireas iad umpa; tha an fheadhainn as glice a' toirt an aire air an teangaidh, ciod a' their iad, ach éoc a thà cho glie 's gu bheil e a' toirt an aire ciod a chluinneas no dh' éisdeas e ris. Ni e barrachd cron do dhuine salchar a leigeil a steach d' a inntinn na salchar a leigeil a steach d'a chorp. Na nithean salach a théid a steach do'n bhroinn tilgear a miach iad an tìne ghoirid do'n t-sloc-shalchair, ach na nithean a theid a steach air a' chluais fanaidh iad anns an inntinn agus salaichidh iad an eridhe.

An diugh fhathast tha cuimhne agam air nithean a chuala mi 'n am bhalach agus 'n am dhuine òg a b'fheàrr leam nach cuala mi riagh, rannan is briathran is beachdan grod a dh' fhan anns an inntinn ged a dhì-chuimhnich mi iomadh rud maith a chuala mi, no chunnaic mi, bhuaith sin. An uair a bhios mi a' leughadh a' Bhiobuill tha rannan sònraichte ann a tha air am milleadh a chionn gu'n cuala mi duine air choireigin ag ràdh rud fanoideach no mì-naomh umpa, no 'g an cleachdadh gu magail ann an seanchas aotrom. Tha àile na diadhachd air briathran a' Bhiobuill, ach an uair a tha iad air an spionadh as am bun le làmhan toibheumach caillidh iad an t-àile cùbhraidh mar a chailleas flûraichean a' ghàrraidh e an uair a tha iad air seargadh. Mar sin bu choir do dhaoine aig a bheil urram do Dha agus d'a Phacal a bhi cùramach nach abair iad dad mu'n Bhiobuill a mhilleas a bhlas do dhaoine eile, no a thionndadh aon rann dheth gu bhi 'n a chùis-ghàire.

Tha inntinn agus cuimhne mhic an duine cho diòmhair agus cho domhain ris a' chuan. An uair a chuimhnicheas mi air a liuthad crioman de bhàrdachd uasal agus mhaiseach, o Dhaibhidh gu Wordsworth, a dh' ionnsaich mi air mo theàngaidh le móran saothair, ach nach 'eil agam an diugh ach sreach an sud agus an so dhiubh, agus an sin a leumas trealaich shuarach gun mhaise gun bhrigh gu m' chuimhne, nach d' ionnsaich mi idir, agus nach cuala mi ach aon uair leth-cheud bliadhna air ais, ciod an dearbhadh eile a bhiodh a dhìth orm gu'n do thuit mac an duine o'n staid anns an do chruthaicheadh e agus gu bheil a nàdur uile truaillidh, eadhon gu ruig a chuimhne. Naomhaich, a Thighearna, mo chuimhne agus glan aisdé le teine, ma's fheudar e, an clàbar agus an fhaoneis a leig mi steach intte, a tha toirt oilbheum dhuit-sa, agus d' am choguis fhéin.

"Thugaibh an aire ciod a dh' éisdeas sibh," facal a b' fhiach a chrochadh ann an litrichean móra teine mu choinneamh thighean-nan-dealbh. Annas na làithean so tha daoine titheach air a bhi 'ga chunntas dhaibh féin mar fhìreantachd nach 'eil iad cumhann, no idir idir mar bha màthair Dheòrsa Chaimbeil; tha iad an dùil nach dean e cron dhaibh ciod a leughas no chluinneas iad. Thugadh iad an aire; tha slighe ann a shaoleas duine gur slighe dhìreach i, ach is crìoch dhi am bàs.

Tha na facail eile a thubhairt e, "leis an tomhas leis an tomhais sibh, toimhsear dhuibh," agus "esan aig am bheil bheirear dhà, agus esan aig nach 'eil bheirear uaithe eadhon an ni sin a tha aige" ri'm faotainn ann an àitean eile anns an Tiomnadh Nuadh. (Mata, XIII, 12; Lucas, VI, 38; Lucas, XIX, 36) ged nach ann anns an aon seagh no anns an aon seanchas a dh' uisnich Criosc iad. Is fheàrrd rud maith a bhi air a ràdh dà uair no tri uairean, agus chan 'eil teagamh nach d' thàinig Criosc thairis air smuaintean sònraichte 'n a theagasc barrachd air aon uair, no maith dh' fhaoidte, sìe no seachd a dh' uairean. Tha uiread chùisean agus cheumanna 'n ar beatha anns a bheil e fior gu'n toimhsear dhuinn leis an tomhas a tha sinn a' toirt do dhaoine eile 's nach ruig mise a leas leudachadh air an dà fhacal so, oir theid aig an luchd-leughaidh air an leudachadh sin a dheanamh air an son fhéin. Is e an searmon as fheàrr daonnan an searmon a ni duine dha fhéin 'na chridhe fhéin.

Pòl agus Criost

Diadhachd Criost

CO a tha an sluagh ag ràdh as mise ? Cha robh guth an t-sluaign aonseulach an nair a bha Criost air thalamh, agus chan 'eil guth an t-sluaign aonseulach an diugh fhathast. Bha euid ag ràdh gur e Eoin a' Bhaistidh a bha ann, euid eile ag ràdh gur e Elias a bha air tighinn air ais, no Ieremiah, no aon eile de na fàidhean. Tha an saoghal a cheart cho roinnte uime an diugh fhathast.

Ach cha robh teagamh air bith aig Pol có e, oir anns na litrichean a sgriobh e gu bhràithrean anns an eaglais tha e daonnan a' bruidhinn mu Criost mar Fhear-saoraidh agus mar Thighearna, neach a bhà agus a thà 'n a Dhia agus 'n a dhuine, ann an dà nàdur eadar-dhealaichte, agus ann an aon phearsa gu siorruidh.

Cha bu duine Pol a bha diiùid no anabarrach iriosal am fianuis a bhràithrean, ach am fianuis Criost chrom e a cheann mar neach nach robh airidh air sealntuinn air a ghnùis. Chan 'eil e uair air bith a' coimeas Criost ri daoine eile mar bha e fhéin, no eadhon ri aithrichean móra nan Iudhach, Maois agus Samuel agus Eliah, agus bu leòr an t-urram leis a bhi air a chunntas mar sheirbhiseach do neach cho uasal agus cho glòrmhor agus cho fada os a chionn fhéin.

Bu mhaith leam a chur sios air an duilleig so, as déidh a chéile, euid de na nithean iongantach a tha Pol ag ràdh mu Criost, nithean a bhiodh gun chiall na'n d' thubhaint e iad mu dhuine eile a bha bëò 'na linn fhéin.

B'e a' cheud chrioman de'n Tiomnadh Nuadh a' bha air a sgriobhadh, cend ditir Phòil chum nan Tesalonianach; anns a' cheud rann de'n litir sin tha am facial an "Tighearn Iosa Criost" air uisneachadh, agus tha aimm Dha agus aimm Criost air an cur còmhla anns a' bheannachadh, "Gràs dhuihbh agus sith o Dhia ar n-Athair, agus o'n Tighearna Iosa Criost." Agus anns an rann mu dheireadh de leabhar an Taisbeanaidh tha an tiotal cendna air uisneachadh, air chor agus gu bheil an Tiomnadh Nuadh, o thoiseach gu deireadh, ag aideachadh Criost mar an Tighearna.

"Criost a dhearbhadh a bhi 'n a mhac do Dhia le cumhachd, a réir Spiorad na naomhachd, tre an aiseirigh o na mairbh."—Rom. I. 4.

"Rinneadh réidh ri Dia sinn tre bhàs a mhic."—Rom. V. 10.

"An ti nach do chaomhain a mhac féin, ach a thug thairis e air ar son-ne uile, ciomas maille ris-san nach toir e mar an cendna dhuinn gu saor na h-uile nithean ?"—Rom. VIII. 32.

"Tha Dia firinneach, leis an do ghairmeadh sibh gu co-chomunn a mhic, Iosa Criost ar Tighearna."—Corint. I. 9.

"A' feitheamh r'a mhac o nèamh, a thog e suas o na mairbh, eadhon Iosa a shaor sinne o'n fheirg a tha ri teachd."—I Tesal. I. 10.

Sin beagan earrannan ann an litrichean Phòil anns a bheil e a' bruidhinn mu Criost mar mhac Dhe. Tha mùghadh eadar mac Dhe agus mac do Dhia. Chan 'eil teagamh nach 'eil am facial mac Dhe air uisneachadh anns a' Bhiobull, mar tha e air uisneachadh 'n ar seanchas làitheil, ann an dòigh nach 'eil a' ciallachadh an ni a tha Pòl a' ciallachadh le Diadhachd Criost; nach 'eil e a' ciallachadh ach gu bheil Dia tre a shaor ghean-maith féin a' gabhail a stigh ann an àireamh a chloinne daoine d'a bheil e a' toirt gach sochair a buineas do chloinn.

Tha caid de dhaoine cho naomh 'n an nàdur, cho neo-lochdach 'n an caitheamh-beatha, agus cho iomlan 'n an ùmhachd do Dhia 's gu'm bi sinn a' bruidhinn umpa mar mhac no mar mhic Dhe.

Ach chan e sin a bha ann an intinn Phòil an uair a bhiodh e a' bruidhinn mu Criost. Cha b'e a dhaonnachd a mhàin a bha e a' faicinn ann ach dealradh glòire Dhe, agus ged nach 'eil e a' cur an céill a Dhiadhachd air a cheann mar phrionnspal creidimh, no mar an aon teagast a bha fallain, tha e ag ràdh nithean iongantach mu Criost nach h-abradh e mur biodh e a' creidsinn gur h-ann o Dhia a thàinig e, fior mhac Dhe ann an seagh anns nach robh, agus nach 'eil, sgus nach bi, neach eile 'n a mhac Dhe. Chuinnibh so, "Neach as e iomhaigh an De neo-fhaicsinnich, ceud-ghlin a' chruthachaidh uile, oir is ann leis-san a chruthaicheadh na h-uile nithean a tha air nèamh, agus a tha air thalamh; . . . agus tha esan roimh na h-uile nithean, agus trid-san tha na h-uile nithean a' comh-sheasamh. Oir b'e deagh thoil an Athar gu'n còmhnuicheadh gach uile iomlan-

achd ann-san, agus gu'm biodh na h-uile air an deanamh réidh ris féin trid-san, air dhà sìth a dheanamh tre fhuil a' chroinn-cheusaидh-san ; agus sibhse a bha uaireigin 'n ur coimhich agus 'n ur naimhdean, rinn e réidh ris féin ann an corp fheadla féin tre 'n bhàs chum sibhse a chur naomh agus neo-lochdach, agus neo-choireach 'n a láthair." Agus so eile, " Neach air bhi dha ann an cruth Dhe nach do mheas e 'n a reubainn e féin a bhi co-ionann ri Dia, ach chuir e e féin ann an dimeas, a' gabhail air féin cruth seirbhisich, air a dheanamh ann an coslas dhaoine ; agus air dhà bhi air fhaghail ann an cruth mar dhuine, dh' irioslaich e e féin, agus bha e umhail gu bàs, eadhon bàs a' chroinn-cheusaich. Air an aobhar sin dh' àrdaich Dia e, agus thug e dhà ainm os cionn gach uile ainme, chum do ainm Iosa gu'n lùbadh gach glùn, air nèamh, air thalamh, agus fo'n talamh ; agus gu'n aidicheadh gach teangadh gur e Iosa Criosd an Tighearna, chum gloir Dhe an t-Athair."

Chan ann ann an ceann Phòil fhéin a dh' fhàs na smuaintean sin, tha iad a' comh-fhreagradh ris an fhoillseachadh a rinn Criosd air fhéin do na h-abstoil, agus na nithean a thuirt e uime féin an uair a bha e a' teagastg ann an Galile, air chor agus nach 'eil anns an Tiomnadh Nuadh ach aon dealbh air Criosd, *Neachd a bha ann an daimh cho dlùth ri Dia 's gu'n robb iomlanachd agus uile bhuadhan na Diadhachd a' gabhail còmhnuidh ann, air àrdachadh os cionn dhaoine agus ainglean, le ainm os cionn gach ainne, chum d'a aimn-san gu'n*

lùbadh gach glùn air nèamh agus air talamh.

Is e aon de ainmean Chriosd an t-Iongan-tach. Bha e iongantach 'n a bħreith, agus 'n a bħàs, agus 'n a aiseirigh. Mac Dhia air a bħreith le mnaoi ; esan a bha ann o shiorruidheachd a' tighinn a steach do'n t-saoghal 'n a chiochran maoth ; air a dhiteadh agus air a mhaslachadh agus air a chur gu bħas, ach le a bhàs air a chrùnadħ le glòr agus le urram, agus a' toirt mhóran mhac chum glòire, agus tre aiseirigh a thug dòchas agus dearbhachd na beatha maireannaich do'n t-saoghal. Tha Criosd iongantach agus bidh e iongantach gu bràth ; iongantach 'n a aon phearsa agus 'n a dhà nàdur ; iongantach 'n a bħuadhan, iongantach 'n a obair, iongantach 'n a fħacal, iongantach 'n a għräs. Faodaidh tu Sion a chuartachadh agus dol m'a thimchioll agus a lùchiaritean agus a thūr àireamh, ach ged chuardaiceachd tu Criosd agus ged a rachadh tu timchioll air chan urrainn dhuit esan a thomhas ; tha e os cionn t' eòlais, agus do thugse, agus do thoimhsean.

Thugadh an t-ainm do Phòil, Abstol mór nan einneàch, a chionn gu'n do chuir e an seann saoghal bun os cionn le shearmonachadh agus le theagasc, ach b' e an t-aobhar gu'n do chuir e an saoghal bun os cionn gu'n do shearmonaich Pòl an Criosd mór agus iongantach nach d' aithnich e gus am b'e deagh-thoil Dhe a Mħac fhéin fhoillseachadh ann.

So an Criosd anns a bheil an eaglais a' creidsinn, agus air a bheil gaol aice, ged nach 'eil i 'g a làn thuigissen no a' faicinn fħastax ach earlaist bheag d' a għlor.

Fo Chraobh Sheudair

CHAN abraintn gur e duine maith, no duiné lagħach, no idir idir duine diadhaidh a bha ann an Tormod MacNeacail ged a rugadh e ann an Steòrnabhagh. Duine durbħaidh gu nàdurra, chaidh e gu muir gu maith òg, agus mar b' fhaide dh' fhan e aig muir, cha b' ann na bu mhìnne a bha e a' fàs 'na nàdur no 'na dhòighean ; rinn a' mhuij e ċeo laidir, fiadhaich, neo-joċhdħor rithe fhéin. Bha e aīr a thogħiġ ann an teagħlach eràbħach, agus 'na bħalach bha e fhéin cho eràbħach agus cho eudħor 's gu'n do leth-mħarrħe bħalach eile a chuala e a' feadaireachd " Eilean an Fhraoich " air an t-sräid air feasgar na Sàbaid. Ach cha robb ann an eud Thormoid ach sliobadh tana de chreideamh a bha air a shuathadħ

air a chraicioneen le phàrantan, a' foluch na buribe a bha ann gu nàdurra, agus cha robb e fada aig fairge an uair a dh' fhàs an sliobadh peant sin cho rnadh 's ged a b' e meirg a bha ann.

Ann am beagan bhliadhnanach thuit e air falbh gu buileach o chreideamh aithriċhean. Ann an toiseach nam bataichean-sèolaiddh anns am biodeh e a' dol thairis, agus ris an do lean e riām għis an do choisinn e teisteanas sglobair, bhiodh kompanaich aige as għach dùthaich fo nèamh ; Pàpanaich agus Mohammedanaich agns Communists ; daoine aig an robb creideamh agus daoine aig nach robb ; Latvianaich, Suainich, Lochlannaich, Ruisianaich agus Frangaich ; Eadailtich is iomadh seòrsa neònach eile,

a bha cho dorchá, aineolach, 's nach cuala iad riagh iomradh air Alasdair Geàrr no MacRath Mór. Eadar na smuaintean a bha air a chur 'na cheann leis an deasbud a bhiodh a' dol air aghaidh gun sgur ann am Pàrlamaid an Toisich, agus am blas milis a bha air a chur 'n a bheul ann an Valparaiso, agus San Francisco, agus Adelaide, agus Buenos Ayres, le measan toirmisgte a bha pait agus saor, chaill Tormod MacNeacail a chûrsa spioradail agus chuir e mar fhiachaibh air fhéin nach 'eil anns a' Chreideamh Chriosdaidh agus anns gach creideamh eile air thalamh ach *opium* a bhios ministearan agus sagartan a' toirt do'n t-sluagh, air ghaol cumhachd agus riaghlaigh agus ùghdarras agus airgiod a chumail 'n an làmhan fhéin. O' n àm a dhealaich e ri Creideamh 'aithrìchean cha robh aige ach an aon phort, port leis am biodh e a' bòdhradh dhaoine eile, Chan 'eil Dia no deamhan ann, tamhasg no spiorad.

Maraiche Maith

Mar bu dùth dha bha Tormod MacNeacail 'na mharaiche maith, agus bha Righ a' chuain cho fabharach dha 's gu'n d' aisig e muilleanan de luchd-turuis agus de shaighdearan a null 's a nall, o phort gu port, o dhùthaich gu dùthaich, anns an dà fhichead bliadhna a bha e 'na sgiobair, gun driodh-fhortan a thachairt dha, no aon bheatha a chall, no cosdus a chur air a' *chompany* a bu leò na bàtaichean air an robh e 'na sgiobair a ghabhadh seachnach. Nochd a' *Chompany* am meas a bha aca air, is thug iad dhà uaireadair òir agus mìle not, an uair a bha e dol air tir agus a' leigeil dheth na mara.

Is aoibhinn an obair an fhairge an uair a tha duine òg, ach chan obair i do sheann daoine, agus cho luath 's a théid an seòladair seachad air leth-cheud tha e a' tòiseachadh air bruadar air bothan dha fhéin am fasgadh nan craobh, air currain agus ceirslean-càil agus uinnean agus ùblan nach fhacas riamh an leithid air mheudachd gus an deachaidh esan air tir agus an d' thug e air an fhàsach tighinn fo bhlàth mar an ròs.

Gus mo naidheachd a ghiorrachadh cheanach aon sgiobair tigh mór breagh ann an Tairbeart Chinn-tìre, a fhuair e anabarrach saor, ion's a nasgaidh, a chiomh gu'n robh e fo dhroch ainn. Bha e air a chreidsinn le móran dhaoine anns an dùthaich gu'n robh mort air a dheanamh ann le fear, Frannsaidh Moireasdan, a ghabh air mhàl e, agus a thàinig a dh' fhuireach ann le boireannach a rinn e aithnichte do mhuinntir an Tairbeart mar mhnaoi. Cha robh searbh-

anta aca, no duine eile còmhla riu ach aon seann duine a bhiodh ag obair anns a' ghàrradh agus ogha caileig dha mu dhusan bliadhna, a bhiodh a' dol air thurasan dhaibh. M' an gann a bha iad dà mhìos anns an tigh, air maduinn àraidi dh' iarr e air a' chaileig ruith cho luath 's a rinn i riagh a dh' innseadh do'n pholiceman gu'n do thuit a bhean leis an staidhir agus gu'n deach i á cnàimh na h-amhach. An uair a deachin am policeman an tigh bha am boireannach fuar marbh gun teagamh.

An sin thòisich goileab am measg dhaoine nach e tuitean a rinn i idir ach gur e fléin a phut i bhàrr mullach na staidhreach 'na cheart deòin, agus e air son cur as dhi. Bha uiread amharuis àgus goileab mu'n ghnothuch 's gu'n do rinn luchd-lagha a' Chrùin rannsachadh uime, agus 'na dhéidh sin chuir iad mort as a leth, ach dh' fhairtlich e orra a dhearbhadh gu'n robh e ciontach, is fhuair e mu réir. Ach anns an rannsachadh a bha air a dheanamh fhuaras a mach nach robh anns a' bhoireannach ach coimhleabach agus nach robh annsan ach sliomair gun näire a bha tighinn beò air a h-airgiot.

Riamh 'na dhéidh sud bha e air a sheanchas anns an Tairbeart nach robh "Tigh a' Chladaich," mar theireadh iad ris, 'na thigh sianta; gu'n robh nithean ri chluinn-tinn agus air uairean ri fhaicinn ann nach robh nàdurra; eathraichean a' snagail is dorsan a' fosgladh agus a' dùnadhl leò fhéin, agus cuid-eigin a' dol tromhra ged nach robh e ri fhaicinn. Feumaidh gu'n robh freumh de'n fhìrinn anns an t-seanchas sin oir cha d' fhan gin de na daoine a ghabh air mhàl e, an déidh do Fhrannsaidh Moireasdan fhàgail, na b' fhaide na seachduin ann, is thuirt fear dhiubh ris a' bhancair gu'm b' fheàrr leis dol do'n phriosan seach oidhche eile a chur seachad ann. Bha fhios aig Tormod MacNeacail air so uile m'an do cheannaich e an tigh, ach thuirt e nach robh eagal no giorag air-san roimh shithiche no roimh thamhasg, agus co dhiubh, nach robh e a' creidsinn *ann an Dia no ann an deamhan, ann an tamhasg no ann an spiorad.*

Log an Sgiobair

Ann an Tigh a' Chladaich chùm e suas aon de chleachdaidhean na mara; bha *Log* aige fo ghlaibh 'n a sheòmar-cadail anns an robh e a' eur rud-eigin a h-uile latha. B'e so a' cheud rud a chuir e intte:—

16th September.—"Ghabh mi sealbh anns an tigh so an dé, mi fhéin agus a' bhean, Catriona mo nighean, agus Murdina an t-searbhanta. So co-ainm an là a rugadh mi; tha mi

tri fichead 's a ceithir ach a' faireachduinn deich bliadhna na's òige, gun ghaoid, gun ghalair, agus tha mi an dùil gu'm faod mi ann an cùrsa nàduir fichead bliadhna eile de shaoghal a ghealltainn dhomh fhéin. Faodaidh mi mo thoil fhéin a dheanamh ri m' ùine; éirigh is laighe 'nuair a' thoilich-eas mi; sgrìob a ghabhail a dh' ionnsuidh a' cheithe an déidh mo bhraiceis a dh' fhaicinn an robh cur maith aig na h-iascairean an raoir; uair no dhà anns a' ghàrradh am measg nam flùraichean, agus an déidh na dinnearach am paipear-naidheachd agus norradh beag cadail gus am bi e àm na tea; agus an sin rud air bith a thogras mi no bhios cail agam air a shon. Tha mi cinnteach gu bheil gu leòr a dhaoine anns an Tairbeart a tha gaolach air céilidh is cairtean."

17th September.—“Aig ar braiceas an diugh bha sinn uile gu maith sàmhach, a' sealltuinn air a chéile mar gu'm biodh an dara duine a' feitheamh air an duine eile a bhruidhinn. Bha a choltas air Murdina a bhi bhàrr a siùl, agus an uair a dh' fhaighnich Ceit (mo bhean) dhi an robh dad ceàrr oire, 's e thubhairt i nach robh dad ceàrr air a coguis-se co dhiubh, buidheachas do Ni-maith. An uair a bha Ceit agus Catriona agus mise leinn fhéin thuirt iad ri um gu'n robh tosachd agus sàmhchair an tighe anns an oidheche a' cur crith 'nam feòil agus 'gan cumail o chadal, ach dh' fheuch mi ri dibhairsain a dheanamh dheth, ag ràdh riu gu'n robh iad cho cleachdte ri straighlich Ghlaschu 's gu'n robh sith agus sàmhchair bheannaichte na dùthcha 'n a oilbheum d' am pòraibh.”

20th September.—“Tha mi air m' fhàgail leam fhéin. Ann a' mhaduinn thuirt Murdina gu'n robh a piuthar ann am Barbhais bochd agus gu'm feumadh i dol dhachaidh, agus an taobh a stigh a dh' uair an uaireadair bha i fhéin agus a ciste air falbh. Thuirt Ceit agus Catriona gu'n robh acasan ri dol do Ghlaschu ann an cabhaig air thurus sònraichte, ach gu'n tigeadh seana Mrs Mac Culloch a stigh a h-uile latha a dheanamh obair an tighe. An taobh a stigh de dhà uair bha iad air falbh leis a' Cholumba. Cha do leig mise dad orm, oir bha fhios agam glé mhaith gur e teicheadh a rinn iad, agus mur b' è gu'n biodh e nàrach do MhacNeacail teicheadh, agus na bu nàraiche do sgiobair a phosta air an Drochaid fhàgail theichinn fhéin cuideachd, oir an raoir fhéin bha mi mar bha Eliphas an Temanach a thubhairt. Thàinig eagal orm agus crith, a thug air mo chnàmhàin gu léir criothnachadh, agus ghabh spiorad seachad roimh mo ghnùis;

sheas falt mo chuirp; sheas e ach cha d' aithnich mi a chruth; dealbh fa chomhair mo shùl—tosd, agus chuala mi guth.”

22nd September.—“Fad na maidne bha mi 'nam shìneadh air beulaibh. an tighe air an flier, ag òl a-steach do phòraibh mo chuirp mìlseachd agus feartan tlàth a' chruthachaidh; maise nan craobh, àile an talaimh, fuaim thùrsach na fairge aig an tràghadh, agus crònan nam miltean de mheanbh-chreutairean a tha 'gam foluch fhéin anns an fheur. Nach bu shona dhomh na'n robh m' inntinn aig fois, ach anns an dorchadas tha mo chridhe air a riasladh le eagal agus teagmhaidhean agus uamhann, air chor agus nach 'eil faochadh no leigheas do'm chràdh le cadal. Fad na h-oidhche bidh mi ag ràdh 'n am éigin, “c' uin a thig a' mhaduinn ?”

23rd September.—“Nach bu dalma mise anns na làithean a bhithinn ag ràdh *nach 'eil Dia ann, no deamhan, no tamhasg, no spiorad.* Co dhiubh a tha Dia ann no nach 'eil, tha an tigh so làn dheamhan agus thamhasg agus spioradan, agus chan e an fheadhainn a bha ann am Frannsaidh Moireasdan as miosa, ged a dh' fhág iad an comharradh agus an cruth agus an dealbh air na ballachan, agus a thug iad air mo theaghlaich-sa agus air teaghlaichean eile teicheadh romhpa agus bhupa, ach an fheadhainn a tha annam fhéin; tamhaisg nan làithean agus nan oidcheannan nàrach agus peacach a bha agam fhéin agus Captain Keay agus Captain Porteous ann an Hong-Kong agus an Shanghai. An uair a leagas mi mo cheann air a' chluasaig, bidh mi 'gam faicinn air mo bheulaibh agus 'gan cluinnint air mo chùlaibh, a' ruadhleadh air feadh an tighe agus a' magadh orm le facail as a' Bhiobull, a' lachanaich agus a' cur 'nam chuijmhe gu'n robh mi aon uair a' creidsinn ann. Och, och, is duine truagh mi; có shaoras mi o chorp a' bhàis so ?”

* * * *

Ma bha an còrr anns an *Log chan 'eil e a làthair an diugh, agus chan 'eil fhios agam ciod a bu chrioch do Thormod MacNeacail. Chuala mi gu'n d' iarr e comhairle air doctair an déidh doctair, air psychologists, agus psychiatrists, pseudo-sophists, ach nach robh iocslhaint aca air a shon.*

Tha Dia a' gluasad ann an dòighean ñiomhair agus iongantach, agus co aige tha fhios nach robh e ag iarraidh air leis na nithean a thachair ann an Tigh a' Chladaich dol air ais do Steòrnabhagh, direach mar a thubhairt e ri Iacob, *Eirich, imich suas gu Betel, agus gabh còmhnuidh an*

sin, agus dean an sin altair do Dhia, a dh' fhoillsich e féin dhuit an uair a theich thu o ghnúis Esau, do bhráthair.

(Tha nithean talmhaidh agus nithean spioradail air am filleadh 'na chéile cho

dlùth 's gu bheil cuid de dhaoine túrail a' cumail a mach gu'm fàg na smuaintean a tha 'n ad chridhe an larach agus an dath air ballachan an t-seòmair anns a bheil thu 'n ad shuidhe. Smuain eagallach !)

Aig an Uinneig

Am Foghar

THA mi 'ga sgríobhadh so air an ochdamh là deug de September, an déidh dhomh tighinn dhachaidh as an eaglais, far an robh e air éigeach gu'm biadh seirbhis-bhuidheachais againn air son an Fhoghair air an ath Shàbaid. Sin rud nach 'eil a' tachairt tric, am bàrr uile cruinn agus na cruachan tughta anns an iodhlainn, agus na crainn a mach a' treabhadh agus a' deasachadh a' ghruinnd air son bliadhna eile air an treas seachduin de September. Ach tha *Loudie* tràth, is bha an samhradh agus toiseach an Fhoghair cho tioram agus cho blàth 's nach robh e duilich do thuathanainaich faotainn air an aghaidh leis an obair. Mur bheil iad toilichte le'n crannchur am bliadhna cha bhi iad toilichte gu bràth; bàrr maith, ann an òrdugh maith; prísean móra air crodh is caoraich, agus gun chamadh 'nan crannchur ach nach 'eil fhios aca gu dé cho fada 's a mhaireas na timeannan maith a tha aca.

Ach ged is e an tuathanach a tha a' cur agus a' buain, is e Dia a tha toirt fàs, agus is ann dhàsan a bhuiineas moladh agus buidheachas. Agus ciod an t-òran-molaidh as freagarraiche dhuinn a bhi seinn aig an àm so de'n bhliadhna na'n t-salm (LXV).

An talamh tha thu fiosrachadh
's 'ga uisgeachadh gu réidh;
Le abhainn Dhé tha làn de'n uisg,
trom beartach ni thu e.

Dhaibh arbhar tha thu deasachadh
le d' fhreasdal caomha féin;
'S ag uisgeachadh le pailteas mór
nan iomairean gu mìn.

Mu'n bhliadhna coron tha thu cur
le d' mhaiteas féin, a Dhé;
Tha saill a' sileadh anns gach àit,
o d' cheumannaibh gu réidh.

Na chuainteán air an sgeadachadh
le treudaibh anns gach àit;
Na glinn le arbhar folaithe,
a' seinn le h-iolach àrd.

An Naomh Aindreas

Ann an November tha tri làithean nach 'eil sinn a' dichiumhneachadh uair air bith; an là anns a bheil cuimhne air a chumail air crioch a' chogaidh (1914-1918) agus air na gillean a bha air an call ann; an t-aona la deug air a bheil an Fhéill Mártainn a' tuiteam (ann an euid de ghnothuichean air an ochdamh là ficehead), agus an deicheamh là ficehead air a bheil Féill an Naoimh Aindreas a' tuiteam.

Tha na làithean sin air an cumail ann an caochladh dhòighean, a' cheud fhear gu sòluimte agus gu diadhaidh; an dara fear gu toilichte no gu tòrsach, a réir mar a tha sinn a' faotainn no a' páidheadh airgid aig an teirm; agus am fear mu dheireadh air a chur seachad am bitheantas leis na daoine a bhios 'ga chumail ag itheadh agus ag òl agus a' böilich, ged nach robh bostruinn no böilich anns an duine ghrinn air a bheil an là air ainmeheadh.

Tha e duilich a ràdh car son a ghabh Albainn ris an Naomh Aindreas mar a *patron* no a fear-taie, oir cha robh e riagh anns an eilean so, agus cha robh gin de na h-abstoir a b' eu-coltaiche ris na daoine againne. Cha mhór nach 'eil a cheumanna cho duilich an lorgachadh agus eachdraidh a bheatha cho doreha ri obair agus miòrbhilean Chaluinn-cille, ach theagamh gu bheil e fior gu'n do shearmonaich e anns a' Ghréig agus an àitean eile anns na eriochan sin a bhuiineas an diugh do Ruisia agus do'n Tuirc. Tri cheud bliadhna an déidh a bhàis mar mhatarach bha a chnàmhan air an toirt do Chonstantinople, ach an uair a thàinig briseadh eadar an eaglais Shiár agus an eaglais Shear bha iad air an toirt do'n Eadailt, agus air an tiодhlacadh anns an eaglais a tha air a coisrigeadh dhà, dlùth air Naples. Chan urrainnear a bhi cinnteach ciamar a thugadh pasgan dhiubh do Chill-rimhinn, am Fiobh, (ged tha e air a ràdh gu'n d' thugadh an sin iad á Hexani an Northumbria mu'n bhliadhna 736) no a bhi cinnteach gur e cnàmhan an Naoimh Aindreas a tha ann idir.

Anns an ràiteachas agus an stri a bha eadar Albainn is Sasunn troimh na linntean bha Albainn a' cur Ni-maith agus cnàmhan Aindreas eadar i théin agus Sasunn, agus a' cur bratach agus crois an Naoimh oirre air thoiseach orra anns na blàraibh, a' creidsinn gu'n robh Aindreas 'na neart agus 'na thaic dhaibh. Agus feumaidh e bhith gu'n robh, oir cha do chìosnacicheadh Albainn riabh.

Chan 'eil móran iomraidh air a dheanamh an Albainn an diugh air Aindreas no air gin eile de na Naoimh; an uair a chruinnich-eas maithean a' Gholf do Chill-rimhinn 'nan ceudan ann an comh-fharpuis nach 'eil daonnan diadhaidh a thaobh cainnte, mar bhiodh na h-Iudhaich a' dol suas do'n bhaile naomh aca fhéin air turus a b' fheàrr, tha mi einnteach nach ann air na Naoimh a bhios an aire ach air na h-Americanach.

Anndra Carnegie

Ged nach 'eil Anndra Carnegie air àireamh am measg nan Naomh ann am Féillire na h-Eaglais bha e 'na thaic agus 'na neart do bharrachd dhaoine an Albainn na bha gin eile air a bheil cuimhne agam. Ged nach robh e iriosal, no daonnan glic 'na theangaidh, gu sònruichte am measg dhaoine fòghluimte a bhiodh a' bruidhinn air nithean air nach robh e eòlach, no bha os cionn a thugse, bha e coibhneil gu nàdurra agus bàigheil ri daoine bochd, mur e deoch no leisg a rinn bochd iad. Tha rann ann an soisgeul Lucais nach 'eil mi uile gu léir cinnteach ciod a tha i a' ciallachadh, "Deanaibh dhuibh féin càirdean le Mamon na h-eucorach, chum an uair a shiubhlas sibh gu'n gabhar sibh do àitean-còmhnuidh siorruidh," ach ma tha e a' ciallachadh an rud a tha mi a' saoilsinn, feumaidh gu'n robh Réiseamaid, no Brigade a dh' ainglean cairdeil a' feith-eamh air an taobh thall, a dheanamh beatha Anndra Carnegie aig uair a bhàis d'a àite-còmhnuidh siorruidh, geàrd ainglean aig an robh fhios air míltean gniomh maith a rinn e air an taobh so bhos le airgiot; "Mamon na h-eucorach," mar tha am Biobull Gàidhlig ag ràdh, no "Mamon mi-onorach 's mar thà e," mar tha an t-Ollamh Seumas Moffat 'g a chur.

An robh an t-airgiot a rinn Carnegie air a dheanamh gu h-eucorach? Sin ceist a thogas connsachadh an àite air bith an euirear i; connsachadh anns an cluinn thu Sannt, agus Farmad, agus Mi-chéill, agus Fuath, agus Droch amharus, agus sgaoth eile de chlann Iain Bhunyan a' glaodhach àird an cinn gur e'n duine beartach nànnaidh an duine bhochd, agus nach bi

rath air an t-saoghal gus am bi na tha ann a dh' airgiot air a roinn. Ach thug Carnegie seachad le thoil fhéin m' an do shiubhail e muilleanan de'n airgiot a rinn e gu h-onarach air chor agus gur h-iomadh rud as neònach a dh' fhaodamaid a dheanamh na cuimhne a chumail air fhialaidheachd air an là mu dheireadh de November a h-uile bliadhna.

Ged nach deanadh e dad eile ach dorsán nan oilthighean fhosgladh na b' fharsuinge do dh' oilleanaichean bhochda leis na fees aca a phàigheadh, bu mhór agus bu mhaith an gniomh sin fhéin. 'S e am Morair Dearg Craigmyle, a b' fhèarr a b' aithne dhuinn fo'n ainm Tomas Shaw, a chuir so 'na chluais an toiseach. Bha e fhéin agus Shaw gu maith mór aig a chéile. B' e a' bhann làdir a bha eatorra gu'n robh iad le chéile air an togail gu maith lom anns an aon bhaile, agus gu'm bu mhaith leò cothrom a thoirt do bhalaich thapaidh eile nach d' fhuair iad fhéin 'nan òige.

An uair a dh' innis Shaw do Sir Henry Campbell-Bannerman gu'n robh Carnegie a' dol a thoir seachad muillion gu leth dollar do'n Charnegie Trust, 's e thubhairt e, "A Thighearna, gléidh sinn!"

Cuibhrionn na Cloinne

Chan 'eil ann fhathast ach fasán ùr, a bhi toirt searmon beag do'n chloinn roimh an t-searmon eile, ach b' fhèarr leam nach do thòisich e riabh, oir am bitheantas tha an searmon cho leanabail, no cho baoghalta, no cho beag seagh ann, 's gu'm biodh e 'na iongnadh mur bheil a' chlann fhéin a' deanamh tair air 'nan eridhe. Tha mi an dòchas gu bheil daoine eile na's fortanaiche na mise, agus gu'm bi iad air uairean a' cluinnntinn shearmon do'n chloinn as fhiach éisdeachd riù. Chan 'eil teagamh nach 'eil feadhainn de'n t-seòrsa sin air an toirt seachad a h-uile Sàbaid an sud agus an so, agus gu bheil ministearan anns an eaglais aig a bheil ealain shònruichte air labhairt ri cloinn, ach b' fhèarr do'n mhór-chuid de mhinistearan leigil leis a' chloinn gréim fhaotainn as an aon mhèis ri'm párrantan. Theid aig cloinn thùrrail air barrachd a thogail á searmon na shaoleadh tu.

Ach ma dh' fheumas ministearan bruidhinn ris a' chloinn tha gu leòir de naidheachdan maith anns an t-Seann Tiomnadh a dh' fhaodas iad innseadh seach a bhi ag innseadh naidheachdan faoin anns nach 'eil air uairean tìr no firinn, agus aig nach 'eil crìoch àraidh eile ach gàire a thoirt air a' choimhthional.

Sgeul aoibhneach na Nollaige

(Am Biobull, na Baird, na Naoimh, agus Carl Barth)

"AGUS chaith Joseph mar an ceudna suas o Ghailé gu baile Dhaibhidh, d'an gairmear Betlehem, chum gu'm biodh e air a mheas maille ri Muire a bha fo cheangal-pòsaidh dha, agus i mórr-thorrach. Agus tharladh, am feadh a bha iad an sin, gu'n do choimh-lionadh làithean a h-inbhe, chum i bhi air a h-aisead. Agus rug i a ceud-ghin mic, agus phaisg i e ann am brat-spéididh, agus chuir i 'na laighe ann am prasaich e, do bhrigh nach robh àite aca 's an tigh-òsda."—*Lucas II, 4-7.*

'S e fulangas mo Shlànuigheir
A bhios mo dhàn a' luaidh ;
Mór-irioslachd an Ard-righ sin,
'Na bhreith, 's 'na bhàs ro chruidh ;
'S e 'n t-ióngantas bu mhìorbhuilich'
Chaidh innse riamh do shluagh,
An Dia bha ann o shiorruidheachd
Bhi fas 'na chiochran truagh.

Rugadh an stàbull diblidh e
Mar dhilleachdan gun treoir ;
Gun neach a dheanadh càirdeas ris
No bheireadh fàrdach dhò ;
Gun mhuinnitir bhi 'ga fhritheachadh
No uidheam mar bu chòir,
Ach eich is daimh 'ga chuartachadh,
D' an dual gach uile ghlòir.

—*Dùghall Bochanan.*

Eisd 'san iarmaitl òran binn,
Glòir gun chrìoch do Rìgh nan Rìgh,
Sith air thalamh 's tròcair shèimh,
Dia is daoiné réidh ri chéil' !
Dùisgibh suas, a shlòigh gu léir,
'S freagraibh caithream-bhuaidh nan
speur ;
Togadh talamh 's nèamh an guth,
Rugadh Iosa Criosd an diugh.

Feuch an diadhachd anns an fheòil,
Sgàil na daonnachd air a ghlòir ;
Ghabh e tlachd an comunn dhaoin',
Iosa, ar Imanuel caomh !

Eisd 'san iarmaitl òran binn,
Glòir gun chrìoch do Rìgh nan Rìgh.

—*Tearlach Wesley*, air a chur an
Gàidhlig leis an Ollamh Dhòmh-nullach nach maireann.

"Irioslachd Chriosd ! Ciod am feum dhuit àrd-chonnspaid a dheanamh m' an Trianaid ma mhi-thoilicheas tu an Trianaid le dùth na h-irioslachd. Da rireadh chan e àrd-bhriathran a ni neach naomh is ionraic ach gaol a bhi 'na chridhe do Dhia. Na'm b' aithne dhuit am Biobull uile air do thean-gaidh, agus na'n robh thu eòlach air uile bhriathran nan daoine glie, ciod a' bhuan-nachd a bhiodh ann dhuit gun ghràdh gun irioslachd. Is iongantach an nì e, a' dol thairis air tuigse dhaoine, gu'm biodh tusa, a Thighearna, 'n ad fhìor Dhia agus 'n ad fhìor dhuine, ach is còir do gach uile reuson agus lorgaireachd an Creideamh a leantunn, agus chan e dol roimhe no 'n a aghaidh."—*Tomas a Kempis.*

"O Shlànuigheir chaoimh, cuir ola 'n ar lòchrain chum 's gu'n dealraich ar solus anns an t-saoghal, agus gu'n lùghdaich e dorchadas an t-saoghail Agus leis an t-solus a bheir thu dhuinn deònaich gu'm faic sinn an t-ionad naomh far a bheil thusa beò gu siorruidh, agus far am bi ar n-ionndrann agus ar tathaich agus gaol ar eridhe."

Urnuigh Chaluim-cille.

Creideam ann an Iosa Criosd, aon mhac-san, ar Tighearna, neach a ghineadh o'n Spiorad Naomh, a rugadh leis an Oigh Muire . . .

"Sin teis-meadhon a'. Chreidimh Chriosd-duidh. Chan ann air ar facial-ne a tha an fhirinn so ri bhi air a creidsinn agus air gabhail rithe ach air facial Dhé, an t-Athair uile-chumhachdach. Chan 'eil an t-ainm agus an t-inbhe a bhuineas do Iosa Criosd o shiorruidheachd air a thoirt dhà le ar beachd-ne no le ar breithneachadh-ne ; tha e air a thoirt dhà le Dia, agus tha an t-eòlas sin air a thoirt dhuinne le creideamh agus le creideamh a mhàin.

Tha am facial so "a ghineadh o'n Spiorad Naomh" a' ciallachadh gur ann ann an Dia a thòisich beatha thalmhaidh Chriosd mar chreutair, dealachte o chreutairean eile, agus mar sin gur e bith no beatha Dhe a tha ann, agus tha am facial a rugadh leis an Oigh Muire a' ciallachadh gu bheil

beatha Dhe fhéin ann an Iosa Criod, ged is e Dia an Cruithear, a' toiseachadh ann an creutair daonna. Le chéile tha an dà fhacal a' ciallachadh gu bheil Dia agus an duine 'n an aon, 'nan aon ann an Iosa Criod, a bha air a ghineamhuin o'n Spiorad Naomh.

Rinneadh am Facal 'n à fheòil. Cha robh aobhar no éigin gu'm feumadh am Facal a bhi 'n a fheòil, agus cha mhò a tha èolas againn air bonn no air dòigh air bith anns am faodadh am Facal, air mhodh daonna a bhi air a dheanamh 'na fheòil. Ach rinneadh e 'na fheòil; tha an Dia beò agus fior 'na dhuine beò agus fior ann an Iosa Criod. Is ann le shaor chomhairle fhéin, le shaor ghràs fhéin, agus le shaor thoil fhéin, a rinneadh am Facal 'na fheòil, Dia 'na dhuine. Chan ann "ma b' fhìor," no "mar gu'm b' eadh" a thàinig Dia gu daoine ach ann an ceart dha-rìreadh, a bhi beò maille riu, chan ann a dheanamh an ni a bhios sinn a' deanamh, ach an ni a bhios sinn a' dearmad a dheanamh, a thoil-san, agus mar sin cruthachadh ùr a dheanamh dhinn. 'Na

mhórachd shiorruidh tha Dia foluichte bhuainn, ach anns a' chreideamh a tha agaínn ann an Iosa o Nasaret, a rugadh leis an Oigh Muire tha sinn a' faicinn foilleachadh air Dia air a dheanamh 'na mhac, 'na bhreith agus 'na bhàs, am Bethlehem agus air Calbhari."

—*Carl Barth* (làn an dùirn de dhiasan à leabhar leis).

Chuir mi am Biobull air thoiseach a chionn gu'm bi cuimhne air Soisgeul Luais an uair nach bi cuimhne idir air Dùghall Bochanan, no air Carl Barth. Ma tha saoghal fada, no ainm a mhaireas, ri bhi aig cuid de dhaoine, tha mi'n dùil gur ann aig naoimh is bàird a bhitheas e; co dhiubh chan ann aig diadhairean. Sin an t-aobhar gu'n do chuir mi Carl Barth air dheireadh, agus a dh' innseadh na firinn, tha aithreachas orm a nis gu'n do chuir mi e air an duilleig so idir. Rud air bith a tha 'na mhìorbhul chan 'eil ainm eile air a shon ach "mìorbhul." Far a bheil Dia, an sin tha mìorbhul daonna.

Anns a'

ABRADH ana-creidmhich na thogras iad mu'n Bhiobull, ach tha beatha mhaireannach anns a' Bhiobull nach 'eil ann an leabhar eile air an t-saoghal. Air feadh na talmhainn uile chaidh fhuaim a mach, agus ged nach 'eil anns an Fhacal air uairean ach fuaim ann an cluasan dhaoine, air uairean eile tha a' cheart Fhacal sin a' tighinn a dh' ionnsuidh nan ceart dhaoine mar *chlaidheamh*. Tha briathran a' Bhiobuill mar luchd-frithealaidh an Tighearna, a' deanamh a thóile anns gach àite d' a thigh-earnas, agus daonnan 'ga deanamh gu *sàmhach* agus gu *diomhair*. Théid againn air a' Bhiobull a làimhseachadh; théid againn air a leughadh agus a thuiginn, co dhiubh ann an tomhas, ach có as urrainn a ràdh gu soilleir, ciod e facal an Tighearna? Bhiodh e cho furasda dhuit innseadh, Ciod e Dia, oir tha am Biobull cho mìorbhileach 'n a bhuidhan 's a tha Dia mìorbhileach 'n a bhith, *spiorad beò, neo-chriochnach, neo-fhaicsinneach, siorruidh*, ag oibreachadh gun sgur agus 'ga nochdadh fhéin anns an t-saoghal le fhacal agus le chumhaichd.

Theagamh, a leughadair, gu bheil cuimhne agad air là air choireigin 'nad fhiosrachadh fhéin, agus an t-àite an robh thu 'n ad sheasamh aig an àm, anns an do leum Fhacal an Tighearna ort; earrann as a' Bhiobull, cho làidir, agus cho obann 's

Chathair

gu'm faodadh tu a ràdh gu fior gu'n do rug e air amhaich ort, agus gu'n do ghleachd e riut gus an robh an ni a bha Dia airson a choimhlionadh annad air a thoirt gu buil. Theagamh gu'n do leugh thu an earrann fichead uair no ceud uair roimh sud, ach cha do labhair i riut is bha i gun bhrigh dhuit gus an do las an teine a tha air fholach anns an Fhacal, agus an robh e mar theine 'n ad chnàmhan, a' toirt breith air smuaintean agus ruíntean do chridhe.

Iain Bunyan

Tha tri nithean ann nach biodh e glic do dhuine dol 'n an aghaidh; a choguis fhéin, am Biobull, agus fianuis dhaoine diadhaidh. "Is an-aoibhinn dhaibhsan," tha Iain Bunyan ag ràdh, "a chuireas na sgriobtuirean am bogha air ghleus 'n an aghaidh." Cha robh Eabhra no Greigis aig Iain Bunyan, no am meanbh-eòlas air litir a' Bhiobuill a tha aig sgoilearan, ach b' aithne dha e mar is aithne do mharaiche cairt is combaist is sextant, ag earbsadh riut a thoirt sàbhailte gu cheann-uidhe.

An uair a chomhairlich Dileas do Dhòchas dol gu Criod, thuirt Dòchas gu'm biodh sin ro dhàna dha, ach thug Dileas leabhar dha a thoirt misnich dha, "leabhar," ars esan, "a tha fior agus cho seasmhach ri nèamh is talamh."

An uair a thuirt Dòchas nach robh fhios aige ciod a theireadh e 'na ùrnuigh ris, thuirt Dileas nach leigeadh e a leas dad a ràdh ach "A Thighearna, dean tràcraig ormsa a tha 'n am pheacach, agus thoir dhomh eòlas air Tosa Criod agus creideamh ann."

"An do rinn thu," thuirt Crioduidh, "mar a dh' iarradh ort ?"

"Rinn, uair agus nair eile."

"Agus an d' fhoillsich an t-Athair a mhac ?" thuirt Criodaidh.

"Cha d' fhoillsich a' cheud uair, no an dara uair, no an treas uair, no an t-seathamh uair."

"An d' thàinig e fodhad sgur a dh' ùrnuigh ?"

"Thàinig," arsa Dòchas, "ceud uair."

"Agus car son nach do rinn thu e ?" arsa Crioduidh.

"Cha do rinn," arsa Dòchas, "a chionn nach teàrnadh neach eile mi ach Criod, agus mur robh romham ach sgrios agus bàs m' anama eo dhiubh gu'n robh e cho maith dhomh am bàs fhaotainn aig cathair nan gràs. A thuileadh air sin thàinig am facal so 'g am ionnsuidh, *An fhàistneachd air a' cheann mu dheireadh cha dean i breug ; ged dhean i moille, feith rithe, oir gu deimhin thig i ; cha bhi i air dheireadh.*

Shaoileadh tu gu bheil ionadh rann anns a' Bhiobull a b' fheàrr agus a bu fhreagarrachaie air peacach a bha ag ùrnuigh ri Dia gun fhreagairt fhaotainn, ach tha e coltach gu'n do leum am facal dorcha ud air Iain Bunyan gun sìreadh gun iarraidh, agus gu'n robh e dha 'na fhacal beò o bheul an Tighearna.

Ann a' chuideachd a bha ann am Port Royal anns an t-seachdamh linn deug (agus Pascal 'n am measg), cuideachd a bha cho neo-shaoghalta 's nach bu truagh leò iad fhéin a bhi as eugmhais comhfhurtachd an t-saoghail ach a mhàin Dia a bhi aca, bha lighiche caomh a bhiodh a' dol na b' fhaide a mach na Port Royal a leigheas nam bochd an asgaidh. Bhiodh e daonnan a' coiseachd a chionn gu'n robh e cho bochd 's nach b' urrainn e each fhaotainn. Bha daoine a' comhairleachadh dha sgur d'a obair an uair a dh' fhàs e aosda is anfhannd, ach fhreagair e iad daonnan leis an rann so as a' Bhiobull, 'ga fhìreanachadh fhéin, *Chaidh Ahasiach mac Iehoraim sìos a dh' fhaicinn Ioraim ann an Iesreel a chionn gu'n robh e tinn.* An uair nach b' urrainn dha dol a dh' fhaicinn dhaoine tinne air a chois bhiodh e a' marcachd air asail agus a' leughadh a' Bhiobuill anns an diollaид.

Bha na briathran so aige ann an crochadh air an diollaïd, "Mur leighis Dia na daoine tinn tha an lighiche a' saothrachadh gu diomhain, oir chan e lùs no sàbh no olanguagaidh a bheir slàinte ach t' fhacal-sa, a Thighearna."

R. W. Dale

B' fhada an glaodh o Phort Royal gu Birmingham, ach b' fhaide na sin o chéile an lighiche Hamon agus an t-Ollamh mór mór R. W. Dale, diadhair cho domhain ach cho soilleir cuideachd ri gin a bha beò 'na linn. Bha inntinn làdir òrdail aige, agus anns na searmoin chomasach a bhiodh e a' liubhairt chan fhaigheadh tu móran de bhriathran a' Bhiobuill air an cur an coinnlear leò fhéin agus air an cur air a' bhòrd far am faiceadh tu plathadh solus a' dol a' mach bhuapa. Cha b' ann mar sin idir a bhiodh R. W. Dale ag obair. Bha an togail air a cur suas gu h-òrdail agus gu cunbalach agus gu dionghalta, gun t' aire air a tharruing gu clach shònraichte ach do shùil air a cumail daonnan air an togail làdir a bha e a' cur suas le neart agus solus a reusoin agus a bhreithneachaidh. Chuireadh Campbell Morgan barrachd choinnlearan air a' bhòrd as a' Bhiobull air aon Sàbaid, agus lasadh e iad, na dheanadh searmonaiche air bith eile a chuala mi riamh. Air uairean dh' fhaodadh amharus a bhi agad gur e fhéin a bha cur ann am Facal an Tighearna na neamhnaidean a bha e a' toirt as.

Uair a bha mi ann an Lunnainn chaithd mi air feasgar seachduin do'n sgoil Bhiobuill aig Campbell Morgan. An uair a chuala mi gu'n robh e a' dol a bhruidhinn mu'n deicheamh caibideil de leabhar Genesis thuit mo chridhe is mo chàil, oir ma tha fàsach tioram o thoiseach gu deireadh a' Bhiobuill, sud e ; Mic Iapheit ; Gomer agus Magog, agus Madai, agus Iaphan, agus Tubal agus Mesech agus Tiras, agus dà rann dheng air fhichead eile de'n t-seòrsa sin, ginealaichean Noah gus nach 'eil fhios agam cia meud glùn. Ach thug e teagastg agus biadh agus beatha as na h-ainmean ud a tha cuimhne agamsa air cuid mhaith dheth fhathast, agus ged bha amharus agam gu'n d' thug e asda rud nach robh annnta o thoiseach, thug e dhuinne a bha ag éisdeachd ris euirme de nithean blasda, làn de smior, agus fìon aosda air a dheagh tharruing. Ach tha sin a' togail na ceiste ; Ciod e Facal an Tighearna, no c' àite a bheil a chòmhnuidh aige ?

"Mar is fhaide tha mi a' meamhrachadh air fiosrachadh is faireachduinean m' anama fhéin," sgrìobh R. W. Dale, "is ann as

iongantaiche agus as mìorbhùiliche a tha gluasad mo chridhe fhéin an taobh à stigh dhiom. Aig amannan thig cudthrom is sproichd air m' inntinn a chuireas sios mi do dhòimhneachdan eagallach, gun solus gun mhisneach gun treoir, agus gun fhios agam ciod is aobhar do m' thruaighe. Ged théid mi thairis 'nam inntinn fhéin air geallaidean seasmhach Dhé, agus cia lion aobhar a tha agam air dearbhachd agus aobhneas na sláinte a bhi 'n am chridhe, chan 'eil feum dhomh ann, oir cha tog an reusonachadh no an argumaid as cudth-romaiche am brat dubh dorcha ud dhiom. Agus an sin, gun strì gun oidhrip, maith dh' fhaoitid gu'n téid falal as a' Bhiobull mar shaighead 'n am inntinn, agus gu'n sgaoil na neòil dhubha mar a sgaileas a' ghrian an ceò. Cha chuireadh so uiread ionghnaidh orm na'm b' e aon a dh' fhirinnean móra an t-soisgeil a bha anns an fhacal, ach glé thric cha robh ann ach falal neònach nach robh fhios agam ciod a bha e a' ciallachadh, no ciod am buintealas a bha aige ri m' shuidheachadh-sa, no cuimhne agam gu'n robh e idir 'n am inntinn."

An do chuir Dia a mach e mar a chuir Noah a mach an calaman air aghaidh nan uisgeachan ?

Iain Wesley

Cha robh a bheag de dhaoine air an t-saoghal riamh aig an robh barrachd eòlais agus gaoil air a' Bhiobull na bha aig Iain Wesley. Choisrig e uair an uaireadair do Dha a h-uile maduinn, ag ùrnuigh agus a' leughadh a' Bhiobuill. An latha a dh' fhiosraich e an làn-dearbhachd a fhuair e aig a' choinneamh-fheasgair bha "inntinn làn de dh' earranann soisgeulach as a' Bhiobull. "Aig coig uairean 's a' mhaduinn," tha e ag ràdh, "dh' fhosgail mi am Biobull far a bheil e sgirobhta (II Peadar, I, 4), "Thugadh dhuinn geallaidean ro mhór agus luachmhor, chum gu'm biodh sibhse air 'ur deanamh 'n ur luchd-comhphàirt de làdur na diadhachd, air dhuibh dol as o'n truaillidheachd a tha anns an t-saoghal tre anamian." An uair a bha mi dol a mach dh' fhosgail mi am Biobull a ris aig an fhacal so, "Chan 'eil thu fada o rioghachd Dhé." An déidh na dinnearach chaidh mi do'n Eaglais Mhóir, Eaglais an Naoimh Pòl, far an robh Facal Dhe air a sheinn, "O na dòimhneachdan ghlaodh mi riut, a Thighearna, . . . ma chomharaicheas tusa aingidheachd, có sheasas 'n ad lathair, ach agadsa, a Thighearna, tha maitheanas."

Gun a bhi ro thogarrach a dhol ann chaidh mi do chomunn bhràithrean a bha cruinn ann an Sràid Aldersgate. Bha fear dhiubh a' leughadh na sgríobh Luther mu litir Phòil chum nan Romanach, agus an uair a ráinig e an t-àite far an robh e ag innseadh mu'n atharrachadh a tha air a dheanamh ann an cridhe duine tre chreideamh ann an Criosd dh' fhairich mi mo chridhe fhéin a' leaghadh le gràdh ann an dòigh ionganach."

Bha anam Wesley air ullachadh air son na h-uarach ud leis na bha 'na inntinn de'n Bhiobull. Mur bheil am Biobull 'n ar n-inntinn chan urrainn an spiorad Naomh a bhriathran a ghabhail agus am fosgladh dhuinn.

An t-Ollamh Alasdair Whyte

An abradh tu gur falal beò agus cumhach-dach am falal *air leth*, no gu bheil e cho geur ri claidheamh, a' ruigheachd chum eadar-sgaraidh an anama agus an spioraid, agus a' toirt breith air smuaintean agus rùintean a' chridhe. Gun teagamh chan 'eil an dà fhacal bheag so cho tioram no cho eu-coltach ri Facal Dhe ris a' ghad aimmean a tha air an cur sios ann an leabhar Genesis, ach na'n cluinneadh tu ministear air maduinn na Sàbaid a' toirt a mach a' chinn-theagaig so, "ni am fearann caoidh, gach aon teaghlach *air leth*, teaghlach tigh Dhaibhidh *air leth*, agus am mnathan *air leth*; teaghlach tigh Natain *air leth*; agus am mnathan *air leth*; teaghlach tigh Lebhi *air leth*; agus am mnathan *air leth*; teaghlach Shimei *air leth*; agus am mnathan *air leth*; na h-uile teaghlaichean eile, gach teaghlach *air leth*; agus am mnathan *air leth*," cha bhiodh dùil agad ri fion no eadhon ri bainne, no ri dad a b'fheàrr na meòg. Bhiodh sin fior na'm bu mhise, no mo charaid an t-Urramach Niall MacPhàrlain, B.D. a bha 's a' chùbaid, ach na'm b' e an t-Ollamh Alasdair Whyte a bha innte, agus na'n robh thu anns an eaglais an là a shearmonaich e air an aon fhacal bheag so, *air leth*, rachadh tu dhachaidh a' faireachduina gu'n do sheas thu ann an solus latha a' Breitheanais, lomnochd agus air chrith.

Facal Dhe, cho mìorbhùileach ri Dia fhéin! C' àite a bheil a chòmhnuidh aige, no ciod an ceangal a tha eadar e agus an litir a sgríobh daointe?

Tha mo dhachaидh mu chòig mìle deug o Dhùn-éideann, ach ged tha mo cheum na's giorra agus na's truime na bhà e, na'n robh Alasdair Whyte beò, bhithinn anns an eaglais aige a h-uile Sàbaid.

Fo Chraobh Sheudair

ANN an sgoil bheag ann am Peairt, anns an aon chlass, bha dà bhalach a bha ana-barrach maith air dealbhan a tharriuin, mar bu trice air an sglèatan no air criomain bheaga de phaipear glan 'n an leabhraichean-sgrìobhaidh. Cha robh iad na b' fheàrr na na sgoilearan eile air leughadh no sgrìobhadh no cunntas, ach o bha iad naoi bliadhna thug a' bhan-sgoilear an aire gu'n robh ealain shòrnruichte aca air tarruing. Bha i fhéin glé mhaith air tarruing cuideachd, agus mar sin thug i misneach is cothrom dhaibh an tiòdhlaic a thug Dia dhaibh a chleachdadh, rud nach bu leasg leò a dheanamh, oir cha robh duine no eun no beathach no dealan-dé a chitheadh iad anns a' Ghleann nach robh an dealbh aca air a chur air paipear.

Ann am beagan ùine sgaoil an seachas air feadh a' Ghlinne gu'm faodadh na balaich ud ainm a dheanamh dhaibh fhéin agus clùi a chosnadhl do'n Ghleann le 'm peantadh, agus a h-uile Nollaig bhiodh iad a' faotainn as an Tigh-Mhór agus o chàirdean agus o choimhlearsnaich uiread a dh' innealan peantaidh 's a dheanadh feum do mhaitean na ceairde anns an Eadailt no anns an Olaind. Bha de leabhrachaean aca mu Raeburn agus mu Ruskin, mu Hobbema agus mu Franz Hals, mu Murillo agus Fra Angelico, agus mu Mhilliet agus Albert Toft, na lionadh boesa an t-aon, ach is e a thainig as a sin gu'n d' thug na balaich eile na h-ainmean orra Murillo agus Albert Toft; Murillo air Seumas Friseal agus Albert Toft air Albert Theodore Horatio Smythe. B' e am 'bonn air an d' thug iad dhaibh na h-ainmean sin gu'n robh e 'n an inntinn, mar rud-eigin a chunnaithe iad 'n an cadal, gur e duineachan beag laghach a bha ann am Murillo agus gu'n robh Seumas Friseal beag agus laghach e fhéin. Bu toigh leò uile esan, ach cha bu toigh leò idir Albert Theodore Horatio Smythe, toff anns an robh bòilich agus spagluinn, agus mar sin thug iad air-san an t-ainm Albert Toft. Bidh balaich anns an linn so ag ionaltradh air raontan farsuing agus theagamh gu'm faca iad ann am fear de na leabhraichean aig Artur Mee gràbhaladh maiseach, no obair-snàidhidh a bha air a dheanamh le Albert Toft. Chan 'eil eòlas air bith gun fheum, agus chan 'eil barrachd mùghaidh eadar Toff agus Toft na tha eadar Smith agus Smythe.

Brochan tana na faoineis

An uair a chaidh iad do'n sgoil-pheantaidh an Dùn-éideann, agus 'na dheidh sin do Lunnainn, tharruing Albert Theodore Horatio Smythe air falbh o chàch, mar gu'm faiceadh tu am *Brittania* agus an *Thisle* a' tarruing air falbh o na yachtainean eile, ach cha b' fheàrrd e dad an t-òran-molaidh a bha 'na chluasan gun sgur; a luchd-teagaisg agus daoine eile ag innseadh dha gu'm biodh e fhathast cho ainmeil ri Lawrence no ri Turner; 'n uair a chuireadh e dealbh do'n Academy gu'm biodh e air a chur air a' bhalla gu h-aon-sgeulach agus le urram mór. Bha an ceòl sin binn 'na chluasan, oir ma bha a thàlant mór bha fhaoineas agus a ghaol air moladh na bu mhotha, agus mu dheireadh bhiodh e a' stad a dh' obair agus a' dùnadh a shùl, a' feuchainn ri fhaincinn le mac-meanmain na h-inntinn an dùmhachd sluaigh a bha 'nan seasamh mu choinneamh an deilbh a rinn e, a' faighneachd de chàch a chéile, Có an reul ùr a tha air éirigh am bliadhna? Có an làmh fhinealta a rinn an obair iongantach so?

Ach dh' fhàs Albert Theodore Horatio Smythe na bu leasga agus na bu ghaolaiche air tuis a' bhrosguil, a' tighiun bedò air gaoth agus brochan tana na faoineis, agus cha robh an dealbh a bha ri dheanamh cho ainmeil ri Turner no ri Constable riamb air a chriochnachadh.

Chaidh na bliadhna-chan seachad gun chuimhne a bhi aig daoine gu'n robh Seumas Friseal bedò, no gun e fhéin a chluinntinn facal misnich no molaidh 'o'n a dh' fhàg e an sgoil, ach le diorras agus féin-smachd agus an duinealas a bha 'na bhodhaig bhig gu nàdura chùm e air gun lasachadh, a' sreachd na h-iomlanachd a bha a h-iomhaigh 'na chridhe gus mu dheireadh an do ghlaic e misneach fear de na dealbhan a rinn e a chur do'n Academy.

Là a bha Albert Theodore Horatio Smythe agus bean-úasal riomhach, aig an robh barrachd Fraingeis na bha aice de mhodh, a' dol mu'n cuairt nan dealbh sheas iad air beulaibh na h-oibre aig Seumas Friseal. (b' aithne dhi e an uair a bha e 'na bhalach luideagach ann an sgoil a' Ghlinne agus ise a' fuireach le sealgairean anns an Tigh-Mhór), gun aon dhiubh a ràdh dad gus mu dheireadh an do thòisich i air an dealbh a chàineadh.

A' ghaoth nach do shéid

Mar gu'n tuigeadh e gu'n robh i air a farranachadh a chionn gu'n robh Seumas Friseal a' faotainn air thoiseach air-san, chaisg e i gu ciùin agus thuirt e rithe, "Na h-abair sin, a Mharcia, bhithinn-sa mórasam fhéin na 'm bu mhi a rinn an dealbh sin." Rinn e lethsgeul air choreigin do Mharcia is dh' fhag e i na bu luithe na bha e a' ciallachadh, a dhol air ais d' a thigh-oibre a thòiseachadh as ùr air dealbh a bha aige air na stocan o chionn naciù mìosan. Shaothraich e cho dian ri seillean no ri dobhar-chu fad seachduin, ach an ceann seachduin thàinig Sàtan air a' chuveig, ag ràdh ris gu bheil a' ghaoth a' séideadh far an àill leatha, gur fheàrr do dhuine a bhi 'na thàmh mur bheil e anns an spiorad, agus gur ann o shuas a tha an spiorad, an spiorad a thug gliocas do Bhesaleel agus do Aholiab agus a chuir grinneas agus finealtachd air an làimh. "Feithidh mi," ars Albert Theodore ris fhéin, "gus an gluais an spiorad mi, agus an sin ni mi obair a chumas m' ainm beò gu bràth."

Dh' fheith e deich bliadhna gun ghaoth an spioraid a shéideadh air, ach anns na bliadhnanachan sin bha Seumas Friseal cho trang a h-uile latha 's nach robh ùine aige eisdeachd ri Sàtan. Oidhche a bha e a' dol dhachaidh, agus a nis R.A. air a chur r' a ainm, ruith-balach as a dhéidh le litir aige dha, is thuirt e gu'n robh fios-freagairt a dhith air an duine a chuir leis an litir e.

Ro ammoch

An uair a leugh Seumas Friseal an litir thuirt e ris a' bhalach gu'n rachadh e a dh' fhaicinn a sheana chompanach-sgoile a dh' aon ruith, agus gu'n robh e duilich e bhi cho tinn. An uair a chaidh iad suas an staidhir do sheòmar a bha lom de chomh-flurtachd bha Albert Theodore Horatio Smythe 'n a shineadh air leabaidh iosal shalach, a' casdaich mar gun sgoileadh a h-uile casd a chliabh.

"Bha mi cinnteach," ars esan "gu'n tigeadh tu; chan 'eil an doctair a' toirt dhomh ach là no dhà eile anns an t-saoghal so, ach m' am falbh mi bu mhaith leam na 'n gealladh tu aon ni dhomh. Tha balach lurach gaolach agam, aois dheich bliadhna, a' fuireach le euideachd a mhàthar a tha gu maith air an dòigh, agus nach fhaic

cion air bith air. Tha e cheana gaolach air tarruing dhealbh mar bhiodh tuna agus mi fhéin a' deanamh ann an sgoil a' Ghlinne, agus ged nach 'eil ann ach am páisde tha mi a' faicinn gu'n d' thug Dia 'na choibhneas dha an tiodhlac fiachail agus urramach a thug e dhomh fhéin acn nach do chuir mi gu deagh bhuil, mar gu'm biodh e a' toirt cothrom do m' mhac éirig a thoirt air son diomhanas agus peacadh 'athar. Mar sin bhithinn sona agus toilichte ri aghaidh bàis, a Sheumais, na'n gealladh tu, an uair a dh' fhàgas am balach an sgoil, gu'n gabh thu a steach e do'n Studio no do'n àite-oibre agad fhéin a theagasc dha oibreachadh mar bhiodh tuna a' deanamh 'n ad gnille òg. Air t' fhacal agus air t' onoir na h-abair ris gu bheil ceann maith air, no còig tàlantán aige, no gu'm bi e ainmeil, no gaol a bhi aige air ni eile ach a' mhaise a chuir Dia anns a' chruthachadh. Agus a thuilleadh air sin cuir 'na chuimhne gun sgur nach dean e dealbh as fhiach gu bràth, no rud eile as fhiach gun obair, obair, obair; obair agus saothair; saothair agus dragh."

Thainig rachd ann am muineal Sheumais Friseal le duilichinn air son a sheana chompanaich, is gheall e gu toileach gu'n deanadh e ri mhac mar a dheanadh e ri mhac fhéin. Ann an cainnt mhàthanan-tighe bha an seòmar rù-rà, mar gu'n tigeadh e air a' chladach; dealbhan leth-chriòchnaichte anns na h-oiseanan agus air an ùrlar, dealbhan anns am bu léir do Sheumas Friseal sgil agus neart agus grinneas na làimhe a rinn iad, ach iad uile a dh' easbhuidh an sgèimh agus an loinnireachd a ghabhadh cur orra le tuilleadh ùine agus obair agus faidhidinn a chosd riu.

* * * *

M' an d' thàinig a'n feasgar am màireach bha Albert Theodore Horatio Smythe marbh, agus riamb tuilleadh an uair a bhiodh Seumas Friseal a' toirt na h-òraid bhliadhnaid do na h-oileanaich anns an sgoil air an robh e 'n a Cheann, b' e am facal mu dheireadh a bhiodh e ag ràdh riu, "Ciod air bith na buadhan agus na comasan a thug Dia dhuibh, agus ciod air bith cho cinnteach 's a tha sibh gu'm bi sibh ainmeil agus soirbh-eachail, cuimhnichibh, a dhaoine-uaisle, nach dean sibh dad as fhiach gun obair, obair, obair; saothair agus obair; obair agus faidhidinn agus dragh."

Naidheachd na Nollaige

(Mar chuimhneachan air an Urr. Alasdair Ros, C.B.E., M.A., agus air iarrtus caraid dha tha an Laoidh so air a toirt am follais aig àm de'n bhliadhna a tha freagarrach).

Tha guth aingil 'san Nollaig,
A' guidhe oirnn bhi sona,
Is tionndadh le moladh is spéis
Ris an Ard-Rìgh a thàinig
Le sith agus slàinte
Air am bheil sinn a ghnàth ag cur feum.

Mar a sheòladh na Màgi
Le reult anns na h-àrdaibh
Gu h-aoibhneach an làthair an Rìgh,
Gu'n stiurar an saoghal
'Na sholus nach caochail
Gu deagh-ghean is aonachd 'n a shìth.

Car son a bhiodh ciòeras
'San anam gu diomhair,
Neo-fhoisneach air siòchaint an tòir,
Mur bheil taitneas ri fhaotainn
'San Dia bha 'n ar daonnachd,
Nach d' aichaich a ghaol dhuinn 'na
ghlòir.

Tha dearbhadh a gheallaidh
'Ga ghinmuinn 's an anam
Mar thoradh air beannachd a Ghràis ;
Seadh, fiosrachadh diomhair
Air Comunn nach eriochnaich
'S nach gabh eur am briathran mo dhàin.

Gur naidheachd ro ghlòrmhor
Is bunait ar dòchais,
Gràdh Dhé bhi an tòir oirnn a ghnàth ;
G' ar sireadh gu simplidh
Mar bhuauchaille dileas
Ged rinnear air dìmeas is tàir.

An teanntachd 's a ghàradh—
'S bu ghoirt a bha àmhghar
Am fulangas bàis air a' chrann—
Do nochd e do dhaoine
An gràdh tha 'g an saoradh
Bho fhéinealachd baoghalta dall.

De shòlas a chomuinn
Na biodhamaid coma,
Gu dearbh is è Tobar ar Slàint ;
E taigtsinn 'na thròcair
Fior chupan an Dòchais,
'S chan fhaigh neach a dh' òlas e bàs.

Uabhar na Beatha

AIG an àm so de'n bhliadhna, an uair a tha a' Chriosdachd uile a' cumail cuimhne air teachd an t-Slànuigheir do'n t-saoghal ann an staid iosa agus ann an cruth duine bhiodh e freagarrach dhuile smuaineachadh air uabhar na beatha, a tha freumh dheth 'n ar crìdheachan fhéin.

Tha ceud rud ann as am bi daoine a' deanamh uaill, ach mar is trice so na nithean a bhios a' séideadh suas an inntinn agus an cridhe, uaill as am fail, uaill as an inbhe, uaill as an airgiod. Ann an eaglais Chorint bha daoine air an séideadh suas le eòlas. Tha a' bhuaidh sin aig an eòlas air cinn aotrum an diugh fhastast ; cuiridh e ear anna.

Tha uabhar na beatha calg-dhìreach an aghaidh irioslachd dhiaidh, agus an aghaidh spiorad Chriosd. Bha esan macanta is iriosal, agus cha do rinn e riagh tàir air duine bed, air cho iosa 's gu'n robh iad. Cha mhò a shuidhich e a chridhe air glòir shaoghalta : dh' fheuch Satan ri faotainn thuige air an rathad sin, ach dh' fhairtlich

air Iosa a mhealladh ged a thairg e dha uile rioghachdan an domhain. Bha e uile gu léir falamh de mheud-mhòr agus de uabhar na beatha : b'e a thaghadh companaich a dheanamh de dhaoine diblidh.

Faodar a bhi cinnteach, mata, nach toigh le Chriosd daoine uaibhreach, ged nach do shearmonaich e 'n an aghaidh ann an làithean fheòla. Ach chuir e uabhar air an aon ghad ri sannt is goid is mealltaireachd is toibheum, —uile a tha salachadh an duine. Labhair e cuideachd briathran a bha glé loisgeach mu'n t-seòrsa dhaoine a bha gaolach air na ceud chathraichean, agus leis am bu ghasda gu'n deanadh daoine eile am beic dhaibh. Bha an seòrsas sin paitt gu leòir am measg seanairean nan Indhach, oir bha na Pharasaitch cho uaibhreach ri Alasdair Uaibhreach fhéin.

An uair a dh' fheòraich na deisciobuil cò a bu mhò ann an rioghachd nèimh eha b' ann air diadhair, no sgoilear, no searmonaiche, a chuimsich Iosa ach air *leanabh beag*. Sin an dòigh anns an do theagaisg e dhaibh ciod

an spiorad a bu chòir a bhi air siubhal chreidmheach. Chan 'eil e furasd a ràdh ciod e spiorad an leinibh, ach co dhiu chan 'eil a leithid de ni is uabhar ann an cridhe paisde. Chan fhàs sin ann gus a bheil e air a thruailleadh le gnàths an t-saoghal.

Tha uabhar na beatha a' dealachadh dhaoine o chéile, ach tha e a' deanamh tuilleadh is sin ; tha e 'g an cur an aghaidh a chéile. Ciod eile ach uabhar na beatha a bhios a' cur rioghachdan a chogadh ? Ged nach 'eil iarraidh aca air fuil a dhòrtadh, an uair a thòisicheas iad air connsachadh, cha leig an t-àrdan leò, taobh air thaobh, dol air an ais aon cheum, air eagal gu'n saoilear nach 'eil neart is cumhachd aca. Air a' cheart dòigh, chan e idir a chòir a bhios a' cur choimhearsnach ann an amhaicheadh a chéile ach an t-àrdan, àrdan is meud-mhòr gun tùr. Nach h-iomadh burraidh a chaidh o Chùirt an t-siorraim gu Cùirt an t-Seisein, agus a Chùirt an t-Seisein gu Tigh nam Morairean, a leigeil fhaicinn do dhaoine eile gu'm b' urrainn dha an luchd-lagha a phàigheadh.

Tha an t-uabhar daonnan a' dùsgadh ràiteachas is farmad is searbhadas eadar dhaoine. An uair a dh' àrdaicheas aon duine ann am baile a dhorus, agus a sgaileas e a chasan gu farsuing, bidh fichead cridhe air an gonadh, agus fichead duine a' feuchainn ri shròn isleachadh. Tha macantas is riostachd a' tàthadh dhaoine r'a chéile, ach tha an t-uabhar a' cur sgaraidh eatorra.

"A h-uile uair a sheallas mi os mo chionn air na reultan," arsa duine glic, "tha e a' cur ionghnaidh orm ciamar is urrainn do

dhaoine bòilich a dheanamh no uaill." An uair a bhios maithean an t-saoghal air an séideadh suas le uabhar na beatha bu mhaith dhaibh na'n togadh iad suas an stùilean, agus na'n abradh iad mar a thuirt Iob, "Nach 'eil Dia ann an àirdre nan nèamh, agus faic mullach nan rionnag, cia àrd ata iad." Ach is beag aig nigheana Shioin na rionnagan no na reultan : is fheàrr leò gu mòr a' ghìlòir a tha bhos seach a' ghìlòir a tha shuas, agus mar sin tha iad mar a tha am fàidh Isaiah ag ràdh, "agimeachd le muinealaibh sìnte mach."

Tha mòran de'n charraig agus de'n neoshonas a tha anns an t-saoghal air aobharachadh le uabhar ; le daoine a bhi an dùil gu bheil iad fhein fada os cionn chàich. Is fheàrr le pàrantan sonas an cloinne a mhilleadh uile làithean am beatha seach leigeil leò fear no té a phòsadach nach 'eil de stoc cho maith riù ! Ceanglaidh iad am mic agus an nigheana gu neo-chothromach ri céile gun diù, air ghaol tiotal no airgiot fhaotainn. Ciod a tha an sin ach uabhar gun tùr, faoineas a tha peacach an stùilean Dhe is dhaoine !

*Ge h-àrd an Tighearna, gidheadh seallaidh
e air an iriosal ;*

*Ach aithnichidh e an t-uaibhreach fad as.
Tha Dia a' cur an aghaidh nan uaibhreach,
ach a' toirt gràis dhaibhsan a tha iriosal.
Is gràinealeachd do'n Tighearna gach neach
a tha uaibhreach 'n a chridhe ;
Ged iadhadh làmh mu làimh cha bhi e gun
pheanas ;
Is peacach sealladh àrd agus cridhe
uaibhreach.*

Laoihd

Do làmh-sa Dhe 's i threòraich
Do shluagh bho linn gu linn ;
'S i so an naidheachd òirdhearc,
A dh' aithrisear le cinnt :
Ar simnsre thog iad fianuis
Do mhaiteas ré an triall ;
'S gach nì an glaic na trianaid so,
Aon treud, aon chreud, aon Chriosd.

Oir thàinig fuaim an t-soisgeil sin
Araon gu beag is mó ;
Ag gairm air daoine sgioblachadh
Gu feusd Ard Righ na Glòir ;
Ag cur an céill gu dileas duinn
An gealladh farsuing fior,
An eaglais Dhé gu'n seulaichear
Aon treud, aon chreud, aon Chriosd.

Tre iomadh latha dorchadair,
Tre iomadh cogadh cas,
An iarmad dhileas chòmhlaich iad
A dhion an còir 's an ceart ;
'S b'i so an sgeul ion-mhiannaichte
A sgaoil iad thar gach tìr—
An t-saorsa dh' ullaich Dia dhaibh tre
Aon treud, aon chreud, aon Chriosd.

Cha tréig do thròcair chaoiðh sinn,
Air d' armaibh cha téid ruaig ;
Do ghàirdean deas 'gar cuideachadh,
'S i choisneas dhuinn a' bhuidh ;
An sin bidh naoimh is ainglean
Gu h-àrd a' seinn do'n Triath,
'S e fonn an òrain aoibhniche sin
Aon treud, aon chreud, aon Chriosd.

*Ruairidh MacDhòmhnuill, Steòrnashagh
(O'n Eheurela).*

A Bhliadh'n'-ùr

Agus chunnaic Dia gach ni a rinn e, agus, feuch, bha e ro mhaith.—Genesis i. 31.

Beannaich an Tighearna, O, m' anam.—Salm ciii. 1.

BLIADHNA mhaith ùr dhuibh uile, sean agus òg. Tha làithean na bliadhna maith, an geomhradh agus an samhradh, an t-earrach agus am foghar, agus gach ni eile a tha ann an làmh a' Chruitheir, tha iad maith agus ro mhaith, na'n robh sinn fléin maith. Ach is e diomhaireachd an t-saoghal gu'n téid aig a' chreutair air an ni a rinn an Cruithear maith agus maiseach a mhilleadh agus a dheanamh peacach agus duaichnidh.

Am bliadhna tha là na bliadhna-thìre a' tuiteam air Là an Tighearna, agus ged nach 'eil na h-eaglaisean cho làn an dingh, s a b' àbhaist dhaibh a bhith, tha e fhathast fior nach 'eil àite eile anns an tachair uiread d' ad choimhearsnaich riut, ma bu mhaith leat am failteachadh, agus "Bliadhna mhaith ùr" a ràdh riu, 's a chi thu aig dorus na h-eaglais air maduinn na Sàbaid, agus tha e fior cuideachd nach 'eil àite eile anns am freagarrachd dhuinn ar böidean iocadh do Dhia as ùr na Thigh fléin a tha air a naomhachadh dhuinn le ionadh ceangal blàth agus le ionadh cuimhneachan air cairdean gaolach agus daoine maith nach 'eil a nis maille ruinn.

O a Thighearna, dhuit-sa iobraidh mi iobairt-mholaidh, agus air ainm an Tighearna gairmidh mi. Iocaidh mi mo bhòidean do'n Tighearna a nis an làthair a shluagh uile ann an ciùrtibh a thighe, ann ad mheadhon-sa. O Ierusalem. Molaihse an Tighearna.

Bhithinn sona na'n robh mi a' chnuinninn Anna Chaimbeul agus coisir-chitil eaglais Bhlàir a' seinn air maduinn na bliadhna'-ùire na sailm a b' àbhaist a bhi againn, na sailm leis a bheil daoine ag iocadh am böidean do Dhia o chionn nan ceudan bliadhna.

Bhiodh an searmon cho goirid 's nach b' fhiach dhuit searmon a ràdh ris, aon smuain shimplidh agus shòluimte ann, no ma dh' fhaoidte a dhà, ach gun aon fhacal ann mu chominists, no mu'n phunnd Shasunnach, no mu'n bhogalaich anns a bheil an Roinn Eòropa. Mar sin cha chuir mi sìos e air an duilleig so. Ach dh' iocamaid ar böidean do Dhia ann an ùrnuigh.

Urnuigh coimhthionail

A Dhé naoimh agus uile-ghràsmhor, ann an sàmhcheair do thighe agus an co-chomunn do shluagh tha sinn a' gairm air ar n-anam t' ainm naomh-sa a mholadh; do fhreasdal a chum beò sinn am measg uile chunnartan ar beatha; do mhaiteas agus do thròcair a lean sinn gach ceum d' ar turus; agus do choibhneas gràidh a ghiùlain gun faidhidinneach le'r neo-thaingealachd, le'r n-easùmh-lachd agus le peacaidhean eile nach do rinn sinn aithreachas air an son. Air sgàth Chriosd ar Slànuighear thoir maitheanas dhuinn, agus mothachadh air ammuinneachd ar toile agus ar nàdur daonna, agus am feum a tha againn air do sholus agus do chompanas-sa agus treòrachadh do Spioraid naoimh. A Thighearna Iosa, anns a' bliadhna a tha romhainn agus gun fhios no leàrsinn againn air na nithean a dh' fhaodas tachairt ruinn, bi thusa 'n ad Mhaighstir agus 'n ad Cheannard dhuinn, 'n ad Bhuachaille agus 'n ad Léigh, an ainn an Athar Uile-chumhachdaich a chruthaich sinn agus a shaor sinn, agus a thug dòchas làdir dhuinn nach e an uaigh ar n-áite-còmhnuidh deireannach.

Athchuingean

Thoir comhfhurtachd dhiadhaidh dhaibhsan d'a bheil an là so ag ùrachadh ionndrainn air an fheadhainn a tha fada air falbh o'n dachaidh, agus gu sòrnachte dhaibhsan d'a bheil e ag ùrachadh bròin air son luchd an gaol a chaidh as an t-sealladh do shaoghal eile. Neartaich, a Thighearna, ar creideamh agus ar dòchas chum 's gu'm bi dearbhachd againn nach e an uaigh crioch ar beatha ach dorus a tha 'gar toirt a steach do rioghachd na sithe agus na's dlùithe do Sheòmar an Rìgh.

An òigrìdh

Beannaich, a Thighearna, an òigrìdh aig a bheil a' chuid as mothà d' an obair air thalamh ri dheanamh fhathast. Dòirt orra do Spiorad Naomh chum 's gu'm bi iad 'n am faidhean agus 'n an cairdean do Dhia, agus gu'm bi gliocas agus misneach

aca a bheir gu crìch na rùinteann maith agus na böidean diadhaidh a tha ag éirigh 'n an eridhe an diugh. Cuidich leo deagh bhuil a dheanamh de na tàlantán agus na cothroman a thug thu dhaibh, agus ann an companas Chriosd agus ann an co-chomunn dhaoine a tha toirt géill do theagasc an t-soisgeil an creideamh a chumail beò 'n an anám gur e seirbhís a dheanamh dhuit-sa agus d' am braithrean an obair as uaisle air thalamh.

Ar dùthaich

A Dhé uile-chumhachdaich, anns na làithean cunnartach so agus stri is buaireas an t-saoghal, dion ar dùthaich agus comh-fhlaitheachd Bhreatuinn o dhosgáinn agus o chogadh, o naimhdean a muigh 's a stigh, agus thoir do'n t-sluagh uile inntinn phallain agus eridhe mór is làidir leis an toir iad breith chothromach air na nithean a chuireas ar luchd-riaghlaidh air am beulaibh, agus mar sin gu'm bi sìth agus aonachd agus deagh-ghean do chàch a chéile anns an tìr. Cuir farsuingeachd 'n ar eridhe agus fosgail ar suilean chum 's gu'n gabh sinn ris an t-solus agus ris an fhírinne ge b'e ceàrn as an tig iad d' ar n-ionnsuidh. Annas na làithean a dh' falbh thug thu do Bhreatunn inbhe àrd is urramach am measg rioghachdan eile an t-saoghal is tha sinn a' guidhe gu'n tugadh tu dhuinn gliocas, maoin agus neart agus tughdarras agus eòlas ar sluaigh - a chur gu buil mhaith, chan ann dhuinn fhéin a mhàin ach do'n t-saoghal uile.

An Soisgeul

A Dhé ghràsmhor a chuir na fàidhean 'g ar n-ionnsuidh, agus anns na làithean deireannach so do mhae a thoirt dhuinn t' Fhírin agus teachdaireachd an t-soisgeil, chan 'eil thusa a' foluch t' fhírin air neach air bith a ghabhas rithe, is tha sinne a' guidhe gu'n cuireadh tu a mach do sholus air feadh an t-saoghal uile chum 's gu'm bi t' ainm agus do chliù agus soisgeul do mhic air an deanamh aithnichte do na h-uile dhaoine, agus gu'n tarruig Criod iad 'g a ionnsuidh féin mar a thàirngeas a' èchlach-iùil an stàiliinn. Beannaich obair nan teachdairean a chaidh leis an t-soisgeil thar chuan, agus deònaich gu'm bi a' bhliadhna so tarbhach ann an craobh-sgaoileadh an t-soisgeil. An sin thig na cinnich a dh' ionnsuidh do sholuis agus chithear glòir an Tighearna a' dealradh anns an t-saoghal.

Ar teaghlaichean

Tha sinn an diugh a' dol a mach do thir nach aithne dhuinn ach a nochdas thusa dhuinn, mar a nochd thu i do Abram. 'N ar laigse agus 'n ar n-aineolas tha eagal òirnn dol air an t-slige so, ach bi thusa, a Thigh-earna, maille ruinn, agus ma bhios tua maille ruinn, chan éirich ole air bith dhuinn. Thoir dhuinn creideamh agus misneach agus dòchas nan creidmheach. 'Nar dachaidhean thoir dhuinn sìth agus réite, agus deònaich gu'm bi ar eridheachan' air an ceangal ri chéile cho teann, le coibhneas agus modhalachd agus gaol 's gu'm bi ar dachaидh dhuinn mar thèarmunn agus mar chala-sìth.

O Phloc Loch Aillse gu Eileanan na Pacific

FHUAIR mi an là-roimh o charaid leabhar beag böidheach a bha air a sgrìobhadh leis an Ro-Urramach, Seumas Noble MacCoinnich, a bha 'na Mhoderàtor ann an Eaglais Chléireachail Astralia an 1940, anns a bheil e ag innseadh mu'n obair shoisgeulach anns an robh làmh aige anis na *New Hebrides* agus ann an *Korea*. Cha b' aithne dhòmhsha a' bheag mu bheatha agus obair Sheumais MhicCoinnich gus an do leugh mi an leabhar so—rud a ghabhas deanamh gu réidh ann an uair an uaireadair—ach bha e cho duineil agus cho dicheallach agus cho criosdail ann an seirbhís Dhé agus dhaoine 's gur airidh e air àite a thoirt dhà anns an aon t-sreach ri dà bhalach Ghàidhealach eile a rinn obair shoisgeulach a bha fiachail anns na dùthchanna thall, Séumas Chalmers agus Dòmhnull Friseal.

A thuilleadh air an iomradh a tha e a' deanamh air an obair spioradail a bha 'ga tharruing do thìrean céin o bha e 'n a ghille òg anns a' Cholaisd an Glaschu chi thu rud no dhà anns an leabhar so a tha a' dearbhadh gu'n téid aig balaich thapaiddh anns a bheil eanchainn agus smuais air an rathad fhéin a dheanamh gu neo-eisiomailleach anns an t-saoghal ged nach biodh móran dòigh no cothrom aca 'n an òige. Shiubhalat air Sheumais MhicCoinnich an nair a bha e còig bliadhna, is bha a bhantrach air a fàgail gun dealbh le seachdnar de theaghlach, an t-aon a bu shine ceithir deug agus an t-aon a b' òige dà bhliadhna gu leth. Nach feumadh eridhe làidir agus sgoinn a bhi ann am màthair aig an robh an teaghlaich sin ri thogail air crannchur lom! Bha iad air an togail ann am Ploc

Loch Aillse far an robh agus far a bheil fhathast sgoil mhaith. Chuir am maighstir-sgoil a bha innti ri linn Sheumais MhicCoinnich seachdnar d'a theaghlaich fhéin a dh' Oilthigh Dhùn-eideann.

'Na shia bliadhna deug chaidh e do Ghlacchu far an d' fhuaire obair agus tuarasdal móir, crùn 's an t-seachduin, ach thug e an aire cho maith air a ghnothuch 's gu'n do thogadh a thuarasdal, gu deich tasdain an ceann bliadhna.

Ged a b' ainmeil na ministearan Alasdair MacColla, an Loch Aillse, agus Aonghus Galbraith, an Ratharsaидh, cha d' fhuaire o aon seach aon aca comhairle no seòladh spioradail a bha cho buannachdail dhà ri falal a thuirt boireannach ann an Glaschu ris. Thuirt e rithe nach rachadh e gu Bòrd an Tighearna a chionn nach robh e air "iompachadh." "Ma tha eagal ort no teagamh agad," ars ise, "nach 'eil thu air t' iompachadh, car son nach biodh tu air t' iompachadh a nis, oir chan e thusa a ni sin ach Iosa Criosd a tha daonna comasach is toileach na h-uile a chuireas an earbsa ann a theàrnadh." Falal simplidh gun teagamh ach smear an t-soisgeil; falal cho simplidh 's nach amais daoine glic agus eagnaoidh air a ràdh. Ach chaidh e gu anam Sheumais MhicCoinnich mar ghath soluis, agus ann an làrach nam bonn thug e e fhéin do Chrìosd, a thoil agus a ghaol agus a dhùiseachd.

Chuir e e fhéin troimh 'n Cholaisd leis an airgiot a bhiodh e a' cosnadh anns an t-samhradh a' teagasc anns na sgoilean a bha an Eaglais Shaor a' cumail suas ann an àitean ionallach anns na h-Eileanan, far nach robh sgoil eile.

Anns na bliadhnanach anns an robh e ann an Talla na Diadhachd shéid gaoth bhlàth o 'n Deas air na ènàmhian tioram an Oilthighean na h-Alba, is leis an tagradh a rinn Iain Mott agus Raibeart Spier agus feadhainn dhiubh fhéin ris na h-oileanaich òga bhòidh Seumas MacCoinnich a bheatha a thoirt thairis do Dhia gu buileach agus dol a mach leis an t-soisgeul do thìrean céin.

An uair a bha Iain G. Paton anns an dùthaich so, bha Eaglais Chléireachail Astralia ag iarrайдh ghlilean òga a rachadh a mach leis do na h-eileanan ris an abhar na New Hebrides, air an àiteachadh le cinneach borb, agus thairg Seumas MacCoinnich e fhéin dha, is chaidh e fhéin agus a bhean-òg a mach a dh' Astralia, far an robh e air a choisrigeadh ann am Melbourne gu bhi

'na mhissionaraidh ann an eilean Santo, far an robh Seumas Gordon uaireigin roimhe, an soisgeulaiche a bha air a mhort ann an Errromanga.

Shiubhail a bhean ann an Santo; bhris air a shláinte fhéin cuideachd, is b' fleudar dha an t-eilean fhàgail, an déidh dha saothrachadh ann fad chòig bliadhna deug, a' teagasc agus ag eadar-theangachadh an Tiomnaidh Nuaidh, agus a' cur Eaglais Chriosd air chois.

An sin chaidh e do Fusan ann an Korea, far an do shaothraich e mu dheich bliadhna fichead am measg nan lobhar, obair shalach is obair dheuchainneach, ach obair thròcraigeach is chrìosdail nach gabhadh duine air bith os laimh ach duine anns a bheil tomhas maith de spiorad Chriosd.

Tha an duine gaolach so beò fhathast, measail agus urramach an sùilean dhaoine aig a bheil gaol air Criosd agus iùidh is eind ann an obair shoisgeulach. Tha a theaghlaich a' leantuinn ann an cas-cheuman an athar, oir tha té dhiubh 'na dochtair agus feedhainn eile dhiubh 'n am banaltruan.

Chan 'eil an leabhar anns an do leugh mi mu 'n bhalach Ghàidhealach so a' cosd ach tri is sia sgillinn na 's lugha na chosdas gloine uisge-bheatha, no 'unnsa tombaca, ach na'n robh e air a leughadh le òigradh na Gàidhealtachd aig na céilidhean a bhios aca air a' gheimhradh so, eo aige tha fhios nach do shònraich Dia cheana an fheadhainn a lionas àite leithidean Sheumais MhicCoinnich anns an eaglais.

So am falal mu dheireadh anns an leabhar : "Gun airgiot agus gun tälantán móra, thaing mi mo bheatha agus mo sheirbhis do Dhia, o chionn ceithir agus tri fichead bliadhna, is cha do dhòbair e riamh mi. Na 'n robh mi a' tòiseachadh air mo bheatha as ùr b'e mo rogha obair dol a dh' ionnsuidh nan cinneach le teachdaireachd an t-soisgeil, agus a thaobh nan lobhar thug iad dhomh barrachd 's a thug mi dhaibh.

Aig toiseach an leabhair tha ionradh coibhneil air a dheanamh air Seumas MacCoinnich le charaid agus a chompanach an Oilthigh Ghlacchu, an t-Ollamh Ruairidh MacLeod.

Mar bhuidheachas air son an leabhair bhig so, agus crìosdalachd agus gaisgealachd agus irioslachd an duine a sgriobh e, 's e cheud ni a tha mi dol a dheanamh am màireach tabhartas beag a thoirt do *Mhission* nan Lobhar.

Anns a' Chathair

GED is nàrach dhomh aideachadh cha d' fhuir mi riagh móran toileachaidh no buannachd o na searmoin a leugh mi, agus ged bu mhór mo mheas air an Ollamh Alasdair Whyte, agus mo dhéidh a *chluitinn*, cha loisginn mo mheuran a shàbhalaadh nan searmon aige as an teine. Tha gu leòir de leabhrainnean eile againn a ni barrachd feum d' ad inntinn agus d' ad anam na searmoin no leabhrainnean cràbhach, agus mar sin faodaidh tu ionaltradh gun pheacadh air raontan farsuing air Là an Tighearna. Is e mo chleachbdadh fhéin, an déidh dhomh tighinn dhachaidh as an eaglais, feasgar na Sàbaid a chur seachad a' leughadh *litrichean* a bha air an sgrìobhadh gu'n càirdean le daoine aig an robh fuaran 'n an cridhe as an robh uisge beò ag éirigh gun traoghadh. Leugh mi an raoir dhà no trì litrichean a bha air an sgrìobhadh le dìthis dhaoine a bha eu-coltaich ri chéile, Teàrlach Lamb, duine cho laghach 's a bha riagh air an t-saoghal, agus Tomas Carlyle nach robh laghach idir. Cha tric le faidhean a bhi laghach.

Deuchainn is dearbhadh

So an litir a chuir Lamb gu S. T. Coleridge an uair a chaithd a phìuthar, Màiri, as a ciall agus a mharbh i am màthair.

"A charaid ghaolaich,

Faodaidh gu'n euala thu o chuid-eigin no gu 'm faca tu anns na paipearan-naidheadh mu 'n lom-sgríos eagallach a thàinig air an teaghlach againne. Chaithd mo phiuthar ghaolach, Màiri, as a ciall, agus ann am buaireas agus bainidh an dearg chuthaich thàinig i ri beatha a màthar. Bha mi an àm 's gu 'n deachaidh agam air an sgian a spionadh as a làimh. Tha i a nis ann an tigh-cuthaich ach tha eagal orm gu 'm feumar a cur a dh' ospidal. Chùm Dia mo reuson rium; tha mi a' gabhair mo bhidh agus a' cadal, is tha mo thùr agus mo thugse agam. Bha mi 'n athair bochd air a ghearradh leis an sgithinn cuideachd, ach chan eil esan ro dhona, is tha mi fhéin an so a shealltann as a dhéidh agus as déidh piuthar m' athar. A mach o Mghr Norris, am maighstir sgoil, a tha anabarrach coibhneil, tha sinn leinn fhéin, ach buidheachas do Dhia, tha m' inntinn siothachail suidhichte, is tha dol agam air a h-uile ni a dheanamh a tha feumail. Sgrìobh chugam, agus thoir dhomh comhfhurtachd dhiadhaidh, gun dad a ràdh mu 'n ni a thachair. Air mo shon-sa "tha na seann nithe a nis

thairis," is tha barrachd agam ri dheanamh na bhi mothachail air mo ghoirteas.

Gu 'n gleidheadh an Dia Uile-chumhachdach sinn uile!"

Dh' iarr e air Coleridge gun tighinn 'ga fhaicinn ach e a sgriobhadh chuige, is thuit e ris nach nochdadh e e fhéin na 'n tigeadh e 'ga fhacinn.

Chan 'eil fhios agam a bheil an litir a chuir Coleridge gu Lamb a làthair an diugh, ach tha e coltaich gu 'n robh tomhas maith innto de 'n iocsaint a bha dhìth air, *comhfhurtachd dhiadhaidh*.

So am fios-freagairt a thug Lamb do 'n litir sin.

"A charaid ghaolaich,

Bha beartas dhomh 'n ad litir nach gabh innseadh. Bidh e 'na aotromachadh dhuit a chluinntinn gu bheil cùisean a nis na's gealltanaiche d' ar taobh. Tha mo phiuthar bhochd, mo ghaol gaolach, an t-shlat neo-mhothachail leis an do smachdaich Dia an teaghlach againn ann am breitheanas, a nis air a ciall fhaotainn air ais. "Tha cuimhne aice air a ghniomh uamhasach a rinn i, ach théid aice air eadar-dhealachadh a dheanamh eadar cionta an duine a ni mort agus a thùr aige, agus cionta an duine a ni mort an uair a tha e air a' chuthach. Tha am buaireas a bha 'na h-inntinn air sioladh sìos; an diugh tha i ciùin sàmhach, is tha mi a' faicinn gu bheil a cridhe gaolach goirt air ar son-ne. Buidheachas do Dhia, a charaid, ged is iongantach e ri ràdh, cha do chaill mi o thoiseach mo chiùine no mo chomannd orm fhéin; a dh' innseadh na firinn, an là a thachair an ni muladach ud agus ann an teis-meadhon ar déistinn bha mi cho sàmhach faidhidinneach 's gu'n robh daoine a' saoilsinn nach robh mothachadh agam air an rud uamhasach a thachair. A bheil e amaideach no peacach dhomh a ràdh gur e mo *chreideamh* agus *prionnspal diadhaidh* a chùm suas mi? Theagamh gu 'n do chuidich nithean eile leam cuideachd; fhios a bhi agam nach bu chòir dhomh ùine a chur seachad a' caoidh an uair a bha uireasbhuidhean dhaoine eile 'g am ghairm: piuthar-m' athar 'n a sineadh gun chainnt an coltas a' bhàis; m' athair truagh agus aodann air a chòmhachd le fail o lot a fhuir e o làimh a nighinne, air an robh uiread gaoil aige 's a bha aice air, agus corp mo mhàthar ann an seòmar eile, ach am éiginn fhuir mi taic iongantach. An oidhche a thachair e cha do dhùin mo

shùil, ach cha robh eagal orm, agus cha mhò a bha mi ann an eu-dòchas. An ath oidhche chaidh mi, agus cha do chaill mi lochd cadaile bhuaith air sin. Bha mi daonnaン cleachte ri bhi sealntuinn os cionn nan nithean a tha aimsireil agus nach mair ach ré sealain, is tha mi 'n dùil gu 'n do chùm sin suas mi. Tha uallach an teaghlaich uile air a thilgeadh air mo ghuaillean, oir cha b' urrainn mo bhràthair cuideachadh leam.

Faodaidh mi aon rud beag innseadh dhuit, suarach ann fhéin, a leigeas fhaicinn dhuit an dòigh anns am bi mi a' riaghlaidh agus a' stiùradh m' intinn. Là no dhà an déidh a' ghniomha oillteil ud bha teanga daimh againn air ar dinnearr, a fhuaire Mairi air mo shon agus a shaill i le a làmhan gaolach fhéin. An uair a shuidh mi aig a' bhòrd dh' fhairich mi nach b' urrainn mi an teanga a ghabhail, agus mo luaidh a dh' ullaich i dhomh cho fada bluam, ach an uair a thàinig mi chugam fhéin thuirt mi rium fhéin nach robh maith dhomh leigeil le m' fhaireachduin dol os mo chionn, oir na 'n leigeadh, nach robh seòmar no cathair no rud eile anns an tigh nach ùraich-eadh mo bhròn agus nach tugadh orm dol a chaoineadh le sealntuinn orra. Ach ged bu mhaith lean a bhi cruaidh agus làdir, agus gun leigeil le m' bhròn agus le m' fhaireachduinnean gaoil bnaidh fhaotainn thairis orm tha e air uairean duilich dhomh na tha 'n am chridhe fholuch. Oidhche eile a bha mu fhichead d' ar cairdean agus d' ar luchd-eòlais a stigh, cuid dhiubh air tighinn 'g ar faicinn a thoirt misniche is comhfhurtachd dhuinn, bha sinn a' dol a ghabhail gréim bidh, ach leum e 'n am intinn gu 'n robh mo mhàthair ghaolach marbh anns an ath sheòmar ruinn, is b' fhendar dhomh a' chuideachd fhàgail, a dh' fholuch an t-agartas-coguis agus am mulad agus an fhearg agus am briseadh-cridhe a bha a' riasladh m' anama; stuadh an déidh stuaidhe. Ann an uspagan mo chraiddh agus cruaidh-ghleachd m' anama chaidh mi air mo ghlùinean ri taobh eiste mo mhàthar, ag iarradh maiteanas air Dia agus air mo mhàthair a chionn gu 'n do leig mi leis a' chuideachd toirt orm a bhi 'ga dichuimh-neachadh cho luath.

Duine Laghach

Bha companas gaolach a pheathar agus an gaol a bha aige oirre 'na ghàradh mu 'n cuairt air Teàrlach Lamb, 'ga dhìon o ghaoth agus stoirm, agus a' beannachadh obair a làmh, ach an uair a chaidh Mairi as a ciall agus a mharbh i a màthair thuit

an saoghal m' a cheann mar a thuit e air Iob. Sin an t-àm anns am faicear ciod a' ghnè dhuine a tha annad, an uair a tha slat-smachdachaidh an Tighearna air do dhruim cho goirt. Fàisgadh e agus léighsìdh e agus naomhaichidh e do chridhe a bhi leughadh mu ghaol geal an duine so air a phiuthair, an cùram a ghabh e dhith, agus m' an chaomhalachd a nochd e d' a dhaimhich uile. Theirinn duine laghach ri duine a tha gaolach e théin agus air a bheil gaol aig daoine eile, mar a bha gaol aig Wordsworth agus Coleridge agus feachd de sgrìobhadairean eile air Teàrlach Lamb.

Fàidh a bhiodh a' trod

Ann an deireadh a bheatha bha Tomas Carlyle na sheòrsa de dhia beag anns an dùthaich so, agus na 'n robh 'iomhaigh air a dealbh ann am fiadh agus air a cur 'na seasamh ann an Lannainn, rachadh na miltean à Albainn is Eirinn is Sasunn a chur tarang innte, mar a bhiodh na Gear-maitlich a' cur thàighean am an Hindenberg. Ach an uair a shiubhail Carlyle agus a fhuaras eòlas air a' ghnè dhuine a bha ann o I. A. Froude, a sgriobh eachdraidh a bheatha, agus o mhnaoi fhéin, Sine Welsh, agus o na nithean a bhiodh e a' cur sios 'na leabhar-latha fhéin, dh' fhuaraidh am meas a bha aig a' phobull air ann an tomhas mór, is cha chluinn thu moladh air a dheanamh air mar dhuine an diugh ged a dh' aidicheas daoine gu 'm bu mhaith do 'n rioghachd na 'n d' eisd i ris an trompaid a shéid e agus an teachdaireachd a thug e dhi, agus a tha e a' toirt dhuinn fhathast, oir ged tha Carlyle marbh tha e a' labhairt fhathast.

Ach ciod air bith eile a tha ri ràdh uime cha chluinn thu duine idir ag ràdh gu 'm bu duine laghach e; duine làdir, duine firinneach, duine neo-eisiomaileach anns nach robh boinne dé 'n leisg, duine tuigseach a rinn móran meamhrachaidd air cùrsa nàduir agus beatha mhic an duine, agus d' an d' thug Dia coimsean móra air gliocas a tharruind o eachdraidh nan linntean; fàidh agus fear-teagaisg drùidh-teach, ach na h-abair duine laghach.

Ciod a their thu mu 'n litir so ma ta; litir a bha air a sgrìobhadh le Carlyle gu I. S. Mill? Bha Carlyle a' sgrìobhadh an leabhair ainmeil a sgriobh e 'na dhà no trì dh' earrannan mu 'n French Revolution: an uair a bha a' cheud earrann críochnaichte agus deas gu bhi air a chur an clòdh thug e leughadh dheth d' a charaid, I. S. Mill, ach gu tubaisteach, le mi-chùram Mhill agus baogholtachd searbhanta, bba an leabhar air a thilgeadh anns an teine, obair bliadhna

a' dol suas 'na toit anns an t-similear ann am beagan mhionaidhean. Na' n robh thu ann an àite I. S. Mill, agus na 'n robh agad ri dol air beulaibh Charlyle 'na leithid sud de shuidheachadh, nach biodh eagal ort? Ach ged bha caise agus corruiich ann an Carlyle nach robh daonnan diadhaidh bha uaisle nàdurrann cuideachd, agus faidhidinn agus innigh tròcair, agus an déidh do Mhill falbh sgriobh e an litir so is chuir e 'ga ionnsuidh i.

"A charaid ionmhuinn,

Dh' fhàg thu sinn an raoir agus aogas ort nach dìchuimhnich mi gu bràth, 't aodann 'cho bànn ri tamhasg Eachainn.' Cia mar a thà thu? A bheil 'dad as urrainn mi a dheanamh a bheireadh aotromachadh dhuit, no a leigeadh leam páirt d' ad chràdh fhulang, oir tha fhios agam gu bheil do bhròn-sa na's mothà na mo chall-sa. Chan urrainn thusa dad a dheanamh a leasaicheas an t-ole a dh' éirich dhuinn, agus mar thuirt Richter, tha an t-ole a ghabhas leasachadh coltach ri trom-lighe; a' mhion-

aid a *ghluaiseas* tu tha i air falbh. Théid agamsa air *tòiseachadh* air an leabhar as ùr Faodaidh nach bi e cho maith ris a' cheud fhèar, no faodaidh gu 'm bi e na 's fheàrr, ach tha a chumadh agus a dhealbh 'nam inntinn, agus tha aobhar agam a bhi taingeil nach e ni-eigin 'n am cheann a bhris, a bheireadh bhuam solus mo reusoin. An téid agad air an leabhar so eile fhaotainn dhomh? Ma théid, 's maith; ach mur téid bidh e 'na fhaochadh agus 'na chomhfhur-tachd d' ad chridhe a bhi siubhal air a shon."

Litir uasal agus litir chaomhail; glé thric tha daoine erosda dranndanach a-tha furasda an cur bhàrr an siùl, agus a chailleas am faidhidinn ma tha an dimnear annoch, no ma tha an speuclair air chall, no ma tha sud no so de nithean beaga suarach ceàrr, air an deanamh 'nan daoine ciallach ciùin faidhidinneach an uair a tha Dia a' cur bròn trom no àmhagh gheur 'n an crannchur. Tha buaidh naomhachaidh aig trioblaidean móra air eridheachan dhaoine, air chor agus nach call dhuinn a bhi air ar smachdachadh le Dia.

Fo Chraobh Sheudair

GED a chuir mi romham iomadh uair sgur de bhi a' leughadh leabhraichean nan diadhairean agus nan sgoilearan mu 'n Bhiobull, agus am Biobull fhéin a leughadh na 's càramaiche anns na tha romham d' am làithean, uair is uair eile bha an fheòil agus an toil anfhanan, agus gun dol na 's fhaide na 'n raoir fhéin bha mi a' leughadh fad na h-oidhche an leabhar a sgriobh sgoilear maith, an t-Ollamh E. F. Scott mu dhà Litir Thimoteus agus Litir Thituis, air a stéidheachadh air an eadar-theangachadh a rinn an t-Ollamh Seumas Moffat orra. Ach chan ann air obair nan diadhairean sin a tha mi dol a bhruidhinn an dràsach air air rùd neònach eile nach 'ei fhios agam ciamar a thòisich e, mur h-ann á rudeigin a thuirt E. F. Scott mu 'n thalluinn a dh' fhàg Pòl ann an Troas aig Carpus, agus na leabhraichean, agus gu h-áraidh na *meambrana*, no mar tha e air a chur na 's fheàrr anns a' Bhiobull mu dheireadh, na *craiginn-sgrìobhaidh*. Chuala mi uair no dhà searmoin mu na *parchments* aig Pòl, mar gu 'm b' e seanchas mu 'n Chreideann a bha orra, coltach ris na litrichean a sgrìobh e, ach tha Moffat agus Scott am beachd nach robh amaita ach paipearan-teisteanais leis an rachadh aig Pòl air a dhearbhadh uair air bith do luchd-dreuchd anns na bailtean a bha e a' dol tromhpa gu 'm b' e

Romanach saor a bha ann, dìreach mar a dh' fheumas luchd-siubhail o dhùthaich gu dhùthaich an diugh fhat hast *passports* a bhi aca.

Thug na bha mi a' leughadh gu m' chuimhne rud-eigin a bha agam ri dheanamh an uair a bha mi 'nam oilcanach òg an Talla na Diadhachd an Dùn-éideann. Bha againn uile ri paipear a sgrìobhadh *ann an Laideann* air cuspair air bith a chuireadh Professor Flint m' ar coinneamh, an diadhair a b' urramaiche agus a b' fhògħluimte an Albain aig an àm. Gu mì-shealbhach e's an cuspair a thug e dhòmhhsa, *Bith agus buadhan Dhia*. An euala tu riagh a leithid?: balach aineolach, no dh' fhaodainn a ràdh, asail fhiadhaich as na h-Eileanan, air a chur an sàs ann an obair a dh' fhairtlich air Augustine. Cha robh dith misnich orm no dìth coguis, is sgrìobh mi còrr is fichead quilleag cho maith 's a b' urrainn mi air an diomhaireachd uamhasach ud, ach Och, Och, bha'n Laidéann dona, agus an diadhaireachd faoin agus tana agus fann, agus an dingh fhat hast chan 'eil uair a chuimhlieas mi air a' *mheambran* neònach ud nach fàs m' aodann dearg. An uair a thug Flint dhomh air ais e cha robh comharadh air bith air a' phaipear gu 'n do leugh e ach a mhàim gu 'n robh am facal *Sustained* aig a bhonni 'n a làmh-sgrìobhaidh għiġi.

An aisling

An uair a sguir mi a leughadh mu na *parchments* chaidh mi a laighe, agus anns an leabaidh chuala mi Dia, is dh' fhaireach mi gu 'n robh e anns an t-seòmar ged nach robh mi 'ga fhaicinn.

"Tha móran bruidhne" thubhairt e, "air a dheanamh umam-sa air thalamh, ach ann am móran de 'n bhruidhinn sin, chan 'eil eòlas no tuigse no ciall. Is mise an Cruithear; sin an aon ni as urrainn sibh a ràdh no a smuaineachadh umam-sá, *gun bhi 'na shamhladh*, gur mi an Cruithear. Chan 'eil anns a' chòrr ach rud a tha air a tharruing as a sin le reusonachadh, no le fiosrachadh, no le dùracdh, no le faireachd-dhùnn mhic an duine. Tha e diomhaineach dhuibh a bhi ag ràdh, 'Ciod e Dia 'na bhith neo-chruithaichte', oir ged tha mi a foillseachadh m' ainme troimh na linntean, oir tha eadhon m' *ainm* 'na thùr làidir do na fireana a rutheas 'g a ionnsuidh, mar so their sibh ri feallsanaich aig nach 'eil eòlas agus ri daoine eagnuidh nach d' iarr m' ainm; *Is mi an ti as mi.*"

Thàinig e fodham fhaighneachd an abrainn Dia ris a h-uile ni nach urrainn Dia fhéin atharrachadh, ach chuinchnich mi ann an àm gu 'n robh esan air nèamh agus mise air thalamh, agus mar sin chuir mi mo làmh air mo bheul. Ach cha lhuaithe a rinn mi sin na shiolaidh an guth air falbh as mo chluais, agus feuch, bha mi 'n am shuidhe ann an eaglais Bhlàir!

Có a bha 'nan suidhe ri m' thaobh ach Cardinal Newman agus an t-Ollamh Freeland Barbour, a bha a' feitheamh ri Spinoza agus e dol a bhruidhinn ruinn mu Dhia. Ach cha b'e Spinoza a thàinig a steach ach an t-Ollamh Alasdair Whyte agus gun suidhe, no salm a sheinn, sheall e air a' choimh-

Aig an**An t-Urramach Alasdair MacRath**

BIDH móran Ghàidheal ag ionndrainn Alasdair MhicRath, ged bha a' chuid mhór d' a obair air a deanamh a mach o Albainn ann am baile-mór Lunnaidh. Ministear maith agus duine suairce bha meas air aig a h-uile duine d' am b' aithne e, agus meas sònraichte air aig na réiseamaidean a bha e a' frithdealadh dhaibh anns a' chogadh agus aig an tigh, na *Scots Guards*.

Mac do Dhòmhnull MacRath a bha 'na bhancair an Cinn-ghiuthsaich, rugadh e an 1863; bha e air oileanachadh an Cill-Rimhinn; fhuair e cead searmonachaichd o Chléir Loch Carrann an 1885; bha e greis 'na fhear-cuideachaidh anns a' Chonghaill

thional gu dùr anns an aodann, agus 'aodann fhéin cho bàn ri bréid, agus thuirt e ruinn ann an guth critheanach, "Ciod an gnothuch a tha agadsa, a pheacaich, ris a' Chruiithear; tha an Cruithear far an robh e riamh, agus far am bi e gu bràth agus far nach ruig thusa air; anns an tairneanach agus anns a' ghiroglaigh agus anns a' chuan mhòr; chan 'eil ann, a pheacaich, ach aon Dia beò agus fior ris am faod gnothuch a bhi agad, an Dia a tha 'ga fhoillseachadh fhéin mar Shlànughearr. Na tha dh' eòlas agad air Dia is ann o' n fhiosrachadh a tha agad air do pheacadh fhéin." An sin dh' aithris e gu beag ris fhéin, agus gun ach iarmad de 'n choimhthional 'ga thuiginn no 'ga chluinntinn.

"Dh' fheith mi le foighid mhaith ri Dia chrom thugam, dh' éisd mo ghuth; Is thug se á slochd uamhainn mi a clàbar criadha tingh."

agus an sin bha tosdachd anns an eaglais coltach ris an tosdachd a tha air nèamh agus ann an eridheachan saor-dhaoine an Tighearna, an uair a chuala sinn na briathran so o' n diadhair uasal a bha a shùilean agus aire cho teann air Dia na tròcair 's nach do mhòthaich e gu 'n robh Cardinal Newman agus Iain Owen anns an eisdeachd.

"Có is Dia ann cosmhail riutsa, a mhaiteas aingidheachd agus a ghabhas seachad air easaontas iarmad 'oighreachd? Cha ghléidh e a chorruich gu siorruidh a chionn gur toigh leis tròcair."

An sin m' an deachaidh e as an t-sealladh 'n am aisling thog e a làmhan agus bheanach e sinn, ag ràdh, "Gu 'n deanadh Dia tròcair oirbh agus gu 'm beannaicheadh e sibh, agus gu 'n tugadh e air a ghnùis dealrachadh oirbh."

Uinneig

agus ann an Cill-fhinn, is bha e air a shuidheachadh ann an Greengairs an 1888. An 1892 chaidh e dh' eaglais Cùirt a' Chrùin far an do shaothraich e gu 1917, an uair a leig e dheth an eaglais agus e air a shònruachadh gu bhi frithdealadh do réiseamaidean ann an Lunnaidh. Ann an cogadh 1914-18 bha e leis na Scots Guards, agus lean e riù-san an déidh euid d' a obair eile a leigel seachàd.

Chuir e maise air Eaglais a' Chrùin nach robh oirre an uair a chaidh e imute, an eaglais d' an robh a' bhean-nasal Frances Balfour cho dileas. Bha daoine as a h-uile ceàrn a dh' Albainn 'nam buill anns an eaglais aige air chor 's gu 'm b' aithne do mhòran

'ainm agus 'obair. Leig e dheth obair an 1932, agus chuir e seachad feasgar a bheatha ann am Broughty Ferry, a' mealtainn Sàbaid fhada agus fhoisneachail fo dhealradh gnùise banacharaid dha fhéin. Bha e ceithir fichead 's a sia an uair a shiubhail e ; duine laghach, blàth, ceanalta, anns nach robh bòilich no meud-mhór.

Sir Tomas Stiubhard Mac-a-Phearseoin, LL.D. CHAILL Bàideanach am bliadhna fear de na balaich a b' ainmeile a thogadh ann, ach a mhàin a bhràthair fhéin, o bha Seumas Mac-a-Phearseoin a sgriobh Oisean bed. Is aithne do 'n t-saoghal mar a fhuaireann teaghlaich tapaidh a bha aig Seumas Mac-a-Phearseoin, croitear agus marsanta-guail am Bail'ùr an t-sleibhe air an aghaidh, agus an soirbheachadh agus an t-ùghdarras a bha aca am measg an co-aoisean. Ach cha b' ann le cuilbheartan, no le tuiteamas, no le fàbhar dhaoine eile a choisinn iad e, ach le 'n dicheall agus le 'n tapachd agus le 'n gleustachd féin. B'e an sgoil am fàradh air an do dhìrich iad, steap an déidh steep, agus ma bha iad an eisiomail duine idir b'e an duine sin an t-Ollamh MacCormich.

Thàinig Sir Tomas dhachaidh as na h-Innsibh an Ear 'na dhuine òg, agus a thaobb 's gu 'n robh làmh aige riabhann an riaghlaireachd bha e daonnaan toileach air dol air Committees a bha buntainn ri obair na h-eaglais agus obair na siorramachd. Ach thàinig sin a nis gu crích.

Bha e 'na dhuine cùramach aig an robh tomhas maith de ghliocas an t-saoghal, laghach agus sunndach agus companta, gun dad idir ann de mhóralachd nan Rajahs. Rinn e a' chuid a b' fheàrr d' a bheatha ; ma 's e airgid, rinn e mòran airgid ; ma 's e clùi, chaidh ainm am farsuingeachd is thug an righ urram dha, agus ma 's e sliochd, tha teaghlaich ghillean aige a tha cheana na 's ainmeile na e fhéin. Ach am measg uile thòodhlacan an Fhreasdail cha d' atharraich e fhéin seach mar a b' aithne dhomh e an toiseach.

A bhann làidir

Ciod a' bhann as laidire a tha ceangal cridheachan chreidmheach ris an Tighearna Iosa. Tha, taingealachd air son na rinn e agus na dh' fhuiling e air an son. Sin an tobar as an d'thàinig an eaglais ; an stéidh air a bheil an eaglais air a togail. Chan urrainn duine an Tiomnadh Nuadh a leughadh gun fhaicinn agus gun fhaireachduin gu robh na daoine a sgriobh e a' deanamh gàirdheachais ann an ni-eigin a bha dhaibh féin cho iongantach agus cho glòrmhor 's gu robh e duilich dhaibh briathran fhaotainn leis an

innseadh iad e do dhaoine eile ; ni-eigin a bha cur aoibhneis 'n an cridhe agus òran nuadh 'n am beul Tuigidh a h-uile duine a fhuair maitheanas bho Dhia, agus d' an do chuir Dia foluch air a chionta, tuigidh e an taingealachd so a bha ann an cridheachan nan ceud chreidmheach ; a' cheart fhaireachduin a bha ann an cridhe Iain Newton an uair a shein e,—

*Ge meata m' oidhirpean an tràths,
Ge fann mo ghràdh's mo ghlòir,
'Nuair bhios mi maille riut gu h-àrd
Molaidh mi mar is còir.
Gu sin biodh plosgartaich mo chrè
A' cur an géill do ghràis,
'S biodh d' ainm 'na cheòl dhomh fad mo rè,
'S 'na stéidh aig àm mo bhàis.*

Uabhar na Beatha

Tha facal an Tighearna a' dìteadh uabhar na beatha, agus b' àbhaist do na seann diadhairean a bhi cuantas uabhar am measg nam peacadhean a tha gu bàs. Tha e cho duilich do'n duine uaibhreach dol a steach do rioghachd Dhé 'sa tha e do'n duine shaoibhir, agus cha téid e steach idir mur fág e 'uabhar a muigh. " Ge b'e neach nach gabh rioghachd Dhé mar leanabh beag cha téid e gu bràth a steach innte." Ged tha geata nèimh farsuing, chan 'eil e ach ional, agus feumaidh iadsan a theid a steach *an cinn a chromadh*. " Air an fhearr so amhaircidh mi," ars' an Tighearna, " eadhon air-san a tha bochd is leònta 'n a spiorad, agus a chriothnaicheadas roimh m' fhaca." Is ni iongantach e gu'n deanadh an t-Uile-Chunhachdach a chòmhnuidh ann an anam duine idir, ach is e an t-anam anns an dean e a chòmhnuidh, an t-anam a tha air fhalamhachdhe de uabhar agus de fhéin-fhìreantaichd. Ciod an còrdadh is urrainn a bhi eadar an Spiorad Naomh agus uabhar na beatha ?

Ann an iomadh àite ann am facal an Tighearna tha oleas na h-inntinn uaibhrich air a chur fa'r comhair, ach tha sinn 'g a fhaicinn gu soilleir ann am beatha dhaoine mar a bha Saul, is Absalom, is Pharaoh, is Haman, is Nebuchadnessar, daoine a chaidh air seachran air Dia leis an àrdan. Tha gu leòr de dhaoine a' dol air seachran bho rioghachd nèimh an diugh fhathast leis a' cheart aobhar. Cha mhaith leò dad a ghabhail eadhon o Dia gun airgid agus gun luach. Bu mhaith leò an rathad a phàigheadh a steach do nèamh gun a bhi ann an eisiomail saor ghràs Dhé. Ach sin rud nach gabh deanamh. Cha téid a steachd do rioghachd Dhé ach a mhàin iadsan aig a bheil faireachduinn air am falamhachd agus an neo-airidheachd agus an anfhanmachd gu spioradail, agus a tha toileach air tiòdhlac na beatha a ghabhail o Dhia gu saor.

Ionndrainn an anama

Chruthaich thu sinn dhuit féin, is cha bhi ar cridheachan aig fois gus am faigh iad fois annad féin.—Augustin.

SIN facal a bha air a sgrìobhadh leis an Naomh Augustin, facal a tha air aithris cho tric le ministearan anns a' chùbaid 's gu bheil an dara leth de 'n t-sluagh a bhios ag eisdeachd riù an dùil gur ann as a' Bhòibull a thug iad e; á soisgeul Eòin no aon de na sailm no o fhear-eigin de na h-abstoil. Gheibh thu anns na sailm agus ann an soisgeul Eòin iomadh facal a tha glé choltach ris,

Tha tart air m' anam as déidh Dhé.

Air Dia a mhàin tha m' anam a' feitheamh; uaiithe-san thig mo shlàinte.

Tha mo chridhe agus m' fheadil ag eigeach gu h-àrd air son an Dé bheò.

A Thighearna, foillsich dhuinn an-t-Athair agus is leòr leinn e.

A bheil so fior? A bheil an fhaireachduin so no an ionndrainn so ann an eridheachan nan uile dhaoine? Bhitheamaid ag ràdh aig aon àm gu bheil, agus gu bheil sin a' dearbhadh gu bheil Dia ann, agus nach bi mac an duine riaraichte gu bràth gun co-chomunn air choreigin a bhi aige ris, mór no beag. Ach chan ann mar sin a chuireamaid e an diugh, oir tha fhios againn gu bheil móran móran dhaoine nach 'eil a' creidsinn ann an Dia ach nach 'eil idir neo-shona no neo-fhoisneachail 'n an eridhe ged nach 'eil; daoine aig nach 'eil Dia ann an gin d' an smuaintean, a tha làrn thoilichte a bhi gun Dia agus gun dòchas air bith a bhuineas do 'n ath shaoghal.

Ciod a their thu mu na daoine sin, no ciod an seagh anns a bheil am facal a thuirt Augustin fior, cho fior 's gur fhiach dhuinn leantuinn air aithris is ath-aithris an uair a bhios sinn a' bruidhinn ri daoine mu Dhia agus mu 'n bheatha spioradail agus mu 'n fhanuis a tha againn 'n ar eridheachan fhéin gu bheil Dia ann, agus gu 'm bi ni-eigin a dh' easbhuidh oirnn mur bheil eòlas againn air, no mur bheil co-chomunn againn ris.

Tha an rud a thuirt Augustin fior a chionn gu bheil e air a dlearbhadh anns

gach linn o'm fiosrachadh fhéin leis a' mhór-chuid de dhaoine ciallach aig a bheil beagan eòlais air an eridheachan fhéin. Na 'm biodh e comasach do dhaoine an làithean uile anns an t-saoghal so a chur seachad gun a bhi smuaineachadh idir air Dia, shaoileadh tu gu 'n rachadh aca air a dheanamh a chionn gu bheil uiread nithean eile anns an t-saoghal a shàsuicheadh an anam, agus a bheireadh dhaibh na tha dhith orra de shonas no de thlachd; airiod is obair, is sólasan na feòla; gaol is compansas, is eridhealas; dachaidhean sitheil is bodh-aigean gun mheang, agus nithean eile de 'n t-seòrsa sin a bhios daoine a' miannachadh dhaibh fhéin. Shaoileadh tu sin; ach mar a thuirt fear de na seann Phiùritanaich, Tha eridhe mhic an duine tri-cheàrnach agus an saoghal cruinn, is ged chuireadh tu an saoghal uile anns a' chridhe, bhiodh falamhachd ann fhatast. Bhitheadh gu deimhinn, oir chruthaich Dia sinn dha fhéin, is cha bhi ar cridheachan aig fois gus am faigh iad fois ann féin. Mar tha snàthad na combaist a' tionndadh gu tuath, mar sin tha eridhe an duine a' tionndadh ri Dia.

Ged tha gu leòir de dhaoine aig nach 'eil faireachadh no mothachadh no ionndrainn air Dia chan e sin an fhor nàdur daonna ach am mì-shealbh, easbhuidh a tha annta o'm breith, direach mar tha cuid de dhaoine bodhar no balbh no dall o'm breith. Cha ghabhadh tu balbhan no dall mar shampull air duine slàn no iomlan; chan 'eil ann ach leth-duine, duine air a bheil easbhuidh. Sin mar a tha na daoine aig nach 'eil ionndrainn air Dia; chan e sin an nàdur no an daonnachd, ach easbhuidh a tha 'n an daonnachd, agus troimh na linntean uile is e guidhe agus glaodh a' chinne-daonna, "Och nach robh fhios agam c' àit am faighinn e, chum gu 'n tiginn a dh' ionnsuidh 'àite."

Tha feum aig an duine air Dia, an Dia beò agus fior, Dia ann an Criod, agus mur faigh e e ni e Dia air choreigin eile dha fhéin ged nach b' urrainn dha aimm a thoirt dha ach "An Dia neo-aithnichte."

Tha iomadh rathad gu Dia, ach am bitheantas is e am feum a tha a' tarruing agus a' treòrachadh dhaoine gu Dia, am feum a tha aca chan ann air Dia ar Cruithear ach air Dia ar Fear-saoraidh.

Chan 'eil ann an Dia a tha air fhoillseachadh anns na nèamhan le speuradairean agus feallsanaich ach "Dia neo-aithnichte"; is ann a mhàin anns a' Bhiobull a tha an Dia "bèò agus fior" air fhoillseachadh, ar n-Athair agus ar Fear-saoraidh. *Is ann mar fhear-saoraidh a tha Dia 'ga fhoillseachadh fhéin do chloinn nan daoine, agus do pheacaich a mhàin.*

O thoiseach gu deireadh is e teachdaireachd a' Bhiobull agus teachdaireachd an t-soisgeil, "Na biodh eagal ort; shaor mise thu; tha mise maille riut." Agus a chionn gu bheil 'anfhanachd agus 'easbhuidh agus 'eagal cho mór, agus a chionn gu bheil a choguis a' toirt mothachadh dha air a pheacaidhean agus air a chionta an aghaidh an Athar naoimh, tha e 'na sgeul aoibhneach do 'n duine gu bheil Dia ann an Criod a' deanamh an t-saoghal réidh ris féin. Dia ann an Criod is chan ann anns na speuran; anns na speuran tha e cho dòcha gu 'n caill thu e agus a thà e gu 'm faigh thu e, ach ann an Criod tha e cho dlùth dhuit ri t' anail; chi thu e ann am Bethlehem agus air glùn a mhàthar; anns an tigh-shaorsainneachd agus am measg nan deisciobul an Galile; am measg sgriobhaichean agus shagartan a bha air son breith air 'na fhacal agus 'na ghiùlan; a leigheas daoine tinne, agus a' fosgladh sùilean nan dall, a' bruidhinn ri daoine ann an cosmhalaichdan mu Dhia agus mu rioghachd

Dhé; chi thu e air a thoirt thairis do làmhan a naimhdean gu h-eucorach; air a sgiùrsadh agus air a cheusadh agus air a chur anns an uaigh, gun aon fhacal cas a labhairt, ach a làmhan togte ri Dia ag ràdh, "Athair, thoir maitheanas dhaibh oir chan 'eil fhios aca ciod a tha iad a' deanamh." Agus 'na dhéidh sin, an ni as iongantaiche agus as miòrbhuiliche uile gu léir, an uaigh falamh agus Iosa air éirigh o na mairbh. Chi thu sin uile agus fad na h-ùine a làmhan togta ann an coibhneas-gràidh os cionn nan uile dhaoine, 'gam beannachadh agus ag ràdh, "Thigibh am ionnsuidh-sa sibhse uile a tha ri saothair agus fo throm uallach agus bheir mise suaimhneas dhuibh."

Feuch is e so ar Dia-ne; dh' fheith sinn ris agus theàruinn e sinn! Mur e so Dia c' àite am faigh sinn e, Dia a mhaiteas ar peacaidhean, a bhriseas sios am ballamedhoin eadar sinn agus e fhéin, agus a bheir dhuinn uile shochairean a chloinne, slighe fhosgalte 'ga ionnsuidh, réite agus sìth, agus an sonas agus an co-chomunn ris fhéin a tha acasan a dh' éisd ri gairm Criod.

Mar a thubhairt mi cheana, is ann do pheacaich a tha Dia 'ga fhoillseachadh fhéin agus a' tighinn dlùth ann an Criod, daoine aig a bheil mothachadh air am fiachan dha. Cha bhi am *peacach* gu bràth aig fois gus an cluinn e Criod ag ràdh ris, "Is mise do Thighearna agus do Dhia," agus an abair e fhéin, "Mo Thighearna agus mo Dhia." An uair a thachras sin bidh sìth anns an anam agus deagh dhòchas agus òran nuadh.

. Tha tart air m' anam 'n geall air Dia.

Fo Chraobh Sheudair

*An dòighean diomhair gluaisidh Dia,
'Thoirt iongantais mu 'n cuairt.*

THA seòrsa dhaoine ann an diugh nach 'eil a' creidsinn gur e leabhar fior a tha anns a' Bhiobull a chionn gu bheil naidheachdan air innseadh ann coltach ris an naidheachd a tha air innseadh ann mu Ananias agus Saphira. Tha cuimhne aca air a liughad breug a dh' innis iad fhéin agus daoine eile riàmh gun a bhí air am bualadh as an seasamh le Dia, agus mar sin their iad nach 'eil dreach na firinn air an naidheachd. Ach chan 'eil Lucas ag ràdh gur e Dia a mharbh an dithis ud, agus faodaidh e bhith nach è, ach anns an t-seagh gu 'n d' òrdaich e roimh làimh, chum a

ghlòire féin gach ni a thig gu crìch. Tha sin cho fior 's a tha Leabhar Aithghearr nan Ceist 'ga ràdh, is tha an naidheachd a dh' innis Lucas fior ged a theireadh doctaир gu 'm b' e aobhar-bàis na càraig ud *failing-cridhe* leis a' chlisgeadh a fhuair iad an uair a leig Peadar fhaicinn dhaibh gu 'n robh fhios aige air an cealgaireachd. Glé thric chan 'eil ann am *failing-cridhe* ach ainnm bòidheach air *droch-choguis*, a tha air aobharachadh leis an eagal a tha air peacaich gu 'm faigh am peacadh a mach iad. Ged nach bi doctairean 'ga chur air an teisteanas-bàis a tha an lagh ag iarraidh

tha daoine a' bàsachadh le droch choguis cho cinnteach 's a tha iad a' bàsachadh le droch stamaig no le droch ghrùthan.

Ann an àite iomallach nach ainmich mi anns a' Ghàidhealtachd bha teaghlaich a' fuireach air gabhail bhig thearainn o chionn iomadh bliadhna air ais. Cha robh maise no loinn air an fhearann, no air an tigh, no air an fheadhainn a bha a' fuireach ann; doineo garbh, ròmach, saoghalta; gun sgoil, gun chreideamh, gun mhodh; fodha gu ruig na sléisdean ann an criadh agus clàbar an t-saoghail, gun smuain aca air Dia, no eaglais, no Sàbaid, no air rud air bith eile ach gamhna dubha agus caoraich dhubbh-cheannach. Ged bha na caoraich air an deanamh ris an àite, cha robh iad fhéin air an deanamh ris riamh, oir cha b' ann do stoc na Gàidhealtachd a bhuineadh iad. Thàinig iad o Mhachair Eilginn, agus fad na h-ùine a bha iad 'nar measg-ne bha e air a ràdh nach do sheas aon de mhuinntir an àite anns an tigh aca ach an uair annamh a bhiodh ministear na sgìre a' tadhail orra, agus a bhiodh an doctair agus banaltrum na sgìre a' dol a dh' fhaicinn a' bhodaich air leabaidh a bhàis.

Bha ceathrar anns an tigh; am bodach (b' e aimm-san a bha anns an rinteal), a nighean, an duine a bha pòsda aice agus sgalaig o'n Mhachair Ghallda a bha air fadasdach aca.

Is ann anns an earrach a thàinig coltas a' bhasair an t-seann duine ach cha do sheas e fada ris; shìolaichd e air falbh ann an dà no tri sheachduinean. Cha robh ionghnadh ann oir, ma bha a thùr aige, bha e furasda gu leòr dha fhaicinn gu 'n robh iad a' call am faidhidinn nach robh e a' falbh, agus ma bha a chlaisteachd aige, chluinneadh e na planaichean a bha iad a' deanamh mu 'n tòrradh ri taobh a leapa agus dùil aca leis an strì a bha aige ann an tarruig analach agus an glug a bha 'n a amhaich nach robh a mhòthachadh aige. Eadar riu fhéin rinn a nighean agus an duine aice (ise 'na leth-ghlaoic agus 'na luid shlàn, agus esan 'na dhuine cruaidh saoghalta) *time table* suas air son na seachduin air am biodh am bodach air a thiodhlacadh. 'S e bha 'nan inntinn gu 'm bu mhaith leò siol coirce agus beagan buntata a bha iad a' dol a chur fhaotainn anns an talamh roimh là an tiодhlacaidh los a bhi deas air son breith nan uan a bha a' tòiseachadh a dh' aon ruith. Bha an doctair a' faicinn an t-seann duine mu mheadhon-là Di-luain; an uair a sheall e air agus a dh' fheuch e a chuisle agus a chridhe thuirt e riu nach maireadh e gu maduinn am màireach, agus

gu 'm bu dòcha gu 'm biodh e marbh mu 'n tigeadh an oidhche. Thuirt e riu cuideachd nach tigeadh e air ais tuilleadh; nach b' urrainn dha an còrr a dheanamh air a shon agus nach robh aca ach fios a chur chuige an uair a thigeadh a' chìrioch air agus gu 'n tugadh e dhaibh teisteanas-bàis gun an tuille dragha.

Mar sin shuidhich iad gu 'n cuireadh iad an coirce Di-ciadaoin; an oidhche sin gu 'n cuireadh iad sanas a bhàis a dh' ionnsuidh a' phaipear-naidheachd, agus litrichean a dh' ionnsuidh nan càirdean a bu dlùithe; air Diardaoin gu 'n rachadh fear an tighe do 'n bhaile a dh' òrdachadh na eiste-mhairbh agus na faraire (brioscaidean is càise is uisge-beatha) is iomadh treathlaich a bhiodh a dhùth orra air là an tòrraidh; gu 'n cuireadh iad am buntata Di-haoine agus gu 'm biodh an tòrradh ann Di-sathuirne; agus gu 'm biodh a h-uile ni deas Di-luain, an uair a bha breith nan uan a' tòiseachadh.

Deasachadh an tiодhlacaidh

Air cho bochd 's 'g am bi daoine a bha air an togail anns a' Ghàidhealtachd tha mothachadh agus ceanaltachd, beusalachd agus grinnseas anta gu nàdurra nach leigeadh leò iad fhéin a chur 's an dris anns an robh a' chàraig shaoghalta ud latha an tòrraidh. Bha a h-uile ni deas, na brioscáidean, an càise, 's an t-uisge-beatha, agus dumpling a bha cho mór ri ceirsle-shìomain, a' chiste-mhairbh agus an léine-bhàis,—bha a h-uile ni deas ach a mhàin an seann duine a bha ri bhi air a thiodhlacadh; bha esan beò fhathast.

Gu oidhche Di-ardaoine bha an dithis ud toilichte le 'n gleustachd agus le 'n tapachd fhéin mar a rinn iad suas an *time-table* cho luath los nach biodh an obair air a cumail air ais, ach an uair a chunnain iad sanas bàs an t-seann duine anns a' phaipear Diardaoin, agus gu 'm biodh an t-adhlacadh ann Di-sathuirne chaidh iad 'na leithid a dh' ireabais 's gu 'n do chaill iad an cainnt ach a mhàin an aon fhacal so, *Gu dé ni sinn?* An àite a bhi a' faotainn coire dhaibh féin air son an stalcaireachd is ann a bha fearg orra ris an an t-seann duine gu 'n robh e cho mairnealach a' fágail an t-saoghail.

Bha ero annoch fios a chur a dh' ionnsuidh na feadhnaich a bha tighinn o 'n Tuath, no fios a chur am farsuingeachd air feadh na sgìre, ach gu fortanach chuala a' chuid mhòr dhiubh fathunn nach robh an duine fhathast marbh, agus mar sin cha do nochd iad an gnùis aig tigh a' bhròin, agus an

theadhamm a ràimig e cha robh iad fada a' sioladh as air eagal gu 'n cluineadh na coinnhearsnaich gu 'n robh iad air còmh-dhail cho neònach, agus gu 'm biodh iad a' deanamh dibhearsoin uime. Shuidh grunnan de choigrich agus de Ghoill aig a' bhòrd is ghabh iad am biadh a bha air a chur mu 'n coinneamh, ach cha d' than gin de mhuinntir an àite ris a' chuir, oir ged ged nach mi-thoigh leis na daoine againne gloine uisge-bheatha ann an àite no cuideachd air bith a thachras e orra, agus anns am faod iad a ghabhail gu freagarrach agus gu h-uasal, bu cho maith leotha a bhi air an liodairt le buailtean 's gu 'n cluineadh muinntir a' bhaile, agus gu sònraichte bàrd a' bhaile, gu 'm facas iad ag itheadh sliseagan dumpling aig cuirm-thòrraidh duine nach robh fhathast marbh.

An ceum tubaisteach

M' an do sgooil a' chuideachd thàinig am policemen a dh' ionnsuidh an doruis agus e air son fear-an-tighe agus bean-an-tighe a cheasnachadh; gille òg gun mhòran gliocais no tuigse a bha air son 'ùghdarris agus a chumhachd fhéin a nochdad. Thug

e a mach leabhar as a phòca, is chuir e uiread de cheisteann mìomhail orra 's gu 'n do ghabh am boireannach an fhearg. Thuirt e riutha gu 'm feumadh iad fios a leigeil chuirean an uair a shiùbhlaadh an seann duine, agus nach robh maith dhaibh a thòidhlaadh gus an tugadh esan agus am Fiscal cead dhaibh. Chuir so am bàinidh air bean-an-tighe, is cha robh iongnadh ann. Lean i am maor a null a dh' ionnsuidh na bàthach, an uair a bha e a' falbh, ach leis an fheirg a bha oirre cha d' thug i an aire e' àite an robh i a' cur a coise aig bruach chas a bha aig ceann na bàthach, agus m' an deachaidh i 'n a h-earalas, thuit i is bhris i a cas, enaímh mórr na sléisde.

An abradh tu gur e Dia a bhris a cas a chionn gu 'n do chuir i anns a' phaipear gu 'n robh a h-at-hair marbh m' an robh e marbh idir? Agus mur gabh a' choire a chur air Dia, an robh gnothuch aig a feirg fhéin ris, no aig spagluinn is mìomadh a' pholiceman? No an robh ann ach tubaist a dh' fhaodadh tachairt dhi là air bith o chionn bhliadhna chan a chionn gu 'n robh a' bhruaich ud air a fàgail gun a bhi air a deanamh réidh is socrach?

Am Baile aig Calvin

Leis an Urramach Alasdair MacGill-eathain, M.A., an Gearasdan.

CHAN 'eil turus anns an t-saoghal na 's taitniche do Phròstanach na 'n turus a thig gu erich anns a' bhaile aig Calvin. 'N uair a chuir mo bhean agus mi fhéin ar casan ann, le ceudan eile, fo theas na gréine, aig meadhon an t-samhraidh, sheall sinn air baile a bha maiseach 'na shuidheachadh agus air a dheanamh glan agus bòidheach fo làmhain dhaoine. Cha robh sinn fada ann gus an do thug sinn gu bheil dà bhaile ann—am baile nuadh timchioll air an loch, agus am baile aig Calvin a' seasamh gu h-àrd air a' chnoc 'na mheadhoin, le Eaglais an Naoimh Phàdruij air a mhullach.

Air maduinn na ceud Shàbaide chaidh sinn gu ruige bùth nam Biobull, agus dhirich sinn bruthach gu forum nan Romanach. Glé fhaisg air am "Bourg de Four" bha 'n eaglais anns an robh mi gu bhi searmonachadh fad mìos. An toiseach bha i air a togail air taobh a steach de thigh—eaglais a chum's gu 'm biodh cothrom aig a' mhuinntir a bha tinn air aoradh a dheanamh do Dia. 'Na dhéidh sin bha i 'na h-eaglais do luchdturuis na Croise. 'S ann mar sin a tha i aithnichte gus an latha an diugh mar

"Chapella des Pélerius." Ann an ionad naomh so, a nis air a chur an òrduigh le muinntir an Oil-thighe aig Geneve, tha dusan no dhà de dh' Albannaich a' cruinneachadh a h-uile seachduin chum aoradh a dheanamh do Dia a réir dòigh nan aithrìchean. Cuide riutha tha càirdean as gach dùthach de 'n t-saoghal a' moladh Dhé.

B' e fior thogail inninn a bh' ann a bhi coiseachd air na sràidean ceudna air an do choisich Iain Calvin agus Iain Knox—daoine a tha air an cuimhneachadh ann an ionadh dòigh, ach gu sònraicht ann am balla mórr, fada, air a bheil eachdraidh an ath-leasachaidh air a dhealbhachadh le urram is maise fo na facail. *An déidh dorchadais Solus.*

Tha an eaglais anns an do shearmonaich Iain Calvin agus Iain Knox ann fhathast, dlùth air Mór-eaglais an Naoimh Phàdruij. Tha aca mar ainm oirre an "Auditorium," aig Calvin, ach tha i a nis dùinte gun fhosgladh. Air taobh an doruis aice tha fiosrachadh ann am Fraingeis a tha ri leughadh, "Iain Knox, Fear an Ath-leasachaidh Albannach, ministear de mhuinntir Albann

agus duine sàr-urramach de Genève, shearmonaich e anns an eaglais so bho 1556 gu 1559."

Tha spiorad an ath-leasachaidd gu math beò ann an Genève fhathast, agus mar a chaith daoine ann o gach dùthchaich o shean tha iad a' dol ann air an latha an diugh oir ann tha iomadh obair Chriosduidh agus eadar-dhùthchail air an riaghlaidh. Tha na h-eaglaisean Pròstanach a' cumail ministearan agus luchd-sgrìobhaidh ann chum cuideachadh a dheanamh do mhuinnitir Phròstanach na Roinn Eorpa, agus tha Tigh Mór nan Cinneach ann, ag cur iongantais air luchd-turuis le mhórachd agus le mhaise.

Dh' fhàg sinn ann, am measg gach neach, cairdean á Albainn a tha a' seasamh gu daingean anns na dòighean agus anns a' chreideamh a dh' ionnsuich iad aig an tigh. Dh' fhàg sinn ann muinntir na Suisse a tha glan, falain, agus cridheil a chuir failte oirnn agus a leig beannachd againn mar chàirdean ann an Criod.

B' e fior urram a bh' ann an soisgeul a shearmonachadh agus aran na beatha a bhristeadh anns a' bhaile far an d' thàinig Solus a mach á Dorchadas aig àm fhosgladh a' Bhiobuill. Dh' fhàg sinn Genève coltach ri Maois a' fàgail Horeb ag cur ar brògan air ar casan, oir bha sinn da rireadh a' fàgail àite naomh.

Anns a'

IS fheàird a h-uile eaglais aon duine laghach a bhi innte, ged bhiodh e na b' fheàrr dithis a bhi innte, agus na b' fheàrr air fad triùir.

Chan abrainn gu 'n robh tàltan móra aig Evander Ross, agus bha e cho diùid 's nach bu lugha na 'n éiginn a bheireadh air éirigh 'na sheasamh a dh' ùrnuijh ann an coinneamh, ach ma bha feum air gniomh tròcaireach anns a' choimhthional 's esan a' cheud fhear aig am biodh fhios air. Cha tachair an cothrom a bhi coibhneil is cairdeil air daoine eile ach uair annamh; ach bha an cothrom a' tachairt air Evander Ross a h-uile latha a dh' éireadh e, agus cha bu leasg leis dragh a ghabhail as leth dhaoine nach robh e fo fhiachan no o chomain dhaibh air dhòigh air bith. Dh' innseadh eòin an adhair dha c' àite am faigheadh e cothrom air ministrealachd a' ghràidh a choimhlionadh, agus leis fhéin chùm e blàths agus càirdeas beò ann an coimhthional àraidh fad dheich bliadhna ficehead.

Duine cruinn reamhar, sùilean gorma, agus flath 'na aodann, bha e cho sona 'na dhachaidh 's nach do stod e fhéin agus a bhean riamh de leannanachd, agus mu dheireadh dh' fhàs iad cho coltach ri chéile 'n an dòighean 's gu 'n tuigeadh iad a chéile gun bhruidhinn idir. Le sealltuinn air as a léine agus e 'na sheasamh air an réidhlean shios fo 'n drochaid, agus apran cho geal ri annart air, shaoileadh tu gur e marsanta-bidh a bha ann, ach is e apran-saorsainneachd a bha air. Bu mhaith leis an t-apran a bhi glan agus geal mar chuimhneachan airsan a bha e aon uair air a bhroilleach.

Na 'm b' urrainn dhòmhsa cuimhneachadh air na nithean beaga laghach a rinn a' chàraid ud a thoirt toileachaidd do dhaoine eile agus a chur blàths 'nan cridhe chumadh

Chathair

e mi a' searchas oidhche fhada gheamhraidh. Air uairean tha e na 's duiliche dhuit thu fhéin a smachdachadh no thu fhéin àicheadh ann an nithean beaga na tha e ann an nithean móra, oir ann an nithean móra theid agad air gairm air a h-uile rùn is smuain is faireachduin as uaisle nad chridh 'g ad envideachadh. Sin an t-aonar gu 'm b' fheàrr le móran dhacine e bhi air iarraidh orra dol do 'n arm na sgùr de 'n tombaca.

Miss Lavinia Sharp

Aon oidhche Nollaige a bha Evander agus a bnean suidnichte nach biodn aca ach iad fhéin agus càraid a thàinig a nall á New Zealand, a tha 'n an companaich aca 'n an òige, agus a bha a' tighinn a dh' aon ghnothach á Iunnainn a chur seachad oidhche cómhla riu, thairig boireannach olc a bha làimh riu as a ceann fhéin a su'pear a ghabhail cómhla riu. Bha fhios aca gu 'm milleadh so an oidhche oir cha robh innte ach creutair croisda gamhlásach aig an robh teanga luath agus aig nach robh seachas eile ach a bhi gearan air a coimhsearsnaich, ach ciod a bha ri dheanamh ?

Dh' ainmich Ceit tri no ceithir a lethsgeulan a dh' fhaodadh iad a ghabhail, ged nach robh feum air lethsgéul idir ach an fhìrinn, gu 'm bu mhaith leò na seana chompanaich á New Zealand fhaotainn gu buileach dhaibh fhéin. Ach ged tha barrachd tùir is glicais ann am boireannaich na tha ann am fir ann an cùisean de 'n t-seòrsa so' cha leigeadh Evander leatha am boireannach a dhiùltadh, is ghabh Miss Lavinia Sharp a cuid de 'n choileach—Fhrangach ann an cuideachd cho suairce agus cho cridheil 's nach d' fhuaire i cothrom fad na h-oidhche air dhà no trì de naidheachdan sgainnealach a

bha aice innseadh. Ged bha sùilean Evander cho gorm agus e fhéin cho ruiteach reamhar. gheibheadh e àile droch naidheachd, no rud olc air bith, cho fada bhuaith's gu 'm biodh tìne aige air enag a dheanamh a chuireadh e anns na tuill as am biodh an droch àile a' dol a thighinn. Dh' ionnsaich e sin o 'n Fhear o 'n d' ionnsaich e nithean-eile a b' fheàrr na saorsainneachd, leithidean Miss Lavinia Sharp a chumail air cluaintean gorma.

Aig deireadh na h-oidhche chaidh e dhachaidh leatha, oir bha reodhadh ann, is bha an rathad sleamhuinn, is bha eagal air gu 'm faodadh i tuiteam, ach tha e coltach nach d' fhuair i cothrom air eur sios air bean a' bhancair no air an té a tha anns an ath dorus rithe, oir thuirt i ri cuideigin an ath latha, "Duine sgìtheil a tha ann an Evander Ross; thàinig e dhachaidh leam an raoir ach an àite sinn a bhi bruidhinn air rudan *interesting* 's ann a bha e ag innseadh dhomh mu na reultan, na h-ainmean a tha orra, agus an t-astar a tha iad bhuainn, agus cumhachd is gliocas an Ti a' chruthaich iad."

Tha Dia ri fhaicinn anns gach àite no oisean de 'n chruthachadh, tha e ri fhaicinn anns a' ghréin agus anns na rionnagan; tha e ri chluinnntinn anns a' ghaoith, ach tha e ri fhaicinn cuideachd ann am faidhidinn dhaoin a tha laghach is blàth 'n an eridhe. An searmon a b' fheàrr a chuala mi riamh cha b' e searmon a bha ann idir ach an coltas a bha air aodann bancharaid dhomh an uair a bha i a' sealtruinn air aodann a leinibh agus e ann an uchd 'athar 'ga bhaisteadh. Ann an aon phlathadh ud bha barrachd foillseachaidh air gaol is blàths a' chridhe agus air brìgh an Spioraid Naoimh na chuireadh Cléir ann am mile searmon no ann am fichead leabhar.

Droch Chuimhne

Glé thric cluinnidh tu daoine a' gearan gu bheil droch chuimhne aca, ach chan 'eil rud air an t-saoghal as fheàrr a neartaicheas do chuimhne na gràdh. B' e sin an t-aobhar gu 'n robh cuimhne Evander cho maith; cho maith 's gu 'm biodh e a' cur ionghnaidh air daoine eile ciamar a b' urrainn dha cuimhne a chumail air òigradh a' choimhthionail; c' àite an robh iad ag obair; ciod a bha iad a' deanamh; agus c' uin a bhiodh iad a' falbh 's a' tighinn air làithean-féille. Tha e fior gu 'n robh iad uile aige anns an sgoil Shàbaid, ach cha bu tric leis 'eòlas a chall orra an déidh dhaibh an sgoil

Shàbaid fhàgail, agus ma chluinneadh e gu 'n robh balach no caileag a' fágail an dachaidh a dhol a dh' obair do 'n bhaile-mhór bhiodh e anns an tigh aca mu 'm falbhadh iad cho cinnteach ris a' ghréin agus cuimhneachan beag air choreigin aige air an son.

Bha balach anns a' choimhthional a fhuair tri miosan prìosain. Dh' fhaodadh euid d'a dhaimhich fhéin a bhi roimhe aig dorus a' phriosain an uair a thàinig e a mach air maduinn fhuar earraich, ach cha robh duine a bhuiねadh dha ann. Ach bha Evander Ross ann aig ochd uairean 'sa mhaduinn, agus e air an oidhche a chur seachad ann an òsd-thigh beag a chionn gu 'n robh eagal air nach biodh e tràth gu leòr le train na maidne, oir bha e suidhichte air a' bhalach a choinneachadh, agus a bhraiceas a thoirt dhà, agus a thoirt leis dhachaidh air eagal gu 'n tachradh droch chompanaich air.

Eadar an dà chogadh, an uair a thòisich na h-eaglaisean air fàs tana anns an fheasgar, bhiodh e 'na sheasamh aig an dorus a h-uile feasgar a' deanamh beatha na feadhnaich a thàinig a mach an dara uair, agus aoibh air aodann mar gu 'n do chuir iad comain mhór air fhéin. Bhiodh e a' feuchainn ri thoirt air a' bheadall sèòltachd bheag a chleachdadh, agus an coimhthional a chumail gun bhi dol air an lobhtaidd, no do na h-oiseanan, no do na suidheachain chùil, a chionn gu 'n amhairceadh iad móran na bu liòn-mhoire na 'n robh iad air an sgaoileadh air beulaibh na cùbaid agus ann am meadhon na h-eaglais. Tharruing e dealbh air paipear a dhearrbadh so do 'n bheadall, ach dh' fheumadh e éirigh gu maith tràth a chuireadh beallad as a bheachd fhéin.

Sud na nithean beaga laghach a bhiodh Evander Ross a' deanamh anns a' choimhthional agus anns an sgir anns an robh gaol againn uile air, agus bhiodh e 'gan deanamh a chionn nach b' aithne dha dòigh eile anns an urrainn Criosduidh a chrios-dalachd a nochdadh ach le teine blàth a' ghràidh.

* * * * *

B' aithne do 'n Abstol Eoin Evander Ross gu maith ach fo ainm eile. 'S e Gàius a bha air anns a' cheud linn, *Gàius gràdhach as ionmuinn leam* 'san fhirinn. Cò nach biodh toilichte leithid Ghàuis a bhi 'na chomh-oibríche maille ri Eoin? Dh' fhàgadh tu Diotrepheis aig Pol; chumadh Pol e 'n a àite fhéin.

Aig an Uinneig

Comunn Gàidhealach na h-eaglais

FO riaghlaigh an Urramaich Ruairidh Mac-a-Ghobhainn, M.A., tha obair a' Chomuinn so a' dol air aghaidh gu sàmhach ach gun sgur, gun dad ceàrr air ach nach urrainn iad uiread 's a bu mhaith leò a ghabhail as laimh a chionn nach 'eil gu leòr a dh' airgiod aca. Cha chumar teine beò gun chonnamh, agus cha mhò a ghabhas obair deanamh gun airgiod, ach tha an eaglais a' cumail a' Chomuinn so daonnan teann a thaobh airgid. Cha chumhne leam e bhi riamh gun fiachan air, agus aig toiseach na bliadhna so is maith an gnothuch mur bi e còrr agus ceithir mìle goirid. Tha an obair a tha e a' deanamh feumail, agus mar sin bu chòir do choimhthionalan na h-eaglais a bhi na 's fialaidhe ris na thà iad, a' tòiseachadh anns a' Ghàidhealtachd fhéin.

Cha robh .cuid mhaith de thighean-mhissionaraidhean agus de thighean-coinnimh anns na h-Eileanan maith riamh; is tha iad duilich is cosdail an cumail suas. Ann an 1938 chaidh fear-ceairde thairis orra uile, a dh' fhaicinn ciod a bha dhùth orra, is bha iad air an cur ann an òrdugh reusonta, ach tha e a' dol thairis orra am bliadhna a rithist. Na 'n robh gaith is uisge nan Eileanan an Iar a' séideadh air aodann na Sphinx is fhada o nach robh an Sphinx ann.

Tha mi a' faicinn gu bheil am *Baird Trust* a' cuideachadh obair a' Chomuinn a nis le tabhartas fialaidh. Is e an fhìor Ghàidhlig air a' *Bhaird Trust*, Bo Ghallda na h-eaglais.

Cha robh caraid riamh aig missionaraidhean Gàidhealach a b' fheàrr na 'n t-Ollamh Ruairidh MacLeod. Tha suim airgid aige an eùl a chinn no air chìl à lainthe ris am faod e a thoil fhéin a theanamh gun chead duine eile iarradh, is tha e a' cur a thaobh dà mhìle dheth sin a choinneachadh na cosduis air tighean-mhissionaraidhean. Tha an Comunn gu mór 'na chomain.

Tha e a' cosd mile not 's a' bhliadhna a bhi giùlan mhiniștearan is mhissionaries gu tighean-aoraidh ann an àitean ionnallach.

Chan 'eil seòrsa dhaoine anns an eaglais as fheàrr an airidh air misneach agus cuideachadh a thoirt dhaibh agus tighean grinn is seasgar na na missionaraidhean a tha againn anns a' Ghàidhealtachd.

Feallsanachd agus mealltaireachd dhiomhain Eòlas d' an toirear gu breugach an t-ainm sin

A bheil fhios agad, a leughadair, ciod a

tha na facail mhóra so a' ciallachadh ; psychopathology ; psychiatrist ; psychosis ; cyclothymes ; schizophrenies ; obsessional ; psychopatho ; phrontistry ; sado-masochism ? Mur bheil faodaidh tu a bhi coma, oir an àite eòlas no gliocas a thoirt dhuit nach 'eil agad cheana co aige a tha fhios nach ann a bheireadh e ort a chreidsinn gur tua an aon duine 'n ar measg a tha aig do rian agus gu bheil a' chuid eile dhinn as ar ciall.

'S e a thug orm tarruing a thoirt air t-seanchas so gu bheil peasan de dhochtair ann an Lunnaidn a' cumail a mach gu 'n robh euthach ann an eanchainn nan sgrìobhadair anainmeil so, agus gur e na bha annta ñ chuthach a rinn cuid dhùibh cho maith air sgrìobhadh ; Blake, Boswell, Bunyan, Burns, Byron, Chatterton, Clare, Coleridge, Collins, Cowper, Crabbe, De Quincey, Dickens, Donne, Gray, Johnson, Lamb, Rossetti, Ruskin, Shelley, Smart, Swift, Swinburne, Tennyson. Tha cuid ag ràdh nach e mhàin gu 'n robh neònachas annta agus leum is mi-stéidheileachd 'n an intinn ach gu 'n gabhadh a' chuid mhòr dhùibh a bhi air an cur a stigh na 'n d' iarr an càirdean teisteanas o dhoctair gu 'n robh euthach 'n an ceann.

Ach cha b' aithne do na seann doctaírean na facail ùra a tha doctaírean agus psychologists air ionnsachadh an diugh, agus cha robh facial aca a chuireadh iad air teisteanas-cuthaich a thoirt an saorsa o'n Ollamh MacIain no o Iain Bunyan, no o Bhurns, no o'n chuid mhòr de chàch. Ma's e so an t-eòlas no an sgoilearachd ùr, mar is luate a tha an t-ainm ceart air a thoirt orra is ann as fheàrr, *an amhlairreachd ùr*. Duine air bith a ghabhadh air fhéin a ràdh gu 'n robh euthach ann an eanchainn an Ollaimh MhicIain a chionn nach robh e coltaich ri daoine eile, no a chionn gu 'n do sheas e ceann-ruisgte air an t-sràid uair an uaireadair agus an dile uisge ann, 'ga pheanasachadh fhéin a chionn gu 'n robh e eas-umhail d' a athair 'n a bhalach, no a chionn gu 'n robh boinne de 'n leis agus de 'n leann-dubh ann, agus gu 'n robh eagal air roimh 'n bhàs,—sin duine nach 'eil cho glie 's a tha e fhéin an dùil, agus a dh' aindeoin nam falac mhòra a tha aige leis am bi e a' cluich mar gu 'in biodh thu a' cluich le gillean air dambroad, aig nach 'eil eòlas no tuigse dhomhain air intinn is cridhe is nàdur mhic an duine.

Do dhuine anns a bheil tùr agus aig a bheil meas air an toradh throm a thàinig

á eanchainn Bhunyan agus Bhurns agus MhicIain tha e mar bhuille anns an aodann a bhi cluinntinn peasan air bith ag ràdh umpa gu 'n robh meur de 'n chuthach annta. Chan aimh do 'n chuthach ach an euthach fhéin, ach co aige tha fhios ciod is ciall do cyclothymia no do sado-masochism ?

A' Bhanrigh Victoria

Bhiodh feedhainn anns an Eaglais Shasunnaich aig an robh fhios air a' ghaol a bha aig an t-seann bhanrigh air an aoradh simplidh a tha aca ann an Eaglais na h-Alba ann am Baile-mhoireil ag ràdh gu tàireil nach b' fheàrr i dad na Pròstanach no Bana-Chléireach.

Cha bu toigh leatha idir na dòighean ùra a bha air an toirt a stigh anns an Eaglais Shasunnaich le ministearan òga a bha air son a bhi cho coltach 's a b' urrainn dhaibh ri Eaglais na Ròimhe, is bhiodh i ag ràdh ri cuid de Chinn na h-Eaglais nach robh an Eaglais Shasunnach *ath-leasaichte gu leòr o thoiseach*.

B' e an t-seirbhis a b' fheàrr leatha ann an Eaglais na h-Alba seirbhis a' Chomanachaidh, agus o' n cheud latha a ghabh i comanachadh am Baile-mhoireil cha robh dad ach an eigin a chumadh i o Bhòrd an Tighearna. Bha an eaglais fortanach anns na ministearan urramach a bhiodh a' dol do Bhaile-mhoireil, daoine glic is tuigseach mar bha Tormod MacLeòid is Seumas MacGriogair, is Seumas Camshron Lees, ministearan a bha earbsa aice 'nan glicas agus 'nan spioradalachd, agus o'n iarradh i agus o'n gabhadh i comhairle. Tha na litrichean a sgriobh i gu Tormod MacLeòid a' leigeil fhaicinn am meas mór a bha aice air agus an chuthrom a bha i a' cur air fhacal. Tha mi an dùil gu 'n d' fhuair e na bu dlùithe d' a eridhe na fhuair ministear eile riamh. Cha bu mhisd an eaglais a' bhàigh a bha aig a' Bhanrigh rithe, oir uair no dhà sheas i air a taobh gu làidir an uair a bha a naimhdean ag éirigh 'na h-aghaidh. Ann an November 1866 sgriobh i mar so gu Deadhan Windsor,

"An uair a thàinig mi a dh' ionnsuidh a' Chrùin ghabh mi orm fhéin bòid shòluimte Eaglais na h-Alba a chumail suas, agus mar sin tha e an aghaidh an lagha a bhi feuchainn ri a tilgeadh sios. Gun cheisd tha Eaglais na h-Alba Pròstanach, agus mar sin anabarrach fiachail agus feumail anns an dùthach. Cha robh an t-Ath-leasachadh air a chrioch-nachadh gu ceart anns an dùthach so ; na 'n robh, cha bhiodh na h-uile agus na

fasain ùra agus chunnartach a tha a' tolladh a steach anns an Eaglais Shasunnaich a nis a' bagairt oirnn, cunnartan ècho mór 's gu bheil e soilleir dhòmhsha gu 'm feumar cothachadh 'nan aghaidh.

Chan urrainn mi innseadh cho làidir agus cho suidhichte 's a tha e 'n am intinn gu bheil e mar dhleasdanas orm fhéin agus air mo theaghlaich prionnspalan agus spiorad a' Chreidimh Phròstanach a chumail suas, oir is e sin an fhìor aobhar gu 'n robh sinn air ar toirt do 'n dùthach so idir. Mar sin cha toir mi gnùis do na daoine a tha 'gan deanamh, no do na h-oidhirpean a tha iad a' deanamh air creid amh Pròstanach is simplidh Eaglais na h-Alba atharrachadh, agus air an Eaglais Shasunnach a thoirt cho dlùth 's is urrainn dhaibh ris an Eaglais Phàpanaich."

Dia a' labhairt

Bho chionn ghoirid thug caraid còir dhomh leabhar beag bòidheach leis an tiodal so, "Dia a' labhairt." Bha e air ullachadh air son a' chlòdh le A. J. Russell ach bha e air a sgriobhadh le dà bhoireannach a rinn an riaghait dhaibh fhéin gu 'n cuireadh iad seachad ùine shòruicichte a h-uile latha, "ag éisdeachd ri Dia." Chan ann as an ceann fhéin a thug iad a' chomhairle ghlic sin ach as a' Bhiobull, Tobar a' ghliocais. "An ti aig a bheil cluas éisdeadh e ciod a tha an Spiorad ag ràdh ris na h-eaglaisean."

Tha an dithis bhan so a' tagradh anns an leabhar so gu 'n robh am fiosrachadh spioradail agus na h-earailean diadhaidh a chuir iad sios ann air an toirt dhaibh le Criod, an Slànuighear a tha beò gu siorruidh. Cha d' thug Dia air falbh an Spiorad Naomh o chreidmhbich ; tha e a' labhairt riutha fhathast, agus a' labhairt trombpa. Ann an labhairt no ann an sgriobhadh air bith tha e duilich a ràdh ciod a bhuineas do 'n Spiorad, no ciod a bhuineas do thugse nàdurra an duine ; oir chan 'eil crioch catorra, ach co dhiubh tha an leabhar beag cùbhraidh so 'gad thoirt a steach a dh' ionad sàmhach is foisneachail far an cluinn thu Dia a' labhairt. Tha e grinn agus cuimir ri laimhseachadh ; freagarrach air a bhi air a chumail aig taobh do leapa, gus sùil a thoirt air moch is annoch, is chan 'eil e a' cosd ach sia is sia sgillinn. Air a chur a mach le Arthur James, Evesham, Wores.

Cuir an smuan a mach as do chridhe gu bheil e cruaidh le Dia do chupan a lionadh le aoibhneas.

Mar na leanaban

THA mi cinnteach gu 'n do sgriobh no gu 'n do labhair mi dusan searmon mu na briathran a labhair Criod mu na leanaban, ach chan 'eil mi cinnteach fhathast gu bheil mi a' tuigseinn gu ceart ciod a tha iad a' ciallachadh, "Leigibh do na leanaban teachd a 'm ionnsuidh; na bacaibh iad, oir is ann de 'n lethidean sin a tha rioghachd Dhé. Cò air bith nach gabh rioghachd Dhe mar leanabh, cha téid e air chor air bith a steach intte." "Gu deimhin tha mi ag ràdh ruibh, Mur iompaichear sibh, agus mur bi sibh mar leanaban, cha téid sibh air chor air bith a steach do rioghachd nèimh."

Théid againn air ciall dhuinn fhéin a thoirt asda no chur annta; brìgh air a bheil coltas na firinn agus na céille, ach an e sin a bha esan a' ciallachadh?

Tha mùghadh mór eadar eridhe agus dòighean leinibh agus eridhe agus dòighean duine a thàinig gu aois; ciamar a dh'fheumas e bhi air atharrachadh m' am fàs e mar leanabh anns an dòigh a bha Criod a' ciallachadh.

Their aon duine gu bheil leanaban neoch-iontach is neo-lochdach; duine eile gu bheil iad iriosal agus gun uabhar na beatha annta; gu bheil iad gaolach agus earbsach; gun fuath, gun ghamhlás, gun droch rùintean 'nan eridhe; their iad gur e sin an seòrsa dhaoine a dh'fheumas a bhi ann an deisco-buil Criod ma bu mhaith leò dol a steach do riogaichd Dhé.

Tha so uile fior ann an tomhas, ach air uairean bithidh e a' tighinn 'n am inntinn nach ann air buadhan maith agus moralta de 'n t-seòrsa so a bha Criod a' smuaineachadh idir, ach air an t-saorsa ionlan a tha aig leanaban o eagal agus ro-chùram 'n am beatha. Ann an dachaidh mhaith far a bheil leanabh air a chuartachadh le gaol is blàths, abair eadar sia agus dusan bliadhna, dùisgadh e anns a' mhàduinn an déidh cadal na h-oidhche gun chùram gun eagal gun ionguin. Cha ruig e leas smuaineachadh air biadh no aodach, no cia as a thig iad; tha iad air an ullachadh dhà le gràdh a phàrantan gun dragh air bith dhàsan, agus is e a chuid-san a mhàin an gabhail gu toileach agus a bhi taingeil air an son d' a

phàrantan o 'n d' fhuair e iad. Tha speur a bheatha gorm is glan is soilleir, gun sgàil gun neul gun aobhar eagail; chan 'eil eagal air mar a tha air na h-aosda gu 'n caill e a shláinte, no gu 'n caill e 'aite no a bheòshlaint, no gu 'm fàs e sean, no gu 'm faigh e bàs. Chan 'eil mothachadh aige gu bheil tim a' dol seachad, no gu bheil obair gun deanamh; chan 'eil dad a dhìth air no air iarraidh air ach sòlas is sonas a dheoghal as a h-uile mionaid, agus an uair a thig an oidhche tuiteam 'na chadal cho sèimh ris na h-ainglean.

A thuilleadh air sin tha fhios aige gu bheil a bheatha ann an glaic *Graídh* anns am faod e làn earbsa a chur; m' an tig an t-acras a'r tha a bhiadh ullaichte air a shon; tha inntinn a mhàthar làn cùram los nach bi cùram idir 'na inntinn-san. Fad finn foinneach an latha faoidh e a bhi mireag air an réidhlean ghorm ri chridhe fhéin, ris an dealain-dé agus ris na h-eòin; gun chùram, gun eagal, gun pharmad; gun a choguis 'ga bhioradh no peacadh a' cur aithreachais air.

An e so dealbh nam páisdean a bha ann an inntinn Chriod, agus ma's è, an robh e a' creidsinn gu 'n téid againn le creideamh ionlan agus earbsa ann an Dia (an creideamh a dh' atharraicheas na beanntan as an àite) air saoghal iùr a dheanamh dhuinn fhéin coltach ri saoghal an leinibh? An sin rachadh againn air gach fuath is sant is eagal is ro-chùram a tha a' puinnseanachadh ar n-anama a spionadh as agus a sgrios le cumhachd as àirde, agus làithean sona a chur seachad ann an saoghal maiseach far am bitheamaid mar na h-ainglean air nèamh.

Ann an iomadh dòigh tha eridhe is inntinn an leinibh agus eridhe is inntinn an duine cho fada bho chéile 's a tha siar agus sear, ach na 'n robh e comasach dhuinn inntinn is eridhe an leinibh fhaotainn air ais, chan ann a' cromadh a bhithear maid ach ag éirigh, is gheibheamaid plathadh de Rìoghachd Dhé a tha cho foluichte o ar stùilean 's nach 'eil sinn a' creidsinn gu bheil i idir ann.

Chan 'eil rud air an t-saorghal as bòidhche na 'n earbsa nàdurra a tha aig leanabh 'na athair agus 'na mhàthair, agus tha mi

an dùil nach e rud air bith eile (chan e an ionracas no an neochiontas no an irioslachd, no an gràdhalachd, no gu bheil iad gun ghò) a thug air Criod an gabhair mar shamhladh air a' ghnè dhaoine a théid a steach do rioghachd Dhe ach so.

Ann an cuid de chànamean tha am facial "athair" a' gabhair a steach "màthair," agus a thaobh's gu bheil eridhe màthar na's blàithe na eridhe athar tha cumhachd an fhacail air a dhùblachadh. Nach bu ghasda dhuinn a bhi a' tòiseachadh air ùrnuigh le aon fhacal a ghabhadh a stigh an dà chuid aim agus dealbh ar n-athar agus ar màthar. An uair a smuainicheas tu air leanaban no air cloinn tha fhios agad gur beag a dh' intinn am párrantan a tha iad a' tuiginn, ach aon ni tha gréim aca air le 'n dà làimh, *tha iad a' creidsinn gu bheil am párrantan glic agus gu 'm faod iad earbsa a chur annnta*.

Có a rannsaicheas Dia, no chuireas slat-thomhais ri ghliocas, no ri ghràdh, no ri chùram agus a fhreasdal-gràidh d'a chloinn? Ach is ann leis an ainn "athair" a dh' fhoillsich Criod e, agus a chionn's gu bheil fhacal-san agus fhoillseachadh-san os cionn facial gach neach eile a labhair riagh mu Dhia, foluich an t-ainm *athair* ann ad chridhe, agus gléidh ann e gun sgur, *M' athair, m' athair, m' athair*, ag ràdh riut fhéin an uair a dhùisgeas tu anns a' mhàduinn, agus a' leantuinn air a ràdh riut fhéin fad an latha, "Tha m' athair air an stiùir; tha ailm a' chruinne-cé 'n a asgail; ma's

aithne do pheacaich tiodhlaca maith a thoirt d' an cloinn, nach mò gu mór a bheir m' athair dhòmhsha na nithean air a bheil feum agam."

* * * *

Chan 'eil ann an samhladh ach samhladh fhéin, agus ged a labhair Criod mar nach do labhair neach eile riamh cha b' urrainn dhà gach ceum anns a' bheatha dhiadhaidh no ann an turus a' Chriosdaidh a dheananmh soilleir le aon samhladh no le mile samhladh. Is e an fhìrinn nach dean dad eile a' bheatha a' tha facial Dhé agus an Spiorad Naomh a' dùsgadh ann ad anam soilleir dhuit ach t' fhiosrachadh fhéin. Tha am fiosrachadh sin 'na dhiomhaireachd eadar Dia agus t' anam, agus chan 'eil ann an cainnt no ann an samhladh achi inneal mhaol no oidhrip anfhan air an fiosrachadh sin innseadh do dhaoine eile. An uair a tha cainnt no samhladh ùr agus teth agus ruithteach, mar gu 'm biodh luaidhe air ghoil, théid agad air dealbh is cumadh a thoirt dhaibh mar do mhian, agus an cur gu feum mar bhallaefhuinn, ach an uair a dh' fhuarraigheas an luaidh, agus a dh' fhàsas a' chainnt agus na samhlaidhean sean agus cho cruaidh, ri cement is ann a bhios iad a' foluch na firinn oirnn an àite a bhi 'ga foillseachadh.

Tha uile bheannachdan na beatha dhiadhaidh a' sruthadh o chreideamh; an seòrsa creideamh a tha aig páisde 'n a athair, agus 'n a mhàthair; 'n an gaol, 'n an neart, 'n an gliocas.

Anns a' Chathair

Naomh, Naomh, Naomh, tha an Tighearna ar Dia

Cha bu toigh leam riamh ministear no maighstir-sgoil fhaicinn a' suidhe anns a' chùbaid no ann an cathair, no a' cur làmh 'n am pòca, no a' cur piob no cigarette 'n am beul gus am bi obair an latha seachad, no na b' fhearr air fad, gus an deicheadh là fichead de Februari. *A mhic an duine seas air do chasan, agus labhraidh mise riut.* Seas air do chasan, no mar their iad anns an arm, "Attention"; ann an làthair an Tighearn chan ann 'n a shineadh no 'n a shuidhe gu leasg, slaodach, neo-shuimeil, a thig facial an Tighearna gu duine; feumaidh e a bhi 'n a sheasamh agus 'n a dhùsgadh, a' feitheamh air Dia, agus ag ràdh, "Labhair, a Thighearna, oir tha do sheirbhiseach ag éisdeachd."

Ach ged nach deachaidh nì riamh eadar na plaideachan a dheananmh m' ùrnuigh-

THA iomadh rud nach bu mhaith leam a dhíeadh ann an duine eile nach ceadaichinn dhomh fhéin; cha do rinn mi riamh m' ùrnuigh-mhaidne no m' ùrnuigh-oidhche anns an leabaidh na 'm b' urrainn dhomh idir éirigh. Ach air a shon sin tha fhios agam gu 'm bi daoine as fheàrr na mise 'ga dheananmh, agus gu bheil an *Salmnadar* ag ràdh "Labhraibh 'nur eridhe air blur leabaidh agus bitibh tosdach," agus ciod a tha sin a' ciallachadh ach a bli ag ùrnuigh? Chan abrainn gu bheil e ceàrr do dhuine 'ùrnuigh a dheananmh anns an leabaidh gu blàth agus gu comhfhurtachail air oidhche fhuar, ach tha e cho furasda urram agus modhanna diadhaidh a chall, agus leisg agus ro-chùram mu 'n chorpa agus mu chomhfhurtachd na feòla ionnsachadh 's gu 'm bu chòir dhuinn gach fasan a sheachnad a dh' fhaodadh faireachduinnean diadhaidh a lagachadh 'n ar eridhe.

oidhche an àite dol air mo ghlùinean ri taobh na leapa, 's ionadh searmon a sgrìobh mi anns an leabaidh, tràth 's a' mhaduinn, m' an robh an còrr de chuidéachd an tighe air an cois. Ach cha robh sín a' toirt oilbheum do m' choguis, oir tha mùghadh mór eadar a bhi a' labhairt ri Dia agus a bhi ag ullachadh ni-eigin a tha thu a' dol a ràdh ri coimhthionail. Aig am feabhas cha robh anns an sgrìobhadh de gach seòrsa a bhithinn a' deanamh anns an leabaidh ach bigeil fhann mar gu 'n biodh luch a' casdaich, ach cha robh mi riagh trom air a' chadal agus anns a' gheamhradh fhéin bhithinn a' lasadh an t-soluis agus a' tòiseachadh air m' obair aig còig uairean anns an leabaidh. Bha so a' sàbhalaigh dhomh tri uairean a h-uile maduinn, agus 'g am chumail blàth, is bha e a' freagairt orm cho maith 's na 'n robh mi a' tòiseachadh a ris air mo bheatha as ùr, gu 'n leanainn an cleachdadh so. 'S e an ceum as fhaide anns a bheil a' mhór-chuid againn a' dol air seachran, nach 'eil sinn cùramach gu leòr m' ar n-tiine.

Iain MacLeod

Bha leth-sheana bhoireannach ann an sgír Urchardain a bha aon nair 'n a searbhannta anns an tigh aig an Ollamh Iain MacLeod, an Govan, is bhiodh i ag innseadh dhomh gu 'm biodh esan ag ullachadh a shearmon 'n a shìneadh air uachdar an aodaich air an leabaidh, no air beingidh, ann an seòmar dubh dorcha as an robh a h-uile leus soluis air a dhùinadh a mach, los gu 'n rachadh aige air a smuaintean agus a bheachdachadh a chruinneachadh agus a chur an eagaibh a chéile air clàr a chuinbhne gu h-òrdail, oir cha robh e 'na chleachdadh aige a shearmoin a leughadh.

Cha bhiodh e ceart dhuinn a ràdh gu 'n d' thàinig a' chrioch air Iain MacLeod roimh 'n àm, oir chan 'eil àm air bith ro thràth ma 's e toil an Tighearn e, ach bha e air a ghearradh as m 'an gann a thug an eaglais an aire gu 'n robh neart agus ùgh-darras agus cumhachd na diadhaidheachd ann nach robh ann an gin eile d' a chomhaoisean. A mach o 'n Ollamh Tormod, a bha ann am Barony Għlaschu, cha robh gin de Chloinn Mhic Leòid a bha cho comasach ri Iain. Ged bu ghic agus bu làidir an duine Tormod a bhràthair, agus ged bu mhòr am meas a bha air anns a h-uile eaglais, thuirt am Morair Sands nach maireann nach robh air searmoin Thormoid ach blas an uisge an coimeas ri searmoin Iain air an robh blas an fhòná.

Ged nach robh Cloinn MhicLeòid 'n an sgoilearan bha tuigse aca agus èolas cinn teach

air an àird as an séideadh a' ghaoth—gaoth na firinn—nach robh aig Professors agus sgoilearan a b' fheàrr. Na beachdan a theagaisg Tormod 'n a latha fhéin mu 'n t-Sàbaid agus a thug air daoine a bhi 'ga chàineadh agus 'ga mhallachadh, sin an teagasg a tha na h-eaglaisean uile a' gabhail ris an diugh ach a mhàin grunnain bheaga de bhràthrean an sud 's an so. An uair a shinubhail Iain bha roimh-shealladh aige na bu shoilleire na bha aig duine eile air na nithean a bu chòir do 'n eaglais a thabhairt do Dhia 'n a h-aoradh agus 'n a Creideamh, agus bha e air bùidheann dheisciobul a chruinneachadh timchioll air a chumail cuimhne air coitchcannas na h-eaglais Naoimh Abstolach. 'N a latha fhéin cha do choisinn so dha ach amharus nach robh ann ach leth Phàpanach, ach an diugh tha sinn uile a' réiseadh gu Amsterdam. Thog Iain MacLeod suas a shùilean air Cnoc an Fhradhair agus chunnaic e Amsterdam fada uaith, an uair a bha sùilean dhaoine eile dhinte.

An t-Ollamh Deòrsa agus Aisling I.

Cha mhò is ann le sgoilearachd no èolas no le teagasg dhaoine eile a fhuaир an t-Ollamh Deòrsa a' ghairm a thàinig chuire o I-Chaluim-cille ach o ghuth air choreigin 'na chridhe fhéin; aisling nach 'eil daoine eile a' faicinn fhathast agus nach 'eil e fhéin a' faicinn ach gu dorcha troimh ghloine. Ach ged nach 'eil e air fhoillseachadh fhathast ciod a thig á muintireas na h-I, creid thusa mise, gur ann o Dhia a tha e, agus gu 'n teid e air aghaidh o 'n bheag gus am mór, gus nach téid a' ghrian tuille sios. Chan 'eil mise a' tuiginn gu soilleir na nithean a bhios an t-Ollamh MacLeod a' sgrìobhadh mu Bhòrd a' Chomanachaidh agus m' ar n-aran làitheil mar na h-iuchraichean a tha fosgladh dhuinn suim an èolas slàinteil agus slighe na beatha dhiadhaidh, ach bidh mi air uairean a' faireachduinn gu bheil e a' faicinn aisling agus a' cluinniunguth nach ann o thamhaisg mhanach a tha iad ach o Dhia, aislingean agus guthan d' a bheil a chomh-aoisean eile ann an eaglais na h-Alba bodhar agus dall.

Tha móran dhaoine anns an eaglais a' gabhail näire gu bheil an ènàmhagan-cogaidh a tha dol air aghaidh eadar cùirtean na h-eaglais agus a' t-Ollamh MacLeod o chionn tìme daonnan a' tionndadh air puingean lagha agus nithean beaga suarach, agus nach 'eil misneach no gliocas aig an eaglais a ràdh ris, "Imich ann an sith, agus gu 'n robh beannachd an Tighearna maille riut, agus ris na daoine òga a tha ag obair agus ag tìrnuigh còmhla riut."

Fo Chraobh Sheudair

AIR an dùthaich chan urrainn dhuit a bhi cinnteach ciod a' ghnè dhaoine a tha 'n ad choimhearsnaich gus am bi thu làimh riù dà fhichead bliadhna, agus an déidh na h-iine sin faodaidh tu a bhi air do mhealladh mar bha mise ann an Conn Mac Fhraing. Fad bhliadhna chan bhithinn ag innseadh do dh' aighean coigreach, o 'n Deas a bhiodh a' fuireach leam, an uair a bhitheamaid a' dol seachad air a' Phost Office, gur e duine anabarrach laghach a bha ann an Conn MacFhraing aig an robh e; gu 'n robh e cho truacanta agus cho faireachail 's nach leigeadh e le balach nan telegrams fiosdealain a liubhairt ann an tigh air bith ma bha droch naidheachd ann. Rachadh e fhéin leis an litir-bhuidhe, agus m' am falbhadh e chuireadh e air colair los an liubhairt a dheanamh cho coibhneil 's a b' urrainn dha, agus na 'm biodh idir tìne aige dh' fhanadh e greis de 'n latha còmhla riù, ag innseadh naidheachdan eile dhaibh a lughdachadh am bròin. An creid thu, ma tà, gu 'n deanadh duine aig an robh eridhe cho blàth tlusail, a bha 'n a ionmhasair aig an Augmentation Fund, agus 'n a chléireach aig a' Chatte Show, an gnìomh a rinn Conn MacFhraing uair a dh' ith an cat aig bantrach Mhurchaidh fear de na bigeanan a bha aig a' mhnaoi aige fo chirc. Gun fuireach ri seachd a chunntas, no àileadh a dhroch chainnte fhéin a leigeadh as a shròn, chaideh e gu tigh na bantraich; agus beirear air calman bòidheach leis a' bhalach aice, agus an làthair a' bhalaich tàirngear an amhach aige gus an robh e marbh gun sgrid. An oidhche sin fhéin bha e anns a' choinneamh-ùrnuigh, 'na shuidhe air beulaibh na cùbaid agus bantrach Mhurchaidh dà shuidheachan air a chùlaibh. Sheinn iad salm CXXXIII (air Fonn Torwood),

O feuch, cia meud am maith a nis,
cia meud an tlachd faraoen,
Bràithrean a bhi 'n an còmhnuidh
ghnàth
an sith 's an ceangal caoin.

B' e an cuspair air an robh am ministear a' bruidhinn air an fheasgar ud an rud ris an abair na Sasunnait tit air son tat, ris an abair na daoine againne dà bhuille air son aon te, agus ris an abradh Maois, sùil air son sùla is fiacail air son fiaca, agus an déidh dha leudachadh air an atharrachadh mhór a rinn Criod air an t-saoghal agus air eridheachan dhaoine o làithean Mhaois; chrìochnaich e, is dh' iarr e air Conn MacFhraing ùrnuigh a dheanamh. Rinn Conn MacFhraing ùrnuigh, no eo dhiubh rudeigin a bhios a' dol fo 'n ainm sin; thug e buidheachas do Dhia gu 'n robh iad beò ann an linn an t-soisgeil, agus gu 'n deachaidh seana nithe seachad a chionn gu 'n robh spiorad an t-soisgeil 'gan comh-chumadh ri iomhaigh Chriosd. Fhad 's a bha Conn ag ùrnuigh bha cnead agus osna aig bantrach Mhurchaidh uair ma seach, ach chan 'eil fhios aig duine eile ciod a bha tachairt 'na h-intinn. Cha mhò is urrainn mi a ràdh ciod an t-ainm ceart air na briathran buidheachais a labhair Conn an eisdeachd an t-sluagh; tha amharus agam nach robh annta ach fuaim gun bhrigh mar gu 'm biodh gorracail a dheanadh cathagan, agus nach e mhàin nach d' éirich iad cho àrd ri nèamh ach nach do chuir iad aon għluasad beag no smuain 'na eanchainn fhéin. Feumaidh sinn seirbhis a dheanamh do Dhia le ar buadhan uile; anam is eanchainn; ar tùr agus ar tuigse. Bhiodh móran dhaoine nà 's fhéarr na tha iad na 'n cleachdadh iad an tùr nàdurra, agus na 'n robh na bu lugha de chràbhadh annta.

* * * *

An uair a dh' fhàs Evander Ross, am foirbheach laghach, sgith a dh' earraghloir Chuinn, dh' phosgail e a shùilean agus ciod a b' iongantaiche leis ach nach e guth Chuinn a bha e a nis a' cluinni idir ach guth eile a dh' aithnich e anns a' mhionaid (oir is aithne do na caoraich a ghuth) ach chan fhaca e duine, ged a bha na facail a' fuaimneachadh air feadh na h-eaglais uile, "Athair, thoir matheanas dha, oir chan 'eil fhios aige ciod a tha e a' deanamh."

An t-Ollamh Ruairidh MacLeòid

THA ministearan agus missionaraidhean na Gàidhealtachd agus nan Eileanan an diugh fo bhròn mar gu 'n cailleadh gach aon aca caraid pearsona. Sin an fhìor fhacal a tha freagairt air an Ollamh chaomh nach maireann; duine a rinn càirdean dha

fhéin anns gach àite an robh e, agus a chùm iad. Có riagh a chunnaic gruaim air aodann Ruairidh MhicLeòid? agus ma bha thu còmhla ris anns an sgoil no anns an Oïlthigh lasadh aghaidh le tòileachadh an uair a thachradh tu ris aig coinneamh, agus is e a'

cheud fhacal a theireadh e, "Fan rium an uair a bhios a' choinneamh thairis is thig leam do'n Chlub." Anns a' Chlub gheibheadh tu aoigheachd agus biadh agus smog mar bu mhaith a b' aithne do dhuin-uasal agus do dhuine còir sin a thoirt d' a chàirdean, agus fad na h-uine seanchas eridheil blàth gun ghò gun ghath ann.

Bha e tri feichead 's a h-oched deug; air oilceanachadh an Sgoil Raining, an Ionar-nis; an Oiltighnean Chill-rimhinn agus Glaschu, ann an Collaisde na Trianaid an Glaschu; air a shuidheachadh 'na cheud eaglais (an Eaglais Shaor) an Clydebank an 1897. Seachd bliadhna 'n a dhéidh sin thainig gairm chuige o chòmhlan fhògarraich air an aineol ann an Sasunn (dlith do Lunnainn) ag iarraidh air dol air an ceann a chur air chois Eaglais Chléireachail ann an Frognaid. Anns a' choimhthionail sin bha Annie Swan agus Uilleam Robertson Nicoll 'n am buill aige. Bu ro thoigh leam boireannach banail, glie, diadhaidh mar a bha Annie Swan a bhi 's a' choimhthional agam, ach cha bhithinn diombach ged rachadh W.R.N. leis na Baistich. Fo riaghlaadh Ruairidh MhicLeòid dh' fhàs an coimhthional ùr ud gu maith làidir, ach bha tarruig aig obair eile air Maighstir Ruairidh do Dhùn-eideann, agus ann an 1924 bha e air a chur os eionn obair nam missionaraidhean Gàidhealach anns an eaglais U.F. gun phàigheadh. Bha e gu maith air a dhòigh, agus chosd e barrachd d' a airgiot fhéin ann an seirbhís na h-eaglais na duine eile a b' aithne dhomh ach a mhàin an t-Ollamh uasal, Seumas C. Russell, seana mhiniestear Cheann-loch. Bha e fialaidh gu nàdurra; bha a làmh 'na phòca gun tighinn as idir, agus eadar na thug e de

chuideachadh do bhalaich òga a bha 'n an éiginn, do pheathraighean mhiniestearan a bha gun bheòshlaint agus gun phension 'nan seann aois, agus do sheòrsachan eile a bha an cruaidh-chàs, b' airidh e air an ainm *Cobhair nan geas*. Ach bha na gniomharan laghach is uasal a bhiodh e a' deanamh eadar e fhéin 's a làmh dheas; cha robh fhios aig a làimh chli air.

'S e rud cho feumail 's a thòisich e air, an sgoil shamhraidh aig na missionaraidhean, far a bheil iad a' factainn teagascg o dhiadhairean na h-eaglais, companas ri càch a chéile, agus atharrachadh fad beagan làithean anns a' bhliadhna o dhaoine agus o choimhearsnaich, o obair agus o sheallaidhean d' a bheil iad a' fas seachd sgith. Is fhéairrd a h-uile duine anail bheò an t-saoghal mhóir a shéideadh air, agus dol air chuaireart o'n tigh ged nach rachadh e na b' fhaide na Caol Acuinn.

Bha e anabarrach dìleas air chùl nam missionaraidhean, agus cha mhór nach tugadh e ort a chreidsinn nach robh ann an Chrysostom 'ach searmonaiche truagh làimh ri feedhainn dhiubh. Cha chuala mi e fhéin riamh a' searmonachadh, is cha robh a Ghàidhlig maith gu leòr gu 'm biodh saorsa aige innse, ach thuirt an t-Ard Ollamh, H. R. Mac-an-tòisich rium nach robh móran mhiniestearan an eaglais na h-Alba a b' fhéarr leis eisdeachd ris am Beurla a chionn gu 'n robh gaoth an Spioraid a' séideadh 'na shearmonachadh.

Cha robh e na bu gheur-chùisiche no na bu phongaile na daoine eile ann an gnothuichean, ach cha b' e a shearmonachadh no a riaghlaireachd a choisinn dha meas agus gean-maith a bhràithrean ach an teine blàth a bha 'na chridhe.

Aig an Uinneig

"Scottish Gaelic Studies," Vol. vi, Pt. 2.

Chan 'eil móran ciùil anns an leabhran so ach thata gu leòir de bhiadh ann agus is e sin a tha dhith air na sgoilearan a bhios 'ga leughadh. 'S e a' cheud phaipear air an do sheall mi am paipear a sgrìobh Coinneach Jackson, a chionn gur esan am professor ùr a bhios againn an Dùn-eideann, agus gu 'm bu mhaith leam obair a làimhe fhaicinn. Ach gu mi-shealbhach cha robh aige anns an àireamh so ach euspair aotrom suarach nach tugadh eothrom do dhuine air bith tarruig air a sgil no air a sgoil; pasgan de sgeulachdan leanabail a chruinnich e ann an Nova Scotia agus a chuir e sìos anns an dearbh litreachadh anns

an robh iad air am fuaimeachadh leis na daoine a dh' aithris dha na sgeulachdan. "Bha ri, chuir á fawbh fear air thrusadh a mhàil, agus 'a ro gin a' tilleadh. Agus thànaig Deorsa agus thuirist a: "Fawbh mise." Thuirist a' ri: "'a thill u tuilleadh." . . . Agus dh' fhoighneache á dheth co miad urchair a bha 'ge; agus thug e dheth (a) ad, agus wois gidh tu ro 'n ad" . . . léni esan air muin an eich aig a' robair agus thiundaидh a ma chuairst agus haidh a air mharcheache eich a robair, 's duir a chaimhid a' robair a robh sign aige air 'n each aige héin."

Tha fhios agam gu bheil móran sgoilearan an dùil gur e ulaidh fhiachail a tha ann an sgeulachd air bith a gheibh iad o sheann

duine, agus gu bheil i na 's fiachaile air fad ma tha i air a cur air clàr ann an cainnt bhriste nam mithean, mar nach b' fheàrr a' Ghàidhlig uasal na Lallans. Theagamh gur spitheag so ann an teampull an eòlais, ach air a shon sin chan 'eil ann an gorracail ach gorracail fhéin.

'S e an cùrsa as fheàrr de 'n bhiadh air an tràth so an litreachadh agus an riaghait a tha air a chur air *Serglige Con Culainn* le Myles Dillon, a tha mi cinnteach a rinn an obair gu maith ged nach gabh mise orm fhéin breith a thoirt oirre. Cha do rinn mi ach sùil a thoirt thairis oirre feuch am faicinn sreathan innse a bha agam ri thionndadh gu Beurla ann am paipear-easnachadh o chioun leth-cheud bliadhna.

Tha paipear feumail aig Fear Chanaidh anns an àireamh so mu ainmean àitean anns na h-Eileanan an Iar, gu sònruichte ainmean Lochlannach, far a bheil brìgh no ciall an fhacail air fholuch a chionn gu bheil litir air a fàgail a mach as. Ach am bitheantas an uair a chluinneas tu an t-ainm air fhuaim-neachadh le muinntir an aite innseidh do chluas dhuit gu 'm feum thu a bhi 'n ad eararas.

Ris an fheadhainn a fhuair e ann am Barraidh dh' fhaodadh e iad so á Tiriodh a chur riutha, Sa' alum, Mi' alum.

Tha W. L. Lorimer a' tòiseachadh air rannsachadh na ceiste as ùr, "C' uin a sguir Gàidhlig gu tur de bhi air a bruidhinn ann an Carr-aig (Ionar-Ar) agus an Gallghaill. Tha e duilich a rádh, ach tha aon fhacal neònach aig deireadh a sheanchais:—"Dh' innis an t-Ollamh Sprott do 'n t-Siorram Mac Fhearghuis gu 'n robh foirbheach anns an eaglais Shaoir ann am Ballantrae mu 'n bhliadhna 1864, a bha Gàidhlig aig athair." Agus faodaidh gu 'n robh foirbheach ann an Dunbar a bha Gàidhlig aig a mhàthair!

Tha am fear-deasachaidh, Iain Dòmhnullach, a' deanamh iomraidh anns an àireamh so air a' chall mhór a thàinig air sgoilearachd na Gàidhlig le bàs an Ollaimh Uilleam MacBhàtar anns an robh taic nach robh ann an neach eile d' ar daoine.

Sulpetrone

Chunnaic mi naidheachd mhaith ann am paipear-naidheachd an la roimhe, gu bheil na doctaorean air cungaidh no lochlainntùr fhaotainn a mach a leighseas an luibhre; stuth ris an abair iad *Sulpetrone*. Bu mhaith leam na' m b' fhìor. Ged nach deanadh a' chungaideh so ach an luibhre a chumail fodha ann an tomathas bu mhór sin fhéin, oir 's e plàigh uamhasach a tha innse, agus tha e air a rádh gu bheil muillean lobhar ann an China a mhàin.

Am measg nan dearbhailean a thug Criod do Eoin a' Bhaistidh gu' m b' esan an Slànuighear a bha ri teachd, thuirt e gu 'n robh na doill a' faotainn am fradhair, na bacail agimeachd, na bodhair a' cluimintinn, na lobhair air an glanadh, agus móran air an leigheas o phlàighean. Tha an obair mhaith sin a' dol air aghaidh an diugh fhathast air chor agus nach 'eil e ceart dhuinn a rádh gu 'n do sguir obair thròcaireach Chriosd air thalamh. Tha i a' dol air aghaidh na's dùrachdaiche na bha i riamh agus na's dìcheallaiche, ged a tha i air a deanamh ann an dòighean a tha ùr dhuinne, agus le daoine nach robh riamh air an coisrigeadh le easbuig no sagart no cléir.

Bidh e iomadh uair a' cur ioghnaidh orm car son a bhios mi fhéin agus daoine eile ann an ùrnuighean na h-eaglais a' toirt buidheachais do Dhia air son seann Iudhaich anns nach robh móran feum anns an t-saoghal ach a tha air an ainmeachadh anns a' Bhiobull, agus nach tug sinn riamh buidheachas dha air son obair chriosdail agus bhuadhor nan daoine a fhuair a mach *M. and B.* agus Penicillin, cungaidhean a thug na miltean o' n bhàs. Chan 'eil aobhar eile air a shon so ach droch chleachadh agus cion toirt fainear.

Bha R. L. Stevenson gu maith cruaidh agus ruighinn ann an suidheachadh goirt, ach an uair a chaidh e a dh' fhaicinn *Dachaidh nan Lobhar* ann am Molokai, agus a chunnaic e dà bhanaltrum òg, caileagan bòidheach, agus solus a' ghràidh agus na tròcair air an aodann, a' frithealadh gun eagal gun sgreamh do chreuchdaich a bha an fheòil a' lobhadh dhiubh, cha b' urrainn dha gun deòir a shileadh. Bhean e ri gàirdean té dhiubh is thuirt e. rithe ann an guth ciùin, "Gu cinnteach tha e a' dol romhad a dheanamh do bheatha."

An uair a bha e air thalamh thuirt Criod.

Glanainn na lobhair, agus anns na láithean deireannach so tha na lobhair air an glanadh, agus co dhiubh e is sagartan no ministearan no doctaorean no chemists a tha 'ga dheanamh is ann do Dhia a bhuineas an clùiù.

Briathran a' Bhiobuill

'S e 'n aon rud às mothà tha mi ag ionndrainn ann an seirbhisean na h-eaglais air an t-Sàbaid nach 'eil mi a' cluimintinn uiread bruidhne 's a bu mhaith leam mu Dhia. Sin an seòrsa searmonachaideh as fheàrr leam, ciod a tha am Biobull ag rádh mu Dhia. Rachadh agam air a' chuid mhòr de na nithean eile a bhios mi a' cluimintinn anns an eaglais a rádh riùm fhéin, agus ged nach cluinninn idir iad cha bhàsaicheadh

m' anam le gort. Tha fhios agam gu maith ciod is eòir dhomh a dheanamh mar Chriosduidh, ciod an dàimh anns am bu chòir dhomh tighinn beò ri m' choimhearsnaich, ach chan 'eil anns na nithean sin uile ach nithean beaga a thuiteas gu nàdurra 'n an àite fhéin an uair a tha do chridhe air a ghlacadh leis an Ionghnadh so, *DIA*, Dia anns a bheil do bhith agus do bheatha agus air nach fhaigheadh tu eòlas gu bràth mur foillsicheadh e e fein anns a' Bhiobull.

Cha bhiodh feum ann dhuitsa no dhòmhlsa a bhi cluinnintinn bruidhne air an t-Sàbaid mu Dhia an Cruithear, agus chan e sin an seachas mu Dhia a tha mi ag ionndrainn. Ciod as aithne do dhuine air thalamh mu 'n Chruithear, an spiorad neo-chruthaichte, gun toiseach, gun chrioch, gun tomhas; ciod e 'n a bhith òirdheare; an glòr agus am maise a bhuadhan, agus ann an iomlanchadh a nàdurir. Tha an Dia sin gu buileach foluichte oirnn, agus is e an Dia ris a bheil ar ghothuch an Dia a dh' fhoillsich e fhéin 'n a fhacal. Sin am facal a tha buannachdail dhuinn eisdeachd ris, agus a ràdh na firinn chan 'eil dad eile anns a' Bhiobull ach na tha e ag ràdh mu Dhia. Sin saibhreas agus solus a' Bhiobuill, agus ged nach biodh ministear maith air searmonachadh, no òrdaill 'na theagascg, no soilleir 'n a bheireachadh, dh' eisдин le tlachd ris uair an uaireadair na 'n leanadh e air bruidhinn air na nithean a tha am Biobull ag ràdh mu Dhia. Annas na làithean so tha cho beag de chainnt litireil a' Bhiobuill ann an searmon 's gu 'n leum do chridhe le toileachadh an uair a thig aon fhacal fhéin, mar gu' m biodh fear-turuis air cluain ghorm a ruighinn ann am meadhon fàsaich.

An Comanachadh air an Radio

Tha mi a' sgrìobhadh so air là na Sàbaid, a' chòigeamh là de Februari, an déidh dhomh a bhi ag eisdeachd ri seirbhis o eaglais Dhùn-Bearnaidh, am Peart, far an robh sàcramaid Suipear an Tighearna air a frithhealadh. Bha 'n dìle uisge ann anns a' mhaduinn, agus aig an uair as abhaist dhomh a bhi coiseachd do 'n eaglais bha an sneachd flichneach cho trom 's nach tugaimm m' aghaidh dha. Sin a thug cothrom dhomh eisdeachd ris an t-seirbhis so, agus m' am fàs mo chuimhne fam bu mhaith leam a chur sios air an duilleig so ciamar a dhùridh an t-seirbhis orm. Chan abair mi gu 'm bu toigh leam i, ged tha sin fior, no gu 'n do thaitinn i rium, no gu 'n do chòrd i rium, oir chan 'eil an dòigh-bruidhne sin no gin de na facail sin freagarrach do Shàcramaid Naomh. Tha

sinn a' gabhail na Sàcramaid mar thiodhlac nèamhaidh a tha 'n a meadhon eifeachdach chum slàinte co dhiubh a tha am modh anns a bheil i air a frithhealadh a' taitinn ruinn no nach 'eil.

A thaobh alt agus ealaín agus foirm na seirbhis, grinneas agus gasdachd agus cuimse na cainnute, cha b' urrainn dhi a bhi na b' fhèarr; bha a h-uile ni a bhuineas dha sin coimhlionta. Agus a thuilleadh air sin, bha gach amharus is eagal a bha air daoine nach freagradh sàmhchair is sòluimteachd a' chomanachaiddh agus bith-sgeilm an Radio air a chéile, bha iad gun bhonn.

Tha dà ni a' seasamh a mach 'n am chiuimhne o 'n t-seirbhis anns an robh páirt agam an diugh (1) an luach a tha ann an guth naomh sòluimte anns an eaglais agus ann an seirbhis an t-soisgeil. Bu mhaith do 'n chuid mhór de mhiniștearan na 'n robh an guth glan soillear aca a tha aig an fhearr a bha air cheann na seirbhis an dingh, agus na 'n rachadh againn air bruidhinn cho maith ris, ach bha sgaile chruaidh smachdail 'n a ghuth, mar gu 'm biodh òrd a' bualadh air innean, auns an robh barrachd de chabhadh an Radio na de fhàileadh cùbhraidh an t-seòdmair uachdraich. Air an làimh eile bha sòluimteachd naomh gu nàdurra ann an guth caol ciuin an fhir a bha 'ga chuideachadh, agus a leugh na h-earrauna freagarrach a bha air an leughadh aig a' Bhòrd. Is sona iadsan a dhùblacheas an t-ùghdarras agus an naomhachd a tha cheana ann am facal an Tighearna le 'n guth; ofrail air altair Dhe a tha 'n a mheadhon-gràis do nihóran. Uair a bha ministear Gàidhealach aig an Ard Sheanadh, an Dùn-éideann, chaidh e do Eaglais an Naoimh Cuthbert air an t-Sàbaid. Bha páirt aig triùir no cheathrar de choigrich ainmeil anns an t-seirbhis, ach thuirt e rium nach d' fhairich e gu robh é ann an eaglais gus an d' éirich Wallace Williamson a dh' innseadh gu 'm biodh *Collection* air a thogail air son aobhar air choreigin. Bha ghuth cho milis.

(2) Mar tha seirbhisean na h-eaglais agus gu sònruichte seirbhis a' Chomanachaiddh air an eur 'san aon mholldair. A mach o dhealachadh, beag ann an còrr fhacal, chluinneadh tu an t-seirbhis a chuala sinn an diugh anns a' chuid mhór a dh' eaglaisean anns an tìr. Tha an dà chuid call agus buannachd anns an atharrachadh so. Tha ulaidh phrìseil aig an eaglais ann an Ùrnigh-ean nan naomh o chionn nan ceudan bliadhna, d' am bu chòir dhi feum a dheanamh 'na h-aoradh, agus cha bhiodh e idir neo-fhreagarrach gu 'm biodh an aon seirbhis anns a h-uile eaglais air son Baistidh,

Pòsaidh, Comanachaидh, Tiодhlacadh nam marbh, air an bu choir dhuinn a bhi cho eòlach's a tha sinn air Urnuigh an Tighearna. Ach air a shon sin cha bu mhaith gu 'n tiormaicheadh tobar na h-ùrnuigh anns an eaglais, no gu 'n cailleadh ministearan òga, le cion cleachdaidh, no le bhi a' leigeil an taic ri ùrnuighean a sgriobh iad, an comas air athchuingean agus eadar-għuidhe an t-sluagh a chur an láthair an Tighearna ann am briathran freagarrach, mar a their sinn, as an ceann fhéin no as an seasamh. Is e ùrnuigh an obair as cudthromaiche ann am beatha

ministeir; gabhaidh searmon ullachadh ann an cabhaig no ann an leisg, ach ann an ùrnuigh is e *thu fhéin* a dh' fheumas tu ullachadh, do chridhe fhéin, agus do chohomunn fhéin ri Dia a h-uile latha.

An uair a chuala mi iomradh an toiseach gu 'n robh seirbhis Suipear an Tighearna ri bhi air an Radio chuir e eagal orm, agus faodaidh mi a ràdh, uamhas; ach a nis an déidh dhomh an t-seirbhis a chluinntinn feumaidh mi a ràdh, mar thuirt an Salmadair, "ghabh mi eagal móir an uair nach robh aobhar eagail ann."

Thuit iad air falbh

AM measg nam facial eile a tha a' tuiteam á cleachdadh tha am facial cùl-shleamhnachadh. Cha chuala mi e anns an eaglais, agus cha do leugh mi e ann an leabhar no ann am paippear-naidheachd o chionn bhliadh-nachan. Theagamh gu bheil facial eile aca air a shon a nis, ach is e facial maith agus facial lädir as a' Bhiobull a bha ann, is bhithinn duilich e dhol á fasan oir chan e mhàin nach 'eil an droch rud a tha e a' ciallachadh a' dol á cleachdadh, ach tha e na's cumanta na bha e riagh.

Annas na làithean so is toigh le daoine a bhi creidsinn gu bheil iad daonnan a' dol air an aghaidh agus nach 'eil iad uair air bith a' dol air an ais. Chan 'eil teagamh nach 'eil adhartas 'ga dheanamh ann an iomadh dòigh, ach ann an iomadh dòigh eile tha sinn a' dol an coinneamh ar eùil; a' fàs reamhar, a fàs saoibhir, agus a' fàs sòghail; a' toirt gnùis do dhiathan coimh-each, agus an Tighearn Dia, Dia ar n-aithrichcean, a bha sinn air ar baisteadh 'n a ainm agus 'na eaglais ag ràdh ruinn, "Rachaibh agus glaođhaibh ris na diathan a roghnaich sibh; teasaigeadh iad sibh ann an ám bhur teanntachd."

Ach chan 'eil na diathan so a roghnaich sinn roimh 'n Dia bħeo agus fhior 'g ar teasaiginn, agus is mithich dhuinn tionndadh ri Dòchas Israel agus an ùrnuigh a chur suas ris a chuir Ieremiah suas, "Ged tha ar n-euceart a' tabhairt fianuis 'n ar n-agħaidh, o Iehobħah, dean thusa air sgàth t' ainme féin; oir tha ar cùl-shleamhnuidhean lionmhor, pheacaich sinn a d' aghaidh. O dhòchais Israēl, a Shlànugħeari ám teanntachd, e' uim am bittheadh tu mar fhearr-cuairt anns an tir? Gidheadh tha thusa, O Iehobħah, 'n ar meadħon, agus ortsa, tha sinn air ar n-ainmeachadh; na dean ar tréigsinn."

Chan 'eil ann an eachdraidh an t-saogħail

ach duilleag an sud agus an so de bhreith-eanas Dhé air na rioghachdan, agus ged bhios creidmhich air uairean ag ràdh nithean neònach agus leanabail mu 'n teagastg so agus mì-chreidich ag ràdh nithean a cheart cho neònach is leanabail uime, agus fada na's a toibheumaiche, tha e cho fior 's a tha am Biobull ag ràdh gur e tuarasdal a' chùl-shleamhnachaidh truaighe agus teann-tachd aimsireil agus sgrios spioradail.

Tha cùl-shleamhnachadh a' ciallachadh tionndadh air t' ais. Co ris a their thu duine a thionndaidh air ais? Their ri duine a rinn aon uair roghainn de 'n ni mhaith agus a bhlaibh de 'n tiodhlac næamh-aidh, ach a thuit air falbh o Dia. Cuimhnich gur ann o Dia a mhàin as urrainn dhuit cùl-shleamhnachadh, facial sòluimte. Air uairean thig eadar thu fhéin agus doine, ach chan e sin am facial a tha freagarrach air do shuidheachadh an uair a tha thu a' tionndadh air falbh o Dia. An uair a thionndas tu air falbh o Dia tha thu a' cùl-shleamhnachadh, agus is ann agadsa a mhàin a tha a' choire.

Ged nach biodh ann ach cho furasda 's a tha e le daoine agus le riøghlachdan an diugh am böidean a bhriseadh; böidean sòluimte, böidean pòsaidh, böidean eaglais, böidean sítħe eadar riøghachdan, bu leor an fħianus sin fhéin gu bheil sinn a' cùl-shleamhnachadh o Dia. An uair a leughas tu ciod a tha daoine ciallach pongail, a tha cleachte ri 'm briathran a thomħas, ag ràdh mu staid mhoralta na dùthċha, a' mhèirle agus a' mhealltaireachd agus an neo-mhoraltachd a tha dol air aghaidh, ainm agus là an Tighearna air am mi-naomhachadh agus coguisean an t-sluagh a' fàs maol, saoilidh tu gur ann ri fàidhean Israel a tha thu ag eisdeachd, a' maoidleħħad breitħeanais air an t-sluagh agus 'gan gairm gu aithreachsen.

Seachduin na Ceusa

"O sibhse uile tha a' gabhail an rathaid, amhaireibh agus faicibh am bheil bròn sam bith cosmhuil ri mo bhròn-sa."—*Tuireadh Ieremiah i. 12.*

"Pill, o m' anam gu d' shuaimhneas."—*Salm cxvi. 7.*

UAIR a dh' fhaighnich an duine caomh, agus an duine diadhaidh, ris an abradh iad *Rabbi Duncan* de chaileig bhig a bha anns an scoil, "C' àite bheil sibh a' leughadh anns a' Bhiobull an diugh?" flreagair a' chaileag, "tha sinn a' leughadh far a bheil e air innseadh mu na nithean a thachair do Iosa Criod air an t-seachduin mu dheireadh d'a bheatha."

"O bhrònag," arsa *Rabbi Duncan*, "b' e sin seachduin nach fhacas a leithid riagh air an talamh, agus nach fhaicear a leithid eile gu bràth"; agus an sin dhìchuidhniche e gu buileach a' chaileag ris an robh e a' bruidhinn, agus gach ni eile a bhuiteadh do'n t-saoghal so, is thòisich e air bruidhinn ris fhéin mu dhùiomhreachd na diadhaideachd.

* * * * *

Aig an àm so de 'n bhliadhna tha an Eaglais a' cur impidh air a sluagh iad a chuimhneachadh nan nithean a dh' fhuiling Criod air an sgàth air a' chramm-cheusaichd agus na nithean a thachair air maduinn na h-aiseirigh.

Cuidich leinn, a Thighearna, ùine a ghabail air gach là de 'n t-seachduin so a dhol air ar glùinean a' d'luathair chum moladh agus buidheachas a thabhairt dhuit air son fulangas agus bàs ar Slànuigheir a thug beatha agus neo-bhàsmhorachd gu solus le cumhachd 'aiseirigh. Amen.

* * * * *

Sabaid an Iolaich

(*Air an là so mharcaich e a steach do 'n bhaile naomh*)

Feuch tha do Righ a' teàthd a' d'ionnsuidh gu ciùin agus e 'na shuidhe air asail.—*Mata xxi. 5.*

Hosanna do mhac Dhaibhidh: bean-naichte gu robh an Ti a thig ann an ainm an Tighearna; hosanna anns na h-àrdaibh.—*Mata xxi. 9.*

Na' m b' aithne dhuit, eadhon dhuit-se, na nithean a bhuiteas do d' shith! ach a nis tha iad foluichte o d' shùilibh.—*Lucas xix. 42.*

Bheir sinn, a Righ 's a Shlànuighear, Dhuit clù is glòir gach linn,
Mar sheinn o shean a' chlann dhuit
Gu h-ait hosanna binn.

Is tù àrd-uachd' ran Israeil.
Mac rioghail Dhaibhidh mhòir
Tha 'teachd an ainm an Tighearna,
Aon bheannaicht! "Righ na Glòir."

A Thighearn Iosa, a ghuil os cionn a' bhaile naoimh agus os cionn nan daoine aig nach robh fhios gu 'n robh iad dall, na leig leinn a bhi 'g ar mealladh fhéin, ach fosgail ar sùilean agus fosgail ar cridheachan chum 's gu 'n gabh-sinn riutsa a tha an diugh a' labhairt ruinn ann an ainm an Tighearna mar ar Righ agus ar Slànuighear. Amen.

* * * * *

Di-luain roimh'n Chàisg

(*B' e so an là a dh' iomain e an luchd-malairet a mach as an teampull*)

Chaidh Iosa a steach do 'n teampull agus thòisich e air an dream a bha a' reic agus a' ceannach 's an teampull a chur a mach.—*Marc. xi. 15.*

Goirear tigh iùrnigh de m' thigh-sa; ach rinn sibhse 'n a gharaidh luchd-reubainn e.—*Mata xxi. 13.*

Tha teampull Dhé naomh, agus is sibhse e.—*I Cor. iii. 17.*

*Thigibh is rachamaid gu Dia
le cridhe tianhaidh bròin
Ged pheacaich sinn ni esan iochd
air anmaibh briste leòint.*

A Thighearn Iosa, a chuir a mach á teampull Dhé an dream a bha 'ga mhì-naomhachadh, agus a theagaig dhuinn le falal an abstoil gur e ar cridhe teampull an Athar, cuir a mach as ar cridheachan na h-aoighean agus na nithean peacach a tha toirt oilbheim do d' shùil chum 's gu 'm bi sinn glan 'n ar cridhe; iriosal agus stuama agus blàth-chridheach. Cuir a mach as ar cridhe spiorad na marsantachd agus gaol buannachd, air eagal gu 'n saoil sinn gur mò am biadh na bheatha, agus gu 'm bi ro-chùram oirnn mu nithean nach mair ach seal. Amen.

Di-màirt roimh 'n Chàisg

(*An là a theagaing e le cosmhalachdan sòluimte*)

Dh' iarr na h-àrd-shagartan agus na sgriobhaichean cionnas a ghlacadh iad e le foill, agus a chuireadh iad gu bàs e.—*Marc xiv.* 1.

Ach an uair bu mhiann leò breith air, bha eagal a' phobuill orra, oir bha meas faidh aca air.—*Mata xxi.* 46.

Is an-aoibhinn do'n duine sin le'm brathar Mac an duine.—*Mata xxvi.* 24.

A Dhé na bi-sa fada bhúam,
oir's dhùth dhomh trioblaid theann;
'S gun again neach gu m' chuideachadh,
no aon a chuireas leam.

Do chuitaich umam móran tarbh
mu m' thimchioll air gach làimh;
Dh' iadh umam tairbh ro làidir borb
am Bàsan bha 'nan tàmh.

Mar uisge dhòirteadh mise mach,
mo chàmhan sgàint' o chéil';
Mo chridh' am chom an taobh a stigh
air leaghadh tà mэр chéir.

A Thighearna Iosa. a labhair air co-ainm an là so, cosmhalachdan a tha toirt breith air an eaglais agus air an t-saoghal, cuidich leinn a bhi furachail agus faicilleach ann an seirbhis do rioghachd, air eagal gu 'n tòisich breitheanas aig ar tigh-ne, agus cuidich leinn a bhi dileas do Chriosd agus d' a eaglais chum gu' m bi dòchas againn aig uair ar bàis, gu' n gabhar a steach sinn maille riut-sa ann ad àite còmhnuidh air neamh. Amen.

* * * * *

Di-ciadaoin roimh 'n Chàisg

(*Dh' fhan e ann am Betani; an là a chaidh Iudas a dh' ionnsuidh nan sagartan gu bhrath.*)

Ghabh iad comhairle le chéile chun Iosa a ghlacadh le feall, agus a chur gu bàs.—*Mata xxvi.* 4.

B' aithne do Iudas an t-àite; oir thainig Iosa gu tric an sin maille r' a dheisciobuil.—*Eoin xviii.* 2.

Agus thubhaint Iosa ris, “Iudais, am bheil thu le pòig a' brath Mhic an duine?”—*Lucas xxii.* 48.

Tha an eridhe cealgach thar nan uile nithean.—*Ieremiah xvii.* 9.

'S e fulangas mo Shlànuigheir
A bhios mo dhàn a' loidh.
Mór ivioslachd an Ard-righ sin
'Na bhlèirth 's 'na bhàs ro chruaidh;
'S e 'n t-ionganast bu mhiorbhuilich'
Chaidh innseadh riagh do shluagh,
An Dia bha ann o shiornuidheachd
Bhi fàs 'na chiochran truagh.

A Thighearna Iosa, a chuir seachad co-ainm an là so ann an sàmhchair Bhetani, ag ullachadh t' anama, ann an co-chomunn an Athar, air son an fhulangais agus a' bhrdin a bha a' feitheamh ort, cuidich leinn cùisean an t-saoghal a leigeil seachad car greis agus ar n-inntinnean a shocruchadh air na nithean a dh' fhulingh thu air an t-slighe gu Calbhari, ceum air cheum, chum 's gu' m bi bròn diadhaidh air a dhùsgadh annainn air son ar peacaidhean a thoill mallachd Dhé. Amen.

* * * * *

Di-ardaoin roimh 'n Chàisg

Chaidh Iosa o Bhetani gu Ierusalem; anns an fheasgar anns an t-seomar uachdrach nigh e casan nan deisciobul, is chuir e air chois Sàcramaid na Suipearach, agus air dhaibh laoidh a sheinn, chaidh iad a mach gu Sliabh nan Crann-olaith, far an do ghleac Iosa ri Dia ann an éiginn anama anns an dorchadas.

Le mór thogradh mhiannaich mi a' Chàisg itheadh maille ribh roimh dhomh fulang.—*Lucas xxii.* 15.

Deanaibh-se so mar chuimhneachan ormsa —Aithne an Tighearna.

Is mise an t-aran beò a thàinig a nuas o næamh.—*Eoin. vi.* 51.

A Thighearna, thoir dhuinn an t-aran so an còmhnuidh.—*Eoin. vi.* 34.

Mo chorp-sa briste, amhul so
feuch bheir mí dhùibh gu saor,
Oir air bhùr son-sa bhriseadh e
's air son a' chinne-dàon.

Glaacaibh is ithibh uime sin,
is cuimhnichibh mo bhàs,
Gach uair a ni sibh 'n obair cheudn'
'na dhéidh so gu là bhràth

A Thighearna Iosa, a dh'iarr air na deisciobuil fantuinn maille riut, agus faire a dheanamh maille riut ann an Gàradh Ghetsemané, cuidich leinn a h-uile là faire agus àrnuigh a dheanamh, air eagal gu 'n tuit sinn ann am buaireadh no ann an cadal spioradail, agus cuidich leim an dùgh gu sònruichte anfhanachd na feòla a smachdachadh chum 's nach aom cadal no suain oirnn am feedh 's a tha sinn a' cuimhneachadh air a' chupan shearbh a dh' ol thusa, a Shlànuighear bheann-achte, air ghaol sinne a shaoradh. Amen.

Di-haoine na Ceusa

(Aig naoi uairean 's a' mhaduinn bha Iosa air a cheusadh, ach bha an anail ann gu tri uairean a dh' fheasgar, an uair a thug e a spiorad suas do Dhia).

A nis o 'n t-seathamh uair bha dorchadas air an tir uile gus an naoieamh uair, agus mu thimchioll na naoieamh uaire dh' eigh Iosa le guth àrd, Mo Dhia, Mo Dhia, car son a thréig thu mi? —*Mata xxvii. 45-6.* Bha e air àireamh am measg nan ciontach, agus thug iadsan a bha dol seachad anacainnt dha, a' crathadh an cinn agus ag ràdh, Fòir ort fèin agus thig a nuas o 'n chramm-cheusaidh. Agus mar an ceudna thubhaint na h-àrd shagartan agus na sgriobhaichean ri chéile, a' deanamh fanoid air, Shaor e daoine eile, chan 'eil e comasach air e fèin a shaoradh.—*Marc. xv. 29-31.*

An sin thubhaint Iosa, Athair, their maitheanas dhaibh, oir chan 'eil fhios aca eiod a tha iad a' deanamh.—*Lucas xxviii. 34.*

Thubhaint Iosa, Tha e eriochnaichte, agus air eromadh a chinn dha thug e suas a spiorad.—*Eoin. xix. 30.*

Chaidh daoine dall is ceanairceach
Air seachran truagh mar threud,
Ach ghiùlain Criod a'n-casaontas
Is dhiol a'n-uile bheud.

"Tha 'n obair eriochnaicht"—bhàsaich Criod
air son a' chime-daon,
Lom-fluasgladh thug e dhuinn o 'n bhàs;
o chumhachd Shàtain shaor."

A Thighearn ar Dia, ann an solus a' chroinn-cheusaidh tha sinn a' faicinn gràinealachd uamhasach a' pheacaidh, ach ann an solus a' chroinn-cheusaidh tha sinn a' faicinn do thròcair iongantach mar an ceudna. Dean tròcair oirnn a Dhia nan gràs; agus deònaich gu 'n nochd sinn tròcair d' ar braithrean mar tha sinn a' faotainn tròcair bhuit-sa. Ann an stri ar beatha, agus aig uair ar bàis, agus ann an là a' bhreitheanais, a Thighearna, cuimhnich tròcair. Amen.

Di-Dòmhnaich Càsg

(Air maduinn na h-aiseirigh dh' éirich an Tighearna o na mairbh ann an cumhachd na beatha shiorruidh a bhà, agus a thà, agus a bhitheas ann gu bràth).

Na bitheadh eagal oirbh; tha sibh ag iarraidh Iosa o Nàsaret, e cheusadh; dh' éirich e.—*Marc. xvi. 6.*

Agus air teachd do 'n fheasgar, agus na dorsan dùinte, far an robh na deisciobuil cruinn air eagal nan Iudhach, thàinig Iosa agus sheas e 's a' mheadhon, agus thubhaint e riù, Sìth dhuibh.—*Eoin. xx. 19.*

An sin bha aoibhneas air na deisciobuil an uair a chunnaic iad an Tighearna.—*Eoin. xx. 20.*

Fàilte do 'n là 'san d' éirich Criod
le cumhachd nios o 'n uaigh;
'S an d' fluair e air gach mile lànmh,
air ifreann 's bàs làn bhuaidh.

Do t' ainn ro àrd, a Thriath nam buadh,
gach uair bheir sinne clù,
'S le 'r n-aït hosanna fàiltichidh
an là 'san d' éirich thù.

Ceud fàilt ort, a mhaduinn,
A mhaduinn an àigh;
Chaoimh mhaduinn gun ghruaimean,
Gun smulan gun bhruailean.
Dhaibhl innis gu' m fac' thu
Sar ghaisgeach nam buadh,
A' mosgladh 's a' dìnsgadh,
O 'n chadal bu chìùin;
Mar mhaduinn a ghuinns-gheal,
Gun smùirean, gun ghruaim;
Gu 'n chreachadh 's gu 'n spùinmeadh
An ùir leis 's an uaigh.

A Thighearn Iosa Criod, a thug dearbhachd dhaibh-san aig an robh gaol ort nach robh cumhachd aig a' bhàs thairis ort, meudaich ar creideamh agus ar gràdh chum 's gu' m bi dearbhachd làidir agus shona againn gu bheil thusa a ghàith maille ruinn, agus nach 'eil cumhachd anns an t-saoghal comasach air ar sgaradh bhuit, no comasach air a' bheatha mhaireannach a tha annad-sa a mhùchadh no mharbhadh. Amen.

Fo Chraobh Sheudair

GLE thrie, an uair a bhios duine marbh, cluinnidh tu daoine eile ag ràdh uime nach robh àmhaid aige anns an t-saoghal; nach robh fiù h-aon; moladh mór am beachd na feadhnaich a tha 'ga thoirt dhà.

An urrainn do dhuine aig nach 'eil àmhaid anns an t-saoghal a choguis fhéin a bhi réidh ris? Nach d' thuirt Criod, "Is an-aoibhinn dhuibh nuair a labhras daoine maith umaibh." Tha cogadh naomh a' dol air aghaidh gun sgur anns an t-saoghal agus tha e mar fhiachaibh air a h-uile

neach anns a bheil onoir agus duinealas agus disleachd seasamh a mach air taobh Chriosd. Tha daoine air an roinn, cuiid air aon taobh is cuiid air an taobh eile, ach is e a mhàin an fheadhainn a tha gun choguis bheò, coma co-dhiubh, no meagh-blàth, no leam-leat, nach dean roghainn eó an taobh air am bi iad.

Cha robh ach còig no sia theaghlaichean coigreach ann an Ach-na-mara air taobh an Iar Rois; bha an-còrr dhiubh càirdeach d' a chéile, ged nach 'eil sin a' ciallachadh gu 'n

robh iad réidh no sìtheil 'nam measg fhéin. Ach na 'n cuireadh neach eile dragh orra, no tamailt orra, rachadh iad an co-bheinn cho luath ris na h-Eirionnaich, agus rachadh iad uile an sàs 'n an nàmhaid cho aonseulach agus cho guineach ri sgeap sheileanan no nead speachan.

Mar tha Comhairle na Siòramachd air a deanamh suas an diugh tha e a' tachairt glé thrie gu bheil aon fhear-dreuchd a' tarruing fear-dreuchd eile as a dhéidh; ministear a' tarruing maighstir-sgoil no maighstir-sgoil a' moladh ministear do 'n t-slugh. Sin an t-aobhar gur ann o Mhachair Rois a thàinig am ministear agus am maighstir-sgoil ann an Ach-na-mara, dà ghille làdir neo-eisionaileach nach leigeadh le tuath no tighearna an suaineadh mu 'n corragan, ged bha e air a ràdh nach do shoirbhich bàillidh no ministear riamh a chaidh an aghaidh croitearan Ach-na-mara.

Tha fhios aig an t-saoghal nach 'eil na daoine air taobh Shiar Rois, agus na daoine air Machair Rois mèasail air a chéile, agus gu' m bi iad a' magadh air càch a chéile; muinntir a' Mhachair ag ràdh mu 'n fheadhainn eile (ris an abair iad na *Blues*) gu bheil iad leasg agus diomhaineach, a' cur seachad a' chuid mhór de 'n latha agus de 'n oidhche air chéilidh, ag innseadh naidheachd agus a' smochdad. Their na *Blues* nach theàrr muinntir a' Mhachair na na faimh, fodha anns an talaun agus ann an obair an t-saoghal gus an do chaill iad an gaol air grinneas is modh is buadhan laghach eile a tha a' dealachadh an duine o urraisg.

Bó na bantraich

Fad bhliadhna chan, mata, bha an aon drànnan cogaidh a' sior dhol air aghaidh eadar muinntir Ach-na-mara agus Mgr Porteous, am ministear, agus Mgr Rose, am maighstir-sgoil, a bha glé thric air a tharruing a stigh do 'n tuasaid a chionn nach b' ann de na *Blues* e. Ach cha tainig an smùdan teine so gu àirdre gus an d' fhuar am mart aig bantrach Choinnich am bàs, agus an robh Committee air a cur air chois a thogail airgid a chuireadh bó eile 'na h-aité.

Bha a' cheud chuid a dh' obair na Committee furasda gu leòir, oir bha a h-nile duine duilich air son na bantraich, aig an robh còignear de chloinn, agus bha e furasda gu leòir airgid a chruinneachadh, ged nach robh e cho paitl's a tha e a nis.

B' e am ministear fear-cathrach na Committee agus am maighstir-sgoil an cléireach; an uair a bha an t-airgid air son a' mhairt eruin bha a' Committee air fad air a gairm (seachdnar uile gu léir) a shocruachadh ciamar a gheibheadh iad am mart. Thuit

am ministear agus am maighstir-sgoil gu' m b' aithne dhaibh cuid mhaith de na tuathanach aonair air Machair Rois, a bhiodh ann an Ionar-Pheopharan a h-uile margadh, agus gu' n robh iad an dùil gur e an dòigh a bu shimplidhe agus a bu chinntiche agus a bu lughas cosduis iarraidh air-fear no dhà dhiubhsan bruidhinn ris an Auctioneer, agus eatorra gu 'n deanadh iad a' chuid a b' fhéarr air son na banraich. Ach chan aontaiceadh an fheadhainn eile de 'n Chommittee ris a so idir, agus is è a thàinig as air a' cheann mu dheireadh gu 'n robh fear dhiubh fhéin air a chur air leth (chan ann gun bhruidhinn no gun chuibhlheartan) a dhol a dh' Ionar-Pheopharan a cheannach na bà. An e nach b' aithne dhaibh-san bó a thaghadh cho maith ris an tuathanach air Machair Rois a b' fharsuinge bann na brigis aige? Sin a' cheud chaibideil de 'n sgeul.

Air an Ran-dan an Ionar-Pheopharan

Tha an ath chaibideil a' tòiseachadh an uair a bha a' Chommittee air a gairm a ris an déidh do 'n teachdaire a chuir iad gu Ionar-Pheopharan tilleadh air ais an ceann seachduin gun am mart no an t-airgid aige! Chan e mhàin gu 'n robh muinntir Ach-na-mara uile cairdeach d' a chéile ach bha iad cho min agus cho siobhalta agus cho faicilleach nach goirtieadh iad faireachduinean càch a chéile 's gu 'n robh eachdraidh na seachduin ud an Ionar-Pheopharan air a foluch ann an tosdachd agus ann an duibhre cho tiugh ri tosdachd agus sàmhchair na h-uaighe. Cha bhruidhneadh muinntir an àite uime ris a' mhiniestar no ris a' mhaighstir-sgoil no ris na coigrich, agus ma bhruidhneadh iad uime 'n am measg fhéin dheanadh iad e ann an guth cho iosal ri eagarsaich shithichean. Ach air a shon sin thàinig e a mach, a chuid 's a chuid, gu 'n do ghabh teachdaire na Committee daorach uamhasach ann an Ionar-Pheopharan ann an tigh òsda, agus eadar na dh' òl e agus na phàigh e air seann tractor agus gramaphon a thug e dhachaidh leis, nach robh dad air fhàgail a dh' airgid a' mhairt.

An uair a choinnich a' Chommittee bha e furasda fhaicinn o aodann a' mhiniestar, agus gruaim air a mhailghean mar gu' m faiceadh tu air stùcan corrach Shinai, nach ruigeadh Uisdean Smart, a dh' uisnidh dha fhéin an t-airgid a dh' earb am pobull ris, a leas dùil a bhi aige gu' m faigheadh e fathamas o 'n mhiniestar, a bha suidhichte air a' chùis a chur ann an làmhán a' pholice. An uair a thuirt e sin ri càch, cha deachaidh gin dhiubh leis ach am maighstir-sgoil; bha *Blues* uile 'na aghaidh.

Am foirbheach

“ Gnothuch nàrach a bhiodh ann ” arsa Dòmhnull Cuimeanach, “ na 'n deanamaid sin ; cha chuireamaid dhinn gu bràth an näire, gille laghach anns nach 'eil ole a chur an cunnart prìosain air son rudan beaga suarach mar a rinn Uisdean, rudan a dh' fhaodadh duine air bith a dheanadh gun fhios da.” “ Rud beag suarach ! ” ars am ministear, “ An abair sibh rud beag suarach ri *embezzlement*, sibhse a tha 'na foirbheach anns an eaglais ? ”

“ Fuich, Fuich ” arsa Dòmhnull, “ chan 'eil an sín ach facial mosach nach toigh leam idir idir idir ; facial grànda air nach bu chòir dhuinn a bhi bruidhinn am measg dhaoine laghach mar a tha agaínn an Ach-na-mara. Cha do rinn Uisdean bochd *embezzlement* mar a bhios bancairean agus cléirich agus luchd-lagha a' deanamh, cha do rinn e ach a dhichuinneachadh nach b' ann leis fhéin a bha an t-airgiot ; rud a dh' fhaodadh duine air bith a dheanamh gun a bhi 'na dhroch dhuine no ciontach de pheacadh.”

Lean a' Chommittee oirre dà uair an uaireadair a' deasbud na cuise gun tighinn gu cordadh ciód a dheanadh iad. Bha còig an aghaidh dithis, oir cha ghéilleadh am ministear agus am maighstir-sgoil o Mhachair Rois do athchúinge agus plìodair-eachd chàich nach robh e grinn an lagh a chur an sàs ann an coimhearsnach 'na éiginn, no inisg a chur air a theaghlach is air a dhaoine, no tàmaitl air a' bhaile anns an do thogadh e, le e bhi air a thoirt do Chùirt air beulaibh Siòrram mar gu' m bu duine e a rinn eron mór.

Thuirt am ministear nach bu leòr dhaibh a bhi smuaineachadh air näire muinntir a' bhaile ; a réir coltais nach robh mothachadh aig a' ghille no aig athair gu 'n do pheacaich e, no riun 'nan eridhè air an airgiot a phàigh-eadh air ais. Bha e fhéin a' bruidhinn riù uair no dhà mu 'n ghnothuch agus b' e sud an inntinn anns an robh iad, nach ann orrasan ach air a' Chommittee a bha e mar fhiachaibh an t-airgiot a chur 'na àite fhéin agus mart fhaotainn do bhantrach Choinnich. An sin thòisich deasboireachd agus laghaireachd a bheireadh ort a shaoilsinn gu 'n robh Sanhedrim nan Iudhach eruinn, agus gu 'n robh sgoil Hillel agus sgoil Shammai air tighinn beò as ùr ; eagal air dithis de 'n Chommittee gu 'n rachadh an ciontach as gun pheanas ; nach biodh ceartas air a dheanamh, no lagh Dhé is dhaoine air a sheasamh is air fhìreanachadh

gu follaiseach, agus eagal air a' chóignear eile ciód a theireadh muinntir a' bhaile na 'n tréigeadh iad gnàths na dùthcha agus na' m biodh iad cruaidh air duine d' an daoine fhéin a bha 'na éiginn. “ Cha tugainn *ho-ro* air duine nach b' aithne dhomh a chur do 'n phrìosan ” arsa Dùghall MacGhill-eathain, “ ged a bhiodh e ann gus an dubhadh fhiacan ; Eirionnach no Leòdhasach no Sasunnach, ach fear d' ar daoine fhéin a chur do 'n phriosan, duine as aithne dhuinn athair 's a mhàthair 's a sheanair, sin rud eile, cha bhiodh e laghach.”

“ Ach bhiodh e ceart ” ars am maighstir-sgoil.

An sin as a sheasamh, agus gun smuaineachadh air roimh làimh, thilg Dùghall an aon bhioran a thilg e riamh ann an Coire-bhreacain na Diadhaireachd, “ An urrainn,” ars esan, “ rud a bhi ceart mur bheil e laghach ? ”

Deireadh a' ghnothuich

Tha a' chaibideil mu dheireadh na 's giorra na càch. Ged nach robh Dòmhnull Cuimeanach am foirbheach cho teamn air peacaich ris a' mhiniestar bha e uasal agus onorach, agus eadar an dithis aca agus dhà no tri eile bha a h-uile sgillinn de 'n airgiot a sgap Uisdean Smart gu struidheil air a chur cruinn a ris, agus bó mhór ghorm air a ceannach do bhantrach Choinnich. Fhuair Uisdean Smart tri mìosan prìosain, is bha a chàirdean uile cho duilich air a shon 's gu 'n do chruinnich iad airgiot an uair a thàinig e mach a thoirt dhà an teisteanais a dhìult am ministear dha. Leis an airgiot sin thòisich e air bùth, agus anns a' bhùth shoirbhich e gu neo-ghann, ach cha robh e cho uasal ri Saccheus agus cha do thairg e riamh an t-airgiot a ghoid e a thoirt air ais. Chaill am maighstir-sgoil agus am ministear fàbhar agus gean-maith an t-sluaigh, agus an taobh a stigh de dhà bhliadhna thog iad an cairtealan is chaidh iad a dh' àite eile, fear dhiubh do Ghallaibh is am fear eile gu Machair Rois, far an robh ceud-fàthan an t-sluaigh, tre ghnàthachadh fada, air an cleachdadh ri eadar-dhealachadh a chur eadar maith agus olc. B' e a' chùis-ghearin a bu mhiosa a bha aig cuid dhiubh an aghaidh Mghr Porteous gu 'n do dhiult e teisteanas a thoirt do Uisdean Smart roimh là na cuirte “ gu 'n robh e onorach agus fo dheagh chliù gun smal air ainm.” “ Cò,” ars iadsan, “ ach duine durbhaidh gun iochd a dhìultadh fàbhar beag mar sin do dhuine 'na éigin aig an robh ri cuirt-lagha a sheasamh ? ”

Anns a' Chat hair

Leabhar Aithghearr nan Ceist

FHUAIR mi an là roimhe leabhran beag a bha air a sgrìobhadh le Professor Alasdair Ros B.D. agus an t-Urramach Dòmhnull MacFhionghuin B.Ped., ministearan de 'n Eaglais Shaoir, ag innseadh mar bha Leabhar Aithghearr nan Ceist air a chur ri chéile, agus mar bha e air a thionndadh gu Gàidhlig. Faodaidh duine sam bith a leughas an leabhran so a bhi cinnteach gu bheil an obair air a deanamb gu cothromach agus gun mhearrachd (ma ghabhas sin a bliadh) oir tha an dà sgoilear a rinn i comharrachte air son na h-ealain a tha aca air seana chnàmhan a chladhach as àn talamh agus an fhírin a thoirt a dh' ionnsuidh an t-soluis.

Chan 'eil feum aig Leabhar Aithghearr nan Ceist air a mhola dh, oir faodar a' cheart rud a ràdh uime a tha air a ràdh mu 'n Bhiobull, "gu bheil e tarbhach chum teagaing agus chum oilein ann am fireantachd" Sin an t-aobhar gu robh e air a chur ri chéile an toiseach, a theagast clann an Ath-leasachaidh ann am firinnean móra an t-soisgeil agus ann an teagast na h-eaglais. Bha móran de leabhrachaicean cheist a' sgiathalaich mu 'n cuairt mu 'n àm ud (eadar 1560 agus 1650) ach bha beatha na b' fhaidz aig Leabhar Aithghearr nan Ceist na bhà aig gin dhiubh a chionn gu robh e na b' fhearr. Ghabh Ard-Sheanadh Eaglais na h-Alba ris ann an 1648 anns na briathran so; "air do 'n t Seanadh dol thairis air an leabhar gu cùramach tha e de 'n bheachd gu bheil a theagast a réir Facal Dhe, agus nach 'eil dad ann a tha dol an agbaidh teagast, modh-aoraidh, riaghadh, agus smachd na h-eaglais; agus mar sin, tha an Seanadh a' gabhail ris an leabhar gu bhi air uisneachadh mar leabhar-ceasnachaidh anns an eaglais."

Is bochd an airidh gu 'n do stad an eaglais de 'n chleachdadh mhaith so, a bli teagast an t-sluagh aig coinneamhan-cheist, ach a bhi 'ga dheanamh an taobh a stigh d' a co-chomunn fhéin. Chuireadh tu a' chuid mhór de shluagh na h-Alba gu näire fhollaisich na 'n tòisicheadh tu air an ceasnachadh a thaobh an eòlais a tha aca air a' Bhiobull agus air teagast a' Chreidimh Chriosdaidh.

Tha fhios aig an t-saoghal gur ann o dhìadhairean Westminster a fluair sinn Leabhar Aithghearr nan Ceist; cleas iomadh rud maith eile a tha againn thàinig e oirnu mar dhileab á Sasunn. Anns an leabhran so chruinnich Professor Ros euid de 'n fhianuis a tha caochla dhaoine a' toirt

mu 'n bhuaidh a bha aig Leabhar nan Ceist troimh na linnteann ann a bhi ag àrach an Albainn sluagh làdir agus diadhaidh a bha daonnaan a' cumail fa chomhair an sùl erioch àraidh mhic an duine. Tha e ag innseadh ciod a thuirt an t-Ollamh Cunningham a bha ann an Cill Rimhinn uime, "gur e Leabhar Aithghearr nan Ceist an obair a b' fhearr a chuir diadhairean Westminster as an làmhan; gu bheil simplidh-eachd agus dòimhneachd a' pògadh beul ri beul ann; agus gu bheil e cho soilleir agus cho òrdail 'na theagast, agus air a thàthadh ri chéile cho teann 's gu 'n do gheurach e intinn sluagh na h-Alba cho cinnteach 's a thug e cumadh is dreach d' an creideamh." Moladh mór, oir cha robh e furasda blàths no teas a chur ann an Iain Cunningham, no toirt air a bhasan a bhualadh.

Moody agus am balach

Tha e air innseadh cuideachd mu choinnéamh anns an robh D. L. Moody a' searmonachadh an aiteigin an Albainn mu ùrnuigh. B' e a' chend fhacal anns an t-searmon, Ciad e ùrnuigh? Bha balach 'na shuidine air a bleulaibh, agus leis a' chleachdadh, an uair a chuala e a' cheist, thog e a làmh a leigeil fhaicinn gu 'n b' aithne dha an fhreagairt.

"Seadh," arsa Moody, "Ciad e ùrnuigh?"

Dh' éirich am balach 'na sheasamh, agus gun mhearrachd facail thubhaint e "S i ùrnuigh bhi cur suas ar n-athchuinge ri Dia air son nithe a réir a thoile, ann an ainm Chriosd, ag aideachadh ar peacaidh, agus a' toirt buidheachais dha air son a thiodhlacan." 'S e a thuirt Moody ris, "Bi taingeil, a bhalaich, gur ann an Albainn a rugadh tu."

'Tha móran de 'n chloinn an Albainn an diugh nach fhaca Leabhar Aithghearr nan Ceist riamh, oir chan 'eil e a nis air a theagast ann an euid de na sgoilean, agus cha mhò a tha e air a theagast anns a h-uile sgoil-Shàbaid. 'S e an leabhar cheist a tha air a theagast ann am móran sgoilean a nis an Leabhar Cheist ùr a tha air a chur 'na àite a chionn gu robh maighstearan-sgoile a' cumail a mach gu robh Leabhar Aithghearr nan Ceist ro dhuilich air son cloinne; nach robh iad a' tuigsinn an treas falas dheth ged bha iad 'ga ionnsachadh air an teangaidh, agus nach robh feum ann do dhuine no do phàisde rud nach 'eil e a' tuigsinn a bhi

aige, mar phiorraid, air a theangaид. A bheil thu cinnteach? Cò is urrainn sin a ràdh?

Ann an 1904, ma's maith mo chuinlhne, dh' iarr Eaglais na h-Alba air na h-eaglaisean Ath-leasaichte eile dol cruinn feuch an rachadh aca air leabhar simplidh a chur a mach, a bhiodh freagarrach a theagast cloinne ann am firinnean a' Chreidimh Chriosduidh, agus a bhiodh freagarrach air a' chloinn uile, ciod air bith an eaglais d' am buineadh iad. Tha an leabhar sin a nis air uisneachadh ann am móran sgoilean agus le móran de luchd-teagaig pongail an aite an leabhair eile. (Is e an fhìrinn gu' n teid aig fear-teagaig maith air teagast à leabhar air bith; threabhadh e, is leasaich-eadh e, is dh' uisgeachadh e intinnsean cloinne le *Alnanac Moore*).

Tha mi a' facinn nach toigh le Professor Ros an leabhar ùr, agus nach bu toigh leis an Ollamh Iain MacLeod nach maireann, Ceann Collaist na h-Eaglaise Saoire, e na's mò. Tha e ag ràdh gu robh e marbh 'ga bhereith. Ud! Ud! eha robh; cha b' urrainn e bhi marbh 'ga bhereith; làimh-sich mise an creutair beag laghach iomadh bliadhna an déidh dha tighinn gu làn-aos, agus tha fhios agam gu bheil e air a theagast ann an sgoilean as aithne dhomh fhatheadh, is tha mi cinnteach, ma dh' ionnsaicheas a' chlann e nach a cròn ach maith a ni e dhaibh. Mar sin tha e ro thràth do Professor Ros a ràdh "gu' n do thriall e a steach do dhuibhre an dorchadais gu siorruidh."

Air mo shon fhéin dheth, 's fhèarr leam Leabhar Aithghearr nan Ceist, ach cha bu mhaith leam a ghabhail orm fhéin a ràdh gur ann gun aoibhar a tha maighstireans-sgoile túrail ag iarraidh leabhar as simplidhe na leabhar a their ri páisdean, 'Se peacadh na staid sin anns an do thuit an duine, a bhi fo chionta ceud pheacadh Adhair, fo easbhuidh na ceud fhàireantachd, agus fo thruaillidheachd a nàduir gu h-iomlan, ri' n goirear peacadh gin; maille ris gach peacadh gniomh a tha sruthadh uaith so. Faodaidh Professor so a thugisinn, ach ciod a ni páisde dheth?

Air a thionndadh gu Gàidhlíg

Anns an dara h-earrann de 'n leabhran so tha an t-Urramach Dòmhnuil Mac Fhiionguin, an Ceannbhagh, am Fiobh, ag innseadh mu' n obair mhór is fhiachail a rinn Seanadh Earra-Ghàidheal le bhi tiomndadh leabhrachaean diadhaidh gu Gàidhlíg agus 'gan eur a mach chum feun an t-shaigh. Anns a' Mhàgh 1649 shuidhich an Seanadh so Leabhar Aithghearr nan Ceist a chur a mach an Gàidhlíg, is chuir iad air leth

seachd ministearan a dheanadh na h-oibre, ach bha iad cho mairnealach agus bha uiread bruidhne mu' n chùs 's nach robh an leabhar air a chur an clòdh gu 1653. Tha Mghr MacFhiionguin ag ràdh gur am aig Dùghall Caimbeul, an Cnapadal, agus aig Eoghan Camshron, an Dùn-obhain a bha an làmh bu mhotha ann, agus gu bheil ceud gu leth bliadhna o nach 'eil sgial air fear dhiubh.

Clinnear guth an dràsd is a rithist am measg Ghàidheal a bhvineas do 'n eaglais Phàpanach no do 'n eaglais Easbuigeach ag ràdh nach robh an eaglais Chléreachail idir bàigheil ri litreachas na Gàidhlíg; ach na 'n leughadh iad an leabhran so chitheadh iad nach 'eil facal firinn an sin; chitheadh iad an dealas agus an t-eud a bha am an Seanadh Earra-Ghàidheal Gàidhlíg uisneachadh ann an teagast an t-sluagh. Eadar 1659 agus 1767 bha Leabhar Aithghearr nan Ceist air a chur a mach ochd uairean le Seanadh Earra-Ghàidheal, agus eadar 1767 agus 1843 bha e air a chur a mach os eionn dà fhichead uair, agus fad na h-ùine sin b' e an tobar, amns an sgoil agus amns an dachaidh, as an robh daoine a' tarruing eòlas slàinteil, ach leis an robh iad ag ionnsachadh leughaidh agus a' geurachadh an intinnsean cuideachd.

Ann an tomhas mór 's e Gàidhlíg Earra-Ghàidheal a tha agaínn ann an leabhrachaean naomh na h-eaglais, am Biobull, na Saiml, na Laoidhean, agus móran de leabhrachaean cràbhach a bha air an tionndadh o 'n Bheurla, ach tha Mghr MacFhiionguin de 'n bheachd (ged is Tuathach e fhéin) nach misd ach gur fheàrrd iad sin, a chionn gu' m b' aithne do sheann diadhairean Earra-Ghàidh eal Gàidhlíg a sgrìobhadh le loinn is eireachdas.

Cha robh fhios agam nach bu toigh le muinnitir an taobh Tuath an leabhar so mar bha e air a chur a mach leis an Ollamh Smith, an Ceann Loch Chiarain, a chionn gu robh amharus aca nach robh e fallain amns a' chreideanu.

Cha d' ionnsaich mise riamh Leabhar Aithghearr nan Ceist ann an Gàidhlíg; is ann am Beurla a bha e agam air mo thean-gaidh.

Tha Mghr MacFhiionguin a' caoidh gu goirt nach 'eil am meas air an leabhar fhiachail so amns a' Ghàidhealtachd an diugh a bha air aig aon àm, agus cò aige tha fhios nach e so an t-aoibhar gu' n do chuir na h-Eileanan an Iar *Socialist* do 'n Phàrlamaid. Tha e toirt oilbheum do na *Socialists* urram no inbhe no airgiod a bhi aig aon duine nach 'eil aig daoine eile, ach chan 'eil sin 'na oilbheum do Leabhar

Aithghearr nan Ceist a tha teagasc *gu bheil urram agus dleasdanas a bhvineas do gach neach anns gach inbhe agus dàimh am bi iad, ma's ann an inbhe àrd, no an inbhe*

iosal, no an coimeas inbhe. Chan 'eil teagasc nan Socialists agus "superiors, inferiors agus equals" Leabhar Aithghearr nan Ceist a' freagairt ro mhaith air a chéile.

Teachdairean an Céin

Leis an Urramach Calum MacGilleathain, M.A., Conan.

BHA latha geal, grianach an Conan an so, agus triùir Ghàidheal 'nan seasamh cuideachd air an Ùrlar—MacCoinnich, MacAoidh agus an Sutharlanach, ministearan Gàidhealach agus teachdairean an céin. Is ann anns a' mhansa an Cille-mo-Naomhaig a thogadh an Sutharlanach agus is ann an India a chuir e seachad a latha. Bha e 'na dhuine air leth suairc is grinn air gach dòigh. B'e Sage a bha an Resolus a sheanair, an duine feumail a dh' fhág "Memorabilia Domestica" againn, leabhar nach dean duine a' chùis as aonais a bhios air son eachdraidh na Gàidhealtachd an Albainn a bhi cruinn, ceart aige. Agus gun fhios nach còir lorg a bhith air, so sios agaibh nì de na nithean a dh' innis an t-ogha dhòmhsha. Bha nithean aig a sheanair sgrìobhthe, agus cha deach an eur 'san leabhar air eagal gu 'n deanadh iad dragh do mhuinntir eile bha beò. Mar sin, chan 'eil anns an leabhar ach cuid de na sgrìobh Sage. Ach so an ni gu h-àraid bu mhaith leam innseadh, gu bheil sgrìobhainnean sin Mgr Sage a nis an America! Thainig feedhaimn thairis a bha càirdeach do mhàthair an t-Sutharlanach agus chaidh na sgrìobhainnean a thoirt am follais, agus dh' fheumadh na càirdean sin an tasg a thoirt leò dhadhaidh gu sealladh a thoirt dhì do chàirdean eile; agus chaidh innseadh dhòmhsha nach do thill sin air ais riagh tuilleadh. Agus ma is ann mar sin a thà, tha call air litreachd ar dùthcha nach beag.

Is e an treas fear a bha ann Uilleam MacAoidh, a chaochail an Sgobhraidh ri linn a' chogaidh mu dheireadh, duine laghach, còir air leth, ged a bha e nàdurrach dha a cheum fhéin a ghabhail—bha e fada 'na cheann agus 'na iùl do na daoine thall rathad Eilean Santo.

Is ann de mhuinntir an Uillt-Bheatha, an Siorrhachd Rois, a bha MacAoidh. Tha cuimhne agam gu 'n tug MacAoidh sinn uile a mach do 'n ghàradh a dhearbhadh do Mhae Coinnich gu 'n robh dòigh air uisce a lorg fo thalamh le slait! Sheas e os cionn aon

aite agus thuirt "Ma chladhaicheadh an so, tha an t-uisce dìreach shios an sin." Cha tugadh MacCoinnich aon ghéill da! Ach cha do ghabh an Sutharlanach gnothuch air thalamh ris an nì, ach gu 'n tug e cluas gu eisdeachd daibh agus stùl gu faicinn. Agus nach e sin a b' fhèarr? Bha Mgr MacAoidh 'na dhuine làidir. Bha móran de ghìnne an léigh ann. Ghabh e an tinneas glé mharbh-teach air a bheil *Black-water Fever* tri uairean 'na bheatha, agus thainig sin air an treas turus an Glaschu. Cha deanadh an dochtair a mach dé bha céarr, agus tha mi an dùil gun robh Uilleam air a chainnt a chall. Dh' innis iad do 'n dochtair, mata, dé bha Uilleam ag ràdh bu choir a dheanadh ris, agus thuirt am fear eile, "chan 'eil dad as fhèarr na a chomhairle a ghabhail." Thainig Mgr MacAoidh bhuaidhe, agus chuir an léigh iomraideach, an Ridire Rosach, an Lunnainn, fios air, agus e air clinntinn mar a thachair. Dh' innis an Caoidheach falac air an fhacal dha, agus thuirt an Rosach, aig deireadh an t-seanchais, "Is e an sean Ghàidheal buan a tha annad!" Dùine laghach ris an do thachair móran. B' fhìor thoigh leam e.

Agus a nis, nach fhaod mi innseadh do bhùr luchd-leughaidh gur e iar-ogha do 'n Urramach Iain Dòmhnullach, D.D. (Dòmhnullach an Tòiseachd) a bha ann an David MacDonald a bha 'san Record, air eùl a' Bhiobuill a bha air a thionndadh gu càinàin àraid an Tibet! Bha esan cuide ruinn tamull, agus bhruidhinn e 'san eaglais agus deòin-blàigh aige a bhith air innseadh gu 'n do shearmonaich e 'san àite anns an robh a shin-seanair ainmeil aca. Tha David MacDonald eadar a bhi buidhe is geal, agus anns a' chraicinn is ann ris na daoine thall as coltaiche e, ged a tha seòrsa de chumadh Albannach air an aghaidh aige. Thuirt e riùm gu 'n robh bràthair aige a bha ruadh 'san fhalt agus cho bàn riut fhéin 'san aghaidh. Gabhaidh sin creidsinn, gun teagamh. Is e fior dhuine dìcheallach a tha 'san Dòmhnullach so an Tibet.

So uile ann an Criod

Is leibhse na h-uile nithean: ma's e Pòl, no Apollos, no Cephas, no an saoghal, no beatha, no bàs, no nithean a tha làthair, no nithean a tha ri teachd: is leibhse iad uile; agus is le Criod sibhse, agus is le Dia Criod.

—1 Corint. iii, 22-23.

ANN an Turus a' Chriosduidh tha Iain Bunyan ag innseadh mu 'n t-seachas a bha eadar Ciatach agus Crioduidh an uair a thàinig iad gu fearann na Druidheachd, dùthaich a bha ullamh gu daoine a dheanamh cadalach. Bha Ciatach a' fàs cho trom 's gur gann a b'urrainn dha a shùilean a chumail fosgalte, agus thuirt e ri Crioduidh, "Leigeamaid 'nar sìneadh agus deanamaid beagan cadail."

Crioduidh.—"Cha leig idir, air eagal ma chaidleas sinn nach dùisg sinn am feasd."

Ciatach.—"Car son, a bhràthair? Tha 'n eadal milis do 'n fhear-oibre, agus bheir-eadh e ùrachadh dhuinn dùsal beag dheth fhaotainn."

Crioduidh.—"Nach cuimhne leat gu 'n d' thubhairt fear de na buachailean ruinn a bhi air ar faicill roimh Fhearrann na Draoidheachd! 'S è bha e a' ciallachadh leis a sin nach caidleamaid ann. Uime sin na deanamaid eadal mar ni muintir eile, ach deanamaid faire agus bitheamaid stua. Agus a nis, ma ta, chum tromsanaich a' chadail a chumail air falbh, tòisicheamaid air bruidhinn mu Dhia agus na nithean maithe a rinn e air ar son."

Ciatach.—"Tha mi toileach le m' uile chridhe."

Crioduidh.—"C' àite an tòisich sinn?"

Ciatach.—"Far an do thòisich Dia ruinn fhéin, ach ma's e do thoil e tòisich thusa."

* * * * *

C' àite air bith an tachair dithis bhràithrean air a chéile, eia dhìubh is ann air an t-slighe gu Emaus no air an rathad fhada agus fhadalach o Steòrnabhagh gu Nis, ghiorraicheadh e an t-slighe dhaibh, agus chumadh e an eadal air falbh bhupa, agus dheanadh e triùir dhiubh an àite dithis, na 'n tòisicheadh iad air bruidhinn mu na nithean iongantach a rinn Dia air an son.

Ach theagamh gu 'n abair cuideigin, "Bhiodh sin ceart gu leòir do leithidean Iain Bunyan no do dhaoine diadhaidh a bha air an rathad gu comanachadh, agus aig an robh fiosrachadh paitt 'n am beatha

fhéin air maiteas agus tròcair Dhé, ach chan 'eil fianuis agaínn ri thogail, no aidmheil a b' urrainn dhuinn a dheanamh, oir cha robh sinn riabh air ar n-iompachadh, agus cha mhò a rinn Dia annaínn no air ar son na nithean iongantach a rinn e air son Phòil agus Iain Bunyan."

Tha sin fior, oir is e Crioduidhean comharrachte a bha ann am Pòl agus an Iain Bunyan, aig an robh tàlatan agus buadhan nach robh aig daoine eile, ach air a shon sin, a mach o 'n inntinn làidir agus an tuigse làidir a bha aca gu nàdurra, cha robh dad aca o Dhia nach 'eil agaínn mar an ceudna, agus na nithean mó agus iongantach a rinn Dia air an son rinn e air ar son-ne cuideachd, oir tha fhacal fhéin ag ràdh,

Is leibhse na h-uile nithean.

Ma tha gàrradh agad anns a bheil flùraichean, no ma tha gàrradh aig do choimhearsnach, chan 'eil là anns a' bhliadhna nach fhaod thu toileachadh agus sòlas agus teagasc a tharruing le d' shùil agus le d' chluais agus le d' shròn as na nithean a chuir Dia anns a' ghàrradh; ceòl milis, daithian rìomhach, àile cùbhraidh, a chuireas 'n ad chuimhne, ma tha cuimhne agad air Dia, a liughad ni a tha e ag ullachadh air son a chloinne, agus a' toirt dhaibh gun airgiad agus gun luach. *Is leibhse na h-uile nithean;* nithean nach do thoill siún agus nach do shaothraich sinn air an son ach a thàinig thugainn le deagh-ghean agus coibhneas-gràidh agus saor-thoil an Tighearna. Mu choinneamh gach dath no àile anns an t-saoghal-a-muigh a tha deanamh aghaidh na talmhainn sgiamhach is milis tha compaonach spioradail air ullachadh le Dia leis a bheil e a' cur slàinte agus fallaineachd agus aoibhneas ann an anamaibh a shluagh.

Chan 'eil ach aon dòigh air lìonmhòrachd tròcairean an Tighearna a thuigsinn, tòisichadh air an eunntas;

'S e mhaiteas dhuit do pheacaidhean, sin agad a h-aon,

'S e shlànvicheadas t' euslaintean uile, sin agad a dha,

A shaoras do bheatha o sgrios, sin agad tri,

A chrùnas tu le coibhneas-gràidh agus caomh-thròcairibh, sin agad ceithir,

A shàsuicheas tu le nitibh maith, sin agad còig.

Gabh Leabhar nan Salm ann ad làimh, agus le fiosrachadh do bheatha fhéin 'n ad chuímhne, tòisich air tiòdhlacan agus tròcairean an Tighearna a chunntas, is bidh e 'na iongnadh mur h-abair thu nach 'eil ceann no crìoch aca. *Is leibhse na h-uile nithean.*

Meadhonan Gràis

Is leibh Pòl, agus is leibh Cephas agus Apollos, agus gach fàidh no abstol no naomh eile a labhair o Dhia, oir is e Dia féin a thug dhuibh iad, agus thug e dhuibh iad chan ann a chum gu 'm biodh an tighearnas aca thairis oirbh a bhuineas do Chriosd a mhàin, no chum gu 'm biodh am facial air a chur oirbh mar chuing mar gu 'm b' e Aichd Pàrlamaid e no Leabhar-lagha, ach a chum gu 'm biodh e agaibh mar mhana làitheil do 'n anam, ag iompachadh an anama, a' deanamh a' chridhe glan, agus a' soillseachadh nan sùl. Is leibhse Urnuighean na h-eaglais anns gach linn; is leibh Dùghall Bochanan, agus Pàdraig Grannd, agus Gobha na Hearadh, agus an Laoidheadair air a tharruung á iomadh fuaran is tobar, is leibhse iad uile gu bhi ag òl meala asda mar a bhios na seilleanan a' dol o fhìlùr gu flùr. Cha bu bhuchaille maith a cheang-gladh caora no mart gu teann air teadhair air uiread do bhoise a dh' iomaire lom an uair a dh' fhaodadh e cead a coise a thoirt dhith air feurach farsuing. Is leibhse Pòl agus Seumas agus Iain Wesley agus an Seanalair Booth, agus a h-uile diadhair no sgrìobhaiche eile a tha ni-eigin 'nan obair ris a bheil ni-eigin uasal agus diadhaidh 'n ur n' anam fhéin a' comh-fhreagradh. Sin pàirt de 'n t-saorsa ghlòrmhor a tha Dia a' toirt d' a chloinn. Facial, no beachd, no cleachdad, no teagastg, a fhuair thu 'na chuideachadh dhuit anns a' bheatha dhìadhaidh, 'n ad fhiosrachadh fhéin, na diult; ciod air bith ceàrn as an d' thàinig e chugad.

Ged nach toir creideamh neach eile do néamh thu, glé thric lasaidh an creideamh a tha ann an aon duine creideamh ann an

duine eile. Cha dùisg *cainnt* duine a tha gun chreideamh e fhéin creideamh ann an duine eile, ciod air bith a' chaoin dhiadhaidh a chuireas e air a ghuth; feumaidh *creideamh* a bhi 'na chridhe fhéin mus bi eífeachd no chumachd 'na chainnt.

Tha sinn uile an comain dhaoine eile na 's mothà na tha sinn a' saoilsinn air son na chuala sinn bhuapa mu 'n turus fhéin agus mu 'm fiosrachadh fhéin air an t-slige gu néamh; coimhearsnaich dhiadhaidh is càrdean dileas a dh' innis dhuinn mar thàinig gràs Dhe 'n an anam, agus mar bhuin Dia riutha, ceum air cheum. Sin cuid de na b-uile nithean is *leinn*, ach ged tha iad 'nan cuideachadh dhuinn agus 'nan taic d' ar creideamh, is e ar creideamh fhéin a mhàin a bheir dhuinn Criosd agus a bheir dhuinn dearbhachd gur *leinn* Criosd agus gur leis-san sinn. Buidheachas do Dia air son na chaidh a sgrìobhadh agus a labhairt a' moladh Chriosd o thàinig e do 'n t-saoghal, ach tha mi a' creidsinn ann a chionn gu bheil mi a' faicinn glòir Dhe 'na aodann le m' shùilean fhéin.

Is leibh an saoghal, an saoghal maiseach so, agus mar is mothà a chi sibh a mhaise, agus mar is mothà a dhùisgeas e 'n ar cridheachan "iongnadh, moladh agus gràdh" tha bhur coir air agus bhur sealbh ann a' fàs na's cinnliche agus na's cinnliche. Faodaidh stiall mhór de 'n t-saoghal a bhi le duine nach 'eil a' faicinn làmh Dhe ann no a' léirsinn a ghliocais ann, agus an *saoghal uile* a bhi aig daoine eile do nach buin ploc dheth gu laghail ach a tha a' deoghal sòlais as a h-uile la d' am beatha le 'n intinn agus le pòraibh an cuirp. Is leibhse an *saoghal* a tha toirt cothrom dhuibh fàs ann an eòlas air Dia; *bàs* anns nach 'eil dhuibh ag geata a' fosgladh a steach do shaoghal as fheàrr, no nithean a tha làthair, no nithean a tha ri teachd; is leibhse iad uile a chionn gur le Criosd sibhse agus leibhse Criosd.

Gu cinnteach faodaidh an neach a tha ann an Criosd a ràdh,

*An àitibh aoibhneach thuit mo lòn,
'S team oighreachd bhreagh nach gann.*

Anns a' Chathair

BHA e am fàbhar Eachainn Harvey mar mhiniestear gu 'n robh e an dà chuid dùrach-dach agus deas-bhriathrach, agus na 'n robh a Ghàidhlig na b' fheàrr, bhiodh e furasda gu leòir dha eaglais fhaotainn anns a' Ghàidhealtachd, an t-àite bu dochá leis

fo 'n ghréin. Ach ged bha e air a thogail anns an Oban, far a bheil Gàidhlig ri chluinn-tinn fhathast air an t-sràid, agus far a bheil i air a teagastg le sgoilear maith anns an Ard-sgoil, cha robh i air a bruidhinn anns an tigh aca a chionn gur e Gall a bha 'na.

athair. Mar sin, cha robh Gàidhlig a' ghille ud cho maith 's gu 'm biodh saorsa aige a' searmonachadh innte: sin a thug air a ràdh mar thuirt Pòl, "Feuch, tha mi a' tionndadh chum nan cinneach."

Bha e air a shuidheachadh ann am fear de na h-oiseanan as miosa an Glaschu, far an robh nithean cho nàrach agus cho oillteil 'n a chluasan agus fo shùilean a h-uile latha 's nach robh fhios aige gu 'n robh seallaidhean mar sud ri tachairt orra ann an àite air bith de 'n t-saoghal, is bha gu leòir de dhaoine anns an sgir aige nach bu mhotha leò sgian a chur annad agus smugaid a thilgeadh ort. Chan fhaca is cha chuala e riamh anns an Oban dad bu mhiosa na na mionnan a chual e 'na bhalach an uair a bhiodh an *Hebrides* a' cur a mach dhamh aig a' cheithe, agus mar sin cha robh e cleachdte ris an uamhas a bha a' feith-camh air an Glaschu.

Cha robh ann ach duineachan beag, ach mur robh e mór 'na bhodhaig bha cridhe leòmhainn aige is bha a chreideamh ann an Dia cho làidir 's nach robh eagal riamh air a bhi coiseachd leis fhéin, mar bu tric a bhithheadh e, air na sràidean a bu duirche air a' mheadhon oidhche. An uair a bhiodh euid de 'n bheagan coimhthionail a bha aige 'n an cadal bhiodh am ministear beag a mach air na sràidean, a' ciobaireachd dhron-gairean agus dhoroch bhoireannach, agus a' dol dhachaidh leò 'g an liubhairt sàbhailte d' an dachaidh fhéin ma bha dachaidh aca, no ma b' urrainn dhaibh innseadh dha e' àite an robh iad a' fuireach. Ann an ùine ghoirid dh' fhàs iad cleachdte ris a' "mhinistear bheag," mar theireadh iad ris, anns a' cheàrn ud de Ghlaschu, agus ged nach biodh e glic dhuit-sa no dhòmhsa moille a bhi 'n ar ceum a' dol seachad air clòbhsaichean dubha dorcha air sràidean sònruichte, bha esan sàbhailte gu leòir 'n am measg, oir is ann air cheann obair na tròcar a bha iad 'ga fhaicinn daonnan, glé thric duin-eigin air achlais aige aig an robh cho beag de chomas nan eas ri searrach air ùr bhreith.

Ged nach do thuit a lìon an ionadaibh aoibhneach, agus nach biodh a' mhór chuid de mhiniestar eile tcilichte le chranncur, bha Eachann Harvey cho sona ris an Naomh Frannsaidh, oir bha e cinteach gu 'n do ghairm Dia e gu bhi 'na shaighdear ann an Cogadh Naomh, agus gu 'n tugadh e dhà seòladh agus cumhachd an saoghal a ghlanadh agus a chur ceart. Och, Och; có a tha foghainteach chum an ni so? Tha an saoghal agus an fheòil agus an Diabol cho làidir an diugh fhathast 's a bha iad o

chionn ceithir mile bliadhna, ach air a shon sin cha chùis-fharmaid ministear air bith aig nach 'eil an creideamh agus an dòchas 'n a òige gu 'n dean e fhéin agus Dia eatorra saoghal ùr. Ach bha am mùghadh so eadar Eachann agus na daoine eile aig a bheil innleachdan air saoghal ùr a dheanamh, nach do smuinich esan riamh air innleachd eile ach an t-seann dòigh, soisgeul Chriosd. Chuala mi e ag ràdh aon uair gu 'n robh earbsa bu mhotha aige ann an Laoidean Shankey na ann an Achdan Pàrlamaid. Ach is maith iad le chéile.

Bha e fortanach gu 'n robh bean aige a dh' aon inntinn ris fhéin, boireannach caomhail, diadhaidh, a bha cho coltaich ris fhéin ris an té eile de phaidhir mheatagan. Bliadhna an déidh bliadhna chùm iad orra, a' cumail beò an creidimh agus an sonaileis na h-aislingean a bha iad a' faicinn air a' Ghlaschu ùr a bha dol a dh' fhàs suas, far nach biodh gort no drongaireachd no mèirle no striopachas, agus far am biodh cuirp agus anama dhaoine cho glan ri cridhe leinibh.

Ged nach robh dad anns na *Statistics* a bhiodh Eachann Harvey a' cur a stigh gu Cléir Ghlaschu a leigeadh a leas crith no maoim a chur air Sàtan, bha fhios aig a' Chléireach nach robh gin de na h-eaglaisean móra an Glaschu anns an robh obair a bu dilse agus a bu ghaisgeile air a deanamh na bha am ministear beag a' deanamh anns na cùiltean anns an robh e a' cumail bratach an t-soisgeil a' snàmh, agus chan e mhàin bratach an t-soisgeil a' snàmh ach coltas Chriosd agus dòighean Chriosd mu choinneamh an t-shuaigh 'na bheatha fhéin, air chor agus nach robh uiread dhiubh a nis a' suidhe ann an caithir luchd-fanoid. Ghabh iad ris mar dhuine maith aig an robh beachdan gus dòighean neònach, ach anns nach robh cron agus a bha laghach ri peacach agus daoine air an daoraich, ged nach buineadh e do 'n t-saoghal mhear agus aigheachair aca fhéin.

B' aithne dhomh an Cléireach aig Cléir Ghlaschu, a bhiodh ag innseadh dhomh mu obair Eachainn, agus theagamh gur esan a chuir 'na cheann iarraidh orm dol gu comanachadh leis. Bha sinn mu 'n aon aois, agus b' aithne dhuinn a chéile gu iipaith ann an Talla na Diadhachd ged nach robh companas dlùth eadarriunn. Ann an láithean ud cha robh a h-aon againn a' saoil sinu a bheag dheth a chionn nach robh e 'n a sgoilear maith (an aon t-slat-thomhais leis am bi oileanaich a' tomhas a chéile), agus a chionn nach bu léir dhuinn an teine beò a bha 'n a chridhe.

Chaidh mi a dh' ionnsuidh a' chomanachaidh, ach ged nach robh mi còmhla ris ach o Dhi-sathuirl gu feasgar Di-luain bha mi a' faireachduin fad na h-ùine mar gu 'm bithinn 'nam sheasamh aig Cathair a' Bhlreitheanais, agus air mo dhiteadh, oir bha eud agus irioslachd agus criosdalachd an duine ud, an eaglais thruagh anns an robh e ag obair, agus na sràidean grànda a bha mu 'n cuairt na h-eaglais, a' dol mar shaighdean 'n am choguis, a' eur nàire orm nach robh mi fhéin a' fulang cruaodal anns a' Chogadh Naomh, ach a' leigeil leis an duine bheag ud nach robh a leth cho làdir riùm ach a mhàin ann an creideamh uallach agus teas an latha a ghiùlan. Cha b' fhiach na bha mise a' deanamh air an dùthaich, an àite sàmhach, bòidheach, agus am measg dhaoine beusach, sìtheil, a bhi bruidhinn uime. Sud an duine a bha deanamh còmhraig ri Sàtan agus ris an deoch agus ris gach seòrsa eile aingidheachd a là agus dh' oidhche, ach gun a mhisneach no a dhòchas a chall.

Cha robh an coimhthionail air an t-Sàbaid mór; bha deagh Sheisean aige; còig deug no an corr, ach tha mi an dùil gu 'n robh euid dhiubh air an tarruig á ceàrnainn eile de Ghlascu agus nach robh iad a' fuireach anns an sgùn anns an robh an eaglais. Thuirt e rium nach do chuir e riamh ainm ùr air ròla a' chomanachaидh le teisteanas fhaotainn o eaglais eile; gur e fhéin a ghabh a steach iad uile air son na ceud uaire ach a mhàin an fheadhainn a bha air an Ròla m' an d' tháinig e do 'n eaglais, agus b' urrainn e innseadh dhuit ciamar agus c' uin agus c' àite an robh iad air an iompachadh—aitheinnean air an spionadh as an teine. Rud eile a thuirt e rium a bha an aghaidh an t-seòrsa coimhthionail a bha aige-san, gu 'n robh e daonnan a' call cuid dhiubh le iad a bhi gluasad gu taobh a b' fheàrr de 'n bhaile; cho luath 's a bha duine air iompachadh, no gu sònraichte màthair teaghlach, gu 'n robh iad air son clàbar nan cul-shràidean fhàgail, agus dachaidh a bhi aca ann an àite a bu ghloine agus a bu chùbhraidhe, direach mar a bhios tachas a' tighinn ann am feòil nan eun-siubhail ag innseadh dhaibh, "Chan e so bhur dachaidh."

Air oidhche na Sàbaid, an uair a bha obair shòluimte an latha criochnaichte, dh' fhan sinn air ar cois a' seanchas gu tri uairean 's a' mhàduinn, esan a' bruidhinn mu na daoine agus na dachaidhean a bha e ag obair 'nam measg agus mise ag éisdeachd ri nithean nach euala mi riamh roimhe, agus nach robh fhios agam gu robh an leithid de nithean a' tachairt anns an t-saoghal.

Bha e cinnteach nach b' e Cogadh ole bu mhiosa anns an t-saoghal; gu 'm bu mhiosa òl agus boirionnaich; gu 'n robh uaisle agus gaisgealachd ann an cogadh a thuilleadh air calldachd, ach nach robh ann an anamianna na feòla ach obair an deamhain o bhun gu bàrr. Bha de ghràin aige air òl 's gu 'm biodh e a' casadh fhiacan an uair a bhruidhneadh e uime, agus bha de naidheachdan brònach aige mu 'n sgrios a bha e a' faicinn an t-òl a' deanamh a h-uile seachduin d' a bheatha ann an teaghlachean a dh' fhaodadh a bhi grinn glan comhfhurtachail 's gu 'm biodh eagal agus nàirc ort deur a chur 'nad bheul aig a' Bhliadhna Uir fhéin.

Cha leigeadh e leam idir trian de 'n choire a chur air na daoine fhéin. "Na 'm faiceadh tua," ars esan "na tighean anns a bheil móran dhiubh a' fuireach bhiodh e 'na ionghnadh leat gu bheil iad cho glan stuama 's a thà iad; còig 's a sia ag ittheadh 's a' eur umpa an aodaich, 'gan glanadh fhéin, a' cadal, agus a chòmhnuidh, ann an aon seòmar beag, gun chlòsaid no gun ghoireas eile, agus air uairean naoi no deich? Balaich agus caileagan a' cadal còmhla gu aois cheithir no chòig bliadhna deug!"

Dh' innis e dhomh mu aon teaghlach, Eirionnach á Belfast, anns an robh athair agus màthair agus seanair agus triùir chloinne a' fuireach anns an aon seòmar anns nach robh leaba ach aon spoinneach mhór air an ùrlar anns an robh iad uile a' cadal. An uair a shiubhail am bodach, b' fheudar dhaibh a chur anns a' chiste a dh' aon ruith, agus a bhi togail na ciste bhàrr a' bhùird an uair a bhiodh e a dhith orra air son am bidh. Duine làidir a sgrios anam fhéin agus a theaghlach leis an deoch.

Fad na h-oidhche bha nàire orm cho beag 's a bha annam fhéin de ghràdh an t-soisgeil agus de spiorad na criosdalachd an coimeas ri Eachann Harvey, oir ged nach robh smuain eile mu na peacach ud 'na inntinn-san ach gu 'm bu daoine laghach seachranach iad a bha fulang ana-cothrom agus ana-ceartas o 'n t-saoghal bha an smuain 'nam inntinn-sa gu 'm bu chiar leam mo chrannachur a thuiteam 'nam measg. Ach bha fhios agam gu maith gur e esan agus nach bu mhise a b' airidh air an aimm "deagh shaighdear Iosa Criod," agus na 'n ceadaicheadh riaghailtean na h-eaglais e, bhithinn toileach dol 'ga chuid-eachadh, agus a dh' obair fo chomannd, na 'm faighinn air m' ais an ceann dà bhliadhna gu m' choimhthional rianail fhéin.

Mar chomharradh air cho laghach 's a bha na daoine ris thuirt e rium gur e aon

duine a thog a làmh ris riagh, duine a bha fuireach le boireannach ris nach robh e pòsda. An uair a thug am ministear achmhasan dha agus a dh' iarr e air an dara cuid a cur bhuaith no a pòsad, thuirt an duine ris an aire a thoirt air a ghnothuch fhéin. "Ach is e so mo ghnothuch fhéin," ars am ministear, "gu 'n tugadh tusa 'tmhlachd do àithne an Tighearna agus urram do staid naomh a' phòsaidh." An sin thug an duine borb sgleog dha air a chluais a leag as a sheasamh e. "Ach tha Dia a' gluasad ann an dòighean iongantach," ars Eachann, agus a shùilean a' lasadh le moit is aoibhneas diadhaidh, "ghabh an duine aithreachas agus näire cho mórr's gu 'n d' iarr e orm am màireach am pòsad. Thòisich iad air

tighinn do 'n eaglais, agus an ceann bliadhna bha iad le chéile air an iompachadh, *agus bha iad 'nan suidhe aig bòrd an Tighearna an diugh*, an uair a shearmonaich thusa air a' cheann ud "agus mar so bha cuid dibhse : ach tha sibh air 'ur n-ionnlaid ; tha sibh air 'ur naomhachadh ; tha sibh air 'ur fireanachadh ann an ainqm an Tighearn Iosa, agus tre Spiorad ar De-ne." (1 Cor. iii, 11).

Cha robh Eachann Harvey buan ; loisg an t-eud beò a bha 'na chridhe am beagan neirt a bha 'na bhodhaig anfhan, is chaochail e gu maith tràth, ach bi thusa cinnteach an uair a ràinig e taobh eile na h-aibhne gu 'n do thòisich laoidh an Tighearna leis na trompaidean.

Fo Chraobh Sheudair

CHUNNAIC mi 's an *Albannach* an diugh 'sa' mhachuinn gu bheil Tighe-Mór Bhrònais ri bhi air a reic, agus a' chuid mhór de 'n àirneis fliachail is riomhach a tha 'na bhroinn, agus an crioman beag de 'n oighreachd nach robh air a reic an uair a shiubhail an Còirneal. Tha na luingeas mhór a' dol air tir ; cuid dhiubh le droch sgiobaireachd, ach cuid eile le an-shid agus a' ghaoth ànraach ris an abradh Mgr Churchill Euroclidon, ach anns nach 'eil do Mgr Bevan ach cèabharan fàbharach o 'n Ear.

An uair mu dheireadh a bha mi ann am Brònas bha an Tighe-Mór gun duine ann ach seana seirbhiseach agus a bhean, aig an robh pension o bhantrach a' Chòirneil, no mar theireadh iad rithe air an oighreachd Lady Dora. Bha iad a' toirt an aire do 'n tigh agus bha dhà no tri sheòrmraichean aca dhaibh fhéin. Bha uair a bha mi eòlach gu leòr air an tigh ud agus air muinntir an tighe, agus air dhomh a bhi toileach fhaicinn aon uair eile, agus a chluinntinn có de na seann seirbhisich a bha làthair, choisich mi suas a dh' fhaotainn seanchais ris a' chàraid a bha fuireach ann, Pàra Haggart agus a bhean. Dh' aithnich iad mi anns a' mhionaid, ach thuirt Pàra le fiamh-ghàire nach ann air mo choltas idir a dh' aithnich e mi ach air mo cheum agus air mo ghuth an uair a bhruidhinn mi. "Tha coltas na h-aoise oirbh," ars esan, "na 's mothach na tha orm fhéin."

Eadar tea agus seanchas, agus seanchas agus tea eile (té bu mhotha) bha cíilidh mór fada againn, ach fad na h-ùine b' e an Còirneal agus Lady Dora a bu chuspair-seanchas do na seirbhisich dhileas ud, càraid cho laghach gaolach 's gu 'm bu

mhaith leam iad a bhi dlùth dhomh agus an làmhan timchioll orm aig uair mo bhàis.

Chan e a h-uile Tighe-Mór is oighreachd a tha cho làidir agus cho maith air an dòigh 's gu 'n téid aca air seasamh ri dà chogadh agus oighre ùr an taobh a stigh de fhichead bliadhna. Sin agus cion caitheamh-crionna a chuir an cearcall-màis bhàrr oighreachd a' Chòirneil ; o'n bhàilliadh agus an luchd-lagha gus am balach a bhiodh a' toirt a stigh a' ghual agus nam bioran do 'n chitsin bha iad uile a' fàs reamhar le beatha shaorail is réidh mar bu luime agus a bu chaoile a bha e fhéin a' fàs.

Ciod air bith a their na Socialists mu 'n chron a tha air a dheanamh do 'n dùthach leis an t-seòrsa dhaoine ris an abair iad "daoine diomhain beartach," chan 'eil e 'na thoileachadh air bith leam fhéin a bhi faicinn nan seann Tighean-móra a' dol as an t-sealladh, agus na seann teaghlaichean a bha anna 'gam fagail. A mach o aon annamh cha leig thu leas truas a bhi agad ris na daoine fhéin, oir mar is trice tha sgòinn is eanchainn anna, agus ann an tìne ghoirid ni iad àite ùr dhaibh fhéin ann an obair agus margaidhcan agus comh-fharpuis an t-saoghal. Ach tha e 'na chall do 'n dùthach an grinneas agus an uaisle a bha ri fhaicinn ann an teaghlaichean cothromach nach leigeadh a leas a bhi cunnatas nam buinn-a-sia a bhi dol as an t-sealladh, agus gun duine idir air flàgail a tha toileach aideachadh gu bheil neach eile anns a' choimhearsnachd as fhèarr na e fhéin. Ach cha lean mi air a' chûrsa so na's fhaide, oir tha fhios agam nach toigh le cuid de na bhios a' leughadh na duilleig so beachd eile a chluinntinn ach gur e uachdarain

agus daoine aig a bheil airgiot naimhdean an duine bhochd, agus cha bu mhaith leam an cur bhàrr an siùl le tòiseachadh air cur 'nan aghaidh gu làdir.

Ciod a' chrioch a bhios aig na nithean so ? Tha sin folaichte oirnn fhathast, ach ged tha amharus aig móran dhaoine nach bi dòighean is innleachdan nan Socialists chum maith na dùthcha air a' cheann mu dheireadh, chan 'eil sin air a dhearbhadh fhathast, agus có aige tha fhios nach 'eil iad a' faicinn na's fhaide romhpa na càch ? Ma bheir iad dhuinn fois o chogadh, agus ma chumas iad 'nar seasamh sinn ann an crannchur a mhaireas agus a bhios cho maith ris a' bheò-shlaint a tha againn an diugh, cuiridh iad an naimhdean gu h-amhlaoadh.

An uair a bha sinn aig ar tea dh' innis Pàra Haggart dhomh nithean mu oighreachd a' Chòirneil a bheireadh air daoine an diugh leum as an craicionn le feirg. Bha e fhéin agus athair agus a sheanair air an oighreachd. Bha athair 'na chlachair chlacha-tioram a bhiodh a' togail ghàrraidhean. Chuir e suas miltean de ghàrraidhean air monaidhean agus ann am frithean, agus air slios bheanntan, agus b'e 'n tuarasdal a bha aige tasdan 'san latha. Ach ged bha seachdnar de theaghlaich aca, cha chuala e athair no mhàthair riamh a' gearan, no cur sìos air an uachdaran ; 's ann a bhiodh iad 'gà mholadh a chionn gu robh bòd-shlaint cho cinnteach aca ; bha mart aca agus muc agus talamh buntàta agus iomadh sochair agus barrachdas eile nach robh air ainmeachadh anns a' bhargan. Cha robh farmad aca ri ðaoine eile, agus cha mhò a bha iad 'gan saoilsinn fhéin truagh no an dùil gu 'n robh eucoir air a dheanamh orra. Mur tugadh an t-uachdaran obair dhaibh cha robh obair eile ann, agus mur tugadh e tigh dhaibh bhiodh iad gun dachaidh, ach bha òrdugh aig a' bhàilliadh obair a thoirt do 'n h-uile duine air an robh obair a dhith, ged bhiodh an duine os cionn ceithir fishead. Cha robh am pàigheadh ach beag, ach cha robh an obair trom, no móran feum intte no móran air a dheanamh.

B'e a' cheud phàigheadh a bha aig Pàra fhéin ochd sgillean 's an t-seachduin agus ubhal

air son a bhi cumail ghaiseunan agus eòin bheaga eile o 'n choirce agus o 'n eòrna anns an fhoghar an àm an abachaiddh. Cha robh riamh na b' airde na còig tasdain deug aige ag obair anns a' choille gu 1912. 'Na dhéidh sin bha not 's an t-seachduin aige. Bha e fhéin 's a bhean ann an seirbhis an Tighe-Mhóir o 'n a dh' fhàg iad an sgoil. Bha dithis de mhic an Tighe air am marbhadh ann an cogadh 1914-1918. An uair a shiubhail an Còirneal bha còig ar fhichead de sheann seirbhisich a' faotainn *pension* bhuaithe, agus dh' fhàg fear dhiubh sin mile gu leth. Bu leis a h-uile tigh a bha air an oighreachd gus an do thòisich an t-Siorramachd air tighean a chur suas. B'e sia gu ochd notaichean am mèl a bha air tighean a' Chòirneil, ach bha an fheadhainn eile cho àrd ri ochd deug gu ceithir ar fhichead. "Cha chreideadh tu," arsa Pàra Haggart, "na cuilbheartan a bhiodh ðaoine a' cleachdadh a sheachnadh nan tighean ùra agus a dh' fhaotainn fear de thighean a' Chòirneil."

Ciod a b' aobhar gu 'n robh na seann tighearnan cho gaolach air lùchairsa cho mór agus cho greadhnach a bhi aca ? A' cheart aobhar a thug air Sir Walter Scott Abbotsford a thogail ; spagadagliog—an spagadagliog anns nach 'eil dad as miosa na faoineis, a chionn gu bheil a' chuid mhór dheth a' tighinn o fhaireachduinean nach bu mhaith leamsa a dhiteadh ; gaol fearainn, gaol inbhe, agus gaol a bhi mór agus fialaidh, agus an caitheamh-crionna fhàgail aig na bodaich. Có ach duine a tha ann an domblas na seirbhe a gheibheadh coire gu guineach do dhuine eile a chionn gu 'n robh rud beag stràic agus mòr-chuis 'na cheum ? Cha bhiodh an saoghal cho aighearrach na 'n robh an aon cheum againn uile. Bha na fineachan Gàidhealach gu maith deas gu bhi a' faotainn coire do chàch a chéile, agus a' magadh air càch a chéile, ach bha iad riamh a' ceadachadh do na Dòmhnullaich tomhas reusonta de spagadagliog a bhi anna a chionn gu 'n robh sin freagarrach do chinneadh a bha cho sean agus cho uasal agus cho làdiriu, agus cho maith air tapaid.

Seanadh an Taobh Tuath

de Iain Mac Aonghuis, Ph.D., Hàcraig.

THA sinn a' leughadh ann an leabhar Mhalachi gum bi iadsan air am bheil eagal an Tighearna a' labhairt gach aon gu tric ri chéile. Tha Seanadh an Taobh Tuath (Seanadh Rois, Chataibh, agus Ghallaibh) a'

creidsinn gur e gnàths tlachdmhor a tha an sin. Air son an dara bliadhna nise, rinn an Seanadh ullachadh air son cothrom a thabhairt do na braithrean, eadhon ministirean agus eildearan, cruinneachadh an

ceann a chéile chum gum bitheadh tri latha de chomhluadar aca mu ghuineas do'n dreuchd. Mu dheireadh September so chaith, chruinnich mu dheich ar fhichead dhíubh ann an *Dunravén*, ann an Srath Pheofhar. B' e Mr. Begg, Ministir Baile Dhuthaich a ghabh as lainih gach ni a dheasachadh gu h-òrdail, agus rinn e sin gu sgiobalta. Cha robh ughdarras aige thairis air an t-side, ach, ged a bhíteadh, cha b' urrainn dha deanamh na b' fhearr na bha e. Bha bláths agus maise an t-samhraidh a' comhdach na duthcha.

B' e an t-Urr. Donnchadh Blàr, M.C., B.D., deagh Ghaidheal, a tha a' saothrachadh ann a Glaschu, agus duine air am bheil gibhteán sònraichte air a bhuileachadh, ar priomh shear-labhairt. Liubhair Walter Reid, Strath Pheofhair, Domhnall MacLeod, Inbhir Pheofhair, agus Iain Mac Aonghais, Hacraig, paipearean air cuspairean àraidi. Cho-phairtich gach fear a bha anns a' chuideachd anns na deasbudan a lean na paipearan. Chaidh iarraidh ormsa cunntas a thabhairt air na chaidh a ràdh. Bhiodh sin duilich; agus mar sin, thainig mi chum a cho-dhùnaidh gum biodh e na bu tharbh-aiche do leughadairean nan duilleag so, na'n deanainn oidhpr air aon de na paipearan aig Mr. Blair a ghiorrhachadh, agus a chur fodh 'ur comhair.

Am feasgar mu dheireadh a bha sinn comhla, labhair Mr. Blair gu domhain, cumhachdad, air na cùisean a bha ag aobhrachadh mi-chreidimh anns an latha anns a bheil sinn beo. Bha sluagh mòr an diugh ann an dorchadas spioradail. Chuir iad an èil ri Dia. Bha iad bodhar do chuireadh an t-Soisgeil. Bha mi-chreidimh ann o'n toiseach, agus ceannaire an aghaidh Dhe, eadhon ann an dùthchanna Crioduidh; ach, an diugh, tha a' mhòr chuid air tionndadh air falbh o'n t-Soisgeal. Cia mar a thachair sin? Tha am Focal ag innseadh dhuinn gun do chruthaich Dia an cinne-daonna 'na ionmhaigh Fhein. Tha sin a' ciallachadh gur e ni nadnrrach a tha'nн gum biodh cárdeas agus co-chomunn eadar Dia agus na h-anama a chruthaich E. Ach, an aite cárdeas agus co-chomunn, tha aimhreit agus cogadh. Tha na h-ainmhidhean umhail do lagh agus toil a Chruithfhearr. Tha an cruinne-cé gu leir a' coimhlionadh a reachdan. Ann an aon aite a mhain, ann an anam an duine, tha ceannaire an aghaidh Dhe. De is aobhar da sin? An e toil an Tighearna gum biodh slighe a shluaign da ionnsaidh Fhein corrach agus

cruaidh? Chan urrainn do Chriosduidh sam bith aontachadh ri sin. Ann na linnteán a dh' fhalbh agus anns an latha 'n diugh, tha na feallsanaich agus na sgoilearan ris an abair sinn 'apologists' a saothrachadh gu duineil chum gum biodh an t-slighe spioradail air a socrachadh, agus an rathad chum Bord na Trocair air a dheanamh dìreach. Tha e dlighe gum biodh aodhairean spioradail an t-slaigh a' deanamh an dichioll anns an cheart obair. Tha dleasdanas da-flillt aig an t-soisgeulaiche ri' choimhlionadh. Feumaidh e nàdùr euslain spioradail an duine a dheanamh soilleir; agus feumaidh e slighe na slàinte a nochdadh. Cha tainig caochladh air nadur na h-euslain sin o am a Bhiobuill, ach, anns an latha 'n dingh, tha sluagh do-aireamh am beachd gu bheil am Biobuill a' toirt cùntas mearach-dach air cor agus staid an duine.

De, mata, na priomh aobhair a tha briseadh an co-chomunn nadurrach a bu chòir a bhi ceangal mac an duine ri a Chruithfhearr?

1. Ann a' cheud aite, am peacadh. Tha moran ain beachd nach 'eil sin ach facal sean-phasant. Chan 'eil ann ach bòcan anns an robh ar n-athraichean anns na linnteán aineolach a dh'fhalbh a' creidsinn. Aidichidh iad, da rireabh, nach 'eil ar nadur daonndail fhastast ionlan. Ach tha e na's feharr an diugh na bha e 2000 bliadhna air ais; agus faodaidh sinn a bhi an dearbh dhochas gun tig feabhas mòr a.r mus aom da mh.le bliadhna eile. Beag ar bheag, tha an cinne-daonna a' tighinn air aghart. Nuair a gheabh daoine barrachd foghlaim, tighean grinne, ceartas ann an nithean aimsireil, agus nuair a bhios sìth air a steidheachadh gu daingean air an talamh, sgapaidh na neoil a tha a' cuartachadh beatha an duine. B'e deagh naigdheachd a bhioidh an sin. Ach an urrainn dhùinn a creidsinn? Nuair a sheallas sinn gu geur air eachdraidh an t-saoghal, is e tha sinn ag amhare gu bheil am peacadh a' leantuinn ceuman an duine gach àite an teid e. Biodh e a' comhnuidh ann an uamha, coltach ri ar n-athraichean borba da mhile bliadhna air ais, no biodh e a' còmhnuidh ann a Lunnainn no am Berlin an diugh, tha am peacadh còmhla ris, 'na chompanach dileas. An toiseach na h-eachdraidh, thog Cain, duine aig nach robh mòran foghlaim, a làmh gu guineach an aghaidh a bhrathar. An deireadh na h-eachdraidh, thog Hitler agus a chompanach an lamh an aghaidh am braithrean, agus bhàsaich iad, anns na seòmraichean puinnsein, 'n am miltean

thar mhiltean. Agus de mu dheighinn Hiroshima agus Nagasaki? Cha dean e an gnothuch idir. Tha euslain ann an nàdùr an duine nach leighis foghluium talmhaidh. Agus is e ainm na h-euslain sin am peacadh. Am peacadh anns an t-seagh a' tha am Biobull a' nochdad. Ceannaire an aghaidh Dhe. Cha bhiodh an sin ach sgeul dhuilich mur biodh aithne agaínn air leigheas. Ach tha an Soisgeul a toirt dhuinn, chan e a mhàin an dearbh fhirinn mu staid nadurrach an duine. Tha e a' toirt dhuinn slighe na slainte. "Feuch Uan Dhe a tha tabhairt air falbh peacaidhean an t-saoghal."

2. Aobhar eile a tha a' dorchadh slighe an duine chum Dhe. Am beachd a tha aige anns an latha 'n diugh nach eil ann am beatha an duine ach ni leibideach, neo-luachmhor, gun fhiu. Cluinnidh sibh am beachd sin air bilean feadhainn de na feallsanaich is foghluiumte. Cluinnidh sibh e ann an comhradh na sràide. Leughaidh sibh e anns na paipearan-naidheachd. Is e sin beachd a tha air tolladh gu domhain ann an smuain an latha 'n diugh. Tha an cruinne-cé mòr, mòr thar tomhas smuain. Tha beatha 'n duine suarach ri 'thaobh. Chan e a mhain an teolas ur a tha na speuradairean a' toirt dhuinn is mathair-aobhair do 'n bheachd sin.. Tha an t-eolas ur sin a' cuideachadh leis, agus a' toirt deagh lethsgel dha; ach is e sàr aobhar an dimeas anns an do thuit inbhe agus luach an duine gun do thionndaidh e a chulaobh air a Chruthfhear. Chan 'eil teagamh nach robh iad ann anns gach linn, a bha air uaireabh teagmhach mu luach an duine ann an suilean a' Chruthfhear. "Ciod e an duine gum bitheadh Tu cuimhneachadh air?" Fhreagair an Salmadair a' cheist sin gu h-usal. Ach bha fhios aig Dia gu robh eridhe an duine a' dian-iarraidh dearbh-adh na bu dhaingnichte na b' urrainn bilean duine a liubhairt. Agus mar sin, chuir E aon ghin Mhie do 'n t-saoghal. Ghabh Esan air Fhein nadur agus crannchur na daonndachd. "Agus rinneadh am Focal 'n a fheoil." Nuair a ghreimicheas neach air an fhirinn sin, ciamar is urrainn dha dimeas a dheanamh air luach an duine?

3. Tha na doruinnean agus na piantan a tha moran a' fulang a' dorchachadh gnuis Dhe, agus ag aobhrachadh mi-chreidimh.

Chan 'eil teagamh nach do thachair Dia ri sluagh do-àireamh ann an teis-mheadhoin an trioblaid. Eisdibh ri briathran an t-Salmadair, no' an fhaidh Isaiah. Ach feumar aideachadh gu bheil mòran eile ann a chaill an greim air Dia tre amhgaran na beatha so. Tha feadhainn ann a tha coiseachd tre ghleann dorcha sgàil a' bhàis gun ghat soluis 'gam beothachadh. Is e ar dleasdanane an Soisgeul a nochdad ann an doigh a bheir comhfhurtachd dhaibhsan, ma ghabhas sin a dheanamh. Bha fhios aig Dia air an crannchur o'n toiseach. De, mata, a rinn E? De ach gun do ghabh E air a ghuaillean Fhein uallach an amhgar. Ann an Iosa Criosd, blhais E bròn, agus dòruinn, agus piantan a bhàis. An toiseach, bha dorchadas ionlam a' cuartachadh crann-ceusaidh Chriosc. Air son beagan uine, bha dùil eadhon aig na deisciobuil gur e so a' bhuille bu ghuinic a fhuair aobhar na Fireantachd riamh. Ach dh' atharraich iad am beachd. Dh'aithních iad gu robh cumhachd agus comhfhurtachd agus sòlas agus buaidh anns a' chrann. Tha crann-ceusaidh an t-Slànuighear a' teagasc dhuinn gum buidhinn sluagh an Tighearna buaidh air uile àmhgharan na beatha so ann a bhi 'gan giulan ann an còmpanachd agus ann an cumhachd an deagh Bhuachaille.

4. Is e am bàs an nàmhaid mu dheireadh d' an cuirear as; agus a dh' aindeoin gach caochladh a thig air cor an duine air an talamh, tha e a' caitheamh a bheatha fo sgaile a' bhais. Ge b'e cho àrd is a thogas duine a cheann, thig e chum na duslaich aig an deireadh. Chan 'eil anns a bhàs ach ni nadurrach; cho nadurrach ri tuiteam na duilleig o'n chraoibh. Coinnicheamaid e gun gheilt, gun chûram; is e sin a chanas mòran de na "Stoies" a bheireadh comhairle oirnn an diugh. Ach cha chaisg a' chomhairle sin cumhachd gath a' bhàis. Cha sgap e an dorchadas ionlan a tha a' cuartachadh a' bhàis. Agus tha an dorchadas sin a' falach gnuis Dhe do iomadh anaim. De tha an Soisgeul ag radh ris an namhaid dheireannach? Chan 'eil ach aon fhacal. Aiseirigh. Ach tha comas anns an fhacal sin a tha briseadh cumhachd agus ughdarras a' bhais. Beannaichte gu 'n robh Dia agus Athair ar Tighearna Iosa Criosd, neach, a reir a mhòr-throcair, a dh' ath-ghin sinn gu beo-dhochas, tre aiseirigh Iosa Criosda o na mairbh."

B' aithne dhomh duine ann an Criod

BEANNAICHTE gu robh Dia, eadhon Athair ar Tighearna Iosa Criod a bheannaich sinn leis gach uile bheannachadh spioradail ann an ionadan nèamhaidh ann an Criod; a réir mar a thagh e sinn annsan,* mu'n do leagadh bunait an domhain, chum gu'm bitheamaid naomh agus neo-choireach 'n a làthair-san ann an gràdh: a roimh-òrduch sinn chum uchd-mhacachd na cloinne tre Iosa Criod dha féin, a réir deagh-ghean a thoile, chum clù glòire a ghràis tre an d' rinn e sinn taitneach 'n a Mhac gràdhach; agus am bheil againn saorsa tre fhuil-san, maitheanas nam peacadh, a réir saoibhreis a ghràis; anns an robh e ro phailt dhuinn 's an uile ghliocas, agus thugse; a dh' fhoillsich dhuinn rùn-diomhair a thoile, a réir a dheagh-ghean féin a rùnaich e ann féin, chùm ann am frithadalh coimhlionadh nan aimsir, gu'n cruinnicheadh e ann an aon na h-uile nithean ann an Criod, araon na nithean a tha air nèamh agus na nithean a tha air talamh, eadhon annsan; anns an d' fhuair sinne mar an ceudna oighreachd, air dhuinn a bhi air ar roimh-òrduchadh a réir rùin an tì a tha 'g oibreachadh nan uile nithean a réir comhairle a thoile féin; ionnus gu'm bitheamaid-ne, a chuir air tùs dòchas ann an Criod, chum clù a ghlòire-san, anns an do chuir sibhse mar an ceudna dòchas, air dhuibh facal na firinn a chluinntinn, eadhon soisgeul 'ur slainte: neach an déidh dhuibh creidsinn ann, chuireadh seula oirbh le Spiorad Naomh sin a' gheallaidh, Neach is e geall-dainghnich ar n-oighreachd-ne, gu teachd saorsa na seilbh a cheannachadh chum clù a ghlòire.—

Ephes. I, 3-14.

Nach bu mhaith a fhreagradh an ceann-teagaig so air an t-searmonaiche shùghmhor nach maireann, Iain Mac Ghill-Eathain a bha 'na mhiniestar an Tairbeart na Hearadh! A dh' aon ni bheireadh e cothrom agus lethsgeul dha air fasan a bha aige a chumail an cleachdadh, leantuinn air an aon cheann-teagaig tri no ceithir a Shàbaidean. Theagamh gu'n leanadh e air an fhear so fad ráidh. A thuilleadh air sin bheireadh e cothrom dha air seanchas a dheananmh mu Phòl, agus na b' fheàrr air fad bheireadh e cothrom dha nithean ùr agus nithean sean agus nithean domhain a tharruing as a'

Bhiobull, a shàsuicheadh pobull Dhé le saill a thighe.

Feumaidh eadhon na diadhairean agus na naoimh a bhi ann am fonn maith m'am bi an smuaintean agus an cainnt freagarrach do na nithean àrd agus uasal air am bi iad a' bruidhinn, ach tha e furasda gu leòr fhaicinn anns a' chaibideal so gu'n d' éirich Pòl air sgiathan an uair a thòisich e air bruidhinn mu na beannachdan leis an do bheannaich Dia sinn ann an Criod. Ma tha sgrìobhadh eile anns an t-saoghal as diadhaidhe na 'n litir so chan 'eil fhios agam c' àite an rachainn 'g a iarraidh, oir tha Pòl a' labhaint innte mu Dia agus mu Chriosd, mar dhuine a bha a bhilean air beantuinn riu le eibhleag bheò bhàrr na h-altarach, agus d' an d' fhoillsich Dia riuntean diomhair a thoile a bha foluichte o thoiseach an t-saoghal.

Gus Pòl a thugssinn anns a' chaibideal so chan e inntinn gheur is shoilleir as mothach a tha dhìth oirnn ach eridheachan a ghabhas gluasad leis na ceart nithean a għluais eridhe Phòl fhéin, sgeul aoibhneach an t-soisgeil, agus na nithean iongantach a rinn Dia air a son ann an Criod.

- (1) *Air an taghadh ann an Criod o shiorruidh-eachd*
- (2) *Chum gu'm bitheamaid naomh*
- (3) *Anns a bheil saorsa againn tre fhuil*
- (4) *Agus maitheanas ar peacadh*
- (5) *A rùn diomhair air fhoillseachadh dhuinn*
- (6) *Oighreachd għlormhor ann an Criod*
- (7) *Air a sheulachadh leis an Spiorad Naomh.*

Bha là ann anns am bu lugha air Pòl ainm Chriosd na ainm Shàtain fhéin, agus anns an abradh e nach robh anns na beannachdan spioradail sin ach *cainnt, cainnt, cainnt*; *no briathran gun bhrigh*; ach dh' fhalbh an latha sin, oir b' e deagh thoil Dhé gréim a dheananmh air le Criod, agus a shùilean fhosgladh air chor agus gu'n robh e a' faireachduinn a nis nach b' ann leis fhéin e ach le Criod, an Tighearn agus an Slànuighearr a cheannaich e le fhuil. B' e ionghnadh nan ionghnайдhean do Phòl gu'n do rinn Dia tràcair airsan a sgiùrs agus a sgrios na naoimh, agus gu'n do ghairm e e gu bhi 'na sheirbhiseach dha agus 'n

a shearmonaiche 'n a eaglais, agus o'n là sin gus an do chriochnaich e a réis chà robh rud eile air aire ach glòir a thoirt do Dhia le chorp is 'anam, agus ainm uasal Chriosd àrdachadh agus a mholadh.

Phiosrachadh fhéin

Cha b' ann o bheul-aithris dhaoine eile a bha fhios aig Pòl gu'm b' e Criosd Slànuigh-ear an t-saoghal; bha fhios aige air a chionn gu'n do għlaç Criosd e air an t-sligte gu Damascus; bha e a' faireachduin lāth-airreachd agus cumhachd Chriosd 'n a anam mar a bha e a' faireachduin bláths na gréine 'na chorp. Bha fhios aige gu'n do chuir Criosd erioch air an amharus agus na teagħmhaidhean, an an-shocair agus am buaireas, an inntinn dhùbalte agus an iom-chomhairle, a bha a' riasladh 'anma o chionn bhliadhnaħan, agus gu'n d' fhuair e fois ann agus acair d' a anam. Fhuair e ann an t-sligte gu Dia, an firinn a tha toirt saorsa, agus a' bheatha a mhairesas agus a riaraicħeas an t-anam. Tha a' bheatha a tha ann an Criosd cho beag-mhiannaichte leis a' mhór-shluagh 's gu'n cuireadh dileab o bħarr-thair-an-seanar barrachd aoibhneis 'n an cridhe na chuireadh na h-uile bheannachdan spioradail ann an Criosd a tha Pòl ag ainmeachadh. Ach cha b' ann mar sin a bha Pòl. Bha na beannachdan spioradail a fhuair e o Dhia ann an Criosd cho mór agus cho fiachail 's nach robh rud eile air an t-saoghal a għabbadha coimeas riu, agus an uair a thòisich e air an innseadh bħrċiċċed an lionmhorachd a steach air a chuimħne gus an do theab e 'anail a chall, oir cha do sguir e a tharruing 'analach o thòisich e aig an treas rann gus an do räinig e deireadh a' cheathraimh rainn deug. Air uairean bidh daoine a' fàs sgith de reusonachadh agus de lagħaireachd Phòil, ach air uairean eile chan aīm dha ach "eun naomh an t-Soisgeil," "Uiseag Chriosd" ag éirigh na's àirde agus na's àirde os cionn ecò an t-saogħail so agus na sħailean a tha eadar ruynn agus Dia, a' seinn òran molaidh an Uain, gus mu dheireadh an saoil thu gu'n sgàin a chridhe le neart agus binneas a' chiūil, agus an d' éirich e cho àrd o'n talamh's gu bheil thu a' call seallaidh air ann an ionadan nèamhaidh.

*Beonnaich an Tighearna, O m' anam,
agus moladh
gach ni a tha 'n taobh a stigh dhiom,
ainm naomh-san.*

Na'm bithinn a' dol a dh' fheuchainn ri teagħġaq na litreath so a tharraing aside gu h-ordail, réidh, għabbadha sin ùnei mhōr,

oir tha i làn de smaointean nach d' fhuair Pòl o dbuine, no o shagart, no o leċċabar, agus nach d' fhàs 'na cheann fhéin, ach a fhuair e a mhàin o Dhia agus o'n Spiorad Naouh. Ach tha dà fhacal shònruichte anns na rannan so a bu mhàith leam sgrìob de'n pheann a tharruing fódhpa m' an criochnaich mi; *ann an Criosd*, agus *ann an ionadan nèamhaidh*. Ciod air bith a tha e a' ciallachadh leis na facail sin. tha e ag ràdh gur ann *ann an Criosd*, agus ann *an ionadan nèamhaidh* a tha na h-uile bheannachdan spioradail air an sealbhachadhi leis na naoiñ. Tha mi an dùil gùr e so a bha 'n a intinn, gu bheil sealladħ as fhaide agus as farsuinge agus as soilleire againn o'n bheinn na o'n chòmhnhard, o nèamh na o'n talamh, o'n t-saogħal anns an robh co-chomunn gun bħriseadħ aig Criosd ri Dia na o'n t-saogħal anns a bheil sinn a' cur seachad a' chuid mhór d' ar láithean, agus a' leigeadħ le a chūruman siol na riogħachd annainn a thacadh. Fàg an t-iosal, ma ta, tha Pòl ag ràdh riut, eirich le Criosd; na birod ħaqiex oħra, bħi agad ann an ionadan nèamhaidh, oir is ann o'n àirde sin a chi thu nithean an t-saogħail so gu coħrommakh, agus mar is dlutieth thu do Chriosd is ann as fhasa dhuit gabha il-ris na beannachdan spioradail a dh' ullaich Dia dhuit ann an Criosd.

Na h-ionadan Nèamhaidh

Cha robh corp Phòil anns an aon àite daonnan; bha e air uairean anns an Ròimh; air uairean ann an Corint; air uairean ann an Galatia; agus air uairean ann am priosan, ach c' àite air bith am birodha a chorp, bhiodh inntinn agus a chridhe daonnan anns na h-ionadan nèamhaidh. B'e sin a dhachaidh agus a dhùthaich.

* * * * *

Nach b' fhada o chéile an dithis dhaoine ud; Nero, Iompaire Mór na Ròimhe, agus Pòl seirbhiseach aosa da Tighearna; an saogħal uile aig an dara fear agus gun dad idir dheth aig an fhear eile! Ach an deireadh an láithean, an uair a bha e duilich d' a sheirbhisei bruidiñ ri Nero, a chionn gu'n robli e cho mionnaichte, mallaichte, leis an t-searbhadas agus an an-fhois a bha 'na chridhe fhéin, bha Pòl, nach b' fhearr 'n a shuilean na cuileag, 'n a shuidhe gu ciuġġi ann am priosan a' sgrìobħadhi mu shiħħ Dhe a tha os cionn gach uile thugse, slabħraidiż air caol a dhūirne, ach inntinn agus a chridhe ann an nèamh. Ciod eile a tha ri ràdh mu'n duine sin ach gu'n robh e *ann an Criosd*?

Anns a' Chathair

S e aon de na nithean iongantach anns an t-saoghal nach 'eil na daoine a tha ag aideachadh a' Chreidimh Chriosduidh fhathast cinnteach ciod a tha e a' ciallachadh, no ciod a' ghnè dhuine a bha ann an Criosd, no ciamar is eòir a theagasc a bhi air a thuiginn. Ma shaoileas tu gu bheil mi'ga chur so ro làdir cuimhnich nach 'eil bliadhna a' dol seachad gun miltean de leabhrainchean a bhi air an sgriobhadh anns a bheil sgoilearan agus diadhairean, daoine eagnaideh agus daoine naomh, sgriobhadairean agus feàllsanaich agus luchd-eachdraidh, creidmhich agus as-creidmhich, a' deasbud air a' cheist sin, "Ciod e an Creideamh Criosduidh ?

Chan e cion eòlais as aobhar dha so. Tha an Creideamh Criosduidh, o thoiseach gu deireadh, o bhun gu bàrr, air a stéidheachadh agus air a thogail air an aon bhunait, Iosa Criosd. Is esan ceannard agus fear crioch-nachaидh ar creidimh, agus cha mhór dhaoine a bha riamh beò anns an t-seann t-saoghal a b' fheàrr a b' athine dhuinn na's aithne dhuinn esan. Bha cuntas air a thoir dhuinn m'a bheatha goirid an déidh a bhàis le daoine creideasach a chunnaic e anns an fheòil; bha a theagasc air a chur an sgrìobhadh cho tràth 's nach robh àine aig mearachdan air dol ann, agus mar sin tha gu leòir a dh' fhiosrachadh againn uime fhéin agus m'a theagasc. Shaoileadh tu, ma ta, gu'm biodh an aon dealbh ann an inntinnean dhaoine air an t-seòrsa dhuine a bha ann, agus gu'm biodh acnachd 'nam measg mu'n dòigh auns a bheil an Creideamh Criosduidh a' toirt saorsa do dhaoine agus cinneas anns a' bheatha dhiadhaidh.

Ach chan ann mar sin a thà. Ged tha sinn ag aoradh do'n aon Slànuighear tha a dhealbh fhéin aig gach aon againn 'na inntinn air Criosd, ciod a' ghnè dhuine a bha ann, agus ciod a tha a theagasc a' ciallachadh, agus tha a bheachd fhéin (no na's fheàrr, fhiosrachadh fhéin) aig gach aon againn air slighe na sláinte no ciod a tha Dia ag iarrайдh oirnn chum gu'm bi sinn air ar teàrnadh, no ciod an dòigh anns an urrainn dhuit gairm Chriosd a fhreagairt, "Lean mise."

A' gaoth ag atharrachadh

Ann an saoghal na h-inntinn agus an spioraid tha a' gaoth ag atharrachadh an dràs'd s'a rithist mar a tha i ag atharrach-

adh anns an t-saoghal nàdurra, gun fhios againn cia as a tha i a' teachd, no c' àite a bheil i a' dol, no gu dé cho fada 's a mhaireas i. Tha na timeannan ag atharrachadh gun sgur, agus tha sinn fhéin ag atharrachadh leotha, agus ged nach 'eil sinn 'g a thoir fainear chan e na h-aon bheachdan a tha aig a' mhór-chuid de dhaoine an diugh 's a bha aig Aithríchean Rois, no aig na daoine maith a bha air an dùsgadh 'nam miltean an Albain an láithean Mgr Moody agus Sankey, a thaobh slighe na sláinte agus cleachdaidhean na beatha dhiadhaidh. Cleas na gaoithe a tha a' séideadh anns an adhar, chan 'eil gaoth an spioraid no gaoth an t-soisgeil a' séideadh air an aon chalpa daonnan; tha i sìos is suas, a null 's a nall, a' comh-fhreagrachd do'n atharrachadh eile a tha a' tighinn air beachdan dhaoine mu'n t-saoghal, agus mu Dhia, agus mu chrioch àraidih an duine. Cha leòr e a ràdh ri daoine gur e crioch àraidih an duine Dia a ghlòrachadh agus a mhealtainn gu siorruidh; tha iad ag iarraidh ort innseadh dhaibh ciod a tha thu a' ciallachadh le glòir Dhe, no ciamar a bheir iad dha ann an da-ríreadh a ghlòir a bhuineas dhà. Mur bheil an Creideamh Criosduidh a tha e ag aideachadh a bhi a' creidsinn ann a' toirt air duine a bheatha fhéin a chaitheamh agus a riaghlaidh gu glic agus gu diadhaidh chan 'eil e chum móran feuma dha, oir is ann ann an cainnt agus chan ann ann an cunhaechd a tha e.

Ged nach 'eil caochladh a' tighinn air Dia, no air ruínteán siorruidh Dhe ann an Criosd, no anns an eachdraidh a tha air chùl an t-soisgeil, tha fasain anns a' bheatha dhiadhaidh agus fasain ann an teagasc na h-eaglais, aon fhírinne air a cur air thoiseach air càch anns an linn so, agus firinn eile anns an ath linn; réite ri Dia tre bhàs agus iobairt Chriosd air Calbhari air a shearmonachadh mar fhòr chridhe an t-soisgeil aig aon àm; an Aiseirigh aig àm eile mar dhòchas an t-saoghal; agus a ris Dia air fhoillseachadh mar dhuine a rugadh le mnaoi.

Aig aon àm bha e air a mheas gur e an duine as naoimhe an duine a ghlanas a làmhan as an t-saoghal gu buileach agus a chuireas a chùl ris, ach an diugh saoiliadh móran d' ad bhràithrean nach 'eil annad ach Criosduidh bacach mur bheil thu 'nad fhallus a h-uile mionaid a' ciobaireachd do bhràithrean agus do choimhearsnach, agus a' leasachadh cor an duine bhochd.

Ar smuaintean ann am molldair

Gu dé an àird as a bheil a' ghaoth a' séideadh an diugh, no ciod an dealbh air a' bheatha dhiadhaidh a tha tarruing dhaoine òga gu bhi leantuinn Chriosd? Chan 'eil teagamh air bith nach e an t-iarrtus a tha 'n an cridhe an saoghal a chur ceart, agus sìth an t-saoghail a chur air bunaitean buan agus seasmhach. Có a thireadh aon fhacal 'n an aghaidh, ach air a shon sin an uair a thòisicheas iad air an obair sin bidh e a' cheart cho duilich dhaibh a ràdh cicd a tha e a' ciallachadh "an saoghal a chur ceart" 's a tha e dhaibh a ràdh Cicd e an Creideamh Criosduidh.

Bha a' ghineal againne agus dhà no trì ghinealan romhainn air an ceangal ann an gèimhlean ar briathran fhéin; rachamaid air ar glùinean agus dh' aidicheadmaid nach robh annainn ach peacaich a bha toillteannach air ifreann, làn truaillidheachd agus gràinealachd o mhullach ar cinn gu bonn ar coise, fo fheirg agus fo mhallaichd Dhe, gun fireantachd, gun cho-chomunn ri Dia, gun chomas air maith air bith a dheanamh, agus fad na h-ùine cha robh anns na briathran sin ach fasan cainnte nach robh ag éirigh gu nàdurra as ar cridhe agus ar faireachduin fhéin mar a dh' éireas uisce á fuaran beò, ach a bha air a thoirt dhuinn le daoine eile deas-dheanta mar mhollair anns an cuireadh tu do smuaintean. Ged bha a' chainnt sin air a cleachdadh cho cinnteach 's a thigeadh an t-Sàbaid, no a' choinneamh-ùrnuigh, no aoradh teaghlaich, cha robh i a' lot no a' bioradh uiread choguisean 's a shaoileadh tu, agus ged nach toir thu air òigradh iollagach an là so a ràdh an uaigneas no am follais gur peàcaich ifreann-thoillteanach iad, a tha fo fheirg agus fo mhallaichd Dhe, tha fhios aca gu maith gur peacaich iad, agus gu bheil am peacadh a' tighinn eadar iad is Dia, ach chan e am peacadh sin dearmad air bith a rinn iad air Dia (oir có iadsan gu'm mùchadh an ceannaire no am miomadh glòir an Uile-chumhachdaich?) ach am dearmad a rinn iad air am bràthair, a bha aeraach agus nach d' thug iad biadh dha; am priosan agus nach d' thug iad saorsa dha; a' fulang fòirneirt agus nach d' thug iad ceartas dha, ach fuath an àite gràidh, bombs an àite bheannachdan; agus leigeil leis na h-iolairean na sùilean a thoirt as agus leis na coin na creuchdan aige inlich aig an dorus. 'S e a tha bioradh coguisean dhaoine an diugh gu'n rachadh aca air cor am bràthar

a leasachadh, agus gu sònruichte, cor an duine bhochd, ach nach 'eil iad 'g a dheananach gu dùrachdach, no gu luath, no le sgoinn.

Dùsgadh air a' chuan

Air uairean chi thu a' muir a' tòcadh agus sumainnean ag éirigh mu chladaichean Bhreatuinn; air a' Chuan Bharrach, air a' Chuan Sgithe, no air an Linne Leòdhusaich, gun choslas gu bheil stoirm dlùth, ach faodaidh tu a bhi cinnteach gu bheil gailliönn a' séideadh anns a' Chuan Shiar agus gur e a' ghaillionn sin is aobhar do'n tòcadh a tha air an fhairge againne agus am briseadh a tha air boghaichean agus sgeirean. Sin mar tha a' tachairt anns a' Chriosdachd mhór agus anns an t-saoghal uile an diugh; tha buaireas agus iom-chomhairle agus dà fhichead ceist nach urrainn dhaibh' fhuaengladh, agus dà fhichead freagairt ris nach gabh iad, ann an cinn dhaoine, air chor agus gu'n do chaill an eaglais agus a' Chriosdachd uile an earbsa agus an aonachd agus an dearbhachd a bha aca anns na linntean a dh' fhalbh a thaobh intinn Chriosd, ciod a bha e a' ciallachadh le rioghachd Dhe, agus ciamar a ghabhas i cur air chois.

Tha an saoghal uile agus an eaglais fhéin ann an ceò; Pilot an déidh Pilot 'g a ghairm; Karl Barth, am Morair Beveridge, ceannardan nan Communists, agus eagal air an luchd-turuis gu bheil iad a' tarruing dlùth do dh' fhearrann nach léir dhaibh agus nach aithne dhaibh. 'S e car as neòn-aiche a chuir sinn ann an teagast Chriosd nach ann idir do dhaoine saoibhir a tha e duilich dol a steach do rioghachd Dhe ach do na bochdan, agus theagamh nach siolaich a' ghaillionn a tha an diugh a' séideadh gus am bi sinn leagta ri bhi lom agus bochd agus macanta 'n ar cridhe mar a bha ar Maighstir. Ach cha chreid sinn so ged thigeadh aingeal o Dhia 'ga innseadh dhuinn, agus seach gabhail ri teagast de'n t-seòrsa so—fior theagast Chriosd, m' an robh e air a thrualleadh le uabhar agus spleadhachas an t-saoghail agus ana-mianna na feóla, b' fheàrr leinn a chreidsinn gu'n robh e as a chiail.

Cha do chreid mi riambah le m' uile chridhe gu'm b' fheàrr le Chriosd daoine a bhi comh-flurtachail na e bhi aca ri an corp a smachdachadh, agus ann an euid mhaith d'a theagast cha robh ann ach cagar diòmhair a bhiodh e a' cur an cluas dhaoine a bha ag iarraidh Dhia, ag innseadh dhaibh ciamar a rachadh aca air fantuinn 'na cho-chomunn.

Fo Chraobh Sheudair

AN uair a chaidh an t-Ollamh Iain Cumming agus a bhean do Chraobh a chur seachad seachduin anns an *Hydropathic*, an déidh do'n chomanachadh a bhi thairis, agus obair a' gheimhreachd air sgur, 's e gille òg a bha 'n a fhear-cuideachaith ann an eaglais mhór a' bhaile a bha làimh riu a shearmonaich air an dà Shàbaid a bha iad air falbh. Bha e òg agus diùid, agus a' saoilsinn cho beag dheth fhéin 's na'n leigeadh a làire no a mhisneach leis a dheanamh, gu'n teicheadh e an uair a chual e am beadall a' bualadh a' chluig, agus a thòisich a ghlùimean air dol air chrith.

Ach cha b' urrainn dha faotainn as, agus m' an do mhothaich e ciod a bha tachairt bha e anns a' chùbaid agus am beadall a' crannadh an doruis; agus a mhuineal cho tioram 's gur ann air éigin a chual an sluagh an t-salm a thug e mach;

*Is toigh leam Dia air son gu'n d' eisd
Ri m' ghuth 's ri m' ùrnugh fòs.*

Is maith an töiseachadh sin air aoradh coimhthionail, agus is maith an gealladh so do bhalaich dhiùid a tha töiseachadh air searmonachadh, "Air an fhear so amhaircidh mi," deir an Tighearna, "eadhon airsan a tha bocht agus leònta 'n a spiorad agus a chriothnaicheas roimh m' fhacal."

Bha Calum Rankine cho glie 's gu'n do leugh e a shearmon, ged b' fheàrr leis a' chuid mhór de'n choimhthional gun 'e bhi air a leughadh, ach bha grunnan beag de dhaoine diadhaidh anns an eaglais a dh' aithneadh am facial agus an ni a bha o Dha, co dhiubh a bha iad 'ga chluinntinn o bheul manntach agus an sùilean dùinte, no bha iad 'g a chluinntinn o Apollos agus an sùilcan fosgailte.

Glé thric tha foirbhich air an dùthach car diùid iad fhéin, agus an là ud anns an vestry, gun a bhi ciallachadh dad ceàrr, no gun dad eile 'na inntinn ach *facal bruidhne* a dheanamh ris a' choigreach air ghaol a bhi cairdeil, thionndaidh fear dhiubh ris an déidh dhaibh tabhartas an t-sluaigh a chunntas, agus thuirt e ris, "tha sinn tri tasdain deug agus dà sgillinn na's giorra na bha sinn air an t-Sàbaid so chaithd."

Cha robh anns an fhacal ach facial tuathall no stalceach gun chron, is cha do riinn am ministear ach a cheann a ghnogadh, oir cha do' ghabh e oilbheum, agus chan fhaca e aobhar gu'n gabhadh; ach bu mhaith do'n fhoirbheach ud nach ann ri ministear

ris an d' thuirt foirbheach eile a' cheart fhacal ud ann an Eaglais Ard Ionar-nis a thubhairt e e, ministear a bha a' gabhail àite Thormoid MhicLeòid aig an t-seirbhuis fheasgair, agus aig an robh teanga mar chlaidheamh-soluis, "Chan 'eil e mar fhiach-aibh orm a dheanamh suas dhuibh, ach ma dh' innseas sibh dhomh na tha sibh goirdi ni mi suas dhuibh e."

Có de'n dithis aca a b' fhaide a chaidh ceàrr? Chaidh, am ministear, oir cha robh am foirbheach ach rud beag tuathall a thaobl facail, ach bha am ministear miomhail, dearg miomhail. Agus is fheàrr a bhi stalceach na bhi miomhail.

Ach gu fortanach bha Evander Ross, am foirbheach laghach, mar theireadh iad ris, anns an eaglais agus anns an vestry an là ud, agus cha leigeadh an t-Ollamh Iain Cumming a leas cùram a bhi air nach fhaigheadh am fear a bha 'n a àite coibhneas agus aoigheachd o'n t-Seisein. Ged a b'e fàidh no Moderator a bha ann an Calum Rankine cha b' urrainn Evander barrachd a dheanamh air a shon; cha bu chuimhneach leis gu'n eual e riabh *Artaxeres* air a seinn na b' fheàrr, no facail a bu fhreagarrache air an labhairt ris a' chloinn, agus gur e sud a' cheart cheann-teagaig a bha aig an Ollamh Wallace Williamson an aon uair a chual e a' searmonachadh riabh e. "Feumaidh mi innseadh an nochd do bhean Theàrlaich," ars esan, agus e a' tionndadh ris na foirbhich eile, "an rud a thuirt e ruinn, gu bheil Dia glé thric a' toirt dhuinn aran milis 'n a fhreasdal gun dad eile 'san amharc aige ach a mhàin blas maith a chur 'nar beul.'" Thàinig naidheachd mbaith chuca air an t-seachduin mu dheir-eadh á Canada, ach fad sheachduinean roimh sin bhiodh i 'n a swidhe fad an latha aig an teine a' turramaich air fum fiosal, agus a' seinn gu beag rithe fhéin, ri fonn *Ballerma*

Oir bheathaich thu do shluagh gu léir
le aran deur is bròin;
Is tomhas sacibhir thug thu dhaibh
de dheuraibh goirt r' an ol.

Bha e air a shocruchadh leis an Doctair Cumming gu'n cuireadh am ministear coigreach seachad deireadh na seachduin anns an Tigh-òsda a bha mu cheathramh a' mhìle o'n eaglais, ach ged a bha e 'ga chur rud beag as an rathad aige fhéin thaing e do'n mhinistear dol leis, los companach a bhi aige. Ach cha b'e sin an t-aobhar a

bha aige dol còmhla ris idir, ach a dheanamh cinnteach nach thraigheadh Miss Lavinia Sharp seachas ris, seana mhaighdean a bha làn uile agus aig nach robh falal maith ri ràdh mu chreutair beò. Bha fhios aig Evander Ross nach b' fheàrrd ach gu'm bu mhisd le leithid a thachairt air ministear òg a bha a' creidsinn ann an uaisle a choschreutairean m' an rachadh e air cheann na seirbhis. Mar sin philotaich e am ministear seachad air Lavinia Sharp cho sedòlta agus cho cùramach 's a sheachnas *Pilot* air Cluaidh na cuir agus na comharraidhean agus an tanalach a tha anns an abhainn.

An déidh na dinnearach thuirt Evander ris a' mhnaoi gu'm b' fheàrrd e a chasan a shineadh agus sràid a ghabhail suas do'n Bhaill'-ùr, agus mur robh dad aice 'na aghaidh gu'n tadhla dh e air a' mhinistear òg agus gu'n tugadh e dhachaidh leis e a ghabhail cupan tea leò m' an rachadh iad air an ais

do'n eaglais. A thuilleadh air sin bha dòchas aige gu'n coinnicheadh e ri aon no dhà nach robh anns an eaglais 's a' mhaduinn, d' am bu mhaith leis innseadh mu'n ghille ghrinn a bha aca an diugh an àite Dr Cumming.

Cha ruig mi leas dad a ràdh mu'n t-seirbhis fheasgair ach gu'n d' thainig Calum Rankine as a shlige, agus dh' fhosgail e earrann de'n Sgriobtur cho pongail 's a dheanadh seana mhinistear d' am b' aithne aon Sgriobtur a mhineachadh no shoillseachadh le sgriobtur eile—an dòigh as feàrr air a' Bhiobull a theagasc.

Is beannaichte fairrbhich laghach oir is leò cridheachan mhinistearan diùid, agus is sona a h-uile coimhthional anns a bheil dhà no tri de leithidean Evander Ross a bha cho laghach 's gu'n cuireadh flath agus dealradh 'aodainn uiread blàths anns an eaglais air latha fuar ri pioban teth.

Aig an Uinneig

An creid mi mo shuilean?

AN là roimhe air an train gu Peairt bha argumaid theth a' dol air aghaidh eadar ceathrar dhaoine, triùir dhiubh a' feuchainn ris an fhear eile a chur as a bheachd gu bheil e fìor gu leòr gu bheil Uilbheist ann an Loch Nis. Dh' fheuch iad ri fichead aobhar a thoirt dhà, aon as déidh aoin, gu'n robh e ceàrr agus nach robh coltas na firinn air an naidheachd, ach chuir e a dhruim ris a' bhalla so, agus cha ghluaiseadh e leth an òirlich bhuaith, *An e nach creid mi mo dhà shùl fhéin?*, agus a h-uile uair a theireadh e e, dh' innseadh e dhaibh as ùr mar a chunnaic e an Uilbheist mu thrí mile sear air Cill Chuimein air latha feàthail samhraidi.

Chan 'eil e furasd a ràdh ri duine anns an aodann nach faod e a shùilean fhéin a chreidsinn, oir tha e ion 's a' ràdh ris nach 'eil e 'n a dhuine geur no beachdail, ach ann am móran nithean tha iomadh fianuis eile na's cinntiche agus na's firinniche na do shùilean fhéin. Is aithne do chlann na spoile so.

Cha do ghabh mise gnothuch ri seachas nan daoine oir shocruich m' intinn air cuspair eile, agus mi air mo rathad a shear-monachadh air Di-dòmhnaich Càsg. Tha freumhaichean ar beatha againn ann an dà shaoghal, an saoghal faicsinneach agus an saoghal neo-fhaicsinneach, agus tha ar gnothuch cho dlùth agus cho dian ris an t-saoghal fhaicsinneach 's gu bheil sinn

daonna ag iarraidh dearbhadh nan sùl eadhon ann an nithean spioradail. An uair a dh' innis na h-abstoil eile do Thòmas gu'n d' éirich Criosd agus gu'm faca iadsan e, thuirt e riu, "Mur faic mise àileadh nan taignean, agus mur cuir mi mo làmh 'na thaobh, cha chreid mi." Ach cha b' ann mar sin a bha, cho Inath 's a chuala Tòmas a ghuth, oir is aithne d'a chaoraich a ghuth, sgaoil gach tamharus agus teagamh agus as-creideamh a bha 'n a chridhe agus thubhairt e, "Mo Thighearna agus mo Dhia!" Chan e sealladh ach creideamh as lòchran do na naoimh. Is ann air mhodh spioradail a thuigear nithean spioradail.

An uair a dh' fhágas an anail an corp tha e duilich do'n t-sùil a chreidsinn gu bheil an neach a tha marbh fhathast beò; tha sealladh agus creideamh a' dol calg dhireach an aghaidh a chéile, air chor agus gu bheil e duilich do dhaoine nach 'eil a' creidsinn ann an dad ach an ùir, agus an fheòil, agus anns na nithean a chì an t-sùil, gabhail ri fianuis na h-eaglais no nan naomh. Tha e duilich dhaibh a chreidsinn-gur e iad fhéin a tha marbh.

Lucas an léigh gràdhach

Na'm feumadh tu dealachadh ris a' Bhiobull uile ach a mhàin aon leabhar, có an leabhar a gheildheadh tu? Bha uair a bhiodh e na bu duiliche dhomh an roghainn sin a dheanamh na bhiodh e an diugh. Bha mi an dùil uaireigin gu'm b'e soisgeul Eòin mo roghainn, ach cha robh an sin ach a'

leantuinn dhaoine eile. 'S e soisgeul Lùcais a gheildhinn an diugh.

Am measg dhoctaираean, daoine cho caomhail 's a tha air an t-saoghal, is airidh Lùcas air an àite-thoisich a thoirt dhà, ged nach biadh aobhar eile air ach an gaol a bha aige air Pòl. Bidh móran dhaoine an diugh a' peileastaireachd air Pòl, agus a' faotainn coire dha air son sud agus so a ràdh, no air son a bhi teagast as a cheann fhéin nithean nach do theagaig Criosd, (chan 'eil e coltach gu'n tuigeadh tusa no mìse inntinn Chriosd na b' fheàrr na thuig Pòl i). Cha b' aithne dhomh ri amhì duine diadhaidh aig nach robh gaol air Pòl, agus 's e an gaol a bha aig Lùcas air a thug air obair shaoghalta a leigeil seachad a dhol còmhla ris air a thurasan soisgeulach.

B' ann ann an Troas a thachair iad air a chéile an toiseach; bha stíleán goirt aig Pòl; bha Lùcas 'na lighiche anns a' bhaile, is theagamh gu'n deachaidh Pòl 'g a ionnsuidh a dh' iarraidh comhairle air, no sàbh-shùl. Co dhiubh, chuir iad eolas air a chéile ann an Troas; dh' fhàs an t-eòlas gu bhi 'na chompanas, agus an companas gu bhi 'na ghaol, gaol nach d' fhàilních gus an do sgàradh leis a' bhàs iad. Còs is urrainn a' chaibideil mu dheireadh de'n dara litir a sgrìobh Pòl gu Timoteus a leughadh gun rachd a thighinn 'n a mhuineal. "Tha mise nis gu bhi air m' iobradh, agus tha àm mo shiubhail am fagus: chòmhraig mi an deagh chòmhrag; chriochnaich mi mo thurus, ghléidh mi an Creideamh, agus o so a mach tha air a thasgadh fa m' chomhair crùin fireantachd a bheir an Tighearn dhomh 's an là ud . . . Dean do dhìchioll air tighinn a' m' ionnsuidh gu luath, oir thréig Demas mi air dha an saoghal so a tha làthair a ghràdhachadh, agus chaidh e do Thesalonica, Crescents do Ghalatia, Titus do Dhalmatia. *Tha Lùcas 'na aonar maille rium.*

Lùcas an léigh gràdhach, *dileas gu bàs*, o'n cheud latha anns an d' thuirt e ris fhéin gu'm bu bheag aige-san airgiod a dheanamh as an doctaираechd ann an Troas; gu'm faodadh e seirbhis a b' fheàrr a dheanamh do Dhia le dol còmhla ri Pòl a thoirt an aire d' a shùilean agus d' a shlàinte. Agus a thuilleadh air na rinn e de chuideachadh le Pòl anns an t-soisgeul sgrìobh e barrachd de'n Tiomnadh Nuadh na duine air bith eile. Sgrìobh e an soisgeul a tha air ainmeachadh air agus Gniomharan nan Abstol, agus na'n robh an dà leabhar sin air an call bhiodh a' chuid bu mhotha de theagast Chriosd agus a' chuid bu mhotha a dh' eachdraidh na h-eaglais anns a' cheud linn a dhùth oirnn.

Sgìr sgaoilte agus fharsuing

UAIR a thachair ceithir no còig de mhinisteenaran a bha còmhla anns a' Chollaist ann an Dùn-éideann, aig àm an t-Seanaidh, thòisich fear dhiubh air tarruing a ministear Gàidhealach, ag ràdh ris gur ann aige bha an deagh shaoghal, gun a' bheag ri dheanamh fad na bliadhna ach aon searmòin 'san t-seachduin ann an sgìr cho beag 's gu 'n tiochadh an coimhthional aige anns an vestry aige-san. So mar a fhreagair am ministear Gàidhealach, "Thig thusa a thadhall ornsa agus chi thu gu bheil an gàradh agamsa na' s mothà na ghliob agad; gu bheil a' ghliob agam cho mórris an sgìr agad, agus an sgìr agam na' s mothà na' n t-siorramachd bheag thruagh anns a bheil ag ana-caitheamh t' ùine," *Ceann-rois.*

Thàinig so gu m' chuijmhe an raoir an uair a bha mi a' leughadh cho duilich 's a bha e do 'n mhinisteenaran an Tairbeart na Hearadh an sgìr mhór agus sgaoilte sin oibreachadh ann an dòigh a riaraicheas e fhéin no fhreagras air an t-slugh. Tha còig ceud deug anns a' choimhthional, agus dà mhile gu leth anns an eilean uile gu léir. Tha scirbhisean air an giùlan air aghaidh ann an tighean-sgoile is ann an tighean-coinnimh ann an ceithir àitean deug, o chòig mìle gu ochd mìle deug o 'n Tairbeart. Bu chòir do chinn na h-eaglais oidhprà laidir a dheanamh agus aon fhearcuidéachaidh eo dhiùbh a' thoirt do 'n choimhthional so, a thug e fhéin euid mhaith mhinisteenaran do 'n eaglais cheana.

Thàinig briseadh air a' choimhthional so an uair a dhealaich an Eaglais Shaor ris an Eaglais U.F., ach an uair a b' aithne dhòmhsha e an toiseach 'n am bhalach bu bhràgh an sealladh eaglais an Tairbeart air maduinn Sàbaid, làn shios is shuas. Ma's e Mgr MacGill-eathain fhéin a bha anns a' chùbaidh bhiodh e leth-uair an déidh dà uair mu 'n sgaoileadh an eaglais, agus an sin chitheadh tu eithrichean a' falbh o 'n cheithe agus foirbheach, no maith dh' fhaoidte dithis anns a h-uile té dhiubh, a ghleidheadh coinnimh ann an Scalpaidh, no ann an Caolas Scalpaidh, no ann an Drinishader, no àitean iomallach eile air nach 'eil cuimhne agam a nis. Aig an àm ud bha móran fhoirbheach anns na Hearadh a bha cho maith leam fhaicinn air cheann coinnimh ri ministear air bith, daoine diadhaidh eudmhor aig an robh gaol an t-soisgeil 'n an eridhe agus a bha toileach cuideachadh a thoirt do 'n eaglais agus do 'n mhinisteenaran phàigheadh. B' ole a'n airidh gu 'n cailleamaid an leithidean sin anns an eaglais,

Duan nan Statistics

1950

Leis an Urr. Alasdair MacFhionghuin, Ph.D.

Tha mi sgìth, 's mi leam fhin
A' cur Statistics ann an uidheam
Tha mi sgìth 's mi leam fhin
'G an cur sios gu h-òrdail.

A' cur statistics ann an uidheam
Ann an uidheam bhòidhche ;
Mi 'n am shuidhe crom, a' guidheadh
Iad bhi 'n Tigh Iain Ghreòta.

Tha mo bhràithrean rium an gruaim
A chionn mi bhi 'g an ruag 's 'g am brodadh
Ag iarraidh uapa freagradh luath
Do cheistean eruaidh is mìomhail.
'S mi tha sgìth . . .

Co leis nach b' fheàrr 'bhi foisneach, réidh
Aig eagailt ghrinn a' cluinnntinn naidheachd
No luchd-civil a' seirm gu binn
No cuid ag innseadh sgeulachd ?
'S mi tha sgìth . . .

Cia lion ainm a th' air an Roll
An coimeas ri mar bha an uiridh ?
Dé am buannachd, dé an call ?
Na cuir-sa cam an Stòiri !
'S mi tha sgìth . . .

Aireamh phoibhreach is luchd-riaghlaiddh
—'S mòr is fhiach a' chuid is moth' ac'—
An sgoil-Shàbaid, 's an class-Biobuill
'N ann suas no 'sios a tha iad ?
'S mi tha sgìth . . .

Am bheil Guild ann, 's comuinn òigrídh ?
Is buidheann shònruicht de luchd-tionail ?
Dé na thàinig a stigh de stòras
Leis gach dòigh a' b' àill leibh ?
'S mi tha sgìth . . .

Dé na thug sibh do na h-Aobhair
Th' air an sgaoleadh air an duilleig ?
Ma thug a bheag, cha b' ann gun saothair—
—Sibh a, dh' fhaodadh 'ràitinn.
'S mi tha sgìth . . .

Is mar sin sìos, gun stad, gun sgùlos
Gus nach bi nì gun innseadh agaibh
Ach a Rìgh, tog orm mo phìob
'Nuair bhios gach nì 'na àite !

An Cleireach Sgìth.

Armageddon

Leis an Ollamh Niall Ros, nach maireann

Mosgail a chlàrsach nan dàn gu luaidh air
gniomharan gaisgeil.

Labhraidh an t-àl nach d'rugadh le meas air
na curaidhean calma.

Dh' àrdaich cradal an cliù, is dealraidh an
ainm tre na linntean,

Laoich a bha dileas gu bàs a' cosnadh éirig
na saorsa.

Ban-righ nam batal cuain a' triall sa' chabh-
anaich mhaidne,

Gruamach liath-ghlas grathail mar Chreag
Gibraltar a' seòladh ;

Rotal chuartag 'n a déidh, is sioban a'
sadadh ma toiseach,

Oiteag sgairteil an ceann agus tuinn a'
sloistreadh ma guaillean.

Chum i a càrsa gun mheang ged thearnaich
a' ghrian anns an fhairge ;

Siùbhlaidh an iùbhraction réidh a dh' aindeoin
siùlmara nò soirbheis ;

Eagniudh togaidh sibh cuspair an céin a
ghunnairean beachdail,

Amaiseach tilgidh sibh airm an cròic na
h-ataireachd bhuaire—

Beithir bhó chraos nan arm mar lùbas
bogha na h-iarmait,

Tilgeadh cinnteach cronail ge cian is luaineach
an targaid ;

Cluinneadh an àmàth tha 'n dùil gu 'n glac e
ceannas na cruinne,

Raoic bhó Leòmhann Bhreatunn an toirm
bhur Gunnachan móra.

Deòrsa le fàbhar bhó shuas air Rìoghachd
eileanach Bhreatunn,

Coisrigte crùinte 'n a Rìgh is Dìonadair
dileant a' Chreideamh ;

Eisdeadh a shliòigh le spéis ri 'earail tha
cothromach cubhaidh :

“ Earbaibh á Dia mar ni mise ”—is ràdh
do-cheannsachail dearbhte.

Maraiche Rìoghail is ceann do Rìoghachd
eileanach Bhreatunn,

Choinnich is chathaich ri 'nàmìh an tàir-
neanach lasrachail Iutland :

Cuimhnicheadh eileanan cuain is tìrean céin
tha fò 'riaghlaidh—

Sheòl an Impirc caomh fad naodh bliadhain
deug air an fhairge.

[*Bidh iomradh air a leabhar so anns an ath
aireamh.*]

Teachdairean Dhe

Bheir e àithne d'a ainglibh mu d' thimchioll chum do ghleidheadh ann ad shligibh uile.

—Salm xci. 11.

AM measg gach rud maith eile a thug aithrichean nan Iudhach dhuinn anns a' Bhiobull tha na naidheachdan beaga bòidh-each a tha iad ag innseadh mu ainglean. Tha am Biobull làn dhiubh, agus tha mi cinnteach gur fheàrr leis a h-uile duine anns a bheil grinneas agus eall a bhi leughadh mu ainglean na bhi a' leughadh mu dheimhain. Chan 'eil ach aon chrioch a' feitheamh orra-san leis an fheàrr a bhi cluinniann mu dheimhain, gu'n truaill droch chomhluadar an deagh bheusan.

Na'n robh e 'n am chomas tiobhlaic luachmhor a bhuleachadh air nio chàirdean le m' ùrnuighean ghuindhinn air Dia an stùilean fhosgladh, mar a dh' fhosgail e stùilean seirbhiseach Elisa ann an Dotan, chum gu'm faiceadh iad na tha dh' ainglean timchioll orra 'n an dol a mach agus 'n an teachd a steach, agus theagamh, 'n ain measg an t-aingeal a neartaich an Slànuighear ann an Getsemane.

Getha miltean a dh' ainglean a' tachairt oirnn anns a' Bhiobull chan 'eil gin dhiubh air an ainmeachadh air an ainm, oir 'n an nàdur tha iad na's iriosaile na daoine, agus na's deise air a' ghlòir uile a thoirt do Dia anns an fhrithealadh a tha iad a' deanamh do chloinn-daoine. Cha d' thuirt aingeal riamh an rud a thuirt Nebuchadnesar an uair a bha e a' spaisdearachd ann an lùchaint a rioghachd, "Nach e so Babilon mhór, a thog mise le neart mo chumhachd, agus air son onoir mo mhórachd?" "S'e bhios na h-ainglean ag ràdh, "Beannachte gu'n robh Dia agus dhàsan gu'n robh a' ghlòir uile." "Agus dh' amhairc mi agus chuala mi guth mhòran aingeal timchioll na righ-chaitreach, ag ràdh le guth ard, "Is airidh an t-Uan a chaidh a mharbhadh, air cumbachd, agus saoibhreas, agus gliocas, agus neart, agus urram, agus glòir, agus moladh fhaontainn." Sin an t-aobhar nach 'eil ainm aca ach an t-ainm a bhuineas dhaibh uile, spioradan frithealaidh no teachdairean an Tighearna.

Da sheorsa

Bhiodh cuid a dh' aithrichean nan Iudhach ag ràdh gu bheil dà sheorsa ainglean ann, an fheadhainn a bhios a' frithealadh do chloinn-daoine, agus an fheadhainn a bhios a' moladh an Tighearna; agus dhiubh sin gur e na h-ainglean-molaidh as airde agus as ro-naoimhe. Aon uair 's gu'n do thog aingeal-molaidh a guth ann an laoidhmholaidh do Dia tha i a' dol a' bith, oir ràinig i iomlanachd a beatha, is chan 'eil sonas no aoibhneas as mothach dhi air nèamh.

Chan abair daoine an diugh ach saobh-smuaintean ri beachdan neònach de'n t-seòrsa so, ach air a shon sin chan fhaoineas e do dhuine tìrail air bith a chreidsinn, agus gu sònruchtie do shluagh an Tighearna, gur e bhi moladh aimm uasal an Tighearna an obair agus an cleachdadh as fheàrr agus as airde ris an cuir iad am bilean no am buadhan anns an t-saoghal so. Teirgidh nithean eile; sguiridh searmonachadh, is Sàbaidean, is sacraamaideán, is ùrnuighean, is committees, is statistics; thig crìoch air a' chuid mhór de na nithean a tha an eaglais a' deanamh an diugh, agus a tha air an cunnitach cho feumail; agus ochan, ochan, thig crìoch air 121, Sràid Sheòrais eunideachd, ach cha sguir ceòl agus laoidhean na h-eaglais gu bràth; mairidh iadsan tre linntean na siorruidheachd, oir tha an eaglais an nèamh cho maith ris an eaglais air thalamh a' moladh aimm an Tighearn.

Co ris, ma ta, a theireadh tu duine bochd agus duine truagh ri aghaidh bàis is siorruidheachd? Theireadh ri duine aig nach 'eil iarrайдh 'na chridhe air Dia a mholadh. Duine a chuir seachad a bheatha anns an t-saoghal so gun mhothachadh aige gu bheil aobhar aige air Dia a mholadh, tha e a' dol a steach do'n t-saoghal eile bochd agus truagh agus dall agus lomnochd.

Ana-créidmhich

Ann am baile naomh Jerusalem agus am measg nan Iudhach fhéin bha gu leòr

de dhaoine nach robh a' creidsinn ann an aingeal no ann an spiorad, agus tha bárrachd de'n t-seòrsa dhaoine sin an Albainn an diugh, ach tha ainglean Dhe ri'm faicinn ann an iomadh cruth, agus tha teachdairean Dhe (oir sin tha am' facial a' ciallachadh) a' tighinn 'g ar n-ionnsaigh ann an iomadh dòigh, air uairean cho neònach 'n an cainnt agus 'n an coltas 's gu'n teid bliadhnachan seachad m' an tuig sinn gur e aingeal a bha ann.

An uair a bhios tu a' leughadh nan Salm, feumaidh tu a chuimhneachadh gur e'bàrd a sgrìobh iad, duine aig an robh cainnt a b' ealanta agus a bu liomhta na chainnt mhaol a bhios againne, agus mar sin gu'm feum thu coinneal na tuigse cho maith ri Foclair Eabhra no Gàidhlig a bhi 'n ad làimh an uair a leughas tu mu'n "phlàigh a ghluaiseas ann an dorchadas," "uamhais na h-oidhche," "na saighde a ruitheas 's an là," "ribe an eunadar," agus cunnartan eile gun àireamh o'm Bheil sluagh an Tighearnair an dion le bhi a chòmhnuidh fo sgàile an Uile-Chumhachdaich agus air an comhdachadh le 'iteagaibh.

Saoilidh na daoine nach 'eil a' creidsinn ann an aingeal no spiorad, no ann an ni nach fhaic an t-sùil, gu bheil an Salmadair a' dol thar na cailce agus a' leigeil le theangaidh ruith air falbh leis an uair a tha e ag ràdh, "Tuitidh mìle ri d' thaobh, agus deich mìle air do làimh dheis; ach cha tig e am fagus dhuit," "Bheir e àithne d'a ainglibh mu d' thimchioll, chum do ghleidheadh 'n ad shlighibh uile." "N an làmhan togaidh iad suas thu air eagal gu'm buail thu do chas air cloich," ach chan 'eil facial aige ach an fhìrinn, oir bhà agus thà am fiosrachadh so aig creidmhich, o fhreasdal an Tighearna 'n am beatha fhéin gu bheil esan maille riu daonnan, agus a chionn gu bheil nach éirich olc dhaibh. O cheann gu ceann de'n Bhiobuill tha an fhìrinn sin air a teagast leis na naoimh agus na h-abstoil.

"Is e toil Dhe, eadhon 'ur naomhachadh," agus tha uile fhreasdal an Tighearna 'n ar beatha air a dhealbh le glicear agus gràdh. Dhé chum gu'm bitheamaid air ar cumail o as-creideamh agus an-earbsa ann fhéin. Sin na h-uile as mothà anns an t-saoghal, agus ma tha duine air a shaoradh bhuapa ciod eile tha sin a' ciallachadh ach gu'n do ghléidh ainglean Dhe e' n a uile shlighibh.

Anns a'

'S e aon de na nithean as mothà a tha feum againn air anns a' bheatha so, smuaintean nasal mu Dhia, oir is e sin a mhàin an tobar

Evander Ros

Bidh mi air uairean a' bruidhinn mu Evander Ros air an duilleig so, foirbheach maith, agus duine laghach ann an eaglais as aithne dhomh, air am faod cuimhne a bhi aig cuid agaibh. Chan 'eil a' bheag de choltas nan ainglean air Evander o'n taobh a muigh, ach is ann aig Dia a mhàin a tha fhios eia meud duine a bha air a chumail air a chasan a chionn gu'n do chuir Dia Evander 'g an ionnsuidh aig an àm cheart. O chionn ghoirid bha mi a' bruidhinn ri duine eile anns an sgìr ud, duine diadhaidh, ach duine croisda, cas 'na nàdur, a bha furasda a chur bhàrr a shiùil, ach aig an robh coguis cho maoth, an uair a thigeadh e thuige fhéin, 's gu'n robh e a' cur seachad an dara leth d' a bheatha ann am féin-cheasnachadh aithreachail.

An uair a dh' fhaighnich mi dheth ciamar a tha dol dhà anns na làithean so, thuirt e nach robh ach gu meadhonach; "an dé fhéin," ars' esan, "a chionn gu'n quala mi naidheachd bhreugach a bha daoine a' cur orm thàinig mi dhachaidh o'm obair agus mo chridhe làn dheamhan, gun smuain agam air Dia, no air mo mhnaoi, no air mo theaghlaich no air creutair beò ach a mhàin air mo ghearrain agus m' fhearg fhéin, agus an t-ana-ceartas a bha Dia a' ceadachadh do dhaoine a dheanamh orm. Ach eadar sud agus àm na suipearach, có a thàinig a steach ach Evander Ros, agus sgaoil sinn a' chùis uile ann an làthair an Tighearna, agus an sin dh' fhalbh na droch spioradan as mo chridhe gu buileach mar gu'm biodh ùrlar salach air a sguabadh glan, co aige tha fhios nach e Dia a chuir Evander Ros 'g am ionnsuidh mar a chuir e an aingeal gu Manoah!"

An sin dhealaich sinn, ach an déidh dhuinn dealachadh, bha am facial so 'n am chridhe, *Bheir e àithne d' a ainglibh mu d' thimchioll chum do ghleidheadh ann ad shlighibh uile*; agus thuirt mi rium fhéin gur e a' cheud rud a dheanann an déidh dol dhachaidh, searmon beag a sgrìobhadh a chuirinn ann an Leabhar Mios na h-eaglais, a ràdh ri daoine simplidh, ciùin, gun an dòchas a chall ann an suidheachadh air bith a chionn gu bheil miltean a dh' ainglean-frithealaidh aig Dia, a tha deanamh a thoile.

Chathair

fior-uisge as an éirich an diadhaidheachd a tha fallain agus crìosdail. Ma tha thu ag altrum ann ad chridhe smuaintean leibid-

each mu Dha faodaidh tu bhi cinnteach nach 'eil iad fior agus gu bheil thu a' toirt fianuis bhréige an aghaidh an De naoimh a tha gràsmhor agus truacanta ; ceart 'na uile shlighibh agus naomh 'na uile ghniomharaibh. Ma tha e nàrach agus peacach do dhuine droch chliù a thogail air a choimhearsnach, nach mothà gu mór am peacadh dha droch chliù a thogail air Dia !

Ged a thachradh an creideamh feàll so ort an dràsd 's a rithist an Earra-Ghàidheal, cha do sgaoil e riamh cho farsuing ann 's a sgaoil e anns an Taobh Tuath, agus cha robh e cho làdir ann an Eaglais na h-Alba 's a bha e anns an Eaglais Shaoir—an smuain oillteil so, gu bheil Dia a' toirt breitheanas air daoine sònraichte agus air teaghlaichean sònraichte air son gniomb air choreigin a rinn iad, *ged nach 'eil ceangal air bith eadar an droch ghniomh agus am peanas a thàinig air a shàil.*

Chà chuala mi riamh a' bheag de'n t-seòrsa bruidhne so 'n am bhalach ann an eilean mo dhùthchais, ach an uair a thòisich mi air m' obair ann an Sgìr Urchardan, an Cléir Ionar-nis, cha robh seachduin d' am bheatha nach cluinninn naidheachd de'n t-seòrsa so air a h-innseadh dhomh le daoine túral a shaoleadh tu nach tugadh gnùis do ghisreagaich fhaoin a bha cur as leth an Tighearna gu bheil e cho beag agus cho leanabail ruinn fhéin.

Naidheachdan gun dreach na firinn orra

Aig an àm cha b' aithne dhomh a' bheag mu'n teagastg no mu na beachdan a bha aig Aithrichean Rois agus móran de na ministearan eile anns an Eaglais Shaoir, ach an uair a thòisich mi air leughadh eachdraidh, agus litreachas, agus propaganda na h-Eaglais Shaoir bha e 'na ionghnadh leam cho cumanta 's a bha beachdan durbhaidh agus neo-chìriosdail de'n t-seòrsa so am measg an t-sluagh, agus na bha 'de naidheachdan a' sgìathalaich air feedh na dùthcha mu dhaoine air an d' thug Dia *breitheanas* a chionn gu'n do rinn iad sud no so, no gu'n do labhair iad facial miomhail mu dhuine diadhaidh ; bàillidh ann an Cataibh nach tugadh làrach air an togadh iad eaglais do'n Eaglais Shaoir a thuit as a sheasamh le bàs sgorraidh ; no tuathanach targ an Aird Mhic Shimidh a bhiodh a' magadh air sluagh an Tighearna agus d' am bu chrioch gu'n robh e fhéin agus a bhean air an iteadh beò le cnuimheagan a thòisich air an tolladh anns na h-achlasan ; no uachdar an mhionnaich gu fiadhaich ri ministear soisgeulach, agus ris an d'

thuirt am ministear, "Chuala mi o Iehovah, Tighearna nan sluagh, sgríos ; thugaibh an aire agus cluinnibh mo ghuth ; tha esan iongantach ann an comhairle, òirdheirc ann an gniomh." An oidhche sin fhéin m' an do ràinig e an tigh ghabh an t-each a bha e a' marcadh sgiansgar ; thuit an t-uachdar an chaidh as an amhaich m'an d' fhág àile nam mionn an anal aige.

Mar a thubhairt mi cheana bha fada barrachd dheth so anns an Taobh Tuath na bha ann an Earra-Ghàidheal, ach ged a bha daoine cho deas gu bhi 'g ràdh gu'm bu "bhreitheanas o Dha" sud no so, is ann daonnan air daoine eile a bha e 'na bhreitheanas agus cha b' ann orra fhéin, air chor agus gu'n robh iad a' call buannachd air bith a dh' fhaodadh a bhi ann dhaibh na'n tòisicheadh iad air iad fhéin a cheasnachadh car son a bha Dia 'gan smachdachadh 'n a fhreasdal. Ach cha robh buannachd idir dhaibh ann a bhi saoilsinn gu'n d' thug Dia breitheanas air an duine ud no air an teaghlaich ud ; mar bu trice is ann a bheireadh e dhaibh seòrsa de thoileachadh, mar gu'm biodh e a' dearbhadh gu'n robh an fheadhainn a bha 'n an aghaidh, agus nach bu toigh leo, *olc*, agus Dia agus iad fhéin air am fireanachadh.

Ged a bhios sinn ag aideachadh le 'r bilean gu bheil sinn uile toillteannach air ifreann, tha mi cinnteach gu'n d' thug thu an aire gur ann a mhàin d' ar "naimh-dean" agus do "dhaoine nach buin dhuinn no nach toigh leinn" a tha sinn a' luigh-easachadh ifrinn agus breitheanas.

Bha Aithrichean Rois agus muinntir an Taobh Tuath làn de'n t-seòrsa cràbhaidh so, agus cha robh gin idir dhiubh a bu mhotha a bha creidsinn ann na'n t-Ollamh Iain Ceannaideach, an Ionar-Pheofharan. Tha so ri fhacinn gu soilleir anns na leabhair a sgrìobh e.

Ciod a b' aobhar dha ?

Cia as a fhuairead iad na smuaintean so no an inntinn so ? Cha bhiodh e uile gu léir ceàrr a ràdh gu'n d' fhuairead as a' Bhiobull. Tha gu leòir de'n inntinn so anns a' Bhiobull, oir bha na beachdan so aig aithrichean nan Iudhach, ach 's iomadh rud a tha anns a' Bhiobull nach 'eil am Biobull fhéin a' toirt gnùis dha. Ann an tomhas cuideachd fhuairead e o'n dileab a dh' fhág ar n-aithrichean agaibh anns na linntean dorcha anns an robh iad aineolach air Dia, m'an do sgaoil solus an t-soisgeil éire throm an aineolais sin. Agus a thuilleadh air sin tha boinne de'n fhìrinne anns an teagastg fhéin, oir tha breitheanas agus smachdachadh an Tighearna

a' dol air aghaidh gun sgur anns an t-saoghal; ged nach 'eil e a' dol air aghaidh anns an dòigh leáanabail anns am bu mhaith le daoine Dia a bhuntainn ri daoine eile a bha iad a' saoilsinn toillteannach air breith-eanas a bhi air a thoirt orra.

Ach cha d' thug Criod gnùis do na beachdan so, oir tha cuimhne agaibh an uair a dh'innis daoine àraidh dha mu na h-oehd fir dheug air an do thuit an tùr ann an Siloam, a mharbh iad, agus a dh' fhaighnich iad an do pheacaich iad os cionn dhaoine eile a bha chòmhnuidh ann an Ierusalem, is è a thubhairt e, " *Cha do pheacaich, ach mur dean sibhse aithreachas sgriosar sibh mar an ceudna.*

Am freagradh

Cha leig thu leas a bhi 'n dùil gu'n teid agad air duine aig a bheil am beachd so a chur as a bheachd le argumaid no le reuson-achadh, no eadhon leis a' Bhiobull, oir chan ann as a' chuid as fheàrr agus as gloine a dh' intinn an duine a tha e ag éirigh ach as a' chuid as miosa; à fàsach dubh dorcha a tha air chìl na h-inntinn reusonta, anns a bheil draoidheachd agus eagal, agus droch amharus, agus saobh-chreideamh, agus seòrsachan eile de chreutairean snàigeach a' siolachadh cho pailt's gu bheil siòl maith na rioghachd air a thacadh. Chan 'eil ach aon dòigh air duine a shaoradh o bheachdan puinneanta agus o chreideamh feall, smuaintean uasal a chur 'na inntinn mu Dhia.

Sin mar bha Ruairidh MacThòmais, ann an Druim-na-Drochaid, air iompachadh; agus b'e am meadhon a ghabh Dia air Ruairidh a liubhairt as an daorsa chruaidh anns an robh e, boireannach laghach á Sasunn a bhiodh a' gabhail an tighe aige air mhàl sia seachduinean a h-uile bliadhna anns an t-samhradh; boireannach diadhaidh ciùin de chreideamh nan *Quakers* anns nach robh dad idir de'n osnaich agus de'n ochanaich a bu toigh leis an eaglais Shaoir. Bhiodh e daonnan a' cur ionghnaidh air Ruairidh ciamar a b' urrainn creutair cho maith agus cho neochiantach ri Mrs. Pugelot a bhi cho aoibheil sunndach.

A h-uile bliadhna a thigeadh i bhiodh naidheachd ùr aige dhi mu bhitheanas air duine aig choreigin d' a choimhearsnaich a b' aithne dhi; am bliadhna mu dhuine ann an Cille-chuimein nach do stad de threabhagh air Sàbaid a' Chomanachaidd agus a chaill a phaidhear each an taobh a stigh de sheachduin, agus an taobh a stigh de mhios bha càraig aig a mhnaoi aige, agus bliadhna eile mu chroitear ann an Obar-itheachan a thuirt facal tàireil mu'n

Urramach Murchadh MacCoinnich, Ionan-nis, agus a rùisg a' ghaoth an ceann bhàrr an tighe aige, agus a leag tri cruachan air; leis an stoirm a bha ann am February. Dh' innseadh Ruairidh mu na nithean sin dhi mar gu'n robh iad a' toirt misneach agus comhfhurtachd nach bu bheag dha, a' dearbhadh gu'n robh Dia 'n a sheasamh an còmhnuidh air ionad-faire agus a shlat 'na làimh. Ach air a shon sin bhiodh e a' cur dragh air nach robh tlachd aig boireannach cho maith agus cho diadhaidh ri Mrs. Pugelot anna, agus gu'n tuiteadh neul air a h-aodann ciùin an uair a bhiodh e 'g an innseadh. Chan abradh i maith no ole, ach dh' fhalbhadh i a dh' aon ruith as a shealladh, ag ràdh gu beag rithe fhéin rannan mar so,

A réir ar peacaidh iomarcaich,
dìoghaltas oirnn cha d' rinn;
A réir ar ciont' is easaontas
cha d' thug e luigheachd dhuinn.

A' bhliadhna mu dheireadh a bha Mrs. Pugelot anns a' ghleann bha i corr agus seachduin anns an tigh m'an d' tainig Ruairidh 'na fianuis, ach an uair a dh' fhaighnich i de'n mhnaoi aige an robh dad ceàrr air, thuirt i rithe nach robh dad ceàrr air a shlàinte ach gu'n robh buaireas 'na inntinn o thoiseach an t-samhrайдh a bha 'ga chur air aimhreit. Rug an làir aige searrach a bha neo-nàdurra, searrach air an robh dà cheann, agus gun fionna gun bhrògan idir, agus bha Ruairidh co cinnteach gur e " *breibheanas*" a bha ann 's gu'n do stad e de dhol am measg dhaoine leis an näire a ghabh e gu'n do mhallaich Dia e fhéin agus a thigh agus a theaghlaich gu follaiseach.

Cha robh iomradh aige nach robh an seòrsa breitheanas so 'n a oilbheum dha cho fad 's is ann air daoine eile a bha e a' tuiteam, ach cho luath 's a bhean e ris fhéin chan e mhàin nach robh Dia air fhìreanachadh, ach thòisich e air ar-a-mach a dheanamh an aghaidh an Ti a tha naomh agus uile-ghlie.

Dh' fheuch Mgħr Logan, dotair-each an Ionar-nis, ri Ruairidh a chur as a' bheachd neo-chrìosdail a bha aige, agus thug Mgħr MacAoidh, ministear na h-Eaglais Shaoir, teagasc glic agus diadhaidh dha air a' chùis euideachd, ach cha robh 'nan reusonachadh agus 'nan teagasc dha ach mar fhuaim na gaoithe 'na chluasan, agus b'e an t-aingeal a leig a mach as a' phriosan e air a' cheann mu dheireadh Mrs. Pugelot leis na smuaintean a bhiodh i a' cur 'na inntinn mu Dhia,

agus an neul-duilichinn agus bròin a thigeadh air a h-aodann an uair a chluinneadh i duine a' cur rud leibideach as leth an Ti naomh. Tha iomadh rud anns an diadh-airreachd agus anns a' bheatha spioradail

nach urrainn dhuinn a bhi cinnteach uime, ach so aon ni ris am faod thu t' anam earbsadh, nach do rinn Dia riamh agus nach dean e gu bràth rud a chuireadh näire air *duine maith* a dheanamh.

Fo Chraobh Sheudair

Aite ris an abrar, Har-Mageddon

AGUS chuala mi guth mór as an Teampull, ag ràdh ris na seachd ainglean, Rachaibh agus dòirtibh a mach soithichean feirge Dhe air an talamh . . . Chagaimh daoine an teanga le pian, agus thug iad toibheum de Dhia nèimh air son am piantan agus an creuchdan ; ach cha do ghabh iad aithreachas d'an oibre.

Seadh, O Thighearn Dhe, an t-Uile-chumhachdach, is fior agus is ceart do bhreitheanas. Taisbean XVI.

Har-Mageddon

So an t-ainm a thug an t-Ollamh Niall Ros do'n leabhar a sgriobh e an Gàidhlig 's am Beurla mu'n chogadh mu dheireadb, 1939-45.

O bha e 'na ghille òg b' aithne do'n dùthach Niall Ros mar bhàrd, agus e 'n "bàrd" a bhiodh againn air an uair a bha sinn còmhla anns an Oilthigh, ach is suarach na chuir e a mach de bhàrdachd an coimeas ri daoine eile nach eualas riamh ionradh orra mar bhàird a mach o'n bhaile anns an do rugadh iad, agus cha chuimhne leam gu bheil dad de na rinn e air mhaireann an diugh am measg an t-sluaigh, no air am bilean 'g an seinn aig Mòd no banais, mar tha na h-òrain a rinn "Fionn," is Calum MacPhàrlain, is Iain Camshron.

Tha mì an dùl gur è a choisinn ainm bàird dha cho tràth, gu'n robh fior choltas a' bhàird air o'n taobh-a-muigh, air a shùil, is air a cheann, is air a ghiùlan uile, agus a thuilleadh air sin bha e cho maith air bàrdachd bhàrd eile aithris air àrd-ùrlar air bith 's gu'n cuireadh e teas anns na Gàidheil a bhiodh 'ga eisdeachd nach cuireadh neach eile anna ach Ruairidh MacLeòid a' seinn Moladh Beinn Dòrain. 'Na ghille òg rinn Niall Ros barrachd a dhùsgadh ùigh nan Gàidheal 'n an cainnt, agus a' lasadh teine mór a' Mhòid na aon duine eile as aithne dhomh, agus rinn e e leis mar a bheireadh e air daòine an druim a dhireadh, agus an uehd a thilgeadh a mach, 'ga chluinntinn ann an talla mór a' toirt dùlain do Thim, do Shasunn, do 'na

Cinnich, agus do'n t-saoghal uile, Am faigh a' Ghàidhlig bàs ?

So oidhrip bàrdachd as fheàrr a rinn Niall Ros riamh ; tha e fhéin ag ràdh nach 'eil ann ach "eriomán," no fuigheall beag de 'n dàn mhór anns an robh e 'na bheachd luaidh a dheanamh air gaisgealachd Bhreatuinn agus nan laoch a dhion i anns a' chogadh mu dheireadh. Cha do chrìochnaich e an obair, oir thàinig a' chrìoch air fhéin m'an d' fhuair e sin a dheanamh, is chan-eil eachdraidh a' chogaidh a' dol na's fhaide na chòmhrag eagalach a bha edar soithichean-adhair Bhreatuinn agus na Gearmailte anns an speur anns an Fhoghar, 1940.

So cuid de na sreathan anns a bheil e ag innseadh mu'n ionnsaidh gharg a thug Goering air feachdan-adhair Bhreatuinn a sgrios.

Uachdarain àir na Gearmailt bhuannaich iomadach ruathar.

Għlaic iad ċeannas un adhair le mend is cumhachd Luftwaffe;

Spideag is Doinjonnach theann, le Dübblanach, cuimir ach cronail,

Spion iad an carraid air sgéith na h-itean á Iolair na Gearmailt.

Thairis air caoin Eilean Wight, Southampton, Dover is Portsmouth,

Seachd fishead beart de'n nàmh ri dà la mhilleadh le'r gaigsech;

Naodh fishead inneal bho'n speur an treas là smiàdħ gu dolaidh.

Fhuair iad achmhasan geur bho làimhseachadh Spideag an uamhais.

Ruathar thug nàmh air cairteil ghleacair dlùth air an fhairge;

Dh'fholaidh na sgiobachan teòm' am beartan-catha 's na coiltean;

Ochd ceud itealan luath ri dà là thadhail am Breatainn;

Thùiring le smùid gu talamh a cóig is da fhichead deug dhiubh.

Cabhangach neartaich an nàmh a sgooth de sgiath-alain batal;

Maduinn an Naoiñk Bartolomu dhùisg an dara cuairt-chatha,

Tri latha thaom am fearg air còmhnaidh-itealan dhùthchail;

Thuit seachd fishead 's a deich is ceithir bho'n adhar 'n am bloighdean.

*Ceard-thighean 's àrois nam beart bu chuspair-anais do Nàsach ;
Liubhair e còig deug thar fhichead' gun dàil de
oidhcheirpean guineach ;
Spideag is Doinionnach threun air dà là deireannach
Lùnaidse,
Bhruan an caonnag bàis seachd ficehead 's a ceithir
de bheartan.*

*Diarras naimhdeil cho dùr a ghrabadh ar freiceadan
adhair.
Ghluaís Ard Cheannas nan Gleacair gu rian nan
còmhraig a chaochladh—
Doinionnach dheirfrich a mach an dàil na coimhead-
achd diona—
Spideagan teann air an sàil a' spadadh na sgiath-
alan spreadhaidh.*

*Ochd ficehead deug is còig deug thuit de ar n-iùlairean
allail.
Calldachd an nàmh bu shearbh, an àireamh doilleir
ach lionmhor ;
Sgriosadh dà mhile beart is ochd ficehead deug leis
an iomlan ;
Gleacair, spreadhadair, sgioba—bu truagh feachd-
adhair gun soirbheas.*

*Dòrnadarìù dhùmhail mór 's a dhéidh air crios na
fear buadha,
Tachraiddh e liobasta trom ri ceatharnach smiorail
is lugh ;
Tulgaidh tuaineal a cheann mar bhuaileas an
cnapadair sgoinneil
Dòrn ficehead uair m' a dhùilleig, air fior theas
meadhon a mhaothain.*

*Eadhon an làn Luftwaffe an àrd ionad-còmhraig
na h-iarmilt.
Thainig le treise nan tonn 'cur sgàil air solus na
gréine.
Ghabh iad is dh' aidich iad rraig le ficehead là
désinneach calla,
Ficehead b' e suim nam beum a bhual 's a lagaich
an tâbhachd.*

Chuir mi sìos air an duilleig so cuid mhaith
rannan chum 's gu'm faiceadh ar luchd-
leughaidh obair a' bhàird, agus gu'm blaiseadh
iad air an son fhéin am meadar no an
ranntachd anns a bheil an dàn mór so air a
chur.

Tha e car duilich breith chothromach a
thoirt air obair de'n t-seòrsa so, ach air a'
cheann mu dheireadh, is e an ealain agus
an grinneas agus an t-sèdtachd leis a bheil
obair-litreachais air a deanamh an aon
dearbhadh a ghabhas cur oirre no is còir
duiinn a chur oirre. O bha e 'na dhuine
òg bha gaol aig Niall Ros air gach gnè
ealain a bhios sinn a' cur—mór 'n an déidh ;
b' fheàrr leis fada cian òran-mór na luineagan
aotrom sunndach, ceòl-mór na ceòl-
meàrsaidh no puirt-a-beul. B'e sin a'
ghnè dhuine a bha ann agus an seòrsa

inntinn a bha aige, air chor agus gu'm
faodadh tu aithneachadh air a cheum,
air a labhairt, agus air 'uile dhòighean,
gu'n robh barrachd stàtalachd 'na inntinn
na bha inntte de bheothalachd. Bha e a'
creidsinn gu'n robh am modh no am moldair
ris an abrar ann am Beurla Epic is Hexa-
meters anabarrach freagarrach an Gàidhlig,
agus sin a thug air gairm air clàrsach nan
dàn luaidh air na gniomharan gaisgeil a
rinn Breatunn agus a luchd-dùthcha mar
gu'n robh e 'ga dheanamh an cainnt agus
an linn Homer.

Tha fhios agam ciod a dh' éireas do'n
leabhar so ; molaidh a h-uile duine e a
bhruidhneas uime, ach cha leugh iad e,
mar a mholas a h-uile duine Oisean ged
nach leugh iad e. Tha iomadh sreath mhaith
agus samhladh agus coimeas bòidheach
anns an Dàn mhór so a bu mhaith leam a
thoirt am follais mar theisteanas do'n
ealain-bhàrdachd a bha aig Mghr Ros,
ach air a shon sin an uair a leughas tu e
aig aon suidhe o thoiseach gu deireadh, 's
e a' chuumhne a bhios agad air gu'n d'
fheuch Mghr Ros ri obair a dheanamh le
acfhuinn a bha maol agus sean-fhasanta
agus neo-fhreagarrach air a son, Dán-mór
a dheanamh mu'n t-saoghal bhuaireasach,
ùpraideach, bheò so, ann an Gàidhlig agus
ann an ranntachd choimheach. Rinn e i cho
maith 's a ghabhdh i deanamh, agus theag-
amh na b' fheàrr na dheanadh duine eile as
aithne dhomh, ach is mór an t-saothair agus
is neo-chinnteach an grinneas an uair a dh'
iarrar ort obair shnasmhor a dheanamh
ann am fiadh, gun bhall-acfhuinn ach
sgian-luthaidh agus täl.

Tha na bàird fhéin an diugh a' stri ri
litreachas a tha os cionn comas na Gàidhlig,
ach glé bhitheanta tha a' bhuil ; chan e
blas na Gàidhlig a tha air an sgriobhadh.
Bha Gàidhlig mhaith aig Niall Ros ; cha
robh na b' fheàrr aig duine eile, ach ged
tha iomadh rud maith anns an dàn so tha e
cho duilich a leughadh 's nach rachadh
agam air mur biodh a' Bheurla air a cur
sios mu choinneamh na Gàidhlig.

Car son a tha na bàird a' fàs cho duilich
an leughadh ? Bha Gàidhlig mhaith agus
Gàidhlig Sgitheanach aig Aonghas MacDhomh-
nhaidh nach maireann, agus bu bhàrd
maith e, ach sgrìobh e dàn a tha cho duilich
a leughadh, Cnoc an Fhradhairc 's gu'm b'
phasa leam Tacitus a dheanamh a mach,
no dubh-phacail an Leinibh Illich.

Aig an Uinneig

GED nach ruig na duilleagan so sibhse gu toiseach July tha mi 'gan sgrìobhadh ann am meadhon Mhàigh, seachduin m'an coinnich an t-Ard-Sheanadh. Bithidh ochd ceud 's a sia de mhinistearan anns an t-Seanadh agus uiread eile a dh' fhoirbhich, air chor agus ma théid e air seacharan ann an cùis air bith nach e cion chomhairlichean is aobhar dha. "Ann an lìonmhoireachd chomhairleach tha teàruinteachd,"—bloigh de'n fhìrinn.

Fad na seachduin cha mhór nach bi obair an t-Seanaidh a' dol air aghaidh a h-uile mionaid de'n latha, ach ged a shaoileas cuid nach 'eil buintealas aige ris an t-Soisgeul, tha riaghlaireachd cho feumail anns an eaglais 's a tha e anns a' Phàrlamaid no ann an gnothuichean saoghalta. Annas na feasgair bidh coinneamhan fogailte air an gleidheadh, a dh' innseadh mu obair shoisgeulach na h-eaglais do'n t-sluagh.

Statistics

Ged tha aobhar aig Cléirich anns na Cléirean a bhi seachd sgith le Statistics leis na tha aca ri chruinneachadh dhiubh, tha iad feumail. Aig toiseach na bliadhna bha 2357 sgir no coimhthional ann an Eaglais na h-Alba. Tha 1,268,315 air Rola a' Chomanachaiddh, 4892 barrachd air na bha ann an uiridh. Tha de Chomuinn air an cur air bhonn anns an eaglais againn fhéin, anns an Eaglais Shasunnaich, ann an eaglaisean eile am Breatunn agus an Eaglais-ean Pròstanach na Roinn Eorpa, 's nach 'eil e furasda cuimhne a chumail orra, ach ged a tha iad a' deanamh móran bruidhne chan 'eil anns a' bhruidhinn sin ach bruidhinn fhéin, oir 'n an gluasad cha luithe iad na seilcheag.

Tha ionmhas na h-eaglais na's pailte na bha e an uiridh; chaithd aice air ceithir cheud gu leth a thoirt do mhinistearan ann bliadhna; chan 'eil gin dhiubh foidhe sin, is tha móran os a chionn.

An uiridh bha £44,000 a dh' ainbheach air a' Chomunn a tha cur an t-soisgeil an céin ach tha e nis air dol sìos gu £27,000. Thug coimhthionalan na h-eaglais deich míle a bharrachd am bliadhna na thug iad an uiridh, £608,500 uile gu léir.

Fhuaras £215,074 o dhìleabhan, agus £91,412 ann an tabhartasan o dhaoine sònruichte agus o chomuinn eile an taobh am muigh dhi fhéin. Chan e cion airgid a tha air an eaglais ach cion beatha, cion creidimh,

cion eud; tha i ag ràdh rithe fhéin, *Tha mi bearach agus air fàs ann an saibhreas, agus gun fheum agam air ni sam bith, ach dia ag ràdh rithe, tha thu bochd, agus dall, agus lomnochd; comhairlichinn dhuit òr a cheannach uamsa, air a dhearbhadh anns an teine, chum gu m bi thu saibhir.*

Bha aonadh eaglaisean air a dheanamh ann an còig ar fhichead sgìr an uiridh. Cha bhuannachd so daonnan. Chan 'eil teagamh nach 'eil e a' sàbhalaigh beagan airgid, agus chan 'eil teagamh nach toigh le cuid de dhaoine an sgioblachadh a tha e a' deanamh, ach am bitheantas tha e a' fàgail neasgaid 'n a dhéidh nach 'eil furasda a leigheas. Tha e gòrach a bhi a' cosd airgid air dà choimhthional bheag far an deanadh aon feart gnothuch, ach tha ana-caitheamh as miosa na sin a' dol air aghaidh an 121, Sràid Sheòrais. Cha b' aithne dhomh àite riamh anns an robh an aon eaglais aonaichte cho làidir no cho togarrach ris an dà eaglais còmhla a bha roimpe. Ach is e a' chùis as miosa uile gu'm biodh daoine a tha 'n an coimhhearsnaich agus 'n an luchd-aideachaidh cho dannarra 's nach eisd iad air uairean ri ciall no comhairle, air chor agus gu'n cuir iad cléir ann an glais, gun fhios aca ciod as feàrr dhaibh a dheanamh, sud no so.

Bidh e gasda Ard-sgoilear fhaitcinn anns a' Chathair am bliadhna a rithist, agus Ard-Admiral air an Drochaid shuas os a chionn.

Soiree nan Sgitheanach

Is fhada o bhithinn a' cluinnntinn mu "Soiree nan Sgitheanach," ach is ann am bliadhna a tha an té mhór mhór aca, cuid dhiubh a tha aice a' tighinn á Canada agus á America, agus á àitean eile a tha fada air falbh, agus an t-soiree fhéin a' marsainn seachduin. Sin soiree a b' fhiach dhuit soiree a rádh rithe.

Chan 'eil mi cinnteach car son a tha an cruinneachadh so aca, eo dhiubh is ann a thoileachadh no a spùilleadh nan aoighean, ach faodaidh an dà rud dol còmhla. Annas na dealbhan a chunnaic mi anns na paipearan-naidheachd an diugh chan 'eil gainne pétroil anns an eilean, agus bha an sluagh cho dùmhail ann am Port-righ 's gu'm bu mhaith an gnothuch ma bha "leaba is braiceas" aca dhaibh uile.

Chan 'eil teagamh nach robh rud no dhà 's an amhare aca an uair a chuir iad ceann anns an Fhíll so, agus a thaobh 's gu'n robh bean-usual Dhun-bheagain ann,

agus Tomas Johnstone agus Loch-iall, agus Probhaisst Dhun-éideann, is Probhaisst Ghláschu, chan 'eil teagamh nach robh iad a' deanamh innleachdan air chor-eigin a tharriuing dhaoine do'n eilean, a dh' fhaicinn beanntan Chuilinn, agus a phágheadh air a shon. Ma tha an t-sid maith tha an t-Eilean Sgitheanach cho maiseach, o Chao!-Acain gu Cuith-Fhraing, o Shléibhte gu Dùn-tuilm, 's gu'm b' fhiach do dhuine air bith aig a bheil cothrom is airgid sgrìob a thoirt 'ga fhaicinn a h-uile bliadhna.

Ach a thuilleadh air gu'n robh e am beachd nam *planners* na Sasunnaich a spùilleadh an uair a chuireas e draoidheachd orra

agus a bheir e bhupa an cainnt bha iad a' toirt cuiridh do nàisinn an eilein a tha thall an Canada agus an America tighinn dhachaidh sgrìob am bliadhna a dh' ùrachadh an cuimhne air na daoine agus na h-àitean a dh' fhág iad 'n an déidh. Sin na daoine d' am bi an t-seachduin so 'n a seachduin mhór. Chan 'eil uair a chuimhnicheas mi orra na thig an t-sreath so air ais chugam,

Home they come to me the old grey mother

o pheann an Ollaimh Lachlainn MacGhill-eathain Watt, Sgitheanach agus bàrd e fhéin.

An t-ainm milis

CHAN'EIL dòigh as fheàrr air cumhachd Chriosd agus obair gràis anns an anam a nochdadh do'n t-saoghal na iomradh a dheanamh air daoine sònruichte anns an robh cumhachd Chriosd air fhoillseachadh gu soilleir. Sin an t-aobhar gu bheil mi a' sgrìobhadh air an duilleig so mu Iain Newton, searmonaiche ainmeil a bha ann an Sasunn anns an ochdamh linn deug.

An làithibh òige bha e mi-chùramach is aingidh-os eionn dhaoine eile; chaidh e gu muir còmhla ri athair mu'n robh e ach dà bhliadhna dheug a dh' aois, agus am measg sheòladairean agus am bailtean-puirt dh' ionnsach e gach seòrsa uilc a b' urrainn do bhalach òg ionnsachadh. Thuit e air falbh gu buileach o gach cleachadh a tha glan is urramach, agus air a' cheann mu dheireadh thuit e air falbh gu buileach o'n chreideamh anns an do theagaisg a mhàthair e. Dh' fhàs e 'n a ana-creideach, agus cha robh rud a b' fheàrr leis na bhi a' connsachadh ri daoine eile nach robh Dia ann.

Fad greis bha e ann an té de na soithichean-cogaich ach bha a theanga cho salach agus a' ghnìomharan cho ain-diadhaidh 's gu'n do chuireadh aisdè e, is bha e air a sgiùrsadh gu follaiseach mar dhroch dhuine am baile Phlymouth.

An sin fhuair e obair ann an Africa bho dhuine a bha deanamh airgid le bhi reic thràilean; bha e 'n a bhràidh cho mòr 's nach robh suim aige do Dia no do dhaoine, is thuit e cho iosal 's nach robh eadhon na daoine dubha toileach bruidhinn ris. Ach ghabh sgiobair Sasunnach a thachair air ann an Africa truas dheth is thug e dha áite air a' bhàth aige fhéin.

Air dhòigh air chor-eigin mu'n àm so fhuair e greim air an leabhar a bha air a

sgrìobhadh le Tomas a Kempis, *Leanmhuiinn Chriosd*. Dhùisg an leabhar sin a choguis agus thòisich e air a ràdh ris fén, ciod ma tha na nithean so fior? Thòisich e air ùrnúigh, agus gus an naidheachd a dheanamh goirid bha e air iompachadh.

Tha cuid de laoidhean Iain Newton anns na leabhraichean-laoidh againne anns an eaglais Chléirich, ach tha aon té ann a tha anabarrach bòidheach is milis, laoidh a chumas aimh air chuimhne gu bràth:—

*Cia milis aimh an t-Slànuigheir chaoimh,
An cluas a' chreidhmhich bhochd!
Caisgidh e bròn is leòn nan naomh,
Gun eagal orr' roimh lochd.*

*An spiorad brùite ni e slànn,
A' fuadach cràidh o'n chrìdh';
Mar mhana ni e 'n t-acrach lànn,
'S bheir tàmh do'n ast'rach sgìth.*

Is rud iongantach e gu'm biodh aon de na laoidhean as mílse air a sgrìobhadh le duine doirbh; gu'm biodh laoidh a tha cur an céil gràdh an anama do'n fhear-shaoraidh air a sgrìobhadh le duine cho aingidh ri Iain Newton a chuir seachd dara leth d'a bheatha a' mallachadh aimh Iosa. Ach theagamh nach 'eil an rud cho iongantach idir: tha cuimhne agaibh air an naidheachd a dh' innis Iosa do Shimon mu'n dithis dhaoine air an robh fiachan.

'Na shùilean féin bha Iain Newton 'g a fhaicinn féin mar am fear air an robh còig ceud peighinn de fhiachan aig Dia, agus an uair a fhuair e na fiachan sin uile air am maitheadh dha le saor ghràs an Tighearna bha a chridhe air a leaghadh an taobh-a-stigh dheth le ioughnadh is gràdh.

Searmoin le Connell agus le Parker

O CHIONN began sheachduinean chuir mo charaid, Eòghan Mac-a-Phì, fear an Radio, pasgan de'n *Fhianuis* chugam, a bha air a chur a mach leis an Eaglais Shaoir, agus air a dheasachadh leis an Urramach Iain Seòras MacNèill, an Caladar, deagh sgoilear Gàidhlig aig an robh fior ealain air *Miosachan* no *Ràidheanach* eaglais a dheanamh imntinneach agus blasda agus taitneach do'n t-sluagh.

Cha robh a bheag a dh' eòlas agamsa air an *Fhianuis* riagh, ged bha fhios agam gu'n robh làmh aig an Ollamh Urramach Mac-an-Tòisich MacAoidh, a bha anns na Hearadh, anns an t-seann *Fhianuis*, an uair a thàinig e mach an toiseach, fad ceithir no còig a bhliadhnaagan, agus aig an Ollamh Calum MacGhillinnein anns na bliadhnaagan mu dheireadh. Bu mhaith a b' fhiach an Ràidbeathanan Gàidhlig ud an sgillinn a bha e a' cosd, ach anns na làithean ud 's e bonn fiachail a bha ann an sgillinn; gheibheadh tu dà sgadan oirre, no leth-phumnd siapuinn, no dà phunnd sòda, no ceithir bocsaidhean mhaidseachan, ach an diugh chan fhaigh balach de shiucardubh air sgillinn 's gur fhiach do bhalaich eile snuidhe làimh ris anns an sgoil.

Thàinig e 'nam inntinn gu'n taitneadh e ris a' chuid sin de luchd-leughaidh nan duilleagan so, a bha cleachdte ri leughadh na *Fianuis*, na'n tugainn dhaibh rudeigin as a' phasgan a chuir Mghr Mac-a-Phì chugam, a dh' uraicheadh an cuimhne air làithean agus air daoine a chaidh a nis gu buileach as an t-sealladh. Annan an aireamh so ma ta, m'an euir mi an *Fhianuis* air ais gu mo charaid, bheir mi dhuibh sop no dhà asda, agus an toiseach turus a thug Mghr Alasdair Dòmhnullach, ministear Aird-chlach, do Lunnainn agus na searmoin a chual e ann.

* * * *

Là Sàbaid an Lunnainn

Chaith mi a' cheud Sàbaid de *July* ann an ceann-bhaile na rioghachd. 'S e chéind ni a ghlac m' aire anns a' mhàdùinn cho sàmhach 's a bha na sraidean an coimeas ris an tartar agus an dùmhíadas sluaigh

a bha orra air feasgar Di-sathuирn. Bha am baile mar gu'n robh e air cluinntinn a' ghutha o Shinai, "Cuimhnich là na Sàbaid a naomhachadh." Ach anns an fheasgar bha e mar gu'm biodh e air fàs bodhar do'n ghuth ud.

Air an t-slige gu Eaglais *Regent Square* far an do rinn mi m' aoradh maidne bha timchioll air leth-chend de bhalaich òga anns an deise Ghàidhealaich—am féileadh-beag, breacan, agus boineid-bhiorach—a' coiseachd gu h-òrdail ri m' thaobh, dithis is dithis, a' dol do'n eaglais. Chaidh iad a steach do'n eaglais romham agus suas air an lobhta. B' e Sàbaid a' Chomanachaidd a bh' ann, agus mar sin bha na h-éildearan aig an dorus, a' gabhail nan comharrайдhean o' n luchd-comanachaidd mar a bha iad a' dol a steach; a' eur an luchd-comanachaidd air an iùlar-iochdrach, agus an fheadhainn nach robh a' comanachaidd air an lobhta. Bha suas ri mìle anns an eaglais. Shearmonaich Alasdair Connell, ministear urramach agus comasach a' choimhthionail searmon drùidh-teach o na briathran "Nochd e dhaibh a làmhan agus a chasan." (Lucas 24, 40).

Bha na h-ùrnughean, roimh an t-searmon agus as déidh an t-searmoin, anabarrach sòluimte, na briathran simplidh agus tearc an aireamh, ach luchdaiete le brigh agus le spiorad an fhior-chràbhaidh. Cha robh cor, suidheachadh, no inbhe, am measg dhaoine, nach robh air an cuimhneachadh agus air an toirt an làthair an Tighearna.

Thòisich e air a shearmon le bhi ag ràdh gur e an dòigh-theagaig a b' fheàrr le Criod a bhi teagast tre chosmhàlachdan. Chleachd e an dòigh sin anns a' ghniomh ud —a' nochdadhbhaibh a làmhan agus a chasan. B' e cosmhàlachd ann an gniomh a bha ann, agus troimhe theagaig e gu tosdach. Am measg nithean eile theagaig e (1) cruaid nam fulangasan troimh an deachaidh e fhéin. Tha aig a h-uile beatha chrios-dail ri ni-eigin cosmhùil ri sud ri nochdadhbhaibh an ceudna. (2) Bha an gniomh 'na fhoillseachadh air comh-fhaireachdnuinn Chriod, a bha aige r' a dheisciobuil an

còmhnuidh. Is iomadh trioblaid leis an deachaidh iad 'ga ionnsuidh air nach 'eil iomradh air a dheanamh. Is dòcha nach e Nicodemus an t-aon neach a chaidh 'ga ionnsuidh's an oidlche. Faodaidh a dheisc-ibuil a bhi cinnteach gu'n dean e am beatha agus gu bheil co-fhaireachduinn aige riu, ciod air bith an suidheachadh anns am bi iad.

(3) Bha gnòmh Chriosd 'na fhoillseachadh air buaidh; eba robh e gu fulang no gu bàsachadh tuileadh. Bha a bhuaidh-san 'na buaidh air son a shluagh, agus bidh comh-phàirt aca innite.

An déidh an t-searmoin bha Sàcramaid na Suipearach air a frithealadh ann an sàmchair shòluimte, ach cha robh earail air bith air a thoirt do'n luchd-comanachaidh, aon chuid roimhe, no an déidh dhaibh an t-aran agus am fion a ghabhail o na h-eildearan. Theagamh gu'm b'e an t-aobhar nach robh tòine air a dheanamh; agus gu bheil móran de bhuill na h-eaglais ud fo chuing aig maighstirean, agus gu'm feum iad uairean sòrnruichte a fhrithealadh. Ach bha mi sona agus taingeil a' fàgail na h-eaglais gu bheil leithid Mghr Connell ann an Lunnainn (Eaglais Chléireachail Shasuinn) agus gu'm faod Gàidheil dol intte agus aoradh a dheanainh do Dha a réir ghnàths an dùthcha agus an aithrichcean.

Ann an Teampull

Ann an fheasgar chaidh mi do'n eaglais aig Doctair Parker, eaglais a chumas dà mhìle. Bha an eaglais làn, agus mar chòmh-nadh do'n t-seinn bha na h-innealan-ciùil so air an uisneachadh ann an *Teampull a' Bhàile*, mar a theirear ris an eaglais; òrgan, dà fhidheall, agus dà choronet. Ach cho luath 's a thog an sluagh an guth bha fuaim nan innealan air a mhùchadh. B'e an ceann-teagaisg a ghabh Doctair Parker, "Agus 'na dhéidh-san bha Samgar mac Anait, a mharbh de na Philistich sè ceud fear le huirc-iomain dhannh." (Breith. III, 31). B'e a' chend fhaca a thubhairt e, So duine a rinn obair mhór le arm-cogaидh glé bheag. Rinn e obair iongantach le inneal suarach. Có an duine a bhios an còmhnuidh a' gearan gu bheil droch chàrbhair aige, no droch pheann? Thusa. Tha thu an dùil na'm biodh tu a' fuireach ann an tigh shè stòraidhean gu'm biodh tu 'n ad dhuine mór. Cha bhitheadh. Feumaidh tu do shuidheachaidhean a ghlacadh air sgòrnan agus an lùbadh a réir do thoile. Oibrich leis na buill-acfhuinn a tha agad,

agus ris a bheil thu cleachdte, mar a rinn Samgar, agus mar a rinn Daibhidh leis a' chrann-tabhuill leis an do mharbh e am famhair. Co as a thàinig am fòghlumaiche a b' fheàrr an Cambridge am bliadhna? Na innsibh e ann an Gat. Thàinig á sgoil anns nach cuireadh tusa do mhae, sgoil-bùird. Cha dean Dia tàir air a' bhochd. Faodaidh annmann a bhi air an iompaechadh tre mheadhanan àraidh ris nach robh thusa cleachdte; faodaidh raointean de chruith-neachd a bhi air an gearradh sìos leis a' chorran. Togaidh tu an corran 'n ad làimh; seallaidh tu air gu geur, agus their thu, "Chan e so an stamp a tha air a' chorran a tha mise cleachdte ris." Ach coma leat an stamp ma bhuaineas e an cruitheachd. Ma tha maith air a dheanamh, ma tha annmann air an teàrnadh, ma tha misgearan air an deanamh stua, agus mèirlich air an deanamh 'n an daoine onorach, sgur dheth do ghnuthasdaich, ged nach do thachair e anns an dòigh àbhaistich, no tre na meadh-onan abhaisteach. Ma tha thu dol a labhairt ri d' chomh-chreutairean, labhair riu 'n ad chainnt fhéin gu nàdurra, gun a bhi feuchainn ri daoine eile aithlis. Ma tha toil agad dol air cheann obair na ministrealachd ear son nach 'eil thu 'ga dheanamh gun dàil. Ma's ann o Dhia a tha do thogradh, théid leat, ach mur h-ann cha deanadh an t-uidheamachadh àraidh a tha thu a' miannachadh, gràmar agus Gréigis, móran feum dhuit. Cuiridh an sluagh dearbhadh ort, agus mur bheil dad agad a bheir thu dhaibh, fàgaidh iad thu. Rach thusa air d' aghaidh ann an neart an Tighearna agus dean a' chuid as fheàrr de'n inneal a tha agad. Na'n robh eagal air Samgar roimh *Statistics* cha robh aon Philisteach air a mharbhadh. 'S e theireadh e, "Tha sè ceud dhiubh ann, is mise 'n am aonar; tha iadsan armaichte ach chau 'eil agamsa ach am bioran so; is fheàrr dhomh teicheadh." Ach chau e sin a thubhairt e; 's e thubhairt e, "Far dhomh mo sheann lorg-iomain, agus théid mi mach ann an ainn an Tighearn an aghaidh a nainmhdean." Agus bheunaich Dia an ni beag a thug Samgar dhà, agus rinn e fhéin mó'r.

(Alasdair Connell, sgoilear maith, a rugadh ann an Earra-Ghàidheal, a bha air oilceanachadh an Oilthigh Dhùin-éideann, ach a choirnlich tion a mhinistrealachd an Eaglais Chléireachail Shasuinn.

Joseph Parker, *Prionnsa am measg shear-monaichean, D.L.*).

Ministearan agus na Daoine

AN uair a bha an Seanadh eruinn an Dùn-éideann am bliadhna, bha mi fléin agus ministear eile agus triùir fhoirbheach, tuathanach, bancair agus maigstir-sgoile, a' gabhair tea còmhla, agus fad na h-ùine a bha sinn còmhla cha mhór gu'n robh seanchas eile agaínn ach so, A bheil ministearan a' dol air an ais? 'S e na h-òraidean a bha sinn a' eluintinn anns an t-Seanadh a thog an seanchas, agus bha am bancair gu sònraichte (thàning e as an eaglais U.F.) làdir 'na bheachd nach 'eil an cudthrom anns na ministearan òga a bha anns an fheadhainn a bha romhpa.

Bha sinn air ar roinn 'nar barail; bha na foirbhis cinnteach nach 'eil uiread de "mhinistearan móra" an Albainn an diugh's a bha ann o chionn tri fichead bliadhna. Theagamh nach 'eil, ach chan 'eil mise cinnteach gur e crìoch àraidh ministear a bhi "mórr" anns an t-seagh a bha iadsan a' ciallachadh; a' seasamh a mach os cionn am braithrean mar shearmonaichean no mar sgoilearan, no mar luchd-labhairt, no mar riaghlairean, no mar dhaoine cho trom, sòlunimte 's gu'n ceannsaicheadh iad baneairean agus tuathanaich agus maighstearan-sgoile le'n coltas. Is fheàrr le coimhthional an diugh am ministear a bhi laghach, simplidh, coibhneil; freasdalach agus fair-eachail, seach a bhi 'na shearmonaiche mórr. Tha uile sluagh an t-saoghail a' dol air ais an diugh anns an t-seagh nach 'eil uiread dhiubh a' seasamh a mach os cionn chàich, mar a bha Saul ann an Israel, oir mar is àirde tha mithean an t-saoghail a' fàs is ann as isle a tha na mithean a' coimhead. An uair a sheallas tu air aghadh cruithneachd no eòrna air an robh an todhar air a sgoileadh gu neo-chothromach tha móran de na diasan na's fhaide na cùch, ach tha beo-shlaint dhaoine an diugh air a sgoileadh agus air a roinn cho cothromach am measg an t-slaigh nile 's gu bheil am mùghadh a bha eatorra aon uair a thaobh mendachd a' dol uidh ar n-uidh as an t-sealladh. Ach air a shon sin bidh uachdarain agus iochdarain anns an t-saoghail gu deireadh an t-saoghail. Chan abair mi air a' cheann gur e sin toil Dhe, oir bhiodh e dàna do dhuine air bith a ràdh gur aithne dha inntinn an Ti shiornruidh a tha cho glie 's gu'n téid aige air a bhi 'na thosd.

Obair Dhiomhaineach

Ach cha lean mi air a' chùrsa so na' s

fhaide oir tha uiread ri ràdh air an dà thaobh 's nach biodh ceann-finid aig an t-seanchas na'n tòisicheann air fhaighneachd cia dhiubh a tha daoine, is oilthighean, is eaglaisean, doctaираean, is ministearan, is golfers, a' dol air an ais, no a' tighinn air an aghaidh. Tha daoine a' caoidh gu bheil eaglaisean falamh, ach tha barrachd dhaoine an Albainn an diugh a' eluintinn shearmon na bha riamh ann; 'nan tighean fléin, ged is eu-coltaich an tigh-boesa anns am bi cuid dhiubh ag éisdeachd riut ri *Teampulla' bhaile* an Lunnaidh, agus is eu-coltaich aran seagaill an Radio ris a' bhiadh làdir a bhiodh Doctair Parker a' toirt do mhuinntir Shasuinn.

An uair a bha mi ann an sgoil *Raining*, an Ionar-nis, 's ann do'n Eaglais Ard, far an robh an t-Ollamh Tormod MacLeod a bhithinn a' dol. Bha an eaglais faisg air a bhi làn, ach an diugh tha mi a' cluintinn gu bheil i air dol sios gu mórr. Bha an Eaglais Shaor a bha làimh rithe, anns an robh Murchadh Mac Coinnich, làn cuideachd, na bu làine na 'n Eaglais Ard, ach an la-roimhe bha fear a mhuinntir Ionar-nis ag innseadh dhomh, an uair mu dheireadh a bha e innte, nach robh e an dùil gu'n robh ceithir fichead duine innte. Tha e 'na aobhar-bròin do dhaoine eile a thuilleadh air a' choimhthional aice fhéin, gu bheil an eaglais so a bha aon uair cho làdir a nis cho roinnt 's gu bheil i 'na ball-bruidhne aig na Philistich.

Bha latha eile ann.

Là na Ceisd 'san Eaglais-a-Tuath

Anns an *Fhianuis*, an October 1893, tha ionradh air là na Ceisd anns an eaglais so, a bha aig an àm 'na h-eaglais ùir. Bha mu shia ceud duine inntre eadar an coimhthional aice fhéin agus coigrich. An déidh seinn agus ùrnuigh agus leughadh nan Sgriobtuirean thug Lachlann Friseal, duine dall á Srath-fharagaig, a mach mar bhonneisceid, "mar chrann-ubhall am measg ehrann na coille, is amhul mo rùn-sa am measg nan òganach: fo a sgàile mbiannaich mi, agus shuidh mi slos, agus bha a thoradh milis do mo bhlas," (Dàn Sholaimh, II, 3); agus dh' iarr e comharraighean air a' mhuinntir d' am bheil toradh Chriosd milis.

Dh'fhosgail Doctair Aird á Créich a' cheisd ag innseadh cho freagarrach 's a tha Criod do pheacach, d' an coguis agus d' an tuigse,

agus an fhàilt a tha e a' cur air an dream a thig d' a ionnsuidh. Chan 'eil maighstir-sgoil air bith a chuireadh suas leis a' pheacach ach Criod. Chan urrainn maighstir-sgoil comas-fòghluim a thoirt do leanabh mur bheil e ann gu nàdurra, ach tha Criod ag atharrachadh an anama ionnuis gu bheil comas air a thoirt dhà a bhi togail teagasc Chriosd, agus a bhi faicinn maise Chriosd. "Ghràdhach e mise, agus thug e e féin air mo shon. 'S e an gràdh so a bhi air a bhreithneachadh agus air fhaireachadh a tha ag aomadh a' pheacach e fhéin a thoirt thairis do Chriosd. Tha ann an Criod "mar chrann-ubhall" sgàile o theas na gréine. Tha a thoillteanas a' tighinn eadar an creidmheach is fearg Dhe. 'S e geallaidhean Dhe na h-ùbhlan, agus tha geallaidhean Dhe milis do'n chreidmheach.

An déidh an Doctair Aird labhair naoi duine deug air a' cheisd; á Gleann-Urchardan, Fèarn, Dubhras, an Tòiseachd, Cilltarlagan, Roseuinidh, Ruigh-soluis, Gèar-loch, Obar-itheachan, agus á sgìrean eile mu Thuath. Ach cleas iomadh cleachdadh agus fasan eile a bha aon uair air a shaoilsinn cràbhach agus buannachdail do'n diadhaidh-eachd, chaill Là na Ceisd a bhrigh agus a bhlas ann an sùilean an t-sluagh, agus tha e a mis a' dol gu sàmhach agus gu réidh as an t-sealladh mar chaidh Iehoram an uair a shiulbhal e gun ionndrainn air.

Ceannardan an t-sluagh

Air clàr-toisich na Fianuis tha cuimhne agaibh gu'n robh dealbhan dhaoine móra air an tarruing : bha Iain Knox agus Tomas Chalmers ann daonnan, agus duine ùr air chor-eigin a h-uile ráidh, a bha air a chunntas mór agus urramach anns an Eaglais Shaoir. Am measg nan dealbhan sin chunnaic mi Mac-an-Tòisich Mac Aoidh, Iain Dòmhnullach na Tòiseachd, Tomas MacLachlainn, Iain Ceannaideach, agus Gustàvus Aird, diadhairean agus sgoilearan nach fhaigheadh tu an leithidean anns a' Ghàidhealtachd an diugh, ach chan abrainn sin mu Sheòras MacAoidh agus Murchadh MacCinnich, ged bha seasamh agus ùghdarras agus urram aca anns an eaglais agus am measg an t-sluagh. Cha b' ann le 'n eòlas no le cumhachd an searmonachaiddh, no le 'n comasan-inntinn a fhuair iad an t-àite a bha aca ach le ni-eigin pearsona agus diòmhair a bha 'nan aoraibh fhéin gu nàdurra, ris an abrar anns a' Bheurla character, rud nach 'eil facal agamasa air a shon an Gàidhlig ach snaoisean, ged is eu-coltach ri chéile an dà fhacal.

(*Na'n deachaidh Seumas Moffat am measg nan " Daoine " anns an Eaglais-a-Tuath air là na Ceisd, agus na'n d' innis e dhaibh a bheachd gu saor air ciod a bha an rann ud a' ciallachadh, tha mi cinnteach gu'n abradh iad le aon ghuth gu robh Sàtan air tighinn am measg mic Dhe. D.L.*).

Fo Chraobh Sheudair

AN uair a bha an t-Urramach Iain Deòrsa MacNèill a' deasachadh na Fianuis bha euid mhaith dhaoine a bhiodh 'ga chuideachadh, 'nam measg Fionn agus a dhaimheach K.W.G., mar bhiodh i a' cur sìos a h-ainme, ach bha dà mhìnistear àraidh a bha dhà mar bha Aaron agus Hur do Mhaois, a' cumail suas a làmhan le dilseachd agus le riaghailteachd nach d' fhàilnich riabh, Alasdair Dòmhnullach, an Aird-chlach, agus Alasdair MacRath, a bha aon uair an Clachan Chinn-tir, agus an deireadh a làithean, an Tunga Chataibh.

Cha b' aithne dhomh Alasdair Dòmhnullach is chan fhaca mi riabh e, ach b' aithne dhomh Alasdair MacRath is bha meas mór agam air mar mhìnistear soisgeulach a bha gaol an t-soisgeil domhain 'na chridhe. Bha peann fir-sgrìobhaidh dheis aige, agus sgrìobh e móran de rudan beaga laghach am Beurla agus an Gàidhlig, anns a bheil àile cùbhraidih na diadhaidheachd, mu obair shoisgeulach an dùthchannan céin, mu "dhùsgaidhean" an Albainn, agus mu na

" Daoine " anns an Taobh Tuath. Bha sròn cho glan aige a dh' fhaoitainn àile " dusgaidh," Siar no Sear, Tuath no Deas, 'gam bitheadh e, 's a bha aig D. T. MacAoidh, a bha ann an Tiriodh, a dh' fhàgadh an t-eilean leis a' cheud bhàta, 's a leigeadh dhethì càram eaglais is mnatha is teaghlaich is uile obair an t-saoghal, an uair a chluinneadh e gu'n robh "dusgadh" anns na Hearadh no an Leòdhus. B' e Alasdair MacRath làmh dheas MhicNèill ann a bhi toirt eòlais do'n eaglais mu'n obair shoisgeulach a bha dol air aghaidh air feadh an t-saoghal. Eadar e fhéin agus Miss Rainy bha an Eaglais Shaoir anns a' Ghàidhealtachd air a cumail 'na dùsgadh a thaobh *Missions*.

Teagascg nan Aithrichean

Anns na chunnaic mi de'n Fhianuis, 's e Alasdair Dòmhnullach a bhiodh a' deanamh iomraigheach air "Là na Ceisd" anns na sgìrean fa leth, agus tha an t-iomradh am bitheantas eho mion-eòlach 's gu'm feum gu'm biodh e fhéin a' dol

mu'n cuairt na dùthcha a dh' ionnsuidh nan coinneamhan ud. 'S ann leis na coinneamhan ud a bha beul-aithris air a chumail beo, agus teagastg nan aithriclean air a ghleidheadh air chuimhne.

Chluimeadh tu o flear as déidh fir de na "bodaich," "Tha cuimhne agam air an Doctair Aird a bhi searmonachadh ann an Craioch, agus innisidh mi dhuibh ciod a thubhairt e mu'n dealachadh eadar bó a tha ceangailte air sionnan anns a' bhàthaich, 's gun dad aice ach sop tioram, agus beathach a tha mach ag ionaltradh a h-vile là—."

"Chuala mi an Doctair Dòmhnullach ag rádh aig òrduighean a' Chinnic-bhàin gu bheil creideamh cosmhuil ri bean-tighe a' dol a dh' iarraidh a h-uile ni a bha 'ga dith—."

"An déidh do Mghr Cook an t-Ollamh Candlish a chluinntinn thuirt e 'is ann leam a bu mhaith a thoirt dhachaidh 'n am phòcaid'."

Thuirt bean dhiadhaidh á Armadal air leabaidh a bàis, "Tha an diabhol 'gam thachdad.' (Ciod air bith a bha i a' ciallachadh leis an fhacal eba b' urrainn do neach eile an tìruigh a dheanamh aig taobh a leapa, 'Biodh mo chrios dhereannach-sa cosmhuil r'a crìch-se').

Na h-Urracha mora

Dòmhnullach an Tòiseachd, Maighstir Lachlainn, Mghr Cook, Iain Ceannaideach, an Doctair Aird, MacRath Mór, sin na daoine a bu trice a chluinneadh tu am briathran air an tìrachadh air Là Ceisd, ach tha mi an dùil gur ann aig MacRath Mór a bha an t-àite-toisich anns na h-Eileanan an Iar. Fad dà no tri mhìosan anns an t-samhradh, an uair a bha mi 'n am bhalach, bhithinn a' dol a dh' eaglais an Tairbeart anns na Hearadh, 'ri linn Iain MhicGilleathain a bhi 'na mhiniestear intte. Tha cuimhne balaich air nithean anns nach robh a chridhe aig an àm gu maith neo-chinteach, ach ma dh' fhaodas mi earbsa a chur 'n am chuimhne fhéin, b' annamh Sàbaid a dh' fhàgamaid an eaglais gun ainm MhicRath Mhóir a chluinntinn, agus am bitheantas b' fhiach e a chluinntinn.

Là a bha e a' searmonachadh 'na eaglais fhéin anns na Lochan air a' cheann-teagaisg, "Oir bha sinne féin naireigin eu-céillidh, eas-umhail" (Titus III, 3). Thug e greis a' labhairt air dith céill nam peacach a bha toirt dùblain do Dhia, agus an sin thubhairt e, Na'm faiceadh tu duine a' falbh an t-saoghail, a' siubhal fiach fhaotainn a mach có an sluagh as amaidiche air an talamh, na'n tigeadh e stigh an dugh a dh' eaglais nan Lochan; na'n chluimeadh e na briathran a tha an cluasaibh an t-sluaigh; na'm faiceadh e an àircamh mhór dhiubh a tha 'nan cadal, agus am mi-chùram a tha sgriobht' air aodainn cuid de na tha 'nan dùsgadh, ciod a theireadh e? Theireadh e, so an sluagh; cha ruig mi a leas dol na 's fhaide; fhuair mi an rud a bha mi ag iarraidh; 's e sluagh sgìr nan Lochan sluagh as amaidiche 'san t-saoghal. An sin shin e mach a ghàirdean fada, agus thubhairt e, O, mhuinntir nan Lochan, is sibh a bhios dùmhail ann an iutharn.

Duine targ a bha ann ged bha e 'na shearmonaiche comasach.

Ged bha Suipear an Tighearna air an t-Sàbaid an déidh Là na Ceisid, tha mi an dùil nach robh dad air a rádh mu'n t-Sàeramaid Naomh a mach o'n fhéin cheasnachadh a bha daoine a' deanamh orra fhéin an uair a bha iad ag iarraidh o'm braithrean comharaidhean an fhior chreidmhidh.

Chan 'eil ceum eile anns a bheil teagastg agus cleachdadh na h-eaglais anns a' Ghàidh-ealtachd cho fada o theagastg agus o chleachdadh na h-eaglais choitchinn 's a tha iad a thaobh Sàeramaid na Suipearach, air chor agus gu'm biodh e na bu bhuannachdaile dhuinn ar n-aire nile a chumail air an aon ni so, bliadhna as déidh bliadhna, gu faidh-idinneach agus gu dìcheallach, a' feuchainn le teagastg, agus leis gach dòigh eile as aithne dhuinn air beachdan fallain a chur ann an inntinn na h-òigridh mu mheadhonan nan gràs. Tha e dullich teagastg a thoirt do dhaoine aig nach 'eil iarraidh air, ach chan e cion airgid no cion dhaoine a tha air an eaglais an dugh ach cion teagaisg.

Aig an Uinneig

An Seanadh

ANNS an àircamh mu dhereadh bha ionradh cho fada agus cho mionaideach air obair an t-Seanaidh 's nach ruig mise a leas an còrr a ràdh uime ach a mhàm gur e ministear

Gàidhealach, Iain MacAoidh, an Eaglais Iain Knox, an Glaschu, a riinn aon de na h-òraidean a bu mhotha a thug toileachadh agus gaireachdann do'n t-Seanaidh am

bliadhna, agus d' an d' thug iad éisdeachd anns aghus aire mhaith, ciod air bith a thig aisde.

Anns a' ghainne mhinistearan aig a bheil Gàidhlig, bha e air son gu'm biodh cumha air a chur air ministearan aig a bheil Gàidhlig, agus a fhuair cuideachadh o Chomunn Gàidhealach na h-Eaglais an uair a bha iad anns an oilthigh no ann an Collaisd na Diadhachd, gu'm feumadh iad a' cheud chòig bliadhna d' am ministrealachd a chur a stigh far a bheil Gàidhlig air a searmonachadh. Thnuirt e gu'm biodh so reusonta; gu'n robh trì deug agus dà fhichead ministear aig an robh Gàidhlig ann an eaglaisean Beurla, agus nach leigeadh na h-eaglaisean a bha nis falamh anns a' Ghàidhealtachd a leas a bhi bàin idir na'n do rinn cuid dhùibh sin an dleasdanas ris a' Chomunn Ghàidhealach o'n d' fhuair iad cuideachadh.

Cha robh ann ach rud gun bhrigh a bhi gearan 's a' ciùchran air ònrachdas mhinistearan anns na h-Eileanan an Iar agus an àitean ionallach eile—Chan 'eil duine air bith ònrachdach ma chumas e air ag obair. A bheil an fheadhainn a chaidh a mach leis an t-soisgeul gu ionallaibh na talmhainn ònrachdach ann an eridhe Africa no ann am meadhon China? Ma chuir Pòl seachad trì bliadhna ann an Arabia, nach maith a dh' fhaodadh Pòl Gàidhealach còig bliadhna a chur seachad ann am Bearnaraidh Leòdhuis! "O chionn bhliadhnanach," arsa esan, "fhuair Sgitheanach posta maith an Dùn-éideann, ach cha robh e fada anns a' bhaile gus an do bhuail an cianalas e, is thuri't e gu'm feumadh e dol air ais do'n Eilean. Dh' fheuch daoine ri chomhairleachadh ag ràdh ris, 'Gu dé bhios agad anns an Eilean ach coineanan is caoraich'? "B'fheàrr leam," ars esan, "a bhi 'nam choinean 'san Eilean Sgitheanach na bhi 'nam dhuin-nasal an Dùn-éideann."

Thuirt e gu'n do chuir e fhéin seachad ochd bliadhna deug d' a mhinistrealachd anns na h-Eileanan an Iar, ach nach robh e riagh ònrachdach. Cha robh ùine aige a bhi ònrachdach, oir bha obair aige ri dheanamh, agus ged a bha e a nis a' dhùthachadh ri feasgar a làithean, cha bu leasg leis dol air ais a ris.

Bha cridhe an t-Seanaidh le Mghr MacAoidh anns an ni a bha e a' tagradh air a shon, ach ged bha tuilleadh bruidhne air a dheanamh nime, tha a' cheist a thog e cho duilich a fuasgladh 's nach robh dad air a dheanamh ach gu'n do gheall Comunn Gàidhealach na h-Eaglais gu'n eumadh iad a' chuis 'n an cuimhne agus 'n an aire.

Pill, O m' anam, gu d' shuaimhneas

O Sheanalair Smuts no Sir Stafford Cripps gus am ministear no an ceistean as diblidhe anns na h-Eileanan an Iar, chan 'eil duine a labhras am follais air beulaibh dhaoine eile mu chor muladach an t-saoghal anns na làithean so nach e an duan, an aon duan, a bhios aige, nach 'eil dòigh air saorsa no fuasgladh fhaotainn as na cunnartan agus as na teamntachdaibh anns a bheil uile shluagh an domhain ach dòigh Chriod. Tha so air aithris agus air ath-aithris cho tric 's gu'n saoil thu gur e do charaid an t-Ollamh Theodore Boanerges Theophilus Pom-Pom a tha bruidhinn. Ach ged a bhios iad uile ag ràdh so chan 'eil duine beò 'gan creidsinn, air neo ma thà, chan 'eil e a' deanamh mùghadh air bith anns an t-saoghal.

An diugh fhéin dh' ioc mi mo bhòidean 'do Dhia agus rinn mi m' ùrnuigh ri Dia ann an eaglais nhór agus mhaiseach an Dùn-éideann far an do shearmonaich am ministear mu'n oidhirp a tha an Fhraing agus a' Ghearmailt agus rioghachdan eile a' deanamh air gual is iarunn a chur gu buil a bhios buannachdail dhaibh nile, a' crìochnachadh leis an fhacal so ann an guth làdir, "Chan 'eil dòigh eile air obair is beatha, malairet is marsantachd an t-saoghal, a chur ceart, ach an dòigh a bha aig Iosa Criod." Ach cha d' innis e dhùinn ciod an dòigh a bha aige, ma bha fhios aige fhéin air. Och, Och, thuirt mise rium fhéin, thàinig mi do cheann-bhaile na h-Alba far an do shearmonaich Iain Knox, agus Raibeart Bruce, agus Alasdair Whyte, agus Seumas Camshron Lees, a dh' iarraidh facal o Dhia agus làn-beòil de 'n aran bheò, ach fhuair mi mi fhéin anns a' Ghrioglaghan ag éisdeachd ris an Urramach Theodore Boanerges Theophilus Pom-Pom, D.D., a bha a ghuth mar ataireachd na mara no stoth a' chladaich air an tráigh. Chan 'eil rud air an t-saoghal as sgitheile na bhi ag éisdeachd ri sglamhruinn a tha fior gu leòr ach a bhiodh a cheart cho fior anns a' Ghrioglaghan, a tha cho fada air falbh o shaoghal nam beò 's gur coma dhuit eo dhinbh a tha ann, an fhàrrinn no an fhaoineas.

An déidh dhomh tighinn dhachaidh agus mo shuipear a ghabhail, naomhaich mi an t-Sàbaid agus fhuair mi mo chuibhrionn de'n aran bheò nach d' fhuair mi an Dùn-éideann, le bhi leughadh gus an deachaidh mi a laighe leabhar a bhà air a sgrìobhadh le seann diadhair m'an robh an soisgeul agus an creideamh air am fiaradh, agus an eaglais air a gàrnachadh, le politics agus economics.

"Tha e an comas duine seirbhis a dheanamh do Dhia anns an t-saoghal so an iomadh dòigh; le urram a thoirt do Chriosd agus gaol a chridhe; le bhi dleasdanach ri theaghlaich agus riusan a bhuiineas dhà agus coibhneil ri choimhearsnaich agus ri uireasbaich; dileas d'a mhaighstir agus treibhdhireach 'na bheatha agus 'na obair, ach os cionn dhaoine eile bu chòir do mhinistearan agus do luchd-dreuchd na h-eaglais gach cuspair eile a sheachnadh a thairgeadh inntinnean dhaoine air falbh o Dhia agus o'n t-Slánuighear a chuir Dia 'g an saoradh, chan ann o bhochdainn, no ain-tighearnas dhaoine, ach o'n pheacadh a tha 'n an cridheachan fhéin, as-creideamh, farmad, gamhlas, ana-mianna a' chuirp, sannt, agus spioradan neo-ghlan eile a tha 'gam folach fhéin ann am frògan dubha dorcha a' chridhe. Cheannaich Dia le luach sinn, fuil phriseil a mhic, chum gu'm bitheamaid air ar saoradh o eagal agus o dhroch amharus d'a thaobh fhéin, agus gu'n deanamh seirbhis dhà ann an naomhachd agus ann am fireantachd uile làithean ar beatha. Bhiodh e neo-nádurrach dhuinn, ma ta, an déidh na rinn Dia air ar son, na'n tionndamaid air falbh uaithe gu neo-thaingel, a chionn gu bheil eagal dhaoine oirnn, no gaol againn air comh-fhurtachd na feòlu, agus mar sin 'gar deanamh féin 'nar tràillean dhaibh-san o'n do shuor Dia sinn. Tha duais mhór agus sonas mór 'n an anam fhéin aig dhaoine a tha taingeil do Dhia agus u bhios a' moladh ainm Chriosd, an duais so agus an sonas so, gu bheil iad air an saoradh o dhroch smuaintean agus nach 'eil iad air an séideadh suas le'n glòir fhéin. Ainm nasal Chriosd, sin biadh agus ceòl an anma."

Chá bhiodh dad air a chall ged a leigeadh an eaglast le daoine eile uallach an tighe thalmaid agus a' bhidh a theirgeas a ghabhail orra fhéin, oir tha amharus aig móran gur e an usaíd agus an uisliinn a tha oirnn a' ciobaireachd dhaoine eile agus a chur an t-saoghal ecart a tha 'gar cur fhéin ceàrr. Chan 'eil dòigh as fhéarr air a' cheann mu dheireadh air gràdh is bràithreachas a nochidadh do dhuine eile na shiubhal a leigeil leis.

Ciod e sin dhuit-sa? Lean thusa mise

Tha cuimhne agam an uair a bha mi 'n am bhalach anns an sgoil, gu'm bithinn a' sgrìobhadh ainmean dhaoine as a' Bhiobull anns an leabhar-sgrìobhaidh a bha agam, a' eur nan daoine maith air aon duilleig 'n an sreach, agus na droch dhaoine air

duilleig eile, mar a bha mi an dùil a bniodh iad air an eur aig là a' bhréitheanais.

Cha bhithinn cho cinnteach an dìugh gu'n robh mi 'gan cur sìos air an duilleig cheart, ach anns na làithean ud bha e furasda gu leòr dealachadh a chur eadar an dà dhath, dubh agus geal, oir cha robh dath eile ann. 'S ann mar a thòisicheas do shùil air ódhar is glas is grìsson fhaicinu a thòisicheas tu air a bhi air do phianadh le piantan ifrinn, sgogaireachd is iom-chomh-airle is inntinn dhùlbailte is teagamh, agus gach puinnsean eile a tha 'gar deanamh mairnealach agus neo-sheasmhach 'n ar n-uile shlighean.

Cha robh teagamh air bith mu Abraham ged a dh' innis e uair-eigin sgiolmag bhréige, no mu Isaac, is Iacob, is Samuel; Eliah agus Daniel agus na faidhean agus na h-abstoil níle ach a mhàin Iudas; agus cha mhò a bha teagamh agam gur ann air an duilleig eile a bu chòir dhomh Adhamh agus Eubh a chur, Ham agus Iesebel agus Gehazi, Absalom agus Ahab, Herod agus Pilat agus Caiaphas. Ach bha feadhainn eile nach robh cho furasda a chur 'n an àite, gu sònraichte Solamh.

Cha robh anns an obair ud ach góraiche bhalach anns nach robh feum a b' fhéarr na gu'n robh e a' deanamh latha fada anns an sgoil na bu ghiorra agus na bu lugha sgiths, agus 'gam chumail á eron a bu mhiosa, ach chaidh stad a chur air an obair au uair a leig mi fhaicinn an leabhar sgrìobhaidh d' am mhàthair agus an d' fhaighnich mi dhith có an duilleag air am bu chòir dhomh ainm Sholaimh a chur sios. Bha i cho fada 'na tosd 's gu'n d' fhaighnich mi a rithist an e duine maith a bha ann an Solamh, agus an ann do néamh a chaidh e an déidh a bhàis. "Sin rind a chùm Dia dha fhéin," thuirt i riunn, "agus ris nach 'eil gnothuch agadsa. 'S è thuirt Criosd, 'Gu dé sin dhuit-sa? Lean thusa mise'."

Cha do throid i riuum, agus cha mhò a dh' iarr i orm stad d' am chleasachd mhìombail, ach o'n dòigh anns an do sheall i orm chunnaic mi anns a' mbionaid nach bu toigh leatha m' obair, agus stad mi dhith, agus shrae mi na duilleagan ud as an leabhar.

Nathraichean agus Calumain

Au uair a bha Criosd a' eur a mach a dheisciobul thubhairt e riù, "Bithibh glic mar na nathraiche agus neo-chronail mar na calumain."

Tha fhios againn gu robh sean-fhacal am measg nan Iudhach mu gliocas na nathraich agus sean-fhacal eile mu neolochdas a' chalumain, agus tha fhios againn

nach do rinn Criosd ach na facail uisneachadh a chionn gu'n robh na deisiobuil eòlach orra agus gu'n tuigeadh iad iad. Ach car son a bha na h-Iudhaich a' cunntas na nathrach glie agus a' cunntas a' chalumain neochronail ? Chan urrainn mi a ràdh ; shiubhail mi iomadh leabhar a dh' fheuchainn am faighinn a mach' ciamar a rinneadh na seanfhacail ud an toiseach, ach dh' fhairtlich e orm.

Anns an dùthaich so co-dhiu tha an caluman 'n a chreutair eronail. Anns an fhoghar tha iad a' deanamh eron agus dolaidh a chuireadh uamhas air Maurice Webb. Anns na sgròbain aig dà choluman a bha air am marbhadh bha 496 gràinne sil ann an sgròban fir dhiubh, agus 510 ann an sgròban an fhir eile ; còrr is mìle gràinne sil uile gu léir. Abair gu robh ceud columan air an achadh fad seachduinn, agus tuigidh

tu an eron a dheanadh iad. Ach theagamh nach e so an t-eun a tha air ainmeachadh anns an Tiomnadhl Nuadh.

A thaobh na nathrach, bha daoine eile anns an t-seann t-saoghal, a thuilleadh air na h-Iudhaich, de'n bheachd gu robh gliocas aice nach robh aig creutairean eile. Ach car son a fhuair i an t-ainm ? Tha am fear a sgrìobh Genesis ag ràdh gu bheil i na's seòlta na aon eile de bheathaichean na machrach, ach chan 'eil móran dhaoine a dh' aontaiceadh ris anns a' bheachd sin. Tha barrachd seòltachd ann an aon seana radan na tha ann an seachd nathraichean ged chuireadh iad an cinn r'a chéile. Ach tha mùghadh mòr eadar seòltachd agus gliocas. Tha an t-seòltachd o shòis, agus an gliocas o shuas. Mar is lugha bhios ann an deisciobuil Chriosd de ghnè no de dhòighean na nathrach is ann is mò a dhealaicheas an solus anns an t-saoghal.

Laoidhean

Ead. le NIALL MACNEILL

LAOIDH V.

*" Agus ghlaodh iad, gach aon r' a chéile,
agus thubhaint iad, Is naomh, naomh Tighearn
nan sluagh ; tha an talamh uile làn d' a
ghlòir."*

Shuas an glòir mu Dhia gu tairis
Cherubin is seraphin
Lòn a theampull agus dh' aithris
Iad d' a chéile moladh binn :
    " Tha do ghlòir á néamh a' labhairt ;
    Bheir an talamh clù d' a Thriath ;
Dhuit-sa glòir bidh air a tabhairt ;
    Naomha, naomha, naomh tha Dia."'

Néamhl tha fuaimneach le guth caomha
Biodh air talamh aoibh gu beachd ;
Cluinnear " naomha, naomha, naomh,
Triath is àird, Triath nam feachd !
    Tha do ghlòir á néamh a' labhairt ;
    Bheir an talamh clù d' a Thriath ;
Dhuit-sa glòir bidh air a tabhairt :
    Naomha, naomha, naomh tha Dia."'

Leis na h-ainglean shuas gu h-eòlmhor,
Leis an eaglais naomh a bhos,
Aoraidh sinn mar aon gu ceòlmhor,
    'S bidh ar séis mar so gun chlos :
    " Tha do ghlòir á néamh a' labhairt ;
    Bheir an talamh clù d' a Thriath ;
Dhuit-sa glòir bidh air a tabhairt :
    Naomha, naomha, naomh tha Dia."'

LAOIDH VI.

*" Is tusa, is tusa a' d' aonar an Tighearn . . .
tha slòigh nan néamh a' deanamh aoraidh
dhuit."*

Bheir sinn aoradh Dhuit, a Dhé ;
Do d' chumhachd righ troimh 'n chruinne-
ché ;
'Nad làth'ir gach cinneach crомaidh sìos,
Do ainnm Iehòbhah tabhairt eis.

Do d' ainmsa halleluia binn
Bidh ainglean àrd a ghnàth a' seinn ;
Is cumhachdan nan néamh gu fior
Bheir Dhuit-sa clù is moladh sìor.

O Thighearn naomha, naomha, naomh,
A Dhe nam feachd dh' am bheil Thu caomh,
Tha néamh is talamh làn de d' ghlòir,
Is mòrachd soillse ghnàth 'na d' chòir.

Bidh abstoil anns a' chuideachd threun
A thig le buaidh á tiribh céin ;
Fàidhean is marturaich le chéil'
Air clù Iehòbhah tabhairt sgéil.

Dhuit-sa, a Dhé is àird' biodh glòir :
An t-Athair molaidh sinn le treòir,
Am Mac 's an Spiorad anns gach tràth,
Aon Diadhachd, beannuichte gu bràth.

Sgoilear agus Diadhair

Mar chuimhneachan air obair Fear-Deas-achaидh na Fianuis, an t-Urramach Iain Déorsa Mac Néill, Caladair, tha mi a' toirt am follais anns an aireamh so an t-iomradh a rinn e air an Ollamh Tomas Mac Lachlainn, ministear na h-eaglais Ghàidhlig an Dùn-Eideann, a bha 'n a' Cheann-Suidhe air Seanadh na h-Eaglaise Saoire an 1876; agus 'n a chois sin, dà phòis eile a bha anns an Fhianuis an 1894. Tha mi 'g am fagail mar a fhuaire mi iad, gun aon lide, no litir, no comma, atharrachadh.

An T-Urramach Tomas Mac Lachainn, LL.D.

"ANN an coimhlearsnachd baile Inbhirnis, air eubhrionn de thuathanachas Chinmileis, ris an abraí Baile-Lachainn rugadh, an 1729, Lachann MacLachainn. Bha Lachann sè bliadhna deug a dh' aois, an uair a chuireadh Blàr Chulfhodair. Chunnaic e le a dhà shùil, am milleadh is am marbhadh, a rinn na saighdairean Sasunnach air na fògaraich bhochda, a bha a' sireadh àitean-falaich ás déigh a' chath. Shaoithrich gràs air an làithean 'òige. Ròghnuich an Comunn air son Craobh-sgaoileadh Eòlais Criodhaidh e, gu 'bhi 'n a mhaighstir-sgoil an Culduthel, tri mìle o Inbhirnis. Bha Mr. Lachann MacLachainn pòsda dà uair. B' i a dhara bean, Iseabal Forsyth, a mbuinnitir Chròidh. B' ann troimh Mhr. Seumas Caldair, ministir Chròidh, a chaidh a h-iompachadh. Ach b' e rogha teachdaire a fir, an t-Urr. Eachann Mac Phàil, Ri-sholuis. Bha a nis an aon duine cloinne r' a bhaisteadh. B' e miann Lachainn, Eachann a thoirt mar ainm air, air son ministir Ri-sholuis. Ach bha dùracdh Isebail na bu bhuidhe, oir thugadh Seumas mar ainm air am mac, mar mhéas air a h-athair spioradail, ministir Chròidh. Bha teachdaire eile d' an robh mòr spéis aig a' charaid ionnluinn so, agus b' e sin, Dr. Alastair Friseal, Chnoc-mhòire.

A Culduthel dh' atharraicheadh Mr. Lachainn gu Abriachan, air taobh tuath Lochnis, deich mìle o Inbhirnis. 'S a' chearn bhuirb

so, bha e a chòmhnuidh am measg dhaoine garga. An so shaoithrich e, mar mhaighstir-sgoil agus mar Cheisteir, le mòr dhìchioll. Rinn e treabhadh domhain. Chuir e pòr neo-thruaillidh na Rìoghachd. Bhris e na fòidean, dh' fhàs an siòl. Bhuain an Ceisteir fadheòidh sguaban tròma.

Bha e 'n a dheadh sgoileir Beurla is Gàilig, oir an uair a bha a mhac Seumas, an Talla na Diadhair-eachd a' foghlum air son na ministreileachd, sgriobh 'athair litir chomhairleachaidh Bheurla d' a ionnsuidh a tha ro chomasach.

Bhuiineadh Ceisteir Abriachan do 'n bhuidheann shoisgeulach, a bha cruaidh an aghaidh Pàtronachd is Erastianachd. Tha so air fhaicinn gu soilleir o a Laoidhean Gàilig, a chlò-bhualadh an Inbhirnis, an 1851, ann an Leabhar, "Bàird na Gaidhealtachd mu Thuath," a chrinnich agus a dheasaich, an deadh eadar-theangair Gàilig, nach mair-eann, Mr. Iain Rose.

Bha 'n t-Urr, Seumas MacLachainn, mac bàrd soisgeulach Abriachan, ré ionadh bliadhna 'n a theachdaire measail, am Mòidh, an Cléir Inbhirnis. Phòs e Catriona Friseal, nighean Mhr. Tomas Friseal, Dhalcataig. B' e bràthair a h-athar, Mr. Simon Friseal, Tharraline, Siorraun Inbhirnis. Mu 'n d' thàinig Mr. Seumas MacLachainn do Mòidh, bha e 'n a ministeir na h-Eaglais Ghàilig an Dunéideann. Dh' foghlum dithis d' a mhic a bhi 'n am ministeirean, Simon a rugadh am Mòidh an September 4, 1808, agus a bha o 1837 gu 1881, 'n a mh.nisteir ro chliùiteach an Caladair (Cawdor), an Cléir Inbhir-naruinn; agus Tomas, a rugadh, mar an ceudna, am Mòidh an Ianuairidh 29, 1816, agus a bha air tùs 'n a cho-aodhaire le a athair, am Mòidh. Air do chriòchan Chaladar is Mòidh, a bhi ruith làimh r' a chéile anns na Strianaibh aig Ambainn Eire, bha mar so, an dà bhràthair 'n an luchd-faire spioradail air sluagh liomhhor, an eearn ionraiteach mu 'n cuairt air dà fhichead mìle a dh' astar air fad. B' ann o an athair a fhuaire Simon is Tomas am foghlum cùramach, cothromach a dh' ullaich iad air son an Oiltigh.

Cha robh Tomas ach tri bliadhna deug a dh' aois, an uair a chaidh e do Oilthigh Abereadhain, an 1829. An 1833, choisinn Mr. Tomas MacLachainn an onair, M.A. Gu bhi fo 'n Oilfhear dhiadhaidh, Dr. Chalmers, fibrithiel e Talla na Diadhaireachd an Dunéideann. Air dha 'ionnsachadh a chrìochnachadh, fhuaire e cead searmonachaidh o Chlér Inbhirnis, an 1837. Air do 'n Urr. Tomas MacLachainn, a bhi fad sè mìosan, 'n a fear-cuideachaichd le mmisteir sgìreachd Dheimhidh, shuidhich Clér Inbhirnis e an dreuchd na co-aodhaireachd comhla r' a athair, am Mòidh, an April 1838. B' e Mr. Tomas, Beniamin an teaghlach. Thug a theagast soisgeulach riarachadh mòr do shluagh na sgìreachd. Bha a chluas is a chridhe fosigailte do na firinnean eudthromach, a bha air an làimhseachadh an Eaglais na h-Alba comh-cheangailte ri onair Crùn Chriosd.

Am Mai 1843, an latha a choinnich an t-Ard-Sheanadh, shearmonaich Dr. Welsh, an Ceannsuidhe, searmoin dhrùidh teach 's an Eaglais Aird. Cha do chuir a' bhuidheam *Mhoderate* de dhragh orra féin na chaidh g' a éisdeachd. "Bu mhi a' cheud fhear," arsa Mr. MacLachainn, "a chaidh a dh' éisdeachd Dhr. Welsh gu Eaglais Aindrea, far an do choinnich an t-Ard-Sheanadh. Bha Dr. Cook agus a luchd-leanmhuinn, aireamh threiseil, 'n an suidhe comhla. Shuidh mise làimh ri Dr. Iain Smyth, Ghlaschu. Bha 'n Tigh a' lònadh gu luath. Bha sinn a' feitheamh Marcus Bhòid, Fear-ionaid na Ban-righ, agus a' Chinnshuidhe, Dr. Welsh. Thionndaidh mi ri Dr. Smyth, bha a shùilean làn, agus b' e na thuit e, 'Tha so tuilleadh as a chòir.'"

Mar fhearr-comuin is mar chompanach do'n dream air an robh eagal an Tighearna, dh' fhàg Mr. Tomas MacLachainn seann Sion na Daorsa, agus ràinig e Talla Thanfield, far an d' thàinig e gu 'bhi 'n a bhall do Ard-Sheanadh Eaglais Shaor na h-Alba. Thill e dhachaidh. Dh' fhàg e cunntas air, gu 'm b' i an smuain a bu chràitiche a chaidh troimh a inntinn, an uair a leum e mach á carbad nan litrichean, agus a choisich e sios gus a' mhànsa, gu 'n robh a nis an ceangal dlùth a bha eadar e féin is an t-ionad 's an do rugadh, agus anns an do thogadh e, agus a rinn e maiseach le a làmhán féin, gu bhi a so suas tuilleadh briste.

Mar mhinisteir na h-Eaglais Shaor, shearmonaich e a' cheud sermoin air là na Sàbaid, Iune 4, an Coille Bhailinràin, am meadhon na sgìreachd. B' e a cheann-teagast, Salmi lxxxiii. 4. Cha robh duine a b' fhiach 's an sgìreachd nach do lean e.

An 1844, thug coimhthional Strath-éirigeag, aig taobh Lochnis, gairm do Mhr. MacLachainn. Ghabh e ris a' ghairm so. Mar mhinisteir agus mar Chléireach na Cléir, lean beannachadh mòr a shaothair anns gach dleasanais ris an do chuir e a làmh.

Aig an àm so, chuir an Eaglais e mar theachdaire do Chanada, a shearmonachadh an t-soisgeil d' ar bràithrean Gaidhealach 's an tìr thaitnich ud. Fhuaire e cothrom gu Còir is Tagradh ar n-Eaglais a mhineachadh do muinntir Chanada. Bha an turus soirbheachail so 'na theagast d' a féin, is do fheadhainn eile.

An 1849, shuidhicheadh Dr. MacLachainn 'n a mhinister na h-Eaglais Ghàilig an Dunéideann. Air dha a bhi car tùine, 'n a cho-oibríche maille ri Dr. Candlish, ann a bhi a' riaghlaidh cùisean na Gaidhealtachd is nan Eileanan, an 1854, rinneadh e 'n a Cheann-suidhe a' Chomuinn Ghaidhealaich. 'S an dreuchd chudthromach so, shaoithrich e le fior dhùrachd, is le mòr chomas, fad ochd bliadhna ficehead. Do 'n obair so, thug Dr. Mac Lachainn a chomasan cinn is cridhe. Comh-cheangailte ri coimhthionalan tura a chuir air bonn, is ri Sgoilean nam Mnathan-uaisle feadh na Gaidhealtachd is nan Eileanan, b' e Dr. Mac Lachainn, fad còrr as Leth-Iubile na h-Eaglais Shaoir, a raon ceann agus casan a' Chomuinn Ghaidhealaich. Do ghilllean òga Gaidhealach, a bha stòri ri fòghlum air son na ministreileachd, bha e a ghnath 'n a athair gràdhach, is 'na chomhairliche cinnteach.

Comh-echeangailte ri obair chudthromach a' Chomuinn Ghaidhealaich, chuir e air a chois an Ianuairaidh 1875, "Iomradh Gàilig Raidheil" ar n-Eaglais, a dheasaich e féin gu cùramach gu àm a bhàis. Tha 'nis faisge air coig mìle (5000) aireamh de 'n Iomradh Ghàilig so, ris an canar a nis an Fhianuis, air a chur a mach uair 's an ráidhe.

Bha Dr. MacLachainn 'n a Ghàidheil fiùghail, fearail, fòghluimte, agus 'n a shaoithriche ro ghniomhach, oir ré tuilleadh as-deich bliadhna ficehead, fhritheil e le sàr riarachadh do choimhthional mòr, am baile greadhnach Dhunéideann. A bhàrr air a bhi 'na bhall measail de Chomuinn eile an Ard-Sheanaidh, b' e fad iomadh bliadhna, Fear-cathrach Comunn na Seinn. Tha e 'na mhòr iognadh, gu 'n d' fhuaire an teachdaire saothreachail so tìne air a leithid de leabhrachaean ionnsuichte a sgriobh adh!

B' ann an 1864, a thug Oilthigh Abereadhainn dha an onair LL.D. Cha robh mac aice a thoil an onair so na b' fheàrr na Dr. Tomas Mac Lachainn.

An 1876, chuir an Eaglais a h-àrd urram air, an uair a rinn i e 'na Cheann-suidhe an Ard-Sheanaidh. Air dhuinn fein a bhi 'n ar ball de 'n Ard-Sheanadh so, bha sinn mòr á Gàidheal dìreach, a bhroillich leathain agus na shil bhìath, a bha 'na éideadh flathail a' lionadh na Cathrach. Oir bha fios maith againn, gu 'm bu tòigh le Dr. Mac Lachainn ar dùthaich, ar cinneach, agus ar cànan.

Troimh mhì-chliù agus troimh dheadh chliù bha Dr. MacLachainn, an còmhnuidh, dileas do chliù, do choir, do strì, is do each-draidh Eaglais Shaor na h-Alba. B' e, ann am fior sheadh an fhacail, "Caraid nan Gàidheal." Bha 'chridhe làn gràidh dhoibh. Bha "chuimhne ro làdir, làn eòlais timcheoil

orra.

An deireadh a latha, air d' a shlainte bristeadh, bha 'n a fhear-cuideachaidh le Dr. MacLachainn ann an gnothuichean a' Chomuinn Ghaidhealaich, an t-Urr. Alastair Lee, M.A., Inbhir-naruinn, am ministeur a's eòlaiche air an raon Ghaidhealach, is an Eaglais Shaoir, agus a tha an dràst, comhla ri Dr. Rainy 'n a Cho-Cheann-suidhe a' Chomunn Ghaidealaich.

Mar chomhara air a' mheas àraid a bha aig càirdean air Dr. Tomas MacLachainn, thug iad dha, an 1875, a dhealbh fein air a tharruinn gu finealta grinn, le Mr. Tormaid MacBeth. Mar chuimhneachan air a shaothair do-innsidh comh-cheangailte ri maith spioradail, agus ri leas aimsireil sluagh na Gaidhealtachd agus nan Eileanan, thugadh dha an 1883, comhla ri gibhteann luachmhor eile, tiodhlac (£1850) airgid. B' ann aig an àm so, a labhair e na briathran comharaichte so mu mhinistreileachd na réite, "Is e mo rùn a bhi beò agus am bàs fhaighinn, am mhinisteir aig Criod." Cosmhul ri Pòl, dh' àrdaich e a dhreuchd.

Mar shearnnonaiche Gàilig is Beurla, bha Dr. MacLachainn buannachdail, taitneach, do àrd is do ional. Ann an cuideachd, bha e 'n a fhìor dhuin'-usal. Mar fhear-riaghlaidh dhaoine agus gnothuichean, bha e fad-sheallach, ciallach, foighidinneach. Cha robh duine 'n a latha a rinn uibhir air son sgoileireachd Ghàilig ris. Aig a' cheart àm à bha na naimhdean a' deanamh culaidh-mhagaidh de 'n Ghàilig, agus a bha Deasaichean phairearean-naigheachd Albannach, a' crathadh an cinn is a' casadh am bél rithe, bha Dr. MacLachainn ag ionnsachadh do oilleanaich òga a leughadh gu blasda, agus a bruidhinn gu sgiobalta. Rinn e sgrùedadh geur-chuiseach mu na Gàidheil agus mu an Eachdraidh, mu 'n robh sgoileireachd Ghàilig cho fasanda, agus a tha i an diugh.

Cha robh sgoileir Gàilig an Albainn, 'n a latha fein, a lionadh Cathair Gàilig an aon d' ar n-Oilthighéan na bu fhreagarrach na Dr. MacLachainn. 'S an raon Ghàilig, rinn mòran aithlis air. Ach cha robh 'n an sgoileireachd Ghàilig, ach aithris-bheulan air an deadh sgoileir so.

Mar ughdar, mar eadar-theangair agus mar dheasaiche, feudar a chur an céill, gu 'n d' thàinig' na h-oibrean a leanas o a pheann tiseil:—

1. "Na Ministeirean is na Daoine 's an Taobh Tuath" 'san *Witness*, an 1852.
2. "An t-slige gu Dia," an 1853.
3. "Ceitheir Oraidean air Litrichas Gàilig."
4. "Sgeul," an Leabhar Sgeulachdan Iain òig Ille, an 1859.
5. "Am Blòbhlà Gàilig," an 1863, eo-dheasaichte le Dr. MacLachainn is le Dr. Clerk.
6. "Eachdraidh na h-Eaglais Albannaich o 100 gu 1200," an 1865.
7. Paipeirean anns an leabhar ris an canar 's a' Bheurla (British and Foreign Evangelical Review) 's na bliadhna chan 1866, 1870, 1874.
8. "Bardachd" fo 'n litir X, an Leabhar na Féinne, le Iain òg, Ille.
9. "Cunntas air Litreachas Ghàilig," an Obair Fullarton air Eachdraidh nam Fineachan Gaidhealach, an 1872.
10. "Leabhar-ùrnigh Iain Carswell, Easbuig nan Eileanan, air a dheasachdh le Dr. MacLachainn, an 1873.
11. "Treas Clo-bhualadh Grammar Gàilig Dhr. Stiùbhart," le Romh-ràdh, le Dr. MacLachainn, an 1873.
12. "Oisean Mhic-a-Phearsain."
13. "Leabhar lamh-sgrìobhta Mhic Griogair, Dean Lismòir," air atharrachadh o sheann Ghàilig gu 'r Gàilig fein, agus air eadar-theangachadh gu Beurla, le Dr. MacLachainn. Bha an Leabhair so, air a sgriobhadh an 1512-26.
14. Còmhndh le Sir Uilleam Gibson Craig, ann a bhi a' cur a mach "Leabhraichean làmh-sgrìobhta na h-Alba."
15. "Am Fear-tathaich Mòsail," eadar-theangaichte gu Gàilig.
16. Paipeirean gus na paipeirean-naigheachd, an *Courier*, agus an "t-Ard-Albannach," an Inbhirnis; gus an *Family Treasury*, agus an *Revue Celtique*.
17. "Litreachas Gàilig," 's an *Encyclopaedia Britannica*.
18. Ionraidaidh Bhliadhain a' Chomuinn Ghaidhealaich air son an Ard-Sheanaidh o 1854 gu 1882.
19. Searmoin 's an Leabhar ris an abrar a' Phulpait Albannach," an 1883.

Mhol an diadhair foghluimte, Dr. J. H. Ebrard, Erlangein 's a' Ghearmait, gu mòr, Eachdraidh na h-Eaglais Albannaich," le Dr. MacLachainn. Nan robh tùine aig Dr. MacLachainn air an Leabhar Eachdraidh so, ath-sgrìobhadh is ath-cheartachadh

bhitheadh e mòran na bu taitnich do 'n leughadair Bheurla. B' e Dr. Tomas Mac Lachainn, Dara Calum-cille na h-Alba. Thogadh, an Iona, Eaglais Chalum-cille mar chiuimhneachan air.

Mar a chaidh an saoithriche gniomhach so dhachaidh g' a fhois shuthainn, dh' fhàg e

'na dhéigh bantrach, seisear mhac, agus dithis nighean. Tha fear de na mic, Seumas 'n a sgriobhaiche, an Dunéideann; tha fear eile dhiubh, Tomas 'n a Lighiche an Sasunn; agus air Uisdean, fear eile diubh, thuit fallainn bhàrdachd a shinns-seanar, agus peann litreachais athar."

An t-urramach Donnachadh Mac Gilleadhain

A LAOIDHEAN AGUS A DHAIN

LEIS AN EILEANACH

"CHA 'n 'eil teagamh nach 'eil móran am measg luchd-leughaidh na *Fianuis* a bha eòlach air a' mhiniestar ainmeil so. Rugadh e ann an Cill-Fhinn, taobh Loch-tatha, 's a' bhliadhna 1796, agus chaochail e ann an Gleann-Urchaidh 's a' bhliadhna 1871. Thòisich e a mhiniestrealachd ann am Beinn-na-faochail (Benbecula) agus 'na dhéigh sin bha e anns an t-Sàilean Mhuileach, 'an Cill-a-Bhrèanain agus an sgìreacht Ghlinn-Urchaidh. Bha e fo mhòr mheas mar dhuine 's mar mhiniestar, oir bha e duineil 'na dhòigh 's 'na ghiùlan agus dileas deas-chainnteach 'na dhol a mach 's a stigh am measg an t-sluaigh. Mar shearmonaiche Gàilig cha robh iad ach tearc a thigeadh teann air, oir bha e làn Gàilig agus bha aige, a bharrachd air a so, aigne agus mac-meannna an fhòr bhàird cho math ri meòmhair a bha comharraichte. Mar dhearbhadh air cho math 's a bha a chiuimhne tha e air innseadh gu 'n deachaidh e féin agus Gaidheal ceanalta eile a dhìreadh Bheinn Dòrain, a mbol Donnachadh. Bàn cho eireachdail. A' dìreadh na Beinne so dh' aithris am ministear a h-uile falach de "Mholadh Bheinn Dòrain," anns a' bheil còig ciad sreach, agus air an rathad dhachaidh dh' aithris e gach rann an laoidh "Latha 'Bhreitheanais," Tha anns an laoidh ainmeil so a sgrìobh Dùghall Buchanan còrr agus sèa ficead rann no barrachd air còig ciad sreach. Cha 'n 'eil teagamh nach do ghabh e mòran tlachd ann an obair nam bàrd 's nan laoidheadairean, oir bha gu cinnteach co-fhaireachdainn 'inntinn leis a' cheòlraidi dhagus dh' fhaodadh esan a ràdh mar thuit am Filidh Muileach nach maireann—

"A cheòlraidlus nasal, 's tric a ghluais
Mo bhuidhan an tòis m' òige,
Gu dealbh nan rann fo sgàil nam beamu;
O, thig 's an àm gu m' chòmhnuadh."

Anns a' bhliadhna 1868 chuir Ministeir na h-Eaglaise Saoire ann an Gleann-Urchaidh a mach leabhran beag taitneach de Laoïdhean agus de Dhàin, agus is ann mar bhàrd a bu mhath leinn falach no dhà a ràdh air an dràsda. Tha sinn a tuigsinn nach do chlobhual e trian de 'n bhàrdachd a sgrìobh e, ach tha sinn taingeil gu bheil an leabhran beag so féin air fhàgail mar dhileab luach-mhòr aig na Gaidheil. Tha anns an leabhran so da laoidh air fhichead, ceithir laoidhean deug eadar-theangaichte o'n Bheurla, agus sèa dàin. Bha fhios aige glé mhath gu 'n robh iad ann a bhitheadh a faotainn coire dha air son a bhi ris a' bhàrdachd, agus tha e mar so a leigeil ris ann an "Roimh-ràdh" an leabhrain so, a bheachd féin mu'n chùis:

"Tha sàr fhios agus làn chinnt againn gu 'n robh an samhail so a' faghuinn gnùis bho Dhia bho thoiseach an t-saoghal; agus tré gach ceum do eachdraidh a shluaign; agus gu 'n b' ann le sùil ri 'm buannachd a bha spiorad na bàrdachd air a thiodhlacadh bho àm gu h-àm.

Tha e fior nach d'fhòghlumadh an fhìrinn so le cuid dhiubhsan air an do bhulicheadh an tiodhlac luachmhòr, agus gu 'n do mhì-bhulicheadh leò e. B'e gun teagamh gliocas na muinnitir ud, an àit an fheunn a rinn iad dheth, gu 'n do lean iad eisimpleir an fir a fhuair am punnd, a cheangail ann an nèapaigin e, 's a dh' adhlaic 's an talamh e; oir mur deanadh e maith no eron dlioibh féin cha mhò dheanadh e maith no eron do neach eile: ach àil air n-àil, co dhùi chreideas sin e no nach creid, cha 'n 'eil bnaidh no feart air a bhuleachadh oirnn le Dia nach tigeadh dhuinn a ghnàthachadh ann an rathad a bhios taitneach 'na shealladh, agus aig a' cheart àm tarbhach araon do 'n t-sealbhàdair agus d'a cho-chreutairean mar an ceudna. A nuas bho làithean Mhaois

agus Mhiriain, agus tha e coltach fada roimhe sin—bho làithean Dhebòraih agus Bharaic—Hannaih agus Shamueil—Dhaibhidh agus Sholaimh nam mìle dàin,—seadh, o'n aimsir chéin ud gus an là 'n dìugh bha a' bhuaidh agus an comas intinni so air am buileachadh le Dia araon air fir agus air miathan cràbhach, diadhaidh, agus gu ro mhòr air an aideachadh leis mar mheadhon agus mar inneal chum 'aobhar agus a ghlòir a' mheudachadh 'sa chur air aghaidh air an talamh.

Nach robh tiodhlac na bàrdachd 'na inneal agus 'na mheadhon comharrachte air soirbheachadh a thoirt do obair mhòr an Ath-leasachaiddh anns gach cèarna do 'n Roinn-Eòrpa? An robh an tiodhlac so na suram suain chodail ann an uehd 's an eridhe Lutheir? An robh e balbh, tosdach mar chlàrsaichean Israel 'muair a chrochadh iad air na geugaibh seilich aig uisgeachan coimheach Bhabilo? Mar thobar fior-uisg fo thalamh leis nach fionnaraichear agus nach caisgear iota an fhir-thuruis,—no mar lann air itheadh le meirg, 's nach tàrruinegar á 'thruaill le làimh an fhircogaidh? B' fhada, ro fhada bho so a bha 'chùis. B' e barail mhòrain nach maireann, agus mhòrain a tha fhathast a làthair—daoine comharrachte araon air son breith-neachadh soilleir, fallain, agus air son an diadhachd mar an cendna, gu 'n robh àrd bhàrdachd a' ghaisgich sin, agus iomadh fear eile d'a luchd-cuideachaidh anns an obair mhòir agus dheacair a thug an Tighearna dhoibh r'a dheanamh, air a h-aideachadh 's air a beannachadh ann an tomhas cho pait 'sa bha 'n searmoinean agus na leabhracchein a chuir iad a mach, 's a chraobh-sgaoileadh araon 'n an tìr fein 's an dùth-channan eile.

* * * * *

Nach tric a bha 'chridhe fann air a near-tachadh, agus a spiorad airsnealach air a bheòthachadh le Spiorad Dhé, agus a shruth mar uisge beò, fallainn bho chlàrsaichean Dhaibhidh, Asaiph, agus Iedùtuin, a' fionnaracbadh agus ag ùrachadh fonn tioram, tartmhòr an anama agus a' chridhe. "Thigibh," arsa Luther, 'n uair a bha 'chridhe, ged bu làidir, gramail e, an impis fàilneachadh anns a' chogadh eagallach a bha e 'cur ri uachdranachdaibh, ri cumhachdaidh, ri riagh-lairibh dorchedais an t-saoghal, so, ri aingidheachd spioradail ann an ionadaibh àrda, "agus seinneamai an seathamh Salm thar an dà fhichead." Agus O! nach do-àireamh a' chuideachd a tha 'n dìugh fa chomhair na Righ-chathrach,

air an sgeadachadh ann an trusganaibh fada geala, agus pailm-chrannaibh aca 'n an làmhaibh, a neirticheadh 'n uair a thàrr righ nan uamhas 'n an còir, 's an uair a dh' fhosgail gleann dorch a sgàil a' bhàis mu 'n coinneamh, le briathraibh an t-Salmadair:—

"Seadh, fòs ged għluaisinn eadhon trid
Għiblu dorch a sgàil a' bhàis,
Aon olc no urchuid a theachd orm,
Ni h-eagħ leam i'si 'n èas."

Nach aidhich na mìltean do m' luchd-dùthcha gu 'm bheil saothair nam bàrd 's nan diadhairean a dh' ainmich mi milis d'am beul mar an ciribh meala, agus anail am bàrdachd cùbhraidh mar anail chaoin na h-àirddeas."

Anns a' cheud earrainn de 'n leabhran so tha agaïnn laoidhean air iomadh cuspair, mar tha "Latha Nollaig," "Uisge na Beatha," "Am Bogha-frois," "Am Biobull," "Ceòl," "Latha 'n Tighearna," "Am Bàs," "An Lunndaire," agus "An Tuil." Cha 'n 'eil gin de na laoidhean so nach 'eil làn airidh air an leughadh agus tha cuid dhiu a tha da-rìreadh eireachdail 'nan cainnt agus urramach 'nan aigne. So mar a tha 'm bàrd a' labhairt mu 'n "Bhogha-frois"—

A chusbair àluinn, għrasmhoir, ḥorbuidh, Urrais aird air slàint 'us còmhnhadh, Biodh t-fhiamh ghàire ort an còmhnuuidh—

Seall an gràdh orm ri uchd dòruinn.

'N uair a reubas stoirm an t-athar, 'Cur nan dùil air mhire-chatha, 'Luidheas oidhch' air uchd an latha, Faiceam soillse do għnūis flħathail.

Cuir an céill dhomh, 'theacdair' dhileis, Gealladh aoibhneach Dhé na firinn; Innis dhomh am briathraibh mîne, Chaoidh nach sgriosar sinn le dile.

* * * * *

'N uair bha mi 'm leanabh eatrom, għorach,

'Dearc le h-iogħnadh air do bhòichead Dh' innseadħi dhomh, mar sgeul gun sgħejġ e

Na 'n glacainn thu gu 'm meallainn stòras.

O raon gu raon 's tric chuir mi 'n ruaig ort,

'S an dòchas bhaoth gu 'n d' thugainn buaiddh ort;

Ach char 'us mbeall thu mi ga m' bhuaireadħ,

Mar iomad faileas faoin o'n uair sin.

Ach ged mheall thu mi a'm' bharail,
 'S nach do chum thu riun do ghealladh,
 Ged a chaochail glór do ghathan,
 'S ged a sgaoil iad feadh an athair,—

Dearcam ort, 's na ceileam nam e
 'N Ti nach tréig mi ri uchd cruaidh—
 'N Ti bheir sláinte dhomh 'us sólas,
 'S leis nach meallar 'chaoidh mi 'm
 dhóchas.

'N uair bhios tuiltean 'bruchd air m'
 anam,
 'S tonnan buaireas a' dol tharam;
 Le sùil creidimh riut 'an còmhnuidh,
 Ios! bi dhòmh's a'd' bhogha dòchais.

So mar a tha am Filidh a' cuir an céill
 dreach agus àilleachd an "Neòinein"—

'S tu lus a's àilt tha fàs air raon,
 Mar òigh' gun ghaoid do chaoin chruth
 bàn;
 Gu nàrach, gràdhach, màlda, maoth,
 Dearn-bhileach, caoin-gheal, aoidheil,
 tlàth.

Tha Laoidh aige mu "Cheòl" a tha air
 leth taitneach agus maiseach—

C E O L

'S binn caoirean nan caochan 'an aonach nam
 beann,
 'N uair tha 'n latha a' sgaoileadh air aodan
 nan gleann;
 'S binn osna na gaoithe, 's gur aobhach a'
 toirm
 Air ciùineach' do 'n doiniomn, 's air cadal do
 'n stoirm.

'S binn co'-sheirm na coille, nan doire, 's
 nan stùchd,
 'S ro bħlasda an ceòl e 's an òg mhàduinn
 dhṛùchd :

O! 's taitneach r'a chluinntinn geum laoigh
 tigh'n o'n chrò,
 'S binn gàirich na tuinne, a's bàrich nam bò.

'S binn naigheachd air caraid chaidh fada
 air chuairt,
 'S cha seirbhe guth leannain dh'fhàs banail
 a's suairc';
 'S ro bħlasda guth màthar làn blàiths
 agus gaoil—
 Mar cheòl iad, nach àluinn, nach càirdeil,
 nach caoin?

Ach tha ceòl ann is uaisle 'na bhuidhaibh
 gu mòr,
 'S tha fuaim ann is binne, 's is grinn' air
 gach dòigh;
 Tha poncan is mils' ann, nach diobair gu sior,
 Gach ceòl 'rinn thu sòlasach 'n ear no an iar.

Nach milis mar cheòl e, nach bòidheach,
 nach binn—
 Guth chlag mhàduinn Dhòmhnuich, nach
 sònraichte grinn?
 Na fuinn ud ro àluinn 'tha failteach' an lò
 A bheannaich an t-Ard-Righ gu sláinte nan
 slògh.

Nach binn a' chruit-chiùil ud, nach rùnach
 gach ial,
 An eridhe trom, briuite ag ùrnuigh ri Dia?
 Nach taitneach mar cheòl e, nach bòidheach,
 's nach caoin
 Guth 'mholaidh, a shòlais, a dhòchas, a
 ghaoil?

Grinn, òirdhearc agus àrd ann an smaoin 's
 mar a tha na ranman a thagh sinn cheana
 cha 'n 'eil iad ach suarach làmh ris an dàn
 mhaiseach a sgrìobh am bàrd mu 'n Tuil.

Teagasc nan Aithrichean—An Creidmheah Fallain

LE TOMAS SHEPPARD

"*O Israel sgrios thusa thu fhein, ach annam-sa tha do chobhair.*"—Hos. xiii. 9.

(3) 'S e críoch mhòr an lagha 'n ar n-iomain
 a dh' iousnuidh Chriosd Rom. x. 4: Ma
 's h-e Críosda erich an lagha, a' ris 's e'n
 lagh am meadhon tha freagradh na eriche
 sin, agus cha 'n ann a mhàin do chuid ach
 do na h-uile 'chreideas: Nis ged a tha 'n
 lagh ag iomain gu Críosda le dìteadh,
 gidheadh, tha e ann an òrdugh a' tòiseachadh
 le bhi 'toirt cuis bhreth an aghaidh a'
 pheacaich. Tha e 'n toiseach a' cuir fuidh
 bhinn, agus mar sin a' toirt mothachadh

air peacadh, Rom. iii. 20. Agus an sin a'
 diteadh; is amadeas agus ana-ceartas
 do bhreithimh binn bàis a thoirt air peacach
 agus a thoirt a mach gus am bàs fhulang
 ma 's 'eil a chasad agus deabhadh air an
 curi an céill; agus am bittheadh e 'n a
 ghliocas, no 'n a cheartas gu 'n deanadh
 an Tighearna no a lagh eadar-dhealaichte?
 Agus nime sin tha 'n Spiorad, 'n uair tha
 e deanamh feum de 'n lagh chum na eriche
 so, an toiseach a' dearbhadh, mar a ta e

aír tùs a' diteadh, agus a' cuir ar peacaidhean as ar leth.

B' àill le Israel Rìgh fhaighinn, 1 Sam. viii. 5. Cha b' urrainn Samuel car ùine am peacadh anns a' chùis sin a dhearbhadh orra. Ciod a rinn an Tighearna? 'S cinnteach gu 'n dearbh Easan am peacadh orra ma's fhág e iad, agus rinn e sin le tairneanaich cho uamhasach, 's a thug air an eridheachan goirteachadh; agus ciamar tha e nis? Ciod am peacadh a tha iad a nis a' faicinn? Tha iad an toiseach a' faicinn meud. a pheacaidh àraidh sin, ach cha 'n e so 'n a aonar a thàinig gu 'n cuimhne, ach ghlaodh iad a mach, 1 Sam. xii. 19. "Chuir sinne ri ar n-uile pheacaidhean am fear so, gu 'n d' iarr sinn Rìgh dhuinn féin." Seall ri bean Shamaria, Eoin iv. Labhair an Tighearna Criosd gun amharus rithe an toiseach ma thimchioll fhéin susbain an t-soisgeul, m'a luach uisge so na beatha. Ach ciod am math a fhuair i gus na thòisich an Tighearna ri mothachadh a thoirt dhi m'a' peacadh, agus cia mar a tha E'deanamh sin? Tha E'g innseadh dhi ma strìopachas uaigneach anns an robh i beò, an duine bh' aice nis cha b' e a fearpòsda féin e; agus 'n uair a leigeadh so ris dhi, chunnaic i ionadh peacadh eile; agus uaithe sin tha i'g éigeach a mach (ramm 29). "Thigibh agus faicibh an duine dh' innis dhomh na h-uile ni a rinn mi riamh ann mo bheatha."

'S amhul sin a tha 'n Tighearna a' baintinn ri muinntir aig an latha 'n diugh. Tha ministear a' searmónachadh an aghaidh aon pheacadh, feudaidh e 'bhi strìopachas,

aineolas, tarchuis air an t-soisgeul, dearnamh, brengan, is briseadh sàbaid. B' e so do chorsa deir an Spiorad ris an anam. Cuimhnich an uair, an t-àite, a' muinntir leis an robh thu beò anns a' chor pheacach so, agur a nis tha 'n duine tòiseachadh ri dol 'na aonar agus a' smuaineachadh air a' cheud chùrsan uile, cia cho ole's a bha iad. Feudaidh e 'bhi gu 'm bheil an Tighearna 'toirt trioblaid theann air an duine, agus an uair a tha e an slabhruidhean, a glaodhaich a' mach asda sin, tha 'n Tighearna ag ràdh ris mar a thuirt e riusan, Ierem. xxx. 15. "Ciod uime sin tha thu glaodhach airson do thrioblaid?" Airson liomhnoireachd t-eucoirean rinn mi so. Feudaidh e 'bhi gu 'm bheil an Tighearna air uairean a' bualadh marbh companach duine ann am peacadh le breitheanas eagalach éigin, agus an sin tha 'm peacadh àraidh sin a' teachd gu 'chuimhne, agus tha 'n Tighearna 'g a fhoillseachadh air éideadh le ionadh de pheacaidhean eile, aobharan a thoraidhean, agus a mheasan, mar a tha athair a' smachdachadh a leanabh air son aon choire 's am bith; ach an sin, ag innseadh dha m'a ionadh eile tarth na sheall e seachad roimh sin, agus a deir e ris, a ragaire, cuimhnich a liuthad so de dh' uair a leithid so de theumh cheannairceach, agus a leithid sud de ghiùlan mi-dhleasdanach, agus a leithid sud a dh' fhocal càinidh a labhair thu, a liuthad so a dh' uair a ghairm mise agus a ruith thus' air falbh, agus cha 'n éisdeadh tu, agus shaoil thu gu 'm bu taitneach gu leòr leamsa na ròidibh sin, ach a nis biodh flios agad nach do sheall mi seachad orra.

Aig an Uinneig

Eaglais Chaluim-chille an Lunnainn

CHAN 'eil eaglais an Albainn as fheàrr as aithne dhuinn na Eaglais Chaluim-chille an Lunnainn, eaglais aig a bheil a' cheart tharruig air Albaonnaich a bha aig an Teampull an Ierusalem air na h-Iudhaich, no tha aig Mecca air na Mohammedanaich. Mar is fhaide a théid e o'n tigh is ann as teotha a tha gaol an Albaonnaich air a dhùthach fhéin a' fàs, agus air eaglais a dhùthacha. An 1941 bhual bomb Gearmailteach an eaglais so is chuir e 'n a smùr i, ach tha an coimhthionail air £132,000 a chruinneachadh a thogail eaglais iùr, is leag a' Bhan-rìgh a' chlach-stéidhe an là ròimh.

Bha ministearan ainmeil anns an eaglais so; chan urrainnear dad as fheàrr a ràdh mu'n Ollamh R. F. V. Scott a tha inti an dràsda gur airidh e air an Ollamh Gillean-

buig Fleuniing a leantuinn, duine aig an robh ealain shònruichte air coimhthionail a chumail ri chéile le shearmónachadh, le dhìcheall mar aodhar, agus le fhearsdalachd mar dhuihe.

Bidh na Sasunnaitch a' cur as leth muinntir Albann gu bheil iad ro chùramach mu'n sgillinn, ach ma thoinmhsear iad leis an tabhartas a tha iad a' toirt do thighean-eiridinn air *Sàbaid nan Ospidal* tha na h-Albaonnaich na 's fialaidhe na iad fhéin. Tha an tabhartas bliadhnaile a tha Eaglais Chaluim-Chille a' toirt do na tighean-eiridinn air an t-Sàbaid sin fada aùr thoiseach aùr na tha eaglais air bith eile ann an Lunnainn, Pàpanach no Easbuigeach, a' deanamh.

Tha e 'na thoileachadh dhuiinn uile, aig a bheil deagh-thoil d'à clachaibh agus d' a h-iùir, gu bheil an eaglais ghaolach agus uasal so ag eirigh suas a ris.

Laoith Mhaidne air son òigrídh

Tha eòlas cinnteach aig a' ghréin
 Air àm a h-éirigh suas,
 Chum solus thoirt do'n chruinne-cé
 Tha Dia 'ga cur mu'n cuairt.

Le h-éirigh teichidh 'n dorch' gu cas,
 'S thig mais' is teas o gnùis ;
 Cha bhi oirr' sgìths, 's chan fheum i fois,
 'S cha ghabh i clos 'na cùrs.

O bitheam féin mar tha a' ghrian,
 A' gluas'd gun sgìths gach là,
 'San t-slige għlan gu nèamh tha triall
 Fo sheħladh Chriosd do għnàth.

Thoir dhomh, a Dhe, do għräs gu moch,
 'S na leig gu'n gearain mì ;
 Gu'n cuirear leamsa m' ḥiġe seach
 Le diomhanas gun bħrīgh.

An Laoith 564

Treòraich mi, a Dhia Iehobhah,
 Ré mo thuruis ann an tim ;
 Lag tha mi, ach thusa neartmhorr,
 Is do dheas-làmh 'ga mo dhion :
 Le aran nèamhaidh, biadh nach fàilnich
 Beathaich m'anam fad mo thriall.

Fosgail fhéin an tobar fiorghlan
 Far an éirich uisge beò ;
 Am meall teine 'ga mo ghleidheadh
 'S am meall neòil a' taиргse treòir :
 O Fhir-saoraidh, làidir buadhmhor,
 Bi-sa féin mo sgiath 's mo bhòsd..

'Nuair thig mi gu bruaich na h-aibhne,
 Torsaich thusa geilt mo chridh,
 Spùin thu cumhachd bàis is ifrinn,
 Gléidh mi tèaruint, O mo Rìgh ;
 Oran molaidh, clù nan aingeal,
 Seinnidh mi gu bràth 's gu sìor.

Ruairidh Dòmhnaillach, Steòrnabhagh.

Laoith Molaidh

"Seinnibh do Dhia, molaibh ainm."

Seinn gu h-àrd an caismeachd òirdheare,
 Ainm Iehobhah, glòir ar Triath ;
 Molaidh nèamh, gun sgur, a mhòrachd
 'S togaidh 'n talamh ceòl do Dhia,—
 Dia, ar dòchas anns gach dòlas.
 Dia, a choisinn dhuinn gach sòlas,
 Biadh a' għlòir do 'n Trianaid naomh !

So an t-ainm a bha o linnantean
 Ann an dħiomhaireachd bha mòr ;
 So an t-ainm air an robh rìghrean
 Agus saoi gu dian an tòir ;
 Anns a' Bħreith ud Thusa dh' fhoillsich
 Slàinte is an saogħal shoillsich,
 Biadh a' għlòir do 'n Trianaid naomh !

Ann an cruth eile

(*Bha an searmon so air a liubhairt ann an Eaglais Bhlàr-Atholl air Dòmhnaich na Càrsge am bliadhna. Chuir muinntir na sgìre suas Clàr-cuimhne do na gillean a bha air am marbhadh anns a' chogadh mu dheireadh, agus dh' iarr am ministear agus an fheadhainn aig an robh làmh anns a' ghnothuch ormsa dol suas a choisrigeadh a' Chuimhneachain sin. Dòmhnull Mac Laornuinn.*)

"AN uair a dh' fhiosraicheas 'ur clann 's an àm' ri teachd ag ràdh, Ciod is ciall duibh leis na clachan so? an sin freagraidh sibh . . .," Iosua, iv, 6.

Chan 'eil dùthach air bith bochd aig a bheil eridhe làdir, agus eachdraidh uasal, agus togalaicchean maiseach, agus Comh-arrайдhean follaiseach air feadh na tire air gnìomharan gaisgeil a rinn na daoine o'n d' thàinig iad. Annan t-seagh sin tha Sasunn saibhir agus maiseach, agus Albainn cuideachd ann an tomhas as lughaidh, oir dh' fhàg an dà chogadh mu dheireadh an tuilleadh de na Ciùrn-chuimhne sin againn. Ge b' e taobh an téid thu tachraidh iad ort; an eaglaisean; aig crois a' bhaile; air réidhleanan gorma am meadhon baile; Clachan a bha air an eur suas le ar gineal fhéin mar a bha an dà chloich dheug ud a thug iad á abhainn Iordan air an eur suas aig Gilgal leis na h-Israelaich, a dh' innseadh d' an eloinn agus do na ginealan a thigeadh 'n an déidh gu'n do rinn Dia nithean móra agus mìorbhuleach air an son.

Tha cuid de na Clachan-cogaidh a chuir-eadh suas an Albainn grannda agus leibideach; tha cuid eile, mar a tha an té a chuir sinn fhéin suas ann am Blàr, gun bhuelleùird no gilb oirre, drùighteach mar Bheinn Shinai, ach gun sgeimh gun mhaise; ach tha feadhainn eile cho uasal agus cho maiseach 's gu'n taisich is gu'n glan iad do chridhe le sealltainn orra. Tha an Cuimhneachan-cogaidh as maisiche am Breatunn air Creag-a-Chaisteil an Dùn-eideann; thug Dia do Sir Raibeart Lorimer a dhealbh e an tùr agus an gliocas-eridhe a thug e do Bhesaleel agus do Aholiab an uair a bha iad a' cur suas na pàilliunn.

Chan 'eil fhios agam cia meud Càrn-

cuimhne a bha air a chur suas am Breatunn an déidh a' cheud chogaidh, 1914-1918, ach ma's fior na leugh mi ann am fear de leabhrachaean an duine ghaolaich, Artur Mee, bha tri ar fhichead de sgìrean ann an Sasunn nach do chaill gin de na gillean a d' fhalbh asda do'n chogadh. Bha cuid dhiubh air an leòn, ach thainig iad air an ais, is cha robh gin dhiubh air am marbhadh. Bha baile beag ann an siorramachd York as an d' fhalbh dà fhichead 's a tri a thainig uile air an ais beò; baile eile as an d' fhalbh tri deug ar fhichead, agus baile eile as an d' fhalbh deich ar fhichead, gun ghnì a chall. Bha aoibhara aca sin Càrn-cuimhne a chur suas agus na facail so air,—

Is iongantach oibre an Tighearn 'n ar sùilibh-ne.

A h-uile bliadhna, an uair a thig an t-àm, bidh sinne agus daoine eile air feadh na dùthcha a' dol a dh' ionnsuidh nan Clachan-cuimhne so, agus a' seasamh beagan mhion-aidean m' an coinneamh ann an sàmhchair shòluimte, ag ùrnugadh ri Dia agus a' cuimhneachadh le urram air an fheadhainn a chail am beatha air ar sgàth-ne agus air sgàth na rioghachd. Rinn iadsan an rud a bha uasal agus ceart, agus ciod air bith an toradh a thig as an saothair, chan 'eil teagamh nach b' airidh iad air gach urram as urrainn dhuinne a thoirt dhaibh, ach cha bhi anns an t-seirbhis so a tha againn an diugh agus na h-ùrnughean a tha sinn a' eur suas ri Dia ach diomhanas agus mealltaireachd mur eur sinn bòidean oirnn fhéin gu'n seas sinn daonnan air taobh nan daoine a tha a' feuchainn ri cogadh a chur as. Chan 'eil sin furasda a dheanamh, agus chan 'eil mi a' creidsinn 'n am chridhe gu'n d' amais sinn fhathast air an dòigh anns an gabh e deanamh. Ach is maith dòchas beag fhéin, agus solus coinnle an uair nach 'eil a' ghrian ri fhaicinn. Gun dòchas, b' fheàrr do dhuine a bhi marbh.

Chan 'eil mi cinnteach cia meud duine as an sgìr so a bha anns a' chogadh mu dheireadh, 1939-1945, ach cha d' thàinig coig deug dhiubh air an ais. B' aithne dhomh iad uile gu maith, agus bha cuid dhiubh anns an sgoil Shàbaid agam agus ann an class a' Bliobuill, balaich laghach

nach robh tapaid no tuasaid ri Hitler no ri duine eile 'n am beachd. Ach l'is an tuiteamas, no an dàn, no am freasdal diomhair, a tha ceangailte ri beatha mhic an duine, bha iad air an sònrrachadh á sluagh na sgire uile agus air an tarruing a steach do Choire-Bhreacain an Uamhais, gun an cead a bhi air iarraidh, no aobhar eile air a thoirt dhaibh ach gu'n robh iad òg agus luath agus làdir, agus nach b' fhiach leò teicheadh mar choinean do na tuill. Tha an tuiteamas, no an dàn, no an taghadh, no am freasdal, a tha ag oibreachadh ann am beatha dhaoine a' togail smuaintean 'san inntinn air nach urrainn dhuit gun a bhi enuasachadh, ach ged nach 'eil mi a' dol a bhruidhinn uime an diugh, is diòmhaireachd dhomh fhéin e, agus is bior 'n am choguis e, gu'm b' fheudar do bhalaich laghach, a bha diùid agus neo-chiontach 'nan cridhe, mar a bha Niall Aitken, Uisdean Mac-an-tòisich, Donnchadh Mac Fhionnlaidh, Iain MacCoinnich, Donnchadh Mac-a-Phearsoin, agus an leithidean eile, ar n-aite-ne a ghabhail ann an là an Uamhais, agus fulang air ar sgàth-ne mar a dh' fhuiling Donnchadh Mac-a-Phearsoin a' fágail Chrete. Tha cogadh a nis air fàs cho brùideil 's gu bheil e a' cur gràin air daoine leis nach mi-thoil tapaid chothromach, ach ged a chaill e a' ghlòir a bha sinn a' toirt dhà aon uair, cha chaili duinealas agus misneach agus féin-àicheadh agus féin-iobradh am meas agus an gaol a tha againn orra gu bràth. Tha ni-eigin neo-bhàsmhor ann an euchd gaisgeil.

Cha b' ann gu h-aotrom iollagach a chaidh ar gillean òga do'n chogadh, no gun smuain air na bha romhpa, ach a chionn gu'n do chuir an òige agus an crannechur ann iad, agus gu'm bu mhaith leò an dleasdanais a dheanamh gu toileach agus cho sùrdail 's a ghabhadh e bhith; agus a chionn gu'n robh iad a' creidsinn nan nithean a bha iad a' cluinnntinn gun sgur anns an eaglais, anns na paipearan-naidheachd, 'n an dachaidhean agus 'n am measg fhéin aig an obair, gu'n robh Dia agus Rìgh Deòrsa agus Pàrlamaid Bhreatuinn 'gan gairm gu Cogadh Naomh an aghaidh Shàtain agus am feachd de dhroch dhaoine a bha air a chùl, a bha air son an euid agus an saorsa agus nithean priseil eile a thoirt o dhaoine sitheil gu h-eucorach. Bha an smuain sin 'na chomhfhurtachd do na saighdearan agus 'na neart do'n arm.

Tha sinn cruinn an diugh air co-ainm an là air an d' éirich Criod, le buaidh thairis air a' bhàs agus air an uaigh, agus

leis an do sheulaich e an dòchas a tha aig creidmhich ann an Dia nach e an uaigh ar crìoch dheireannach, agus nach 'eil anns a' bhàs ach dorus air a bheil sinn a' dol a steach do'n t-saoghal eile a tha spioradail agus siorruidh. Shaoil Pilat agus Caiaphas agus an fheadhainn eile aig an robh làmh ann am bàs Chriosd gu'n do chuir iad crìoch air an uair a cheus iad e is a dh' fhàg an anail a chorpa, ach mar a tha soisgeul Mharcuis ag innseadh, dh' éirich e as an uaigh agus nochd e e fhéin do na deisciobuil *ann an cruth eile*; an caraid a b' aithne dhaibh anns an fheòil; a bha ceusda, marbh, agus air a chur 'san uaigh, fhathast beò, *an aon neach agus an neach ceudna, ann an cruth eile*.

Cha tainig na gillean a tha sinn an diugh a' cuimhneachadh agus ag ionndrainn air an ais as a' chogadh, ach ged chaidh iad as ar sealladh-ne tha iad beò *ann na cruth eile*, agus maith-dh' fhaoide na's dlùithe do Chriosd anns an t-saoghal anns a bheil iad a nis na bha iad riamh anns an fheòil. Chan 'eil fhios againn. Diòmhaireachd mhór a tha ann an staid nam marbh agus anns an t-saoghal shiorruidh; diòmhaireachd air nach 'eil leus soluis againn ach na tha againn anns a' Bhiobull.

Do na teaghlachean a chaill na gillean a tha an ainmean sgrìobhthe air a' chlàr so thug Dia 'na fhearsdal tomhas saoibhir de "aran dheur is bròin," ach an diugh air Dòmhnaich na Càisge tha e a' toirt dhaibh 'na ghràs an soisgeul agus an dòchas as fheàrr a chualas riamh, dòchas na beatha maireannaich, seulachte le aiseirigh a mhic, an Tighearn Iosa Criod, a bha marbh ach a tha nis beò ann an neamh 'na ghlòir, agus air an talamh 'na chumhachd.

Tha cainnt a' Bhiobuill daonnaid maiseach mar is cubhaidh do leabhar a bha air a sgrìobhadh le daoine naomh, ach a mach o'n Bhiobull chan fhaic thu ann an àite air bith cainnt as simplidhe no as maisiche na na briathran a tha air an sgrìobhadh air euid de na Carraighean-cuimhne a chuireadh suas anns an dùthaich an déidh a' Chogaidh, 1914-8. Na'n robh iad air an cruinneachadh ann an leabhar beag bòidh-each b' fhiach dhuit an toirt do chloinn aig an Nollaig a chur smuaintean uasal 'nan cridhe.

Bha còig ceud de na balaich a bha ann an Sgoil Winchester air am marbhadh, agus is ann mar so a tha an sgrìobhadh air a' chlàr a chuireadh suas mar chumhneachan orra a' tòiseachadh.—"Ann an là a' chruidail cha do dhichuimhnich iad Dia. a chruthaich iad a dheanamh a thoile, no an dùthaich a

dh' àraich iad, dìdeann na saorsa; no an sgoil so, a' mhàthair a thug oilean diadhaidh dhaibh agus smachd."

Air clàr eile ann am baile beag an Sasunn

tha na facail so sgrìobhete,—“Cuimhnichibh, a chlann, glòir agus doilgheas cogaidh, misneach nan saighdearan, agus bròn is fulangas an t-slaugh uile.”

Fo Chraobh Sheudair

BHÍODH iad ag ràdh mu'n choimhthional a bha aig an Ollamb Gilleanbuig Fleming, a bha 'na mbinistear an eaglais Chalum-cille an Lunnaidn, gu'n robh e coltach ri measair bhainne; nach robh ann ach uachdar agus bainne-togalach. Bha àireamh mhaith, gun teagamh, de mhaithean na tire a' dol a dh' eaglais Chalum-cille; Diùcanna, Iarla-chan, Morairean, Seanailearan, agus an seòrsa sin, ach bha àireamh a bu mhotha de sheòrsa eile a' dol innte, caileagan-searbhanta á Albainn, agus gu sòrnachte as a' Ghàidhealtachd, d' an robh i 'na bann a bha 'gan cumail cuimhneach air an dùthach agus an dachaidh. B' airidh an t-Ollamb Fleming air meas a bhràithrean mar sgoilear, mar shearmonaiche, agus mar dhuine glic agus tuigseach aig an robh comhairle mhaith agus peann deas. Ach eba robh dad eile a rinn e riamh a ku chliùtiche dhà na gu'n robh e a cheart cho measail agus cho frith-eilteach air na searbhantan a bha dol do'n eaglais aige 's a bha e air na h-uaislean a bha dol innte. B' aithne dhomh suas ri fichead de na caileagan sin, agus an déidh mo bhàis chan iarrainn teisteanas a b' fheàrr na'n teisteanas a thug iad uile dhomh air Gilleanbuig Fleming.

Tha an seòrsa shearbhantan so as a' Ghàidhealtachd air fàs cho gann 's gu bheil iad duilich am faotainn idir, c' àite air bith an deachaidh iad, ach ri mo cheud chuimhne gheibheadh tu 'nam measg nigheanan dreach-mhor aig an robh modh agus labhairt agus banachas-tighe a dheanadh freagarrach iad air inbhe air bith, boirionnaich bhanail shubhailceach as am faodadh tu earbsa a chur gu'n deanadh iad bean mhaith do dhuine air bith, ma bha tùr is glioas ann fhéin; croitear, no tuathanach, no maighstir-sgoil, no ministeoir, no doctair, no bancair. An uair a b' aithné dhomh bean a' Chòirneil an toiseach bha dithis no triùir de nigheanan gasda de'n t-seòrsa so aice ann an sgioba an tighe, ach an diugh chan 'eil aice ach aon chaile dhubb ghrannda á Tigh-nam-bochd a threagras i le O.K. no Righto.

Tha na Socialists cho friotalach 'san fheòil, agus tha cuid d' am bhràithrean cho gaolach air a bhi snàmh leis an t-sruth 's gu'm faod gun abair iad nach 'eil e grinn do dhuine a tha a' gabhail air a bhi 'na

Chriosduidh a ràdh gu bheil caile air bith dubh agus graimda, no gun ghrinneas, gun mhodh.

Bean-usaal

Cha b' aithne dhòmhosa Sìne Ramsay ach mu shia mìosan uile gu léir, ged a bhithinn a' faicinn plathadh dhi nair 's a' bhliadhna an uair a thigeadh i dhachaidh á Lunnaidn air làithean-féille. Ach bhithinn a' cluaintinn uimpe o h-athair agus a màthair, air am bithinn a' tadhall gu maith tric, air chor agus gu'm faodainn a ràdh gu'n robh mi eòlach oirre m' am faca mi riagh i.

Bha Niall Ramsay agus a bhean 'n an càraighe cho measail agus cho deanadach 's a gheibheadh tu ann an seachd sgirean; esan 'na ghàirnealair aig a' Chaipcean agus ise-a' bleoghan dà bhó agus a' còcaireachd agus a' frithealadh do'n Chaipcean an uair annamh agus an tìne ghoirid a bhiodh e aig an tigh. Cha robh an tuarasdal ach beag, ach cha robh an obair trom. Bha còignear de theaghlaich aca, ceathrar mhac agus aon nighean, Sìne, a bha sia bliadhna an déidh nam balach. Glé thric ni párantan fiughair na's mothà ri leanabh-mic na ni id ri leanabh-nighean, ach na'n robh am brat air a thogail bhàrr an sùl chitheadh iad gu bheil nigheanan mar is trice a' toirt barrachd comhfhurtachd d'am párantan 'n an sean aois na mic. Co dhiubh sin mar a thachair do Niall Ramsay agus d'a mhnaoi.

Bha na balaich gaolach gu leòr air am párantan, ach aon uair 's gu'n ruigeadh iad fichead bliadhna bha teas a' tighinn 'nam fuil gu pòsadh. An taodh a stigh do dhà bhliadhna phòs a cheathrar aca, is sgaoil iad iad fhein air feadh an t-saoghail; dithis dhiubh a' ciobaireachd am Patagonia, fear anns an arm, agus fear eile ag obair aig tuathanach ann an Canada. A thaoblh 's nach robh annnta uile ach cosnaichean gun sgoil bha gu leòr aca ri dheanamh an tighean fhéin a chumail suas gun a bheag a thoirt d'am párantan 'nan seann aois.

B'c Sìne an aon chùl-taice a bha aig a párantan an uair a bhris air an sláinte gu maith tràth 'n am beatha, agus a b' fheudar dhaibh seirbhis a' Chaiptein fhàgail. Cho luath 's a bha i eòig bliadhna deug chaidh i 'ga cosnadh; a' cheud àite ann an

tigh doctair ann an Dùn-éideann, ach dh' fhág i e gu luath a chionn gu'n robh aimhreit agus canran truid eadar e fhéin agus a bhean gun sgur, rud nach fhaca is nach euala i riabhann an tigh a h-athar, rud nach robh fhios aice gu'n robh a leithid a' dol air aghaidh anns an t-saoghal, no gu'm biodh mnathan riomhach a' mionnachadh agus ag òl. Ach bha an t-aingeal a liubhair Iacob maille rithe an uair a fhuair i an athaite ann an Lunnainn, far an robh sia no seachd de shearbhantan, agus bean-tighe as an cionn fo bhan-mhaighstir choibhneil agus chriosdail. B'e sin a h-àite-tàimh fad tri bliadhna fichead gus am b' fheudar dhi dol dhachaidh an uair a shiubhail a màthair; a' dol air a h-aghaidh, ceum air cheum, o bhi 'na caileig fo'n chòcaire gus an robh i 'na bean-tighe os cionn an sgìobaidh uile, agus iuchraichean an tighe an crochadh r'a crios.

Nighean dhleasdanach

Cha robh i ach glé òg an uair a leig i dhi pòsdadh, 'na ceart déoin, a chionn gu'n robh fhios aice gu'm biodh a párrantan an urra rithe an uair a dh' fheumadh iad stad a dh' obair. Bha i mùirneach umpa: a h-ùile seachduinn bhiodh litir aca bhuaipé, agus a h-uile bliadhna an uair a gheibheadh i mu réir fad ceithir-là-deug, 's ann còmhla ri h-athair 's ri màthair a chuireadh i seachad a h-uile mionaid de'n àine. An uair a bhiodh i aig an tigh 's iomadh duine dòchasach a chaidh air chéilidh air an t-seann ghàirnealair, agus pasgan de fhàil-chuaich 'na làimh, ach cha d' thàinig dad as ach gu'n do lòn àile nam flùraichean an seòmar.

An sin thuit a' bhuelle. Fhuair i an litir so o h-athair 'na làmh-sgrìobhaidh mhór chrithceanach,—

"A nighean ghaolach,

Tha mi a' sgrìobhadh na litreach so a dh' innseadh dhuit gu bheil do mhàthair bochd. Bu mhaith leam, a luaidh, thu a thighean dhachaidh ma bheir do bhan-mhaighstir cead dhuit. Chan urrainn mi a ràdh gu dé tha ceàrr air do mhàthair. Tha iad ag ràdh nach e fiabhrus a tha ann, no galair làidir, ach tha a neart a' sioladh air falbh cho luath 's gu bheil eagal air an doctair nach mair i fada. Tha i a' bruidhinn umad-sa gun sgur, 'na cadal agus 'na dùsgadh, agus an raoir bha i a' saoilsinn gu'n robh thu 'nad leanabh 'na h-uchd, agus sibh a' cluich-eachd ri cheile. Dh' fheuch i ri seinn, ach bha a guth cho fann 's nach deanamaid a mach gu dé a bha i ag ràdh, ach bha i a'

gluasad a coise sìos is suas mar gu'm biodh i a' turramanaich creathaill.

Gu'n gleidheadh an Tigheairn thu, a ghaoil, am measg choigreach le d' chridhe goirt, agus ann an cunnartan do thuruis, ma gheibh thu cead tighinn dhachaidh. Ach mur faigh cha bhi àrach air, oir tha do dhleasdanas d' ad mhaighstir cho maith 's a tha e dhòmhsa, is cha saoil mi gur freasdal cruaidh e mur tig thu, ged tha mo chridhe a' glaodhach ort 'n ar n-éiginn.

*Gaoil cridhe t' athar dhuit, a luaidh,
Niall Ramsay."*

Bha a ban-mhaighstir cho caomhail 's a bhiodh aon d'a cuideachd fhéin, agus an taobh a stigh a dh' uair an uaireadair bha i air an rathad gu Peairt. Ma leugh i an litir aon uair eadar Lunnainn agus Peairt leugh i i fichead uair gus an robh a h-uile falcal air a dheargadh cho soilleir air a cuimhne 's gu'n leughadh i iad air sgàthan a h-inntinn gun an litir fhéin idir. Tha an litir a nis air mo bheulaibh-sa. Cha robh fhios agam gu'n robh i agam, ach thàinig mi trasd oirre an dé am measg sheana phaipearan a bha mi a' dol a losgadh, agus 's i a thug gu m' chuimhne an t-Ollamh Gilleasbuig Fleming.

Bha triùir no cheathrar de na coimh-earsnaich còmhla ri Niall Ramsay an uair a ràinig Sine an tigh, agus a dh' fhaighnich i de'n cheud té a choinnich rithe aig an dorus, "Am beò mo mhàthair ?"

"Tha do mhàthair, a Shìne, far nach 'eil bàs no bròn tuilleadh."

"C' àite a bheil m' athair ?"

"Tha e shuas an staidhir."

Dh' fhan iad le chéile shuas an staidhir gun duine eile còmhla riù, fad uair a dh' àine; esan ag innseadh dhi cui'd de na thuit a màthair ris air an là mu dheireich.

"Ach beagan roimh 'n chrich," ars esan, "bha a h-inntinn a' dol air iomrall, agus cha b' urrainn dhuiinn a dheanamh a mach cia dhiubh a bha i a' bruidhinn rithe fhéin no riutsa. Bha a sùilean fosgaithe, ach mu chòig mionaidean m'an do thilg i an anail, dhùin i a sùilean, thionndaidh i air a taobh, is thuit i an guth a bu làidire, *Dia agus gaol na cloinne.*"

Cha robh an duine fada as a déidh, ach cha robh aoibhar dheur no bròin 'na fhalbh-san, oir ràinig e aois mhaith, agus bha e anmhunn dheth fhéin agus abuiech, ach an uair a chualas gu'n do shiubhail Sine, agus gun i buileach dà fhicheadh fhuair sinn eile creanachadh agus dh' fhàs sinn balbh. Air là an tòrraidh bha móran dhaoine anns a' chladh, ach bha

triùir choigreach ann a thàinig air astar fada a nochdadh am meas a bha aca air searbhanta a bha 'na fior bhean-usal,— K. W. Standish agus a bhean, maighstir agus ban-mhaighstir Sine Ramsay, agus an t-Ollamh Gillespie Fleming, ministear na h-eaglais d'am biodh i a' dol an Lunnaid.

Coinnichidh am beartach agus am bochd a chéile, agus ma's daoine onorach agus uasal iad, théid aca air coinneachadh mar blàithrean, ach gun onoir no uaisle cha bhi am bochd agus am beartach 'n am bràithrean, ged bu chlann na h-aona mhàthar iad.

Is diomhanas so cuideachd

Thug e dhaibh an iarrtus, ach chuir e caoile air an anam.—Salm evi, 15.

MUR b' aithne dhomh an teaghlaich as an d' thàinig e, bhiodh e duilich dhomh a thuigsinn ciamar a b' urrainn balach cho òg a bhi cho gaolach air a bhi mór 's a bha Uilleam MacAmhlaidh. O bha e naoi bliadhna dh' aois cha robh dad eile a' ruith 'n a inntinn ach a bhi mór; a bhi air thoiseach air balaich eile aig am biodh farmad ris. An uair a bhiodh e a' tarruung dhealbh agus a' togail thùr gu diomhaineach 'n a inntinn chan fhaca e e fhéin riabh 'n a shuidhe air stòl ional no air cathair shìomain; bhiodh e 'ga fhaicinn fhéin 'n a shuidhe ann an cathair-da-làimhe, air a deanamh de mahogany. Ach b' aithne dhomh na daoine d'am buineadh e air an dà thaobh fad tri ginealan, agus tha fhios agam gu maith nach ann o 'athair a thug Uilleam MacAmhlaidh an ràiteachas agus an spaglainn a bha ann ach o mhàthair agus o chuideachd a mhàthar, a bha làn bòilich is uail.

Bha Uilleam MacAmhlaidh anns na Balaich Scouts; a' bhliadhna a bha *Iamboree* aca ann an Ionar-aora thug an Diùc cead dhaibh an Caisteal fhaicinn, a muigh 's a stigh. An uair a chunnaic an t-Ollamh MacLain Ionar-aora is è thubhairt e, "Cha robh eosdus air a chaomhnadh air an togail so. Ach is e thuirt Uilleam MacAmhlaidh, "Cha bhi mi toilichte gu bràth gus am bi mi a' fuireach ann an tigh cho mór ris an tigh so."

Cha do rinn na balaich eile ach gàire fanoid, agus riabh tuilleadh cha d' fhuair e ainm eile ach an "Diùc."

Shaoileadh tu air uairean o fhacail a bhiodh e ag ràdh nach robh smod thùr ann, ach an uair a dh' fhág e an sgoil agus a thòisich e air obair thug e an aire air 'obair cho maith, is bhiodh e aice anns a' mhàduinn cho cinnteach air a' mhionaid, 's gu'n do chuir *Postmaster* Chille-sgumain roimhe an uair a bhiodh Uilleam MacAmhlaidh fichead, gu'n tugadh e dhà a' phostaireachd do Ghleann Usgabhaig.

Ann am beagan àine cha robh duine eile ann an Cille-sgumain a bha cho tric ann am beul an t-slugaigh, oir chan e mhàin

gu'n robh iad a' faotainn nan litrichean uair gu leth na bu tràithe, leis cho sgiobalta 's a bha e air na cuibhlichean, ach bha e cho sunndach e fhéin, is liùbhradh e na litrichean ann an dòigh cho éibhinn (gun a bhi miomhail) 's nach b' urrainn do dhaoine gun aoibh a bhi orra an uair a chitheadh iad e a' tighinn a dh' ionnsuidh an doruis.

A' cheud uair a chunnaic an Còirneal e thachair iad air a chéile aig a' gheata, agus an Còirneal a' dol a steach do'n chàr. Bhean am posta leis an dara làimh ri dhosan agus leis an làimh eile shìn e litir dha ag ràdh, *Sgeul, mo thighearna, an righ!* Sheall an Còirneal gu cas air á oisean a shùla, agus leth-fhosgail e a bheul, ach an sin thàinig fiamh-ghàire air aodann is cha d' thuirt e dad. An déidh làimhe an uair a bhiodh na geamairean agus a bhean-tighe ag innseadh dha cui'd de rùdan éibhinn a bhiodh am posta ag ràdh, bu ghasda leis a choineachadh aig a' gheata.

Latha a thug boirionnach sònruichte dha pasgan-posta a bha mór a gus trom, 'ga thoirt do thigh-nan-litrichean, anns an robh dà dhusan ubh tunnaig, punnd ime, sgonn bradain agus dà bhreac thuirt e mar gu'n biodh e a' bruidhinn ris fhéin, an uair a bha e 'ga chur anns a' bhaga, "Ceanglaidh iad uallaichean troma agus cuiridh iad iad air guailleann dhaoine, ach cha charuich iad fhéin iad le aon d'am meuran."

Uair a thug am ministear litir dha 'ga postadh, agus ainm an duine a bha i a' dol chuire air a dhroch sgriobhadh oirre, thuirt e ris, "Sgrìobhaibh i agus deanaibh soilleir i air clàraibh air chor agus gu'n faod esan ruith a leughas i."

Ach ged bu toigh le Uilleam MacAmhlaidh a' phostaireachd maith gu leòr, thug e suas i, oir cha robh Caisteal Ionar-aora a' tighinn dad na bu dlùithe dha, agus dh' fhéinmadh e airgiad a dheanamh.

Phòs e té a bha a' fuireach leatha fhéin air croit bheag a dh' fhág a h-athair aice. Cha robh anns a' chroit ach clachan is greabhal is bacanna gainmhich, ach an

uair a thòisich Feachd an Adhair agus muintir an Airm air feum a chur air gainmhich is greabhal, a chur suas bhothagán agus a dheanamh rathaidean, agus a bha iad a' toirt leth-chrùn an tunna orra do Uilleam MacAmhlaidh b' fheàrr dha a' chroit bhochd ud na mèinn oir.

An sin sgaioil e a sgìathan. Fhuair e sgaoth de lorries, tractors, bull-dozers, agus innealan-togail; luchd-ceaird, cléirich, agus Eirionnaich a dheanamh obair throm is shalach; thug an Riaghaltas agus muinntir an Airm gu leòr a dh' obair dha, agus aon uair 's gu'm faigh duine a bhi 'na fhear-gnothuich airm an àm cogaidh, tha fhortan deanta. Sin mar thachair do Uilleam MacAmhlaidh. Ach mar bu mhòtha a bha aige is ann bu mhòtha a bha dhìth air.

An sin stad e a dh' obair ged bha daoine eile ag obair air a shon. Thàinig e 'na

cheann gu'n robh slighe na bu ghiorra do nèamh na obair; gu'm b' phasa dha Caisteal Ionar-aora a ruighinn le bhi malairt airgid. Chaithd è ann an co-bheinn ri fear-lagha de threubh Bheniamin, ach gu mi-fhortanach fhuaire an duine sin, an ceann bliadhna, gairm chabhagach do Dhamascus, is dh' fhàg e Uilleam MacAmhlaidh cho rùisgte ri coileach air a spionadh. Agus e's bu deireadh dha gu'n d' thugadh air falbh e do Ghartnavel.

* * * * *

"An duine bochd," arsa cuideigin ris a' Cheistear "thàinig an tigh mór agus an t-airgiad eadar e 's a chadal, agus eadar e is Dia, agus e nis eadar e 's a chiall, ach cha d' fhuaire e an rud air an robh a chridhe an geall."

"Chan abrainn sin," ars an Ceistear, "tha Gartnavel gu maith na's mothà na Caisteal Ionar-aora."

Aig an Uinneig

An Iuchair Oir

SIN an t-ainm a thugadh do leabhar a tha air ùr thighinn a mach, anns a bheil seachd ar fhichead de na searmoin aig an fhear nach maireann, Calum MacLeod, M.A., a bha 'n a mhìnisteir am Both-Chuidir agus 'na Cheann-suidhe air a' Chomunn Ghàidhealach. Thugadh an t-ainm sin dha o'n cheud cheann-teagaisg, "An ti aig a bheil iuchair Dhabhidh, an ti a dh' fhosglas, agus cha dùin neach air bith; agus a dhùineas, agus chan fhosgail neach air bith."

Taisbean, III, 7.

A thuilleadh air na searmoin, a tha air an cur a mach fo làimh an Urramaich, Tomas M. MacCalmain, M.A., tha iomradh anns an leabhar air beatha agus obair an fhìr a sgriobh iad, am Beurla agus an Gàidhlig, air chor is nach ruig mi a leas dad a ràdh uime sin ach a mhàin cho eu-coltach 's a tha sgrìobhadh MhicCalmain agus sgrìobhadh MhicLeod ri chéile, MacCalmain mar gu'm biodh gunna a thilgeas an urchair cho eruinn 's gu'n amais a' chuid mhòr de'n luaidhe an comharradh, agus MacLeod mar gu'm biodh gunna a spriodas no sgaileas am fras na's farsuinge na dh' iarras tu.

Bheir na searmoin so toileachadh mòr do dhaoine a leugas Gàidhlig agus gu sònruichte do Leòdhusaich, oir bidh an dòigh labhairt a bha aig Calum MacLeod caomh d' an cluais; blàth, bras, soisgeulach, dùrachdach, ann an cainnt na cagait, agus le naidheachdan beaga laghach anna mar is toigh leis na Gàidheil.

Bha cuid de na searmoin air an liubhaint air Sàbaid comanachaидh; cuid dhiubh air an cur a mach am Miosachan Eaglais na h-Alba; cuid dhiubh air an craobh-sgaoileadh air an *Radio*, no air an liubhaint air son aobhar sòraichte, ach bha iad uile air an searmonachadh, uair no uair-eigin, d' a choimhthional fhéin, agus tha iad air am fàgail mar a labhair e iad.

Bha uiread de dhealas an t-soisgeil 'na chridhe fhéin 's gur ann ri cridheachan dhaoine eile a bhiodh e am bitheantas a' bruidhinn, a' feuchainn ri 'n taiseachadh agus faireachduinean diadhaidh a għluasad anna. Shaoileadh e gu'n robh searmon a chuiumsieheadh air an inntinn no air a' choguis tioram agus fuar, gun blas an t-soisgeil air. Sin am facial mu dheireadh as cothromaike dhuit a ràdh mu na searmoin so, gu bheil iad beothail agus blàth agus soisgeulach. Is fhiach iad a bhi air an leughadh am farsuingeachd.

Rinn Comunn nan Tractaidhean, an Sruidhla, a chuir a mach an leabhar, an cuid fhéin de'n obair le grinneas agus deagh-ghean.

Eaglais Mhór I.

Rugadh mi mar fhichead mìle dhi, ach gus an uiridh agus am bliadhna cha d' fhuaire mi riagh cothrom air mo bhòidean iocadh do Dhia an taobh a stigh d' a ballachan, no mi fhéin a bheannachadh le ainm agus cuimhne an duine naoimh a bheannaich an t-eilean agus Albainn uile le ùrnuighean

fhéin. Tha an Eaglais Mhór maiseach, agus ann an solus fann agus coibhneil an fheasgair tha i sòluimte le aois agus le Dia, ach is e críoch àraid eaglais aoradh a bhi air a dheanamh innse do Dha le gàirdeachas agus moladh agus buidheachas, a' toirt dhà na glòire a bhuineas d' a aimm, agus gus an caill mise mo bhuidheachas agus mo chuimhne tha fhios agam gu'n lean seirbhisean aig an robh mi anns an Eaglais Mhór air a' cheud sheachduinn an August so chaidh air tighinn air ais chugam mar a thig àite naomh air ais gu duine a dh' fhairich Dia ann. Do na naoimh fhéin tha mi'n dùil nach 'eil a h-uile Sàbaid co-ionann a thaobh naomhachd, ach ciod air bith a their daoine eile b' fhiach dhòmhhsa an t-siathamh là de August a chomharrachadh le "clach gheal."

Chan aithne dhomh inntinn an Ollaimh MhicLeòid na's fheàrr na's aithne do dhaoine eile i a thaobh nan nithean a tha aige 'san t-sealladh, ach ged bhithheadh tu air leth-shùil, bhiodh a furasda dhuit fhaicinn gu bheil eumhachd spioradail ann, agus tarriung aige air daoine òga nach 'eil aig ministearan eile. A h-uile maduinn aig ochd uairean gheibheadh tu mu cheithir fichead de dhaoine òga (abair o sheachd deug gu còig bliadhna fichead agus os a chionn, gillean agus nigheanan) anns an eaglais ag ùrnuigh, m'an tòisicheadh iad air obair an là, agus aig naoi uairean 'san fheasgar àireamh a bu mhotha, an déidh dhaibh an obair no an cluicheachd a chrìochnachadh. Duine air

bith aig a bheil ealain air òigridh a cheangal ri aoradh Dhe agus ri eaglais Dhe, thoir do bheannachd dha.

Cha robh ann ach tuiteamas ach chuala mi ceithir no còig de na sailm agus na laoidhean as dochá leam air an seinn anns an aon t-seachduinn, agus *Ballerma* dà uair. Di-dòmhnaich, bha maighstir-sgoil á Glaschu 'n a *phrecentor*. Bheireadh e ceòl á daoine nach robh ceòl anna leis mar a bha a chridhe, fhéin anns an t-seinn. 'S è a' cheud duine a chunnaic mi riamh 'na phallus a' moladh an Tighearna as a léine, agus crios m'a mheadhon. Theòigh mo chridhe ris an duine.

Bha Cuideachd I a' cairtpearachd fiodha air an t-seachduin ud, luach mìle not a chuir New Zealand gu Deòrsa MacLeod mar thabhartas, agus a leigeadh fhaicinn an gean-maith agus an ùidh a tha aca 'n a obair, ag ath-thogail Eaglais Mhór I. Chuir Lochlann fiadh chuige cuideachd, agus tha Canada a' dol 'ga chur.

Tha e a' faotainn misneach agus fàbhar agus euideachadh o uiread dhaoine agus o uiread cheàrnar de'n t-saoghal 's gu'n saoil thu gu bheil thu a' leughadh ann *an leabhar Isaiah*, "Togaidh mic a' choigrich suas do bhallaean agus frithealaidh iad dhuit; thig glòir Lebanon a t' ionnsuidh, an giuthas, an gall-ghiuthas, agus an crann-bocsa le chéile a chur maise air mo naomhionad-sa, agus a chum gu'n glòraichinn àite mo chas."

Marcaiche an Eich Ghil

(*Taisbeannadh Eòin*; *Caib. VI*)

Ciod iad an smuain na fir bhrùit 'n teo is na slighe?

Nuar a mharcaicheas. Moloch a thogail na cùs;

E crathadh nan srian 's eas nan steud-each 'g an nighe

Am fuil nam fear gaisgeil nach marcaich a rìs.

Mharcaich sibh uile aig briseadh na faire
Thar chrìochan, thar bhailean, thar chorpa tha breun

Ach 'n do thachair sibh fathast air marcaich 's each geal aig

'Se gun tròcair ag agaist a chòraichean féin?

Na fir-òga bu làidir', na braighdean bu tràilleil,

Na gaisgich 's an àr a bha dàicheil is treun Thàinig geilt air an aghaidh is ghéill iad 'na làthair—

"O dion o'n Each-Bhàn sinn 's am Bás ruith 'na cheum."

Có dh' fhàg sinn 'n so breòite an dòrainn ar creuchdan

Beum coran a' mharcaich ri fhaicinn 'n ar eré?

CIOD DHUINNE GED DH' AITHRIS-EADH CACH AR CUID EUCHDAN—

'S ar mnathan 's ar leannain 's fear brist' aig gach té.

Latha-Cuimhne Chaluim-Cille ann an Ceann-a-deas Chinn-tire

Sùil air ais

Leis an Urr. Alasdair MacFhionghuin, Ph.D.

Chaidh mi air chuairt do Chinn-tìr', 's bu
mhór an toil-inntinn mo shiubhal,

O dh' fhàg mi Glaschu na smùid, gus d'
ràinig mi mùirn mo chinn-nidhe,
Sealladh ciatach do'n t-sùil, ag athrachadh
ùrail gach mionaid

Air euan, air adhar, 's air tìr, 's am bàta
a' sniomh air an linne.

Is briagha Nàdur 's e sgaoilt an lainnireachd
chaomhail an t-soluis.

Nach marbh an eridhe nach danns ri maise
nam beann anns an astar,

Ri oiteagan fionnar a' chuain a' mireadh ri
gruaidhean is dosan,

Ri coilltean is doireachan dorch' is treudan
soirbh air a' mhachair!

Ach thoir dhòmhhs' aig deireadh mo chuairt
eridheachan suaire aig a' chagailt,

Le fiamh a' chaoimhneis 'n an gnùis, is
cùineadh deagh-dhùrachd 'n am bruidh-
inn,

Cuimhneachain aoibhneis is bròin, 'g an
aithris am bòichead a' mhaitheis,

Fouin cloinne is oghachan maoth, a' cumail
nan aosd ann an uidheam.

Air an Dòmhnhach an Eaglais na Sgìr, tha
comh-thional lionmhor r' a fhaotainn,

Bu inaith a bhi 'eluinntinn an ciùil, is a'
faireachadh dùrachd an aoraidh,

A' togail nan salm is nan laoidh, is ag
éisdeachd ri stiùm an teachdair',

Ag ùrachadh creidimh is gràidh fo dhrùghadh
nan gràsan meachair.

An làth ud, bha cuimhn' as ùr, 'ga togail
air clù Chaluim-Cille,

Cho maith 's air a chompanaich dhlùth, a'
chuidich a chùrsa gun tilleadh,

Air an eud, an dilseachd, 's an lùth, an
aobhar iùil na slighe

Do thuath bha 'siubhal 's an dorch, is
còmhstri bhorb 'gam milleadh.

Beannachd air Calum nam Buadh, a shoillsich
ar sluagh leis an Fhaical,

'S a dh' fhosgail tobair 's na glinn 's am
faighearr iocshlaint do dh' aiceid;

Is beannachd air Aonghas Ruadh a chuir
ainm-san suas mar bhrataich,

A għleidheadh cuimhne bhuan air a sheirbhis
uasail, bheartaich!

Amhghar is Cuideachadh

"Na bi-sa fada uam, oir tha àmhghar am fagus, oir chan 'eil neach ann a chuidicheas."

—SALM xxii. 11.

THA e air a ràdh gur e Daibhidh a sgrìobh an t-salm so, ach an uair a leughar i gu cùramach chithear gu bheil tomhas fulangais intte air nach robh fiosrachadh pearsanta aig Daibhidh riamh. Cha d' fhuing esan no aon de naoimh an t-seann Tiomnaidh an deich-eamh cui'd de 'n àmhghar air am bheil an t-salm so a' labhairt, air chor agus gu bheil a' cheist ag éirigh,—cia mar a b' urrainn do Dhaibhidh labhairt mar gu'm biodh a chridhe is fheòil féin a' fulang nan nithean a tha e ag ainmeachadh. Is e an fhreagairt gu'n do labhair an salmadair ann an spiorad na faistneachd agus fo sheòladh an spioraid Naoimh mu'n Mhesiah a bha ri teachd, agus gur e so aon de na sgrìobtuirean anns am bheil naoimh an t-seann Tiomnaidh a' deanamh fianuis roimh-làimh air fulangais Chriosd, agus air a' ghloir a bha gu an leantuinn. Chan e salm le Daibhidh a bu chòir dhuinn a ràdh rithe ach salm le Chriosd, oir cha robh i air a coimhlionadh gus an robh esan air a shìneadh air a' chrann-cheusaiddh, agus an d' uisnidh e i gu bhi cur an cíell faireachduinn fbeòla agus saothair 'anama.

Tha i a' tòiseachadh leis na briathran, "Mo Dhia, mo Dhia, c'ar son a thréig thu mi?" na briathran a labhair e an uair a thuit dorchadas Chalbhari air, agus anns na rannan a leanas tha sealladh air a thoirt dhuinn roimh-làimh air nithean a bha gu tachairt,—

Is masladh dhaoine mise, agus tair an t-sluaigh,
Ni iadsan uile a chi mi gáire-fanoid riùm;
Fosglaidh iad gu farsuinn am bilean, crathraig
Iad an ceann, ag ràdh,
Chuir e a dhòigh ann an Ichobhah, saoradh e e;
Teasairgeadh e e, a chionn gu bheil tlachd aige ann.

Dh'iad coimhthionail dhoch dhaoine umam :
Lot iad mo làmhan agus mo chasan
Roim iad mo thrusgan eatorra,
Agus air m'éideadh thilg iad croinn.

Ach tha aòn ni gu sònraichte air am bheil an t-salm so a' tighinn thairis, agus is e sìn, ònrachdas Chriosd am measg nan daoine a bha 'n an sùil-fhianuisean air a' bhàs. Tha sin r'a fhaicinn ann an iomadh falac, a tha

air a chur sìos innse, ach tha e r'a fhaicinn gu soilleir agus gu drùidh-teach anns na briathran, "Na bi-sa fad uam, oir tha àmhghar am fagus, oir chan 'eil neach ann a chuidicheas." Rud iongantach da rìreadh, agus rud brònach, gu'm biodh esan a bha cho làn de chaomhalachd e fein, agus a thug seachad do dhaoine eile cho paitl,—gu'm biodh e as eugmhais co-fhaireachduinn a bhràithrean ann an àm fleuma. Ach b' fhòr a labhair am fàidh an uair a thubhaint e, "Shaltair mi an t-amar a'm' aonar agus de na slòigh cha robh aon neach maille riùm." Coltach ris gach neach nach lùb a għluu do spiorad no do chleachdanna an t-saogħail bha Criosd ònrachdach 'na bheatha, ach bha e gu sònraichte ònrachdach 'na bhàs, oir dh' fħiosraich e àmhghar nach gabhadh innseadh, agus àmhghar nach tuigeadh na daoine a bha mu'n cuairt air aig Calbhari an là ud, ged dh' innseadh e e.

Ann an seadh fior tha daoine daonnan ònrachdach ann an là na trioblaid. Gun teagamh is maith do dhuine càirdean caomhail a bhi dlùth dha an uair a thig àmhghar thuig, agus is príseil do'n chridhe leònta co-fhaireachduinn blàth fhaotainn, ach aig a' cheart àm tha e fior nach urrainn eadhon na càirdean as dilse ach fior bheagan d'a eallach a għiūlan. Faodaidh iad dol leis ceum no dhà de'n t-slidge ach chan urrainn daibh dol na's fhaide, agus feumaidh e an còrr a choiceachd 'na aonar, a' stiùradh a chħursa le sholus féin a nhàin. "Is aithne do'n chridhe a shearbas féin; agus 'na aoibhneas cha bhi comh-roinn aig coigreach." Ma tha so fior mu bhròn cumanta, mu àmhghar is trioblaidean a tha coitchionn is do-sheachainte, nach mothà gu mór a tha e fior mu'n bhrón anama a dh' fhuing Chriosd air Calbhari, am fulangas diomhair sin leis an do choisinn e saorsa do'n t-saogħal, agus a tha dol os cionn ar n-eolais.

An uair a dh' fheuchas duine ri dol a steach ann am faireachduinnean an t-Slànuigheir air a' chrann-cheusaiddh, an uair a dh' fheuchas e ri saothair 'anama a thuigisinn, tha e 'ga Chall fèin. Chi e àirdé is leud is dòimhneachd nach gabh rannsachadh

no tomhas. Tha e mar gu'm biodh pàisde beag ri aghaidh diomhaireachd nach urrainn e a thuiginn. An uair a thig am bàs a steach do theaghlaich anns am bheil clann òg, chithear na pàisdean a' sealtniunn suas ann an aodann brònach is sùilean deurach chàich, mar gu'm biodh iad a' feuchainn ri thuiginn ciod a tha ceàrr. Tha fhios aca gu bheil nithean móra air chor-eigin a' tachairt a tha iongantach dhaibhsan, ach chan urrainn d' an inntinnean beaga a ghabhail a steach; tha iad a' beantail ri ionall broin a tha os cionn an tuigse. Is ann mar so a tha sinn uile a thaobh fulangais an t-Slànuigheir air Calbhari; ann an ònrachdas a bhòin-san chan urrainn sinn comh-roinn a bhi againn, ach is urrainn sinn ar glùn a lùbadh 'na làthair le urram agus eagal dia-dhaidh, a' beannachadh ainme ar Dia agus ar Tighearna a ghràdhaich sinn eadhon gu bàs. "An neo-ni e dhuibhse, o sibhse uile a tha gabhail seachad; amhaircibh, agus faicibh am bheil doilgheas sam bith cosmhuil ri mo dhoilgheas-sa a thugadh orm?"

Do bhrigh gu'm b' aithne do Iosa ann an làithean fheòla ònrachdas na h-àmhghair agus mar an ceudna ònrachdas a' bhàis tha e comasach air cuideachadh a thoirt a nis dhaibh-san uile aig nach 'eil neach eile a chuidicheas iad, ma ghlaodhas iad ris agus ma dh' éireas an tìrnuigh suas, "Na bi-sa

fad uam, oir tha àmhghar am fagus." "B'èigin da anns na h-uile nithean a bhi air a dheanamh cosmhuil r'a bhràithrean, a chum gu'm bitheadh e 'na àrd-shagart tròcaireach agus dileas ann an nithean a thaobh Dhé; oir a mheud 's gu'n d' fhuiling e féin, air bhi air a bhuaireadh, tha e comasach air cabhair a dheanamh orrasan a tha air am buaireadh."

Is e uair na h-airce an uair anns am foill-sich ar n-Athair nèamhaidh a ghràs am pailteas, oir cha tuig duine a chomhfhurtachd a tha ann an Dia gus an cuir e deuchainn air agus an gabh e fasgadh fo a sgiathan. Cha do għlaodh duine riām air Dia an diomhanas; ma their sinne gu dūrachdach agus gu creidmheach, *Na bi-sa fad uainn, a Thighearna*, thig an Tighearna da rìreadh d' ar n-ionnsuidh, a dh' athbħedħthachadh ar n-anama agus a leigheas leòn ar cridhe. Agus chan e mhàin gu'n tig e d' ar n-ionnsuidh ach fanaidh e maille ruinn.

O dhōchais Israel, a Shlānuigheir ri àm teanntachd, c' uim am bitheadh tu mar fhearcuairt anns an tir? Agus mar fhearr-turuis a thionndaidheas a leth-taobh gu fuireach car oidhche? C'uim am bitheadh tu mar ghaisgeach aig nach 'eil cumhacha gu tèarnadh. Gidheadh tha thusa, O Ichobħah, 'n ar meadħon, agus ort-sa tha sinn air ar n-ainmeachadh; na dean ar tréigsinn.

Fireantachd Gun Għradd

GED nach 'eil i beò an diugh saoilidh mi air uairean gu bheil mi a' cluinniinn a guth fhast, guth anns an robh ciùne agus gliocas agus àbhacas nach cluinnear ach annamh ann an guth nam mnathan nodha anns na làithean so. Bha i suas ri ceithir fishead 'nuair a shiubħai i, ach cha do chriochnaich i riām na duilleagan a thòisich i air a sgrìobħadħ air m' iarrtus fléin, anns an robh i a' dol a dh' innseadh mu laithean a h-òige agus an dòigh anns an robh i air a togail. An déidh a bàis thug a h-ogħa dhòmhsa na duilleagan a dh' fhàg i anns an dasc, is theagħamh gu'm bu mhaith le luchd-leughaidh an leabhair so euid dhiubh fhaċċin.

* * * * *

"Is e an diugh co-ainn an là air an do rugadħ mi o chionn seachd deug is tri fishead bliadha, ach ged nach 'eil dùil no dòchas agam gu'n criochnaich mi an obair air a bheil mi a' tħoiseachadh, bu mhaith team, cho fad 's a tha mo chuimhne agus mo léirsinn agam, cunntas a thoirt d' am oghachan air euid de

na daoine o'n tānig iad, agus air an dòigh anns an robh mi air mo thogail. Tha mi mar gu'm biodh seana long a tha a' tarruing dlùth do'n chaladh dħiereannach; toilichte agus taingeil do Dħia gu bheil mo thurus a' criochnachadh gu foisneachail ann an sith.

Luchd-loingeis théid air muir, 's a bhios
ri gniomh an uisgħib buan;
Dħħajja sud is l'éir mór-oibre Dhe,
's a mhiorbhuilean 's a' chuan.

An sin tha iad ro ait, air son
gu bheil iad sāmhach beò,
's gu'n d' thug e iad do'n chaladh sin,
's do'n phort bu mhiannach leò.

Ann am sheann aois tha m' inntinn a' dol air ais gu tric gu làithean mo leanabachd agus m' òige; tha na daoine a b' aithne dħomh agus na nithean a chunnaic mi 'n uair a bħa mi 'n am chaileig na's tħire dħomh na na daoine agus na nithean a thachair rium an dé; chan 'eil ann an trè trianan d' am b'hēatha deuijha. Ann diuġi ach cuimhneachain agus ionndrainn.

Rugadh mi ann an Calcutta, far an robh m' athair ann an seirbhis à Chrùin. Bha tarruing aig na h-Innsibh an Ear air an teaghlaich againne riamh. Bha dithis de bhraithrean mo sheanar agus triùir de bhraithrean m' athar ann an seirbhis a' Chrùin anns na h-Innsibh, a thuilleadh air dàimhich eile a bha ri marsantachd ann. Bha dithis d' am mhic fhéin ann agus dithis oghachan, is tha mi an dòchais gu'n téid na h-iar-oghachan ann cuideachd, oir tha obair ri dheanamh anns na h-Innsibh an Ear as fhiach do dhaoine fearail làmh a chur innte. Cha chuala mi gu'n do thog duine a bhuiineadh dhomh a làmh no a chas ri Innseanach riamh; bha iad cho caomhail agus cho bàigheil riù's a bha iad ri muinntir an dùthcha féin; buidheachas do Dhia air a shon sin.

Chuir m' athair agus mo mhàthair dhachaidh mi gu m' sheanmhair, air chùram banaltruim dhubh, an uair a bha mi sé bliadhna a dh' aois, agus is e a' chuimhne as maireannaiche a tha agam air làithean mo leanabachd anns na h-Innsibh, àileadh na dùthcha agus nan daoine; àileadh nan craobh; àileadh a' bhidh; àileadh a' mhargaidh, àileadh na gaoithe agus na talmhainn. Tha bocsa beag agam de fhìodh sandal, anns am bi mi a' gleidheadh shnàthanadan, is mheuran, is treathlaich eile de 'n t-seòrsa sin; chan 'eil agam ach am bocsa fhosgladh, is àileadh am fhìodh fhaotainn, is anns a' mhionaid tha mi air m' ais anns na h-Innsibh an Ear. Mar so tha mi an dùil nach 'eil aon idir de bhuadhan mhic an duine as luithe a dhùisgeas cuimhneachain 'n a inntinn na àileadh. Bheir do shròn a dh' Astralia no do Iapan thu na's luithe na do shùil no t' inntinn.

Chan 'eil a bheag de chuimhne agam air m' athair no air mo mhàthair anns na h-Innsibh; is e a' chuimhne a tha agam air mo mhàthair gu robh a craicionn cho mìn ri sioda, agus gu'n bithinn a' faireachduinn gu robh a pògan blàth mar gu'm bithinn a dol a chadal ann an nèamh. Bha gaol agam air mo mhàthair, ach chan 'eil cuimhne agam an robh gaol agam air m' athair anns na làithean ud no nach robh. An uair a thàinig mi gu ire agus a b' aithne dhomh e na b' fheàrr bha gaol agus meas agam air nach robh agam air neach eile anns an t-saoghal ach a mhàin Boocoota, a' bhanaltruim dhubh a thàinig dhachaidh leam á Calcutta. Cha robh i beò ach bliadhna ann an tigh mo sheanmhair, ach chan 'eil fhios agam an e mo sheanmhair no sìd fhuar fliuch na h-Alba a thug oirre sioladh a mach as an t-saoghal so. Co dhiu theab

mo chridhe briseadh an là a shiuhail i, is tha crumhne agam gu'n deachaidh mi a steach leam fhéin do'n t-seòmar anns an robh i 'n a laighe marbh, a chur mo thean-gaidh a mach ris a' Bhàs.

Bha eagal agam roimh m' sheanmhair nach robh agam roimh Dhia, no roimh neach air bith eile a thachair orm riamh, agus gus an là diugh chan 'eil uair a chi mi beinn àrd agus sneachd air a mulach nach cuimhlich mi air mo sheanmhair. Bha falt liath oirre agus e anabarrach tiugh; bha i àrd caol; chan fhaca mi riamh i a' gaireachduinn, is bha a coslas cho gruamach 's gur ann air aodann mo sheanmhair a bhithinn a' smuaineachadh an uair a bhithinn a' leughadh anns a' Bhiobull mu'n deataich a chunnacas air siabhl Shinai.

Theagamh gu robh gaol aice orm, ach ma bha, cha do nochd i sin dhomh; cha d' fheuch i riamh ri m' thàladh, no ri m' chniódachadh, no ri pòg a thoirt dhomh, agus na'm feuchadh tha mi cinn teach gu'n cuireadh an aiteamh barrachd eagail orm na'n reodadh. Ann an oidhche bhithinn a' smuaineachadh gu'm bu chompanaich mi fhéin agus Maois, a chionn gu robh sinn le chéile a' criothnachadh an làthair gruaim agus dorchadas Shinai, as an robh àithntean air an toirt dhuim.

Cha robh coire air mo sheanmhair ach a mhàin nach robh innigh tròcair no gaol inntte gu nàdurra; am freumh beag de ghaol agus de aighean nàdurra a bha inntte 'n a h-òige bha e air a spionadh aisde le a toil làidir fhéin an uair a bha i air a h-iompachadh, agus a bha i an dùil gu'n d' fhuair i "gràs." Cha robh fhios agam-sa ciod a bha anns a' "gràs" air am biodh mo sheanmhair a' bruidhinn, is bha eagal orm pharraig dhi, ach bha mi an dùil gur e rud-eigin trom agus dubh a bha ann, a bhiodh a' dol a steach ann an daoine gun fhios dhaibh, agus 'g an deanamh cho muladach 's nach b' urrainn dhaibh dibhearsoin no gáire a dheanamh gu bràth tuilleadh. An uair a thòisich mo sheanmhair air mo thoirt leatha do'n tigh-choinnimh anns na feasgair, far am biodh móran dhaoine ag osnaich, agus an cinn erom is coslas brònach orra, agus fear mu seach de na foirbhich ag ùrniugh ann an guth crith-eanach gu'n tugadh Dia "gràs" do chuid-eigin anns a' choinnimh bhiodh eagal mo chridhe ormsa gur ann orm fhéin a thuiteadh an crann, is bhithinn a' dùsgadh an dràs'd 's a ris anns an oidhche, agus a' sealltuinn orm fhéin anns an sgàthan feuch an robh a choslas air m' aodann gu'n deachaidh "gràs" a steach annam, agus mi 'n am chadal.

Bha na smuaintean sin leanabail agus gòrach, ach co dhiu bha iad agam 'n am phàisde, is bha iad agam a chionn nach d' fhuair mi o m' sheanmhair an rud a bha mo chridhe ag iarraidh agus ag ionndrainn, companas agus gaol. Bha mo chridhe òg diùid ag iarraidh gaoil ach thaig is e "gràs" dhomh, rud nach robh mi a' tuiginn, agus nach robh acras orm air a shon. Bha mi cho ònrachdach agus bha ùiread ionndrainn ann am chridhe air companas agus gaol 's gu bheil crimhne agam, mar gu'm b' ann an dé a thachair e, an sólas a bheireadh e dhomh an uair a chuireadh cat móir breac a bha aig mo sheanmhair bogha 'na dhruim 's a thogadh e 'earball, a' dol mu'n cuairt orm agus 'ga shuathadh fhéin ri m' chalpanna rùisgte. Bha a bhian cho min blàth 's gu'n cuimhnichinn air uchd agus pògan mo mhàthar a h-uile uair a shuathadh an cat e fhéin ri m' aodann no ri m' chasan. Bhithinn 'g a thoirt leam do'n leabaidh gun fhios do m' sheanmhair, is b' fhèarr leam fada cian a bhi a' slìogadh bian a' chait agus a' cluinniann a chrònain na bhi a' cluinniann nam bodach a' crònan mu "ghràs."

Tha mi an dòchas nach saoil gin d' am theaghlach a leughas so gu robh mo sheanmhair mosach riunn no gu'm bu bhoirionnach i nach robh coibhneil. Ann an aon dòigh bha i anabarrach coibhneil agus fialaidh, is cha chaomhnadh i dragh no airgiot a chosd ri daoine, chum a dleasdanas fhéin a dheanamh, agus "gràs" a thoirt dhaibh-san. Bheireadh i seachad Biobuill, agus tractaidhean, agus a h-airgiot, agus a h-ùine, do dhaoine eile, gun an cosdus d'a corp no d'a sporan a chunntas, ach cha b' urrainn i gaol a thoirt dhaibh, no am blàths a lasas teine anns a' chridhe. Bha i cho onarach ris a' ghréin; measail am fianuis dhaoine, agus measail oirre fhéin; cho cùramach agus cho smachdail ann an riaghladh a beatha agus a tighe 's gu robh àileadh a fireantachd air feadh an tighe na bu làidre na àileadh nam flùraichean a bhiodh i a' cur air a' bhòrd. Ach ged bha mo sheanmhair cho maith agus cho measail bha uiread eagail agam roimhpe 's a bhios aig seòladairean roimh bheinn-éigh anns a' Chuan Shiari; bha i daonnan cho àrd agus cho direach agus cho dleasdanach, ach cho fuar agus cho fada air falbh bho dhaoine eile, agus bho ghòraiche an t-saoghal, 's gu'm bithinn a' fàs dearg anns an aodann gach uair a shealladh i orm.

Bha bràthair aice a bhiodh a' tighinn a dh' fhuireach leatha fad seachduin a h-uile bliadhna, Uncle Tom, mar theireamaid ris, a bha 'n a mharsanta anns na h-Innsibh

an Ear, ach a bha nis a' tighinn beò air 'airgiot ann an Glaschu, leth-sheann duine a bha cho sunndach laghach 's gu'm biadh fadachd orm gus an tigeadh e. Bha dùil agàm-sa gu robh "gràs" aig a h-uile duine a bha cho sean ri Uncle Tom, ach bha e cho sunndach 's gu'n d' fharraid mi dheth aon là car son nach robh esan cho maith agus cho muladach ri m' sheanmhair. Rinn Uncle Tom gàire; "tha eagal orm," ars esan, "nach 'eil annam-sa ann an sùilean Ceit (b'e sin ainm a pheatar) ach aithinne a dh' fheumar a spionadh as an teine, duine gun ghràs." Cha robh fhios agam ciod a bha aithinne ann an teine a' ciallachadh, ach bha mi toilichte a chluinniann nach robh "gràs" aig Uncle Tom. Tharruing so sinn na bu dlùithe ri chéile is dh' fhàs mi fhéin agus Uncle Tom cho companta 's gu robh an t-seachduin a bhiodh e còmhla ruinn mar dheò-gréine d' am chridhe. Anns na sgeulach-danrùin a bhiodh Uncle Tom ag innseadh dhomh, an uair a gheibheamaid air falbh á sealladh mo sheanmhar, bhiodh e ag innseadh dhomh nach robh gin eile de theaghlach athar coltach ri Ceit, agus gur e Beinn Everest an t-ainm a bhiodh aca oirre, 'nuair a bhiodh e' fhéin agus iadsan a bruidhinn uimpe anns na h-Innsibh. Bha làithean sona agam cho fad 's a bha Uncle Tom anns an tigh, ach a cheart cho luath 's a dh' fhalbhadh e bha mi ann an saoghal fuar agus ann an saoghal dorcha a' rìs.

Tha mi an dòchas nach saoil duine air bith d' am theaghlach a leughas so gu bheil mi a' cur sìos air mo sheanmhair, no gu robh mi eas-umhail dhi, no neo-thaingeil air son na rinn i air mo shon. Chan 'eil idir; thug mo sheanmhair dhomh gu fialaidh agus gu saor gach tiodhlac a dheanadh páisde sona ach a mhàin gràdh, ach b'e an t-aobhar nach d' thug i dhomh an tiodhlac sin nach robh e aice fhéin. Agus is e an t-aobhar gu bheil mi ag innseadh uimpe an dràs gu'm bu mhaith leam gu'm foghlumadh sibhse, mo chlann agus m' oghachan, o m' fhiorsachadh-sa ann an làithean m' òige, nach urrainn duine aig nach 'eil cridhe gaolach gràs a thoirt do neach eile, no a tharruing aon cheum na's dlùithe do rioghachd Dhe. Sin an t-aobhar gur e màthraighean gaolach na soisgeulaichean as fheàrr air an t-saoghal, na comh-oibricean maille ri Dia as cumhachdaiche air an t-saoghal, agus an t-aobhar cuideachd nach 'eil toradh spioradail idir a' leantuinn obair iomadh ministeur aig a bheil tàlantan ris a bheil farmad aig a bhràithrean ach aig nach 'eil cridhe gaolach.

Ged labhrainn le teangaibh dhaoine agus aingeal, agus gun ghràdh agam, tha mi am umha a ni fuaim, no am chiombal a ni glean-garsaich.

Agus ged chaithinn mo mhaoin uile chum na bochdan a bheathachadh, agus gun ghràdh agam, chan 'eil tairbhe sam bith dhomh ann.

Ma's fàidheadaireachd, cuirear air chùl i ; ma's teangaidhean, squiridh iad ; ma's edlas cuirear air chùl e ; ach chan fhàilnich an gràdh a chaoidh.

Is e na trì nithean a mhaires, creideamh, dòchas, gràdh, ach is a an gràdh as mò de'n trì so.

Sgeul iongantach o'n chuan

THA iomadh rud a' tachairt anns an t-saoghal so nach 'eil daoine a' tuigsinn, nithean a tha os cionn ar n-eòlais agus ar fiosrachaiddh. Ach ged nach 'eil e furasda dhuinn a thuigsinn eia mar a tha iad a' tachairt chan 'eil sin a' ciallachadh nach 'eil iad flor. Bheireadh fianaisean creideasach am facial gu bheil an naidheachd so flor.

Sheòl Iain Camshron (cha b'e sin 'ainm idir, oir cha bu mhaith leis a chluinntinn gu robh 'ainm air ainmeachadh air an duilleig so) 'n a Mheat air bare mórr brèagh a dh' fhàg Glaschu a dhol do Bhrunswig Ur air taobh thall na h-Atlantic, ann an toiseach an t-samhraidh o chionn beagan bhliadhnachan.

An uair a bha i dlùth air oitirean *Newfoundland* bha an sgiobair agus am meat shuas air an drochaid, a' gabhail na gréine aig dà uair dheug mar a b' abhaist, los a dheanamh a mach c' àite an robh iad. An déidh dhaibh a' ghrian a ghabhail, chaidh iad sìos, gach fear d'a sheòmar fein, a dh' oibarachadh air an cairtean-seòlaidh, feuch an robh iad a còrdadh ri chéile a thobh an àite anns an robh am bàta.

An uair a bha am meat ullamh, chaidh e a steach do sheòmar an sgiobair a leigeil fhaicinn dha c' àite an robh e an dìuil a bha an soitheach. Bha an sgiobair (a réir choslais) 'n a shuidhe aig an dasc, a' sgrìobhadh air sgléat ; agus gun uiread agus sealltuinn air, no a shùil a thogail bhàrr na cairt-sheòlaidh a bha 'n a làimh fhéin, dh' fhaigh-nich am meat dheth c' àite an robh e an dìuil a bha iad. An uair nach do fhreagair an sgiobair chaidh am meat na bu dlùithe dha is dh' fhaighnich e a' cheart cheist a' rìs. An dara uair cha do fhreagair an duine a bha aig an dasc, ach thionndaidh e a cheann, agus anns an tionndadh sin, chunnai am meat nach e an sgiobair a bha ann idir, ach duine nach fhaca e riabh roimh. Ged nach bu ghealtair am meat chuir rud-eigin a bha ann an coslás agus ann an aodann an duine fiamh air, agus gun uiread agus a lethsgéul a ghabhail, no facial siobhalta air chor-eigin a ràdh ris an fhear nach robh e ag

aithneachadh, leum e a mach as an t-seòmar is ruith e suas an staidhir gu drochaid na luinge. An uair a ràinig e an drochaid bha an sgiobair a' sràideamachd oirre, mar nach robh dad ceàrr air, no cùram air mu chùrsa an t-soithich, ach leis gu robh anail a' mheat 'n a uchd, dh' fharraid an sgiobair dheth an robh dad ceàrr air.

"Cò," ars am meat, "a tha 'n a shuidhe aig an dasc agaibh 'n 'ur seòmar ? "

"Chan aithne dhòmhsa," ars an sgiobair, "gu bheil duine air bith 'n am sheòmar ; ciod a tha thu a' ciallachadh ? "

Dh' innis am meat dha mu'n choigreach a chunnai e 'n a shuidhe aig an dasc, ach is ann a thòisich an sgiobair air tarruing as, ag ràdh gu robh a shùilean 'g a mhealladh, no gu robh e 'n a leth-chadal agus a' bruadar, no gur e an stiùbhard a chunnai e aig an dasc agus nach d' aithnich e e."

"Abraibh-se ar roghainn," ars am meat, "ach chan e an stiùbhard, no duine eile a bhuineas do'n bhàta so a chunnai mise 'n a shuidhe aig an dasc, ach coigreach nach fhaca mi rianh ; chunnai mi e cho soilleir 's a tha mi 'g 'ur faicinn-se an dearbh mhionaid so, agus e a' sgrìobhadh air an sgléat agaibh."

"Théid sinn sìos le chéile," ars an sgiobair, "agus chì mi le mo shùilean fein an aig coigreach so ! ?"

Ach an uair a dh' fhosgail iad an dorus cha robh duine ann an seòmar an sgiobair ; bha e falamh.

"Cha ruigeamaid a leas an drochaid fhàgail," ars an sgiobair ; bha fhios agam gur ann a' bruadar a bha thu." Chuir e diomb air a' mheat an sgiobair a bhi a' cur teagaimh 'n a fhacal, "Na 'n fhàiceam tir gu bràth," ars esan, "mur faca mi an duine cho soilleir 's a tha mi 'g 'ur faicinn-se air a' mhionaid so."

Thog an sgiobair an sgléat, ach cha luaithe a thog e i na thubhairt e mar gu'm biodh e a' bruidhinn ris fhéin, "Gu dé tha an so, *Stiùir Tuath 's an Ear Thuath*." "An tusa," ars esan ris a' mheat, "a sgrìobh so air an sgléat ? "

Bhòidich am meat nach b' esan a rinn an sgrìobhadh, ach bha an sgiobair cho amharusach 's gu'n d' iarr e air na ceart fhacail a sgrìobhadh air an taobh eile de 'n sglèat, los gu'm faiceadh e a làmh-sgrìobhaidh.

Ach cha robh an dà làmh-sgrìobhaidh idir coltach ri chéile. Bha an sgiobair a' fàs rud beag cas 'n a nàdur, is chuir e fios air an dara meat, agus air an stiùbhadh, agus air gach duine eile air bòrd, a b' urrainn dol a steach d'a shèòmar gun fhios dha. Cheasnaich e iad, is dh' iarr e orra uile na facail ud a sgrìobhadh le peanseal air an sglèat, ach mhionnaich is bhòidich iad uile nach deachaidh iad a steach do'n t-seòmar agus nach mò a chunnaic iad coigreach air bòrd.

An uair a dh' fhairtlich e air an sgiobair solus fhaotainn air a' chuis, dh' fheuch e ris an rud a chur air falbh bho 'inntinn uile gu léir, ach a dh' aindèoin a chridhe thigeadh na facail a bha sgrìobhta air an sglèat fa chomhair a shùl, ge b' e taobh an sealladh e. An sin thòisich iad air iad fhéin a sheinn 'n a chluais agus 'n a cheann, *Stiùir Tuath's an Ear Thuath, Stiùir Tuath's an Ear Thuath*. Mu dhéireadh thug e òrduig càrsa a' bhàta atharrachadh agus stiùireadh gu Tuath's an Ear Thuath, ged bha e ag ràdh ris féin nach robh ann ach faoineas is amaideas. Ach co dhiù dh' iarr e air a' mheat dithis eilc a chur còmhla ris an fheadhainn a bha air faire ann an toiseach a' bhàta agus anns a' chramm.

Chùm e air a' bharc mar sin còig uairean a dh' ùine agus soirbheas maith aice, gus an do għlaodh fear de na bha anns a' chrrann gu robh Meall-Eigh (*iceberg*) dìreach air thoiseach orra. An uair a thàinig iad dlùth dhi bha an sgiobair ag amharc oirre leis na gloineachan, is faicear gu robh long mhòr an sàs anns an *iceberg*, agus daoine air clàr na luinge a' feuchainn ri sanas a thoirt dha gu robh iad 'n an éigin. Chajidh e cho dlùth dhaibh 's a b' urrainn e, chuir e a mach geòlachan, agus ann an trì uairean a dh' ùine bha a h-uile duine a bha air bòrd innite air an sàbhalaadh.

An uair a bha luchd té de na geòlachan a' tighinn ri eliathach na luinge, agus am meat a' cuideachadh leò streap air bòrd, sheall e air fear de na daoine gu dùr, is thubhairt e ris an sgiobair, "Sin agaibh an duine a chunnaic mise a' sgrìobhadh air an sglèat aig an dasc."

Cha dubhairt an sgiobair dad aig an àm, oir bha cùisean a bu chudthromaire aige air làimh, ach an uair a bha obair na tròcair crìochnaichte, is biadh agus aodach blàth air a thoirt do na daoine a bha air am meileachadh le fuachd is eagal, chuir e fios air an

duine is dh' fhaighnich e dheth gu réidh sìobhalta am bitheadh e cho maith agus na facail so a sgrìobhadh air sglèat a thug e dha, *Stiùir Tuath's an Ear Thuath*.

Rinn an duine mar dh' iarr an sgiobair air; an sin thionndaidh an sgiobair an sglèat (bha a' cheud sgrìobhadh air fhàgail oirre) is thubhairt e ris, gun innseadh dha gu'n do thionndaidh e i, "A bheil thu ag aithneachadh na làimhe-sgrìobhaidh so?"

Chuir ceist an sgiobair ionghnadh air an duine; "eia mar," ars esan, "nach aithnichinn mo làmh-sgrìobhaidh féin; sin an rud a sgrìobh mi o chionn leth mionaid."

An sin leig an sgiobair fhaicinn dha gu robh na facail air an sgrìobhadh air dà thaobh na sglèat. Chuir so ionghnadh na bu mhò air an duine; "cha do sgrìobh mise ach na tha air aon taobh," ars esan, "ach is e mo làmh-sgrìobhaidh a tha air an taobh eile gun teagamh."

Cha b'e aon de sgioba a' bhàta a bha anns an duine idir ach fear a bha a' gabhair a thuruis innte o *Mhontreal* gu *Liverpool*, an uair a bhual i am meall-éigh.

Cheasnaich an sgiobair sgiobair agus stiùbhard agus sgioba a bhàta eile, a thuill-eadh air an duine fhéin a cheasnachadh, feuch am faigeadh e a mach ciod a bha c a' deanamh aig an àm anns am faca am meat a choslas, a' sgrìobhadh aig dasc an sgiobair.

Thubhairt an stiùbhard agus triùir eile gu'm faca iad e 'n a shuain chadail eadar dà-uair-dheug agus leth uair an déidh dà-uair-dheug, agus e cho glas's an aodann ris a' mharbh, is thubhairt an sgiobair gu'n tāinig e 'g a ionnsuidh-san mu aon uair a dh' innseadh dha nach b' fhada gus am biodh iad uile air an teàrnadh, a chionn gu'm faca e ann am bruadar gu robh e air bòrd barec mór breagh a bha dol a thoirt cobhair dhaibh. Thubhairt an sgiobair gu'n d' innis an duine dha coslas an t-soithich, na siùl a bha rithe, an dath a bha air a' pheant a bha oirre a mach 's a stigh, ach nach do ghabh easan móran suime de na bha e ag ràdh, a chionn gu robh e an dùil nach robh ann ach breisleach duine a bha air dol bhàrr a shiùl le eagal.

Chuir sgiobair an t-soithich a sheòl á Glaschu aon cheist eile air, "Tha thu," ars esan, "ag ràdh gu 'n do bhruadar thu a bhi air bòrd an t-soithich so, am faca tu thu féin anns a' bhruadar sin a' sgrìobhadh air an sglèat?"

"Chan fhaca," ars esan, "agus cha mhò a tha fhios agam ciamar a fhuair nìi fios gu robh am barec a' dol 'g ar sàbhalaadh, ach rud

a tha glé iongantach, tha mi mar gu'm b' aithne dhomh coslas an t-seomair so gu maith (seòmar an sgiobair) ged nach robh mi riabh ann gus à' mhionaid so."

* * * *

Ciod a their thu ris an naidheachd so, a leughadair? Chan eil fhios agam-sa ciod a their mi rithe ach a mhàin so gu bheil nithean a' tachairt ann an saoghal na h-inntinn agus ann an spiorad mhic an duine a tha dol os cionn ar sgil agus ar sgoil-ne.

Mac Spioradail Phòil

TIMOTEUS

AN t-aite bha aig Timoteus an eridhe Phòil cha robh aig aon eile d'a chàirdean. Bha aobhar no dha air sin—òige air aon ni, a nàdur tlachdmhor air ni eile, agus an dàimh a bha eatorra mar athair is mac ann an nithean spioradail.

Bhuineadh Timoteus do Ghalatia agus buineadh Galatia do na sean Ghàidheil, na Ceiltich, mar a theirear riu. Chithear sin glé shioilleir ann an nàdur nan Galatianach agus ann an euid de ainmean na dùthcha mar a tha Galatia fhéin, agus ainnm aon de na beanntan—an Cara-dagh, a' bheinn dhubb: gu litireil a' Charraig Dhubb. B'ann aig bonn na beinne so a rugadh Timoteus.

Ach cha b'e Gàidheal a bha an Timoteus. Bha e 'n a Iudhach air taobh a' mhàthar agus 'na Ghreugach air taobh athar. Tha e coltach gun do bhàsaich athair an òige Thimoteuis agus gun do bhàsaich e 'na fheariodhol-aoraidh. Co dhiùbh cha do thimchioll-gheàrr e Timoteus. Ach an easbhuidh a bha aig Timoteus 'na athair bha e air a dheananmh suas gu saoibhir 'na mhàthair, Eunice agus 'na shean-mhathair Lois. Theagaisg iadsan dha eòlas na firinn, agus rinn sin glic esan a chum slàinte. Chan eil leabhar eile co-ionnan ris a' Bhiobull air son sin. Mar is sine a dh' fhàsas duine is ann is mò a chi e sin.

Tha e ceart cuideachd a ràdh gu bheil a' chuid as fhèarr de fhoghlum a' tighinn leis an atharrachadh a tha coimh-cheangailt ri creideamh ann an Criosd mar Dha's mar Shlànugheir. Tha an t-atharrachadh sin uairean a' tighinn liòn beag agus beag, mar a dh' eireas a' ghrian air an talamh: chan urrainn duine innse cheart mhionaid. Air a' mhodh cheudna chan urrainn móran de fhiòr chreidmhich innse c'uin no c'àite chaidh iad as o bhàs gu beatha. Faodaidh gun robh Timoteus air aon dhiubh sin. Cinn teach gu leòr thàinig e gu mothachadh air cò d'am buineadh e agus cò d'an robh e a' deanamh seirbhis. Faodaidh gun do thachair sin co-cheangailte ri ceud chuairt Phòil do Listra—aite breith Thimoteuis,

agus chan e mhàin dhàsan ach d'a mhàthair, agus d'a sheanmhathair Lois. Chuala iad araon an teagasc iongantach a thug Pòl agus Barnabas seachad an eisdeachd an t-sluagh, agus chunnaic iad a' bhuaidh a bha aig orra, agus cionnus a għluais na h-Iudhaich mhi-chreidmheach an sluagh 'n an aghaidh. Chlach iad Pòl is Barnabas gus mu dheireadh an do shaoil iad gun robh iad marbh. Mar tha aon ag radh: "Faodaidh e bhi gun robh Timoteus am measg an fheadhainn a chruinnich timchioll air cuirp nan Abstol an uair a bha iad mar gum b'eadh marbh. Co dhiùbh, bha Timoteus a muigh 's a mach air taobh an Tighearna.

Sin an rathad, ma tha, anns an d'thainig Timoteus gu bhi 'n a fhear-cuideachaidh do Phòil. Ciod e am maith a tha ann a bhi searmonachadh gun ghràs? Mur eil an saighdear dileas do'n rìgh ciod e am feum a tha ann? Ach tha cliù Thimoteus iomraiteach am measg nam braithrean a bha an Listra cha b'e mhàin a thaobh bheusan ach a thaobh eud an aobhar an t-Soisgeil. Bha e cuideachd 'n a fhàbhar mar shoisgeulaiche gun robh e 'n a chinneach air an darna taobh agus 'n a Iudhach air an taobh eile. Dh'fhosgladh sin iomadh dorus da a bhiodh dùinte air a chaochladh.

B'e thàinig as: bha Timoteus air a shuidheachadh leis an eaglais gu bhi 'n a cho-oibríche maille ri Pòl. Chithear ann an litrichean Phòil na h-earalan a fhuair e aig an am sin agus as déidh sin. Bha Timoteus òg, nàrach. Thuit Pòl: "Na dèanadh duine sam bith tarceis air d'òige ach bi thusa ad eisimpleir . . . ann am focal, ann an caithe-beatha, ann an gràdh, ann an Spiorad, ann an creidimh ann am flor ghloinne." Bha Timoteus gealtach, bha e maoth ann an slàinte. Thuit Pòl: "Fuingh thusa uime sin cruidh-chas mar dheagh shaighdeir Iosa Criosd." Bhiodh Timoteus air a tharruинг am measg muintir a bhiodh an aghaidh aon a cheile. "Agus chan fhaod òglach an Tighearna a bhi conspoideach ach ciùin ris na h-uile dhaoine, ealamh a chum teagasc, foighidneach." Bha an tuille feum

aig Timoteus air gliocas do bhrìgh agus gun robh aige ri àite Phòil a ghabhail, agus gun robh Pòl fhéin a nis gu a bhi air iobradh agus àm a shiubhail am fagus.

Theirigeadh an tìne dhuinn na'm biomaid a' dol a labhairt air saothair Thimoteus còmhla ri Pòl agus leis fhéin, ach gu h-àraidh leis fhéin. Is leòr a radh gun robh e dileas eadhon gu bàs. Tha beul-aithris ag radh gun do sheulaich e obair a bheatha le bàs marturaich.

Chan urrainn sinn a bhi cinnteach a sin ach tha sinn cinnteach nach urrainn sinn tuille 's a' choir a dheanamh do'n t-Soisgeul. Ma tha luach ni r' a fhaicinn anns an éirc a thugadh air a shon nach luachmhòr an nì an Soisgeul! An ann gu diamhain a fhuair Criod agus na marturaich bàs? Tha freagairt na ceiske r'a fhaotainn ann an cruth-atharrachadh caithe-beatha sluagh nach gabh aìreamh, marbh agus beò agus beò gu siorruidh 's mar a tha iad, thainig iad troimh àmhghairean móra agus nigh iad an trusgain agus rinn iad geal iad ann am fuli an uain.

Chan 'eil e doirbh màthraighean diadhaidh fhaicinn am measg na cuideachd bheannichte sin cosmuil ri iomadh mac is nighean eile. Am biodh Timoteus an duine bhà e mur b'e a mhàthair Eunice agus a shean-mhàthair Lois?

Chan 'eil cumhachd eile 's an t-saoghal air son maith cosmuil ri màthair ghlic dhiadhaidh. "Cionnus" arsa cuid eigin ri *Napoleon Buonaparte*, "bhios òigridh na's feàrr againn." Chan 'eil òil-thig idir ann cosmuil ris an dachaidh, agus chan 'eil dachaidh ann gun mhàthair. "Rinn i an dachaidh an còmhnuidh sona dhuinn" sgriobh clann air leac-lighe am màthar.

Tha beatha Thimoteus cuideachd a' teagasc am beannachd a tha ann a bhi òg air taobh an Tighearna. Tha am barrachd toraidh leis agus am barrachd geallaidh. "Is e an t-ionnsachadh òg an t-ionnsachadh bòidheach." Chunnaic Solamh iomadh sealladh, ach chan fhaca e sealladh bu mhaisiche na "duine òg ag imeachd 'n a ionracas." Biodh e chum maith nó biodh e chum uile an taobh a theid duine 'n a òige is e as dòcha e a leantainn. Bhà duine uasal 'n a aoigh an tigh mó. Troimh 'n uinneig chunnaic e craobh mhaiseach. Thuit e ri fear an tighe: "Nach maiseach a' chraobh ud, ach ciod e an car a tha intte mar sud?" "Tha," ars esan, "car a thàinig intte an uair a bha mise bliadhna no dhà air falbh o'n tigh. Cha robh i ach air a h-ùr chur an uair a chuir cuid eigin cudthrom air an darna taobh dhith, ach cudthrom cho aotrom agus gun robh e smuaineachadh nach deanadh e cron air bith; agus a nis that thu a' faicinn an cumadh a th'innse." Is e dileab bhochd a th'ann an sin. Fhuair *Byron* o mhathair i, 's ged bu mhór a thàllantan bu mhòr na sin a thruaignean. Is e eagal an Tighearna an dileab as mò as urrainn párrantan fhágail aig an cloinn. Ach eadhon a dh'eadhbhuidh sin that slighe ann a dh-ionnsaigh seilbh fhaotainn air "na bliadh-nachan a dh'ith an locust," slighe dhaibhsan a tha toileach agus umhail."

Gabh tlachd an Dia is bheir e dhuit,
Làn rùn do chridhe chaoiadh.

Foilisichidh e do choir 's do cheart,
Mar sholus glan nan tràth;
Is amhluidh mar ard mheadhon-là,
Do bhréitheanais a ghnàth.

Leis an Urr. Eòghan Mac Gill-Iosa, nach maireann.

Suas, suas, a Charaid

SUAS, suas, a charaid, fàg an dasg
No crupaidh tu ri talamh;
Bi mach gun dàil le aghaidh-ghàir',
Is càraich eràdh o'n t-sealladh.

Tha leabhairchean gun mhóran feum,
Eisd thusa ceòl na h-uiseig;
Nach binn a séisd! air m'fhalcal fhéin
Tha barr na céill 'na luinneig.

Suas, suas, a charaid, fag an dasg
No crupaidh tu ri talamh;
Bi mach gun dàil is gheibh thu Slàint',
Is Gliocas làmh ri Mire.

Is feuch an smeòrach air a' ghéig
Le sgeul ach gann cho loinneil,
Bi mach an solus glan na gréin'
Tha fonn is speur 'g ad shireadh.

Tha tuilleadh tùir am plathadh smuan
Bho dhuilleach uain, mu'n duine,
Air nithean maith 's air nithean duar
Na'n leabhairchean na cruinne.

Aig an Uinneig

Na duilleagan Gàidhlig

A REIR riaghailtean glic a bha aig daoine diadhaidh anns an Aird an Ear, an uair a tha ceann duine air fàs geal, agus preasaichean air tighinn 'na aodann, agus a cheum a' fàs mall, tha an t-am aige a chùl a chur ris an t-saoghal agus ri obair an t-saoghal, agus a' chuid a tha roimhe d'a bheatha a chur seachad ann an sàmhchair ann an àite ònrachdach a' beachd-smuaineachadh air Dia agus air an t-saoghal eile; air bith agus nàdúr an Tì neo-chruthaichte, agus air crioch àraidh beatha mhic an duine anns a' chruthachadh mhór agus uamhasach so nach urrainn e a thuigsinn no thomhas le solus fann a reusoin.

Mar sin tha mi a' toirt fios d' am bhràithean anns an eaglais, agus do luchd-leughaidh nan duilleagan so, gu bheil mi dol a stad aig deireadh na bliadhna de 'n obair a ghabh mi os làimh ann an 1907 mar feart-deasachaидh na Gàidhlig ann am Miosachan Eaglais na h-Alba.

Tha an sanas so air a thoirt seachad anns an àireamh so a thoirt cothrom do mhinteरean aig a bheil Gàidhlig fios a chur gu Anndra Mac Cosh, 121 Sràid Dheòrsa, an Dùn-éideann, ma bu mhaith leò m' àite a ghabhail.

Dòmhnull Mac Laomuinn,
Old Manse of Pilmuir,
Haddington.

Urnuigh Chriosd 'n a àmhghar

Thubhairt am fàidh, *Thig cinnich a dh' ionnsuidh do sholuis*.—Isaiah 1x, 3.

Thubhairt na Greugaich, *Bu mhiann leinn Iosa fhaicinn*.—Eoin xii, 21.

Thubhairt Iosa, *A nis tha m'anam fo àmhghar, agus ciod a their mi?*—Eoin xii, 27.

GED is ann gu sluagh Israeil a thàinig Criosd an toiseach ràinig fuaim a theachd na cinnich mar an ceudna. Thàinig cuid dhiubh 'g a fhaicinn an uair a bha e 'n a leanabh, agus bha cuid dhiubh maille ris an uair a bha e air a cheusadh. Aig uair a theachd thàinig Cinnich eagnaichd á dùth-channa cein le tabhartas luachmhor dha, a' coimhlionadh an fhacail a bha sgriobhata, "Thig Cinnich a dh' ionnsuidh do sholuis agus rìghrean a dh' ionnsuidh do ghrian-éirigh." Agus a nis an uair a bha an t-àm dlùth anns an robh e ri bhi air a thogail suas o'n talamh air a' chrann-cheusaidh thàinig na Cinnich so, no na Greugaich so, thuige le tabhartas a bu luachmhoire na ór no tùis no mirr. Thàinig iad thuige a dh' iarraidh air Ierusalem a sheachnadh agus crìochan nan Iudhach fhàgail agus dol air aoigheachd leò fhéin, los gu'n sàbhalaigh e a bheatha o na naimhdean a bha an tòir air.

cheangal a' gheallaiddh, bha an coguis a' toirt urraim do dhiadhaidheachd Iosa, agus cha bu mhaith leò gu'm biodh eucoir no làmhachas-làdir air a dheanamh air, na'n gabhadh sin seachnadh. Chual iad gu robh na h-Iudhaich ag iarraidh a chur gu bàs, agus gu robh e coltach nach b' fhada gus am faigheadh iad rùn an cridhe mur dean-teadh dealbh air chor-eigin air a shaoradh as an làmhan. Mar sin chuir iad romhpa dol 'ga ionnsuidh agus a chunnart innseadh dha. Dh' iarr iad air a dhùthaich agus a dhaoine fhàgail, is dol còmhla riusan d' an dùthaich fhéin far am faigheadh e cairdeas is aoigheachd. Fhreagair Iosa,—

A nis tha m' anam fo àmhghar agus ciod a their mi? An abair mi, Athair, saor mi o'n uair so. Chan abair, oir is ann air a shon so a thàinig mi chum na huairae so. Athair, glòraich t' ainm.

I. Ged bha na Greugaich a' ciallachadh coibhlneas a' nochdadh do Iosa chuir iad buaireadh 'na rathad. Cha robh olc 'n am beachd ach is maith do'n t-saoghal nach do ghabh e an comhairle. Ann an fhàsach, da bhliadhna roimh so, dhiùlt e éisdeachd ri cuilbheartan Shàtain, agus rinn e suas

Beul-aithris na h-eaglais

A réir beul-aithris na h-eaglais bha na Greugaich ud 'n an daoine caomhail ged nach b' ann de chuid eachd Iosa iad. Ach ged nach robh annta ach coimhich do chomh-fhlaitheachd Israeil agus coigrich do choimh-

inntinn nach b'urrainn dha na saoghal a theàrnadh na'n tèarnadh e e féin. Fad làithean a mhiniestrealachd bha guth an t-saoghal, agus air uairean guth a chàirdean, ag iarraidh air Calbhari a sheachnadh agus rioghachd. Dhe a chur air chois air dhòigh eile, ach chunnaic e gu soilleir nach gabhadh sin deanamh, agus gu'm feumadh e a bheatha a thoirt seachad chum an saoghal a chosnadhl. *Mur faigh an gràinneadh cruthneachd a thuiteas anns an talamh bàs, fanaidh e 'n a aonar, ach ma gheibh e bàs bheir e toradh mór uaith.*

Bha Peadar agus an còrr de na h-abstoil am beachd nach ruigeadh Iosa a leas fulang air a' chrann-cheusaidh, agus gu'm faodadh obair na saorsa a bhi air a deanamh as eugmhais dòrtadh fala. Bha iad ag ràdh so ris gun sgur agus ag iarraidh air an comhairle a ghabhail. An ionghnadh, mata, ged thigeadh teagamh 'n a chridhe air uairean gu'm faodadh iadsan a bhi ceart agus e féin a bhi ceàrr? B'e so am buaireadh sònraichte a thàinig gu Iosa an dràsd 's a rìs, an iom-chomhairle anns an robh e eadar guth an t-saoghal agus an guth a bha e a' chuinntinn 'n a chridhe féin. Ach ged bha fheòil air uairean an impis fàilneachadh; ged mhiannaicheadh e géill a thoirt d'a chàirdean, agus fulangas a' bhàis a sheachnadh, bha solus 'inntinn is gràdh anama féin 'ga cho-eigneachadh gus an cupan searbhol. Bha e 'n a aonar an aghaidh an t-saoghal, ach air dha bhi dileas do'n t-solus a fhuaire e o shuas agus leigeil le comhairle a chridhe féin seasamh fhuaire e buaidh air an t-saoghal agus nochd e d'a bhràithrean an t-slighe air an còir dhaibhimeachd. Iadsan a bhios dileas do'n t-solus a chuir Dia 'n an eridhe agus 'nan coguis chan imich iad ann an dorchadas, oir socruidh Dhia an ceumann, agus cuiridh e an casan air carraig

Criosd an iom-chomhairle

II. An uair a bha Criosd an iom-chomhairle rinn e ùrnuigh. Cha robh fhios aige ciod a theireadh e, agus labhair e an smuain a bha 'na chridhe, *Tha m' anam fo àmhghar agus ciod a their mi?* Rinn e an rud a bhiodh e a' deanamh daonnan an uair a bhiodh an t-slighe dorcha; dh' iarr e solus is neart o Dhia. Chan abradh e, *Athair saor mi o'n uair so*, ach rinn e ùrnuigh a b' fheàrr agus a bu mhacanta, *Athair, glòraich t'ainm.* Chan 'eil innte ach tri facail uile gu léir ach tha eridhe na diadhaidheachd uile innen.

Bu bhiadh agus bu dheoch do Criosd toil Dhe a deanamh, agus is ann chum toil Dhe fhaotainn a mach a labhair e an ùrnuigh so.

Fhuair e ann an dlùths ri inntinn is toil Dhe ris nach d' fhuair neach eile air thalamh riamh, agus fhuair e sin a chionn gu robh co-chomunn aige gun sgur ri Dia ann an ùrnuigh. Bhiodh e ag éirigh roimh 'n ghréin los cothrom fhaotainn air ùrnuigh uaignich; an déidh d'a chompanaich dol a chadal bhiodh e a mach air an raon a' gleachd ri Dia. Ach chunnacas a thoradh sin 'n a bheatha; chunnacas a thoradh air uairean 'n a aodann. Bha sith Dhe 'na chridhe a chionn gu robh ainnm Dhe a ghnàth air a bhilean. Foilsichidh Dia a thoil dhaibh-san a tha tric air an glùinean. Chi na daoine a bhios ag ùrnuigh iomadh ni a tha folaithe air daoine nach bi.

Fhreagair Dia ùrnuigh Chriosd mar a fhreagras e gach ùrnuigh eile a tha fior is treibhdhireach. Ghloraidh e 'ainm féin; ghloraidh e e ann a bhi nochdadhl dha na slighe air am bu chòir dhaimeachd, agus ann a bhi toirt dha neart is misneach gu coiseachd oirre. Chunnaic Iosa nach robh ann an cuireadh coibhneil nan Greugach ach buaireadh ùr o'n t-saoghal, is thionndaidh e air falbh o'n bhuaireadh. Agus bha e cho cinnteach gu'm b'e sud toil Dhe d'a thaobh 's gu'n dubhaint e, *A nis tha breitheanas an t-saoghal so ann, á nis tilgear uachdar an t-saoghal so mach.*

III. Tha an ùrnuigh so a' teagastg dhuinn ciod is còir dhuinn a deanamh an uair a bhios ar n-anam fo àmhghar, no bhios sinn an iom-chomhairle. Tha an fheòil anfhan is tha e nàdurra gu leòir do dhaoine a ràdh, *A Thighearna, saor mi o'n chall so; o'n näire so; o'n phian so; o'n uallach so; o'n teinn so.* Tha an athchuinge so glé nàdurra air bilean dhaoine, agus theagamh gu'm bi i air bilean iomadh duine nach do rinn ùrnuigh eile riamh. Ach tha ùrnuigh as fheàrr ann a bu chòir dhuinn a ràdh, *Athair, glòraich t'ainm.* Mar gu'n abradh an duine a tha ag ùrnuigh, *Tha mi leagta ri do thoil, a Thighearna, nochd féin dhomh an t-slighe, agus stiùir mo cheum, agus fan maille riùm.*

Trie gu leòir bidh briathran na laoidh so air ar bilean, agus ann an tomhas bidh sinn 'g an ciallachadh gu fior, ach an uair a fhreagras Dia ar n-ùrnuigh le crois air chor-eigin a chur 'n ar crannchur chum ar smachdachadh agus ar toirt na's dlùithe ris féin tòisichidh sinn air gearan agus ni sinn ceannairec an aghaidh a thoile agus a riaghlaidh. Ach chan fhaigh sinn dlùth cho-chomunn ri Dia gu bràth gun toil na feòla a cheusadh. Cha do shaor Dia a mhac o'n àmhghar a bha eur eagail air, ach fhreagair e ùrnuigh air dhòigh eile agus air

dhòigh a b'fheàrr; thug e dha neart is misneach dol air aghaidh agus thug e dha an inntinn leis an dubhaint e, *Chan e mo thoil-sa ach do thoil-sa gu robh deanta.*

IV. Tha uile an-shocair is uile mhìshuaimhneas an duine ag èirigh o'n stri a tha eadar a thoil agus toil Dhe. Tha cogadh gun sgur eadar toil is inntinn an duine nàdura agus toil is inntinn Dhe. Ach do bhrigh gu bheil Dia iomlan an gliocas,

an ceartas, agus an gràdh, tha e ceàrr do dhuine cogadh 'n a aghaidh, agus is e an tiодhlac a b'fheàrr a b'urrainn dhuinn fhaotainn bhuait, gu'm bitheamaid strìochta d'a thoil.

Tha e duilich air uairean a bhi leagta ri toil Dhe, direach mar bha e duilich do Chriosd aghaidh a chur air Calbhari seach gabhail ri cuireadh nan Greugach, ach is e iadsan a cheusas an fheòil a theàrnas an anam. *Athair, glòraich t'ainm.*

Solus anns an Eaglais

(BHA an nailheachd so air a h-innseadh le aon de mhaitean na h-eaglais, AM MORAIR SANDS, a bha cho urramach ann an obair an t-soiseil 's a bha e ann an eòlas an lagha. Agus có a ghabhadh air fhéin teagamh a chur ann am facial duine a bha, an dà chuid, 'na fhoirbheach anns an eaglais agus 'na bhreitheamh ann an Cùirt an t-Seisin ?)

"Gu dé air an t-saoghal a tha agad an so ?" arsa Maighstir Lockhart, ministear na sgìreachd, agus e a' seal tuinn air paipear a bha air a' bhòrd ann an scòmar a charaid, Maighstir Spedding, am fear-lagha. "Sin agad," arsa Spedding, "an cuntas air obair na bliadhna a tha air a chur a mach leis a' Chomunn a tha a' rannsachadh diomh-aireachd na taibhsearachd.

"A bheil thu ag ràdh rium gu bheil thusa air do ghlacadh le amaideas is faoineas de'n t-seòrsa sin ?"

"Air mo shon-sa," arsa Spedding, "chan 'eil annam ach an t-ana-creideach co dhùi, ach tha an comunn so a' feuchainn ri solus fhaotainn air nithean aig am bheil am barrachd buintealais ri saoghal nan spiorad na tha aca ris an fheòil."

Bha am ministear 'na thosd car greis, ach an sin thubhairt e,—

"Cha do ghabh mise riamh orm fhéin comhairle a thoirt ort, ach chan urrainn mi gun sin a dheanamh a nis; as uchd mhaiteis, a charaid, leig dhiot an tòrachd dhòiomhain agus neònach so. 'Na bean ris : na blais : na laimhsich' ?"

* * * *

Oidhche Di-sathuirne, beagan ùine an déidh an t-seanchais ud, bha Maighstir Lockhart 'na shuidhe 'na ònrachd 'na shèòmar, a' crìochnachadh a shearmoin air son an là mìareach. Aig a' cheart mhionaid anns an robh an searmon deas chual e guth a mhnatha, a' glaodhach ris o mhullach na staidhreach,

"Iain ; dhìchuimhnich mi Ceasar a leigil a steach ; fogsail an dorus-beòil, agus dean fead ris."

Ach cha robh feum aig Ceasar air feadair-eachd. Bha e 'na shuidhe gu faidhidinneach air steep an doruis. Bha an oidhche rionnagach, reulagach ; agus sheas Maighstir Lockhart greis anns an dorus, ag amharc suas air an nèamhan.

"Gabhaidh sinn an ochdamh salm am maireach," ars esan ris fhéin, "freagraidh i air an t-searmon."

An ath mhionaid laigh a shuil air an eaglais, a bha mar astar còig fichead ceum uaith, agus rud iongantach mu'n àm ud a dh' oidhche,— bha dealradh soluis anns an h-uinneagan. Chuir am ministear an ad air ann an cabhaig, agus ghreas e a null a dh' ionnsuidh na h-eaglais, is eagal air gu'm faodadh gu'n robh i air theine, mar a thachair do eaglais Yarrow. Ach an uair a thàinig e dlùth dhi, thuit fuaim air a chluais a thug faochadh d'a chridhe, fuaim chaomh is bheannaichte an òrgain.

Ach có a bha 'g a chluich cho amnoch ? Chuir Maighstir Lockhart car ann an làmh an dorus-mhóir, ach bha an dorus-mór glaiste. Dh'fheuch e an dorus-ciùil, agus an sin dorus na vestry, ach bha iad sin glaiste cuideachd. A réir choslais, għlas am fear-ciùil e fhéin a steach. Sheas am ministear air a chorra-biod aig te de na h-uinneagan, ach cha b'urrainn dha an t-òrgan fhaicinn. Ach chunnaic e rud a chuir ionghnadh nach bu bheag air, nach robh an gas laiste idir, ged bha an eaglais air a lionadh le solus.

Ged nach robh cluas-chiùil ro mhaith aig Maighstir Lockhart, ar leis gu'n robh e ag aithneachadh an fhuinn a bha air a chluich air an òrgan, *an Dachaidh Bhuan.*

Ach cha b'urrainn dha a thuiginn air an t-saoghal có a bha anns an eaglais. Cha robh còir no cead aig duine air bith a bhi innte, no beantuinn ris an òrgan, ach a mhàin

aig Maighstir Wylie, fear-ciùl na h-eaglais, agus cha robh e coltach gu'm biodh esan anns an eaglais aig uair cho anmoch, oir bha fhios aig a' mhiniestar gu'n robh droch fhuaichd aige.

Bha iuchraichean na h-eaglais aig a' bheadall, a bha fuireach air taobh eile an rathaid, agus chuir am ministear roimhe gu'n rachadh e a dh'iarraidh a' bheadaill. Bha am beadall 'na laighe, agus leasg gu éirigh; ach an uair a chual e gu'n robh farbhalach anns an eaglais thàinig sprachd 'n a iosgaidean, agus chuir e uime a bhriogais agus a bhrògan ann an tiota, agus lean e Maighstir Lockhart. Ach an uair a thàinig iad an sealladh na h-eaglais bha i dubh dorcha; cha robh solus no solus ri fhaicinn. Ach thuirt iad ri chéile, có air bith a bha ann, nach robh àine aige air an eaglais fhàgail, agus gu'n rannsaicheadh iad an gnothuch gu ceann-crìche.

Bha na dorsan glaiste gun teagamh. Las iad cuid de na soluis, ach cha robh a choslas gu'n robh dad ceàrr. Dh' fheuch iad an t-òrgan, ach bha an t-òrgan mar a b'abhaist. Chuir am beadall a làmh air pioban a' ghas a bha ri taobh an òrgain a dh'fheuchainn an robh iad teth, ach bha na pioban ud cho fuar's ged nach biodh iad laiste bho chionn seachduin. An sin dh'fheuch e an inneil-uisge a bha ag oibreachadh air òrgain, ach bha e cinteach nach do chuir an inneil-uisge car dhith an oidhche ud.

Cha robh fhios aig a' mhiniestar ciod a theireadh no a shaoileadh e. Cha robh dearbhadh air bith aige do'n bheadall air an rud a chunnaic agus a chual e; ach air an làimh eile bha dearbhadh no dhà air fhaotainn aig a' bheadall nach robh dreach na firinn air an naidheachd. Ach ged nach d' thuirt e ris a' bheadall e, bha aon ni ann a bha a' togail fianuis air a thaobh, bha an leabharlaoidh fosgalte air clàr an òrgain aig an duilleig air an robh *an Dachaidd Bhuan*.

Chuir iad as na soluis; ghlas iad na dorsan; agus chaidh iad dhachaidd; am beadall a bha leth-rùisgte gu maith croesda a chionn gu'n deachaidh a chur as an leabaidh gun aobhar, agus am ministear air a chur troimh-chéile le deacaireachd a bha do-thuiginn.

Anns a' nhaduinn bha an tuilleadh dorrain air a chur air Maighstir Lockhart le fios a thàinig o Mrs. Wylie, bean an fir-chiùil, gu'n robh Maighstir Wylie 'na laighe tinn, agus nach b'urrainn dha an t-òrgan a chluich anns an eaglais an t-Sàbaid ud. Cha robh duine eile d'am b' aithne a chluich ach bean an fir-lagha; ach cha robh feum ann a bhi a' smuaineachadh oirre-se, oir

bha mac òg aice Di-haoine. Mar sin cha robh air a' chùis ach gu'm feumadh an t-òrgan a bhi 'na thàmh.

An uair a ràinig Maighstir Lockhart an eaglais dh' innis e do aon de na fir a bu phrionnspalaiche anns a' choisir-chiùil mar a bha; agus dh' iarr e air an t-seinn a ghabhail os làimh. Bha fàitcheas air an duine sud a dheanamh, ach gheall e gu'n deanamh iad uile cho maith's a b' urrainn dhaibh, agus dh' atharraich am ministear té de na laoidhean, is thusg e dhaibh té eile a b' fhasa. An sin chaidh e a steach do'n vestry. Agus chuir e air a chasag agus a chleòca, los a bhi deas an uair a thigeadh am beadall 'g a iarraidh. Ach am feadh 's a bha e a'feitheamh cluinnidh e an t-òrgan a' toiseachadh mar a b' abhaist! Bha duine-eigin 'ga chluich! Thusg so faoachadh is togail d'a inntinn, agus thuirt e ris fein gu'n d'fhuair na foirbhidh neach air choreigin air son na seirbhis. Ach cha robh àine aige fhaighneachd có a fhuair iad.

Chaidh an t-seinn air a h-aghaidh gun chearb. Ged nach robh cluas-chiùil ro mhaith aig Maighstir Lockhart b'aithne dha na'n rachadh dad fada ceàrr, ach cha deachaidh dad ceàrr an là ud, agus cha bhiodh fhios idir aige nach e Maighstir Wylie fhéin a bha aig an òrgan mur bitheadh aon rud beag a ghlaic 'aire, gu'n robh an ceòl agus an t-seinn a' toiseachadh còmhla, an àite an t-òrgan a bhi a' togail an fhuinn m'an tòisicheadh an coimhthionail air an t-seinn. Ach shaoil e gur h-ann aig an fhear ris an do bhruidhinn e mu'n t-seinn a bha a choire.

An uair a bha an t-seirbhis ullamh chaidh am ministear do'n vestry mar a b' abhaist, a chur dheth a chleòca; agus bha e air sin a dheanamh an uair a dh' fhosgail am beadall dorus na vestry, agus na leabhairchean aige. Cho luath 's a bha an dorus air flosgladh ràinig fuaim an òrgain am ministear, agus a' cheart thonn a chual e an raoir 'ga chluich air, *an Dachaidd Bhuan*.

"Có an coigreach," ars esan ris a' bheadall, "a leig á glais sinn an diugh, agus a tha chluich an òrgain fhat hast? Tha e a' leantuin air gu maith fada."

"A' chluich an òrgain!" ars am beadall, "Ciòd a tha sibh a' ciallachadh?"

"Tha mi a' ciallachadh mar a thubhaint mi," ars am ministear, gu maith grad; "có a tha a' chluich an òrgain?"

"Chan 'eil mise a' cluinniann gliong as an òrgan," arsa am beadhall; "cha robh an t-òrgan air uisneachadh an diugh."

"An ann bodhar a tha thu, Uilleain, arsa

Maighstir Lockhart, nach 'eil thu 'ga chluinn-tinn a nis!"

Co dhiu a bha am beadall air son am ministear a thóileachadh, no a thug e air fhéin a chreidsinn gu'n robb e 'ga chluinnntinn, thubhairt e, "Ar leam gu bheil mi a' chluinn-tinn scòrsa de thuchanaich neònach anns an eaglais: is feàrr dhuinn sealltainn ciod a tha ann."

Chaidh iad a steach còmhla, agus dìreach an uair a ràinig iad taobh thall na h-eaglais far an robh an t-òrgan 'na shuidhe, stad an ceòl, agus faicear an coigreach a bha 'ga chluich a' gluasad a dh' ionnsuidh an doruis. Le buille d'a shùil chunnaic Maighstir Lockhart an coslas duine a bha ann; òganach àrd, gasda, ann an eídeadh saighdeir. Choisich an t-òganach gu luath sios troimh 'n eaglais, gun uiread agus aon sùil a thoirt orra, ach ged nach bu toigh leis a' mhiniestar glaodhach as a dhéidh, cha mhò a bha e air son a leigeil air falbh gun taing a thoirt dha, is thuirt e ris a' bheadall; "Uilleam," ars esan, "ruith as a dhéidh agus abair ris gu'm bu mhaith leam bruidhinn ris."

"Ruith as déidh có?" ars am beadall."

"Có ach an t-òganach a bha aig an òrgan!" arsa Maighstir Lockhart, "nach 'eil thu 'ga fhaicinn, a dhuine, le do dhà shuil; tha e aig an dorus mu d' choinneamh."

Cha robh Uilleam a' faicinn an òganach le a dhà shùil, ach do blàrigh nach bu toigh leis dol ro làidir an aghaidh a' mhiniestar, is e a thubhairt e, "Ar leam gu bheil sgàileagan air chor-eigin aig an dorus, ach bheir mise m' fhacal dhuibh, a mhiniestar, nach fhaigh e a mach an rathad nd, oir għlas mise an dorus-mór an déidh do'n choimh-thional sgaoileadh."

Mar a thubhairt b' fhior. Bha an dorus mór glaiste, is cha robh duine ri fhaicinn eadar an dà bhì. Cha robh dòigh aige air faotainn a mach mur do thionndaidh e a mach air fear de na dorsan-taoibhe. Thionndaidh am ministear agus am beadall air an ais cuideachd, ach cha robh òganach no òganach r'a fhaicinn; bha an eaglais cho falamh sàmhach ri tigh-nam-marbh.

"Cha chuala mi riamh a leithid so, Uilleam," ars am ministear; "c'aite air an t-saoghal am b'urrainn do fhear-a'-chiùil dol?"

"Fear-a'-chiuil!" ars' Uilleam, "có am fear-ciùil?"

"Am fear-ciuil a chluich an t-òrgan aig an t-seirbhais an diugh."

Sheall am beadall air a' mhiniestar gu dùr; "nach 'eil fhios agaibh fhéin cho maith 's a tha agam-sa nach robh an t-òrgan

air a chluich aig an t-seirbhais; ach tha eagal orm, a Mhaighstir Lockhart, nach'eil sibh gu ro mhaith an diugh; bu chòir dhuibh dol dachaidh agus leigeil 'nur síneadh greis."

"Uilleam," ars am ministear, agus fuaradh froise ag éirigh air aodann, "thig leam do thig-an-t-seisein gus am faic mi na foirbhisich."

Rainig iad tigh-an-t-seisein: bha na foirbhisich an déidh an t-airgiad a chunntas; bha fear dhuibh 'ga chur sios ann an leabhar fada caol, agus an dithis eile a' cur an airgid ann an dà phasgan bheag; an t-airgiad geal ann an aon phasgan agus na sgillinnean ruadhá ann am pasgan eile.

"Maduinn mhaith dhuibh, a dhaoin-uisle," arsa Maighstir Lockhart ris na foirbhisich.

B'e an Doctair a fhreagair air son chàich, "Mar sin dhuibh fhéin, a mhiniestar; tha sinn toilichte gu'n deachaidh an t-seirbhais air a h-aghaidh gu gasda an diugh as eugmhais an òrgain. Thug an t-seinn 'n am chluimhne mar a bha an eaglais anns na seann làithean, m' an robh òrgan idir againn.

Bha am ministear mar gu'n cailleadh e a chainnt; cha d'thubhairt e diog tuilleadh mu'n òrgan, ach m'an do dhealaich iad thuirt e ris an Doctair, "Chan 'eil mi 'g am fhaireachduinn fhéin gu math; ma bhios úine agad anns an fleasgar thig a steach do'n Mhanse mionaid bheag 'gam fhaicinn."

An uair a chaidh am ministear dhachaидh bha a theaghlaich uile 'n an suidhe aig a' bhòrd, a' feitheamh ris; a bhean, agus a dhithis bhalach, agus Mairi bheag, an t-aon a b' òige; caileag bhòidheach, le falt bànn is sùilean gorma, sè bliadhna a dh' aois.

"O, dhaidi," ars a' chaileag, "có an saighdear a bha ann an diugh?"

Chaidh na balaich a ghaireachduinn, ach thàinig scòrsa de għruaini air aodann am mātar.

"Gu dé an saighdear, a luaidh bheag?" ars am ministear.

"An saighdear a bha aig an òrgan anns an eaglais," ars a' chaileag.

Chuir so na balaich gus an tuilleadh gaireachduinn, ach sheall am mathair orra, agus dh' iarr i orra stad d'an gaireachduinn; "Iain," ars ise ris an duine, "chan urrainn mi a dheanamh a mach eo dhiu a tha Mairi a' fas danarra no a tha rudeigin céarr oirre, ach cha għabb e cur aisdie gu'm faca agus gu'n eual i saighdear a' cluich an òrgain an diugh."

"Bruidhneamaid air rudeigin eile ach an t-òrgan," ars am ministear, le guth crith-eannach; "ma's ann dħomhsa a tha thu

a' liomadh an truinnseir sin, a bhean, tha tuilleadh 's a choir air, oir chan 'eil eil do bhiadh agam an diugh."

Cha mhò a bha cail aige do chadal an deidh na dinnearrach, ach ged nach robh e 'ga fhaireachdhuin fhéin gu maith, smuainich e gu'n rachadh e a dh' amhare Mhaigstir Wylie a bha tinn air an leabaidh. Bha am feasgar a' ciaradh an uair a shuidh e aig taobh na leapa, air chor agus nach bu léir dha gu soilleir na bha mu'n cuairt air anns an t-seòmar; ach an uair a thàinig Mrs. Wylie a steach agus a las i an solus, laigh sùil a' mbhisteir air dealbh a bha crochte air a' bhalla, dealbh òganaich ann an eideadh saighdeir. Dh'aithnich Maighstir Lockhart an dealbh, dealbh an duine oig a chunnaic e anns an eaglais.

An uair a chunnaic an duine a bba air an leabaidh gu'n robh sùil a' mbhisteir air an dealbh, thuirt e ris,—

"Sin agaibh mo mhae a bba air a mharbhadh anns a' chogadh. Bha e 'n a fhear-cinil maith, agus anabarach maith air an òrgan, is bhiodh e daonna ag iarrainn orm leigil leis m'aite a ghabhail là air choreigin anns an eaglais. Tha mi duilich a nis nach do

leig mi sin leis; ach bha e car an aghaidh mo nàduri dùine air bith a chur 'n am àite, agus co dhiu bha mi an dùil gu'n robh esan ro òg. Ach gheall mi dha gu'n leiginn leis an t-òrgan a chluich a' cheud uair a bhiodh dad ceàrr orm, agus nach b' urrainn dhomh fhéin a dheanamh. Agus na'n robh e air a chaomhnadh gus an diugh, theagamh gu'n biadh e 'n am àite.

* * * *

Latha no dhà 'na dhéidh sud, fhuair an rùn-chléireach aig a' Chomuan a tha a' rannsachadh dìomhaireachd na taibhsearachd agus an dara-seallaidh an litir so:—

Manse Bhaile-Bhlair,
20mh là de November, 19—

"Bhithinn 'n ad chomain na'n cuireadh tu m'ainm sios mar aon de bhuill a' chomunn. Ma leigeas tu fios thugam ciod a bhios agam ri phàigheadh, cuiridh mi thugad e leis a' phosta.

Is mise, etc.,

"IAIN LOCKHART."

Anns a' Chathair

THA e air a ràdh nach 'eil e freagarrach do mhiniestearan a bhi bruidhinn mu shearmonachadh na's mò na tha e do ghreusaiche a bhi bruidhinn air brògan, no do ghille-tuathanach a bhi bruidhinn air treabhadh. Ach chan 'eil nàire air bith orm-sa a ràdh gur toigh leam a bhi bruidhinn mu shearmonachadh, agus gur toigh leam a bhi cluimintinn dhaoine eile a' bruidhinn uime cuideachd. Cha rachaimm fad mo choise a dh' éisdeachd greusaiche a' bruidhinn air treabhadh, no a dh' éisdeachd gille-tuathanach a' bruidhinn air uachdair bhròg is gearr-bhuiinn; b'fheàrr leam gu mór gach fear dhuibh a thoirt an aire air a ghnothuch fhéin.

Mar sin cha ruig mi leas mo lethsgul a ghabhail air son tarruing a thoirt air searmonachadh aon uair eile air an duilleig so, oir a dh' aindeoín gu bheil móran dhaoine a' cur na h-oifig sin an suarachas an diugh tha mi a' creidsinn nach 'eil gin idir de na meadhonan leis a bheil an eaglais a' cur air aghaidh rioghachd Dhé anns an t-saoghal a tha cho éifeachdach ri searmonachadh.

Tha e duilich a ràdh co dhiu a tha an searmonachadh a chluimnear anns na làithean so na's fheàrr no na's miosa na bha e anns na làithean a dh' fhalbh. Their seann daoine

nach 'eil an dara cuid cumhachd no àighdarras anns na cùbaidean an diugh mar bha anna leth cheud bliadhna roimh so, ach bha seann daoine ag ràdh an ni ceudna o thoiseach an t-saoghal. Ach 'na aghaidh sin tha so ri ràdh nach 'eil seòrsa leabhairchean air an t-saoghal air a bheil cho beag de mheas anns a' mhargadh ris na searmoin aig seann diadhairean. Theagamh gu'n faigh thu deich dhinbh air tasdan no eadhon air gròt; Boston agus Blair agus Hall agus Chalmers agus Candlish air an ceangal ann an ceangal-glaichean nam marbh, agus air an reic air tasdan; ach cha chuireadh na ceart dhaoine a bhios ag àrdachadh nan searmonaichean sin os cionn feadhainn an là diugh sgillinn eile orra. An rud a fhreagras air aon ghineal cha fhreagair e air ginealan eile; ged nach 'eil an soisgeul fhéin ag atharrachadh tha an dòigh anns a bheil an soisgeul air a theagasc agus air a thuiginn ag atharrachadh linn an déidh linn. Cò an diùgh a dh' éisdeachd ri ministear a' searmonachadh air na briathran, *Bithidh ochd bùird ann agus an casan a dh' airgid, sé casan deug; dà chois fo aon bhòrd, agus dà chois fo'n bhòrd eile,*" agus a' searmonachadh orra fo shé deug ceann, ceann air son gach coise, agus cairteal-na h-uarach aige air gach ceann? Theagamh

gu'n cluinnear iomadh rud neònach o chùbaidean an diugh fhathast ach tha mi an dùil nach cluinnear stalcaireachd de'n seòrsa so bhupa eo dhiu. Bha na beachdan a bha aca mu Fhacal an Tighearna a' toirt air na seann diadhairean a shaoilsinn gu robh brigh dhìomhair is spioradail anns a h-uile falach de'n Bhiobull, cò air bith a labhair am falach, Dia, no duine naomh, no peacach; bha iad an dùil gu robh beatha do'n anam ri fhaotainn ann an leabhar Lebhiticus cho cinnteach 's a tha beatha do'n anam ri fhaotainn ann an teagasc Chriosd, no ann an litrichean Phoil; bha iad an dùil gu robh a' cheart uiread ùghdarrais mar fhacal an Tighearn aig na caibidealanns a bheil cunntas air obair goibhneachd is saorsainneachd na pàilliunn 's a tha aig na caibidealanns am faighear teagasc Chriosd.

Ciod an seòrsa searmonachaiddh as buan-nachdaile do choimhthional? Theirinn gur e searmonachadh anns a bheil *spioradalachd*, agus searmonachadh a tha air a tharruing as a' Bhiobull. Ach tha e air a ràdh nach cluinnear an seòrsa searmonachaiddh sin cho tric anns na h-eaglaisean an diugh 's a chluinnear seòrsachan eile.

Tha iomadh aobhar a' comh-oibreachadh maille ri chéile gus spioradalachd a chall, ach is e an t-aobhár sònraichte nach 'eil searmonaichean na's spioradaile 'n an teagasc na thà iad gu bheil eagal orra an cridheachan fhosgladh an lìathair dhaoine eile agus innseadh dhaibh ciod a dh' fhirosraich agus a dh' fhairich iad fhéin mu na nithean air am bi iad a' bruidhinn. Neo-artaing nach innis iad gu h-òrdail ealanta ciod a dh' fhirosraich agus a dh' fhairich Pol is Augustine is Iain Wesley is daoine eile, ach innsidh iad e mar naidheachd a lengh no chual iad, is chan abair iad aon diog mu am fiosrachradh agus am faireachadh fhéin. Chan abrainn searmonaiche maith no searmonaiche spioradail ri searmonaiche de'n t-seòrsa sin.

Bho chionn bhlàidhnachan thachair dhomh a bhi ann an àite far an do thòisich dà bhoirionnach de'n t-seòrsa ris an abair iad anns a' Bheurla *Pilgrims* air coinneamhan soisgeulach a ghleidheadh; bha bàigh agam ris na boirionnaich a chionn gu robh iad eudmor anns an t-soisgeul, is chaidh mi do na coinneamhan. Bha té dhiubh a bha maith air labhàirt agus té nach robh, ach cha robh uair a dh' éirich an té nach robh maith air bruidhinn 'n a seasamh nach d' innis i ann an dòigh chiùin shimplidh an t-aoibhneas agus an t-sith a fhuair i o'n là anns an do chreid i ann an cumhachd an t-Slànuigheir

agus an do ghabh i le h-uile chridhe ri taigse an t-soisgeil. Cha robh a' bheag de sgoil no dh' colas aice ach air a shon sin rinn i drùidheadh air mo chridhe nach h-urrainn mi innseadh, oir thug i seachad *fianuis* air na nithean a dh' thiosraich i 'n a h-anam fhéin. Agus is e sin an seòrsa searmonachaiddh a tha buannachdail do'n luchd-éisdeachd. Theaganh gu bheil so air uairean air a dheanamh ann an dòigh nach 'eil freagarrach no iriosal, ach mur bheil searmonaiche a' toirt do choimhthional fhanuis no fhirosrachadh fhéin chan 'eil ann ach umha a ni fuaim no ciombal a ni gleangarsaich. Is beag am feum ged labhradh e gu fileanta agus gu h-òrdail mu eachdraidh chloinn Israel no ged dh' innseadh e mu na Phairisich agus na Sadusach, mur euidich e le daoine an rathad fhaotainn gu Dia, tobar na beatha agus na slàinte.

Chan 'eil moladh as àird air searmonaiche na gu bheil e èolach air litir a' Bhiobull is gaolach air a theagasc, agus gu bheil ealadhain aige air a' Bhiobull fhosgladh do dhaoine eile air chor agus gu'n cluinn iad ann guth a tha a' labhairt ri 'n coguis. Tha an guth sin ri chluinntinn anns a' Bhiobull agus leanaidh am Biobull air labhairt ri cridheachan is coguissean dhaoine gu deireadh an t-saoghal. Coma leam searmonaichean a bhios a' faotainn an cinn-theagaisg anns na paipearan-naidheachd mar nach biodh gu leòir dhaibh anns a' Bhiobull. Tha an seòrsa sin mar gu'm biodh na còcraean; a' deanamh stodhannan a bhios milis do'n bhlas co dhiu a bhios iad maith do shláinte dhaoine no nach bi.

Cha robh là riamh ann a bha e cho feumail do'n eaglais labhairt gu simplidh agus gu soilleir mu'n Bhiobull 's a tha e an diugh. Leis na bhios iad a' leughadh agus a' cluinn-tinn mu sgoilearachd a' Bhiobull, agus mu obair nan daoine ris an abrar na *Higher Critics*, tha móran de shluagh na dùthcha so an dùil nach eil a' bheag de ñghdàrras aig a' Bhiobull seach mar tha aig leabhrachaean naomh eile, agus nach urrainnear a ràdh gur e falach an Tighearna a tha ann, a chionn gu'm faighear mearachdan ann a thaobh iomadh ni agus beachdan air an robh dreach na firinn an leanabachd an t-saoghal ach ris nach urrainn sinne gabhail an diugh. Is e dleasdanas a h-uile ministear teagasc ceart a thoirt do dhaoine m'an Bhiobull; is e a dhleasdanas inntinnean dhaoine òga gu sònraichte a threòrachadh los gu'm faic iad maise agus firinn agus cumhachd a' Bhiobull, agus gu'm bi iad comasach air a thuigsinn nach ann anns an litir no anns an fbacal a tha ñghdàrras a'

Bhiochuill ach anns an spiorad gheur agus bheò leis a bheil e air a lionadh, agus leis a bheil e a' labhairt ri coguis mhic an duine anns gach linn, agus mar sin 'g a dhearbhadh fhóin mar theachdaireachd o Dhia.

Chan ann gus a bheachdan fhéin air uile chùisean an t-saoghal a tha ministear air a chur suas do chrannaig, ach gus trend Dhe a bheathachadh le falas na sláinte. Mar sin tha e glic dha leantuin dhùth ris a' Bhiobull, a theagasc a tharruing as a' Bhiobull, agus

a shearmoin a lionadh le briathran a' Bhiochuill. Dh' fhalbh na làithean anns am biodh daoine a' dol do'n eaglais air sgàth an phasain; na tha dol innti an diugh tha iad a' dol innti a dh' iarraidh rud-eigin; a dh' iarraidh an anam a bheathachadh, agus chan 'eil seòrsa searmonachaидh no teagaisg eile a bheathaicheas an t-anam coltach ris an t-searmonachaидh a tha air a stéidheachadh air a' Bhiobull, agus a tha làn de spiorad agus de litir a' Bhiobull.

Achan An Deoraidh

THA càch a' triall d' an àros fein
Mar dh' iarras eun d' a chòs;
Am fàrdaichean 'nan saoghal-céin,
Gun bhlàth 'na ghréin do'n Déor,
Gun toman fraoch an sìn e thaobh,
Gun bhraon a ni e òl—

An ceòl tha togail inntinn chàich
A' giùlan dà-san bròin.

Cùm teagasc m' òige ghnàth fo m' shùil,
Mar shruthan-iùil 's a' cheò,
Is urninghean mo shluagh am cheum,
A reir gach feum a chrò;
Biodh gàir do chuain a chaoi'dh am
chluais,
'Gam nuallan thun do Ghlòir—
Is long nam miann 'gam fheitheamh
siar,
'S an lionadh anns an òb.

Có dh' ionnsuidh thig mi 's mi fo leòn
Ach dh' ionnsuidh Teò-Mhic Dhe?
Bha Thus' ad dheòraidh iomadh bliadh'n
Ag iargain flor-uisg Néimh;
Ad ghàirdean sheunadh mi am òig,
Is fhuaire mi còir do threud—

'S ge tric bha gràinealachd am lòn,
Tha blas do phoig am bheul.

COINNEACH MAC LEOID.

Laoïdh

"Beannaichibh an Tighearn, sibhse ainglean . . . beannaichibh an Tighearn, shlòigh uile . . . beannaichibh an Tighearn, oibre uile . . . beannaich an Tighearn, O m' anam!"

A Thighearn, molaidh sinne Thu,
Do'n Athair Shìorruidh bheir sinn clù;
Bheir treubhan adhar, tir, is euan,
Le'n guthan aoradh dhuit gu buan.

Dhuit-sa tha glaodh nan aingle ghnàth,
Le prionsachan nan speur gach tràth;
Na feachdan liomhlor shuas mar aon
A' seinn mar so na séis nach claoen:

"A Righ tha naomha, naomha, naomh,
Do chliusa seinnidh sinn gu caomh;
Tha nèamh is talamh làn de d' ghlòir,
Is mòrachd soillse ghnàth 'na d' chòr."

Dhuit-sa thig abstoil ghlòirmhor dlùth;
Dhuit-sa bidh fàidhean a' toirt clù;
Dhuit-sa bidh marturaich gun chlaoidh
Aig seirbhis àigh a là 's a dh' oidhch.

Dhuit-sa thig glòir gach tìr o d' naoimh;
Dhuit-sa an aoradh, Athair chaoimh;
Dhuit-sa, a Mhic bidh clù nach claoen,
Dhuit-sa, a Spioraid.—Tri an Aon.

